

VÄINÖ TANNER

ITSENÄISEN
SUOMEN ARKEA

Valikoima puheita

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Helsinki 1956, KKn kirjapaino

Lukijalle

Väinö Tannerin aktiivinen poliittinen toiminta on jatkunut yhtäjaksoisesti yli puoli vuosisataa. Hän on ollut ahkerimpia ja halutuimpia puhujia, jonka puheiden lukumäärä nousee tuhansiin. Tannerin puheet eivät ole koskaan olleet korulauseitten kyllästämiä 'juhlapuheita'. Niissä käsitellään kunkin ajankohdan polttavimpia päivänkysymyksiä, ne kuvastavat itsenäisen Suomen arkielämää. Kun kansamme arkielämä on ollut vaiherikasta, osin dramaattistakin, ovat myös Tannerin sitä koskevat puheet joskus suorastaan vavahduttavia. Valtaosan puheistaan on Tanner pitänyt vapaasti, vain ylimalkaiseen jäsentelyyn nojautuen, joten vain osa niistä on julkaistu täydellisinä tai yksityiskohtaisesti selostettuina. Kokonaankin julkaistujen puheiden lukumäärä nousee moniin satoihin.

Kun Väinö Tannerin 75-vuotispäivän (12.3.-56) johdosta hänen kirjojensa kustantaja on halunnut julkaista osan näistä puheista kirjan muodossa, on puheitten valinta aineiston tavattoman runsauden takia ollut vaikeata. Tämä vaikeus on ratkaistu siten, että kokoelmaan on otettu kutakin merkittävämpää ajankohtaa ja sen ongelmia parhaiten valaisevia poliittisia puheita. Taloudellisia kysymyksiä ja osuustoimintaliikettä käsittelevät puheet on jätetty kokonaan pois.

Jo silmäys kokoelmaan otettujen puheiden otsakkeisiin riittää osoittamaan, että niissä käsitellään työväenliikkeen kysymysten ohella koko Suomen itsenäisyysajan tärkeimpiä tapahtumia, joten niiden avulla voi keskittyssä muodossa saada oppitunnin itsenäisen Suomen poliittisesta historiasta. Puheissa valotetaan kirikkaasti sellaisia tapauksia ja kehitysvaiheita kuin vuoden 1918 kansalaissodan jälkeen tapahtunutta työväenliikkeen nousua ja sen suuntautumista epämääräisestä jyrkkäsanaisuudesta määrätietoisen länsimaisen sosialidemokratian tielle, taistelua tasavallan puolesta kuninkaantekijöitä vastaan, taistelua kansalaisoikeuksien, paino-, kokoontumis- ja yhdistymisva-

pauden puolesta valkoista terroria ja myöhemmin lapualaisanarkiaa vastaan, taistelua sosialidemokraattien hallituskelpoisuuden ja kansanvallan sekä maan itsenäisyyden, kansan vapauden ja rauhan puolesta, mikä viimeksi mainittu sotien aikana muodostui erääksi Tannerin päätehtävistä.

Kokoelmaan on otettu kaksi puhetta, jotka Tanner on joutunut pitämään tuomioistuimessa syytettynä. Näissäkin puheissa hän on lähinnä puolustanut Suomen ja sen kansalaisten perusoikeuksia. Helsingin raastuvanoikeudessa 1919 samaten kuin sotasyällisysoikeudessa 1946 pitämässään puheessa Tanner ei puolustanut vain itseään, vaan ennen kaikkea kansanvaltaista hallitusjärjestelmää, maan itsenäisyyttä ja kansan vapautta rohkeasti ja miehekkäästi: "Hän on rohkea mies, niin rohkea, että hän puolustaa omaa oikeuttaan, työväenluokan oikeuksia ja meidän yhteisiä oikeuksiamme, olivatpa vastassa mitkä voimat tahansa." Näin on pääministeri Urho Kekkonen luonnehtinut Tanneria ihmisenä ja poliittisena johtajana.

Sotasyällisysoikeudenkäynnissä virallinen syyttäjä syytti Tanneria mm. siitä, että hän puheillaan on vaikuttanut yleiseen mieliteeseen, jopa niin merkittävästi, että rauhan aikaan saaminen oli sen takia viivästynyt. Syyttäjä oli varmastikin oikeassa siinä, että Tannerin puheet eroavat monen muun poliittisen johtajan puheista juuri siinä, että ne asiapitoisuudellaan ja määrätietoisuudellaan ovat olleet yleistä mielipidettä muodostavia. Mutta siinä syyttäjä oli täysin väärässä, että Tanner puheillaan olisi vaikeuttanut rauhan — todellisen rauhan aikaan saamista. Tähänkin kokoelmaan otetut Tannerin sodan aikana pitämät puheet todistavat kiistattomasti syytteen tahallisen tarkoituksellisuuden.

Niiden vuosikymmenien aikana, jolloin tässä julkaistut puheet on pidetty, on yhteiskuntamme muuttunut melko perusteellisesti. Väinö Tannerin johtaman sosialidemokraattisen puolueen taistelu demokratian puolesta on suuressa määrin vaikuttanut yhteiskunnallisten olojemme muuttumiseen sellaisiksi, että vähäväkinenkin kansanosa on päässyt elämään ihmisarvoista elämää ja alkanut tuntea tämän maan itsenäisyyden ja sen kansanvaltaisen hallitusjärjestelmän puolustamisen arvoiseksi. Tässä suomalaisen yhteiskunnan uudistamistyössä Väinö Tannerin puheilla on ollut merkittävä osa.

ARVO TUOMINEN

I

SOSIALIDEMOKRATIA ETSIMÄSSÄ
SUUNTAANSA

Mietteitä kansalaissodan päättyessä

Pääkirjoitus takavarikkoon otetussa Suomen Sosialidemokraatin näytenumerossa 6. 5. 1918: Eduskunnan hajaantuminen — uudet vaalit toimitettava.

Yhtenä, eikä suinkaan vähimpänä syynä siihen, että maamme on nykyiseen sekasortoiseen tilanteeseen saatettu, on pidettävä sitä, että vuosikaudet on molemmin puolin saarnattu luokkavihaa, lietsottu ihmisten huonoimpia vaistoja. Ei ole tahdottu uskoa vastapuolesta mitään hyvää ja kaikki parhaatkin tarkoitukset on pahimmin päin selitetty. Näin menetteli varsinkin työväenluokka johtajainsa kautta viimeksi kuluneen vuoden aikana, jolloin se omituisten historiallisten tapahtumain johdosta joutui olemaan määräävänä luokkana. Seuraus — aseellinen luokkasota ja sen verinen kukistaminen — riittää osoittamaan tämän erehdyksen koko laajuuden.

Nyt kun tästä tilanteesta on selvitty tai ainakin lähipäivinä selvittää, luulisi kaikkien pyrkivän korjaamaan tämän luokkainvälisissä suhteissa piilleen päävirheen ja pyrkivän etsimään niitä yhtymäkohtia, joita sentään on olemassa. Valitettavasti ei kuitenkaan näin näy tapahtuvan. Porvaristo, jonka käsiin ohjaket nyt ovat joutuneet, ei näy sekään mitään oppineen eikä mitään unohtaneen. Nyt saarnataan sen taholta mitä kiihkeintä luokkavihaa ja sortoa, jos mahdollista vieläkin räikeämmässä muodossa kuin ennen maltittomien työväen ainesten taholta. Porvaristo näyttää nyt vuorostaan välttämättä päättäneen tehdä tyhmyyksiä, jotta vastavaikutus tulisi sen pikemmin näkymään.

Paitsi määrätöntä verenhaluista kostonhimoa, joka täyttää ihmisten mielet ja sanomalehtien palstat, mutta johon ei tässä yhteydessä ole aikomus kajota, esiintyy tämä aseman väärinkäyttäminen niissä suunnitelmissa, joita porvariston taholla luodaan maamme tulevaan valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen elämään nähden. Joka taholla suunnitellaan "reformoja" — mutta nämä

reformit käyvät valitettavasti kaikki väärään suuntaan, käyvät taaksepäin ja merkitsevät toteutettuina suurta taantumusta. Kansanvaltaisuus, joka tähän saakka on ollut sekä yksityisten että puolueiden keppihevosenä ja jonka alituinen toitottaminen on useasti jopa tuntunut vastenmieliseltäkin, näyttää kokonaan hävinneen, jos saa päättää sanomalehdistön kautta julkisuuteen tulleista suunnitelmista. Tahdotaan näiden suunnitelmien mukaan ei enempää eikä vähempää kuin tehdä maastamme räikeä yksinvalta, riistää eduskunnalta sen oikeuksia ja asettaa eduskunnan rinnalle yläkamari, johon vaalit toimitettaisiin erikoisissa luokkamerkeissä.

Kunnallinen äänioikeus tahdotaan riistää, 8-tunnin laki aiotaan peruuttaa ja onkin jo tosiasiallisesti hallituksen itse ottamalla valtuuksilla siirretty toistaiseksi. Elintarvikekysymyksen ratkaisussa aiotaan myös asettaa tuottajain edut määrääviksi ja saattaa kuluttajat miltei rajattoman riistouhkan alaisiksi.

Tämmöisiä ovat ne suunnitelmat, joita kaikissa ryhmissä, Helsingin Sanomien takana olevaa ryhmää lukuunottamatta, nyt haudotaan. Ja joka taholla huomautetaan, että asiain ratkaisulla tämmöiseen suuntaan on kiire sekä että eduskunnan on sen vuoksi heti otettava nämä kysymykset käsiteltäväkseen.

Jos tämä on kansan tahto, niin olkoon menneeksi. Parlamentarismiin sisältyy kerta kaikkiaan, että kansan enemmistön tahto olkoon lakina ja se määrätköön maan kehityksen suunnan. Saamme silloin vain vielä yhden syyn usean muun lisäksi kirotta sitä järjetöntä seikkailupolitiikkaa, joka on meidät tähän tilanteeseen vienyt ja vieroittanut kansan enemmistön mielet pois kansanvaltaisten pyrkimysten puolelta.

Ei kuitenkaan ole laisinkaan sanottu, että tämmöinen olisi kansan tahto sekä että näin suuri vallankumous mielipiteissä olisi yleensä tapahtunut. Ja jos se kerran ei ole kansan tahto, niin tehtäisiin rikos, vielä enemmän, tehtäisiin auttamaton tyhmyys, jos edellämäinittuja suunnitelmia vastoin kansan enemmistön todellista tahtoa ryhdyttäisiin täytäntöön panemaan ja lakina noudatettavaksi säätämään. Näistä laeista tulisi silloin vähemmistölakeja, joille ei voisi tunnustaa mitään arvoa ja joita kansa olisi oikeutettu kaikin käytettävissä olevin keinoin vaatimaan peruutettaviksi.

Porvariston pyrkimyksenä näkyy kuitenkin nykyään olevan panna nämä suunnitelmansa täytäntöön, tietämättä mitä kansan enemmistö niistä ajattelee. Eipä edes tahdota antaa sille tilaisuutta lausua asiasta mieltään. Nykyään koossa olevan eduskunnan aiotaan nimittäin antaa kaikessa kiireessä päättää nämä

asiat, jotta niistä sitä pikemmin päästäisiin. Ja ellei eduskunta rohkenisi ottaa kantaakseen ratkaisusta johtuvaa edesvastuuta, annettaisiin lopullinen ratkaisuvalta nykyiselle "valkoiselle armeijalle", joka muka "paraiten tulkitsee kansan sielun". Siis aivan uusi ja arveluttava tekijä meidän valtiollisessa elämäsämme.

Nykyinen eduskunta ei kuitenkaan ole sovelias näin laajakantoisista kysymyksistä päättämään. Ensinnäkään siinä ei ole jäljellä kuin vähän enemmän kuin puolet sen lainmukaisesta jäsenmäärästä. Suurin osa sosialidemokraattisesta ryhmästä on paennut maasta eikä tämän jälkeen enää ole tilaisuudessa ottamaan osaa eduskunnan työhön. Jäljelle on ryhmästä jäänyt ainoastaan yksi kuudes osa eikä sekään vanhinta eikä tottuneinta joukkoa. Porvarillisistakin edustajista on jokunen jäänyt pois. Tämä eduskunta ei senvuoksi lähestulkoonkaan vastaa kansan keskuudessa esiintyviä mielialoja ja varsinkin tulisi työväestön edustus olemaan aivan tyydyttämätön.

Myöskin tämän eduskunnan tunnuslauseet tekevät sen mahdottomaksi selvittämään kansalaissodan jälkeen esiintyviä lukuisia pulmia. Tarvitsee vain muistaa, missä merkeissä viime vaalit suoritettiin, ymmärtääkseen tämän. Porvarillisten puolueiden yhteisenä vaalitunnuslauseena oli "Rintama sosialisteja vastaan", siis luokkasodan ohjelma. Ja sosialistien ohjelmana oli "Vallankumousvaalit", puolue pyysi valitsijoiltaan lupaa ja oikeutta panna toimeen vallankumouksen, vaikka ei sitä selvin sanoin sanottu. Näin ollen jo vaalit pakottivat eduskunnan väärille urille, luokkasotaan. Kuinka voisi tällainen eduskunta pystyä kokoamaan ja uutta luomaan. Siinähan istuisivat syylliset vastakkain, miehet ja naiset, jotka eivät ole pystyneet ehkäisemään veristä kansalaissotaa.

Tilanne on myöskin kokonaan toinen kuin vaaleja toimitettaessa. Ei milloinkaan ole meidän maassamme vielä ollut niin pätevää aihetta panna toimeen uudet vaalit ja vedota kansaan kuin nyt.

Maamme uuden valtiosäännön luominen on työ, joka vaikuttaa pitkiksi ajoiksi eteenpäin. Ei ole mahdollista, että tämän ratkaisun ottavat hartioilleen ainoastaan erään kansanosan edustajat. Torpparikysymystä, jota ei lukuisista yrityksistä huolimatta ole onnistuttu saamaan pois päiväjärjestyksestä, ei voida ratkaista ilman, että torpparien itsensä edustajia kuullaan ja ilman että ne saavat sen ratkaisuun myötävaikuttaa. Puolustuskyky on meillä vielä periaatteessakin ratkaisematta ja sen yksityiskohtainenkin ratkaisu on erikoisen tärkeä senvuoksi, että siitä riippuu

miten suuressa määrässä me tulemme saamaan kantaaksemme militarismen taakkaa ja miten rasittavaksi se taloudellisesti meillä muodostuu. Ja vähimmin tärkeä ei suinkaan ole ulkopoliitikamme, joka tosin tällä hetkellä on olojen pakosta saanut jyrkästi määrätyn suunnan, mutta josta on liian rohkeata minkään pienen ryhmän ottaa vastuuta kantaakseen. — Vielä tulee esiintymään lukuisia kysymyksiä, jotka välittömästi johtuvat viimeksi elämästämme ajasta, kuten korvausten myöntäminen niille, jotka ovat kärsineet sodasta tai ryöstöistä. Kysymys amnestiasta, jota ilman suuri osa kansasta järjettömästi tuhotaan jne.

Se eduskunta, joka meillä enää on jäljellä, on selvä ja puhdas luokkaeduskunta. On senvuoksi kyllä ymmärrettävää, että porvariston taholla halutaan sen ratkaistavaksi jättää mahdollisimman paljon semmoisia asioita, jotka ovat ikäviä esilleotettavaksi koko kansaa edustavassa eduskunnassa. Mutta jos tällaiset kysymykset siinä ratkaistaan, tulevat ne myöskin olemaan yksinomaan luokkaratkaisuja ja saavat heti luokkavihan vastaansa.

Ellei senvuoksi ehdoin tahdoin haluta luokkavihaa edelleen lietsoa, on eduskunnan ymmärrettävä asemansa ja toimittava sen mukaan. Sillä ei ole oikeutta sekaantua muuhun kuin välttämättömien ja kiireellisten asiain järjestämiseen, minkä jälkeen sen on hajaannuttava ja julistettava uudet vaalit. Uusien vaalien kautta kokoonsaatu eduskunta alkakoon sitten sen rakennustyön, johon toivottavasti vihdoinkin tulemme pääsemään.

Vaativuudesta uusien vaalien toimittamisesta ei ole tehty itsekäessä mielessä eikä siinä uskossa, että sosialidemokraattinen puolue niiden kautta entiseen voimaansa nousisi. On pikemmin luultavaa, että puolueen edustus tulee suuresti supistumaan.

Puolueen jyrkät ainekset tullevat katkeroituneina pysymään syrjässä ja n.k. ”mukanajuoksijat” siirtynevät tällä kerralla porvarillisten äänestäjiksi. Mutta eduskuntaryhmämme suuruus ei tällä kerralla olekaan määräävänä. Tärkeätä on vain, että myöskin työväen joukot tuntevat olevansa mukana kun maallemme arvaamattoman tärkeiden asiain ratkaisuun käydään.

Sosialidemokraattisen puolueen toimintaa uudelleen aloitettaessa

Avauspuhe sos.-dem. puolueen ylimääräisessä puoluekokouksessa Helsingissä 23. 12. 1918.

Arvoisat puoluetoverit!

Väliaikaisen sos.-dem. puoluetoimikunnan puolesta pyydän lausua Teidät kaikki, arvoisat edustajat, tervetulleiksi tähän Suomen sosialidemokraattisen puolueen ylimääräiseen puoluekokoukseen.

Ainoastaan vuosi on kulunut siitä kuin sosialidemokraattinen puolue meillä viimeksi oli puoluekokouksessaan koolla. Paljon on sillä lyhyellä ajalla, joka tästä on kulunut, ennättänyt tapahtua muutoksia.

Silloin oli meillä kaikki mahdollisuudet avoimina edessämme. Puolueemme jäsenluku nousi n. 100 000:een, ammattijärjestön jäsenluku 170 000:een. Puoluelehdistömme oli runsaslukuinen ja voimakas. Eduskuntaryhmämme muodosti lähes puolet eduskunnasta, oltuaan siinä jotakuta kuukautta aikaisemmin enemmistönä. Kun Suomi silloin parillaan oli vapautumassa itsenäiseksi ja vieraan hallituksen siihen asti muodostama este siis oli poistumassa vapaan yhteiskunnallisen kehityksen tieltä, näytti työväenluokallamme olevan edessään kaikki mahdollisuudet saavuttaa pyrintöjensä päämäärä, hankkia itselleen oikeuksia ja paikkaa auringossa.

Kuinka toisin nyt kaikki on. Järjestöjämme ei tällä hetkellä näe. Ne eivät tosin ole kuolleet, mutta ne eivät toimi. Niiden satoihintuhansiin nouseva jäsenmäärä on ollut tuomittuna toimettomuuteen. Voimakas sanomalehdistömme on pyyhkäisty pois. Eduskunnassa ei meillä tällä hetkellä ole mitään sanottavaa. Ja me kaipaamme kymmeneen tuhansiin nousevaa puoluetoverien joukkoa vainajina tai henkipattoina pakolaisina.

Ei koskaan ennen ole minkään maan yhteiskunnallista luokkaa niin lyhyessä ajassa syösty vallan ja voiman huipuilta mitä syvimpään kurjuuteen ja merkityksettömään asemaan. Ja kaikki tämä oli seurausta väärästä menettelytavasta, onnettomasti suoritetuista laskelmista, joiden tarkoituksena oli jouduttaa työväenluokan valtaan pääsyä, mutta jotka sensijaan sitä pitemmäksi aikaa hidastuttivat. Puoluejohtomme pyrki saattamaan puolueen vähemmistönäkin ollen aseellisen voiman kautta valtaan. Tämän

erehdyksen seurauksena menetimme vuosikymmenien työn tulokset ja saamme nyt alottaa uudelleen alusta.

Mutta jos sosialidemokraattinen puoluejohto teki suuren virheen, niin teki porvarillinen oikeisto ja sotilaspuolue, jonka käsiin valta kansalaissodan kukistuttua joutui, voittonsa jälkeen vieläkin suuremman. Se halusi käyttää voittoaan lopullisesti kukistaakseen maamme työväenluokan ja tehdäkseen sen valtiollisesti merkityksettömäksi. Jopa vaikutusvaltaisella taholla puhuttiin halveksuen työväestä "paarias"-luokkana, ja vaadittiin sen täydellistä nöyryyttämistä. Kosta janoten tähän työhön käytiinkin. Ei silloin merkinnyt mitään oikeistovaltion lainsäädännön suoma suoja eikä ulkomaiden kiusallinen huomaavaisuus. Tuhansittain työläisiä teloitettiin laittomasti, tuhansittain näännytettiin heitä nälkään ja tauteihin vankileireissä, jotka ainai-seksi tulevat jäämään häpeäpilkuksi maamme porvaristolle. Työväestöltä riistettiin kaikki oikeudet, yksinpä alkeellisimmat kansalaisoikeudetkin, joita kaikki muut kansalaiset vähentymättöminä nauttivat. Ja jotta palaaminen entisiin oloihin tehtäisiin kokonaan mahdottomaksi, suunnitteli porvarillinen oikeisto mahdollisimman suuren apajan vetämistä, aikoen muuttaa valtiosäännön, poistaa yleisen äänioikeuden ja luoda uudelleen koko yhteiskuntamme perusteet. Tätä suurtyötä, jossa huvittavampana muistona säilyy puuha kuninkaan maahan tuomiseksi, tehtiin niin väellä ja voimalla, että sen rinnalla kokonaan unohtuivat kaikki pienemmät "reformit". Kun sitten käänne ulkoisten tapahtumain seurauksena tuli pikemmin kuin sitä oli voitu odottaa, ei valtaa pitävä oikeisto ollut ennättänyt muuttaa edes semmoista sitä ärsyttävää lakia kuin kunnallislakia, ja kaikki sen suunnittelemaat suurreformit ovat tietenkin kokonaan valuneet hiekkaan.

Ja samanaikuisesti on työväki, jonka oikeistomme ja sota-puolueemme jo oli luullut kokonaan laulaneensa suohon, alkanut joka taholla nostaa päätään. Yhdistykset virkoavat, sanomalehdet alkavat kuljettaa lohdutuksen ja rohkaisun sanoja kärsineille ja epätoivoon joutuneille, ja toimeenpannuissa työväen kokouksissa vallitsee innokas ja reipas mieliala, jolla voi maailmojakin voittaa. Ja kaikki tapahtuu ilman mitään johtoa tai agitatsionia, jota ei tarvitakaan, koska asian puolesta ovat teoillaan agiteeranneet porvarilliset puolueet ja hallitukset. Eipä ihme, että porvaristo jo huudahtaakin: nyt on koko keväisen kansalaissodan saavutukset menetetty. Ja ne onkin kokonaan menetetty siinä mielessä kuin tätä voittoa aiottiin porvarillisen oikeiston taholla hyväkseen käyttää.

Ensimmäisenä oireena siihen täyskäännökseen, joka nyt jo

pakosta on tuleva, on se, että uudet vaalit on määrätty ja että me siis pian vapaudumme siitä häntäparlamentista, joka jo puolen vuoden ajan on tämän maan painajaisena ollut. Me tulemme näihin vaaleihin käymään innolla ja hartaudella. Me tulemme osoittamaan oikeistoporvareillemme, jotka jo luulivat työväenluokan maahan masentaneensa, että se onkin sitkeä kuin karujen mäkiemme kataja.

Valoisia tulevaisuuden toiveita antaa meille tässä suhteessa se, että me jo olemme voineet saada puoluekokouksen koolle uutta toimintaa suunnittelemaan. Sen päätehtävänä on suunnitella vaaleihin käymistä ja järjestötoiminnan uudelleen elvyttämistä, jotta työväenluokka mahdollisimman pian vapautuisi nykyisestä masennustilastaan. Osoittakaamme, että me saamme järjestöimme pystyyn niin nopeasti, että näyttäisi siltä kuin ei mitään keskeytystä niiden toiminnassa olisi ollutkaan. Näyttäkäämme, että vaikka työväki hävisi aseleikissä, pystyy se rauhallisin keinoin ja järjestötoiminnan avulla voittamaan.

Suunnitelkoon tämä kokous tämän taistelun menestykselliseksi. Merkitköön siten uuden päivän koittoa se kokous, jota me nyt Koiton talolla ryhdymme pitämään.

”Sorron yöstä nouskaa”

Puolustuspuhe Helsingin raastuvanoikeudessa 17. 3. 1919 syytteen johdosta, jonka oikeusministeri oli määrännyt nostettavaksi sos.-dem. puolueen puoluetoimikunnan puheenjohtajaa vastaan puolueen yllämainitun nimisen vaalijulistuksen johdosta. Vaalijulistuksesta tuomitsi raastuvanoikeus 2 kuukauden vankeuteen, minkä korkein oikeus valituksen johdosta muutti sakkorangaistukseksi.

Helsingin kaupungin Raastuvanoikeudelle

Ryhtyessäni vastaamaan minua vastaan nostetun syytteen johdosta täytyy minun heti alussa huomauttaa, että tämä syyte on peräti harvinainen laatuaan. Ensi kertaa tapahtuu maassamme, että viranomaisten taholta peräti häiritsevällä tavalla sekaannutaan vaalitoimintaan, jonka vapaus kaikkialla maailmassa turvataan kaikkien kansalaisryhmien yhteisin ponnistuksin ja jopa

perustuslain säädöksilläkin. Ellei näin tehtäisi ei eduskuntatyöllä ja parlamentaarisuudella olisikaan mitään merkitystä eikä sille kukaan antaisi mitään arvoa. Sillä eduskunta ei kuvastaisi kansan keskuudessa esiintyviä ajatussuuntia ja mielipiteitä, ellei valitsijain annettaisi vapaasti käydä vaaliin ja ellei myöskin eri puolueiden ja harrastusryhmien sallittaisi vapaasti päämääriensä hyväksi vaaleissa toimia. Ainoastaan Venäjällä ja eräissä toisissa siihen verrattavissa maissa on hallitusvalta tähän saakka pitänyt oikeutenaan vaikuttaa vaaleihin saadakseen niiden tulokset mieleisikseen. Tämä on tapahtunut siten, että kaikkia niitä puolueita ja ryhmiä, jotka esiintyvät arvostelevasti hallitsevaan valtaryhmään nähden, estetään vaalivalmisteluissaan, hajoitetaan niiden kokoukset, otetaan niiden vaalikehoitukset takavarikkoon ja viireille pannaan syytteitä niiden toimihenkilöitä vastaan, jopa saatetaan nämä vankeusrangaistukseenkin. Nyt näyttää siltä kuin Suomenkin viranomaiset pyrkisivät tästä vähemmän mairittelevasta kunniansta osallisiksi.

Kaiken sen sorron ja kaikkien niiden oikeudenloukkausten jälkeen, joita maamme työväenluokka on saanut viime vuoden kuluessa kestää, odotettiin sen taholta verrattain suurin toivein eduskuntavaaleja, joiden toivottiin tuovan mukanaan muutoksen tähänastiseen olotilaan. Vaalitaisteluun, joka kaikkien muiden puolueiden taholla oli äärimmäisen voimaperäistä, käytiin toivehikkaina, vaikka miltei kaikki välineet puuttuivat. Järjestöt olivat hajallaan, niiden talot myymis- ja hukkaamiskiellon alaisina eivätkä siis käytettävissä, toimihenkilöt hävinneet ja sanomalehdistö vasta uudelleen heräämässä. Siitä huolimatta ryhdyttiin puolueen keskusjärjestöjen toimesta kaikkiin niihin vaalivalmistuksiin, joihin oli mahdollisuutta. Mutta kun sitten virkavallan taholta sekaannuttiin estämään näitä sosialidemokraattisen puolueen vaalivalmistuksia, oli se kaikille surettava pettymys, koska se paraiten todisti, miten alas valtiollinen moraali tässä maassa oli painunut. Vaalokokouksiamme estettiin pitämästä, vaalipuhujiamme vangittiin ja vaalijulistuksemmekin, joka lopuksi jäi ainoaksi välineeksi, millä valitsijoiden puoleen voitiin kääntyä, otettiin takavarikkoon ja estettiin sitä levittämästä. Ja nyt uhkaa sen johdosta syyte, ei ainoastaan minua, vaan satoja eri osissa maata olevia henkilöitä, jotka ovat olleet avullisina sitä levittämässä. Se on todella mieltäylentävä kuva vaalitaistelun vapaudesta maassamme.

Ja mitä sisältää sitten tämä vaalijulistus, joka herra oikeusministerin suosiollisella avustuksella on joutunut näin vainon alaiseksi?

Se sisältää *arvostelua* oikeistopuolueittemme viimevuotisesta politiikasta. Sen jokainen lause kohdistuu joihinkin toimenpiteisiin viime vuoden kuluessa ja vieläpä sangen lyhyessä muodossa. Että julistus tämän kautta on saanut syytöskirjan leiman, ei suinkaan ole sen yhtä vähän kuin sen laatijainkaan syy, sillä ne teot ja toimet, joita se koskettelee, eivät voi tulla kiitoksella mainituiksi.

Jonkin valtiollisen suunnan tai jonkin hallituksen toimenpiteiden arvostelua ei tähän saakka ole sivistysvaltioissa ja kansanvaltaisissa maissa yritettykään estää. Sen on katsottu kuuluvan kansalaisoikeuksien joukkoon. Nyt meidän maassamme herra oikeusministerin aloitteesta siihen kuitenkin pyritään ja välikappaleena käytetään äskettäin julkaistua ”kiihoituspykälää”, Rikoslain 16 luvun 24 pykälää.

Tämä uusi pykälä määrää kuitenkin rangaistuksen vain ilmeisesti perättömien tietojen levittämisestä. Jos siis vaalijulistuksen johdosta halutaan syyte nostaa ja rangaistusta siitä tuon pykälän mukaan tuomita, on osoitettava, mitkä kohdat siinä sisältävät ilmeisesti perättömiä tietoja. Virallinen syyttäjä, joka ohimennen sanoen, omasta valppaasta aloitteestaan ja ilman saamaansa määrystä on ulottanut syytteen minuunkin kohdistuvaksi, ei ole voinut osoittaa mitään kohtaa, joka sisältäisi tällaisia ilmeisesti perättömiä tietoja, ja on sen vuoksi tyytynyt vain lyhyesti viittamaan koko julistukseen.

Ryhtyessäni nyt julistuksen sisältöä puolustamaan täytyy minun heti alussa huomauttaa, että puolustukseni tulee olemaan jotensakin laaja. Syynä tähän on virallinen syyttäjä, joka ei ole ryhtynyt syytettään rajoittamaan ja ilmoittamaan, mitkä kohdat hän puolestaan katsoo perättömiksi.

Minun on tämän vuoksi käytävä kohta kohdalta koko julistus lävitse, siltä varalta, että siitä joku kohta syyttäjän mielestä sisältäisi ilmeisesti perättömän tiedon. Tällöin joudun suureksi osaksi koskettelemaan kaikille tunnettuja tosiseikkoja, mutta muistahan ei julistuksessakaan puhuta.

Käyn julistuksen lävitse otsikkojen mukaan, jolloin ensimmäisenä tulee esiin se kappale, jonka otsikkona on:

Kuolemaa on porvaristo kylvänyt ympärilleen

Vaalijulistuksen tässä kohdassa väitetään: ”Kuolemantuomioihin, joita ei edes venäläinen tsaarihallitus meillä enää vuosikymmeniin pannut täytäntöön, on suomalainen porvaristo turvautunut, tyydyttäkseen kostonhimoaan. Mutta ei edes se ole porva-

ristolle riittänyt. Kokonaan tutkimatta, tuomitsematta on riistetty henki tuhansilta työläisiltä. Tuhansittain valtiollisia vankeja on vankileireissä kidutettu kuoliaaksi nälällä. Rangaistusretkikuntia pantiin kiertelemään eri osissa maata, tekemään 'puhdasta jälkeä'."

Tämän kaiken todistamiseksi on tarpeen palauttaa mieleen erinäisiä tapauksia kapinan alkuajoilta asti.

Yleensä kansalaissota on julmaa. Se kuuluu kaikkialla kansalaissodan luonteeseen. Ei ole punaisten puolelta koskaan väitetty, että he olisivat sotaansa hellävaroen käyneet. Ja valkoisten taholta taas väitetään, että punaiset olisivat tehneet itsensä syypäiksi yli 1 000:een murhatapaukseen. Asia on kuitenkin vielä riittävää tutkimusta vailla, joten tämä luku ei ole lopullinen eikä varma.

Mitä tulee valkoisten sodankäyntiin, niin täytyy se, rintamalta saatujen tietojen mukaan, ehdottomasti leimata säälimättömäksi ja julmaksi. Niinpä filosofiantohtori Henning Söderhjelm, joka virallisten asiakirjain nojalla on julkaissut teoksen "Det röda upproret i Finland år 1918", sanoo valkoisten sodankäyntitavasta seuraavaa (siv. 165—166):

"Mitä nyt tähän valkoisten sodankäyntiin tulee, niin täytyy se epäilemättä leimata kovaksi." "Valkoiset taistelivat kapinallisia ja maankavaltajia vastaan, heidän sotansa oli vapaustaistelua ryssiä ja rosvoja vastaan, pohjaltaan eivät he olleet mikään sotaakäyvä armeija, vaan äkkiä koottu joukko vapaaehtoisia, jotka olivat lähteneet rankaisemaan isänmaan vihollisia ja pahantekijöitä. Ei ollut siis ihme, jos tuomio tuli toisinaan lyhyeksi, jos katkeruus vei ankaruuteen, kovuuteen ja — jos niin tahdotaan — raakuuteen."

Valkoisten itsensä taholta ei siis edes yritetä kieltää sitä, että heidän oma sodankäyntitapansa oli raakaa ja säälimättömää. Ja tämä raakuus ja säälimättömyys ilmeni pääasiassa siinä, että niillä paikkakunnilla, jotka kapinan alusta alkaen olivat olleet valkoisten hallussa tai jotka kapinan kestäessä valkoisten haltuun joutuivat, toimitettiin hirvittävän lukuisia vankien ynnä aseettomien rauhallisten työläisten ampumisia sekä murhia.

Hyvin kuvaavia ovat tässä suhteessa tapahtumat Varkauden tehtaalla jälkeen helmikuun 21 päivän. Kun valkoiset olivat valloittaneet Varkauden, jota puolusti vain noin 80 sotilaskivääreillä varustettua työläistä, aloitettiin työläisten teurastus. Heti valloituksen tapahduttua teloitettiin Varkauden massatehtaalla summamutikassa, ottamalla riveistä joka 10:s mies, noin 60 henkeä (toisten tietojen mukaan 63) sekä Pirtinvirralla Taulumäen puolella samoin 60, jolloin ruumiit sullottiin virtaan. Sen jälkeen

aloitti toimensa jonkinlainen kenttäoikeus ja päivittäin ammuttiin noin 15. Tätä kauhun näytelmää kesti kolmen viikon ajan ja tuli sinä aikana ammutuksi omaistensa, äitiensä, vaimojensa ja lapsiensa silmien edessä alhaisimman laskun mukaan 400 työläistä. Punaisten aikana tapahtui Varkaudessa porvarillisella taholla tehdyn laskun mukaan 6 murhaa, joiden kostona näitä joukkoteloituksia on puolustettu.

Niin sanotut kenttäoikeudet toimivat innokkaasti kapinan aikana valkoisten puolella rintaman takana. Mutta lisäksi tapahtui sangen lukuisasti murhia, joitten aiheena oli yksityiskosto tai puhtaasti ryöstötarkoitus, kuten oikeuskanslerille saapuneet monet valitukset osoittavat.

Minkäänlaisia "kenttäoikeuksia" ei Suomen laki tunne. Kokoonpanoltaan lienevät nämä kenttäoikeudet olleet enemmän tai vähemmän satunnaisia ja niiden tutkinnot ja tuomiot mahdollisimman summittaisia. Sangen useilla paikkakunnilla tapahtui "tuomio" siten, että joku tai jotkut paikkakuntalaisista valkoisista kävivät läpi vangittujen luetteloita ja lisäsivät punaisella musteella ristin niiden nimen jälkeen, jotka he katsoivat yhteiskunnalle tai itselleen vahingollisiksi, ja palkatut pyövelit näiden proskriptionilistain mukaan sitten toimittivat kamalan työnsä.

Jo kapinan aikana nousi valkoisten teloittamain tai murhaamain työläisten luku tuhansiin, mutta vasta kapinan kukistuttua alkoi varsinainen kuolemankylvö.

(Seurasi numerotietoja eri kunnissa teloitetuista ja murhattuista.)

Yhteensä nousee täten murhattujen ja teloitettujen työläisten luku näiden puutteellisten ja vaillinaisten tietojen mukaan jo 15 817. Joka päivä saapuu kuitenkin lisätietoja. Mihin loppusummaan murhattujen ja teloitettujen luku nousee, on vielä aivan mahdoton sanoa. Mutta jo ylläolevakin luku 15 817 kai oikeuttaa sanomaan, että "kuolemaa on porvaristo kylvänyt ympärilleen".

Ja se, mikä tässä enimmäen pistää silmään, on että tämä murhaaminen, sillä muuksihan tätä kaikkia laillisia muotoja loukkaavaa teurastusta ei voi sanoa, muodostettiin systeemiksi, jonka niin hyvin sotilasjohto kuin hallitus hyväksyivät.

Täydellä syyllä kirjoitti arvossapidetty englantilainen vanhoilinen lehti "Times" viime helmikuun 9. päivänä: "Valkoisten voittoa seurasivat tietenkin pakkotoimenpiteet, n.s. valkoinen terrori. Kapinalliset tuhottiin julmuudella, joka pakostakin panee ajattelemaan, että Suomi kuuluu enemmän itään kuin länteen, jopa suuremmassa määrässä kuin entisen tsaarivaltakunnan useat muut osat."

Vaikka näistä murhista suurin osa on tapahtunut taistelujen jälkeen ja osa aivan yksityiskostosta, minkä lisäksi niiden yhteydessä on esiintynyt lukuisia ryöstötapauksia, ei mitään syytteitä näitä yhteiskunnalle vaarallisia rikoksellisia vastaan ole nostettu. Päinvastoin on heidän toiminnalleen koetettu antaa yhteiskunnan tunnustus selittämällä heidät armahdetuiksi. Tämä tapahtui joulukuun 7. päivänä julkaistulla armahdusmanifestilla seuraavilla kuvaavilla sanoilla:

”Henkilöt, jotka maan laillista järjestystä vastaan nostetun kapinan kukistamisen tarkoituksessa tai estääkseen kapinan levenemistä taikka palauttaakseen järjestystä, ovat teoissaan menneet yli sen, mitä mainittujen tarkoitusten saavuttamiseksi olisi ollut tarpeen, jätettäköön niistä syytteeseen panematta ja rankaisematta.”

Tämän nojalla on m.m. eräitä suurmurhaajia ja ryöstäjiä vastaan jo vireillepannut jutut jätetty käsittelemättä. Mitä suurimmassa määrässä oikeudentuntoa loukkaavaa on tietenkin, että rikokset täten tahallisesti jätetään rangaistusta vaille.

Näin kauhistuttavan julmalla tavalla voitettuja työläisiä lain ulkopuolella rangaistuaan päätti porvaristo taas ruveta käymään laillisuuden polkuja. Kenttäoikeudet jäivät vähitellen unhoon ja valtiorikosoikeudet, nuo surullisen kuuluisat tuomioistuimet in casu, astuivat tilalle.

Ja nyt alkoi uusi ajanjakso Suomen oikeudenkäytön historiassa. Nämä valtiorikosoikeudetkin ryhtyivät nimittäin langettamaan kuolemantuomioita, joita myöskin täytäntöönpantiin.

Kuolemanrangaistus oli Suomessa jo häipynyt muistojen joukkoon. Professori Allan Serlachius sanoo siitä kirjassaan Suomen Rikosoikeuden Oppikirja, sivu 184, huomautettuaan ensin missä tapauksissa Suomen rikoslaki tuntee kuolemanrangaistuksen, seuraavasti: ”Kun ottaa huomioon, että näistä rikoksista kaikki muut paitsi tavallinen murha ovat sen laatuksia, että ne peräti harvoin saattavat tulla kysymykseen, ja kun toiselta puolen vakaantuneeseen käytäntöön perustuu, ettei murhasta taas kuolemanrangaistusta meillä tuomita saatikka panna täytäntöön, niin voidaan syystä sanoa, että kuolemanrangaistuksella Suomen rikosoikeudessa on pikemmin tietoperäinen kuin käytännöllinen merkitys. Rangaistus, jota korkein tuomioistuimemme ei rikoslain voimaanastumisen jälkeen koskaan ole käyttänyt ja jota ei nykyisen miespolven aikana koskaan ole pantu täytäntöön (ei vuodesta 1826 lähtien), ei tietysti vaikuta enää rangaistusuhkanakaan ja on siis kadottanut käytännöllisen merkityksensä.”

Ja professori Serlachius jatkaa: "Näin ollen voidaan epäillä onko yleensä ollut syytä muodollisestikaan pysyttää kuolemanrangaistusta meillä."

Näitä epäilyksiä ei ollut jäännöseduskunnalla eikä valtiorikosoikeuksilla. Sanotut erikoisoikeudet langettivat yli 450 kuolemantuomiota, joista yhdeksän kohdistui sosialidemokraattisiin valtiopäivämiehiin. Täytäntöön, teloittamalla, on pantu ainakin seuraavat määrät kuolemantuomioita: Suomenlinnassa 72, Lahdessa 31 ja Viipurissa 12. Kaikkiaan lienee noin 150 teloitusta tapahtunut valtiorikosoikeuksien tuomioiden nojalla. Ainakin osa tuomituista oli sanomalehdentoimittajia, agitaattoreita, punaisten virkamiehiä, rintamapäälliköitä ja yleensä henkilöitä, joita ei edes syytetty mistään yksityisrikoksista, vaan ainoastaan valtiollisesta rikoksesta. Siitä huolimatta valtiorikosylioikeudet vahvistivat tuomiot ja ne pantiin säälimättä täytäntöön.

Teloituksissa ei viranomaisilla useimmissa tapauksissa ollut käytettävänään edes harjoitettuja ampujia, joten ammuttavat usein vain haavoittuivat milloin mihinkin ruumiinosaan ja kuolivat vasta silloin kuin komentava upseeri jälkeinpäin antoi heille armonlaukauksen päähän. Toisinaan, kuten esim. Suomenlinnassa 26. päivänä lokakuuta, ei ollut ampujia edes tarpeellista määrää, vaan seitsemää kuolemaan tuomittua ampumassa oli neljä pyöveliä. Toiset odottivat vuoroansa sillä välin kuin toisia teloitettiin.

Myös kolmas tapa oli porvaristolla levittää kuolemaa ympärilleen. Sitä kuvannee seuraava julistus, joka aikanaan oli nauhattuna useisiin paikkoihin Suomenlinnassa:

"Ilmoitus.

Vangit n:o 3116, 3126 ja 2793 Lasarettisaaren vankilasta ovat tänään ammuttu. Ensinmainitut syystä, että olivat tehneet murto-varkauden Suomen valtiolle kuuluviin varastohuoneisiin, joissa vankien elintarpeita säilytettiin, jälkimmäinen syystä, että hän oli ryöstänyt eräältä vangilta tämän elintarpeet. Kaikille vangeille annetaan tiedoksi, että kaikki vangit, jotka rikkovat järjestyksen määräyksiä tai tavataan syyppinä rikoksiin, heti ammutaan.

Viaporissa toukokuun 7. päivänä 1918.

Carl von Wendt
Sivili-komendantti."

Lienee ensi kerran tapahtunut maassamme, että järjestysrikoksistakin on annettu kuolemanrangaistuksia. Ei tällöin ihmishenki ollut paljon arvoinen.

Vaalijulistuksen tässä kohdassa viitataan myös siihen kansainväliseen skandaaliin, minkä kansalaissodan jälkeen järjestetyt vankileirit meillä muodostivat.

Nämä *vankileirit* muodostuivat siten, että kaikki sotatoimien yhteydessä vangiksi saadut "punaiset" kerättiin yksiin paikkoihin odottamaan tutkimustaan ja tuomiotaan. Ei nimittäin katsottu voitavan jättää heitä vapaalle jalalle siksi kuin tutkimus oli suoritettu. Kun tällä tavalla kerääntyi yksiin aikoihin suunnattomia vankilaumoja, on selvää, että niiden käsittely ja hoito ei voinut olla semmoista, jota säännöllisissä oloissa vankeinhoidolta vaaditaan. Vangit järjestettiin yhteisiin vankileireihin, joista vähitellen alkoi kuulua yhä pöyristyttävämpiä tietoja.

Päättäen siitä että valtiorikosylioikeudessa on yli 75 000 alioikeuksista tulleen jutun asiakirjaa ja siis vähintään tämä määrä valtiollisia vankeja on tuomittu juhannuksen ja marraskuun välisenä aikana, otettiin kapinan päätyttyä noin 90 000 henkeä eli lähes 3 prosenttia Suomen koko väkiluvusta vangiksi. Sotaministeri Thesleff ilmoitti puheessaan eduskunnassa 5. p. heinäkuuta, että silloin vielä, siis lähes kolme kuukautta Tampereen ja Helsingin valloituksen jälkeen, säilytettiin vankileireissä eri puolilla maata 72 589 vankia, joista 4 575 naista. Suurimmat vankileirit olivat hänen ilmoituksensa mukaan Suomenlinnan, Tampereen, Riihimäen, Tammisaaren ja Lahden, joissa kussakin pidettiin noin 8—9 000 vankia. Naisista säilytettiin suurin osa Lahdessa ja Santahaminassa. Heinäkuun alussa oli viimeksimainitussa paikassa yli tuhat naisvankia, ja niistä eduskunnassa tehdyn ilmoituksen mukaan 86 prosenttia 15 ja 20 ikävuoden välillä.

Että oli mahdotonta yhtäkkiä järjestää näin suunnattomien vankijoukkojen ruokkimista ja sijoittamista on avoimesti myönnetty. Niinpä sotaministeri lausui edellämainitussa puheessaan, joka muuten oli vastaus erääseen porvarillisen yleisön ja ulkomaiden rauhoittamiseksi eduskunnassa tehtyyn välikysymykseen ja jossa senvuoksi asiat kuvattiin niin kaunistellen, etteivät ne enää olleet totuudenmukaisia:

"Mitä sitten tulee oloihin vankileireissä, joihin edelleen jää suuri joukko vankeja, niin on luonnollista, etteivät ne joka suhteessa voi olla tyydyttäviä, eikä sitä voida odottaakaan aikana, jolloin lähes toinen puoli kansaamme syö pettua. Ravitsemistilan ollessa epätydyttävän on myöskin taudin vaara lähellä... on ymmärrettävää, että terveydelliset olotkaan eivät voi vankileireissä olla tyydyttävät.

Saadakseen selville vankileireissä vallitsevan tilan, on senaatti viime kuun alussa määrännyt kaupunginviskaali A. Mestertonin

sekä senaatin prokuraattori puolestaan hovioikeudenviskaali O. Möllerin toimittamaan tarkastuksen kaikissa vankileireissä, joissa kapinan johdosta vangittuja säilytetään. Tarkastus on aloitettu viime kesäkuun 6. päivänä Oulun vankileirissä ja kesäkuun kuudessa jatkettu, niin että nyt ovat lähes kaikki leirit tarkastetut. Helsingin ja Tammisaaren sekä Sortavalan ja parin muun pienemmän leirin tarkastuksista ei vielä ole saapunut kertomusta.

Tarkastajat ilmoittavat kertomuksissaan, että vankien sama ravintomäärä on jokseenkin riittävä, nimenomaan mainitaan se siksi Tampereen, Turun ja Kuopion suurissa vankileireissä. Lahden vankileirissä annettu ruoka vastasi yli 2 000 lämpökaloreaa; Riihimäellä sai työssä oleva vanki noin 2 700 ja työtön 1 872 kaloriaa vastaavan ravinnon päivässä. Mikkelissä vaihteli työttömän vangin ravinnon kaloriamäärä 1 407—1 679 ja työtätekevän 1 814—2 134; Lappeenrannassa oli se hiukan yli 1 500. Viipurissa, jossa, kuten tunnettu, on kauan vallinnut erityisemmän ankara elintarvikepula ja josta vankeja sen vuoksi on alettu siirtää pois, oli kyllä tapahtunut, kuten kesäkuun 17. päivänä pidetystä tarkastuksesta annetusta kertomuksesta ilmenee, että vangit eivät viiteen päivään olleet saaneet annokseen kuuluvaa leipää, jauhoja eikä voita . . . Tarkastuksen tulos siis kyllä osoittaa, että vankien ravitsemistila ei, varsinkaan kaikissa vankileireissä, ole ollut täysin tyydyttävä. . . . mutta on otettava huomioon, että tehtävä, varsinkin alussa, oli ylivoimainen . . . Mitä erityisesti vankien ravintoon tulee, ei se, vaikka parannusta siihen yleensä onkin saatu, vielä ole riittävä, varsinkin kun vangit pitemmän aikaa ovat olleet heikosti ravittuja . . .”

Tässä on huomattava, että tällainen ruoka-annosten kaloriamäärä on laskettu vain paperilla. Todellisuudessa jaetut määrät eivät kuitenkaan lähestulkoonkaan nousseet näihin määriin.

On huomattava, ettei sotaministeri puheessaan maininnut mitään Suomenlinnan tai Tammisaaren vankileirien oloista, vaan tyytyi ainoastaan huomauttamaan, että olot niissä olivat jokseenkin hyvät. Minkälaiset olot näissä vankileireissä todellisuudessa olivat, siitä saa verrattain hyvän käsityksen eräästä raportista, jonka professori Robert Tigerstedt, joka jonkin aikaa toimi vankileirien ylilääkärinä, antoi hallitukselle. Tässä hän lyhyesti mainitsee mm. oloista Suomenlinnan vankileirillä:

”Docentti Carl Tigerstedtin (raportin antajan pojan) tekemien laskelmien mukaan nousee Suomenlinnassa annettu ravinto ainoastaan poikkeustapauksissa 1 400 à 1 500 kaloriaan ja on tavallisesti sisältänyt ainoastaan 800—1 000 kaloriaa.

Omasta puolestani olen sitä mieltä, että mitä turmiollisimpia

seurauksia voi sattua tämäntapaisen puutteellisen ravitsemisen ja 6—8 viikkoa kestäneen paastoamisen jälkeen.”

Nälkään yhdistyi kaikissa vankileireissä kovin kurjat asunot ja terveysolot, jotka veivät vangeilta viimeisenkin vastustusvoiman. Että kasarmit olivat liian pienet tuollaisille suunnattomille vankilaumoille myönsi myös sotaministeri Thesleff yllämainitussa puheessaan:

”Tavattoman vankimäärän vuoksi ja kun maa ei ollut varustautunut vastaanottamaan niitä vankilaumoja, jotka kapina on tuottanut, on vankiloissa myös ilmakeuutiomäärä yleensä ollut pienempi kuin mitä kasarmeissa asuvalle miehistölle katsotaan tarpeelliseksi, nimittäin päivällä vähintään 8 ja yöllä vähintään 13 kuutiometriä. Vankiloissa on vastaava kuutiomäärä ollut 8, 7 ja 6 kuutiometriä vankia kohti, jossakin vankilassa vieläkin pienempi.”

Tämäkin selostus kuvasi epäkohtia kaunisteltuna. Esim. oloista Tammisaaren vankileirissä antaa professori Tigerstedt seuraavia tietoja:

”Syy suureen kuolevaisuuteen on senvuoksi etsittävä toiselta taholta, epätydyttävistä terveydellisistä oloista vankileirillä.

Siten on jo vankien sijoittelu eräs syy. Käytettävissä oleva tila on huono verrattuna vankien lukumäärään . . . Tyydyn ainoastaan esittämään muutamia esimerkkejä. Nämä esimerkit ovat kuitenkin minun mielestäni riittäviä osoittamaan, että vankien asunnot eivät vastaa edes vähimpiä vaatimuksia, joskin ehkä löytyy toisia säilytyspaikkoja, joissa on paremmin olot järjestetty.

Kasarmi	Lattian pinta-ala vankia kohden	Ilma vankia kohden kuutiometriä
N:o 1	1.43	5.7
„ 2	1.43	11.2
„ 3	0.83	3.3
„ 4	0.72	2.9
„ 5	2.10	8.4
„ 6	1.00	5.0
„ 7	3.04	3.0

Voisi sanoa, että kun vangit lämpimänä vuoden aikana voivat suurimman osan vuorokaudesta oleskella ulkona, aiheuttavat nämä olosuhteet ahtautta ainoastaan öisin. Sitävastoin täytyy voida muistuttaa, että kylmät ja pimeä vuodenaika on tulossa ja että kun jo nyt vangit viedään sisään klo 10 illalla ja voivat mennä ulos vasta kello 6 aamulla, ja että vaikkakin ikkunat

pidetään auki vuorokauden ympäri, niin ilma joka tapauksessa tulee pilatuksi ja epäterveelliseksi.

Etenkin koskee tämä niitä huoneita, joissa säilytetään kuritus-huonerangaistukseen tuomittuja vankeja. Nämä eivät saa öiseen aikaan käydä ulkona edes tarpeellaan, vaan on tarkoitusta varten asetettu huoneeseen saavi. Tarvinnee tuskin muistuttaa, kuinka pilatuksi ilma vähitellen sen kautta tulee huoneessa yön aikana.”

Kun olot olivat tämmöisiä, ei sovi ihmetellä, että ennen pitkää vankileireissä alkoi raivota vallan hirvittävä kuolevaisuus. Osa vangeista kuoli nälkään, osa muussa suhteessa epätydyttäviin terveydellisiin olosuhteisiin. Tästä antaa professori Tigerstedt seuraavan kauhistuttavan todistuksen:

”Kesäkuun 6. päivästä heinäk. 31. päivään on kuolevaisuus Tammisaaren vankileirissä ollut hyvin suuri, kuten seuraava taulukko osoittaa:

1 000 vankia kohden on viikossa kuollut:

Kesäk.	6—12 p.	5,90
„	13—19 „	8,56
„	20—26 „	23,00
„	27— 3 „	heinäk.	14,60
Heinäk.	4—10 „	18,87
„	11—17 „	26,76
„	18—24 „	41,11
„	25—31 „	42,33

Vankien kokonaisluku on tänä aikana vaihdellut 6 027 ja 8 597 välillä. Koko aikana on kuollut yhteensä 1 347 vankia ja löytyy päiviä, jolloin kuolevaisuusluku päivittäin on noussut 40,7. Vankien kuolevaisuus on tänä aikana alituisesti noussut, ja ihan viimeisenä viikkona oli se enemmän kuin 7 kertaa niin suuri kuin kesäkuun toisella viikolla.

Kuolevaisuus 42,33 tuhatta kohtaan viikossa vastaisi Helsingissä, sen 200 000 asukasta kohti 8 466 kuollutta viikossa. Tämän ohella on huomattava, että henkilöt, joista tässä on kysymys, ovat poikkeuksetta siinä iässä, jossa kuolevaisuus on ylen pieni. *Tätä kauhistuttavaa kuolevaisuutta ei edes voida selittää sen kautta, että vankileirillä olisi ollut joitakin vaikeampia kulku-tauteja.”*

”Joka tapauksessa on kuolevaisuus, nimittäin 42,33 tuhatta kohti viikossa, ennenkuulumaton ja *vastaavaa on tuskin tapahtunut tsaarivallan vankiloissa*, taikka jos semmoista on sattunut,

on sen aiheuttanut jokin tarttuva tauti, kuten kolera, isorokko tai muu semmoinen, mutta sitä ei ole aiheuttanut vankien mitä suurimmassa määrässä epäterveellinen käsittely.”

”Niistä 1 347 vangista, jotka ovat kuolleet aikana 6.6.—31.7., on ainoastaan 337, so. 25 prosenttia kuollut sairashuoneessa, kun sen sijaan 1 010 elämää on sammunut odotushuoneen puulavitsoilla.”

Jotta ei voitaisi väittää minun liioittelevan niitä pöyristyttäviä oloja kuvatessani, jotka vallitsivat vankileireissä, olen tyytynyt lyhyesti lainaamaan vain parin virallisessa asemassa olleen henkilön lausuntoja. Nämä lausunnot antavat aavistaa, minkälainen olotila vankileireissä todellisuudessa oli. Niistä muodostuikin tämän takia täydellisiä kuoleman esikartanoita. Kaikkiaan voi laskea niissä sortuneen ennenaikaiseen kuolemaan vähintään 15 000 vankia.

Tätäkin voi siis hyvällä syyllä kutsua ”kuoleman ympärilleen levittämiseksi”.

Tässä yhteydessä ei myöskään voi sivuuttaa sitä *oikeudenkäyntijärjestystä*, jota vangittujen asioita käsiteltäessä noudatettiin, koska se luo räikeän valaistuksen sille oikeusturvan puutteelle, jossa nämä yhteiskunnan ulkopuolelle työnnettyt henkilöt saivat elää.

Vankien juttujen käsittelyä varten asetettiin 140 niin kutsuttua valtiorikostuomioistuinta, joiden toimivallasta tulee myöhemmin puhe. Jokaisessa tuomioistuimessa oli 5 jäsentä, joista puheenjohtajan ja yhden muun tuli olla juridisesti sivistynyt, yhden tuli olla upseeri, ja kaksi jäljellä olevaa olivat tavallisesti joku työnantaja ja opettaja.

Miten vähäinen oikeusturvallisuus näissä tuomioistuimissa oli, näkyy jo siitä, että niiden oli noudatettava *summittaista oikeudenkäyntiä*, samoin kuin siitäkin, että tuomioistuimet asetettiin semmoisena aikana, jolloin koko porvarisluokka kuohui luokkavihaa ja kostonhalua. Kuvaavaa on, että useastikin lainopillisesti sivistyneet jäsenet äänestivät lievempää rangaistusta kuin maallikkojäsenet. Ei sen vuoksi, että he olisivat olleet sovinnollisemmalla kannalla, vaan sen vuoksi, että he lainopillisen sivistyksensä vuoksi tunsivat olevansa enemmän sidottuja lain määräyksiin kuin mitä maallikkojäsenten laita oli, jotka enimmäkseen antoivat pelkän luokkavihan määrätä toimintansa.

Oikeusperusteena kysymyksessä olevia asioita tuomittaessa olivat lähinnä rikoslain määräykset valtiopetoksesta. Kun nämä määräykset eivät kuitenkaan suoneet mahdollisuutta korkeampaan rangaistukseen kuin elinkautiseen kuritushuoneeseen, mikä

ei tyydyttänyt porvaristoa, keksittiin teoria, minkä mukaan Suomi kansalaissodan aikana oli ollut sotakannalla Venäjän kanssa, minkä vuoksi siis kapinaan osaaottaneiden sanottiin avustaneen vihollista ja siten tehneen itsensä syyppääksi maanpetokseen, josta rangaistuksena voi olla kuolema. Etteivät Suomen hallituksen joukot sodan aikana katsoneet olevansa sodassa Venäjän kanssa, näkyy jo siitäkin, että kaikki vangiksi otetut venäläiset sotilaat ammuttiin, mikä ei olisi ollut sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden kanssa, jos kysymyksessä olisivat olleet sotavangit. Kuitenkin huomattiin olevan käytännöllisesti mahdotonta kaikissa punakaartilaisia koskevissa jutuissa pitää kiinni tästä teoriasta, sillä jos jokainen vanki olisi tuomittu maanpetoksesta, olisi rangaistus kaikille ollut joko kuolema tai useampia vuosia kuritushuonetta, ja maa olisi menettänyt useampia kymmeniätuhansia kunnollisia työläisiä, jotka olivat välttämättömiä teollisuuden käyntiin saamiseksi. Senvuoksi asiaa tulkittiin enimmäkseen siten, että vain johtajat tiesivät sotatilasta Venäjän kanssa ja heidät siis voitiin tuomita maanpetoksesta, kun sitä vastoin yksinkertainen rivimies ei tiennyt sotatilasta ja voi sen takia saada lievemmän rangaistuksen. Tulkinta oli siis mielivaltainen, mutta ei edes tätäkään tulkintaa seurattu johdonmukaisesti.

Vaikka tehtiinkin vakavia yrityksiä yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi juttujen käsittelyssä näissä 140 valtiorikosoikeudessa, ei kuitenkaan saavutettu mitään tyydyttäviä tuloksia. Rikoksista, joista eräissä tuomioistuimissa rangaistiin parin vuoden ehdollisella kuritushuoneella, voitiin toisissa osastoissa tuomita kuolemaan. Muutamat osastot olivat juristipiireissäkin kuuluisia sanomattoman ankarista tuomioistaan, niinkuin esimerkiksi osasto 77 Tammisaaressa, joka ei milloinkaan liene tuominut alempan kuin 8 vuoden kuritushuonerangaistukseen. Ei senvuoksi syyttä ruvettu kutsumaan oikeudenkäyntiä niissä "arpajaisiksi".

Vähää ennen kuin tuomioistuimet alkoivat toimintansa, lähetti Tutkintoasiain päällikkö majuri Gustaf Aminoff syyttäjille valtiorikosoikeuksissa kiertokirjeen, jossa annettiin ohjeita mitä rangaistuksia oli vaadittava syytetyille. Jotkut otteet tästä kiertokirjeestä parhaiten osoittavat, minkälaiseksi oikeudenkäynti etukäteen oli suunniteltu ja minkälaiseksi se sittemmin todellisuudessa muodostuikin. Valitettuaan, etteivät vangit joutuneet tuomittaviksi sota-oikeudessa, lausui herra Aminoff:

"Mitä tehtäviin rangaistusvaatimuksiin tulee, niin pyydän sitä varten esittää *armeijan* (ei siis oikeudenkäyntilaitoksen!) *tahdon ja toivomukset* seuraavasti:

Kuolemanrangaistusta on vaadittava johtajille, sotilaspäälli-

köille, sota-agitaattoreille, murhaajille, ryöstäjille ja *muille roistoille*.

Mitä taas tavalliseen punakaartilaiseen tulee, ei ole syytä suinkaan kenenkään kuvitella että he olisivat taistelleet minkään aatteen puolesta.

Syyttäjille ja oikeuksille olen lähettänyt sitovat todistukset siitä, että punaiset olivat Venäjän sotajoukkojen ja hallituksen käytyreinä Suomessa. Tavalliselle punakaartilaiselle on siis vaadittava ankaraa edesvastausta maanpetoksesta ja valtiopetoksesta.”

Tässä kiertokirjeessä lausutut periaatteet muodostuivat määrääviksi tuomioistuinten toiminnassa. Niistä ”johtajista”, jotka nyt tuomittiin ankariin rangaistuksiin, oli suuri osa semmoisia, jotka eivät olleet ottaneet osaa kapinaan ensinkään, mutta jotka aikaisemman toimintansa takia työväenliikkeen palveluksessa olivat saaneet osakseen porvarillisten vihan. Ilmeisesti pyrittiin tällä siihen, että työväenliikkeen vastainen nousu tulisi mahdottomaksi. Näitä johtajia vastaan esitettiin usein todistuksina puheita, joita he olivat pitäneet, tai kirjoituksia, joita he olivat kirjoittaneet jo paljoa ennen kapinaa ja joilla ei ollut mitään yhteyttä tämän kanssa.

Niiden henkilöiden joukossa taasen, jotka olivat huomattavalla tavalla ottaneet osaa vallankumousliikkeeseen, löytyi useita, jotka tässä olivat tehneet parhaansa ylläpitääkseen järjestystä ja estääkseen väkivaltaisuuksia. Siitä huolimatta tuomittiin nämä nyt mitä ankarimpiin rangaistuksiin, vaikka yhteiskunnalla useissa tapauksissa oli suuri syy olla heille kiitollinen.

Näissä oikeudenkäynneissä olivat syytetyt miltei suojattomassa asemassa tuomioistuimiinsa nähden. Itse he eivät koskaan tieneet milloin ja minkä tuomioistuimen edessä heidän juttunsa tuli käsiteltäväksi, eivätkä he myöskään sen vuoksi voineet ryhtyä välttämättömiin toimenpiteisiin puolustautuakseen, sitä vähemmän, kun he eivät milloinkaan tieneet, mistä rikoksista heitä tultaisiin syyttämään. Siinäkin tapauksessa, että he saivat jotakin tästä tietää, eivät he enimmäkseen ennättäneet hankkia tarvittavia kirjallisia todistuskappaleita, koska heidän kirjeensä olivat sensuurin alaisia ja tulivat sensuurissa tavallisesti pidätetyiksi noin viikon verran. Kun eivät porvarilliset asianajajat yleensä ottaneet ajaakseen heidän asiaansa ja sosialististen asianajajain lukumäärä on sängen vähäinen, eivät syytetyt kaikissa tapauksissa onnistuneet saamaan itselleen oikeusapua. Itse olivat syytetyt, nähtyään useampien kuukausien aikana nälkää vankileireissä, aivan kyvyttömiä itse hoitamaan asiaansa, ja sattui ta-

pauksia, jolloin syytetty kuoli kuljetettaessa tuomioistuimen istuntoon tai jopa itse istunnon kuluessa.

Hyvin suurimerkitykselliseksi juttujen ratkaisuun ja tuomioon muodostuivat ne lausunnot, joita syytetyistä antoivat *suojeluskunnat* heidän kotiseuduillaan. Nämä suojeluskunnat tekivät parhaansa saattaakseen onnettomuuteen niin monta uhria kuin mahdollista. Useimmissa tapauksissa ei niillä ollut mitään asiallista syytetä esitettävänä syytettyjä kohtaan, vaan rajoittivat ne lausuntonsa yleisiin arvosteluihin, joista useimmista puuttui pieninkin totuuden tynkä. Tämmöisiä lausuntoja olivat esimerkiksi: ”on kiiwas ja vaikeasti käsiteltävä”, ”on harjoittanut kiihoittavaa toimintaa”, taikka esitettiin seuraavan tapaisia toivomuksia: ”on tuomittava ankarimpaan rangaistukseen”, ”ansaitsee tulla ammutuksi”, ”on tehtävä vahingottomaksi”. Lukuisia syytetyistä esittivät suojeluskunnat ”johtajina”, ilman että tähän olisi ollut mitään aihetta. Aikaa myöten oppivat tuomioistuimet paremmalla arvostelukyvyllä käsittelemään näitä valan ehdolla annettuja ja kuitenkin niin valheellisia lausuntoja.

Tulos tuomioistuinten toiminnasta oli mitä suurimmassa määrin kirjava. Ei ollut mitään yhtenäisyyttä menettelytavassa, tuomiot olivat kokonaan eri suuruisia, muutamat tulivat tuomituiksi nimierehdyksen nojalla, toisia tuomittiin rikoksista, joita oikeudenkäynnin aikana ei oltu edes mainittu jne. Läpikäyvästi olivat tuomiot myöskin tavattoman ankaria.

Mikään valitus ylioikeuteen ei annetun valtiorikosoikeuslain mukaan voinut tulla kysymykseen. Kuitenkin voi syytetty *anoa armoa* valtiorikosylioikeudelta. Useimmat tuomituista käyttivätkin tätä keinoa, niin nöyryyttävä kuin se olikin, mutta löytyi kuitenkin semmoisia kuolemaankin tuomittuja, jotka kieltäytyivät sitä hyväkseen käyttämästä.

Ylioikeudet koettivat aikaansaada suurempaa yhdenmukaisuutta tuomioihin ja osassa tuomioita lievennettiin rangaistuksia, joskin vähäisessä määrässä. Myöskin ylioikeuksissa esiintyi asiain käsittelyssä suuria puutteita, joiden seurauksena oli virheellisiä tuomioita.

Oikeudenkäyntijärjestelmästä puhuttaessa ei voi jättää kosketelematta sitä tapaa, millä *sosialidemokraattisten kansanedustajain juttuja* valtiorikosoikeudessa hoidettiin, koska se erinomaisesti kuvaa, minkälaiseksi kohtelu voi parhaissa tapauksissa muodostua.

Niistä 92 edustajasta, jotka sosialidemokratialla oli viimeksi koolla olleilla valtiopäivillä, oli kansalaissodan päättyessä noin

puolet paennut maasta ja osa oli kuollut rauhoitustoimenpiteiden yhteydessä. Maahan jääneistä vangittiin suurin osa sodan päättyessä, kaksi oli vangittu jo ennen kapinan kukistamista.

Muutamia sosialidemokraattisia kansanedustajia oli kuitenkin aluksi edelleen vapaalla jalalla. Näistä vangittiin yhdeksän heidän ollessaan matkalla Helsinkiin ottamaan osaa valtiopäiväin työhön toukokuun puolivälissä. Toiset saivat jäädä edelleen vapaalle jalalle, mutta heidän ei annettu ottaa osaa eduskunnan istuntoihin. Heidän läsnäolonsa pidettiin nähtävästi vähemmän toivottavana silloin kun eduskunnan porvarillinen puolisko aikoi ryhtyä taantumukselliseen toimintaan. Sosialidemokraattista puoluetta edusti valtiopäivillä ainoastaan entinen senaattori Matti Paasivuori, joka tosin hänkin oli ollut vangittuna, mutta päästetty vapaaksi. Muista sai eräs, joka prokuraattorin toimistosta oli saanut todistuksen siitä, ettei häntä vastaan ollut olemassa mitään syytettä, kantaa edustajapalkkionsakin, mutta ei saanut ottaa osaa itse eduskunnan istuntoihin.

Tällä kannalla olivat asiat heinäkuuhun saakka, jolloin eduskunta, pidettyään lyhyen loman, jälleen kokoontui käsittelemään monarkisella pohjalla olevaa ehdotusta uudeksi hallitusmuodoksi, jonka tuli valmistaa keisari Wilhelmin langolle pääsy Suomen valtaistuimelle. Porvarillisella taholla nähtävästi pelättiin, että ne harvat sosialidemokraattiset edustajat, jotka edelleen olivat vapaalla jalalla, tulisivat ottamaan osaa istuntoihin, ja kun ilman heitäkin tasavaltalainen enemmistö oli erittäin vahva, voisi näiden ääni tulla helposti ratkaisevaksi. Ainakin vangittiin pari päivää ennen valtiopäivien istuntoa ne muutamat harvat sosialidemokraattiset kansanedustajat, jotka silloin vielä olivat vapaalla jalalla, lukuunottamatta M. Paasivuorta, joka edelleen kävi istunnoissa, ja E. Huttusta, joka tosin sai olla vapaalla jalalla, mutta ei saanut lupaa ottaa osaa eduskuntatyöhön.

Kesti pitkälle syksyyn, ennenkuin kansanedustajain asia otettiin käsiteltäväksi. Tällöin havaittiin, että suuri osa heistä oli täysin syyttömiä ja etteivät he millään tavalla olleet ottaneet osaa kapinaan. Muiden syytöskohtien puutteessa syytettiin heitä silloin siitä, että he olivat ottaneet osaa erään ehdotuksen käsittelyyn, jonka sosialidemokraattinen ryhmä syksyllä 1917 esitti valtiopäivillä ja jonka nyt vastoin totuutta väitettiin sisältäneen valtiopetoksen. Tämä ehdotus sisälsi, että valtiopäivien olisi julistuksessa Suomen kansalle selitettävä aikovansa hyväksyä eräitä työväenluokan vaatimia reformeja (8 tunnin työaikalaki, työväen vakuutuslakeja, verotusuudistuksia). Ehdotuksen mukaan piti myöskin kutsuttaman koolle perustuslakia säätävä kansallisko-

kous, ja tämän väitettiin nyt sisältävän valtiopetoksen, vaikkakin kansalliskokouksen koollekutsumisen ajateltiin tapahtuvan laillista tietä, koskapa ehdotus siitä esitettiin valtiopäiville. Etteivät myöskään eduskunnan porvarilliset jäsenet pitäneet ehdotusta lain vastaisena näkyä siitä, että sitä käsiteltiin täysi-istunnoissa porvarillisen puheenjohtajan johdolla ja että yli 40 porvarillista edustajaa eräässä äänestyksessä sitä kannatti.

Että syyte, joka perustui tällaiselle tekosyyllä, oli muodollisestikin lain vastainen, näkyä siitä, että valtiopäiväjärjestyksen 11 pykälän mukaan syytetty kansanedustajaa vastaan ei saa nostaa eikä vapautta häneltä riistää *hänen eduskunnassa lausumainsa mielipiteiden tai muun asian käsittelyssä osoittamansa menettelyn tähden*, jollei eduskunta päätöksellä, jota 5/6 läsnä olevista jäsenistä on äänestyksessä kannattanut, ole siihen suostunut. Tällaisesta suostumuksesta ei edes oltu pyydetty eduskunnalta.

Tämän vuoksi ei voi vapauttaa itseään siitä tunteesta, että kysymyksessä olevat sosialidemokraattiset kansanedustajat, joita syytettiin edellä mainitun eduskunnassa esitetyn ehdotuksen nojalla, tuomittiin yksinomaan valtiollisina vastustajina ja että mikä tekosyy tahansa sai tässä asiassa kelvata tuomion perusteeksi.

Muut syytetyt kansanedustajat olivat olleet joissakin toimissa kapinan aikana ja heitä syytettiin nyt joko valtiotaikka maanpetoksesta taikka molemmista yhteensä. Useat heistä olivat suomalaisen sosialidemokratian parhaita voimia ja kuuluivat puolueen maltilliseen oikeistoon, joka tahtoi pitää kiinni laillisesta parlamentaarisesta taktiikasta. Monet olivat tehneet kaikkensa estääkseen kapinan puhkeamista. Ja itse kapinan aikana olivat he koettaneet pysyttäytyä tapausten ulkopuolella, mutta lopulta solidarisuustunteen ja toveriensa pakottamina ottaneet siihen jollakin tavalla osaa, kuitenkin parhaansa mukaan lieventäen esiintyneitä raakuuksia.

Herätti senvuoksi kiusallista huomiota ei ainoastaan Suomessa, vaan ulkomaillakin, että valtiorikosoikeus päätöksellään 12. päivältä lokakuuta 1918 tuomitsi 9 näistä syytetyistä kuolemaan ja kaikki muut kuritushuonerangaistukseen, jotkut kuitenkin ainoastaan ehdolliseen, jonka vuoksi nämä heti laskettiin vapaalle jalalle. Pidettiin itsestään selvänä, että nämä tuomiot tulisivat oikeiksi ylioikeudessa, niin hyvin juridisen muodottomuutensa kuin moraalistenkin syiden nojalla.

Ylioikeus käsitteli juttua kolme kuukautta, ja vasta tammi-kuun alkupuolella julkaistiin sen päätökset. Kuolemaantuomiot,

jotka olivat herättäneet niin suurta huomiota ulkomaillakin ja vahingoittaneet Suomen mainetta, lievennettiin todella kaikki muut, paitsi yksi ainoa. Muut tuomiot sensijaan enimmäkseen koroitettiin ja siinä määrässä, ettei ainoakaan niistä tullut määräämään pienempää kuin 7 vuotta kuritushuonetta.

Että juuri 7 vuoden kuritushuonerangaistus oli alhaisin, saa kai selityksensä siitä, että 7. päivänä joulukuuta 1918 julkaistulla amnestialla kaikki ne vangit, jotka tuomittiin korkeintaan 6 vuoden kuritushuonerangaistukseen, olivat tulleet ehdollisesti vapautetuiksi.

Kaiken sen laittomuuden ja muodottomuuden vuoksi, jota sosialidemokraattisia kansanedustajia tuomittaessa on noudatettu, muodostavat nämä tuomiot ainoanlaatuisen skandaalin Suomen oikeudenkäytön historiassa. Kun tämmöistä syyttömien rankaisemista ja syyllisten tuomitsemista lainvastaisessa järjestyksessä on voinut tapahtua kansanedustajille, joita sentään kohdellaan toisin kuin tavallisia kuolevaisia, kun tämä on voinut tapahtua vielä kahdeksan kuukautta sen jälkeen, kun kansalaissota oli kukistettu ja ensimmäiset tuomiot langetettiin, ja kun se vielä on voinut tapahtua valtiorikosoikeuden puolelta, niin ymmärtää sanomattakin hyvin kaiken sen mielivallan, mitä muut syytetyt aikaisemmin alioikeuksien puolelta ovat saaneet osakseen.

*Kansan kalleimmat ihmisoikeudet on porvaristo
tallannut jalkoihinsa*

Kansan kalleimpiin ihmisoikeuksiin ja samalla kansanvallan tärkeimpiin saavutuksiin on aina laskettu kuuluvan kokoontumis-, lausunto- ja yhdistymisvapaus. Näiden oikeuksien puolesta on maailmassa monasti suoritettu vallankumouksia, ja aina milloin niihin on kajottu, on kansanvaltaisten kansalaisten taholta siihen suuttumuksella suhtauduttu.

Heti kun kansalaissota maassamme oli loppunut, työväenluokka maahan lyöty ja yleinen taantumus nosti päätään, oli kuitenkin ensimmäisenä toimenpiteenä vallitsevan ryhmän taholta uhrata taantumuksen alttarille nämä yleiset kansalaisoikeudet, mikäli ne työväenluokkaa koskivat. Heti ensimmäisestä päivästä alkaen lakkautettiin kaikki sosialidemokraattiset lehdet, työväenyhdistykset selitettiin hajoitetuiksi ja niiden omaisuus takavarikkoon otetuksi, ja mitään työväen kokouksia ei useampaan kuukauteen sallittu sen tekosyyin nojalla, että maassa vallitsi sotatila ja yleinen rauhattomuus. Aluksi tapahtui tämä ilman mitään lain varjoakaan, mutta sittemmin myönsi porvarillisten puolueiden edustajain muodostama jäännöseduskunta hallitukselle mitä laa-

jimmat valtuudet supistaa ja rajoittaa yleisiä kansalaisoikeuksia, suunnaten nämä toimenpiteet kokonaan työväenluokkaa vastaan. Tässä mielessä annettiin 29. päivänä toukokuuta 1918 ”laki väliaikaisten säännöksiä antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi”. Tämä niin kutsuttu ”sosialistilaki” oikeutti hallituksen väliaikaisesti antamaan säännöksiä 1) painotuotteiden julkaisemisoikeuden, kokoontumisoikeuden ja oleskeluoikeuden rajoittamisesta sekä 2) laajennetusta oikeudesta takavarikkoon, kotietsinnän ja vangitsemisen toimittamiseen. Tämän lain perusteella tapahtui sittemmin se räikeä työväenluokan kaikkien kansalaisoikeuksien sortaminen, jota sen jälkeisenä aikakautena on harjoitettu ja jota yhä edelleenkin jatkuu.

Näin saamaansa valtuutta on hallitus mitä laajimmassa määrässä hyväkseen käyttänyt. Aluksi annettiin 21. päivänä kesäkuuta 1918 asetus aikakautisten painotuotteiden eli sanomalehtien julkaisemisoikeudesta. Sen mukaan ei mitään uutta sanomalehteä tai aikakauskirjaa saanut julkaista ennenkuin siihen oli hankittu maaherran lupa. Maaherra taasen ei saanut antaa tätä lupaa muille kuin niille Suomen kansalaisille, joiden toiminnan voi katsoa antavan takeita siitä, ettei sanomalehden tai aikakauskirjan kautta lainalaista yhteiskuntajärjestystä aseteta vaa-raan. Maaherroille oli asetuksessa myöskin myönnetty mitä laajin oikeus lakkauttaa lehti ja takavarikoida sen kappaleet.

Kokemus on sen jälkeen osoittanut, miten maaherrat ovat tätä oikeuttaan käyttäneet. Lupa työväenlehtien julkaisemisoikeuteen annettiin ainoastaan mitä suurimpien ponnistusten jälkeen ja sangen useissa tapauksissa annettiin anomuksiin kielteinen päätös. Maaherrat ovat myöskin lakkauttaneet lehtiä aivan joutavanpäiväisistä syistä. Vasta sen jälkeen kun uusi painoasetus tuli vahvistetuksi, ovat olot painotuotteisiin nähden muuttuneet, joskin on huomautettava, että työväenlehtiin nähden painoasetuksen määräyksiä on tulkittu jotakuinkin mielivaltaisesti ja aina ankara-sti.

Mitä kokoontumis- ja yhdistymisoikeuteen tulee, antoi hallitus jo syksyllä yksityisellä kiertokirjeellä maaherroille ohjeita, joiden mukaan maaherrat olivat oikeutetut ehkäisemään yhdistyksien toimintaa ja estämään myöskin kaikki kokoukset. Saamansa vallan siirsivät maaherrat alemmille viranomaisille, mistä on ollut seurauksena, että käytäntö maassa tässä suhteessa on ollut mitä kirjavin. Useimmissa tapauksissa ovat poliisiviranomaiset panneet esteitä niin hyvin yhdistysten toiminnalle kuin kokouksien toimeenpanolle ja ainoastaan ani harvoissa paikoissa

on työväen toiminta ollut sallittua ja silloinkin rajoitetussa muodossa. Ja erotusta ei ole suinkaan tehty siinä suhteessa, onko yhdistysten toiminta tai kokousten pito tarkoittanut työskentelyä lainalaisen yhteiskuntajärjestyksen kumoamiseksi vai onko se ollut puhtaasti parlamentaarisella pohjalla. Yksinkertaisesti kaikki yhdistykset ja kokoukset on asetettu samaan asemaan ja ovat olleet kiellettyjä. Vieläpä työväen ammatillistenkin järjestöjen toiminta on ollut kiellettyä aina tämän vuoden alkuun saakka, ja siten on estetty työväkeä yhteisin voimin taistelemasta sitä taloudellista kurjuutta vastaan, mikä koko viime vuoden on sen asemaa uhannut.

Edelleen on huomattava, että alemmat poliisiviranomaiset eivät ole noudattaneet edes hallituksen antamia määräyksiä näissä asioissa. Joulukuun 12. päivänä 1918 antamallaan päätöksellä on valtioneuvosto määrännyt, että: 1) vaalikokoukset ovat vapaat eikä niistä tarvitse tehdä ilmoitusta ja 2) että julkisia kokouksia saa pitää, jos niistä kirjallisesti ilmoittaa poliisiviranomaisille, samalla mainiten kokouksen ajan ja paikan sekä kokouksen aiheen ja tarkoituksen. Näistä helpottavista määräyksistä huolimatta on vielä senkin jälkeen suurta osaa julkisista kokouksista monessa kunnassa täydellisesti estetty, ja ovat viranomaiset usein nimenomaan ilmoittaneet, että he eivät tule sallimaan minkäänlaisten kokousten pitoa. Törkeän rikolliseksi muuttui tämä viranomaisten mielivaltainen toiminta silloin, kun se kohdistui vaalikokouksiin, joiden pitäminen myöskin monella paikkakunnalla oli tehty mahdottomaksi. Vuoden vaihteessa kunnallisiin vaaleihin ryhdyttäessä estettiin työväeltä vaalikokousten pito usealla paikkakunnalla, ja vielä äsken eduskuntavaaleihin käytäessä täytyi havaita se surettava tosiseikka, että työväestön eräillä seuduilla ei annettu pitää valtiollisiin vaaleihin valmistumista tarkoittavia kokouksia. Kun samanaikaisesti estettiin työväestöä painotuotteiden, etupäässä vaalijulistusten avulla kääntymästä valitsijain puoleen, ei voi olla toteamatta, että näinkin tärkeässä ajanvaihteessa tahdottiin tehdä vaikeuksia työväenluokan vaali-toimintaan osanotolle ja siten suoraan väärentää vaalien tulokset, jotta saataisiin eduskunta toisenlaiseksi kuin valitsijain tahto todella edellytti.

Mitä työväen järjestöihin tulee, esiintyi kansalaissodan päätyttyä porvarillisissa sanomalehdissä ajatuksia, että niiden toiminta vastedes olisi tehtävä mahdottomaksi. Käytännössä onkin kaikin keinoin tähän päämäärään pyritty. Paitsi sitä, että työväen järjestöt eivät ole saaneet kokoontua, esiintyy tässä suhteessa huomattavimpana tekijänä toimenpide kaikkien työväen-

järjestöjen omaisuuden asettamisesta myymis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi, millä toimenpiteellä on koko viime vuoden aikana tosiasiallisesti ehkäisty ja edelleenkin ehkäistään suurimman osan maamme työväen järjestöjen toiminta.

Yleisten lakiemme mukaan ei työväenjärjestöjen omaisuutta millään rikosoikeudellisella perusteella voida asettaa myymis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi. Niin kuitenkin tehtiin selittäen, että tämä omaisuus voitaisiin ottaa korvaukseksi niistä vahingoista, joita kansalaissodan aikana työväenjärjestöjen yksityiset jäsenet olivat aiheuttaneet. Tämä perustelu on kuitenkin kokonaan lain vastainen, koska työväenjärjestöt juridisinä henkilöinä eivät ole vastuussa siitä, mitä niiden yksityiset jäsenet ehkä tekevät eikä järjestöjen omaisuutta voida saattaa tästä vastaamaan.

Ei edes keväällä annetun poikkeuslain nojalla hallituksella ollut oikeutta asettaa työväen järjestöjen omaisuutta myymis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi. Toukokuun 29. päivänä 1918 annetulla "sosialistilailla" hallitus tosin sai laajennetun oikeuden *takavarikon* toimittamiseen, mutta mitään oikeutta myymis- tai hukkaamiskiellon antamiseen ei hallitus tämänkään lain kautta saanut. Ja vaikka semmoinen määräys laissa olisi ollutkin, ei sillä tietenkään olisi voinut rikosoikeudellisissa asioissa olla mitään taannehtivaa vaikutusta, koska yleinen periaate lainsäädännössä on se, että tapahtuneisiin rikoksiin on sovellettava niiden tekemisen aikana voimassa ollutta lakia, ja uutta on käytettävä vain, jos uusi laki on rikolliselle edullisempi.

Hallitus lienee itsekin oivaltanut, että nämä toimenpiteet työväen järjestöjen kysymyksessä olevan omaisuuden myymis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi asettamisesta ovat olleet lainvastaisia — paitsi sitä, että ne ovat olleet huonosti harkittuja — ja tästä kai johtuu, että hallitus on oikeuttanut maaherrat vapauttamaan työväen järjestöjen kysymyksessäolevat omaisuudet myymis- ja hukkaamiskiellon alaisuudesta. Sitä valitettavampaa on, että toistaiseksi ainoastaan murto-osa tästä omaisuudesta on vapautettu ja että mielivaltaisesti yhä edelleen suuri osa mainittujen järjestöjen omaisuudesta pidätetään niiltä ja estetään niitä vapaasti sitä käyttämästä.

Ne työväenjärjestöt, jotka jo ovat saaneet talonsa ja muun omaisuutensa vapaasti käytettäväkseen, ovat vastaanottotilaisuudessa havainneet, että suuri osa omaisuudesta on joko hävitetty taikka ryöstetty. Toisissa tapauksissa on voitu saada selville, kuka tämän ryöstön tai hävittämisen on toimittanut, mutta useimmissa tapauksissa ovat tekijät aivan tuntemattomia. Useasti näkyvät sotilasosastot, suojeluskunnat ja jopa maassa vierailleet sak-

salaiset sotilasosastotkin toimeenpanneen julkeata omaisuuden rosvousta tuottaen siten työväen järjestöille verrattain suuria taloudellisia tappioita.

Köyhä kansa on jätetty nälkään nääntymään.

Tämän otsikon alla vaalijulistuksessa oleva esitys pyrkii kaikessa lyhykäisyydessään kuvaamaan niitä vaikeuksia, joita vähävaraisilla kansanluokilla viime aikoina elintarpeiden saannissa on ollut. Siinä esitetyt väitteet lienevät yleispäteviä ja on ne ainakin tähän saakka joka taholla semmoisiksi tunnustettu. Kun syyttäjä ei kuitenkaan tätäkään kappaletta ole erottanut ”rikollisen kiihotuksen” piiristä, täytynee minun jollakin sanalla kosketella myöskin sen sisältöä, so. elintarvekysymystä.

Meidän maamme viimevuotisessa elintarvepolitiikassa tehtiin muutamia sanomattoman suuria virheitä, joiden seurauksena oli, että kaikki kuluttajapiirit saivat kärsiä äärimmäisintä kurjuutta. Hallitus nojautui nimittäin elintarvepolitiikassaan yksinomaan tuottajapiireihin. Kuluttajat syrjäytettiin kaikesta osallisuudesta niin hyvin elintarvepolitiikan johtoon kuin sen valvontaan nähdessä. Tässä meneteltiin niinkin perinpohjaisesti, että esimerkiksi tärkeimmistä elimistä tällä alalla, elintarvelautakunnista, karkoitettiin kaikki työväen edustajat, jotka kuitenkin siihen saakka olivat tarmolla valvoneet kuluttajain etuja.

Käytännössä näyttäytyivät tämän elintarvepolitiikan seuraukset siinä, että maanviljelystuottajain niin sanottuja omavaraisalouksia suosittiin kaikilla mahdollisilla tavoilla. Silloinen elintarvepäällikkö esittikin useasti mielipiteensä asiasta semmoisen väitteen muodossa, että elintarvetuotanto on sotaa, jossa rintamaväestä — tuottajista — täytyy huolehtia enemmän kuin rintamantakaisesta väestä — kuluttajista, — ja tämä hänen katsantokantansa johti hänet moitittavaan eri yhteiskuntaluokkien erilaiseen kohteluun. Joka alalla pidettiin siihen aikaan maanviljelystuottajista mitä hellintä huolta, välittämättä suuriakaan siitä, jäikö kaupunkilaiskuluttajille riittävästi eläkkeeseen. Esimerkkejä mainitakseni luvattiin kaupunkilaiskuluttajille viljaa 150 g päivässä eli 4½ kg kuukaudessa — ja sitäkään määrää ei ole edes lähimainkaan aina saatu — kun sen sijaan omavaraisalouksien omistajille varattiin 10 kg kuukaudessa, minkä määrän saannista he aina voivat olla varmoja. Tähän tulivat lisäksi herneet, joita omavaraisalouden haltija sai pidättää huomattavat määrät, huolimatta siitä riittikö niitä laisinkaan korttitalouksille. Edelleen oli omavaraisalouksien käytettävänä lihat, maidot, voit ym. maa-

taloustuotteet, joita kaupunkilaiset yleensä eivät ensinkään saaneet nähdäkseenkään. Tuoreessa muistissa on jokaisella kaupunkilaiskuluttajalla, minkälaisissa olosuhteissa tämmöisen elintarvepolitiikan aikana kulutuskeskuksissa elettiin. Viime kevätkesästä syötiin esimerkiksi Helsingissä puujauhoja, joiden väitettiin olevan ravitsevia, vaikkakin kaikki asiantuntijat ilmoittivat niiden olevan aivan arvottomia. Ne vilja-annokset, mitä myöhemmin saatiin, olivat mitä kelvottominta sekulia, milloin täynnä olkia, kauranakanoita, milloin muuta törkyä.

Olisi kuitenkin väärin väittää, etteivät kulutuskeskusten asukkaat olisi saaneet mitään maalaistuotteita. Kulutuskeskuksiin tuli todellakin joitakin määriä tärkeimpiä kulutustarpeita, mutta ne eivät tulleet virallisen säännöstelyn tietä, vaan salateitä, sala-kaupassa. Näyttäytyi todeksi tänäkin aikakautena, että huolimatta mitä ankarimmaksi tarkoitettusta valtion säännöstelystä, rahalla sai kaikkea, kun sen sijaan köyhä jäi aivan ilman. Sala-kaupassa olivat hinnat nimittäin moninkertaiset siitä, mitä viralliset hinnat olivat, eikä niitä tavallisilla palkkatuloilla elävä vähävarainen voinut ajatellakaan maksaa.

Mutta eivät virallisetkaan luovutushinnat pysyneet kohtuullisessa tasossa. Vaikka silloinen hallitus, joka koko politiikassaan nojautui maanviljelijäpiireihin eikä sen vuoksi voinut harjoittaa elintarpeiden saamiseksi niitä kohtaan riittävää painostusta, huomasi, etteivät maanviljelijät olleet halukkaita hyvällä luovuttamaan viljaansa ja muita tuotteitaan, ei hallitus uskaltanut ryhtyä minkäänlaisiin ankarampiin toimenpiteisiin niskureita vastaan. Tämmöisiin toimenpiteisiin olisi ollut mitä suurin mahdollisuus, kun maassa oli riittävästi sotaväkeä ja muutakin järjestysoimaa, ja pieninkin yrittäminen tuohon suuntaan olisi epäilemättä ollut omiaan taivuttamaan maanviljelijät noudattamaan annettuja määräyksiä. Näin ei hallitus kuitenkaan menetellyt, vaan pyrki hyvittelemään maanviljelijöitä korottamalla hintoja mitä kohtuuttomimmassa määrässä. Niinpä esimerkiksi viljan hinta, joka jo aikaisemminkin oli niin korkealla kuin 1:15 kilolta, kohotettiin yhtäkkiä 2 markkaan kilolta. Kaikkien muidenkin tuotteiden hinta kohosi luonnollisesti samassa määrässä, koska vilja yleensä meillä on aina ollut luotettavin arvonmittaaja. Tällä korotuksella kohotettiin siis kaikkien elintarpeiden jo ennestään moninkertaiset hinnat ja muut elantokustannukset vielä kaksinkertaisiksi ja tämä toimenpide myös osaltaan on aiheuttanut sen suunnattoman rahanarvon alenemisen, minkä todistajana olemme viime aikoina saaneet olla. Eikä sillä hyvä, että nämä hinnat luvattiin viimevuotisesta sadosta, sen lisäksi sitoutui hallitus vast-

edeskin lunastamaan maanviljelijöiltä kahden vuoden aikana kaiken niiden tuottaman viljan minimihintoihin, jotka olivat tavattoman korkeita. Näiden hintojen määräämisellä on valtiotaloudelle tulevaisuudessa asetettu raskas vekseli lunastettavaksi.

Kaikki nämä maanviljelijöihin kohdistuvat hyvittelyt ja hellittelyt eivät kuitenkaan mitään auttaneet. Täydellinen anarkia ja välinpitämättömyys kaikkia annettuja määräyksiä kohtaan sai vallan maanviljelystuottajain keskuudessa. Hillitön voittohimo ajoi heidät pidättämään viljaansa ja muita tuotteitaan virallisesta jakelusta ja kuljettamaan niitä salateitse korkeita hintoja maksaville kuluttajapiireille. Heidän taholtaan esitettiin usein se vastaväite, ettei muka maassa ollut viljaa riittävästi luovutettavaksi ja että he sen vuoksi eivät voisi täyttää heille asetettuja velvollisuuksia. Viralliset tilastot kuitenkin puhuvat aivan toista. Tilaston mukaan on maamme viime vuosien sato nimittäin ollut seuraavan suuruinen:

ruista, ohraa ja vehnää	390 milj. kg	
vähennetään siemen	60 „ „	330 milj. kg
kauraa	350 milj. kg	
vähennetään siemen ja eläinrehu	150 „ „	
jää jällelle	200 milj. kg	
joka vastaa puhtaita jauhoja tai ryynejä	100 „ „	
Kulutukseen käytettävänä on siis		430 milj. kg

Kun maan asukasluku on 3,4 milj. henkeä, tekisi tämä henkeä kohti vuodessa 126,5 kg eli kuukaudessa vähän yli 10 kg.

Jokainen maan asukas olisi näin ollen voinut saada samat annokset kuin omavaraistalouksilla nyt on ollut, jos vain vilja olisi saatu esiin.

Olisi kuitenkin väärin syyttää yksinomaan maanviljelystuottajia tämäntapaisesta anarkiasta ja kiskomishalusta. Sama henki levisi myös kaikkiin muihin piireihin, aluksi liikemaailmaan, myöhemmin myös teollisuusmaailmaan. Tunnettomasti korotettiin hintoja yli tuotantokustannusten ja kohtuullisen voiton, ja kaikki pyrkivät rikastumaan mahdollisimman nopeasti. Sotajan surullisimpia ilmiöitä onkin ollut, että olemme saaneet keskuudessamme nähdä kaikki nämä sota-ajan rosvot ja gulashit, jotka ovat tunnottomasti ansainneet omaisuuksia lähimmäistensä hädällä ja kärsimyksillä.

Osoittaakseni millä silmillä porvarillisellakin taholla on katseltu tätä asiaa, pyydän lopuksi lainata tähän joitakin otteita

erästä tri Carl Tigerstedtin äskettäin julkaisemasta tutkielmasta. Hän lausuu mm.: ”Nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan saa maalla asuva maanviljelijä kuluttaa lihaa, maitoa, voita, juustoa, perunoita ja muita juurikasveja rajoittamattomin määrin, ja se vilja-annos, joka hänelle on jätetty, on enemmän kuin kaksi kertaa niin suuri kuin hallituksen muille kansalaisille myöntämä. Tässä on paikallaan huomauttaa, että etuoikeuttomien helsinkiläisten elokuun 15. ja syyskuun 21. päivän välisenä aikana saama viljamäärä oli tuskin 1/4 siitä määrästä, minkä omavaraistalouksien jäsenet ovat oikeutetut kuluttamaan. Syyskuun 22. päivän ja marraskuun 2. päivän välillä nousi korttitalouksiin kuuluvien annos ”kokonaiseen” 48 %:iin siitä viljamäärästä, minkä omavaraistalouteen kuuluva oli oikeutettu käyttämään. Viimemainitusta päivästä lähtien on korttitalouksiin kuuluvien annoksia jälleen pienennetty hyvin suuressa määrässä, ja ne jauhot, joita Helsingin Elintarvetoimisto on voinut viime viikkoina jakaa, ovat olleet laadultaan erittäin ala-arvoisia. Syytä on myöskin muistaa, että maanomistaja saa uudisviljelyksestään huomattavan palkinnon kaurojen ja rukiiden muodossa. —”

”Maan elintarpeiden oikeudenmukainen jakamisen periaate on hyljätty, tai oikeammin sanoen, sitä ei ole koskaan sovelletuttukaan, ja tässä on jo yksi syy siihen, että annostelu on meillä ollut tuomittu täydellisesti epäonnistumaan.” —

(Seurasi yksityiskohtaisia numerotietoja annoksien suuruudesta).

”Omavaraistalouksiin kuuluvat kansalaiset elävät tavallisesti ylenkyläisyydessä, jota vastoin Helsingin korttitalouksissa ollaan mitä katkerimman nälkäännäntymisen partaalla. Meidän elintarvesäännöstelymme on täydellisesti epäonnistunut. Annosjärjestelmä on uudistettava ja toteutettava maan elintarvevarastojen tasaisempi ja oikeudenmukaisempi jakaminen.”

Näin voimakkaita sanoja on maamme elintarvejärjestelystä viime vuoden aikana lausunut tiedemies, joka on omistanut suuren osan ajastaan tämän kysymyksen tutkimiseen. Ei voitane niin ollen väittää, että se kuva, jonka syytteenalainen vaalijulistus elintarvepolitiikastamme antaa, olisi millään tavalla liioiteltu.

Asia on muuten kaikille riittävän tunnettu, sillä tämän raskuuden ovat kaikki kuluttajapiirit saaneet tuntea omasta kohdastaan, mikä enemmän mikä vähemmän. Kaikki sanomalehdet ovat asiasta kirjoitelleetkin. Ja jos porvarilliset lehdet ovat huomauttaneet olevan aihetta kuvata nälkää näkevän keskiluokan tilaa, niin voinee ymmärtää, minkälainen hätä on ollut vähävaraisen työtätekevän luokan keskuudessa.

Porvaristo yritti tehdä vallankaappauksen.

Viime keväisen kapinan kukistuttua puhkesivat esille ne porvariston itsekkäät luokkapyyteet, jotka sen sitä ennen oli täyty-
nyt hillitä. Niinpä vaadittiin ei ainoastaan semmoisten lakien pe-
ruuttamista, jotka yksikamarinen eduskunta oli työväenluokan
hyväksi säätänyt, vaan myöskin koko valtioelämämme perusta-
mista semmoiselle uudelle pohjalle, joka takaisi, ettei työväki
vastedes voisi sanottavasti vaikuttaa asiain menoon. Kansanval-
taista valtiojärjestelmää koetettiin — kuten eräistä allamaini-
tuista porvarillisten sanomalehtien lausunnoista käy ilmi — hal-
ventaa, ja sen sijaan vaadittiin monarkisen hallitusjärjestelmän
jälleen pystyttämistä, hyvin tietäen, ettei työväki eivätkä yleensä
kansanvaltaiset kansankerrokset voi suoranaisesti vaikuttaa hal-
litsijan toimenpiteisiin, minkä vuoksi monarkinen hallitusvalta
useissa maissa onkin muodostunut yläluokan etuoikeutettujen
ryhmätujen vahvaksi tueksi.

Monarkististen pyrkimysten esteenä oli kuitenkin se seikka,
että Suomen eduskunta jo oli julistanut Suomen tasavallaksi,
eivätkä sanotut pyrkimykset siis voineet laillisesti toteutua muu-
toin kuin säätämällä laillisessa järjestyksessä uusi monarkinen
hallitusmuoto. Kun tämä kahteenkin kertaan yritettäessä epä-
onnistui, syystä että jäännöseduskunnan porvarillisistakin jäse-
nistä huomattava osa sitä vastusti, ajettiin läpi kuningasvaalin
toimittaminen vuoden 1772 Hallitusmuodon 38 §:n perusteella.

Sanottu pykälä, joka määräsi miten Ruotsin valtiosäätyjen piti
menetellä siinä tapauksessa, että kuningassuku kuolisi sukupuut-
toon, oli luonnollisesti menettänyt voimansa silloin, kun maamme
liitettiin Venäjän valtakuntaan. Että näin oli tapahtunut, oli koko
Venäjän vallan aikana yksimielisesti tunnustettu. Niin esim.
L. Mechelin sanoo kirjassaan ”Suomen perustuslakien sisällys”,
että ”luonnollinen seuraus Suomen yhdistämisestä Venäjään oli
niinikään, että Suomessa lakkasi olemassa voimassa: säännökset
hallitusmuodon 37 §:ssä hallituksen hoitamisesta kuninkaan ala-
ikäisenä ollessa, ja 38 §:ssä siitä, miten on meneteltävä jos koko
miespuolinen kuningasheimo kuolee sukupuuttoon”. Samalla
kannalla on J. K. Paasikivi kirjassaan ”Suomen yleiset perus-
tuslait”. Ja voimansa menettänyt lakisäännös ei tietenkään voi-
nut uudestaan astua voimaan ilman uutta lainsäädäntötoimen-
pidettä.

Mainittu Hallitusmuodon 38 § voi sitä vähemmän olla voimassa
sen jälkeen kuin Suomi muutettiin tasavallaksi. Jo Venäjällä maa-
liskuussa 1917 tapahtuneen vallankumouksen kautta lakkasi Ve-

näjän siihenastinen hallitsijasuku olemasta myös Suomen hallitsijasukuna, ja kun eduskunta päätöksellään 15. päivästä marraskuuta 1917 selitti itse käyttävänsä korkeinta valtiovaltaa, lakasi muodollisestikin monarkinen valtiojärjestelmä olemasta Suomessa voimassa. Se seikka, että eduskunnan viimeksimainittu päätös oli synnyttänyt vallankumouksellista laatua, ei estä sitä, että sen kautta luotiin maahamme uusi valtio-oikeudellinen tilanne. Että se valtiojärjestelmä, joka näin oli luotu, oli tasavaltainen, sen totesi eduskunta nimenomaan päätöksellään 6. päivästä joulukuuta 1917 lausudessaan, että "sen johdosta, että hallitus on tehnyt eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka on rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, eduskunta korkeimman valtiovallan haltijana päättää puolestaan hyväksyä tämän periaatteen ja hyväksyä myös, että hallitus, saattaakseen Suomen valtiollisen itsenäisyyden tunnustetuksi, ryhtyy niihin toimenpiteisiin, jotka hallitus on sitä varten tarpeelliseksi ilmoittanut".

Saamansa tehtävän mukaisesti senaatti teki ulkovalloille ilmoituksen Suomen itsenäisestä tasavallasta, ja niistä valloista, jotka sittemmin antoivat maamme itsenäisyydelle tunnustuksen, painostivat ainakin Ranska, Venäjä ja Sveitsi antavansa tämän tunnustuksensa Suomen tasavallalle. Suomen viralliset edustajat ulkomailla esiintyivät Suomen tasavallan edustajina. Useissa myöhemmin antamissaan julistuksissa esiintyi senaatti Suomen tasavallan hallituksena. Ja yleensä ei Suomessa, mikäli tiedetään, yllämainitun marraskuun päätöksen jälkeen aina 1918 vuoden kevääseen saakka kukaan lausunutkaan sitä käsitystä, että Suomi edelleen olisi monarkia. Vasta sen jälkeen kun oli osoittautunut, etteivät lailliset keinot monarkisen valtiomuodon aikaansaamiseksi voineet viedä tuloksiin, vaan että valtiomuotokysymys tulisi lykkäytymään vaalien jälkeen kokoontuvan eduskunnan ratkaistavaksi, missä varmaankaan ei tulisi olemaan kuningasmielistä enemmistöä, yhtyivät kaikki maamme taantumukselliset ainekset vaatimaan kuningasvaalien toimittamista pykälän nojalla, joka, kuten aikaisemmin sanottu, oli aikoja sitten yleisesti myönnetty voimansa menettäneeksi ja jota sentähden eivät edes kaikki kuningasmieliset olisi tahtoneet tarkoitusta varten käyttää.

Hallitusmuodon 38 §:ää ei olisi laillisesti nyt kyseessä olevassa tapauksessa voitu käyttää kuningasvaalin perustaksi silloinkaan, jos tämä pykälä olisi ollut edelleen voimassa. Sillä sanottu pykälä puhuu nimenomaan siitä tapauksesta, että kuningasheimo on kuollut sukupuuttoon, mikä tässä ei ollut tapahtunut. Sitä paitsi, koska ei Suomi ole koskaan ollut kuningaskunta, vaan

suuriruhtinaskunta, olisi, jos ylipäänsä monarkki olisi ollut valittava, pitänyt valita suuriruhtinas.

Uuden valtiojärjestelmän luominen tavalla, joka ei perustu valitseviin lakeihin, sekä kansan vähemmistön toimenpiteestä, joka tarkoitusta varten käyttää hyväkseen toisella kannalla olevan kansan enemmistön tilapäistä heikkoutta, on epäilemättä katsottava valtiokaappaukseksi, ja siksi eduskunnassakin, kysymystä käsiteltäessä, useat sen jäsenet sen leimasivat. Sanotun teon kaappausluonne käy vielä selvemmin esille, jos otetaan huomioon eräitä käytännöllisiä seikkoja, jotka ovat yhteydessä usein mainitun kuningasvaalin kanssa.

Se eduskunta, joka vaalin toimitti, oli suuressa määrin epätäydellinen ei vain sen johdosta, että useat sen jäsenet olivat poistuneet maasta, vaan myös siitä syystä, että toisia jäseniä oli lainvastaisella tavalla estetty saapumasta eduskuntaan.

Lisäksi on otettava huomioon se kaiken säädyllyisyyden ulkopuolelle mennyt painostus, jota hallitusmuotokysymyksen käsitteilyn aikana harjoitettiin kuningasmieliseltä taholta, kun esimerkiksi hankittiin Saksan hallitukselta lausunto, jossa se puolsi kuningasvallan pystyttämistä Suomeen, taikka kun koetettiin pelotella niillä suunnattomilla vaaroilla, jotka muka uhkasivat Suomen asemaa itsenäisenä valtiona siinä tapauksessa, ettei se valitsemalla Saksasta kotoisin olevaa kuningasta asettuisi Saksan suojeluksen alaiseksi, taikka kun koetettiin uskotella, että Suomen armeija muka vaatisi monarkistista valtiomuotoa, ja tahdottiin jättää asia sen ratkaistavaksi. Nämä kaikki seikat vahvistavat sen valtiokaappauksen leiman, joka syksyllä 1918 toimitetulla kuningasvaalilla oli.

Kaikeksi onneksi oli kohtalo meille tälläkin kertaa suopea ja teki tyhjäksi tämän turmiollisen hankkeen. Ulkopoliittiset seikat, ennen kaikkea Saksan täydellinen tappio maailmansodassa, muutti tilanteen siksi paljon, ettei valittu kuningas katsonut voitavansa vastaanottaa hänelle tarjottua valtaistuinta. Hän paremmin kuin meidän omat, silloin vallassa olevat valtiomiehemme näki, mitä surullisia seurauksia hänen valtaistuimelle nousemistaan olisi saattanut olla, ja niitä estääkseen luopui kruunustaan ennenkuin sen oli edes päähänsä painanut. Sillä tavalla lopui tämä vallankaappauksen merkeissä ajettu kuningassatu.

Kansan tahtoa on pilkattu ja halveksittu.

Joka kansalaissodan päättymisen jälkeen luki taantumuksellisia sanomalehtiä tai tutustui muihin siltä taholta lähteneisiin

mielenilmaisuihin, tietää vaalijulistuksen tässäkin kohdassa puhuvan aivan todenmukaisesti. Viitattakoon esim. Dagens Press'issä huhtikuun lopulla julkaistuun seuraavaan mielenpurauskuusiin: "Se kurja laitos, jota sanotaan Suomen eduskunnaksi ja jonka Herra antoi meille vihansa hetkellä, on roskaväen painostuksesta ja porvarien pehmyyden tähden synnyttänyt sellaisia lakeja ja muuten toiminut niin, että kohta olemme hottentottien sivistystasolla." — "Jos milloinkaan taantumus on ollut paikallaan, niin on se juuri nyt." — — "Pois sentähden kaikki puhe demokratiasta ja kansanvallasta ja kaikki nuo kuluneet puheparret ja iskusanat." Yhtä häpäisevästi ja pilkallisesti kirjoitettiin Uudessa Päivässä samaan aikaan: "Ja niin teemme me *uuden salaliiton* ajaaksemme kaikella voimalla ja väellä kansamme päähän sitä ainoata, johon sisältyy tulevaisuutemme todellinen turva ja rauha, nimittäin lujaa kansallista valtiovaltaa monarkisen idean pohjalla. Kaikkia niitä vastaan, jotka kykenemättöminä kuulemaan kehityksen ja ajan ääntä tahtovat edelleenkin pitää maamme humbuugidemokratian orjuudessa ja sovittaa verellä ostetun vapautemme vanhenneisiin ja surkealla tavalla köykäisiksi löyttyihin kaavoihin tekemällä meistä jonkinmoisen "levyseppätasavallan", julistamme me leppymättömän sodan."

Vielä yhden lausunnon lainatakseni leikkaan Svenska Tidningenin numerosta 9.8.18 seuraavan lausunnon kotiinmatkustavasta eduskunnasta (porvarillisesta puolikaseduskunnasta!): "Älkää matkustako. Käyttäkää nämä viikot käsitelläksenne kaikki riippumaan jääneet asiat, siivotkaa perusteellisesti jälkenne, poimikaa kokoon kaikki paperit ja painotuotteet, tuulettakaa lujasti saleissa ja käytävissä, tehkää portit korkeiksi ja ovet avariksi. Nouskaa sitte ylös kun kuningas tulee, tervehtikää kauniisti ja kohteliaasti. Sen jälkeen saavat herrat kauniisti mennä tiehensä ja pysyä kotona hyvin, hyvin kauan. Älkää tulko takaisin tänä vuonna, eipä ole vahinko, vaikka ette tule ensi vuonnakaan. Me olemme nyt nähneet ja kuulleet herrasväkeä lähes kahdentoista vuoden ajan ja vakuutamme, ettei mikään ole sen helpottavampaa kuin nähdä herrojen kääntävän selkänsä."

"Lienee olemassa onneton vaisto, joka ajaa *rikollisen* takaisin rikoksentelepaikalle, eikä senvuoksi ole luultavaa, että kaikki haluavat olla poissa vallan kauan. Mutta älkää tulko ennenkuin kuningas kutsuu teitä, jos hän luulee voivansa tehdä jotakin teidän hyväksenne."

Voisi poimia vaikka kuinka paljon samantapaisia lausuntoja, joissa ilmaistaan se kansalaissodan jälkeen taantumuksellisen

porvariston keskuudessa vallalle päässyt ja tarmokkaasti levitetty katsantokanta, että aikaisemmista kansanvaltaisista oloista maassamme oli nyt ratkaisevasti poikettava, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus supistettava ja kuningas- ja hovivalta perustettava, jonka turvissa pienet yläluokkaryhmät voisivat kansan tahdosta välittämättä pitää vallan käsissään.

Puolikaseduskunnan häikäilemättömät teot ja sortolait.

Tulemme sitten siihen osaan vaalijulistusta, joka syyttäjän ilmoituksen mukaan on oikeusministerissä ja hänessä herättänyt erikoista huolestumista ja joka siis epäilemättä hänen mielessään sisältää suurimmassa määrässä "ilmeisesti perättömiä tietoja". Lienee tämän vuoksi syytä käsitellä tätä osaa vaalijulistuksesta hieman perinpohjaisemmin.

Kun kansalaissota keväällä oli kukistettu ja säännöllisiin oloihin oli palattu, esitettiin sosialidemokraattiselta taholta vaatimus, että eduskunnan viipymättä oli hajaannuttava ja uudet vaalit toimeenpantava, jotta lainsäädäntötyössäkin voitaisiin säännöllisiin oloihin päästä. Tämä vaatimus aiheutui siitä tunnetusta tosiseikasta, että eduskunnan jäsenistä suuri osa osanottonsa kautta kansalaissotaan oli tullut kelvottomaksi täyttämään kansanedustajan tehtävää, jota paitsi osa oli paennut maasta taikka taisteiluissa kaatunut. Tätä vaatimusta ei silloin kuitenkaan otettu ensinkään huomioon, vaan leimattiin se röyhkeydeksi, ja jäljelle jääneet porvarilliset edustajat ryhtyivät puolikaseduskunnassaan säätämään lakeja ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut.

Miten pätevä tämä puolikaseduskunta oli täyttämään eduskunnan tehtäviä, sen ymmärtää jokainen ilman pitempiä selityksiä. Sehän edusti vain hieman enemmän kuin puolta koko kansasta, eikä siis voinut vaatia itselleen nimitystä eduskunta sanan kansanvaltaisessa merkityksessä, vaan korkeintaan luokkaeduskunnan nimen. Yksinpä porvarillisellakin taholla myönnettiin, ettei tämä puolikaseduskunta moraalisesti ollut oikeutettu kansaa edustamaan, mutta koska se juridisesti oli siihen oikeutettu, tahdottiin sen antaa jatkaa toimintaansa niin kauan kuin suinkin mahdollista, se on seuraaviin vaaleihin asti, jotka valtiopäiväjärjestyksen mukaan oli määrä pitää vasta vuonna 1920. Siinä ajassa arveltiin jo ennätettävän lainsäädäntöteitse poistaa sosialidemokratian aikaisemmat eduskunnalliset saavutukset ja pitkiksi ajoiksi torjua kansanvallan taholta vastedeskin tehtävät hyökäykset.

Eduskunta ryhtyi heti alun pitäen arveluttavalla tavalla osoit-

tamaan taantumuksellista mieltään ja polkemaan laillisia muotoja ja laillisuutta maassa. Puhumattakaan sen lainsäädännöllisistä saavutuksista esiintyi se jo puhtaasti sisäänpäin omassa keskuudessaan esiintyneisiin tapahtumiin nähden tavalla, jolla ei ole tukea laissa. Se salli esim. vangittavan sosialidemokraattisia kansanedustajia vastoin valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä, ilman että kansaneduskunnan tahtoa tai mielipidettä siitä edes kysytiinkään ja ilman että eduskunta yhdessäkään tapauksessa olisi ryhtynyt kansanedustajain koskemattomuutta puolustamaan. Miten tämä tapahtui, siitä on edellä jo ollut seikkaperäisesti puhetta.

Hyvin kuvaavaa tämän puolikaseduskunnan menettelytavalle on se, että sen toimesta ei ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin, jotta kuolleitten sosialidemokraattisten edustajain tilalle olisi kutsuttu varajäseniä. Minulla oli kunnia eduskunnan herra puhemiehelle kesäkuun 28. päivänä osoittamassani kirjelmässä huomauttaa, että useat nimeltä mainitut vangitut edustajat olivat aivan syyttömiä sekä että lisäksi muutamat niin ikään nimeltä mainitut edustajat olivat kuolleet, jonka vuoksi pyysin eduskunnan herra puhemiestä ryhtymään toimenpiteisiin edellisten vapauttamiseksi ja varamiesten kutsumiseksi jälkimmäisten tilalle. Tämä esitykseni kaikui kuitenkin kuuroille korville, jopa eduskunnan silloinen sihteeri katsoi tarpeelliseksi julkisuudessa huomauttaa, ettei eduskunnalla tämmöistä velvollisuutta ole, ja kehoitti minua, yksityistä kansalaista, valvomaan laillisuuden noudattamista tällä alalla.

Mutta jos tämän puolikaseduskunnan jatkuva työskentely pitkän matkaa oli siveellisesti väärää, muuttui se kokonaan lainvastaiseksi sen jälkeen kun valtionhoitaja 23. päivänä joulukuuta 1918 oli määrännyt uudet vaalit toimitettaviksi 1. ja 3. päivinä maaliskuuta 1919 ilman että eduskunta samalla hajaantui. Vaalijulistuksessa oleva väite eduskuntatyön laittomuudesta tarkoittaa erikoisesti tätä seikkaa. Tähän laittomuusväitteeseen pyysi syyttäjä edellisessä istunnossa erikoisesti kiinnittää huomiota, väittäen sen sisältävän erikoisella tavalla "rikollista kiihoitusta". On tämän vuoksi mielenkiintoista tarkastaa, kumpi tässä suhteessa on oikeassa, vaalijulistusko vai virallinen syyttäjä.

Ei tarvitse paljoakaan selailta ilmestynyttä valtio-oikeudellista kirjallisuutta huomatakseni että kaikki vähänkään merkitystä omaavat valtio-oikeusauktoriteetit asettuvat tässä suhteessa samalle kannalle kuin vaalijulistuskin. Periaatteena on kaikkialla maailmassa, ainakin tähän saakka ollut, että samalla kun julistetaan uudet vaalit toimitettaviksi, on entinen parlamentti myöskin hajoitettava. Tämä onkin luonnollista kun ottaa huomioon, minkä

vuoksi uudet vaalit yleensä määrätään. Se tapahtuu tavallisesti joko sen vuoksi, että entinen eduskunta on joutunut ristiriitaan hallituksen kanssa, taikka että se muuten on osoittautunut kykenemättömäksi ratkaisemaan jotakin esiintynyttä suurta kysymystä, minkä vuoksi se hallituksen toimesta hajoitetaan ja uudet vaalit julistetaan toimitettaviksi. Tällöin ei olisi mitään järkeä siinä, että määrätään uudet vaalit, mutta samalla kuitenkin annetaan entisen eduskunnan jatkaa toimintaansa, vaikka uusien vaalien julistamisella juuri on tahdottu osoittaa valitsijoille, että entinen eduskunta on kelvoton täyttämään sille uskottua tehtävänsä. Tämän pitäisi jo periaatteessa olla niin selvää, että koulu-poikakin sen ymmärtää.

Saman asian voi kuitenkin todistaa myös valtiopäiväjärjestyksemme määräyksillä. Jo valtiopäiväjärjestyksemme 3:n §:n 2 kohdassa kytketään uudet vaalit ja eduskunnan hajoittaminen kiinteästi yhteen säätämällä: ”Keisari ja Suuriruhtinaalla on kuitenkin oikeus, jos sen havaitsee tarpeelliseksi, määrätä uudet vaalit toimitettaviksi ennen 1 momentissa mainitun kolmivuotiskauden päättymistä. Siinä tapauksessa ovat, *jollei eduskuntaa uudestaan hajoiteta*, edustajain valtakirjat voimassa 3 vuotta.” Uudet vaalit ja eduskunnan hajoittaminen käsitetään tässä samaksi asiaksi. Valtiopäiväjärjestyksen 18 §:ssä kytketään nämä kaksi asiaa vielä selvemmin yhteen määräämällä: ”Jos Keisari ja Suuriruhtinas varsinaisten valtiopäiväin aikana määrää uudet vaalit toimitettaviksi, on eduskunnan hajaannuttava sinä päivänä, jonka Keisari ja Suuriruhtinas on *julistanut*.” Eduskunnan hajoittamispäivän täytyy näin ollen olla määrätty jo silloin, kun uudet vaalit määrätään toimitettaviksi. Myöskin 18 §:n 2 kohta, samoinkuin 14 § ovat lisätodistuksia samaan suuntaan.

Jotta en jäisi yksinani tulkitsemaan valtiopäiväjärjестystä, pyydän turvautua erääseen kotimaiseen auktoriteettiin, nimittäin professori Robert Hermanssoniin, joka meille kaikille on antanut ensimmäiset tietomme valtio-oikeudesta ja jonka lausunnoille venäläisen sortokauden aikana aina annettiin täysi arvo hänen todistaessaan tsaarihallituksen toimenpiteet laittomiksi.

Professori Hermansson on käsitellyt kysymystä eduskunnan hajoittamisesta ja uusista vaaleista ”Juridiska Föreningens Tidskrift”-nimisessä aikakauskirjassa sivuilla 200—316. Pyydän siitä lainata muutamia hänen lauseitaan, jotka lähimmin koskettelevat nyt esillä olevaa asiaa. Sivulla 308 lausuu hän: ”Lähinnä on mahdollisuus katsoa nyt kysymyksessäolevan määräyksen nykyisen valtio-oikeudellisen käsityksen ja yleisen kielikäytön mukai-

sesti nojautuvan siihen perusteeseen, että uusien vaalien määrääminen ja entisten mandaattien pätevyuden lakkaaminen — ”hajautuminen” nykyaikaisessa mielessä — *kuuluvat eroittamattomasti yhteen.*” Sivulla 310 lausuu professori Hermansson: ”Sen ajatuksen, että uusien vaalien määrääminen ja ”hajoittaminen” sanan tavallisessa merkityksessä, meidän valtiopäiväjärjestyksessämme ovat välittömästi kytketyt yhteen, voi katsoa käyvän ilmi myöskin verrattaessa valtiopäiväjärjestyksen 3 ja 18 §:ää. Heti sen 3 §:ssä olevan määräyksen jälkeen, jonka mukaan Keisarilla ja Suuriruhtinaalla ”kuitenkin” on oikeus *määrätä uudet vaalit*, seisoo nimittäin: ”Siinä tapauksessa ovat, jollei *eduskuntaa uudestaan hajoiteta*, edustajain valtakirjat voimassa kolme vuotta.” Ja 18 §:n mukaan voi uusien vaalien määräämisen julkaiseminen tapahtua myöskin semmoisena aikana, jolloin eduskunta ei ole koolla, ja jolloin siis hajaantuminen tavallisena hajoittamisena ei voi tapahtua. Tähän tulee lisäksi, että 3 §:n 3 momentin sanamuoto esiintyy sen tavallisen käsityksen muodostamana, että *uudet vaalit ja hajoittaminen sanan todellisessa merkityksessä kuuluvat yhteen*; ja se seikka, että tämä ajatus esiintyy jo valtiopäiväjärjestyksen alussa, antaen siten sävyn kaikille tähän kuuluville määräyksille, ei myöskään ole ilman merkitystään”. Esityksensä loppupontena lausuu professori Hermansson sivulla 311: ”Omasta puolestani pysähtyisin ainakin toistaiseksi ja kunnes toista käsitystä voidaan semmoisilla syillä perustella, joiden täytyy katsoa olevan päteviä, siihen käsitykseen, että valtiopäiväjärjestyksestä on siten tulkittava, että uusien *vaalien määrääminen tuo mukanaan välittömästi viimeksi valittujen valtuuksien lakkaamisen sekä parillaan tapahtuvien valtiopäiväkäsittelyjen keskeyttämisen.*”

Kuten näkyy, on professori Hermanssonkin tullut siihen käsitykseen, että eduskunnan toiminta senjälkeen kun uudet vaalit on määrätty toimitettaviksi, on vastoin valtiopäiväjärjestyksemme tarkoitusta. Aivan samalla kannalla on myöskin professori R. Erich eräässä kirjoituksessaan ”Lakimiehessä” v. 1910 s. 291—7. Saman käsityksen on myöskin esittänyt aivan äskettäin, 29. päivänä joulukuuta eräs lakimies Hufvudstadsbladetissa, tullen siihen lopputulokseen, että olisi tarvittu perustuslain muutos ennenkuin eduskunta olisi voinut jatkaa istuntojaan uusien vaalien määräämisen jälkeen. Siitä huolimatta ei professori Hermanssonia ja Erichiä yhtä vähän kuin Hbl:n kirjoittajaa ole syytetty rikollisesta kiihoittamisesta. Näyttää edelleen entisen tavan mukaan olevan eri asia, esittääkö ajatuksensa tieteellisessä aikauskirjassa vai saattaako sen kansan tietoon lentolehtisessä.

Olen täten osoittanut, minkä laatuista "rikollista kiihoitusta" on esiintynyt siinä lauseessa, jonka syyttäjä julistuksessa löysi erikoisesti rikolliseksi. Olen osoittanut, että vaalijulistuksen laatijat lausueessaan nyt jo onneksi hajaantuneen ja muistojen joukkoon siirtyneen eduskunnan olleen viime kuukausinaan laittomasti koolla, ovat sangen hyvässä seurassa. Samalla kannalla ovat nimittäin kaikki ulkomaiset valtio-oikeudelliset kirjailijat ja myöskin meidän kotimaiset valtio-oikeudelliset auktoriteetitimme. Ihmettelen vaan, ketä syyttäjä saa seuraansa väittäessään tätä selitystä rikolliseksi ja rangaistavaksi.

Siirryn tämän jälkeen koskettelemaan tämän puolikaseduskunnan lainsäädäntötyötä, josta julistuksessa sanotaan, että sille on ollut "tunnusmerkillistä julkea kansanvaltaisuuden polkeminen ja laittomuus". Pyydän saada siitä esittää muutamia esimerkkejä.

Kuvaavin piirre puolikaseduskunnan alkutoiminnalle oli alaluokkalaiskapinallisten mahdollisimman ankara rankaiseminen. Toimenpiteissään tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi meni eduskunta niin pitkälle, että se sivuutti kaiken sen, mitä meillä on ennen lainsäädännössä tapana pidetty ja perustuslakina kunnioitettu.

Tämä soveltuu ennen kaikkea niihin poikkeuslakeihin, joita puolikaseduskunta alkoi laatia heti kun alaluokkalaiskapinalliset oli onnistuttu sulkemaan kuuluisiin vankileireihin. Otan tarkastellakseni näistä poikkeuslaeista kolmea, joista yksi koskee erikoistuomioistuimia kapinallisia varten, toinen kapinavankien rangaistusten toimeenpanoa ja kolmas kapinavankien ehdollisia tuomioita.

"Laki eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä näissä", annettu Helsingissä 29. päivänä toukokuuta 1918, säätää (1 §), että "rangaistavat teot, joihin sisältyy myötävaikutus kuuluvana vuonna Suomen laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan nostettuun kapinaan tahi jotka ovat yhteydessä sen kapinan kanssa, ovat, olipa rikollinen rikoksenteijä, yllyttäjä tai muuten rikokseen osallinen, tutkittavat ja tuomittavat *sitä tarkoitusta varten asetetussa, valtiorikosoikeus-nimisessä tuomioistuimessa*".

Tämä määräys sisältää muutoksen erääseen erittäin tärkeään kohtaan Suomen valtakunnan perustuslaissa, nimittäin 21. päivänä elokuuta 1772 annetun ja vahvistetun Hallitusmuodon 16 §:ään. Sanotussa pykälässä taataan, että jokaisella on oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka piiriin hän kuu-

luu. Tämä vakuutus ja takaus annetaan puheenalaisessa pykälässä näillä kuvaavilla sanoilla:

”Kaikki toimituskunnat, tuomio-oikeudella varustetut valio-kunnat tai ylimääräiset tuomioistuimet, olkootpa Kuninkaan tai Säätyjen asettamia, ovat, *yksi- ja hirmuvallan edistyskeinoina, tästälähin hävitettävä*; ja jokaisella Ruotsin miehellä olkoon oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka piiriin hän Ruotsin lain mukaan kuuluu.”

Tästä lainpaikasta puhuessaan sanoo professori R. Hermansson (Föreläsningar öfver Finlands Statsförvaltningsrätt IV, sivu 466) seuraavasti:

”Tuomiovaltaa ei saa luovuttaa tilaisuutta varten in casu asetetuille tuomioistuimille, vaan on tuomiovaltaa käytettävä niiden, jotka yleisen lain mukaan ovat siihen oikeutetut. Tämä perustuu nimenomaiseen määräykseen Hallitusmuodon 16 §:ssä. Asia oli nimittäin siten, että vapauden aikana vastoin lain sisällystä ryhdyttiin asettelemaan tuomioistuimia ja komissionoja, joilla oli tilapäinen tuomiovalta, ja tätä säädyttömyyttä (oskick) vastaan on Hallitusmuodon 16 § tähdätty. Ainoastaan lain mukaan toimivat tuomioistuimet voivat harjoittaa tuomiovaltaa.”

Sen menettelyn, johon kapinanjälkeinen eduskunta teki itsensä syyppääksi valtiorikostuomioistuimia koskevalla lailla, leimaa siis meidän perustuslakimme ”yksi- ja hirmuvallan edistyskeinoksi” ja arvossapidetty professor R. Hermansson ”säädyttömyydeksi” (oskick). Mitään näin voimakasta ei ”Sorrön yöstä nouskaa” julistuksessa ole rohjettu sanoa näitten erikoistuomioistuinten asettamisesta. Siinä todetaan vain, että ”hädin tuskin puolta kansasta edustavassa eduskunnan irvikuvassa laaditaan — — valtiorikosoikeuslaki, jolla kansalaissotaan osaaottaneiden kohtalo jätetään summittaisen oikeudenkäynnin ja mielivallan alaisuuteen”. Ylempanä jo on osoitettu, että tämä täysin pitää paikkansa. Ja summittaiseen asiain käsittelyyn sitäpaitsi nimenomaan kehoittakin useinmainitun lain 10 §:ssä oleva määräys, jonka mukaan ”valtiorikosoikeuden on käsitellessään sille kuuluvia asioita, *ilman laajaa menettelyä*, merkittävä muistiin asiain selvittämiseksi tarpeelliset näytteet ja *vapaasti harkittuaan* kaikkia esille tulleita asianhaaroja *oman vakaumuksensa mukaan ratkaistava*, mikä asiassa on totta”.

Laki itse siis edellyttää summittaisen asiain käsittelyn. Ja mitä muuta voisi käsittely olla kuin summittainen, kun yhdessä valtiorikosoikeudessa on tunnissa käsitelty jopa 60 juttua, kuten eräässä valtiorikosoikeudessa Hämeenlinnassa on tapahtunut, tai

kun noin 75 200 "prosessia" suoritetaan noin neljässä kuukaudessa.

Mutta vaikka käsittely oli valtiorikosoikeudessa summittainen, säätää 13 § kuitenkin: "Valtiorikosoikeuden päätökseen älköön haettako muutosta." "Armoa" sai anoa valtiorikosylioikeudelta, mutta piti anomuksen siitä olla sisäänjätettynä — seitsemän päivän kuluessa siitä, kun päätös annettiin. Jos vangit koettivat hommata todistuksia kotipaikaltaan tai asiamiestä tai muuta, niin tässä ajassa ei heidän lähettämänsä kirje ehtinyt edes vankileirin sensuuriviranomaisten käsistä pois, vielä vähemmin ehti siihen tulla vastausta.

Kesäkuun 20. päivänä viime vuonna annettiin laki ehdollisesta rangaistustuomiosta ja sen yhteydessä laki ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa, so. viime kapinassa.

Ehdollisista tuomioista tunnetaan Euroopassa pääasiassa kaksi järjestelmää. Toisen mukaan määrätään rikolliselle rangaistus rikoksesta, mutta samalla selitetään, että tätä rangaistusta ei panna täytäntöön, jos hän määräajan kuluessa käyttäytyy hyvin, eikä tee uutta rikosta. Muutamissa maissa taasen ei tällaisissa tapauksissa ollenkaan määrätä mitään rangaistusta, vaan jätetään itse tuomiokin riippuvaksi syytetyn vastaisesta käytöksestä. (A. Serlachius. Suomen Rikosoikeuden Oppikirja I osa, sivu 37 ja 38.) Kummallekin systeemille on tunnusmerkillistä se, että seuraamukseksi ei tule ehdollisesta tuomiomenettelystä kansalaisluottamuksen menettämistä. Onkin luonnollista, että *lisärangaistusta* ei silloin panna täytäntöön, jos *päärangaistus* muutetaan ehdolliseksi tuomioksi.

Juridiselta luonteeltaan ovat kaikki lisärangaistukset samantlaisia. Ne voidaan panna täytäntöön ainoastaan, jos päärangaistus, jota ne seuraavat, pannaan täytäntöön. Ei voida tuomita esim. olemaan vedellä ja leivällä tai pimeässä yksityishuoneessa, ellei rikollinen sitä ennen ole tuomittu kuritushuoneeseen tahi vankilaan. Samaten ei voida tuomita kansalaisluottamuksen menettäneeksi, ellei päätuomiona ole vapausrangaistus. Ja siitä ovat lakimiehet yksimielisiä, että kansalaisluottamuksen menettäminen on lisärangaistus eikä päärangaistus.

Huolimatta näistä yleisesti tunnustetuista oikeudellisista periaatteista, säädettiin kapinanjälkeisessä eduskunnassa kuitenkin 20. päivänä kesäkuuta 1918 annettu laki ehdollisista rangaistustuomioista sekä laki ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa, jonka lain mukaan määrättiin

ainoastaan *yleistä lajia* olevan rangaistuksen täytäntöönpano lykkäytyväksi tuomioistuimen määräämän koetusajan, mutta *lisärangaistuksesta* sanotaan nimenomaan 7 §:ssä: ”Jos se, joka on tuomittu ehdollisella tuomiolla rangaistukseen, ei ole 5 §:n mukaan menettänyt oikeuttansa rangaistuksen lykkäytymiseen, on rangaistus rauennut. Jos hän oli tuomittu kansalaisluottamuksen menettäneeksi tai olemaan todistajaksi kelpaamattomana, lakkaa tämäkin seuraamus.”

Tämä osoittaa selvästi, että tarkoituksena ei suinkaan ole yksinomaan ollut rangaistus, vaan tarkoituksena on ollut tätä lakia laadittaessa tehdä punakaartilaiset ns. paariasluokaksi, ilman mahdollisuutta vuosikausiin ottaa osaa yleisiin asioihin. Niin on käytännössä meneteltykin, ja tämän lain kautta on kymmenet tuhannet työväenluokan jäsenet tehty kansalaisoikeuksia vailla oleviksi, vaikkakaan päärangaistusta ei ole määrätty ensinkään täytäntöön pantavaksi. Luokkalainsäädännön luonne tulee tässä mitä selvimmin näkyviin.

Heinäkuun 16. päivänä 1918 annettiin puolikaseduskunnan säätämä laki valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta. Sanotun lain 3 pykälä kuuluu: ”Vähintään kolmeksi vuodeksi pakkotyöhön määrätty vanki saatakoon Senaatin päätöksellä siirtää pakkotyötään suorittamaan Suomen rajojen ulkopuolella Senaatin määräämässä maassa ja sen hyväksymän valvonnan alaisena. Jos vanki ennen määrätyn pakkotyön päättymistä sieltä luvattomasti palaa, ei sitä aikaa, minkä hän maan rajojen ulkopuolella pakkotyön suorittamista varten on ollut, lueta hänelle hyväksi rangaistusajan lyhennyksenä.”

Tätä lainpykälää arvosteltaessa on palautettava mieleen, että häpeätahraksi kansamme historiassa on myönnetty se, että täältä aikoinaan annettiin suomalaisia rikollisia kuljettaa Siperiaan. On sanottu, että kansa, joka vapaaehtoisesti myöntyy tuollaiseen järjestelyyn, ei käsitä kansallisen olemuksen todellista merkitystä.

Kun edustaja A. Lagerlöf vuoden 1908 valtiopäivillä teki anomusehdotuksen täydellisen armahduksen myöntämisestä kaikille tuomion tai armahduksen nojalla Siperiaan lähetetyille Suomen kansalaisille, perustelee hän sanottua ehdotusta mm. seuraavasti: ”Täytyy katsoa koko tuota rangaistuslajia erittäin vastenmieliseksi siinä suhteessa, että rangaistuksenalaiset asetettiin melkein pä kokonaan sen maan valvonnan ja huolenpidon ulkopuolelle, jonka lain rikkomisesta heidät oli tuomittu.” (1908 valtiopäiväin Liitteet I, s. 46—47.) Ja edelleen sanoo hän anomus-

ehdotuksessaan: ”Mutta sen pidän varmana, että kun asia nyt joutuu Eduskunnan käsiin, ei Eduskunta tahdo laiminlyödä mitään, joka vielä on mahdollista tehdä tuon vanhan vääryyden poistamiseksi, joka oikein arvosteltuna on kansallemme häpeäksi katsottava.”

Eduskunta otti anomusehdotuksen tueksi esitetyt periaatteelliset näkökohdat siksi tärkeinä, että hyväksyi asiasta yksimielisesti anomuksen 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä.

Siinä, että Suomen kansalaisuutta olevat rikoksenteijät siirrettiin rangaistustaan kärsimään isänmaansa ulkopuolelle, ei ole suinkaan ensi sijassa kysymys siitä vääryydestä, mikä on kohdannut rikoksenteijöitä, vaan pääpaino on asetettava sille loukkaukselle, mikä tulee täten tehdyksi kansan omaa, moraalista suvereniteettiä vastaan. Ja juuri tältä kannalta käsitti asian myös Eduskunta 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksyessään ed. Lagerlöfin anomusehdotuksen. Tiedettiin ennakolta, että asian päättyessä myönteiseenkin ratkaisuun tulisivat kaikki toimenpiteet jäämään käytännöllistä merkitystä vaille, mutta tästä huolimatta oltiin sitä mieltä, että loukattu kansallinen kunnia oli katsottava oikeutetuksi saamaan edes myöhäisen hyvityksen.

Silloin kun tuota periaatteellista Siperiaan lähetettyjen armahdamiskysymystä eduskunnassa käsiteltiin, ei olisi saattanut aavistaa, että eduskunta tulisi joitakin vuosia jälkeenpäin tekemään päinvastaisia päätöksiä ja vieläpä antamaan niille lain muodon. Niin on kuitenkin tapahtunut ja on lisäksi otettava huomioon, että tässä nyt on kysymys valtiollisista rikoksista, kun sen sijaan Siperiaan lähetetyt olivat häpeällisiä rosvoja, murhamiehiä ja varkaita. Näitä valtiollisia vankeja suunniteltiin nyt lähetettäväksi Saksaan pakkotöihin.

Suomalaisen miehen on erikoisen vaikeaa käsittää, miten tällainen kansallisesti alentava laki on voinut ollenkaan syntyä. Koko useinmainitun pykälän olemassaolo on rikos sitä periaatetta vastaan, että rikoksenteijää ei saa lähettää rangaistuksistaan kärsimään maansa oikeushoidon ulkopuolelle, jossa hän ei ole maansa lakien eikä suojeluksen alainen ja jossa kotimaisten viranomaisten huolenpito hänestä lakkaa. Heti kun rikoksenteijä, joka on oman maan kansalainen, luovutetaan vieraalle valtakunnalle pakkotyötön, ei ”sovittavasta rangaistuksesta” voi olla enään puhettakaan, vaan koko kysymys on vain hyötykysymys ja orjakauppa.

Tämäkin lyhyt katsaus siihen lainsäädäntötoimintaan, jota puolikaseduskunta harjoitti kansalaissotaan osaaottaneisiin työ-

läisiin nähden, osoittaa "Sorron yöstä nouskaa" julistuksessa olevan väitteen puolikaseduskunnan häikäilemättömistä teoista ja sortolaeista oikeaksi.

Mutta muussakin toiminnassaan osoittaa jäännöseduskunta kansanvaltaisuuuden polkemishalua sekä pyrkimystä laatia porvarisluokan tukemiseksi lakeja maan työväestöä vastaan.

Toukokuun 29. päivänä, siis aikana, jolloin kapina maassa jo viikkokausia sitten oli mitä täydellisimmin kukistettu, jolloin vahva saksalainen sotajoukko oli hallituksen omia sotavoimia tukemassa ja punakaartilaiset oli suljettu kauhistuttaviin vankileireihin, julkaistaan puolikaseduskunnan päätöksen mukaisesti laki väliaikaisten säännöksiä antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi. Tässä laissa säädetään:

"Poikkeuksellisten olojen tähden, jotka ovat johtuneet sodasta ja laillista yhteiskuntajärjestystä häirinneestä kapinasta, oikeutetaan Hallitus väliaikaisesti antamaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi välttämättömiä säännöksiä 1) painotuotteiden julkaisemisoikeuden, kokoontumisoikeuden, yhdistysoikeuden ja oleskeluoikeuden rajoittamisesta sekä 2) laajennetusta oikeudesta takavarikon, kotietsinnän ja vangitsemisen toimittamiseen."

Rangaistusta mainittujen säännöksiä rikkomisesta, ellei muussa laissa ole kovempaa säädetty, voidaan määrätä yhden vuoden vankeuteen saakka.

Että tämä laki, joka kansan suussa on saanut "sosialistilain" tai "kuonokoppalain" nimen, on mitä täydellisin luokkalaki, osoittaa jo sen sanamuoto ja ennenkaikkea sen myöhäisempi toteuttaminen. Tämän lain turvissa on hallitus virkamiehineen sen jälkeen estänyt työväen uudelleen kokoamasta rivejään ja nauttimasta niitä kansalaisoikeuksia, joita tässä maassa perustuslakien voimalla on jokaiselle kansalaiselle taattu. Sen nojalla annettiin mm. se asetus, sisältävä väliaikaisia säännöksiä aikakautisten painotuotteiden julkaisemisoikeudesta, josta jo aikaisemmin on ollut puhetta ja joka maaherrain käsiin antoi mitä suurimman satraappivallan työväen sanomalehtiin nähden.

Yksi suurimpia ja tärkeimpiä voittoja, mitä työväki parlamentaarisen taistelun avulla on Suomessa saavuttanut on ollut *laki kahdeksantunnin työstä* teollisuustyössä eräissä muissa ammatteluissa. Onnettomuus tämän lain saavuttamisessa oli vain siinä, että vaikka laki oli kesällä 1917 tullut täysin laillisesti eduskunnassa säädetyksi, porvaristo kuitenkin, saatuaan uusien vaalien kautta lokakuussa 1917 niukan enemmistön eduskuntaan,

osoitti niin voimakkaita taipumuksia sen ynnä kunnallisen äänioikeuslain mitättömäksi tekemiseen, että työväki katsoi olevansa pakotettu tekemään suurlakon marraskuussa 1917 mm. näiden lakien saattamiseksi vahvistetuiksi. Työväestöön tuli myös tästä syystä yhä varmemmaksi käsitys siitä, että porvaristo tahtoo ryöstää työväen parlamentaariset saavutukset tavalla tai toisella niin pian kuin siihen vaan tilaisuutta ilmenee. Tämä käsitys vaikutti sangen suuresti työväen menettelytapoihin lähinnä seuraavina aikoina.

Että tämä työväestön käsitys ei ollut aivan väärä, osoittaa jäännöseduskunnan päätöksen mukaisesti 14. päivänä elokuuta 1918 annettu laki kahdeksan tunnin työajasta 27. päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 pykälän muuttamisesta toisin kuuluviksi. Mainitun lain 3 pykälän 1 momentti kuuluu seuraavasti:

”Sen työajan lisäksi, mikä 2 pykälän 1 momentissa mainitaan, sallittakoon kahdeksantoista vuotta täyttäneitä työntekijää hänen suostumuksellaan pitää ylityössä enintään kaksikymmentäneljä tuntia kahdessa viikossa ja 2 pykälän 3 momentissa mainitun työajan lisäksi neljäkymmentäkahdeksan tuntia neljän viikon aikana, ei kuitenkaan kummassakaan tapauksessa enempää kuin kaksisataa tuntia vuodessa, sekä sitäpaitsi tarkastusviranomaisen luvalla, milloin työn säännöllinen jatkuminen välttämättä niin vaatii, lisäksi enintään sataviisikymmentä tuntia vuodessa.”

Siis työväen parlamentaarisen voiton kautta saavuttama kahdeksantuntinen työaika muutettiin heti kun jäännöseduskunnassa siihen tilaisuutta tuli — kymmentuntiseksi. Tällöisiä lakeja kutsuu työväki luokkalaeksi.

Aivan sama on asianlaita *kunnallisen äänioikeuslain* kanssa. Sitkeän parlamentaarisen taistelun jälkeen onnistui työväki sen porvaristolta puristamaan yhdessä kahdeksan tunnin työpäivälain kanssa. Vuoden 1918 kuluessa oli jäännöseduskunnalla niin paljon puuhaa punakaartilaiden rankaisemisessa ja saksalaisen kuninkaan valitsemisessa, että se ei ehtinyt kunnallislain muutoksia ruveta suunnittelemaan. Mutta sitten kun valtionhoitaja oli määrännyt uudet vaalit toimitettaviksi ja eduskunnan perustuslain mukaan olisi tullut hajaantua, alkoi jäännöseduskunta kuumeentapaisella kiireellä — säätää lakeja. Tällöin se mm. ryhtyi tämän vuoden alussa kunnallislakeja käsittelemään ja suurella kiireellä tekaisi lain, jonka mukaan kunnallinen vaalioikeus on sillä, joka ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt *kaksikym-*

mentäneljä vuotta sekä joka viimeksi toimitetussa henkikirjoituksessa on kunnassa hengillekirjoitettu ja on velvollinen maksamaan kunnallista tuloveroa. Sama oikeus on vaalioikeutetun miehen vaimolla, joka on päässyt mainittuun ikään. Vaalioikeutta vailla on kuitenkin mm. se, joka kahden edellisen vuoden aikana on jättänyt maksamatta hänen maksettavakseen pannun kunnallisen tuloveron tai mieskohtaisen maksun. Harkitsemattomien päätösten varalta vaadittiin visseissä tapauksissa kahden kolmasosan enemmistö. Kansanäänestyslaitos pyyhittiin kokonaan pois.

Kaikissa tärkeimmissä kohdissaan tulivat kunnalliset asetuksetkin siis muutetuiksi, mutta ei suinkaan kansanvaltaisempaan suuntaan, vaan päinvastoin. Äänioikeusraja korotettiin korkeammaksi kuin se aikaisemminkaan oli ollut ja äänioikeus tehtiin verojen maksusta riippuvaksi. Ja tämän teki sama eduskunta, joka vuotta aikaisemmin oli hyväksynyt aikaisemmat muutokset kunnallislakeihin. Jos mikä niin ansaitsee tällainen lainsäädäntötyö luokkalainsäädännön nimen.

Eräs tärkeimpiä jäännöseduskunnan säätämiä lakeja oli *torpparilaki*, jolla — vaalijulistuksen mukaan — ”torpparien työn tulokset riistetään maanomistajain taskuun”.

Torpparilainsäädäntö on jo vuosikymmenien kuluessa ollut yksi polttavimpia uudistuskysymyksiä meillä. Tällä ajalla on kuitenkin aivan mitättömän vähän tehty torpparien aseman korjaamiseksi. Vuoden 1909 asetus torpan, lampuotitilan, ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta ei suinkaan torpparikysymystä ratkaissut; sen ehkä tärkein ja torpparien oloihin enimmänsä vaikuttava kohta oli lain ns. taannehtiva asetus, jonka tarkoituksena oli estää torpparihäädöt siksi, kunnes torppariasiain yleinen ja pysyvämpi järjestely saadaan aikaan.

Tämän koko kansallemme mitä tärkeimmän kysymyksen ratkaisu on ennen kaikkea yksi niitä asioita, joista päätettäessä pitäisi ehdottomasti kaikkien kansankerrosten olla edustettuina. Mitä kiusallisinta huomiota oli sen vuoksi omansa herättämään se, että puolikaseduskunta ensinkään rupesi käsittelemään koko kysymystä.

Ja kerrassaan tarkoitustaan vastaamaton ja epäonnistunut tekele siitä tulikin.

Yleinen käsitys, varsinkin vuokramiesluokan keskuudessa, on ollut se, että mikäli ns. torpparivapauslainsäädäntö saadaan aikaan, sen tulisi koskea yleensä samoja vuokramiehiä kuin 12. päivänä maaliskuuta 1900 annettu asetus torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta. Näin ei kuitenkaan puolikas-

eduskunta tehnyt, vaan ensiksikin poistettiin lampuotitilat kokonaan lain alaisuudesta ja toiseksi mäkitupalaistenkin lunastamisoikeus tuli aivan illusoriseksi, näennäiseksi. Ensiksikään lunastusoikeutta ei ole sillä mäkitupalaisella, joka on vähemmän kuin viisi vuotta hallinnut vuokratilaa ja toiseksi voi maanomistaja miltei jokaista yksityistapausta myöten tehdä tyhjäksi mäkitupalaisen yrityksen lunastaa vuokrapalstansa itsenäiseksi. Lain 26 pykälä nimittäin kuuluu: "Jos vuokralautakunta katsoo, että mäkitupa-alue sijaitsee sellaisella paikalla tai että sen rakennukset tahi olosuhteet muuten ovat sen laatuksia, ettei sen omaksi lunastaminen ole vuokramiehen vastaista hallinto-oikeutta silmällä pitäen tarkoitustaan vastaavaa, olkoon oikeutettu kieltämään vuokramieheltä lunastusoikeuden, jos vuokranantaja sitä vaatii. Sama oikeus olkoon maanjako-oikeudella, kun se käsittelee kysymystä mäkitupa-alueen lunastamisesta."

Vielä tärkeämpi on kuitenkin se kohta, jota nimenomaan kosketellaan syytteenalaisessa julistuksessa, eli torpan lunastushinnan määrääminen. Tällöin on ensiksikin huomattava, että varsinkin pikkutilain hinnat ovat viime aikoina niin suunnattomasti nousseet, etteivät ne ole mitenkään oikeassa suhteessa tilan tuotantoon. Tätä ansiotonta nousua ei ole aiheuttanut yksinomaan maanomistaja, mutta ei myös vuokramies. Lainsäädännön kautta on puolikaseduskunta kuitenkin tahtonut siirtää kohtuuttomasti tätä maan ansiotonta arvonnousua maanomistajan taskuun.

Torpan lunastushinnan määrääminen tapahtuu nimittäin puheenalaisen lain 11 pykälän mukaan seuraavasti: Ensiksi arvioidaan alueen arvo silloin kuin lunastusta vaaditaan, sitten vähennetään tästä arvosta torpparin tekemäin parannusten arvo, lisäksi on siitä vähennettävä se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen jälkeen kuin maailmansota alkoi 1914, rahan arvon alenemisesta aiheutunut nousu siihen luettuna. Vaikka tätäkin menettelyä vastaan voi torpparin kannalta muistutuksia tehdä, olisi se tämmöisenä, ilman rajoituksia, kuitenkin tietänyt melkoista huojennusta torpparien siirtymisessä vuokramiehen asemasta itsenäistilallisen asemaan. Mutta rajoituksitta eivät nämä määräykset suinkaan jääneet, vaan sääsi puolikaseduskunta: "Jos täten määrätty lunastushinta olisi alle puolen alueen käyvästä arvosta lunastusta vaadittaessa, luettakoon lunastushinta puoleksi mainitusta arvosta."

Jos otaksutaan sellainen tapaus, että torppari on pannut torppaansa niin paljon työtä, ja pääomaa, että ne yhteensä vastaavat kolmea neljäsosaa torpan arvosta lunastusta vaadittaessa, täytyy torpparin kuitenkin maksaa maanomistajalle puolet torpan ny-

kyisestä arvosta. Jos torpan arvo lunastusta vaadittaessa on esim. 10 000 markkaa, vuokramiehen torppaan paneman pääoman ja työn arvo esim. 7 500 markkaa, niin tämän lain mukaan ei vuokralautakunta saa olla oikeudenmukainen ja määrätä torpan hinnaksi 2 500 markkaa, vaan vuokralautakunta on pakotettu asettamaan hinnaksi — 5 000 markkaa. 2 500 markkaa torpparin omaisuudesta siirretään täten maanomistajalle, eli, kuten ”Sorron yöstä nouskaa” julistuksessa sanotaan ”torpparien työn tulokset riistetään maanomistajain taskuun”.

Jäännöseduskunnan koko lainsäädäntötyön hengelle mitä kuvaavin on lain 62 pykälä eli ”punikkipykälä”, joka kuuluu:

”Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista vapausrangaistukseen vähintään kymmeneksi vuodeksi tai kuolemanrangaistukseen, älköön vuokra-aluetta tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa. Älköön lunastamisoikeus myöskään kuuluko sille, jolle tällainen vuokramiehen vuokraoikeus on rangaistuksen aiheuttaneen teon jälkeen siirtynyt.”

Tässä jäännöseduskunta määrää valtiollisista syistä tuomituille vielä lisärangaistuksen!

Kun siihen oli hyvä tilaisuus, ryhtyi tämä puolikaseduskunta ratkaisemaan myöskin maan *puolustuskysymyksen*. Samaan aikaan kuin kaikkialla maailmassa pyritään keventämään kansanpuolustuksesta aiheutuvaa taakkaa, laadittiin meillä asevelvollisuuslaki, joka asetti mitä raskaimpia rasituksia kansamme kannettavaksi. Niinpä palvelusaika määrättiin puolitoistavuotiseksi, vaikka osa eduskunnan porvarillisistakin jäsenistä niin pitkälle menevää rasitusta vastusti. Sotilaslaitoksen käyttämät menot parhaiten osoittavat miten rasittavaksi tämä laitos on meillä saatettu: maksaahan se nykyään enemmän kuin 200 milj. markkaa vuodessa eikä menojen supistamisesta ole toivoakaan.

Tämän laittomasti säädetyn — laadittiinhan siitä eduskunnassa laki vasta sen jälkeen kun uudet vaalit jo oli määrätty toimitettaviksi — asevelvollisuuslaitoksen luokkaluonnetta osoittaa ehkä selvimmin sen valankaava. Elokuun 16. päivänä sotilasvalan kaavasta annetun asetuksen mukaan kuuluu tämä seuraavasti:

”Minä N. N. lupaan ja vannon Kaikkivaltiaan, Kaikkitietävän” jne. kautta: ”Lailisen esivallan ja Suomen Valtakunnan viholisia, sekä *sisäisiä* että *ulkonaisia*, minä tahdon hengellä ja virellä, rauhan ja sodan aikana, maalla ja merellä, kaikkialla ja kaikissa tilaisuuksissa, minne minut määrätään, miehuullisesti

ja urhoollisesti vastustaa. Jos havaitsen tai saan tietää jotakin olevan tekeillä maan laillisen Esivallan kukistamiseksi taikka maan valtiosäännön tai laillisen yhteiskuntajärjestyksen kumoamiseksi, tahi tuhoamiseksi, tahdon sen viipymättä ilmaista.”

On syytä epäillä löytyykö koko maailmassa ainoatakaan maata, jonka sotilasvalankaava yhtä avomielisesti puhuisi sotilaslaitoksen tehtävistä ”sisäisen vihollisen” kukistamiseksi ja joka olisi niin luokkatietoinen kuin ylläoleva kaava on.

Sama luokkalainsäädännön henki esiintyy edelleen selvästi asetuksessa suojeluskunnista, joka on annettu elokuun 2. päivänä 1918. Asetuksen 2 pykälässä sanotaan, että jäseniksi suojeluskuntiin, joitten tarkoituksena 1 pykälän mukaan ilmoitetaan olevan edustaa kansan puolustuskuntoisuutta, otetaan sellaisia niihin pyrkiviä miehiä, ”joiden uskollisuuteen laillista yhteiskuntajärjestystä kohtaan voidaan luottaa”.

Suojeluskunnista on täten tehty puhdas aseellinen luokkajärjestö. Eipä sen vuoksi ihme, että ne ovat semmoisina esiintyneetkin, käyttäen aseellista voimaansa etupäässä työväenluokan pyrkimysten ehkäisemiseksi.

Edelläolevat esimerkit ovat vain poimintoja puolikaseduskunnan luokkatietoisesta toiminnasta ja voisi niitä jatkaa koko pitkälle, sillä päämääriensä hyväksi työskenteli tämä puolikaseduskunta sangen tarmokkaasti, joskin koko ajan isänmaalle vahingolliseen suuntaan ja ennenkaikkea kansanvaltaisuudesta välittämättä. Nämäkin esimerkit riittävät kuitenkin osoittamaan vaalijulistuksessa esitetyt lausunnot täysin oikeutetuiksi.

Vaalijulistuksen nyt käsiteltävänä olevassa kappaleessa mainitaan porvarillisissa piireissä vakavasti harkitun sitäkin, miten myöskin valtiollinen äänioikeutemme saataisiin tuhotuksi. Jotta ei tämäkään väite jäisi todistamatta on syytä sitäkin hieman valaista.

Porvarillisissa sanomalehdissä esiintyi keväällä vuosi sitten alituisesti vaatimuksia eduskunnan kokoonpanon muuttamisesta ja äänioikeuden supistamisesta. Tavallisimmin haaveiltiin kaksikamarijärjestelmää, tai myöskin erikoisten eturyhmien voimakkaampaa edustusta nykyisen tapaisessa eduskunnassa. Antautuvatpa tälle tielle eri puolueiden johtavat poliitikotkin, joten nämä hankkeet eivät esiintyneet ainoastaan sanomalehtien edesvastuuntunnetta vailla olevien kirjoittelijain mielissä. Toukokuun 14. päivänä helsinkiläisissä lehdissä julkaistussa julistuksessa,

jonka ovat allekirjoittaneet mm. seuraavat eri puolueisiin kuuluvat tunnetut poliitikot: Einar Böök, Danielson-Kalmari, Leo Ehrnrooth, Ernst Estlander, E. Nevanlinna, J. K. Paasikivi, E. G. Palmen, Emil Schybergson ynnä monet muut, perustellaan näitä pyrkimyksiä seuraavaan huvittavaan tapaan:

”Toinenkin suuri kysymys paitsi tulevaa valtiomuotoamme koskeva, joka nyt, kun uuden Suomen perustukset ovat laskettavat, vaatii ratkaisunsa, on se, onko valtiomme tärkein elin, maamme kansaneduskunta, nykyisellään sellainen, että se kykenee täyttämään ne tehtävät, jotka itsenäisen Suomen kansanedustukselle lankeevat.”

”Haitat nykyisen eduskuntamme heikkoudesta ovat jo tätä ennen olleet tuntuvat. Niistä huolimatta me *entisessä asemassamme saatoimme tulla sillä jotenkuten toimeen*. Suomen eduskunnalla on näet tähän asti ollut vain suhteellisesti vähäinen valta. Ilman hallitsijan suostumusta ei eduskunta ole voinut muuttaa eikä säätää lakia, hallitsija on voinut hyvin itsenäisesti määrätä valtion taloudesta ja aivan itsenäisesti maan hallituksesta ja hallinnosta. On myös muistettava, ettei Suomella tähän asti ole ollut ulkopoliittikkaa eikä nykyisen eduskuntalaitoksen aikana myöskään sotalaitosta, niin että sillä kysymyksellä ei ole ollut juuri mitään merkitystä, minkä verran eduskunta on kyennyt tajuamaan maan itsenäisyyden säilyttämisen vaatimuksia. Tästedes kaikki tämä tulee olemaan täydellisesti toisin.”

”Allekirjoittaneet eivät näin ollen voi käsittää muuta, kuin että jos Suomen kansa tahtoo valtiollisesti elää, sen täytyy tehdä eduskuntansa kokoonpanoon sellainen muutos, joka voi antaa tälle tärkeälle valtioelimelle enemmän kykyä täyttää sekä entiset että uudet tehtävänsä.

Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, joka on nykyisen eduskuntamme kokoonpanon ainoana perusteena, on semmoiseksi *yksipuolinen*. Tämä on otettu huomioon kansanvaltaisintekin maiden edustuslaitosta järjestettäessä. Meillä voitiin, kun nykyinen yksikamarijärjestelmä pantiin voimaan, perustella tätä sillä, että ylen vahva ja itsenäinen hallitusvalta tarjosi riittävän vastapainon yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden yksipuolisuudelle. Kun tätä vastapainoa nyt ei enää tule olemaan, tulee meidänkin hankkia se eduskunnan omaan keskuuteen, jossa sen sija luonnollisimmin onkin.

Tämä eduskunnan täydentäminen olisi ehkä helpoimmin aikaansaataavissa lisäämällä nykyiseen kamariimme, jonka valitsemistapa muuten jäisi koskematta, uusi aines, joka antaisi sille

enemmän asiantuntemusta ja yhteiskunnallis-valtiollista pätevyyttä yleensä. Tämä lisä näyttää olevan soveliaimmin saatavissa oikeuttamalla erinäiset suuret yhteiskuntaryhmät, jotka edustavat tärkeitä kansallisen toiminnan aloja ja yhteiskuntaetuja, valitsemaan eduskuntaan tietyn määrän erityisedustajia. Mitkä ne yhteiskunta- ja eturyhmät ovat, joiden merkitys on sellainen, että niiden tulisi päästä osallisiksi tästä edustuksesta, on luonnollisesti tarkoin harkittava.”

Tämä julistus ei toden totta kaipaa mitään lähempiä kommentaarioita. Että se tiesi kansanvaltaisuuden pettämistä hetkellä, jolloin kansanvaltaiset virtaukset olivat voimattomia, on selvää.

Onneksi ei tästäkään suunnitelmasta ennättänyt tulla mitään. Syy ei kuitenkaan ollut sen puuhaajissa, vaan kokonaan ulkonaisissa seikoissa.

Kansan tuomio lähestyy.

Kaikki ne suunnitelmat, joita oikeistopuolueemme kesän ja syksyn kuluessa tekivät valta-asemansa lujittamiseksi, perustuivat mitä alastomimpaan opportunistipolitiikkaan. Luultiin, että silloinen tilanne olisi pysyvä, että maailmansota päättyisi siten, että Saksan imperialistit, sotakiikhoilijat ja hovipuolue tulisivat sanelemaan voittorauhan vastustajilleen. Näiden piirien politiikan varaan oli meidänkin monarkistis-taantumuksellinen oikeistoryhmämme kokonaan rakentanut suunnitelmansa ja niiden politiikan avulla se aikoi pitkiksi ajoiksi julistaa pannaan kaiken kansanvaltaisuuden tässä maassa.

Toisin kävikin. Saksa ei sanellut voittorauhaa, vaan sen tekivät liittolaisvallat. Saksassa puhkesi vallankumous ja lakaisi pois vaikutusvallasta ne piirit, joihin täältä käsin oli turvauduttu. Silloin syntyi se koomillinen, mutta samalla jokaiselle isänmaanystäväälle surettava tilanne, joka meillä vallitsi marraskuulla. Koko ulkopolitiikkamme oli taasen kerran käännettävä puhaltamaan ruvenneiden uusien tuulien mukaan. Vanhan, itsensä monin kerroin komprometteeranneen hallituksen täytyi erota valtionhoitajaa myöten ja uusia miehiä oli asetettava hallitukseen.

Tärkeintä tällöin oli kuitenkin, että samalla huomattiin jouduttun sellaiseen umpikujaan, ettei siitä voitu selvitä ilman uusia vaaleja. Vaikka vakuuttamasta päästyäkin sitä ennen oli vakuutettu, ettei uusia vaaleja tultaisi panemaan toimeen ennenkuin edustajain valtuudet olisivat loppuunkuluneet, siis vuonna 1920, täytyi porvaristomme myöntyä siihen, että uudet vaalit määrättiin tapahtuviksi 1. ja 3. päivinä maaliskuuta tänä vuonna. Tätä se ei

tehnyt vapaasta tahdostaan tai kansanvaltaisista pyrkimyksistä, vaan yksinkertaisesti pakosta.

Tämän tehdessään se oli kyllä tietoinen siitä, mitä tämä askel merkitsi. Ne tuhannet vääryydet ja oikeudenloukkaukset ja kaikki se sorto, mitä sen taholta 10 kuukauden ajan oli harjoitettu, olivat vielä kaikkien mielissä. Niiden rinnalla kalpenivat yksin nekin raakuudet ja väkivallanteot, joihin punakaarti valtakautenaan tässä maassa ryhtyi. Muisto siitä tulisi olemaan omiaan ajamaan vaaliurnille kaikki nekin, jotka siihen saakka olivat välinpitämättöminä julkista elämää seuranneet.

Tämän tiesivät porvarilliset ryhmät ja sen vuoksi alkoi niiden keskuudessa ja niiden sanomalehdistöissä olla huomattavissa suurta hermostumista lähestyvän vaalien kautta annettavan kansantuomion edessä. Eikä syyttä. Sillä kuten nyt jo näkyvissä ovat vaalien tulokset osoittavat, tulee sosialidemokraattinen puolue edelleen saamaan sangen voimakkaan ryhmän eduskunnassa kaikista niin henkeen kuin kansalaisluottamukseenkin kohdistuneista harvennuksista huolimatta. Vielä syyskuussa naurettiin minulle porvarillisissa sanomalehdissä kun olin uskaltanut ennustaa sosialidemokraattisen puolueen seuraavissa vaaleissa saavan enemmän kuin kolmannen osan edustajapaikoista. Tammikuulla oli samojen lehtien pelko jo siinä määrin kasvanut, että ne kuvittelivat lukijoilleen sosialidemokraattien saavuttavan enemmistön eduskuntavaaleissa.

Näinkään ei tosin käynyt, mutta joka tapauksessa on meillä nyt taas uusi oikea eduskunta, joka on ilmaiseva kansan tahdon, ja siinä voimakas 80-miehen suuruinen sosialidemokraattinen ryhmä. Siinä on kansan tuomio entisen puolikaseduskunnan toiminnan johdosta.

Vaaleissa on porvaridiktatuuri kukistettava.

Tässä saattaa heti aluksi tuntua oudolta nimitys ”porvaridiktatuuri”. Se on kuitenkin aivan oikea termi semmoiselle valtiolliselle suunnalle, mikä meillä viime vuoden keväästä saakka on ollut vallalla. Diktatuurilla tarkoitetaan yleensä valtiollista suuntaa, jossa vallassaoleva ryhmä vähääkään välittämättä toisten ryhmien tahdosta väkipakolla toteuttaa suunnitelmiaan. Ja niinhän viime vuoden aikana tapahtui. Eduskunnasta ja hallituksesta oli työväenluokka, joka jo yksinään edustaa lähes puolta koko kansasta, kokonaan syrjäytetty. Ja eivät edes nekään ainekset, jotka eduskunnassa olivat mukana, halunneet semmoista valtiollista suuntaa kuin siellä noudatettiin. Tämä kävi selvimmin

ilmi varsinkin kuningaspuuhan yhteydessä, jolloin ainoastaan noin neljännes koko eduskunnasta ajoi tahtonsa lävitse. Tätä menetelmää voisi siis kutsua vieläkin oikeammalla nimityksellä vähemmistödiktatuuriksi, eikä se teoreettisesti suinkaan millään tavalla eronnut siitä vähemmistödiktatuurista, jota punakaarti ja kansanvaltuuskunta aikaisemmin harjoittivat.

Tätä vähemmistödiktatuuria kehoitettiin työväkeä vaaleissa kukistamaan. Se oli siis kaikin puolin isänmaallinen ja kansan etua tarkoittava pyrkimys. Muuta tietähän ei ollut vapautua siitä alennustilasta, johon samainen diktatuuri niinhyvin sisä- kuin ulkopoliitikassa oli tämän maan saattanut, ja siitä lakien polkemisesta, jota se oli toiminnassaan noudattanut. Ainoastaan siten, että eduskunta saatiin täysin kuvastamaan kansan todellista mielialaa, joka silloisen toiminnan jyrkästi tuomitsi, oli mahdollisuus päästä terveellisempiin oloihin. Kehoitus tarkoitti siis lyhyesti sanoen parlamentaraisuuden palaamista, josta meillä valitettavasti oli peräti pitkälle poikettu. Toivottavasti ei syyttäjä ole tarkoittanut täyttä totta ilmoittaessaan tämänkin kohdan olevan sitä ”rikollista kiihoitusta”, josta hän vaatii rangaistusta.

Sosialidemokratiassa on työväenluokan turva.

Tätä ei porvaristo tietysti milloinkaan tahdo myöntää. Mutta tositapahtumat puhuvat lahjomatonta kieltään siinäkin suhteessa. Onhan Suomen työväenluokka nytkin koko sen ajan, minkä se on ollut vailla omaa sosialidemokraattista toimintaa, ollut äärimmäisyyteen saakka vainottu ja suorastaan vailla hengen ja elämisen turvaa. Ei ainoakaan porvarillinen puolue ole noussut sitä puolustamaan. Sen sijaan on porvaristo käyttänyt työväen alaspoljettua asemaa hyväkseen riistääkseen vähävaraiselta kansalta pois sille kuuluvia oikeuksia ja sen aikaisemmin saavuttamia etuja. Viitattakoon tässä suhteessa vain niihin esimerkkeihin, joita edellä on esitetty puolikaseduskunnan toimista puhuttaessa. Ne osoittavat, että niin pian kuin eduskunnasta olivat poistuneet sosialidemokraattiset edustajat, ryhtyi eduskunta säätämään lakeja, jotka kumosivat saman eduskunnan aikaisemmin säätämät reformilait. Tämä häpeällinen menettely, jolle ei varmaankaan ole vertaistakaan muualla maailmassa, on ollut havainto-opetusta kaikille niillekin, jotka aikaisemmin ovat uskoneet porvarillisten puolueiden jotakin reformeja omasta vapaasta tahdostaan ajavan. Sitä ne eivät tee, vaan työväen ainoa turva ja pelastus on voimakkaassa sosialidemokraattisessa liikkeessä.

Julistuksen loppuosa on omistettu ponsiin muodostetuille esityksille siitä, mitä sosialidemokratia vaatii. Se sisältää lyhykäisensä esityksen sosialidemokraattisen puolueen lähimmäistä vaatimuksista. Vaikkakin tässä maassa on osoittautunut vaaralliseksi tuoda esiin sorrettujen vaatimuksia ja tarpeita, uskallan toivoa, ettei syyttäjä pidä näiden vaatimusten esittämistä rikollisena. Voinen senvuoksi ne tässä sivuuttaa, varsinkin kun niiden perustelu johtaisi liian pitkälle sosialidemokraattisen teorian ulapoille.

Julistus päättyy lopuksi voimakkaaseen kehoitukseen ottaa osaa vaaleihin. Se kehoittaa työväenjoukkoja alennustilastaan jälleen nousemaan parlamentaariseen toimintaan ja vaalilipun avulla tapahtuvaan hyökkäykseen olemassa olevia epäkohtia vastaan. Tämä onkin koko julistuksen tarkoitus ja siinä suhteessa se ajaa samaa pyrintöperää kuin kaikkien muidenkin puolueiden vaalijulistukset.

Olen täten pääkohdittain käynyt lävitse ne asiat, joihin "Sorron yöstä nouskaa" julistuksessa viitataan ja esittänyt tosiseikkoja näiden viittausten tueksi. Tämä tehtävä on ollut suuritöinen ja on vaatinut suuria ponnistuksia minulle myönnetyssä lyhyessä ajassa. Olin mielestäni kuitenkin velkaa tämän selvityksen sille asialle, joka muodostaa ytimen koko tässä oikeudenkäynnissä — vaalitaistelun vapaudelle. Se on asia, jonka hyväksi jokaisen kansalaisen velvollisuus on voimainsa mukaan ponnistella tehdykseen tyhjäksi virkavallan yritykset tämän vapauden hävittämiseksi. Näissä ponnisteluissa saa arvokasta tukea perustuslainkin määräyksiltä, etupäässä valtiopäiväjärjestyksen 7 pykälästä, jossa säädetään: "Virkamies, joka koettaa virkavallallansa vaikuttaa edustajanvaaliin, menettäköön virkansa."

Kuten edellisestä näkyy, olen helposti voinut osoittaa syytteenalaisen julistuksen jokaisen lauseen sisältävän mitä kirkkainta ja väärentämättömintä totuutta. Siinä on tosiseikka toisensa jälkeen ja jokaisen sen lauseen takaa pilkistää kokonainen maailma väärinkäytöksiä, laittomuutta ja oikeudenloukkauksia. Se sisältää kylläkin täten mitä ankarimman syytöksen koko sitä hallitussuuntaa ja yhteiskunnallisen vallan käyttöä vastaan, joka maassamme kansalaissodan päättymisen jälkeen on rehoittanut. Se syyttää vallassa ollutta taantumuksellista porvaristoa kymmeneentuhansien murhien sallimisesta ilman, että rangaistusta niistä olisi kertaakaan seurannut, ja yhtä lukuisista nälkäkuolemaan johtaneista kidutuksista vankileireissä. Se huutaa julki epä-

toivoisen kansan voimakkaan syytöksen sortajiaan vastaan, jotka ovat tallanneet jalkoihinsa yleiset kansalais- ja ihmisoikeudet, jättäneet köyhälistön nälkään ja kurjuuteen, harjoittaneet laittomuutta, yrittäneet tehdä valtiokaappauksen, säätäneet sortolakeja ja yleensä hallinneet maata ennenkuulumattomalla sorrolla ja väkivallalla. Mutta nämä syytökset eivät ole perättömiä, ne eivät ole julistuksen laatijan tekaisemia. Ne ovat kammottavia tosiasioita. Ainoatakaan perätöntä sanaa ei tässä julistuksessa pidä löytymän.

Se pykälä, jonka nojalla minulle nyt vaaditaan rangaistusta, kuuluu seuraavasti:

”Joka julkisesti väkijoukossa esittää taikka kirjoituksen kautta tai muuten levittää *ilmeisesti perättömiä tietoja*, jotka ovat omansa halventamaan hallitusta, kansaneduskuntaa tai sen valio-kuntaa tahi julkista viranomaista taikka saattamaan niiden toimenpiteen tahi laillisen yhteiskuntajärjestyksen halveksimisen alaiseksi taikka aikaansaamaan vaaraa yleiselle järjestykselle, rangaistakoon sakolla.

Jos esityksen tahi tiedonannon tarkoituksena oli sellainen halventaminen, kuin edellä on sanottu, tai vaaran aikaansaaminen yleiselle järjestykselle, olkoon rangaistus sakkoa vähintään sata markkaa tai vankeutta korkeintaan yksi vuosi.”

Ennenkuin tämän pykälän nojalla mitään rangaistusta voidaan tuomita vaaditaan siis kaksi tärkeätä edellytystä:

- I. Esityksen tulee sisältää ilmeisesti perättömiä tietoja;
- II. Näiden tietojen tulee olla omansa:
 - a) halventamaan hallitusta, kansaneduskuntaa tahi sen valio-kuntaa tahi laillista viranomaista, taikka
 - b) asettamaan niiden toimenpiteen tahi laillisen yhteiskunta-järjestyksen halveksimisen alaiseksi; taikka
 - c) aikaansaamaan vaaraa yleiselle järjestykselle.

On sangen luultavaa, että vaalijulistuksessa esitettyjen väitteiden ja syytöksien voi katsoa olevan omiaan saattamaan hallituksen ja kansaneduskunnan toimenpiteet halveksimisen alaisiksi. Mutta jos niiden katsotaankin tämän tekevän, ei syy siihen suinkaan ole siinä, että vaalijulistuksessa kosketellut tosiasiat on saatettu julkisuuteen, vaan johtuu se arvostelunalaisena olevien tekojen omasta laadusta. Pykälän jälkimmäinen osa voi siis mahdollisesti kyllä soveltua vaalijulistuksen sisältöön. Mutta tämä ei yksinään muodosta edes tämän nykyään onneksi peräti harvinaisen pykälän mukaan rangaistavaa rikosta, sillä muutenhan

kaikkalainen yhteiskunnallinen arvostelu tehtäisiin mahdottomaksi, koska se yleensä on omiaan halventamaan arvostelun esinettä. Pykälän mukaan vaaditaan lisäksi, että esitys, ennenkuin siitä rangaistusta voi tuomita, sisältää *perättömiä tietoja*. Olen mielestäni riittävän perinpohjaisesti osoittanut, että semmoista ei julistukseen sisälly. Jos syyttäjä kuitenkin vastoin luuloani edelleen pysyisi harhakäsityksessään tässä kohden, pyydän hänen olemaan niin ystävällisen, että hän mainitsee minulle, mitkä kohdat vielä ovat jääneet epätyytyttävästi selvitettyiksi. Lupaen varmasti ensi istuntoon hankkia niidenkin täydeksi selvitykseksi joko asiakirjoja tai suullisia todistuksia.

Kaiken edelläesitetyn nojalla tulen siihen tulokseen, että syyte semmoisenaan on oikeudellisesti mahdoton ja senlisäksi rikos perustuslakien turvaamaa vaalivapautta vastaan, ja voi semmoisena muodostua sangen arveluttavaksi ennakkotapaukseksi vastaisissa vaaleissa. Pyydän senvuoksi kunnioittaen, että syyte perusteettomana hyljättäisiin.

Helsingissä 10. päivänä maaliskuuta 1919.

Väinö Tanner.

Kuninkaantekijöitä vastaan — tasavallan puolesta

Puhe eduskunnassa monarkisen hallitusmuotoesityksen hautausilaisuudessa 25. 4. 1919.

Kun ääneni on painuksissa, rohkenen käyttää oikeiston puhujalavaa, koska se, mitä minulla on sanottavana, on etupäässä tarkoitettu oikeistolle.

Tämä käsiteltävänä oleva asia tuo meille eduskuntaan tuulahduksen niistä ummehtuneista oloista, joissa tämä kansa viime kesän ja syksyn aikana eli. Silloin valtaa pitävä oikeisto koetti käyttää tilannetta hyväkseen saadakseen voimaan, paitsi hallitusmuotoa, myöskin monenlaisia muita lakeja, joilla se voisi turvata olemassaolonsa, turvata etunsa pitkiksi ajoiksi eteenpäin vielä senkin jälkeen, kun kansanvaltaiset ainekset jälleen pääsisivät vaikutusvaltaan tässä maassa. Suureksi osaksi oikeisto tässä pyrkimyksessään onnistuikin. Hallitusmuotokysymys on kuitenkin vahingossa jäänyt perille saattamatta, ja on meillä siten nyt ilo

ja onni lopullisesti haudata se ja poistaa se meitä enää vaivaa-
masta

Sen jälkeen kun eduskunta istunnossaan 6 päivänä joulukuuta 1917 oli yksimielisesti päättänyt julistaa Suomen riippumattomaksi tasavallaksi, olisi monarkisen hallitusmuodon ajaminen kaikissa oloissa ollut hyvin epäilyttävä teko. Jokainen joka semmoista olisi yrittänyt ryhtyä ajamaan, olisi epäilemättä tullut yksimielisesti leimatuksi taantumukselliseksi. Mutta kun tähän monarkian ajamiseen lisäksi vielä liittyivät kaikki ne erikoiseikat, jotka antoivat leimansa oikeiston viimekesäisille hallitusmuotoponnistuksille, niin täytyy sanoa, että nämä heidän pyrkimyksensä olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia — käytäkseni mahdollisimman lievää sanaa. Tapahtuivathan nämä monarkian voimaansaattamispyrkimykset oloissa, jolloin eduskunnan vasemmisto oli kokonaan poissa. Täällä ammottivat vasemmistossa ainoastaan tyhjat tuolirivit, eikä työväestön ääni siis päässyt kuuluviin eduskunnassa, ja eduskunnan ulkopuolella siitä ei myöskään kuulunut hiiskaustakaan — siitä olivat herrat ministerit kyllä pitäneet riittävästi huolta.

Paitsi sitä että tämän hallitusmuodon ajaminen tapahtui näin poikkeuksellisissa oloissa, oli sen ajamiselle ominaista vielä kaikki ne monenlaiset pikkukeinot ja konstit, joilla sitä koetettiin silloisissa oloissa läpi saada. Täällä on ed. Schauman jo antanut pienen kuvauksen siitä, millä tavalla ulkomaisia voimia koetettiin sekoittaa tähän meidän puhtaasti sisäiseen kysymykseemme ja senkautta painostaa vastahakoisia eduskunnan jäseniä hyväksymään monarkinen hallitusmuoto. Ja kun täällä on heitetty ed. Schaumanin kasvoille se syytös, että hän menetteli epälojaalisesti toimiessaan vastoin eduskunnan tahtoa, niin täytyy minun puolestani lausua, että minun käsitykseni mukaan hän jos kukaan menetteli lojaalisesti, mutta se puolikaseduskunta, joka tämmöisiä asioita ryhtyi ajamaan, oli vähintään epälojaalinen. Mehän näemme nyt, että tämä puolikaseduskunta ei edustanut kansan mieliä pidettä. Ed. Schauman näkyi tunteneen sen paljon paremmin.

Mutta tämä kysymyshän oli puhtaasti kotimainen, puhtaasti sisäinen kysymys, ja myös kotimaisissa oloissa koetettiin monenlaisilla keinoilla edistää silloisen hallituksen pyrkimyksiä. Mehän muistamme, minkälaisissa oloissa tämä asia vuosi takaperin tuli alulle. Sen jälkeen kun eduskunnan perustuslakivaliokunta tammikuussa oli päässyt jokseenkin yksimielisyyteen tekeillä olevasta hallitusmuodosta, olivat samaisen perustuslakivaliokunnan porvarilliset jäsenet vielä huhtikuulla yksityisissä istunnoissaan verrattain yksimielisiä tasavaltalaisesta hallitusmuodosta. Mutta

sen jälkeen alkoi eduskunnan ulkopuolelta voimakas agitatsioni kuninkaan hyväksi. Ja tämä alkoi hyvin huvittavissa merkeissä. Kun oltiin epätietoisia siitä tulisiko eduskunnassa tällöinen ehdotus saamaan kannatusta, herätettiin ajatus, että sitä ei olisi-kaan eduskunnassa ratkaistava, vaan annettava maan armeijan ratkaista asia. Sittemmin senaatin puheenjohtajaksi tullut pankinjohtaja Paasikivi kirjoitti mm. tästä asiasta Uudessa Suomettaressa ja vaati, että valkoisen voitokkaan armeijan on saatava ratkaista maan tuleva hallitusmuoto. Luultiin, että armeija oli monarkisen hallitusmuodon kannalla. Kun tästä asiasta kuitenkin alkoi tulla toisenlaisia tietoja, haudattiin se ajatus kokonaan ja päinvastoin annettiin hallituksen toimesta määräys, jossa armeijaa kiellettiin politikoimasta.

On tarpeetonta viipyä niissä raa'an voiman avulla suoritetuissa agitatsionikeinoissa, joita monarkistisella taholla silloin ahkerasti käytettiin. Paitsi suuria, sivuja täyttäviä ilmoituksia sanomalehdissä, uhrattiin sangen paljon varoja ostaakseen vastahakoisia porvarillisia lehtiä maaseudulla ja niiden avulla saadakseen konsertin yksimieliseksi, sopusoinnun täydelliseksi porvarillisessa sanomalehdistössä. Ja kun ei mitään työväen lehtiä siihen aikaan ilmestynyt, joita tietenkään ei olisi voitu ostaa, näyttikin siltä, kuin verrattain suuri yksimielisyys tässä asiassa olisi ollut olemassa maassa.

Se mikä silloisessa kuninkuushommassa kuitenkin enimmin herättää vastenmielisyyttä on se *kansan tahdosta piittaamattomuus*, joka kaikissa silloisissa edesottamisissa tuli näkyviin. Silloinhan täällä istunut puolikaseduskunta piti itseään täysivaltaisena ratkaisemaan tämän asian, ja useassakin lausunnossa nimenomaan selitettiin, että ne ainekset, joilla silloin ei ollut edustusta eduskunnassa, eivät olleet oikeutettujakaan pääsemään mukaan tämän asian ratkaisuun. Tällöisen käsityksen esitti mm. silloinen senaatin puheenjohtaja Paasikivi, selittäen, että koska työväki oli tehnyt itsensä syypääksi kapinaan, oli se menettänyt kaiken siveellisen oikeutensa — puhumattakaan tietysti juriidista oikeudesta — ottaa osaa hallitusmuodon ratkaisemiseen. Samalla koetettiin tietenkin todistaa, että kansan enemmistö oli monarkisen hallitusmuodon kannalla. Käytettiinpä tässä asiassa niinkin pätevää asiantuntijaa, kuin tilastollisen päätoimiston pääjohtajaa August Hjeltiä, joka oikein numeroilla otti todistaakseen, että monarkisteilla oli valtava enemmistö tässä maassa. Me olemme nyt vaalien tuloksesta saaneet nähdä minkälaisia profeettoja meidän tiedemiehissämme on ja voimme vastedes antaa heidän lausunnoilleen sen mukaisen arvon.

Eräs kuvaava lausunto tässä suhteessa sietää mielestäni vielä tulla esiin vedetyksi, koska sekin osaltaan osoittaa, minkä verran kansan tahdolle silloin annettiin arvoa. Kun pidän silloista senaatin puheenjohtajaa Paasikiveä tyypillisenä edustajana silloisille monarkistisille puuhille, otan tämän lausunnon eräästä hänen puheenvuorostaan eduskunnassa. Vastatessaan eräisiin puheenvuoroihin, joissa vaadittiin asian saattamista kansan ratkaistavaksi, hän lausui: "Kansan ja sen johtajien valtiollinen kypsyys ilmantuu juuri siinä, että he kykenevät tahtomaan sitä, mikä maan valtiollisen aseman säilyttämistä ja lujittamista kulloinkin edistää, siitä huolimatta, onko se yksityisten kansanjäsenten, vieläpä kansan ryhmienkin mieskohtaisten mielipiteiden mukaan enemmän tai vähemmän mieluista." Toisin sanoen tai suomeksi sanoen: kansan tahto on samantekevä, ne joilla on valta vaikka tilapäisesti käsissään, ovat oikeutettuja käyttämään sitä niinkuin he parhaaksi havaitsevat.

Jo nämä puuhut, joiden tarkoituksena oli uuden hallitusmuodon kautta saattaa kuninkuus täällä voimaan, olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia, ja ne johtivat eduskunnan myöhemmin, kun ne laillisella tiellä eivät onnistuneet, suorastaan vallankaappauksen poluille. On sanottava julki tässä huoneessa, että ne oikeistolaiset, jotka ottivat vastuulleen vanhan hallitusmuodon 38 §:n nojalla valita tälle maalle kuninkaan, ovat vallankaappauksen tekijöitä ja joutuvat rikoslain määräysten piiriin. (Eduskunta: Oikein, oikein!) Niin siivotonta tekoa ei tämän maan parlamentaarinen elämä tunne, ja toivottavaa on, ettemme koskaan enää semmoista tule näkemään. Ansio siitä, että nämä puuhut sittenkin jäivät vain paperille, tulee mielestäni nykyisille keskustaryhmille, ja siinä suhteessa minä olen aivan toista mieltä kuin äsken puheenvuoroa käyttänyt ed. Laherma. (Vasemmistosta: Hyvä, hyvä!) He silloisissakin oloissa ja silloisen voimakkaan painostuksen alaisena seisoivat jyrkästi kannallaan ja tekivät tehottomiksi nämä oikeiston turmiolliset pyrkimykset, ja siitä on heille vasemmistonkin taholta tunnustus annettava. Minä vain valitan, etteivät he näillä valtiopäivillä ole jaksaneet yhtä itsenäisesti seistä kannallaan, vaan että he nyt ovat antautuneet oikeiston kanssa yhteisiin puuhiin. (Vasemmalta: Oikein, oikein.)

Kuten jo mainitsin, osoittaa oikeiston viime kesäinen toiminta hallitusmuodon säätämisasiassa niin moitittavaa käsitystä siitä, mikä parlamentarisessa elämässä on siivoa, että on hyvin ymmärrettävää, että siitä myöskin tuli heille ansaittu rangaistus. Tämän rangaistuksen on oikeisto vaaleissa saanut niin tuntuvasti, että se luultavasti on ollut riittäväksi opiksi heille ja myöskin kai-

kille muille, jotka mahdollisesti samanlaisia pyrkiä vastedes joutuisivat hautomaan. (Vasemmalta: Ei ne herrat opi mitään.) Minun mielestäni osoittaa kuitenkin arveluttavaa käsitteiden hölymystä oikeistoryhmien valitsijoissa, että he ovat uudelleen lähettäneet tänne joitakuita senaikuksia edustajia, samoja henkilöitä, jotka silloin yrittivät rikollisella tavalla tämän maan tulevaisuuden turmella.

Vaalivapauden loukkaamattomuus

Puhe eduskunnassa vaalivapauden loukkaamisen johdosta tehdyssä välikysymyskeskustelussa 30. 4. 1919.

Teki melkolailla kiusallisen vaikutuksen kuulla edistysmieliseksi mainitun hallituksen jäsenen vastineen tehtyyn välikysymykseen. Hänhän heittäytyi vastineessaan osittain tietämättömäksi tapahtuneista oikeusloukkauksista, osittain arveli hän niiden johtuneen väärinkäsityksistä ja teki ne näin ollen pilkanalaisiksi, osittain myös arveli, että ne jotka ovat kärsineet oikeusloukkauksia, voivat saada tarvittavan hyvityksen nostamalla syytteen. Tämä syytteenostamisoikeus on tietenkin teoreettisesti kaikilla olemassa, mutta — kuten täällä jo on mainittu — ei sitä tämmöisistä näinkin pientä laatua olevista rikkomuksista mielellään käytä. Ja kun useimmat vaalivapauden rikkojat lisäksi vielä ovat olleet viranomaisia, nimismiehiä ja poliiseja, siis virallisia syyttäjiä, on ymmärrettävää, että näiden puoleen ei ole voinut ajatellakaan kääntyä vaatimuksineen syytenteosta.

Täällä ovat useat puhujat, etenkin ed. Itkonen, esimerkeillä osoittaneet, että sisäministerin epäilykset tämmöisten vaalivapauden loukkausten tapahtumisesta eivät olleet oikeat, vaan että niitä tosiaankin on sattunut ympäri maata eri kunnissa ja monenlaisia. Mutta vaikkakin asettuisi sille kannalle kuin äsken ed. Arajärvi, että tämmöiset loukkaukset ovat olleet ymmärrettäviä — ja minä olen valmis häntä tässä mielipiteessä kannattamaan, sillä jatkuvaisuuden lain vuoksi viranomaiset ja ennenkaikkea suojeluskuntalaiset tietenkin vaalienkin aikana katsoivat olevansa oikeutettuja menettelemään lainvastaisesti kuten aikaisemminkin —, mutta vaikka asettuukin tälle kannalle, niin jää kuitenkin eräitä tapauksia, joita ei voida selittää yksinomaisesti jatkuvaisuuden

lain avulla. Eräs tällöinen tapaus on se, jossa systemaattisesti kautta maan pantiin toimeen vissiin suuntaan käyvä vaalivapauden rajoitus. Tarkoitan sitä tapausta, jossa hallituksen toimesta, täällä paraikaa läsnäolevan oikeusministeri Söderholmin aloitteesta, ryhdyttiin vainoamaan sosialidemokraattisen puolueen vaalikirjallisuutta. Ja tässä ei tyydytty ainoastaan siihen, että otettiin takavarikkoon virallinen vaalijulistus, vaan sen lisäksi tuli sama kohtalo myös muiden julkaisujen osaksi, m.m. erään joka sisälsi miltei yksinomaan teknillisiä neuvoja vaalien toimeenpanemisessa. Tämänkin katsottiin olevan siksi vaarallisen, että se ansaitsi tulla takavarikkoon otetuksi, ja senkin nojalla ryhdyttiin syytteitä tekemään. Tämä oikeusministeri Söderholmin aloittama ajojahti sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksen ja muiden julkaisujen johdosta on kantanut sen hedelmän, että sen johdosta on nostettu syytteitä niin hyvin näiden julkaisujen laattijoita kuin niiden levittäjiä vastaan, ja ainakin useampia kymmeniä kuukausia on jo nyt tuomittu vankeusrangaistusta ja useita kymmeniä tuhansia markkoja sakkorangaistusta näiden asiain johdosta.

Useimmilla täällä läsnäolevista edustajista ei ole tietysti aavistustakaan, mitä nämä vaaralliset julkaisut ovat sisältäneet. Kun ne julistettiin takavarikkoon otetuiksi, ei niitä ole edes kaikkiin työväenpiireihin onnistuttu levittämään, vaikka onneksi kyllä suurin osa painosta ennen takavarikkoa jo kerittiin saattaa lukijain tietoon. Kun vaalijulistus siis on tuntematon, lienee syytä joillakuilla sanoilla mainita, mitä se on sisältänyt. Tässä suhteessa riittänee aluksi ilmoitus, että siinä ei ole mitään kiihoitusta rikolliseen toimintaan, ei mitään nykyään niin kuuluisia ”kapiinaan kiihoitusyllityksiä” eikä myöskään mitään muuta rikokseen yllyttävää tarkoitusta. Se sisältää kauttaaltaan pelkkää arvostelua viime vuoden tapauksista, ja tässä suhteessa kohdistetaan aluksi huomio kaikkiin niihin kuolemantuomioihin ja muihin surmauksiin, joita viimeksi kuluneen vuoden aikana laittomasti on tässä maassa aiheutettu. Senjälkeen huomautetaan niistä kansalaisoikeuksien riistämistä, joita osittain lainvastaisesti, osittain poikkeuslain nojalla on toimeenpantu; kiinnitetään huomiota elintarvekysymykseen ja porvariston yrittämään valtiokaappaukseen ja selostetaan muutamalla rivillä täällä liian kauan istuneen ”puolikaseduskunnan häikäilemättömiä tekoja ja sortolakeja”, niinkuin asian rubriikki mainitsee. Kaiken tämän johdosta vedetään se johtopäätös, että kansan tuomio tulee lähestymään ja että vaaleissa tullaan kukistamaan vallalla ollut porvaristodiktatuuri.

Kuten sanoin, asiallisesti sisältää tämä julistus yksinomaan arvostelua vallassa olleen oikeiston toimenpiteistä. Arvostelun laadusta ja voimakkuudesta saattaa kyllä olla eri mieliä, mutta tavallisesti valitaan rasva nahkan mukaan, ja ne teot, joita julistuksella pyrittiin arvostelemaan, olivat senlaatuista, että meidän mielestämme miedompaa sanontatapaa ei juuri voinut käyttää. Kun tästä asiasta nostettiin oikeusjuttu, olivat julistuksen laatijat tilaisuudessa osoittamaan julistuksessa esitettyjen väitteiden paikkansa pitävyyden ja luulen, että jokainen, joka haluaa ja viitsii vaivautua puolueettomasti tutustumaan tähän asiaan, on pakotettu myöntämään, että julistuksessa ei löydy yhtään ainoaa väärää tai valheellista sanaa, että kaikki siinä esitetyt väitteet ovat tosia. Kuten sanoin, jätän ulkopuolelle arvostelun sanontatavan, siitä tietenkin voi olla eri mieltä. Mutta vaikka julistuksen totuudenmukaisuus näin tulikin osoitetuksi, ei se vaikuttanut mitään tuomioistuimiin, jotka oikeusministerin kiertokirjeellä tavallaan olivat tulleet sidotuiksi asiassa päättämään. Päätöksenä oli luonnollisesti langettava tuomio, toisille sakkoja, toisille vankeutta.

Tämä ainakin on semmoinen tapaus, jota ei voida selittää yksinomaan sillä, että edesvastuuttomat henkilöt ja pikkuvirkamiehet olisivat taitamattomuudesta ryhtyneet vaaleja häiritsemään. Tässä on eduskunnalle edesvastuullinen ministeri ryhtynyt virkavaltaansa väärinkäyttämään ja vaalien tuloksia väärentämään. Virkamiehestä, joka tällä tavalla väärinkäyttää virka-asemaansa, säättää valtiopäiväjärjestyksen 7 §, että hän menettäköön virkansa. Vaikkakaan ei juridisesti ottaisi asiaa tältä kannalta, luulisi parlamentaarisesti hallitussa maassa, jommoisesta kai Suomi tahtoo käydä, olevan semmoisen käytännön, että hallituksen jäsen, joka tällä tavalla rohkenee menetellä, hyvin nopeasti menettää tämän asemansa. Ainakin hän jokaisessa muussa kansanvaltaisesti hallitussa maassa tulisi hyvin nopeasti nurin niskoin hallituksesta alas. Mutta meidän maassamme ei tapahdu tällaista. Päinvastoin näkevät edistysmieliset ja vapaamieliset keskustaryhmät hänet kyllin ansiokkaaksi astumaan vielä uudelleenkin muodostettuun hallitukseen ja olemaan heidän luottamusmiehenään. Tämän konstateeraamisen minä katson erääksi tämän keskustelun arvokkaimmaksi tulokseksi.

Työväenliike tienhaarassa

Avauspuhe sos.-dem. puoluekokouksessa Helsingissä 8. 12. 1919. Kokouksessa tapahtui puolueen hajoaminen, kommunistien perustaessa oman puolueensa.

Arvoisat puoluetoverit!

Tämä meidän puoluekokouksemme kokoontuu ulkonaisesti sangen vaiherikkaana ja levottomana aikana. Kaikkialla maailmassa näemme vanhan yhteiskuntajärjestyksen horjuvan ja kansojen etsivän itselleen uusia uria. Viisivuotinen verinen sota on ollut omiaan tekemään ihmisille selväksi paljon semmoista, mitä aikaisemmat rauhalliset selvittelyt eivät olleet onnistuneet tekemään. Se on osoittanut, että vanha kapitalistinen yhteiskunta on mätä ja että ainoastaan perinpohjainen järjestelmän muutos voi johtaa pois nykyisistä vaikeuksista. Seurauksena on ollut valtavia kansannousuja. Työväki kaikissa maissa on löytänyt itsensä, on oppinut ymmärtämään oman voimansa. Kaikkialla kohtaakin sosialidemokraattisen luokkataistelijan silmää ilahduttava näky: työväki on voimakkaassa liikkeessä, pyrkii osalliseksi valtiovallasta ja jopa muutamissa maissa on sen kokonaan vallannutkin. Näyttää siis siltä, että sodan suunnattomat uhraukset eivät olisi kokonaan hukkaan heitettyjä, vaan että on alkamassa uusi aika, joka vie työväen luokan lähemmäksi lopullista päämääräänsä kuin mitä monien vuosikymmenien rauhallinen kehitys olisi voinut tehdä.

Tämmöinen on se kuva, joka avautuu silmiemme eteen kun tarkastelemme viimeaikaista kehitystä useimmissa Euroopan maissa ja jopa toisissa maanosissakin.

Mitä omaan maahan tulee, ei kuva valitettavasti ole yhtä valoisa. Täällä me elämme tätä nykyä voimakkaan taantumuksen merkeissä. Valitettavasti saamme siitä suureksi osaksi syyttää itseämme. Meilläkin oli nimittäin työväenluokalla avaimet kässissään valtiollista ja yhteiskunnallista uudistustyötä varten. Vielä pari vuotta sitten oli työväenluokan asema tässä maassa vahva ja se oli jo vallannut itselleen useita tärkeitä valta-asemia yhteiskunnassa. Tämä vahva asema kuitenkin turmeltiin väriin laskelmiin perustuvalla, toivottomalla vallankaappausyrityksellä, joka sitä paitsi suoritettiin vastoin omia päätöksiä ja siis vallankaappauksella puolueen omassa keskuudessa. Seurauksena oli, että valta-asemamme luhistui. Maamme työväenluokan lankee-

mus oli suuri, suurimpia mitä historia tuntee. Ja kostonhaluinen porvaristo halusi ottaa täyden hyvityksen kaikesta siitä, mitä sen aikaisemmin oli tarvinnut sietää. Tässä on tarpeetonta syventyä muistelemaan kaikkea sitä nöyryytystä, sitä hengen ja omaisuuden menetystä, jota me porvariston luokkakoston aikakautena olemme saaneet kärsiä, siksi tuoreessa muistissa ovat jokaisella omasta kokemuksestaan vuoden 1918 tapahtumat.

Mutta Suomen työväenluokka on sitkeä ja elinvoimainen. Tuskin oli porvaristo luullut juurruttaneensa tästä maasta työväenliikkeen useiksi vuosikymmeniksi ja linnoittaneensa asemansa voittamattomiksi, kun jo taas tuo maahan poljettu työväenluokka alkoi osoittaa elonmerkkejä. Tämä herääminen tapahtui jokseenkin vuosi takaperin. Silloin alettiin uudelleen kerätä hajalleen lyötyjä työväenjoukkoja ja järjestää niitä uusiksi taistelujoukoiksi. Viime vuoden lopulla pidetty ylimääräinen puoluekokous suoritti tässä suhteessa arvokkaan palveluksen. Se suunnitteli uudet toimintamuodot ja määräsi kunkin henkilön hänelle kuuluvaan paikkaansa. Siitä lähtien alkoi myös innokas ja rohkea työskentely uuden ja lujan rakennuksen kohottamiseksi kaatuneen ja hävitetyn sijalle. Uutta elinvoimaa tuntien yhtyi maamme työväki yhtenä miehenä tähän uudisrakennustyöhön. Erimielisyyttä ei ilmennyt, kaikkien pyrkimyksenä oli voimainsa mukaan tukea tätä yhteistä työskentelyä.

Ja tulokset ovat olleet suurenmoisemmat kuin mitä toivorikainkaan vuosi takaperin olisi voinut odottaa. Järjestöt pantiin kuntoon virkavallan sekaantumisesta huolimatta. Vaaleihin otettiin entisellä voimalla osaa huolimatta siitä, että niitä valtiomahdin kaikella voimalla koetettiin häiritä. Valloitettiin takaisin jottenkin entinen asema eduskunnassa, ja maamme kunnissa hankki työväki itselleen kokonaan uusiakin valta-asemia. Suurena vainovuonna porvariston rakentamia sulkuja ja sortolinnoituksia kaadettiin maahan toinen toisensa jälkeen. Työväkeä rasittavia sortolakeja kumottiin ja tuloksena tästä lähes vuoden kestäneestä työstä voimme todeta, että taas elää Suomen työväenluokka vapaana, sillä se on pudistanut päältäään sortajansa kahleet.

Kaikkea ei kuitenkaan ole vielä saavutettu mitä aikaisemmin menetettiin ja mitä laajat joukot kiihkeästi odottavat. Tarvitsee vain viitata siihen, että edelleen viruu vankileireissä tuhansia työväenluokan jäseniä, joista useat ovat sen parhaimmiston kuuluvia. Edelleen on useita kymmeniätuhansia vailla kaikkia kansalaisoikeuksia. Vielä on joitakin porvaridiktatuurin aikana säädettyistä luokkalaeista voimassa ja kumoamatta. Taistelu entisten asemien valtaamisesta ei siis vielä ole loppuun suoritettu, puhu-

mattakaan siitä, että olisimme voineet käydä uusia valta-asemia tavoittamaan.

Voimme näin ollen todeta, että olemme menettäneet lähes pari vuotta saadessamme taistella niiden asemien takaisin valtaamiseksi, jotka vuoden 1918 kansalaissodan kautta menetimme ja olemme samalla olleet estettyjä käyttämästä hyväksemme sitä työväenluokalle edullista kansainvälistä tilannetta, jonka turvissa muiden maiden työväki nyt saavutuksiaan korjaa. Tässä on käsittäakseni suurin menetys, minkä kapina on meille tuottanut. Toivottavasti olemme tästä ajasta kuitenkin jotakin voineet hyötyäkin, joten se ei ole aivan hukkaan mennyt. Olemme saavuttaneet useita arvokkaita kokemuksia, jotka ovat meille hyvänä opastuksena vastaisessa toiminnassamme. Omaan menettelytapaamme nähden olemme saaneet sen opetuksen, ettei harhaluulojen vallassa ole sokeasti rynnättävä uusia valta-asemia valloittamaan silloin kun hetki ei ole sovelias ja kun takanamme ei ole kansan enemmistö. Väkivaltapolitiikkaan turvautuminen on aina turmiollista silloin kun se kohdistuu kansan enemmistöä vastaan ja luvallinen ainoastaan silloin kun on kysymyksessä pienen vähemmistön vastarinnan murtaminen.

Mutta me olemme saaneet erään toisenkin arvokkaan kokemuksen. Me olemme saaneet nähdä minkälaista elämä tässä maassa olisi, ellei meillä olisi voimakasta työväenliikettä työväenluokan etuja valvomassa. Sinä lyhyenä aikana, jolloin olemme tämän puutteessa eläneet, on porvaristo ajanut taantumusta ja koettanut riistää työväenluokalta sen entisetkin saavutukset. Ja tätä on jatkunut vielä senkin jälkeen kun työväenluokka jo on alkanut oikeuksiaan kysyä. Ainoastaan askel askeleelta on se peräytynyt, jokaisesta jalanleveydestä ankarasti taistellen. Se on vielä tämänkin vuoden aikana turvautunut aseellisiin luokkajärjestöihinsä, väkivaltaan sekä vanhoillisiin oikeuslaitoksiinsa työväenluokkaa kurissa pitääkseen. Vaalivapautta on vainottu, työväenliikkeen toimihenkilöitä, jotka ovat uskaltaneet ryhtyä työskentelemään sen hyväksi, on tuomittu vankeusrangaistuksiin. Ja parlamentaarisessa työskentelyssä on jokaista työväen edustajain taholta tehtyä uudistushanketta kynsin hampain vastustettu.

Kun porvaristomme on näin lyhytnäköistä ja samalla luokkatietoista, kun uudistusten tie on näin vaikea, ei ole ihmeteltävissä, että työväenluokan keskuudessa on alkanut ilmetä suurta hermostuneisuutta. Nähdään miten muualla maailmassa toimitaan ja odotetaan samanlaisia nopeita tuloksia täälläkin. Unohdetaan ne vaikeudet, jotka meillä on ollut voitettavana ja joita on

jo voitettu. Odotetaan tuloksien putoavan samalla helppoudella kuin jos meillä olisi samanlainen vallankumouksellinen tilanne kuin joissakin muissa maissa ja ikäänkuin ei kansalaisota olisi tuhonnut useita arvokkaimmista aseistamme. Ja kun ei parlamentaarinen työskentely, jonka hyväksi voimat kuluneen vuoden aikana on käytetty, ole kantanut kaikkia siltä odotettuja hedelmiä, on vaistomaisesti alettu hapuilla uusia menettelytapoja, joiden toivotaan vievän nopeammin päämäärään.

Seurauksena on ollut, että se yksimielisyys, jolla vuosi takaperin käytiin uudelleen rakentamaan yhteistä pesäämme, näyttää hävinneen. Sen tilalle on astunut erimielisyys siitä, mitä tietä edelleen olisi käytävä kulkemaan. On ilmennyt eri suuntia ja eri vivahduksia. Ja keskinäinen arvostelu on pukeutunut muotoihin, jotka panevat pintapuolisen arvostelijan luulemaan, että maamme työväenliike on hajaantumassa kahteen tai useampaan leiriin.

Näin ei tapahdu kuitenkaan ainoastaan meillä, vaan esiintyy sama kehityskulku kaikissa maissa. Miltei kaikkialla huomaamme saman ilmiön: työväenluokka jakaantuneena eri leireihin, jotka taistelevat keskenään, ei siitä päämäärästä, johon olisi pyrittävä, vaan siitä tiestä, jota myöten tähän päämäärään olisi pyrittävä. Menettelytapa-erimielisyydet näkyvät vain yhä kasvavan mitä lähemmäksi lopullista päämäärää saavutaan.

Tästä erimielisyydestä on kuitenkin suurta haittaa työväenluokan pyrkimyksille. Sen voima hajaantuu useihin toisiaan vastaan taisteleviin ryhmiin ja heikkenee samassa määrässä. Etenkään meillä ei olisi varaa tämmöiseen hajaantumiseen ja voimien heikontamiseen. Me tarvitsemme edelleenkin kipeästi kaikki työväen voimat saavuttaaksemme tuloksia. Senpä vuoksi tuleekin tämän kokouksen yhtenä tärkeimmistä tehtävistä olemaan suunnitella semmoisia toimintamuotoja maamme työväenliikkeelle, että niiden avulla voimme kerätä yhdeksi voimakkaaksi joukoksi kaikki ne, jotka puhtaasti sosialidemokraattisia menettelytapoja käyttäen haluavat työskennellä uuden yhteiskunnan luomiseksi. Tämä epäilemättä on mahdollista ja sen avulla voitaneen puolueen oikea ja vasen siipi edelleen pitää koossa. Meillä ei kuitenkaan tätä tavoitellessamme ole oikeutta rahtuakaan tinkiä sosialidemokraattisista menettelytapaperiaatteista. Samalla kuin me julistamme seisovamme jyrkän luokkataistelun pohjalla, on meidän tarkoin vaadittava, että se ei pukeudu muotoihin, jotka ovat siihen soveltumattomia. Tämän vuoksi meillä ei myöskään ole oikeutta suvaita keskuudessamme niitä aineksia, jotka hylkäämällä sosialidemokraattiset menettelytavat, pilkkaamalla kansanvaltaa ja parlamentaarista toimintaa, pyrkivät kommunisti-

sia, vähemmistödiktatuuriin perustuvia menettelytapoja meille suosittelemaan. Niitä vastaan on meidän julistettava sota ja ne yhteisesti pesästä karkoitettava. Ennen kuin tämä on tapahtunut, ei menestyksellistä toimintaa voida harjoittaa.

Oikean menettelytavan löytäminen puolueellemme on tuskin koskaan ollut niin tärkeä kuin juuri nyt. Jos jätämme vuoden 1917 puoluekokoukset lukuunottamatta, oli aikaisempina aikoina vähemmän tärkeitä, mitä puolueemme menettelytavasta päätettiin. Olimme silloin sidottuja Venäjän yhteyteen ja omassakin maassamme merkityksettömänä vähemmistönä. Nyt olemme itsenäisen maan suurin puolue, joka milloin tahansa saattaa saada enemmistön taakseen. Puolueellamme on maamme valtiollisessa elämässä suunnattoman tärkeä asema ja jos oikea menettelytapa valitaan, voi kootuilla voimillamme saavuttaa mitä arvokkaimpia tuloksia ja suurta määräämisvaltaa tämän maan asioissa. Huonosti toimien menetämme varmasti tämän edun.

Tämän vuoksi tulee oikean menettelytavan löytämisellä olemaan tärkein sijansa tässä kokouksessa. Kun ohjelmassa sen lisäksi on useita muitakin aivan ensiluokkaisen tärkeitä kysymyksiä, tulee nyt alkavalla työllämme olemaan suorastaan ratkaiseva, tällä hetkellä laskematon merkitys tulevaan toimintaamme ja samalla koko maamme kohtaloihin. On hyvä, että jo alusta alkaen ollaan tästä selvillä ja että sen vuoksi keskustelut ja asian käsittelyt tulevat olemaan sen mukaisia, niin ettei siinä ole määräävänä hetken intohimot, vaan kylmä punnitseminen ja järkevä harkinta.

Tässä mielessä pyydän puoluetolimikunnan puolesta lausua kaikki edustajat tervetulleiksi nyt alkavaan puoluekokouksemme.

Kansalaissotaan osallistumisesta tuomittujen armahtaminen

Puhe eduskunnassa 11. 11. 1921.

En ole amnestia-asian aikaisemmissa käsittelyissä käyttänyt puheenvuoroa ja se olkoon puolustuksenani, kun nyt keskustelun loppupuolella rohkenen vaivata eduskuntaa lyhyellä lausunnolla.

Olen omasta puolestani koettanut selvittää itselleni, mitä por-

varisto on ajanut takaa koettaessaan näin kauan pidättää vankiloissa niitä henkilöitä, jotka vuonna 1918 joutuivat kansalais-sotaan punaisella puolella osaa ottamaan. Olen koettanut löytää sitä punaista lankaa, joka on ollut läpikulkevana porvarillisten teoissa ja joka tähän saakka on ollut estämässä asian onnellista ratkaisua. Olen tällöin ymmärtänyt asian siten, että porvaristo, voitettuaan kansalaissodan, tahtoi toiselta puolen perinpohjin *kostaa* ne vääryydet ja kärsimykset, joita se katsoi osalleen tulleen, ja että se toiselta puolen myös tahtoi antaa siksi *varoittavan esimerkin*, ettei kenelläkään tässä maassa vastaisuudessa enää olisi halua ryhtyä samanlaista yrittämään.

Mitä koston tulee, niin sen on porvaristo epäilemättä vallan perinpohjin suorittanut. Heti kansalaissodan jälkeisessä ”selvittelyssä” — niinkuin sitä rakastetaan sanoa — maksettiin ainakin kymmenkertaisesti takaisin kaikki se vääryys, mikä aikaisemmin itse oli kestetty. Mutta sen sijaan jälkimmäiseen pyrkimykseen, varoittavan esimerkin antamiseen, ei ilmeisesti ole riittänyt voimia, eivätkä ainakaan ne menettelytavat ole olleet onnistuneita, joita tässä suhteessa on valittu. Silloin kun vankileireihin ja vankiloihin sulkeminen aloitettiin, ajateltiin ilmeisesti porvariston taholta, että tämmöistä menettelyä, vankien pidättämistä, voitaisiin jatkaa hyvinkin pitkät ajat. Esimerkkinä kuvastui monen mielessä — myöskin julkisuudessa se mainittiin — tapahtumat Pariisin kommuunin jälkeen, jolloin noin 9 vuoden ajan tultiin toimeen ilman mitään amnestiaa ja jolloin myös yhtä kauan voitiin kommuuniin osaaottaneita rangaista teoistaan. Meilläkin suunniteltiin jotakin samantapaista; haluttiin panna toinen puoli kansaa vartioimaan toista puolta ja muodostaa maa jonkinlaiseksi suureksi vankileiriksi.

Jos nyt katsotaan taaksepäin näiden toimenpiteiden vaikutusta, niin täytynee kaikkien porvarillisissakin puolueissa olevien itselleen avoimesti myöntää, että *kaikki heidän laskelmansa ovat petäneet* ja että kaikissa suhteissa on epäonnistuttu silloisissa pyrkimyksissä. Mitä ensinnäkin sen ajan pituuteen tulee, jonka kuluessa vankeja tuli pidettämän pois maailman yhteydestä, on toivotun 9—10 vuoden sijaan aika supistunut toisilla puoleen vuoteen ja loputkin näyttävät 3—4 vuoden kuluessa pääsevän kokonaan vapaiksi. Pariisin kommuuninkin aikana pitkä rangaistusaika oli mahdollinen ainoastaan sen kautta, että silloinen vallankumousliike oli ainoastaan paikallinen ilmiö ja että Ranska tuli toimeen ilman uusia vaaleja lähes 9 vuotta, jona aikana vapaa-mieliseltä taholta ei ollut mahdollista mitään amnestiaesityksiä esittää. Meillä tämmöinen ei ole ollut mahdollista. Jo puolen vuo-

den kuluttua täytyi päästää suurin osa vankiloissa olevista vapaaksi. Mutta syynä ei suinkaan ollut silloisten vallanpitäjien vapaa harkinta ja pyrkimys lieventää näiden vankien kärsimyksiä ja aikaansaada yhteiskunnallista rauhaa, niinkuin ed. Virkkunen kuvitteli, vaan siihen oli suoranainen pakko. Vankien niin suuressa määrässä säilyttäminen ei ollut käytännössä mahdollista. Oli tilan puute, ruoan puute ja kuolevaisuus alkoi tulla niin suureksi, että se jo ulkomaillakin herätti liian suurta huomiota ja asetti meidän maamme liian huonoon valoon. Senvuoksi olikin silloisten vallanpitäjien pakko ryhtyä ensimmäisiä amnestioja jo puolen vuoden kuluttua toteuttamaan, ja senjälkeen on amnestia toisensa jälkeen seurannut päiväjärjestyksessä. Tosin on joka kerta, kun tällöinen amnestia on toteutettu, sen edellä käynyt suuriääninen varotushuuto oikeistolehdistä. On kuvailtu maalle ja kansalle niitä pöyristyttäviä seurauksia, joita näitten kapinallisten ja yhteiskunnan vihollisten vapauttaminen tulisi aiheuttamaan. Uskoteltiin, että kaikki "vapaussodan saavutuksetkin" menetettäisiin, jos siinä laajuudessa amnestioja toteutettaisiin. Jälestäpäin, senjälkeen kun amnestia kulloinkin on toteutettu, on kaikki tämä melu kuitenkin lakannut ja maa on ollut aivan yhtä rauhallinen ja tyyni kuin ennen vankien vapauttamista.

Mitä sitten on saavutettu sillä, että näin kauan on viivytetty täydellisen amnestian toteuttamista? Ei sillä ainakaan ole mitään hyvää saavutettu. Se kosto, jota janottiin, oli jo aikaisemmin täysin tyydytetty. Ketään eivät nämä vankilatuomiot enää siinä määrin peloita, että ne riittäisivät olemaan jonkinlaisena varoituksena tuleviin vastaisiin yrityksiin ryhtymästä, eikä vankien lukon takana pitämällä myöskään millään tavalla ole tätä yhteiskuntaa rauhoitettu. Päinvastoin on sillä jatkuvasti ylläpidetty ja lisättykin sitä katkeruutta eri yhteiskuntaluokkien välillä, jota kansalaissodasta alkaen aivan riittävästi muutenkin on ollut olemassa. *Amnestiakysymys on tämän johdosta muodostunut mitä kiihkeimmän poliittisen agitatsionin kohteeksi.* Vasemmistolla tietenkin on velvollisuutensa, jopa kunniavelvollisuutensa ajaa täydellistä amnestiaa kaikilla niillä keinoilla ja tavoilla, joita sen käytettävissä on. Se onkin sitä tehnyt, ja tuloksetkaan eivät ole aivan vähäisiä katsoen siihen vastustukseen, mikä on ollut voitettavana. Oikeisto on myöskin käyttänyt amnestiakysymystä poliittiseen agitatsioniin, kiihoittaen sillä takanaan olevaa taantumuksellista kansanainesta ja yllyttäen tätä amnestian varjolla työväenluokkaa ja kaikkia vapaampia virtauksia vastaan. Näiden kahden äärimmäisen puristuksen välillä on keskusta ollut horjuvainen. Se on ollut niinkuin entisen sadun Buridanin aasi kahden

heinäkuorman välillä, joka aasi ei tietänyt kummasta heinä-tukosta se haukkaisi, oikealta vai vasemmalta. Ilahduttavaa kyllä, näyttävät mielipiteet ainakin keskustassa kuitenkin nyttemmin jo vakiintuneen. Päätäten tämäniltaisista lausunnoista ollaan siellä periaatteessa jo sillä kannalla, että amnestia on täydellisesti toteutettava.

Tästä taistelusta amnestian saavuttamiseksi maa ei tietysti ole mitään hyötynyt. Onhan taisteluun tämän asian vuoksi kulutettu äärettömästi voimaa, jota olisi voitu käyttää moniin muihin parempiin asioihin, jotka veisivät kehitystä eteenpäin eivätkä tarkoittaisi vanhojen välien selvittämistä. Hallituksia on tämän asian vuoksi kaadettu ja moni lakiehdotus on ollut vaarassa tulla hyljättyksi ja osittain tullutkin vain senvuoksi, että amnestiakysymystä ei aikanaan ole saatettu ratkaisuun.

On olemassa vissi ero voittaneen sotapäällikön ja voittaneen diplomaatin välillä. Voittanut sotapäällikkö tavallisesti jälkeinpäin hävittää voittonsa hedelmät, mutta diplomaatti, joka ajattelee, että hänen on vastedeskin elettävä vastustajansa kanssa, koettaa järjestää asiat sen mukaisesti, että yhdessä eläminen myöskin vastedes käy päinsä. Meillä Suomessa on porvaristo tässä asiassa toiminut niinkuin tuommoinen typerä sotapäällikkö. Se on tuhonnut kaiken, mitä se voitollaan on saavuttanut. Ilmeisesti tämä on johtunut siitä, että asiain hoito pitkät ajat on ollut vissien sotilaskliikkien käsissä.

Nyttemmin alkaa aika olla siksi kypsä, että tämä asia on ehdottomasti saatava pois päiväjärjestyksestä. Otaksun, että porvaristonkin taholla jokainen ainakin itselleen sen jo myöntää. Ja kun sitä paitsi niinkin voimakas vähemmistö kansassa ja eduskunnassa kuin sosialidemokraattinen puolue tätä vaatii, niin ei ole järkevääkään tämmöiselle vaatimukselle sulkea korvaansa. Vastoin näin voimakkaan vähemmistön tahtoa ei ajan pitkään voida tätä maata hallita. Siihen ei pystynyt viimevuotinen oikeistohallitus, eikä siinä tule myöskään mikään muu hallitus ajan pitkään onnistumaan.

Kysymyksellä amnestian aikaansaamisesta on ollut vissi vaikutuksensa myöskin maamme työväenliikkeeseen. Meillä sosialidemokraateilla on opinkappaleena, että löytyy kahdenlaista työväenliikettä. Löytyy semmoista, joka on jyrkkää, välittämättä saavutetuista tuloksista, ja löytyy toista, joka on maltillisempaa, tähdäten visseihin reformeihin, yhteiskunnallisiin tuloksiin. Kumpaakin voi työväenluokka ja valitsijat suvaita. Mutta maltillista työväenliikettä, joka ei saavuta mitään tuloksia, sitä ei suvaita päivääkään kauemmin kuin siihen on pakko. Olkaa vakuutettuja

siitä, että työväenpuolueeseen kuuluvat jäsenet tarkoin pitävät kirjanpitoa siitä, mitä me heidän edustajansa täällä eduskunnassa aikaansaamme. Jos me emme aikaansaa niitä tuloksia ja saavutuksia, joita meiltä odotetaan, niin pakostakin maamme työväenluokka siirtyy jyrkemmälle kannalle, valitsee ainakin yhtä jyrkät menettelytavat kuin aikaisemmin. Viivyttely amnestiakysymyksen ratkaisussa on ollut omiaan tällaista kehitystä edistämään. Tämä on pidettävä mielessä ei ainoastaan amnestiakysymykseen nähden, vaan myöskin muihin työväen taholta esitettyihin vaatimuksiin nähden. Jokaisella maalla onkin semmoinen työväenluokka kuin sen porvaristo ansaitsee. Meidän porvaristomme ei tähän saakka ole ansainnut maltillisempaa työväenluokkaa kuin täällä on ollut, ja se johti täällä katastrofiin. Olisi toivottavaa, että siitä porvarillisellakin taholla otettaisiin riittävä oppi ja toimittaisiin vastaisuudessa sen mukaan.

Kun me keväällä onnistuimme lopultakin vapautumaan siitä oikeistohallituksesta, joka silloin istui ja joka ei ymmärtänyt tilanteen vaatimuksia amnestiakysymykseen nähden, odotimme me, vasemmiston miehet ja naiset, verrattain suurin odotuksin lähiaikojen tuloksia amnestia-asiassa. Uusi hallitus lupaili yhtä ja toista ja sen toiminta olikin alkuaikoina reipasta. Amnestiaesitys annettiin nopeasti eduskunnalle, ajettiin myös nopeasti lävitse. Suuret joukot jo ennen vapautettuja saivat kansalaisluottamuksen takaisin ja usealle oli odotettavissa vapautus vankilamuurien sisältä. Sen jälkeen on kuitenkin pettymys ollut verrattain suuri sen johdosta, ettei asiaa myöhemmin ole samalla nopeudella ajettu. Työväenpiireissä tämä on herättänyt suurta katkeruutta ja edustajia on vaadittu ryhtymään asiassa toimenpiteisiin, jotta vauhti tulisi nopeammaksi. Siitä on aiheutunut tämä meidän ryhmämme taholta esitetty välikysymys, jota tuskin olisi tullut, jos kuukautta paria aikaisemmin hallituksen taholta olisi ryhdytty niihin toimenpiteisiin, joihin hallitus nyt ilmoittaa ryhtyneensä.

Siinä vastauksessa, minkä oikeusministeri hallituksen puolesta on eduskunnalle välikysymyksen johdosta antanut, kerrotaan aluksi, mitä hallitus kevästä alkaen on asiassa tehnyt. Tässä osassaan hallituksen vastaus on leimattava ilmeiseksi saamattomuuden todistukseksi. Herra oikeusministeri ei ole jaksanut ajaa asiaa sillä nopeudella kuin hänen olisi pitänyt tehdä. Muut tehtävät hallituksessa ovat ilmeisesti aina saaneet etusijan ja herra ministeri on lohdutellut itseään vanhalla lohdutuksella: ”ikävät asiat huomiseksi”. Tähän puoleen vastauksessa ei sosialidemokraattinen ryhmä voi olla tyytyväinen. Mutta tyytymättömyys

siihen, mikä jo on takana, voi esiintyä korkeintaan voimakkaana kritiikkinä, niinkuin tämän istunnon varrella jo onkin riittävästi tapahtunut.

Sensijaan ne toimenpiteet, joihin eduskunta hallituksen vastauksen johdosta ehkä ryhtyy, riippuvat tietenkin siitä, mitä hallitus ilmoittaa kannakseen ja mitä se ilmoittaa aikovansa vastedes tehdä. Tässä suhteessa on käsitykseni mukaan olemassa jonkin verran valopikkua. Oikeusministeri ilmoittaa vastineessaan sananmukaisesti seuraavasti: "Edelläolevasta selviää, mitä periaatteita hallitus tähän asti on noudattanut vuoden 1918 kapinasta tuomittujen henkilöiden asiain käsittelyssä. Hallituksella on aikomus yhä edelleen jatkaa samaa menettelytapaa." Jos tämän tahtoo ymmärtää ilkeämielisesti, niin voi tietysti tehdä sen muistutuksen, että saman menettelytavan jatkaminen merkitsee samaa viivyttelyä kuin tähän asti. Jos taasen koettaa ymmärtää tätä ilmoitusta siinä valossa kuin täällä erinäiset hallituksen jäsenet ja selvimmin sisäministeri lausunnoissaan ovat asiaa selittäneet, voinee asian ymmärtää niin, että hallitus jatkaa samojen periaatteiden mukaan, kuin tähän saakka, mutta ottaa asian nyt lopultakin vakavasti käsiinsä ja saattaa sen myöskin pian päätökseen. Tällä tavalla, hyväntahtoisesti haluaisin ainakin minä omasta puolestani asian ymmärtää, haluaisin jäädä odottamaan, mitä hallitus lähiviikkoina asiassa tulee tekemään ja tuleeko se nopeammassa tahdissa kuin tähän saakka toimimaan amnestiakysymyksen päiväjärjestyksestä poistamisen hyväksi.

Kun asia valiokuntaan lähettämisestä ilmeisesti ei paljoakaan edisty ja kun on syytä joksikin aikaa jäädä odottamaan niitä tuloksia, joita hallituksen lupaamista toimenpiteistä tulee olemaan, on sosialidemokraattisen ryhmän enemmistö valmis siirtymään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen, kuitenkin sillä vakavalla toivomuksella, että hallituksen taholta annettu lupaus todella myöskin mahdollisimman pian täytetään. Amnestiakysymys, on nim. nykyisessä tilanteessa senlaatuinen, että se mitä pikimmin on saatava pois päiväjärjestyksestä.

Tällä olen myös antanut sen selityksen, jota ed. Virkkunen pariinkin kertaan on peräänkuuluttanut. Aikomuksemme ei ole ollut pistää mielipidettämme vakan alle.

Itä-Karjalan tapahtumat ja ulkopoliittinen puolueettomuutemme

*Välikysymyksen tekijän puhe eduskunnassa
29. 12. 1921.*

Vaikkakin Itä-Karjalan kysymys on astunut Suomen näköpiiriin vasta sen jälkeen, kun Suomi itse on tullut itsenäiseksi, on Suomen suhtautumisella tähän asiaan jo ennättänyt olla sangen monta vaihetta. Asia ei ole myöskään ensi kerran tänään esillä eduskunnassa eikä sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä myöskään ole ensi kertaa aihetta tehdä tiedusteluja tämän asian suhteen ja vaatia hallitusta selvittämään kantansa Itä-Karjalan kysymykseen nähden.

Jo vuonna 1918, silloin kun vielä kansallissota Suomessa rai-vosi, lienee suomalaisessa armeijassa ollut jokseenkin varma päätös, että samaa tietä lähdetään valloittamaan Itä-Karjala. Kenraali Mannerheimin suuhun on ainakin pantu ne lennokkaat sanat, joiden mukaan hän ei ennen miekkaansa tuppeen pistä, ennenkuin hän on Itä-Karjalankin valloittanut. Sillä kertaa tämä suurvaltahaave kuitenkin raukesi toisten suurvaltain sekaantumisen vuoksi.

Seuraavana vuonna tapahtuivat sitten ne surullisen kuuluisat kansannousut, joita leikittiin Aunuksessa ja Inkerissä. Silloinkin oli suomalaisella taholla samoissa piireissä aivan samanlaiset harastukset vireillä näihin kansannousuihin nähden kuin nykyään. Täältäpäin tahdottiin välttämättä lähteä tukemaan näitä kansannousuja, ja heimoveljeyden nimellä käydä auttamaan karjalaisen pyrkimyksiä taistelussa Neuvosto-Venäjää vastaan. Meillä on kaikilla tuoreessa muistissa, miten surkeat seuraukset näistä retkistä oli. Me muistamme, miten karjalainen väestö sai niistä suunnattomasti kärsiä, miten Suomi sai tuhansittain pakolaisia omalle alueelleen, ja mitenkä myöskin suuret määrät suomalaista nuorisoa uhrattiin aivan turhiin ja tarpeettomiin taisteluihin. Pyydän tässä yhteydessä ainoastaan muistuttaa, että sosialidemokraattiselta taholta silloin mitä tarmokkaimmin varotettiin silloisista seikkailuista ja ennustettiin niiden päättyvän huonosti.

Vuonna 1920 tapahtui suhteissamme Itä-Karjalaan käänne Tarton rauhanteon kautta. Niissä rauhanneuvotteluissa, joita rauhanteon edellä käytiin, oli Suomella verrattain suuria vaatimuksia esitettävänä. Eri vaikutteista lähtien monet piirit kan-

sastamme halusivat saada Karjalan Suomeen liitetyksi. Osittain olivat vaikuttimena heimolaisrakkaus, osittain pyyteet saada Karjalassa olevat runsaat metsät ja muut rikkaudet suomalaisten käsiin, osittain kai valtiolliset Suur-Suomi unelmat. Mitä ei edellisinä vuosina aseellisten taistelujen kautta oltu saavutettu, se oli nyt koetettava diplomaattisilla neuvotteluilla viheriän pöydän ääressä saavuttaa. Nämä laajalle ja pitkälle tähtäävät vaatimukset olivat suurimpana vaikeutena silloisissa rauhanneuvotteluissa ja niiden syytä pääasiassa oli, että rauhanneuvottelut niinkin kauan kestivät. Sosialidemokraattiselta taholta emme silloinkaan voineet kannattaa näin pitkälle meneviä vaatimuksia, mutta kannatimme lopulta sitä muotoa, joka rauhansopimuksessa esiintyy. Sen mukaan lupasivat venäläiset, varsinkin rauhaa päätettäessä, antaa Arkangelin ja Aunuksen karjalaiselle väestölle kansallisen itsemääräämisoikeuden, antaa tämän väestön asumalle alueelle autonomian ja antaa sille myös kansanedustuslaitoksen, jonka paikallinen väestö valitsee ja jonka tulisi ratkaista tärkeimmät väestöä koskevat asiat.

Rauhansopimukseen otetuilla määräyksillä ja sillä selityksellä, minkä venäläiset neuvottelijat hallituksensa nimessä antoivat, piti Suomen suhteen Itä-Karjalaan tulla lopullisesti järjestetyksi. Karjalaiset itse ymmärsivät, ettei heillä ollut mitään mahdollisuutta ainakaan pitkiin aikoihin saavuttaa enempää. Myöskin Suomen puolella ilmeisesti mielipiteet rauhoittuivat, ymmärrettiin ottaa asia semmoisena kuin se todellisuudessa oli ja pitemmälle menevistä vaatimuksista ja pyyteistä luovuttiin. Täten oli luotu pohja ja lähtökohta Karjalan olojen vastaiselle järjestelylle.

Valitettavasti ei venäläiseltä taholta ole täytetty niitä juhlallisia lupauksia ja sitoumuksia, joita tällöin annettiin. Ei kai kukaan voine vakavassa mielessä väittääkään, että Karjalan väestöllä ainakaan vielä olisi ollut mitään kansallista itsemääräämisoikeutta yhtä vähän kuin muillakaan Venäjän laajalla alueella asuvilla eri kansallisuuksilla. Ei myöskään minkäänlaista autonomiaa voitane sanoa karjalaisella väestöllä olevan. Ja todellista kansanedustuslaitosta ei heillä ainakaan minun tietojeni mukaan myöskään ole. Se Karjalan kommuuni, joka näiden seutujen hallintoa varten on muodostettu, ei täytä vaatimuksia tässä suhteessa. Se on niin hyvin autonomian kuin itsemääräämisoikeuden ja kansanedustuslaitoksen irvikuva. Voi siis todeta, että venäläiset itse ovat suuressa määrässä pilanneet tämän asian, ja kuitenkin heille olisi pitänyt olla sangen helppo asia tyydyttää vähiin tottunut, vaatimaton Itä-Karjalan kansa. Ilmeisesti on päävaikutti-

mena siihen taisteluun, jota Itä-Karjalassa nyt käydään, ollut juuri tyytymättömyys siihen ja sen johdosta, etteivät venäläiset ole täyttäneet, mitä ovat luvanneet. Kun sen lisäksi lienee tullut yhtä ja toista vallattomuutta ja väkivaltaa, on siitä ollut seurauksena se kansannousu, joka siellä on tapahtunut ja jota mahdollisesti myös rajan tältä puolelta on jollakin tavalla yllytetty ja toiveita antamalla kiihoitettu.

Tämmöinen on ymmärtääkseni se tausta, jota vastaan tämänpäiväistä keskustelun aihetta on katsottava.

Kun tämmöinen taistelu lähellä rajaamme ja vielä suomen-sukuisen kansan ottaessa siihen osaa tapahtuu, niin on hyvin ymmärrettävissä, että se nostattaa meilläkin monenlaisia tunteita ja intohimojakin. Paitsi niitä henkilöitä, jotka pitävät ammattinaan Karjalan asian puolesta intoilemisen, on täällä suuressa osassa kansaamme muutenkin olemassa voimakkaita sympatioja karjalaisia kohtaan. Myöskin meillä vasemmistossa ovat tällaiset sympatiat verrattain voimakkaat. Mekin toivomme puolestamme, että karjalaiset voivat saavuttaa sen aseman, jota heille Tarton rauhansopimuksessa on suunniteltu ja sen kautta itselleen paremmat ja onnellisemmat olot.

Mutta vain tähän saakka voimme ymmärtää ja suvaita sitä toimintaa, jota meidän maassamme paraikaa esiintyy Itä-Karjalan hyväksi. Kun Venäjän valtakunnan alueella syttyy tämmöinen sota tai kapina, miksi sitä haluamme kutsua, ei meillä Suomen puolelta ole minkäänlaista oikeutta sekaantua siihen. Se on kokonaan Venäjän ja sen karjalaisen väestön keskeinen asia; ratkaisuun me emme saa millään tavalla yrittää vaikuttaa. Meidän velvollisuutenamme on rauhanteon jälkeen säilyttää täydellinen ja ehdoton puolueettomuus kaikissa asioissa, jotka koskevat Venäjän oloja, ja tässä suhteessa ovat ainoana ohjenuoranamme kansainvälisen oikeuden määräykset. Meidän on tehtävä itsellemme selväksi, mitä ne meille määräävät ja niitä myös sitten noudatettava. En aio yrittää selvittää, mitä kansainvälinen oikeus tämmöisessä tapauksessa määrää. Tehkööt sen ammattimiehet. Pääasia mielestäni on vain, että me lähdemme siitä, että kansainvälisen oikeuden määräykset ovat meitä sitovia ja velvoittavia. Tätä ei meillä Suomessa kuitenkaan ole tähän saakka ymmärretty. On sangen loukkaavallakin tavalla sekaannuttu tähän Venäjän sisäiseen asiaan. Pyydän tässä suhteessa esittää joitakuuta esimerkkejä, mutta lausun jo etukäteen, etten katso tarpeelliseksi enkä edes sopivaksi syventyä yksityistapauksiin ja pikku-seikkoihin. En myöskään aio mainita mitään nimiä, jotta ei tarpeettomasti vedettäisi julkisuuteen henkilöitä ja tapauksia, jotka

eivät ehkä vielä ole tunnettuja. Voin kuitenkin vakuuttaa, että ne tiedot, joita tulen ilmoittamaan, ovat tarkat ja tarkistetut. Olen puolestani valmis, jos katsotaan tarpeelliseksi, antamaan hallitukselle yksityiskohtaisempia selvityksiä jälkeinpäin.

Mitä ensinnäkin yksityisiin kansalaisiin tulee, niin olemme kaikki voineet todeta, että erinäisissä piireissä harjoitetaan voimakasta kiihoitusta Itä-Karjalan väestön hyväksi. Ei tarvitse muuta kuin avata vissejä oikeistolehtiä, niin tuoksahtaa sieltä jo vastaan aivan systemaattinen yllytys ja mielipiteitten kiihoittaminen Neuvosto-Venäjää vastaan. Yksityisten kansalaisten toimesta on myös pantu käyntiin laajaperäisesti suunniteltuja keräyksiä. Kerätään rahaa ja kerätään viljaa, jota silloin, kun tätä taistelua Itä-Karjalassa ei vielä ollut, ei rahastakaan haluttu Itä-Karjalaan antaa, vaan pantiin häpeäpaaluun ne liikkeet, jotka uskalsivat sinne viljaa myydä. Edelleen kerätään myös vaatteita ja kaikkea mitä sotaikäyvässä maassa voidaan tarvita. Nimellisesti tapahtuu tämä keräys siviiliväestön, rauhassa elävän karjalaisen väestön hyväksi, mutta kukaan ei voi tietää, mihin nämä varat ja tarpeet joutuvat, sillä minkäänäköistä kontrollia niitten käytöstä ei ilmeisesti ole olemassa. Edelleen on täältä varustettu useampiakin ambulansseja, jotka kai jo ovat lähteneet matkallekin tarkoituksenaan sairaanhoidossa avustaa Itä-Karjalassa taistelevia. Lienee kansainvälisen oikeuden mukaan riidanalaista, soveltuvatko edes nämä tapaukset ja nämä esimerkit, jotka nyt mainitsin, siihen neutraliteettiin, jota ystävyyssuhteissa olevaan valtioon nähden vaaditaan. Etenkin kun kysymyksessä ovat sotatoimet, joita täytynee kutsua nimityksellä "kapina", on koloilla epäilyttävää, onko tämä luvallista. Joka tapauksessa täytyy voida vaatia, että kaikki kiihoitus, josta äsken mainitsin, saadaan loppumaan ja että tämäntapaiset keräykset, jollei kokonaan lopeteta, niin ainakin supistetaan mahdollisimman vähiin ja nimenomaan katsotaan, että se tulee yksinomaan rauhallisen väestön hyväksi.

Mutta se toiminta, jota täällä harjoitetaan, ei supistu yksin tähän. Täällä on harjoitettu ja harjoitetaan edelleenkin värväystä miesten saamiseksi Itä-Karjalaan. On olemassa erinäisiä toimistoja, jotka tämmöistä värväystä harjoittavat. Eräskin tämmöinen värväyksen harjoittaja oli niin rohkea ja varma asiastaan, että hän julkisesti ilmoitteli sanomalehdissä hakevansa miehiä, jotka voivat sinne lähteä. Edelleen kerätään ja varustetaan lähtijöitä varten aseita, ammuksia ja vaatteita. Nuorukaisia onkin tällä tavalla saatu eri tahoilta maamme melkoiset joukot lähtemään liikkeelle ja astumaan karjalaisten riveihin. Me olemme ottaneet

vaivaksemme hieman perehtyä siihen, millä tavalla tämä toiminta tapahtuu. Olemme varsinkin perehtyneet siihen, miten tätä nykyä tai ainakin viime päiviin saakka tärkeimmässä "strategisessa" paikassa, Lieksassa, asiat kulkevat. Selville on käynyt, että sinne päivittäin saapui ainakin kaksi ylimääräistä vaunua, jotka oli varattu Karjalaan lähtijöitä varten. Tällä tavoin voi päivässä yksinomaan suomalaisia tulla sinne parikymmentä, kolmekymmentä kappaletta, päätyen heidän matkansa rautatietä myöten Lieksaan. Lieksassa he saivat varustuksia, jotka olivat tulleet eri aikana. Siellä heidät puettiin ja senjälkeen ohjattiin rajalle. Rajan yli ovat he sen jälkeen menneet enimmäkseen yksitellen, välttämättä ravartioستoa.

Senjälkeen kun Lieksa siihen kiinnitetyn liian läheisen huomion kautta alkoi tulla vähemmän turvalliseksi, kuuluu tämä liike siellä ainakin melkoisesti supistuneen ja uusi reitti on löydetty Matkaselän-Suojärven rataa myöten, jolloin varsinkin Loimolan asema on muodostunut tärkeäksi pysähdyspaikaksi. — Myöskin Helsingin asemalla on voitu useana iltana todeta, että täällä meiköisen suuria ryhmiä on keräytynyt, ja aivan julkisesti ilmoittanut lähtevänsä Itä-Karjalaan taistelemaan.

Tämä riittääkään, mikäli koskee yksityisiä henkilöitä.

Eräissä tapauksissa joutuvat myöskin valtion viranomaiset ainakin kokolailla outoon valoon tämän asian yhteydessä. Mitä ensinnäkin rautatieviranomaisiin tulee, niin on herättänyt huomiota, että rautateillä aivan vapaasti voidaan kuljettaa aseita ja ammuksia seuduille, joista täytyy voida tietää, että ne sieltä menevät luvattomiin tarkoituksiin. On käynyt ilmi, että eräs rajaseudulla ollut rautatielaitokselle kuuluva talo on luovutettu näille rajanylimenijöille tilapäiseksi majapaikaksi. On käynyt selville, että asemapäälliköt pitkin Suomea ovat järjestäneet keräystä karjalaisia varten; yhtyneet siis siihen yleiseen keräykseen, josta aikaisemmin jo mainitsin. Onpa erällä asemalla julkipannun ilmoituksen mukaan väitetty, että rautatiehallitus vastaa tällä tavalla kerättyjen varojen oikeasta käytöstä. Edelleen on käynyt selville, että näitä Karjalaa varten lähetettyjä tavaroita on voitu rautatiellä kuljettaa 50 % :n alennuksella, mitä etua ei ilmeisesti kuka tahansa muu voi saada. Olisi sängen mielenkiintoista tietää, mihin tällaiset toimenpiteet rautatieviranomaisten taholta ja tällaiset etuoikeudet voivat perustua.

Sotalaitosta vastaan on erinäisiä muistutuksia tehty. Mutta koska täällä hallituksen taholta jyrkästi ja nimenomaan ilmoitettiin, että sotilasviranomaiset eivät ole antaneet kenellekään aktiivisessa palveluksessa oleville lomia Karjalaan lähtöä varten, niin

otan tämän ilmoituksen täydestä ja olen hyvilläni, että näitä viranomaisia vastaan esitetyt syytökset ovat perättömiä. Kuitenkin esiintyy karjalaisten joukkojen johtajina suomalaisia miehiä, jotka ovat saaneet sotilaskoulutuksen. Millä tavalla he ovat sinne tulleet, ovatko he olleet aktiivisessa palveluksessa tai ei, siitä minulla ei ole tietoa.

Mutta se laitos, joka pahimmin on itsensä tässä asiassa kompromettoinut, on suojeluskuntalaitos. Sen voi tosin tietysti etukäteen odottaakin; sehän kuuluu tuon laitoksen tapoihin. Hallitus tosin ilmoitti äsken pääministerin suulla, että suojeluskuntalaitos ei millään lailla ole sekaantunut asiaan ja että suojeluskuntain yleisesikunta tulee myöskin pitämään huolta siitä, ettei vastedeskään tulla sekaantumaan. Ilmeisesti tämä ilmoitus ei ole oikea. Yleensä on voitu tehdä se havainto, että miltei kaikki ne nuorukaiset, jotka ovat Karjalaan lähteneet, ovat olleet suojeluskuntapuvuissa. Suojeluskuntain esikunnat ovat myöskin olleet jonkinlaisina toimistoina, joissa on järjestetty tätä lähtöä. Ne ovat varustaneet lähtijöitä aseilla ja vaatteilla ja, mikä vielä huomattavampaa ja joka on täysin selvästi milloin tahansa osoitettavissa, kaikki kulijat ovat olleet varustettuina suojeluskuntain antamalla vapaa-lipuilla. Kenen luvalla tällaista tapahtuu? Eikö tällaista voida estää?

Suurin osa niistä henkilöistä, jotka ovat rajan toiselle puolelle menneet, ovat tehneet sen yksitellen, koettaen karttaa rajavartiostoa, ja vasta rajan toisella puolella ne ovat muodostuneet joukko-osastoiksi. On kuitenkin tiedossa tapauksia, jolloin joukko-osastoja tälläkin puolen rajaa on muodostunut ja jolloin on menty joukolla rajan ylitse. Pari tällaista tapausta mainitsi herra pääministeri puheessaan. Näistä on minulla sattumalta tarkempia tietoja siitä tapauksesta, joka Salmassa tapahtui ja jolloin 52 miestä meni rajan ylitse muodostuttuaan ensin Suomen puolella joukko-osastoksi. He viipyivät rajan toisella puolella useampia päiviä ja ilmeisenä ja ainoana näkyvänä tarkoituksena oli heillä ainoastaan härnätä, provosoida, saada venäläisiä ryhtymään vastatoimenpiteisiin. — Meillä on myöskin täällä, niinkuin aikaisemmin mainitsinkin, eräitä toimistoja, joiden tehtävänä on kiihoittaa suomalaista mielipidettä. Suomessa on, tai ainakin viime aikoihin saakka on ollut, kapinallinen Karjalan hallituskin. Se kai ei ainakaan sovellu neutraliteettimääräyksiin, että kapinallisen maanosan hallitus tulee meidän maahamme agiteeraamaan täällä asiaansa puolesta ja järjestämään omaa puolustustaan.

Kaikki se, minkä tässä olen maininnut, on joko jo ollut julki-suudessa kerrottua taikka ainakin aivan julkinen salaisuus. En

siis usko oikeastaan mitään uutta esiintuoneeni. Olen kuitenkin pitänyt tarpeelliscna sen uudelleen toistaa, jotta keskustelulla olisi jonkinlaista aineistoa pohjana ja jotta siitä voisi tehdä riittävästi johtopäätöksiä.

Tämmöinen toiminta, jota tässä olen kuvannut, ei ole niinkuin olla pitää. Tarton rauhansopimuksen jälkeen Suomi clää ystävyyssuhteissa Neuvosto-Venäjän kanssa. Suomen puolelta on rauhansopimuksessa luvattu noudattaa puolueettomuutta. Rauhaneuvotteluissa venäläiset aluksi vaativat rauhansopimukseen otettavaksi yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, mitä kaikkea tähän puolueettomuuskäsitteeseen kuuluu. He epäilivät kovin kansainvälisen oikeuden määräyksiä, joista ei kukaan ihminen oikeastaan näyttänyt olevan selvillä. Lopuksi he kuitenkin tulivat vakuuttuneiksi siitä, että nämä kansainvälisen oikeuden määräykset riittävät takaamaan täyden neutraliteetin kahden rauhan tehneen valtion välillä. Meillä ne nähtävästi eivät kuitenkaan ole olleet riittäviä. Näiden määräysten asettamien rajojen ylitse on meillä menty ja Venäjän hallituksella on syytä olla tyytymätön täällä vallinneisiin oloihin ja vaatia niihin korjausta. Tosin se näissä vaatimuksissaan ampuu monasti yli maalin, mutta joka tapauksessa asia on senlaatuinen, että se on meidän puoleltamme vakavasti käsiteltävä ja vakavana otettava. Meidän on toisin sanoen suhtauduttava kysymykseen aivan samalla tapaa kuin jos itäisen rajamme takana olisi Englanti, Ranska tai joku muu valtio eikä Neuvosto-Venäjä. Ja minä olen vakuuttunut siitä, että jos niin olisi laita, ei tämmöistä toimintaa suvaittaisi. Täällä ei suvaittu edes erään sangen vaarattoman naisihmisen pitävän pieniä puheita ranskalaisten ruokottomuuksista Saksassa.

Suomalaisten taholla on usein tätä vastaan väitetty, että Neuvosto-Venäjä ei ole Englanti ja että se juuri tekee eron. On väitetty, että Neuvosto-Venäjä itse on rikkonut rauhansopimuksen, että se ei ole antanut Karjalalle, mitä se on sille luvannut ja että se, niinkuin pääministeri äsken uudisti, lähettää tänne bolshevistisia lähettejään sekä runsaassa määrin rahavaroja, joilla ylläpitää kiihoitusta, niin että ilmeisesti Suomi ja Venäjä näiden molemmin puolin tapahtuneiden lähetystensä kautta on täysin kuitti. Tämä muka oikeuttaisi meitäkin suhtautumaan Venäjään toisin kuin suhtautuisimme muihin maihin ja kuin mitä meidän taholta on luvattu.

Asianlaita ei kuitenkaan voi olla näin. Jos Venäjä on jollakin tavalla rikkonut rauhansopimusta, on meidän vaadittava, että Venäjä korjaa tekemänsä virheen. Mutta se ei oikeuta, että myöskin me sen rikomme. Ellei Venäjä halua rikkomustaan korjata, on

meidän silloin aika harkita, onko se riittävä aihe sotaan, vai haluammeko siitä huolimatta ylläpitää rauhaa. Jos emme näe olevan riittävää aihetta sotaan, niin jatkuu rauha. Me emme voi yhdellä kertaa istua kahdella tuolilla, pitää rauhaa ja samanaikaisesti Venäjän selän takana avustaa hyökkäyksiä sitä vastaan. Ja jos me joskus tahdomme päättää sotaan lähdöstä, on sen tapahduttava toisella tavalla. Siitä päättää silloin presidentti eduskunnan suostumuksella, ja minä olen aivan vakuuttunut siitä, että tämä eduskunta ei ainakaan nykyisissä oloissa olisi taipuvainen semmoista päätöstä tekemään.

Nyt kuitenkin yksityiset ja edesvastuuntunnetta vailla olevat henkilöt tekevät parhaansa sotkeakseen meitä tämmöiseen sotaan. Koetetaan järjestää Suomen valtakunnalle valmis tosiasia silmien eteen, jonka jälkeen ei ole muuta mahdollisuutta kuin jatkaa sitä sotaa joka on itsestään syttynyt. Koko se toiminta, johon nämä edesvastuuttomat piirit ovat antautuneet, johtaa ilmeisesti tämmöisiin tuloksiin. Kaikki eivät sitä tosin tarkoita. Useissa elää "vapaustaistelijan" henki, mutta toiset ilmeisesti aivan itsetietoisesti koettavat provosoida tämmöistä sotaisen selkkauksen syntymistä. Mitään muuta ei se 50 miehen retkikään voinut olla joka Salmista Venäjän puolelle tehtiin.

Mihin sitten kaikella tällä pyritään? Vastauksen saa kun katsoo missä piireissä tämä sotainen innostus on vallalla. Sehän liikkuu pääasiassa aktivistisissa oikeistopiireissä. Osaksi niitä johtaa viha Neuvosto-Venäjää vastaan ja sen rinnalla halu yhtyä kansainväliseen rintamaan tätä valtakuntaa vastaan voidakseen lopulta tuhota sen. Osaksi kai takana on myöskin pitkälle tähtääviä sisäpoliittisia laskelmia. Tämmöinen sotahan olisi tervetullut tilaisuus kalastaa sameassa vedessä ja ajaa sotilaspiirien ja oikeistopiirien pyrkimyksiä etualalle. Rohkenen kuitenkin luulla, että näiden sotakiihkoilijoiden, joita on sekä tällä että tuolla puolen rajaa, ei onnistu ajaa asiaa sotaan saakka. — Omituinen piirre, ohimennen sanoen, on se, että tässä käyvät yksin meidän oikeistolaisten nuorukaisten pyrkimykset ja Venäjällä olevien suomalaisten punaisten pyrkimykset. Molemmille näyttää olevan tärkeätä saada tämmöisiä sotaisia selkkauksia syntymään.

Vaikka minä niin ollen en luule, että minkäänäköistä vakavaa sotaa voisi tätä tietä syntyä, on kuitenkin jo, asian käännyttyä nykyiselle, uhkaamassa koko suuria vaurioita ja vaaroja. Ensimmäkin itse karjalaisia uhkaa tietysti samanlainen verinen kapinan kukistaminen kuin aikaisemminkin. Mitä se merkitsee, sen me aikaisemmista kokemuksista hyvin tiedämme: lisää kurjuutta, lisää pakolaisia tälle puolelle, puhumattakaan siitä, että täältä

ollenkaan voisimme entisiä pakolaisia takaisin lähettää, niinkuin olemme toivoneet. Aunuksen ja Inkerin kansannousut ovat meille aivan riittävänä varottavana esimerkkinä tässä suhteessa. Tämän vuoksi onkin jokainen apu, jokainen mies, joka lähtee karjalaisen riveissä taistelemaan, ainoastaan omiaan pidentämään sitä taistelua, jota siellä käydään ja tekemään lopun entistä vaikeammaksi ja verisemmäksi.

Mitä nykyisestä tilanteesta johtuviin seurauksiin Suomeen nähden tulee, niin olemme niitä jo muutamia saaneet kokeakin. Suomen suhteet Venäjään katkeavat yksi toisensa jälkeen. Sekakomitea, joka tosin ei ole paljon aikaansaanut puolen vuoden aikana, on nyt kokonaan lakannut toimimasta, sen venäläiset jäsenet on kutsuttu pois. Kaikki ne kaupat, joita venäläiset täällä ovat joko solmineet tai aikeessa solmia, jäävät sikseen. Ja viimeiset tiedot kertovat, että venäläiset ovat saaneet hallitukseltaan määräyksen ottaa talletuksensa pankkilaitoksista pois. Evakuointi Venäjältä Suomeen päin on jo ollut keskeytyksissä ja ilmeisesti loppuu kokonaan, siksi kunnes nämä selkkaukset ovat järjestetyt. Ilmeisesti tässä kaikessa on koko paljon sapelinkalistelua ja pelottelua, joka ei saa meitä hermostuttaa, mutta siitä huolimatta on näistä selkkauksista ollut koko lailla ikäviä seurauksia. Suomi tulee myöskin saamaan suuret lisäkulungit niiden pakolaisten elättämisestä, joita me tulemme tänne saamaan. Lopuksi meidän rahamme arvo näkyy olevan herkkä mittaamaan niitä seurauksia, joita ulkomaat odottavat meille tästä kaikesta koituvan. Meidän markkamme kurssihan aleni lähes 10 prosentilla heti kun ensimmäiset tiedot suomalaisten sekaantumisesta Karjalan asiaan tulivat tietoon, vaikka samanaikaisesti kauppatasemme on loistavampi kuin koskaan ennen ja vaikka setelistö vähenee miltei viikko viikolta, joten niitä syitä, jotka tavallisesti rahan arvoa alentavat, ei ole ollut. Jos 10:kin prosenttia tämmöistä rahan arvon alenemista jää pysyväksi, voi helposti laskea, mitä se vuosittain merkitsee meidän 3 miljaardiin nousevassa tuonnissamme.

Maailma ei nimittäin näytä olevan selvillä siitä, mitä mieltä Suomessa ollaan. Luullaan, että koko kansa haluaa sotaa, vaikkakin sellaisen pyrkimyksen takana on vain kourallinen aktivisteja. Jotta tässä suhteessa tulisi täysi selvyys, on syytä, että eduskunta tänään selvästi ilmoittaa sekä sisäänpäin omaan maahan nähden että myöskin Venäjälle ja muulle maailmalle todellisen aseman meillä. On tehtävä selväksi haluaako eduskunta, että rauhansopimus Venäjän kanssa säilyy, ja että pysytetään ystävälliset suhteet Venäjän kanssa. Jos näihin kahteen kysymyk-

seen vastataan myöntävästi, tulevat myöskin johtopäätökset olemaan selviä, Silloin meitä ymmärretään, mutta silloin on myöskin vaadittava, että ne ilmiöt, jotka näihin harhakäsityksiin ovat antaneet aihetta, lakkaavat.

Mitä tulee hallituksen suhtautumiseen niihin tapahtumiin, joista nyt on puhetta, niin on mielihyvällä todettava, että hallitus jyrkästi torjuu syytteen, että se itse millään tavalla olisi osallisena niiden järjestämisessä tai sympatioisi niiden kanssa. Tämöinen ilmoitus oli odotettavissakin. Se ei kuitenkaan riitä. Hallituksen täytyy myöskin voida huolehtia siitä, etteivät muutkaan piirit järjestä kansannousua Karjalassa eivätkä sitä avusta. Hallituksen on voitava estää tämöinen toiminta. Senkin hallitus vastauksessaan tänään lupaa tehdä ja tekee sen selvällä ja helposti ymmärrettävällä tavalla. Hallitus lupaa säilyttää rauhansopimuksen ja säilyttää puolueettomuuden. Minulla ei ole syytä epäillä, etteikö hallituksella ole tähän hyvää tahtoa. Voinpa puolestani antaa tunnustuksenkin eräistä toimenpiteistä, joihin hallitus on viime viikkoina ryhtynyt ja joiden tarkoitus on ollut semmoinen, kuin mihin hallitus nyt ilmoittaa pyrkivänsä.

Mutta lupaukset ovat lopultakin vain lupauksia. Asiat ovat ennättäneet jo liian pitkälle ilman, että hallitus tähän saakka on pystynyt niiden kehitystä estämään ja aikaansaamaan moraalista tilannetta. Ja tämöiseen päämäärään pyrkiessä eivät yksinomaan kiellot auta; on myöskin valvottava, että tämöisiä kieltoja noudatetaan. Minä myönnän, että hallituksen tehtävä on vaikea. Raja on pitkä ja sitä on vaikea valvoa. Suureksi osaksi tapahtuu tämöinen toiminta salassa, eikä siis tule tietoon. Mutta pitkänkin raja täytyy voida tämöisissä tapauksissa kontrolloida, varsinkin senjälkeen kun meidän taholtamme rauhanneuvotteluissa asetettiin vaatimuksia, että venäläisillä ei saa olla suurempia joukkoja Itä-Karjalassa. Kun heiltä itseltään täten riistetään puolustautumiskeino, on meidän huolehdittava, että sitä ei väärinkäytetä. Mitä salaiseen toimintaan tulee, niin onhan tässä maassa ohrana, joka pantakoon nuuskimaan, sehän on tottunut sellaisia asioita tekemään, eikä sitä kai ole perustettu yksinomaan punaisia aineksia varten ja niiden tekojen selville saamiseksi. — Muuten ei hallituksen kieltojakaan pelätä, ellei kiellon rikkomisesta ole joitakin seurauksia. Hallituksen täytyisi ilmeisesti ottaa rikoslaki esiin ja katsoa mitä se tämöisissä tapauksissa määrää, ja käytettävä sitä hyväkseen. Se tavallisesti aina unohdetaan, kun oikeistopiirit sattuvat rikoslain pykäliin sotkeutumaan, mutta aina hyvin muistetaan silloin kun on kysymyksessä vasemmistoaineukset, jotka vaikka viattomasti ja vaatimattomasti sattuvat

jotakin rikoslain pykälää vastaan toimimaan. Meillä on riittävän paljon käytetty rikoslain 11 ja 12 lukuja. Katsottakoon nyt mitä 14 lukukin määrää. Minä luulen, että sen avulla voitaisiin yhtä ja toista tämän asian edistämiseksi tehdä.

Osoittaakseni miten eri tavalla voisi toimia, jos on asianharastusta, koetan esittää pienen ajatuskokeen. Jos esimerkiksi Ruotsissa syntyisi kommunistikapina ja meidän kommunistimme värvaisivät joukkoja, hankkisivat aseita ja lähettäisivät sinne miehiä, niin ettekö kaikki usko, että se osattaisiin estää. Silloin ei raja olisi liian pitkä eikä mikään toiminta olisi tarpeeksi salaista. Kyllä keinot keksittäisiin, että se tulisi estetyksi. Tällä haavaa juttu on oikeudellisesti aivan sama, ja hallituksen täytyy voida löytää keinot tämän kaiken estämiseksi.

Me olemme tehneet tämän välikysymyksemme saadaksemme tämän asian julkisesti puheeksi ja toiselta puolen antaaksemme hallitukselle tukea. Me tahdomme tukea sitä sen pyrkimyksissä sotahullujen estämiseksi ja sen vastustaessa oikeistolaisaktivisti-
piirien painostusta. Me toivomme voivamme saattaa Suomen kansan tietoon, että Suomen eduskunta on rauhan kannalla eikä hyväksy puolueettomuuden loukkauksia, tapahtukoon ne sitten mitä ystävyyssuhteissa olevaa valtiota vastaan tahansa. Emme ole voineet ristissä käsin katsoa, kuinka maanalaiset, edesvastuuntunnetta vailla olevat voimat ovat toimineet aikaansaadakseen ainakin vaikeuksia, jollei suorastaan pilatakseen tilannetta. Toivottavasti tämä keskustelu tulee puhdistamaan ilmaa. Mielienkiintoista on vain nähdä uskaltaako täällä kukaan esiintyä sodan puolesta. Mielestäni se, joka ei tämmöistä täydellistä puolueettomuutta kannata, on samalla hyvin lähellä sitä epäilystä, että hän kannattaa sotaisia toimenpiteitä Neuvosto-Venäjää vastaan.

Se kanta ja ne luvatut toimenpiteet, jotka tulevat näkyviin hallituksen vastauksessa, tyydyttävät minua. Sitä tietä, minkä hallitus vastauksessaan esitti, on asia järjestettävissä, jos se vain todella täytäntöön pannaan. Minä rohkenen odottaa, että hallitus saattaa tämän kantansa myös koko maassa tietoon ja koko maassa noudatettavaksi, jolloin ilmeisesti vapaudutaan kaikista niistä luvattomista toimenpiteistä, joita vastaan me olemme välikysymyksellämme nousseet.

Yhdyn kannattamaan ehdotusta yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Kommunististen kansanedustajien vangitseminen ja sosialidemokraattien asenne

Puhe Helsingin sos.-dem. kunnallisjärjestön vastalausekokouksessa 8. 8. 1923. — Suomen Sosialidemokraatin selostus.

Kun viime perjantaina levisi tieto niistä toimenpiteistä, joihin maamme hallitus oli ryhtynyt kommunistisen puolueen toimihenkilöitä, puolueen kirjapainoja ja sanomalehtiä vastaan, vaikutti se ikäänkuin sähköisku vavahduttavasti koko yhteiskuntaan; ei ainoastaan työväen piirissä, vaan porvaristossakin herätti tämä tieto tavatonta huomiota, ja kuten jälkeinpäin olemme nähneet, on samanlaista huomiota kiinnitetty asiaan ulkomailla.

Mutta samalla se oli ikäänkuin salama yölliseltä taivaalta, joka yht'äkkisessä välähdyksessä valaisi sitä poliittista tilannetta, johon maassamme on jouduttu. Oli kuin valtiolaivassa oleva miehistö ja matkustajat vasta tämän välähdyksen valossa olisivat havainneet minkälaiseen karikkoon valtiolaiva on ajautunut. Ollaan siis todella jo niin pitkällä, että hallituksella on toiselta puolen pakko ja toiselta puolen rohkeutta käydä näin laajakantoisiin toimenpiteisiin.

Kun tämmöistä on voinut tapahtua, kun tämmöisessä valaistuksessa yhtäkkiä näemme olevat olot, niin on tarpeen, että tarkastamme karttoja ja kompassia, katsomme mitä väylää on kuljettu, mihin ollaan kulkemassa ja mitkä syyt ovat olleet vaikuttamassa, että yhteiskuntamme tämmöiseen karikkoon on joutunut?

Kun näitä syitä ryhtyy hakemaan, niin vastataan eri tavalla. Porvarillisissa piireissä vastataan reippaasti, että syynä tähän kaikkeen ovat tietysti kommunistit. Kommunistisen puolueen piireissä vastataan yhtä reippaasti, että syy on porvareissa. Me sosialidemokraatit näemme nämä asiat jonkinverran toisessa valossa. Me näemme tämän tilanteen kehittymisen syitä niin hyvin kommunistisissa kuin porvarillisissakin piireissä.

Tarkastakaamme ensiksi kommunistisen puolueen toimintaa ja työskentelyä nähdäksemme minkäverran siinä itsessään on syytä siihen, että nykyiseen tilanteeseen on jouduttu.

Vuoden 1918 kansalaissodan jälkeen alkoivat olot maassamme verrattain nopeasti tasaantua. Varsinkin sen jälkeen kun työ-

väestö taas jälleen otti osaa valtiolliseen ja kunnalliseen toimintaan, huomattiin, että yhdellä alalla toisensa jälkeen kaadettiin niitä rajoituksia ja esteitä, joita ns. valkoinen valta ja tynkäeduskunnan lainsäädäntö käytännössä olivat työväestön toiminnalle asettaneet. Ns. sosialistilaki kumottiin ennen pitkää ja työväelle tuli mahdollisuus työskennellä myöskin valtiollisella alalla. Työväestö pääsi ottamaan osaa eduskuntatyöhön jokseenkin samanhavuisena kuin aikaisemmin. Työ kunnanvaltuustoissakin alkoi. Maalle hyväksyttiin uusi hallitusmuoto, joka on kansanvaltaisimpia, mitä yleensä maailmassa löytyy ja jonka vertaista tänä vuonna yhtä vähän kuin parina aikaisempanakaan vuonna ei enää olisi voitu saada hyväksytyksi. Samalla korjattiin useita niitä lakeja, joita tynkäeduskunta oli ennättänyt huonontaa. Tulevaisuus näytti jälleen valoisalta ja oli syytä toivoa, että ennen pitkää päästäisiin säännöllisiin oloihin.

Mutta silloin astui esiin kommunistien toiminta. Rajan takaa Venäjälle paenneet entiset puolueen toimihenkilöt antoivat sieltä käsin tunnussanoja maamme työväelle. Näiden tunnussanojen mukaan koko maan työväki oli saatava kommunisteiksi ja kommunistien käsiin oli otettava valta tässä maassa. Alussa tämä toiminta oli suuressa määrin hapuilevaa, mutta myöhemmin se tuli yhä enemmän määrätietoiseksi ja päämäärästään selvillä olevaksi. Suhtautumisessa sosialidemokraattiseen puolueeseen tämä uusi suunta on menetellyt eri aikoina eri tavalla. Ensinnä yritettiin vallata sosialidemokraattinen puolue niin sanoakseni sisältäpäin; ei tunnustettu selvää väriä, liityttiin sosialidemokraattisiin järjestöihin, oltiin yleensä vaan jyrkkiä ja koetettiin sillä tavalla ajaa kommunistisia aatteita ja saada aikaan kommunistisia päätöksiä. Tästä pelistä, joka ei suinkaan ollut mitään siivoa peliä, tuli loppu 1919 vuoden puoluekokouksessa. Sen jälkeen perustivat kommunistit uuden sosialistisen työväenpuolueen ja se alkoi ankaran ja kiihkeän sodan aikaisemmin toiminutta työväenpuoluetta vastaan, koettaen julkisella toiminnalla saada suuremman kannattajajoukon itselleen. Kun tämäkään menettely ei osoittautunut parempia tuloksia tuottavaksi, muutettiin jälleen menettelytapoja ja viime aikoina on puhuttu etupäässä yhteisrintamasta. On tätä tietä tahdottu vetää sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvia työläisiä mukaan siihen valtiolliseen aatesuuntaan, jota tuo puolue edustaa. Kaikeksi onneksi ei mikään näistä menettelytavoista ole onnistunut. Sanoin onneksi, sillä jos sosialidemokraattinen työväki olisi kaikkeen tähän saatu mukaan, niin olisi tämän päivän onnettomuus suurempi, nykyinen tilanne paljon arveluttavampi kuin mitä se nyt on.

Kommunistisen liikkeen periaatteet ovat kokonaan väärät. Hehän katsovat, että parlamentaarinen toiminta yhteiskunnan parantamiseksi on liian hidasta ja se tie liian pitkä käytäväksi. He tahtovat käydä suorinta polkua, jota tietä muka pikemmin voitaisiin tämä yhteiskunta parantaa. Sen vuoksi saarnattiin pikaista vallankumousta, aseellista toimintaa ja työväestön diktatuuria, jotka kaikki ovat sosialidemokratian teorioihin soveltumattomia. Kommunistien opin mukaan on kaikki pyrkimys kansanvaltaan hylättävä, vaikka sosialidemokratian aikaisempi toiminta juuri kansanvallan kautta on tahtonut päästä päämäärään. Mihin tämä johtaa, siitä on mm. Venäjän esimerkki selvänä todistajana.

Se, että tällä tavalla kommunistisen puolueen taholla toimittiin, johtui tietysti siitä, että he uskoivat pikaiseen maailmanvallankumoukseen. Että tämä on ollut väärä usko, sen on olojen kehitys riittävästi osoittanut. Outoa on, että joku valtiollinen aatesuunta voi asettaa kaiken toimintansa yhden kortin varaan. Erikoisesti meillä oli outoa, että tällainen toiminta aloitettiin. Olivathan olot täällä aivan toiset kuin Venäjällä. Olihan täällä työväen aseellinen toiminta juuri kukistettu ja työväki ilman aseita, kun sen sijaan porvarit olivat hampaisiin saakka aseissa. Että tällöin oli mahdotonta ajatella minkäänlaista aseellista vallankumousta, se olisi pitänyt olla selvillä jokaisella.

Kun tämmöistä toimintaa esiintyi, oli sillä tietysti vaikutuksensa eri tahoille. Porvarit kiinnittivät tietysti erityistä huomiota kommunistien toimintaan. Heidän ei olisi oikeastaan tarvinnut sitä paljon pelätä. Siitä huolimatta he pelkäsivät, että 1918 vuoden tapahtumat voisivat uusiutua ja ryhtyivät sen vuoksi heti vastatoimenpiteisiin. Tällä tavalla alkoi maassamme se vastavaikeus, joka on johtanut viime päivien tapahtumiin. Taantumus kasvoi yhä, kommunistit vahvistivat taantumusta ja taantumus kommunismia ja sillä tavalla nämä sitten ruokkivat toisiaan. Mutta samalla keskeytyi maassamme kaikki terve valtiollinen kehitys. Kaikki tulokset, joita siihen saakka niin valtiollisella kuin kunnallisellakin alalla verrattain runsaasti saavutettiin, supistuivat. Suojeluskunta-aate sai yhä suurempaa vauhtia, koska yleisesti pidettiin tärkeänä, että porvaristo kaiken mahdollisuuden varalta on riittävästi aseistettuna. Vieläpä pyrki esiintymään ns. fascismiakin. Se on tahtonut aseellisen vallankaappauksen avulla ajaa pyrkimyksiä, jotka käyvät päinvastaiseen suuntaan kuin mitä kommunistit ovat tahtoneet. Vuoden 1918 tapausten johdosta tuomittujen armahtaminen on viipynyt niin kauan, että yhä vieläkin melkoinen joukko näitä henkilöitä on armahtamatta,

ja porvaristo myöntää eduskunnassa ja kunnanvaltuustoissa miljoonia toisensa jälkeen suojeluskunnille, ohranalaitokselle ym.

Kaiken tämän edessä työväki on ollut jokseenkin voimaton. Sen voimat ovat herpaantuneet keskinäisessä riitelemisessä. Siitä näkyy merkkejä miltei joka alalla. Valtiollisen toiminnan alasta olen jo maininnut. Myöskin työväen ammatillinen toiminta on käynyt yhä suurempaa heikontumista kohti, vieläpä niin pitkälle, että Ammattijärjestö tällä haavaa on jotenkin heikko laitos. Ja samalla heitetään vuosittain sadottain työväenluokan jäseniä vankiloihin osanotosta joihinkin kommunistien puuhiin: milloin he ovat käyneet Pietarissa joissakin kokouksissa, tehneet tyhmiä päätöksiä jne. On myöskin osoitettu, että yhteistoimintaa kommunistien ja ohranan kesken on tapahtunut.

Kun nyt on tehtävä ensimmäinen tilinpäätös kommunistisen liikkeen toiminnasta, niin me näemme, että tämä liike ei ole saanut mitään positiivisia tuloksia aikaan. Kaikki mitä se on tehnyt, on ollut pelkästään negatiivista, kielteistä laatua. Se on ollut kuin joku tuhohyönteinen, joka on tuhonnut ja hävittänyt kaiken, mihin se on käsiksi käynyt. Erikoisen moitittava asema on niillä henkilöillä, jotka rajan takaa ovat tätä liikettä johtaneet. Yleensä poliittisella alalla on sääntönä, että politiikasta on niiden pysyttävä erossa, jotka eivät itse elä siinä mukana, ja että rajan takaa ei ole maan politiikkaan luvallista sekaantua.

Vähitellen valtiollinen vaino, jota porvariston taholla ryhdyttiin harjoittamaan, yhä enemmän kiihtyi. Tästä kyllä aiheutui, että kommunistit alkoivat hieman reivailla purjeitaan ja muuttaa suuntaa. He muuttivat menettelytapaa tuon tuostakin, koettaen monessa kohden lähestyä sosialidemokraattien menettelytapoja. Parlamentarismikin tuli lopulta niin mieluisaksi, että valittiin edustajia eduskuntaan. Reformitkin ovat alkaneet vähitellen kelvata. Myös Ammattijärjestössä on koetettu aikaansaada joitakin muutoksia ja yleensä on koetettu etsiä yhteisrintamaa, yhteistoimintaa sosialidemokraattisen puolueen kanssa. Tämä kaikki ei ole auttanut. Että porvarillisella taholla lopulta tultaisiin siihen, mihin on tultu, sen saattoi jokainen edeltäpäin arvata. Mutta että tämä isku tuli niin raskaana kuin se tuli, se on ollut yllättävää.

Nyt koko porvaristo juhlii hallituksen päätöstä, kiittää hallitusta rohkeasta otteesta, eikä tiedä millä tavalla se osoittaisi kiittollisuuttaan sille. Erikoisesti riemuitsee oikeisto siitä, että se on saanut keskustahallituksen ottamaan tällaisen askeleen, aivan samoin kuin keskusta aikoinaan riemuitsi siitä, että se oli saanut oikeistohallituksen tekemään rauhan Venäjän kanssa.

Tässä yleisessä hallituksen kiittämisessä on kuitenkin ollut yksi soraääni ja se on tullut sosialidemokraattisen puolueen taholta. Sen sanomalehdistössä ja sen kokouksissa on yhteen ääneen selitetty, että sosialidemokraattinen puolue nousee vastustamaan tätä hallituksen toimenpidettä ja se on esitetty maalle turmiolliseksi.

Miksi sosialidemokraattinen puolue näin on menetellyt?

Ei suinkaan rakkaudesta kommunistista puoluetta kohtaan, eikä siksi, että me heitä liiaksi kaipaisimme. Onhan heistä ollut tarpeeksi vastusta ja tarpeeksi tuhoa he ovat työväenluokalle tehneet. Jos me tahtoisimme olla vahingoniloisia, niin me antaisimme heidän olla siinä missä ovat emmekä koko asiaan puuttuisi. Mutta aateluus velvoittaa. Myöskin sosialidemokraattien aatteet velvoittavat. Me olemme aina esiintyneet vapauden, kansanvallan ja oikeuden puolustajina. Tästä meidän katsantokannastamme myös johtuu, että meidän myös tässä asiassa on toimittava niin kuin velvollisuutemme vaatii. Ja se velvoittaa sosialidemokraatteja tekemään voitavansa, jotta nämä hallituksen toimenpiteet saataisiin poistetuiksi.

Kun tältä sosialidemokraattien kannalta katselee hallituksen toimenpiteitä, niin huomaa, että niissä on tavattoman paljon arvostelun sijaa. Me tapaamme siinä joka alalla mielivaltaa. Ei koskaan ole meidän maassamme vangittu henkilöitä niin heikoilla perusteilla ja niin vailla kaikkea muodollista aihetta kuin tällä kertaa on tapahtunut. Hallituksen perusteluhan on seuraava: koska korkein oikeus kaksi vuotta takaperin on julistanut erään kolme vuotta takaperin perustetun puolueen laittomaksi, niin ovat kaikki tämän jälkeen saman ohjelman perusteella työskentelevät järjestöt myös laittomia. Ja koska ne ovat laittomia, niin hallituksella on oikeus panna tämä korkeimman oikeuden päätös täytäntöön ja lopettaa tämä puolue.

Tämmöinen ketju, tämmöinen jatkuvaisuudesta johtuva todistelutapa on hallituksella ainoana perusteena ryhtyessään toimenpiteisiinsä. Kuten helposti huomaa, on tämmöinen ketju sangen heikko ja monessa kohdin voi siinä osoittaa löytyvän aukkoja. Kun hallitukselle tehdään kysymys, mitä nämä pidätetyt henkilöt ovat tehneet, ovatko he tehneet tai suunnitelleet jotain rikosta, niin täytyy hallituksen jäsenen vastata, että he eivät ole mitään erikoista tehneet. Mutta koska he kuuluvat puolueeseen, joka on kielletty, niin hallituksella on laillinen oikeus ryhtyä toimenpiteisiin. Ainakaan tällä hetkellä, niiden paperien nojalla, jotka hallituksella on käsissään, ei ole olemassa muuta perustetta yhtä vä-

hän vangitsemisiin kuin niihin muihinkaan toimenpiteisiin, joihin se on ryhtynyt.

Tämmöisillä perusteilla on mm. noin 200 henkilöä tähän mennessä vangittu. Tähän täytyy sanoa, että tämä lukumäärä on joko liian vähäinen tai on se liian suuri. Jos kerran jonkin puolueen ohjelman hyväksyminen on semmoinen rikos että siitä vangitaan, niin miksei silloin vangita kaikkia niitä 23 000, jotka kuuluvat puolueeseen. Mitä järkeä on siinä, että vangitaan yksi ja toinen, mutta jätetään kaikki muut, jotka ovat samassa asemassa. Toiselta puolen voidaan sanoa, että vangittuja on liian paljon. Hallituksen esittämät perusteet eivät ainoakaan pidätettyyn nähden ole riittäviä eikä niiden nojalla olisi voitu ketään vangita. Mutta jos kerran lähtee sille tielle kuin hallitus on lähtenyt, niin ainoa loogillinen johtopäätös on se, että kaikki muutkin puolueen jäsenet olisi ollut vangittava.

Erikoinen huomio kiintyy siihen, että myöskin kaikki kommunistiset kansanedustajat on pidätetty. Jos on ollut omiaan herättämään huomiota se, että yleensä puolueen toimihenkilöitä on vangittu, niin aivan erikoista huomiota on herättänyt se, että puolueen kansanedustajat, kokonainen ryhmä, pidätetään, vaikka samalla täytyy ilmoittaa, etteivät hekään yhteisesti eikä kukaan erikseen ole mitään rikollista tehneet tai suunnitelleet. Tämöinen ilmoitus tuskin kävisi täydestä missään muussa maassa; meillä se näkyy käyvän ja vieläpä niin täydellisesti, että joka ainoa porvarillinen sanomalehti on tähän saakka täysin tyytynyt tähän selitykseen ja vieläpä kiittänyt hallitusta siitä, että se on nämä edustajat tehnyt vaarattomiksi. Muualla maailmassa ovat kansanedustajat suojattuja myös eduskunnan väliajalla. Meillä tosin ei ole laissa määrätty mitään kansanedustajain koskemattomuudesta istuntojen väliajalla, mutta tähän asti kuitenkin on heidän oikeutensa tunnustettu suuremmassa määrässä kuin tavallisten kansalaisten. Varsinkaan niistä toimenpiteistä ja niistä mielipiteistä, joita he kansanedustajan ominaisuudessaan ovat omaksuneet ja esittäneet, ei koskaan ole nostettu syytettä. Valtio-päiväjärjestyksen mukaan ei myöskään ole oikeus nostaa syytettä edes istuntojen väliajalla.

On opettavaista katsoa miten tässä suhteessa erinäisissä tapauksissa muualla on menetetty. Saksassa oli aikanaan voimakas herra nimeltään Bismarck, joka sai päähänsä, että hän tuhoaa sosialidemokratian. Hän hyväksytti eduskunnalla ns. sosialistilain, jonka mukaan sosialidemokraattinen toiminta kokonaan kiellettiin. Siitä huolimatta tämä puolue valitsi eduskuntaan edustajiaan, sinne tulivat mm. tunnetut puolueveteraanit Bebel ja

Liebknecht. He esittivät siellä sosialidemokraattisia mielipiteitä eikä heihin tämän johdosta koskaan kajottu. Ja kuitenkin oli sosialidemokraattinen liike lailla kielletty.

Myöskin Venäjältä on hyvin kuvaavia esimerkkejä. Olivathan tsaari-Venäjän aikana kaikki vasemmistopuolueet laittomia. Niin sosialidemokraattinen kuin sosialivallankumouksellinen puolue olivat kiellettyjä. Mutta siitä huolimatta nämä lähettivät edustajia duumaan ja nämä edustajat esittivät siellä pelottomasti ja hallitusta säikähtämättä puolueittensa näkökantoja. Eikä heihin tavallisesti kajottu, vaan saivat he vapaasti siellä esiintyä. Meillä sensijaan pannaan kokonainen ryhmä kiinni senvuoksi, että ryhmän säännöissä kuuluu olevan jotain vikaa ja koska ryhmän jäsenet ovat hyväksyneet saman ohjelman, jota heidän puolueensa yleensä noudattaa.

Hallituksen toimenpiteet on ulotettu koskemaan myöskin kommunistisia lehtiä ja kirjapainoja ja nämä muodostavat oman lukunsa tässä surullisessa historiassa. Asianomainen hallituksen jäsen on nimenomaan ilmoittanut, että hän ei ole nojautunut painovapauslakiin lakkauttaessaan lehdet. Mutta mihin muuhun lakiin hän voi nojautua, koska nämä asiat on järjestetty juuri painovapauslailla? Hallituksen jäsen ilmoittaa, että hän nojautuu rikoslakiin, voimatta kuitenkaan siitä esittää ainoatakaan pykälää, jonka nojalla tämäntapainen menettely on mahdollista. Eikä se olekaan laillisesti mahdollinen. Painovapauslaki nimenomaan säättää missä järjestyksessä lehtiä lakkautetaan milloin yhteiskunta haluaa ne saada lakkautetuksi, ja samoin missä järjestyksessä kirjapaino voidaan sulkea. Se on aivan toinen järjestys kuin mitä tällä kerralla on noudatettu. Kirjapainoihin nähden on erikoisesti se seikka muistettava, että yhtiö, joka omistaa kirjapainon, ei ole mikään puoluejärjestö. Se on tavallinen osakeyhtiö, jolla on osakkeenomistajansa, osakepääomansa ja lisäksi velkoja kuten osakeyhtiöllä tavallisesti on. Eihän tämmöisen osakeyhtiön kimppuun ole oikeus käydä puolueohjelman nojalla, jota osakeyhtiö tietysti ei ole millään tavalla sitoutunut noudattamaan.

Miten näitä asioita on aikaisemmin tulkittu, se selviää eräästä keskustelusta, joka v. 1918 käytiin eräiden sosialidemokraattien ja silloisen pääministeri Paasikiven kesken. Herra Paasikiven hallitukselta vaadittiin, että kirjapaino, jossa Suomen Sosialidemokraatti-lehti nyt painetaan, vapautettaisiin tšekavarikosta. Pääministeri Paasikivi sanoi, että oikeastaan tuommoiset kirjapainot ovat kaiken kiihoituksen pesäpaikkoja, mutta valitettavasti hän ei tunne mitään lain pykälää, johon nojaamalla hän

voisi jatkuvasti pitää kirjapainoja takavarikoituna. Eikä hän voinutkaan, vaan lopetti puheenaolevan samoin kuin muidenkin kirjapainojen takavarikon ja ne päästettiin toimimaan. Samoin on tehtävä niihin kirjapainoihin nähden, jotka nyt ovat suljetut. Niiden takavarikoimiseen ei ole olemassa mitään oikeutta.

Kuten näkyy, on hallituksen toimenpiteiden laillinen pohja sangen heikko. Oikeastaan sitä pohjaa ei ole ollenkaan eivätkä porvarilliset sanomalehdet myöskään siitä puhu. Ne ovat kaiken aikaa esittäneet poliittisia motiiveja ja niiden nojalla ne tekoa puolustavat. Mutta poliittisestikin teko on ollut sangen lyhytnäköinen. Eihän mitään aatesuuntaa sillä hävitetä, että sitä vastaan ryhdytään väkivaltatoimenpiteisiin. Onhan se nähty kautta aikojen ja meidänkin maamme historia tuntee siitä esimerkkejä. Olkoot aatteet järkeviä tai tyhmiä, ei niitä väkivaltakeinoin voida hävittää. Päinvastoin niille annetaan väkivaltaisten vainojen kautta vauhtia ja tehdään toimihenkilöistä marttyyrejä. Marttyyrikruunu on houkutteleva, joten yhä useampi pyrkii sitä kantamaan. Jos hallituksen ohjelmaa jatkuvasti noudatetaan, saattaa ainoana seurauksena olla, että kommunistinen toiminta painuu maanalaiseksi, jolloin yhteiskunnan on mahdoton sitä kontrolloerata. Eivät kommunistit silloin voisi sitä itskään kontrolloerata, koska silloin muodostuu kaikenlaisia seikkailijakuntia vielä suuremmassa määrässä kuin tähän asti.

Jos tapahtumaa katselee sosialidemokratian kannalta, niin hallituksen teko on epäsuotuisin juuri meidän toiminnallemme. Sosialidemokraattisen puolueen taholla oltiin verrattain tyytyväisiä siihen, että kumpikin aateryhmä työväen keskuudessa siirtyi omaan puolueeseensa. Silloin kumpikin on aatetoverien ympäröimänä ja silloin myös tietää, kehenkä voi luottaa. Eron jälkeen alkoi selvä aatteellinen taistelu ja sitähän aina voi käydä reippaalla mielellä ja odottaa, että kansan keskuudessa järki pääsee voitolle. Me olimme jo suoriutumassa lopullisina voittajina tässä taistelussa. Kaikki ne tavattoman suuret epäjohdonmukaisuudet ja aatteelliset lehmänkäännökset, joita kommunistinen puolue oli tehnyt, olivat alkaneet vieroittaa jäseniä siitä. Hallituksen toimenpide hämmentää nyt tätä odotettavissa ollutta selviytymistä. Jälleen on vaikea tietää, miten olot tulevat järjesty-mään.

Kun näin on laita, on sosialidemokraattisen työväestön yksimielisesti noustava vastustamaan näitä hallituksen päättämiä ja koko porvariston tukemia toimenpiteitä. Me emme, kuten sanoin, tee sitä kommunistien itsensä vuoksi, vaan oman aattemme velvoittamina, suojellaksemme kansalaisvapauksia ja yhteiskunnan

rauhallista kehitystä. Sen vuoksi on porvaristolle lausuttava asiassa suorat sanat. Vaadimme sitä lopettamaan toimenpiteensä, vapauttamaan pidätetyt henkilöt ja avaamaan kirjapainot sekä antamaan lehtien ilmestyä vapaasti. Jos jotain rikollista yrittään, käytäköön siihen käsiksi niin ankarasti kuin on tarpeen, mutta tällöinen etukäteen tapahtuva nuotanveto ei tee hyvää vaikutusta.

Samalla kun me tämän vaatimuksen esitämme, samalla meidän on päätettävä ryhtyä uutteraan työhön sosialidemokraattisen valistustyön tekemiseksi. Viime aikojen tapahtumat ovat erityisen selvästi osoittaneet, että sosialidemokratia on sittenkin ainoa tie, jota vaeltaen tulemme pikemmin ja varmemmin oikeaan päämäärään. Ennenkuin maamme työväki tämän oppii, sitä ennen se ei voi päästä aseman herraksi eikä päästä eroon siitä rengin asemasta, jossa se tähän saakka on saanut elää ja kärsiä.

II

KANSAKUNNAN YHTEISTEN ARVOJEN YMPÄRILLÄ

Sosialidemokraattinen hallitus esittäytyy ohjelmineen eduskunnalle 13. 12. 1926

Herra Puhemies. — Maamme hallitusmuodon mukaan tulee valtioneuvoston jäsenten nauttia eduskunnan luottamusta. Sen vuoksi haluaa tänään nimitetty hallitus Herra Puhemiehen suostumuksella henkilökohtaisesti esittäytyä eduskunnalle ja samalla saattaa eduskunnan tietoon sen ohjelman, jota hallitus aikoo vastaisessa toiminnassaan noudattaa.

Ryhtyessään sille uskottua tehtävää suorittamaan elähdyttää hallitusta vilpitön harrastus työskennellä tasavaltamme kaikinpuoliseksi lujittamiseksi ja vahvistamiseksi. Valtiosääntömme pohjalla työskennellen tulee hallituksen pyrkimyksenä sen vuoksi olemaan maamme itsenäisyyden ja tasavallan hallitusmuodon turvaaminen.

Hyvin ymmärtäen, että maamme valtiollisen menestyksen välttämättömänä edellytyksenä on sen taloudellinen edistyminen ja hyvinvointi, tulee hallitus erikoisesti kiinnittämään huomiota maan taloudellisten voimien edelleen kehittämiseen. Sen vuoksi ei siltä tule puuttumaan halua ja harrastusta työskennellä maan elinkeinojen kehittämiseksi siinä määrin kuin niitä voidaan hallituksen toimenpiteillä edistää. Maan pääelinkeino, maatalous kaikine sivuelinkeinoineen, samoin kuin valtion ja yksityinen metsätalous, tulevat hallituksen puolelta saamaan kaikkea mahdollista tukea. Myöskin maamme teollisuuden ja kaupan edelleen kehittämiseksi tulee hallitus omistamaan lämmintä huomiota.

Hallituksen pyrkimyksenä tulee myös olemaan kansan sivistyksen kaikinpuolinen kohottaminen koululaitoksen ja vapaan valistustyön avulla, samoin kuin niin kansankulttuurin kuin ylempien kulttuurin kehittäminen kansanvaltaiseen suuntaan.

Ulkovaltoihin nähden tulee hallitus noudattamaan itsenäistä ulkopolitiikkaa, samalla pyrkien olemaan mukana kansainvälisessä yhteistyössä. Hallitus haluaa ylläpitää ystävällisiä suhteita kaikkiin valtioihin ja kannattaa tähän tähtäävää määrätietoista rauhanpolitiikkaa. Kansainvälisiä varustusten supistamispyrkimyksiä tulee hallitus ajamaan ja tukemaan.

Näiden yleistä laatua olevien suuntaviivojen ohella on hallitus tulevaa toimintaansa suunnitellessaan kiinnittävä huomiota erinäisiin maamme yhteiskunnallisissa oloissa vallitseviin yksityiskohtiin, joihin nähden sen mielestä olisi välttämätöntä aikaansaada korjauksia ja parannuksia.

Erikoisesti on tällöin sosiaalisen lainsäädännön edelleen kehittäminen kuuluva hallituksen harrastuspiiriin. Vaikkakin yhteiskunnallisen lainsäädännön alalla on viime vuosina erinäisiä tuloksia saavutettu, on maamme kuitenkin tässä suhteessa vielä suuresti jäljessä useasta muusta maasta. Vähävaraisen kansanluokan aseman parantamiseksi on sen vuoksi melkoinen uudistus työ tällä alalla välttämätön. Tässä mielessä pyrkii hallitus kehittämään sekä teollisuus- että maataloustyöväkeä koskevaa työväensuojelulainsäädäntöä, pitäen tässä suhteessa ohjeenaan kansainvälisesti hyväksytyjä päätöksiä. Myöskin kahdeksantunnin työaikaan nähden olisi maassamme astuttava se askel, joka kansainvälisesti on sovittu otettavaksi. Tapaturmavakuutuslainsäädäntöön, joka meillä tosin äskettäin on uusittu, kaivataan hallituksen mielestä vielä eräitä korjauksia, joihin sen vuoksi tullaan pyrkimään. Samoin olisi tärkeätä aikaansaada tehokas sairausvakuutus, jonka hyväksi meillä jo on melkoisesti esitöitä tehtynä. Työkyvyttömyys- ja vanhuudenvakuutusta tarkoittavan sosiaalivakuutuksen aikaansaamista pitää hallitus erittäin tärkeänä ja tulee sen vuoksi ryhtymään valmistaviin toimenpiteisiin asiassa. Toinen ala, jolla hallitus katsoo itsellään olevan tärkeitä tehtäviä, on erinäisten korjausten aikaansaaminen maamme verotusoloihin. Tällä alalla on vallalla monia epäkohtia, jotka ovat herättäneet suurta tyytymättömyyttä maassa. Kunnallisessa tuloverossa on vähävaraisille välttämättä saatava nykyistä suurempia verohelpotuksia, jota varten lain sallimia tulonvähennyksiä olisi huomattavasti korotettava. Hallitus ryhtyy myös valmistamaan kunnallisen tuloveron uudistamista asteittain yleneväksi sekä omaisuuden ja ansiottoman arvonnousun verottamista kunnallisessa verotuksessa.

Edelleen olisi valtionkin tulo- ja omaisuusveroon nähden aihetta saada tarpeellisia muutoksia, jotka enemmän kuin tähän

asti vapauttaisivat alhaisia tuloja nauttivat tästä verotuksesta. Nykyinen vähäinen omisuusvero voidaan hallituksen mielestä myöskin ilman haittaa kohottaa, niin että sen tuotto muodostuu suuremmaksi.

Hallitus ilmoittaa edelleen yrittävänsä saada korjauksia nykyiseen tulliverotukseen, josta on muodostunut tärkein verolähde, mutta joka samalla sangen epätasaisesti kohtaa eri kansanluokkia. Tätä välillistä verotusta haluaa hallitus ryhtyä vähentämään, pitäen tärkeänä etenkin elintarpeiden ja välttämättömien kulutustarvikkeiden tulliverotuksen huojentamisen. Tämän tulolähteen suureen merkitykseen nähden valtiotaloudessa samoin kuin sen vaikutuksen vuoksi talouselämään, on luonnollista, että näitä alentamispyrkimyksiä on mahdollisuus toimeenpanna vain asteittain.

Samalla kun hallitus myöntää maan puolustuslaitoksen merkityksen niin kauan kuin yleistä aseista riisumista tarkoittavat pyrkimykset eivät ole kehittyneet nykyistä pitemmälle, ei hallitus ole voinut olla kiinnittämättä huomiotaan tämän laitoksen vaatimiin suuriin menoihin, joihin nähden kansassamme on yleisesti vakiintunut se käsitys, että ne ovat liian rasittavia maamme taloudelliselle kantokyvylle. Tämän laitoksen rasittavuutta on sen vuoksi ryhdyttävä helpottamaan. Tähän onkin hallituksen mielestä mahdollisuus varsinkin palvelusaikaa lyhentämällä ja armeijan miesvahvuutta vähentämällä. Samalla kun hallitus tulee valmistamaan esityksiä näiden päämäärien saavuttamiseksi, tulee se kiinnittämään huomiota niihin epäkohtiin, joita maamme puolustuslaitokseen on päässyt tunkeutumaan. Kaikella ankaruudella tullaan suhtautumaan esiintyviin väärinkäytöksiin.

Siihen suureen tärkeyteen nähden, mikä maataloudella on maamme elinkeinojen joukossa, tulee hallitus suunnittelemaan toimenpiteitä tämän elinkeinon kohottamiseksi. Sen ohella tulee hallitus erikoisesti kiinnittämään huomiota pienviljelijäin ja maataloustyöväestön asemaan. Näiden suurten ryhmien aseman kohottamiseksi on välttämätöntä parantaa heidän asunto-olojaan, helpottaa pienviljelijöille tarpeellisen lisämaan saantia, laajentaa heidän laiduntamisoikeuttaan sekä hankkia heille huoakeakoista luottoa. Uudisasutusta sekä yksityisten että valtion mailla haluaa hallitus niinikään edistää voimassaolevaa asutuslainsäädäntöä kehittämällä.

Yhteiskuntarauhaa ja yhteiskunnan tervehtymistä suuresti häiritsevänä seikkana ovat yhä edelleen, huolimatta kuluneesta pitkästä väliajasta, olleet vuoden 1918 tapahtumat. Niiden ikävät

seuraukset ovat vielä nytkin tuntuvia monella alalla. Tämän vuoksi haluaa hallitus vointinsa mukaan poistaa niitä epänormaalisia ilmiöitä, joita mainitulta ajalta vielä on olemassa. Eräänä osana tässä työssä tulee mainita kansalaisoikeuksien palauttaminen vuoden 1918 kansalaissodan johdosta tuomituille ja vankilasta vapautuneille samoin kuin tilaisuuden varaaminen silloin valtion palveluksesta erotetuille päästä takaisin valtion toimeen. Seisten lujasti kieltolain pohjalla tulee hallitus tarmokkaasti jatkamaan toimenpiteitä alkoholin salakuljetuksen ja sala-kaupan tukahduttamiseksi. Sen ohella ei tulla laiminlyömään voimakasta työskentelyä todellisen kansanraittiuden aikaansaamiseksi.

Kansallisiin vähemmistöihin suhtautumisesta on kansainvälinen sosialidemokratia omaksunut vakiintuneet menettelytavat. Ja niiden mukaisesti tulee hallitus maamme ruotsalaiseen kansalliseen vähemmistöön nähden harjoittamaan oikeudenmukaista ja tasapuolista politiikkaa hallitusmuodon hengessä.

Edellä on esitettyinä kysymykset, jotka ennakoita ovat kiinnittäneet hallituksen mieltä ja joihin nähden se on katsonut voitavansa laatia itselleen ohjelman. Melkoinen osa edellä kosketelluista ohjelmakohdista tulee aiheuttamaan esityksiä eduskunnalle, ja tulee eduskunnalla niin ollen aikanaan olemaan tilaisuus niitä käsitellä. Vaikkakin tämä ohjelma ehkä on yksityiskohtaisempi kuin mitä tähän asti yleensä on ollut tapana etukäteen esittää hallituksen yleisistä pyrkimyksistä, ei siihen tietenkään silti ole voinut sisältyä kaikkia hallituksen tulevia toimenpiteitä. Kuhunkin esilletulevaan kysymykseen tulee hallitus suhtautumaan maan edun mukaisesti.

Esitetyn ohjelman pohjalla aikoo hallitus ryhtyä työskentelemään ja pyrkii toteuttamaan siitä niin suuren osan kuin sillä on mahdollisuuksia. Tälle työlleen toivoo hallitus kaikkien yhteistä hyvää harrastavien voimien kannatusta ja ennen kaikkea eduskunnan tukea. Hallitus on täysin tietoinen siitä, että se on kaikista teoistaan ja mahdollisista laiminlyönneistään vastuun-alainen eduskunnalle.

Porvarillinen oppositio ja sosialidemokraattien astuminen hallitukseen

Hallituksen vastaus välikysymykseen 17. 12. 1926.

Herra Puhemies! Ed. Tulenheimo sekä eräät muut edustajat ovat kuluvan joulukuun 14 päivänä tekemässään välikysymyksessä pyytäneet asianomaisen hallituksen jäsenen vastausta seuraaviin kysymyksiin: "Onko hallituksella yksityiskohtaisempaa suunnitelmaa eduskunnalle esittämänsä ohjelman toteuttamiseksi ja millainen se on; sekä edellyttääkö hallitus, että sillä mainitun ohjelman toimeenpanijana on eduskunnan luottamus?"

Ensimmäisen välikysymyksessä tehdyn kysymyksen johdosta on minun ilmoitettava, ettei hallituksella tietenkään vielä voi olla yksityiskohtaista suunnitelmaa esittämänsä ohjelman toteuttamiseksi. Vastoin välikysymyksen allekirjoittajain käsitystä on hallitus sitä mieltä, että eduskunnalle esitetty ohjelma on siksi yksityiskohtainen ja selvä, että se antaa tätä hetkeä varten tarvittavan riittävän selvän kuvan hallituksen aikomuksista ja pyrkimyksistä. Yksityiskohtaisen suunnitelman laatiminen ohjelman kunkin kohdan toteuttamista varten tulee vaatimaan vakavaa ja perinpohjaista valmistelua, jonka tulokset aikanaan kypsyvät eduskunnalle esitettäväiksi ja silloin arvosteltaviksi.

Välikysymykseen sisältyvään toiseen kysymykseen huomautan, ettei hallituksen arvosteltavissa ole, nauttiiko se eduskunnan luottamusta. Vastauksen tähän kysymykseen voi vain eduskunta antaa.

Hallitus odottaa, että eduskunta hyväksyy yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen.

Pääministeri Tannerin puheenvuoro välikysymyskeskustelun loppupuolella.

Kun ed. Tulenheimo näkyy kaipaavan minunkin esiintymistäni tässä asiassa, rohkenen lyhyellä lausunnolla vaivata eduskuntaa, vaikkakin keskustelu on näin pitkälle venynyt. Tähän on sitä enemmän syytä, kun keskustelu nyt lähenee loppuaan ja minulla samalla on tilaisuus kosketella eräitä kohtia tähänastisessa keskustelussa.

Ensinnäkin on minun itse välikysymyksen teosta lausuttava, että minä puolestani olen sitä tyydytyksellä tervehtinyt. Sen kautta on ainakin minun pyrkimykseni tullut täytetyksi. Edus-

kunnalle on annettu tilaisuus selvittää tärkeä kysymys siitä, nauttivatko äsken nimitetyt valtioneuvoston jäsenet eduskunnan luottamusta. Epäilykset välikysymyksen tekijäin taholla, että välikysymys jossakin muodossa olisi ollut hallitukselle vähemmän tervetullut, eivät niin ollen ainakaan minuun nähden pidä paikkaansa.

Sen sijaan täytyy siihen muotoon nähden, johon välikysymys on laadittu, lausua, että se on jokseenkin kömpelö asiapaperi, ehkä kömpelöimpiä, mitä eduskunnan pöytäkirjoihin tähän saakka on liitetty. Näkee kaikesta, että välikysymyksen kirjoittajalla on ollut paljon päänvaivaa, ennen kuin hän on saanut kokoon välikysymyksensä ja sen laadituksi siihen muotoon, että siitä voisi keskustelun aikaansaada. Välikysymyksen sanamuoto panikin aluksi suuresti ihmettelemään, mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan. Tämäniltainen keskustelu ja varsinkin välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan lausunto ovat tässä suhteessa kuitenkin antaneet täyden selvyuden. Ed. Tulenheimon ensimmäinen lausunto oli oivallinen näyte siitä, millä tavalla vanhoillinen poliitikko katselee yhteiskunnallisia kysymyksiä. Minä luulen, että eduskunnassa ei ole moniin vuosiin annettu lausuntoa, jossa siinä määrin yhteen paikkaan koottuna olisi ilmaistuna se vanhoillinen katsantokanta, jonka mukaisesti ed. Tulenheimo ja luultavasti muutkin hänen ryhmätoverinsa suhtautuvat nykyajan yhteiskunnallisiin pyrkimyksiin. Tämä katsantokanta tulee kyllä jatkuvasti näkyviin kussakin eri kysymyksessä pitkin eduskuntatyön suorittamista, mutta nyt, kun on ollut kysymys kokonaisuudesta ohjelmasta, näkee tosiaan, miten vähän toiveita on saada siltä taholta mitään apua, silloin kun sosiaalisiin reformeihin halutaan käydä. Ed. Tulenheimo näkyy katsovan asemaa yhteiskunnassa siten, että nyt on pantava piste kaiken tähänastisen yhteiskunnallisen kehityksen jälkeen. Se mikä tähän saakka on suoritettu, saattaa vielä mennä, mutta etemmäksi ei ole lupa käydä.

Nyt toimensa aloittanut hallitus on ottanut asian kokonaan toiselta kannalta. Se on halunnut saada edes jossakin määrässä liikkeelle reformipolitiikan, joka viime vuosina on jäänyt jotenkin pysähdyksiin. Se on sen vuoksi koettanut kerätä yhteen joitakin niistä tärkeistä kysymyksistä, jotka lähivuosina odottavat ratkaisuaan, ja se on puolestaan varma siitä, että kansan suuri enemmistö ja toivottavasti myös tämän eduskunnan enemmistö on valmis niitä aikanaan kannattamaan, mahdollisesti joissakin yksityiskohdissa hieman muodosteltuina. Täällä ovat jo useat puhujat omasta puolestaan todenneet — ja minä saanen heihin tässä suhteessa yhtyä, — että se ohjelma, jonka hallitus on esittänyt,

ei ole erikoisesti sosialidemokraattinen ohjelma. Se on yksinkertaisesti radikaalisen porvariston ohjelma, ja sen vuoksi olisi eduskunnassa odottanut vapaamielisempien porvarillisten poliitikkojen taholta lämpimämpää vastaanottoa ohjelmalle, jokseenkin kokonaisuudessaan. Niin ei kuitenkaan ole käynyt. Toivottavasti tämä ohjelma, asia kerrallaan esitettynä, tulee saamaan paremman vastaanoton.

Keskustelun varrella ovat useat puhujat tehneet lukuisasti kysymyksiä hallituksen jäsenille ja varsinkin minulle. Näitä kysymyksiä sisälsi jo ed. Tulenheimon ensimmäinen lausunto useampia kymmeniä, ja muut edustajat ovat katsoneet asiakseen vielä täydentää tätä kysymysten sarjaa. Minä arvaan, etteivät he itsekään ole odottaneet, että näihin kysymyksiin tultaisiin antamaan vastausta, varsinkaan kun niitä itse välikysymyksessä ei ollut laisinkaan kosketeltu. Eivätkä arvoisat välikysymyksen tekijät myöskään voine odottaa, että hallituksen jäsenet asettuisivat koulupojan asemaan, jota heillä on oikeus tutkia ja tehdä visaisia kysymyksiä asioista, joita heidän päähänsä pälkähtää. Jos tehtyihin kysymyksiin olisi ryhdytty vastaamaan, arvaan, että ed. Tulenheimolla ja hänen tovereillaan olisi ollut varalla ainakin toinen mokoma kysymyksiä lisää. Keskustelu olisi silloin jatkunut vieläkin pitemmälle, kuin mitä siihen nyt jo on aikaa kulutettu. Ed. Tulenheimolle itselleen näytti vastauksen saanti näihin kysymyksiin myös olleen aivan tarpeeton, koska hän jo etukäteen ilmoitti olevansa selvillä siitä, että hallituksen politiikka on hänelle epämieluisaa ja hän sen vuoksi tulee joka tapauksessa äänestämään epäluottamuslauseen puolesta.

Erääseen asiaan, jota ed. Tulenheimo puheenvuorossaan kosketeli, tahdon kuitenkin tässä palata. Se koskee kysymystä siitä mikä on nykyisen hallituksen suhde sen kannattajapuolueeseen, sosialidemokraattiseen puolueeseen. Ed. Tulenheimo ihmetteli sitä, että hallitusta muodostettaessa oli tarvittu puolueeneuvoston päätös ja edelleen hän eräästä sosialidemokraattien puoluekokouksen päätöksestä oli löytänyt sanat, että asetettava hallitus on puolueen orgaanien kontrollin alaisena. Onko tämä, ed. Tulenheimo, mitään uutta ja outoa? (Ed. Tulenheimo: On!) Ei ainakaan meidän parlamentarisessa elämässämme. Jokainen hallitus, joka täällä on tähän saakka ollut, on tietääkseni ollut hyvinkin kiinteässä vuorovaikutuksessa oman puolueensa keskusorganien kanssa. Jokainen hallitus, joka täällä on istunut, on katsonut velvollisuudekseen käydä oman puolueensa eduskuntaryhmän kokouksissa selostamassa asioita. Tiedänpä erään puolueen, jonka asettama hallitus on antanut eduskuntaryhmänsä nimenomaan äänestää useista

tärkeistä kysymyksistä ennen kuin se on lähtenyt niitä toteuttamaan. Ja minä tiedän, että esim. kokoomuspuolueen edustakuntaryhmä muutama vuosi takaperin oli päättänyt ottaa osaa hallituksen muodostamiseen, mutta kun puolueen piirisihteerien kokous tuli koolle Helsinkiin ja pani jyrkästi hallitukseen menoa vastaan sillä hetkellä, niin asia raukesi. Ed. Tulenheimon oma puolue on siis menetellyt juuri samalla tavalla, mistä hän nyt haluaa moittia nykyistä hallituspuoluetta. Haluan muistuttaa ed. Tulenheimoa edelleen siitä, mikä meteli kokoomuspuolueen taholla pantiin toimeen, silloin kun eräät puolueeseen kuuluvat jäsenet ilmoittivat aikovansa mennä professori Cajanderin muodostamaan virkamieshallitukseen. Hänen puolueensa sekaantui silloinkin asiaan. Muistutan edelleen, mitenkä maalaisliitto viimeksi viime kesän puoluekokouksessaan on hyvinkin tehokkaalla tavalla sekaantunut hallituksensa toimiin, antaen sille suoranaisia ohjeita ja toisissa kohdissa moittien hallituksensa toimintaa. Semmoisena kuin puolue-elämä meillä nykyään esiintyy, on luonnollista, että kiinteä vuorovaikutus hallituksen ja sitä kannattavan puolueen välillä on olemassa, koska muuten ei voi toivoa, että hyvä yhteisymmärrys tulisi jatkumaan puolueessa. Minä luulen muuten, että ed. Tulenheimo ei olisi tätä huomautustaan tehnytkään, jos hän enemmän olisi kiinnittänyt huomiota siihen lauseeseen, jolla eduskunnalle esittämäni ohjelmapuhe loppui ja jossa sanotaan, että hallitus on tietoinen siitä, että se on kaikista teoistaan ja mahdollisista laiminlyönneistään vastuunalainen eduskunnalle. Siinä lauseessa annettiin riittävä vastaus myös ed. Tulenheimon tänään tekemään kysymykseen.

Se keskustelu, mikä nyt on käyty kysymyksestä hallituksen olemassaolosta tai sen kaatumisesta, samoin kuin sen ohjelmasta, on mielestäni suureksi osaksi kuitenkin liikkunut syrjäseikoissa. Pääkysymykseksi ei oikeastaan olisi saanut muodostua se, onko hallituksen esittämä ohjelma kokonaisuudessaan taikka edes pääsuunnissaan eduskuntaa tyydyttävä, tai onko joku hallituksen jäsen ehkä vähemmän mieluisa eräälle osalle eduskuntaa, vaan painopiste keskustelussa olisi minun mielestäni ollut oltava toisaalla. Tällä kertaa on oikeastaan pääkysymyksenä se, mikä hallituksen suunta tässä maassa on oleva vallalla, ei erikoisesti tällä hetkellä, vaan kaukaisempaan tulevaisuuteen tähdäten. Meillä on useamman vuoden kuluessa saatu tottua siihen, että oikeisto, lähemmin määriteltynä kokoomus, on hallinnut maata sopivasti liittoutumalla erään toisen ryhmän kanssa, ja on sillä tavalla antanut väriä maamme poliittiselle elämälle. Se, että tässä suhteessa nyt on tapahtunut muutos ja käänne, ärsyttää hyvin ymmärrettä-

västi kokoomuspuolueen eduskuntaryhmää ja selittää osaltaan, minkä vuoksi välikysymys on tehty. Eduskunnan on mielestäni nyt vastattava kysymykseen, onko poliittiseen elämäämme tässä suhteessa saatava muutos.

Viittaa aluksi useihin lausuntoihin, joita tämän yön varrella on annettu ja joissa on moitittu sosialidemokraattista eduskuntaryhmää siitä, ettei se aikaisemmin ole ollut mukana hallituspulia ratkaisemassa. Samasta asiasta olemme saaneet moitteita useampien vuosien kuluessa. Meidän haluttomuuteemme ovat kuitenkin olleet vaikuttamassa useat, ainakin tällä hetkellä hyvin ymmärrettävät syyt. Nyt kun ajatussuunta sosialidemokraattisessa puolueessa on muuttunut ja siinä on tapahtunut käänne, on sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä äsken syntyneen hallituspulan aikana koettanut parhaansa mukaan myötävaikuttaa syntyneen pulan ratkaisussa. Tällöin on kuitenkin voinut havaita, että ääni ja nuotti aikaisempien moittijain taholla on kokonaan muuttunut.

Siitä huolimatta sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä lojallisesti ja kaikkien parlamentaaristen sääntöjen mukaan on koettanut osaltaan helpottaa hallituspulan ratkaisua. Heti kun entinen hallitus kaatui, ilmoitettiin ryhmän puolesta, ettei se katso voivansa kieltäytyä myötävaikuttamasta hallituksen muodostamiseen. Kun sitten hallituksen muodostaminen uskottiin minun tehtäväkseni, koetin aluksi vointini mukaan saada syntymään kokoomushallitusta, joka voisi nojautua eduskunnan enemmistöön ja jossa eduskunnan kaikki vapaamieliset ainekset olisivat mukana. Siitä aiheutui, että niille ryhmille ja ryhmän osille, joita voitaneen pitää ainakin osittain vapaamielisinä, tehtiin tarjous yhteistoimintaan ryhtymisestä. Se oli merkittävä sovinnon tarjoukseksi. Näille ryhmille tarjosi sosialidemokraattinen ryhmä tilaisuuden aloittaa uuden poliittisen suunnan. Samalla tällä tarjouksella tarkoitettiin jyrkän muutoksen aikaansaamista maan tähänastisessa hallinnossa. Keskustelujen pohjaksi esitettiin näille ryhmille ohjelma, joka, kuten alussa mainitsin, ei suinkaan ollut sosialidemokraattinen, vaan vapaamielis-porvarillinen. Valitettavasti tämä kaunis ajatus raukesi. Sitä jatkuvaisuutta, jonka kokoomushallitus olisi voinut taata maan hallinnolle, ei saatu aikaan. Ne ryhmät, joiden puoleen käännyttiin, kieltäytyivät tällä kertaa maan hallitukseen astumasta. Tällöinkään ei sosialidemokraattinen ryhmä katsonut olevansa oikeutettu vetäytymään syrjään, vaikka sen hartioille täten tuli yksinään jäämään hallitusvastuu. Me tiesimme kyllä eduskuntaryhmässämme, että jos me yksinään, nojautuen vajaan eduskunnan kolmannekseen, panemme hallituksen pysyyn, tulee siitä koitumaan runsaasti vaikeuksia ja ennen kaikkea

jatkuvaa taistelua ja hyökkäyksiä valtansa menettäneen kokoomuksen taholta. Minä toivon, että sosialidemokraattiselle puolueelle on luettava ansioksi, että se tälläkin uhalla tähän kokeeseen ryhtyi.

Nyt kun se on siihen ryhtynyt, on eduskunnan kaikkien vapaa-mielisten ainesten valittava, mitä suuntaa he haluavat tässä maassa vastedes kuljettavaksi. Haluavatko he lähteä kulkemaan oikeiston ohjauksen mukaan, vai haluavatko he laskea perustuksen vapaa-mieliselle politiikalle, jota vastedes voitaisiin seurata? Se hallitus, joka nyt on toimessa, avaa mahdollisuudet jälkimmäiselle tielle käymiseen. Kun maa tottuu siihen ajatukseen, että sosialidemo-kraatit voivat olla hallituksessa, mikä ajatus tietysti uutuudeltaan on hyvinkin outo monen kunnan porvarin mielestä, tulee tietysti myöhemmin aika, jolloin hallituksen pohja voi olla laajempi. Tänä iltana ymmärtääkseni on ratkaistava, kummalle kehityssuunnalle eduskunta haluaa avata mahdollisuudet.

Mitä tulee siihen, mitä hallitus omasta puolestaan tältä keskus-telulta odottaa, voinee sen lyhyesti pukea muotoon: Hallitus odot-taa eduskunnan luottamusta valtioneuvoston jäsenille henkilö-kohtaisesti samoin kuin esittämänsä ohjelman yleissuunnalle, eli sille suunnalle, jota tämä ohjelma viitoittaa.

Sosialidemokraattisen hallituksen esitys kansalaissotaan osallistuneiden armahtamisesta

*Pääministeri Tannerin puhe eduskunnassa 11. 4.
1927.*

Kun täällä on tehty ehdotus käsiteltävänä olevan lakiehdotuk-sen hylkäämisestä, lienee paikallaan koettaa vielä vaikuttaa lopul-liseen päätökseen. Siinä mielessä rohkenen lyhyellä puheenvuo-rolla vielä vaivata eduskuntaa tässä kolmannessa käsittelyssä.

Hallituksen eduskunnalle antama esitys on saanut vastaansa arvostelua sekä vasemmalta että oikealta. Vasemmiston taholla väitetään, että nykyinen sosialidemokraattinen hallitus olisi luopunut sosialidemokraattisen puolueen aikaisemmin esittämästä ohjelmasta. Tähän väitteeseen on lähetekeskustelussa tavallaan yhtynyt oikeisto, ainakin ed. Ingman, huomauttaen, että sociali-demokraattinen eduskuntaryhmä aikaisemmin aina on vaatinut

”lopullista ja täydellistä vuoden 1918 miesten armahtamista”, mutta että sen sijaan nyt vain vaatimattomasti tehdään ehdotuksia ”ehdonalaisuuden poistamisesta ja kansalaisluottamuksen palauttamisesta.”

Tähän arvosteluun on erittäin helppo vastata. Hallituksen esitys eroaa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän aikaisemmasta kannasta tosin lukumäärältään monessa kohdassa, nimitäin kokonaisuudessa kolmessa kysymyksessä. Nyt esitetyn lisäksi on nimittäin aikaisemmin yleensä ehdotettu, että kaikki valtiolliset vangit on päästettävä vapaiksi; ulkomailla, siis rajan takana, pakoileville henkilöille olisi turvattava vapaus palata maahan, ilman että heitä vuoden 1918 tapahtumista enää syytetään; ja kolmanneksi on aikaisemmin esitetty vaatimus, että vireillä olevat syytteet olisi saatettava raukeamaan, eikä uusia syytteitä enää olisi nostettava.

Näyttää siis ensi katsannolta siltä, kuin olisi olemassa suuri eroavaisuus aikaisemmin esitettyjen vaatimusten ja nyt annetun hallituksen esityksen välillä. Niin ei todellisuudessa kuitenkaan ole laita. Sosialidemokraattinen ryhmä, samoin kuin nykyinen hallituskin, ovat asiallisesti edelleen samalla kannalla kuin aikaisemminkin, mutta tämä samalla kannalla oleminen ei nykyhetkellä enää vaadi samanlaisten esitysten tuomista eduskuntaan kuin aikaisemmin.

On nimittäin huomattava, että silloin kun täällä puhutaan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän aikaisemmista vaatimuksista, puhutaan lähinnä niistä vaatimuksista jotka eduskunnalle on esitetty 3 à 4 vuotta takaperin. Niistä ajoista lähtien on kuitenkin näissä oloissa tapahtunut suuria muutoksia.

Silloin kun täällä eduskunnassa esim. v. 1923 oli laaja välikysymyskeskustelu armahdusasian johdosta, jolloin vasemmiston taholta vaadittiin kaikkien vankiloissa olevien vapauttamista, oli tämä kysymys vielä erittäin aktuaali. Silloin istui vankiloissa vielä noin tuhatkunta henkilöä. Niiden vapauttamiseksi oli välttämättä saatava aikaan laki, jos vapauttamisesta mieli yleensä jostain tulla. Nykyjään ei vankiloissa ole enempää kuin noin 40 henkilöä. Tämä on niin pieni määrä, että se ei enää vaadi eduskunnan hyväksymää lakia, vaan jos näiden joukossa on armahdettavia, niin kuin tietenkin on, voidaan nämä harvat tapaukset hoitaa yksityisen armahduksen kautta. Ne vielä istuvista henkilöistä, jotka siis voidaan vapauttaa, voidaan yksityisarmahduksen avulla lähimpäin kuukausien aikana päästää vapauteen.

Niihin vuoden 1918 henkilöihin nähden, jotka jo ovat saaneet tuomionsa, on siis tärkein kysymys nyt enää vapaudessa olevien

henkilöiden ehdonalaisuuden lopettaminen ja kansalaisluottamuksen palauttaminen, jota nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus tietää. Ainoaksi eroksi hallituksen nykyisen esityksen ja aikaisemmin esitettyjen ohjelmavaatimusten välillä jää siis lopulta se, että nyt ei puhuta rajan takana olevista henkilöistä eikä myöskään siitä, että uusia syytteitä ei enää olisi nostettava. Molemmat nämäkin ohjelman kohdat ovat kuitenkin suuressa määrin menettäneet merkitystään. Rajan takana ei ole vallan monta semmoista henkilöä, joiden syyksi jäisi ainoastaan v. 1918 aikana sattuneita rikoksia. Uusia syytteitä ei enää myöskään ole pitkään aikaan nostettu. Näistä kahdesta kysymyksestä ei sen vuoksi enää kannata paljon puhua. Mutta jos äärimmäisellä vasemmistolla on halua yrittää ajaa näitäkin kahta ohjelmakohtaa eduskunnassa, niin arvattavasti sen ilon jokainen heille suo. Minä vaan puolestani epäilen, että eduskunnan enemmistö ei ole taipuvainen tämän tapaiselle vaatimukselle korvaansa kallistamaan.

Hallitus puolestaan olisi tyytyväinen, jos sen esittämä ohjelma saataisiin tällä kertaa tulokseen. Jos hallituksen esitys saavuttaa eduskunnan hyväksymisen, olisivat vuoden 1918 tapahtumat tosiasiallisesti likvidoidut. Minä siis pyytäisin torjua äärimmäisen vasemmiston yhdessä herra Ingmanin kanssa esittämän väitteen, että sosialidemokraattisen ryhmän ja hallituksen taholla olisi luovuttu aikaisemmasta ohjelmasta. Muuttuneet olot ovat tehneet tarpeettomaksi aikaisemman laajemman ohjelman ajamisen.

Paljon vakavampi huomio on minun mielestäni kiinnitettävä niihin eduskunnassa annettuihin lausuntoihin, joissa pyritään väittämään, että armahdus ei nykyään ole mahdollinen ja että sen kautta horjutettaisiin yhteiskuntajärjestystä. Kun näin tahdotaan väittää, silloin sisällytetään asiaan itse asiassa enemmän kuin mistä todellisuudessa on kysymys. On nimittäin koko ajan muistettava, että nämä noin 1200 henkilöä, joiden asioista on puhetta, ovat jo vapaudessa ja että suurin osa heistä on ollut jo vuosikausia vankilan muurien ulkopuolella. Nyt on enää kysymys vain lisärangaistuksen poistamisesta, mikä todellisuudessa on verraten vähäinen kysymys. Jos nämä henkilöt olisivat yhteiskunnallisesti vaarallisia, olisi heidät tietysti ollut pidettävä kiinni eikä päästettävä heitä vapauteen. Jos taas on katsottu heidät voitavan päästää vapauteen, niin on yhteiskunnan velvollisuus myös antaa heille sama tilaisuus kuin muillekin kansalaisille, kunnollisesti elää ja kunnollisesti hankkia itselleen elatuksensa.

Periaattellisesti on kysymys armahdusten laajentamisesta itse asiassa ratkaistu jo silloin kun ensimmäinen armahdus annettiin. Silloin on valtiomahti jo hylännyt sen kannan, että yhteiskunnan

etu vaatii pitämään kiinni täysistä tuomituista rangaistuksista. Sen jälkeen on oikeiston ja vasemmiston mielipiteissä olemassa oikeastaan vain aste-eroavaisuutta, mutta ei mitään periaatteellista eroavaisuutta. Toiset ovat halunneet jakaa armahdusta vähitellen, tiipoittain. Me täällä vasemmalla olemme halunneet saada kysymyksen kerta kaikkiaan pois.

Ne, jotka yhä edelleen vastustavat tämän loppulikvidoimisen aikaansaantia, haluavat joko tietoisesti tai tiedottomasti yhä edelleen ylläpitää vuonna 1918 syntynyttä rajaa valkoisen ja punaisen välillä. Hallitus puolestaan on ainakin tältä osalta halunnut luoda umpeen vuoden 1918 muistot. Tämä umpeenluominen, kuilun täyttäminen on välttämätöntä, ellei vielä vuosikausia haluta elää näiden muistojen häiritsevän vaikutuksen alaisina. Meidän on lopulta päästävä siihen, ettei näihin muistoihin enää tarvitse kajoa ja ettei toivottavasti koko vuotta 1918 eduskunnassa enää tarvitse edes mainita. Tämän eduskunnan kunnia-asia on saattaa loppuun tämä kysymys ja tarjota siten uudelle eduskunnalle tilaisuus luoda katseensa eteenpäin, suuriin yhteiskunnallisiin reformeihin, niin ettei sen tarvitse enää vanhojen asiain käsitteilyllä aikaansa kuluttaa.

Tämän asian käsittelyn varrella on eräiden eduskunnan jäsenten taholta tehty välitysehdotus, joka keskustan tavallisen reseptin mukaan kulki keskilinjaa, ehdottaen puolet vapautettavaksi ja puolet edelleen kärsimään rangaistusta. Tätä ehdotusta perusteltiin sillä, että kansalaisluottamuksen palauttaminen ja ehdonalaisuuden lopettaminen olisi oikeutettu niille, jotka ovat tehneet puhtaasti valtiollisia rikoksia; ne taas, jotka sen ohella ovat tehneet itsensä syypäiksi yksityisluontoisiin rikoksiin, olisivat ehdotuksen mukaan edelleen jäävät rangaistusta kärsimään. Samassa hengenvedossa, kun tämä ehdotus tehtiin ja täten perusteltiin, mainittiin ehdotuksen tekijän taholta kuitenkin, että myös nämä viimeksimainitut voidaan yksityistietä armahtaa. Niin pian kuin tällöinen ilmoitus annetaan, kaatuu sillä myös koko se rakennelma, jolle tuo välitysehdotus perustuu. Jos kerran joku ryhmä rikollisia voidaan yksityistietä armahtaa, voi se myös eduskuntatietä tämän edun itselleen saada. Tällöin tietenkin jäisi pieni lajittelu suorittamatta. Mutta se on asian tässä vaiheessa nyttemmin enää tarpeeton ja sen poisjäämisestä ei tule olemaan kenellekään vahinkoa.

Ne edustajat, jotka ovat tätä välitysehdotusta ajaneet, ovat sen kaaduttua näyttäneet olevan loukkaantuneita ja uhkaavat äänestää asiaa vastaan nyt, kun kysymys on lopullisesti ratkaistavana. Samalla he ovat ilmoittaneet, että asia on joutunut nykyiseen

vaiheeseen ainoastaan sen vuoksi, että joku osa edustajista olisi vastoin vakaumustaan, siis epärehellisesti, äänestänyt hallituksen ehdotuksen puolesta saadakseen tuon välitysehdotuksen kaatumaan, koska se näytti heistä vaarallisemmalta.

On vaikeata uskoa, että eduskunnassa olisi tämmöistä epärehellistä äänestysmenettelyä harjoitettu. Jos niin olisi tapahtunut, olisi se tuomittavaa. Tämmöistä epärehellisyyttä ei eduskunnassa odottaisi missään kysymyksessä, saati sitten suurissa periaatteellisissa kysymyksissä. Jos tämmöinen tapa pääsee valtaan, on se omiaan rappeuttamaan parlamentarismia ja kostaan itsensä varmasti tulevaisuudessa.

Eduskunnan kunnian vuoksi olisi nyt pidettävä huoli siitä, että toisessa lukemisessa hyväksytty kanta saatetaan lopullisesti voittoon. Nekin, jotka tähän saakka ovat ajaneet välitysehdotusta, voinevat toivottavasti pysyä edelleen samalla periaatteellisella linjalla ja sen kautta pitää huolta parlamentaarisen kunnian säilyttämisestä. Tätä vaatii lisäksi useasti puheena ollut kansan eheyttäminen ja vanhojen arpien umpeen saattaminen.

Kansallisen kulttuurin saavutuksia

Pääministerin puhe Turun yliopiston vihkiäisjuhlan yhteydessä vietetyillä illallisilla 12. 5. 1927.

Arvoisat isäntämme, kunnioitettavat juhlavieraat.

Käytän aluksi tilaisuutta kiittääkseni omasta ja toisten ministerien puolesta isäntiämme niistä ystävällisistä tervehdyssanoista, joita he ovat meihin kohdistaneet. Koko päivän olemme saaneet nauttia arvokkaasta ohjelmasta ja samalla suurta huolenpitoa isäntiemme puolelta. Mutta tänä iltana meille osoitettu ystävällisyys on kuitenkin ollut omiaan yhä lisäämään meidän viihtyisyyttä.

Me olemme tänään viettäneet suomalaisen kansallishengen ja kansallisen kulttuurin suurta juhlaa, niin harvinaista juhlaa, ettei monta sen veroista aikakirjoistamme tapaa. Olemme juhlineet ensimmäisen suomalaisen yliopiston tehtävänsä vihkimistä.

Ei liene pelkkä sattuma, että Turun suomalaisen yliopiston hanke alkoi samaan aikaan, jolloin maamme valtiollisesti vapautui, itsenäisyytemme kevätpäivinä. Tosin oli ajatus suomalaisen

yliopiston perustamisesta Turkuun esiintynyt jo aikaisemmin, mutta Turun Yliopistoseuran varsinainen perustaminen tapahtui kuten tunnettua vallankumouskeväänä 1917. Silloin vilkkaampaan toimintaan ja suureen isänmaalliseen innostukseen heränneet voimat ovat uhrimieltä osoittaen luoneet suomalaiselle sivistykselle sen laitoksen, jonka olemme tänään virallisesti tarkoitukseensa vihkineet.

Ei liene myöskään sattuma, että olemme joutuneet viettämään näitä vihkiäisiä suuren kansallisen herättäjän J. W. Snellmanin syntymäpäivänä. Valitsemalla tämän päivän ovat juhlan toimeenpanijat ilmeisesti halunneet alleviivata, että tämä uusi sivistysahjo haluaa nojautua siihen kansallishenkeen, jota Snellman voimakkaammin kuin kukaan muu tässä maassa on julistanut. Sinä yhteenkuuluvaisuudentunteena, joka luo valtion ja on vaikuttavimpia tekijöitä ihmiskunnan kehityksessä, on kansallisuustunne esiintynyt usein liioiteltunakin ja intohimoja herättävänä, ja saattaa toisinaan suhtautua vihamielisesti toisia kansallisuuksia kohtaan. Tämä ei kuitenkaan ole Snellmanin julistaman kansallisuusaatteen tarkoituksena, vaan halusi hän herättää ihmiset ymmärtämään, että kansan on kohottava oman kansallisen sivistyksen pohjalta. Jokainen laitos, joka palvelee tätä tehtävää, suorittaa arvokasta kansallista työtä, ja tässä mielessä voinemme kaikki tässä maassa, niin hyvin porvaristo kuin työväestö, ei vain hyväksyä kaiken kansallisissa puitteissa tapahtuvan kulttuurityön, vaan myös antaa sille tehokkaan kannatuksemme.

Samalla kun tämä tilaisuus on suomalaisen kansallishengen merkkipäivä, on se myös suuri suomalainen kulttuurijuhla. Turun suomalainen yliopisto on perustettu nimenomaan suomenkielisen tutkimuksen ja opetuksen edistämiseksi sekä suomalaisen kulttuurin kohottamiseksi. Se seikka, että tämän laitoksen perustaminen on voitu suorittaa vapaaehtoisesti, yksityisen avustuksen tietä, asettaa Turun suomalaisen yliopiston loistavaan erikoisasemaan. Se tosiasia, että Suomen suomalainen kansa on kyennyt omin voimin perustamaan tieteellisen korkeakoulun, on todistuksena siitä, että kansamme suomenkielinen aines on saavuttanut sen sekä aineellisen että sivistyksellisen tason, joka oikeuttaa sen saamaan paikan kulttuurikansojen rinnalla. Sen kautta muodostuu tästä päivästä tavallaan suomalaisen kulttuurin täysikäisyyden päivä, joka oikeuttaa samanlaiseen tunnelmaan, kuin tuntee nuorukainen tullessaan luetuksi miesten joukkoon.

Me tunnemme suurta mielenkiintoa sointuvaa äidinkieltämme, omaa kirjallisuuttamme, kotimaamme historiaa ja näitten alojen tutkimuksia kohtaan. Näitä aloja vaalimalla voimme vähäiseltä

osaltamme kantaa kortemme suureen yleisinhimilliseen sivistys-
kekkoon, ja siten korvata edes murto-osan siitä yhteisestä kult-
tuuriomaisuudesta, jonka olemme muilta mailta käytettäväksem-
me saaneet. Useilla muillakin sivistyksen aloilla voi uusi korkea-
koulu voimakkaasti myötävaikuttaa kansamme edistystason ko-
hottamiseen ja siten edistää myös sen taloudellista kehitystä. Jos
vielä toteutuisi se toive, että tämä uusi yliopisto voisi suuremmassa
määrässä kuin tähän asti maassamme on tapahtunut, lähestyä
kansaa ja levittää kulttuurin päivänpaistetta kansan syvien rivien
nautittavaksi, joille kulttuurin valo toistaiseksi vain heikosti hei-
jastaa, onnistuisi sen varmaan hankkia itselleen arvokas sija kor-
keammasta sivistyksestä kaukana kulkevienkin rinnassa.

Arvoisat isännät! Tänä teidän suurena juhlapäivänänne pyydän
esittää tavallan presidentin, maan hallituksen ja suuren juhla-
yleisön onnentoivotukset Turun suomalaiselle yliopistolle. Olkoon
sillä onnea ja menestystä arvokkaassa tieteellisessä tehtävässään,
joka tarkoittaa suomalaisen kulttuurin kehittämistä kauneimpaan
kukoistukseensa. Onnistukoon sille herättää kansassamme har-
rastusta korkeampaa sivistystä kohtaan ja jaksakoon se tyydyt-
tää sen tiedonjanon, jota se työnsä varrella epäilemättä runsaasti
tulee kohtaamaan.

Kunnioitettavat juhlavieraat. Samalla kun minä toivon teidän
kaikkien, arvoisat juhlavieraat, yhtyvän lausumaani tunnustuk-
seen juhlatoimikunnalle sen aikaansaamista arvokkaista juhlati-
laisuuksista, rohkenen kehottaa kaikkia läsnäolevia yhtymään
kolminkertaiseen eläköönhuutoon Turun suomalaisen yliopiston
menestykselliselle toiminnalle ja onnelliselle tulevaisuudelle.

Itsenäisyyden ensimmäisen vuosikymmenen päätyessä

*Pääministerin puhe eduskunnan juhlaistunnos-
sa itsenäisyyden päivänä 6. 12. 1927.*

Arvoisat kansanedustajat.

Tänään on Suomessa juhlapäivä. Ei tavallinen kalenteriin otettu
juhlapäivä eikä myöskään lailla määrätty tilaisuus, mutta silti
päivä, jonka merkityksen kansa yksimielisenä on valmis tunnusta-
maan. Koko maassa kohdistetaan tänään kiitollisin mielin ajatuk-

set siihen hetkeen 10 vuotta takaperin, jolloin valtakuntamme itsenäiseksi julistautuminen tapahtui, mikä hetki on korkein, mitä minkään kansan elämässä voi sattua. Siitä hetkestä alkaen on Suomen kansa tullut korotetuksi — ei enää vain kansakuntien joukkoon, kuten 110 vuotta aikaisemmin, vaan — itsenäisten kansakuntien joukkoon. Suomesta tuli silloin suvereeninen ja omista asioistaan päättävä valtakunta. On senvuoksi ymmärrettävissä, että kansamme tänään ilman soraääniä ja yksimielisenä muistelee tätä kohtalonhetkeä Suomen kansan elämässä. Tämä on sitä ymmärrettävämpää kun kansamme ei aikaisemmin ole ollut itsenäisenä, vaan on historiansa alusta alkaen ollut toisiin valtakuntiin liitettynä.

Tällä hetkellä on Suomen itsenäisyys täysin riidaton ja kaikkien tunnustama. Sitä se ei ollut 10 vuotta takaperin, josta alkaen me itsenäisyytemme uuden ajanlaskun olemme alottaneet. Tosin kansaneduskuntamme sen silloin niin päätti, mutta vielä sen jälkeenkin oli monia vaikeuksia edessä. Vielä olivat vieraan valtakunnan sotajoukot maassa ja vielä puuttui ulkovaltojen tunnustus. Silloiselle kansaneduskunnalle on kuitenkin suureksi ansioksi luettava, että se epävarmasta tulevaisuudesta huolimatta rohkeni tehdä ratkaisevan päätöksen. Siitä lähtien kehittyi asia omalla painollaan eteenpäin.

Suomen itsenäisyys ratkaistiin siis muodollisesti eduskunnan päätöksellä 10 vuotta takaperin. Olisi kuitenkin liian omahyväistä lukea itsenäisyytemme saavuttaminen yksinomaan tuon päätöksen ansioksi. Kylmä todellisuus osoittaa, että tärkeimmät ratkaisut kansojen elämässä ovat kautta historian tapahtuneet parlamenttien päätöksistä riippumatta. Valtakuntia on useimmissa tapauksissa luotu ”raudalla ja verellä”. Meidänkin tapauksessamme sarja ulkoisia onnellisia tapahtumia johti asiain kulun siihen, että maallemme aukeni tilaisuus käyttää esiintyneitä mahdollisuuksia. Tosin oli täällä jo toista vuosisataa hiljaisuudessa kytenyt ajatus itsenäisestä Suomesta. Sen hyväksi oli jonkin verran toimittukin, vaikkei tästä toiminnasta ollut tuloksia nähtävänä. Itse pääratkaisu tapahtuikin maamme rajojen ulkopuolella.

Tämä hetki ei ole oikea teoreettisille mietiskelyille siitä, mitä itsenäisyys ja vapaa päätäntävalta jollekin maalle merkitsee. Sen sijaan on meille paljon opettavampaa ja rohkaisevampaa luoda katsaus siihen, mitä sen saavuttaminen on meille käytännössä merkinnyt.

Jonkinlaisen taustan tälle tarkastelulle saa palauttamalla miehiin, miltä olot meillä näyttivät vieraan valtakunnan johdetta-

vana eläessämme ja miten suuresti muuttuneissa oloissa me elämme nyt, 10 vuoden kuluttua tästä tärkeästä tapahtumasta.

Vaikka Suomi olikin saanut nauttia autonomisen valtion etuja eläessään Venäjän valtakunnan yhteydessä, oli silloisesta riippuvaisuudesta kuitenkin tuntuvia haittoja niin hyvin valtiollisella kuin taloudellisella ja sivistyksellisellä alalla. Jo asiain ratkaisutapa aiheutti niitä runsain määrin. Kansaneduskuntamme oli tosin viime vuosina ennen eroa saanut kokoontua jokavuotisille valtiopäiville entisten kolmivuotisten väliaikojen sijaan, mutta sen kädet olivat sidotut. Sillä ei ollut lopullista päätäntävaltaa, vaan harjoitettiin sen päätösten suhteen monenkertaista seulomista. Kotimainen senaatti antoi sen päätösten johdosta lausuntonsa, vierasmaalainen kenraalikuvernööri toimitti päätökset edelleen oman lausuntonsa seuraamana ja vihdoinkin esitti Pietarissa oleva ministerivaltiosihteri asiat Venäjän hallitsijalle. Lopullisessa ratkaisussa otettiin harvoin huomioon mitä Suomen etu vaatii: sen sijaan katsottiin etupäässä ratkaisun vaikutusta Venäjän etujen kannalta. Tästä johtui, että varsinkin uuden aikakauden vaatimat suuret uudistukset joutuivat odottamaan aikaansa, siitä huolimatta, että niille saatiinkin oman maan eduskunnan kannatus.

Myöskin hallitusvallan käyttöön nähden oli asema lohduton. Kotimaisella hallituksellakaan ei ollut vapaita käsiä muuta kuin varsin pienissä asioissa. Hallinnolliseenkin alaan kuuluvat kysymykset ratkaistiin pääasiassa maan ulkopuolella, ja sen jälkeen kun kotimainen hallituksemme oli joutunut maallemme vieraiden aineiden miehittämäksi, ei hallituksella ollut harrastustakaan maan asiain eteenpäin viemistä kohtaan. Koko kehitys oli siten joutunut miltei täydelliseen pysähdystilaan. Valtiollisella alalla emme voineet vapaasti viedä kehitystä eteenpäin. Taloudellinen elämämme, joka sai kehittyä ulkopuolella vieraan valtakunnan asettaman pakkopaidan, ei tosin tuntenut näitä rajoituksia samassa määrässä, mutta suuripiirteisimpiä aloitteita ei silläkään taholla voitu ajatella, varsinkin jos ne kaipasivat valtiovallan tukea. Ja sivistyksellinen elämämme kärsi suuresti.

Kun maamme itsenäisyys lopulta oli tapahtunut tosiasia, oli kansallamme edessään valtava työ. Uusi valtakunta oli rakennettava ja lujitettava. Tosin meillä tässä suhteessa oli verrattomasti edullisempi asema kuin monella muulla maailmansodan jälkeen syntyneellä uudella valtakunnalla sen johdosta, että meillä toki oli olemassa valtakunnan rakentamiseen tarvittava perusrunko. Suomihan oli jo enemmän kuin 100 vuotta ollut autonomisena valtiona eikä sen siis tarvinnut valtiona uudelleen muodostua.

Mutta siitä huolimatta oli suoritettava työn määrä suuri. Sitä suoritettiin innolla. Tämä näkyi siitäkin, että eduskunnan istuntokaudet alkuvuosina useasti jatkuivat suurimman osan vuotta.

Lähimpänä tehtävänä oli uuden valtiosäännön luominen. Aluksi mielipiteet tässä asiassa kävivät suuressa määrässä hajalle ja ns. ”valtiosääntötaistelun” aika oli sen johdosta melko kiihkeä. Puolentoista vuoden kuluttua itsenäisyysjulistuksen antamisesta säädettiin, että maamme oli oleva tasavalta, ja uuden tasavallan perusteita ryhdyttiin sen jälkeen yhteisvoimin lujittamaan.

Lainsäädännössämme alkoi sen jälkeen niin vilkas toimikausi, että se muistuttaa jäiden lähtöä suuren ja ankaran lumitalven jälkeen. Kaikilla aikaisemmin laiminlyödyillä aloilla kiirehdittiin luomaan uutta, ja virkeät reformituulahdukset puhalsivat läpi uuden yhteiskuntamme. Päätökseen onkin sen jälkeen saatettu melkoinen määrä reformeja, jotka olisivat kunniaksi minkä maan parlamentille tahansa. Niiden avulla on voitu saattaa laajat kansankerrokset oloihinsa tyytyväisemmiksi ja siten kiinnittää niitä itsenäisen Suomen lojalisiksi kansalaisiksi.

Tuloksellista työtä on tehty myöskin taloudellisella alalla. Vaikka maamme säästyikin ottamasta aktiivisesti osaa maailmansotaan, olivat sodan vaikutukset passiivisellakin puolella siksi raskaat, että maamme taloudellinen asema itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen oli kaikkea muuta kuin kadehdittava. Rahamme arvo, vakavan taloudellisen elämän ensimmäinen edellytys, laski nopeata vauhtia, kunnes markalla oli ainoastaan murto-osa entisestä ostokyvystään. Kauppataseemme olivat samaan aikaan suuresti passiivisia ja tuotannollinen toiminta heikkoa. Osaksi onnellisten konjunktuurien ansiosta, mutta pääasiassa määrätietoisesta ja ahkeran työn kautta on asema sen jälkeen täydellisesti muuttunut. Me voimme siten tänään, itsenäisyytemme 10-vuotispäivänä, iloita harvinaisen edullisesta taloudellisesta asemasta. Rahamme arvo on ollut vakiinnutettuna jo viisi vuotta, ollen parin vuoden ajan jälleen sidottuna kultaan. Kauppataseemme ovat muuttuneet edullisemmiksi, ollen joinakin vuosina vientivoittoisikin. Maamme tuotannolliseen toimintaan nähden voimme myöskin olla tyytyväisiä. Teollisuutemme ja maataloutemme ovat saaneet työskennellä rauhassa ja menestyksellisesti. Sen kautta on maamme myöskin suurimmaksi osaksi säästynyt eräästä nykyajan raskaimmasta vitsauksesta, työttömyydestä, mikä useita muita valtakuntia on kalvanut kuin hiipivä sisäinen sairaus.

Itsenäisyytemme saavuttamisen jälkeen oli maamme astuttava työskentelemään myöskin eräällä kokonaan uudella alalla. Se oli

siihen saakka ollut vailla ulkopolitiikkaa, sillä tätä oli hoidettu vieraan valtakunnan pääkaupungista käsin. Nyt oli tässäkin suhteessa muutos tapahtunut; meidän oli hoidettava itsenäisen valtakunnan tehtävät tälläkin alalla. Aluksi oli tärkeintä saada ulkovaltojen tunnustus tuoreelle itsenäisyydellemme. Sen jälkeen kun asia entisen isäntävaltion, Venäjän, kanssa oli selvitetty, kävi toisten valtakuntien tunnustuksen saanti verrattain helposti. Niinpä voitiinkin pian uuden valtakunnan syntymisen jälkeen havaita, että meillä oli kaikkien tärkeimpäin valtioiden tunnustus. — Seuraavana suurena tehtävänä oli solmia muodollinen rauha Venäjän kanssa. Monien vaiheiden jälkeen tämäkin kysymys saatiin onnellisesti katon alle ja silloin olivat kaikki ulkopolitiikan ensihetken tehtävät selvitettyt. Ulkopolitiikkamme päämääränä on sen jälkeen ollut hyvien välien säilyttäminen kaikkiin ulkovaltoihin ja itsenäisen ulkopolitiikan ajaminen. Tässä suhteessa onkin voitu toimia verrattain hyvällä menestyksellä ja suhteita on lujitettu toisiin valtioihin kauppa- ynnä muiden sopimusten avulla. Kansainliiton otettua tehtäväkseen uuden poliittisen kauden alkamisen Euroopassa, on valtakuntamme ollut tässä uudessa työssä kiinteästi mukana. Päämääränämme on ollut, kuten pienelle ja vaatimattomalle valtiolle hyvin sopii, rauhan säilyttäminen kaikilla Euroopan kulmilla.

Eräänä tärkeänä tehtävänä kuluneena ajanjaksona on ollut myöskin hallitusvallan arvonannon ja lujuuden vahvistaminen. Voidakseen muodostaa itselleen kuvan siitä, mitä vaikeuksia uudella valtakunnalla on saada asiansa kuntoon, on hyvä virkistää muistia vertaamalla ajankohtaa 10 vuotta takaperin nykyiseen aikaan. Maamme jäi vuoden 1917 Venäjän kevätvallankumouksen jälkeen vaille voimakasta keskusvaltaa ja silloinen hallitus ilman mitään mahtikeinoja. Seurauksena oli yleinen kurittomuus ja vallattomuus. Tästä johtuivat suureksi osaksi monet senjälkeiset valitettavat tapahtumat, jotka kauan aikaa jälkeinkin päin ovat luoneet varjoaan maamme valtiolliseen elämään, sumentaen kuvaa itsenäisen valtakuntamme ensimmäisistä askelista. Kun nämä tapahtumat oli sivuutettu oli ensimmäisiä tehtäviä hallitusvallan voimistuttaminen. Vain vähitellen on tässä onnistuttu. Nyttemmin ovat olot tässäkin suhteessa kuitenkin paremmalla kannalla. Tosin voidaan verratessa olojamme vanhempiin valtakuntiin vieläkin havaita puutteita, varsinkin hallitusten lyhytikäisyydestä johtuvia, mutta ne tulevat epäilemättä ajan ja kehityksen mukana poistumaan.

Niiden sisäpoliittisten tapahtumien jälkeen, jotka itsenäisyytemme ensimmäisiä aikoja sumensivat, oli suuriarvoisena tehtä-

vänä luoda umpeen se syvä yhteiskunnallinen juopa, mikä eri kansanluokkien välille oli syntynyt. Tämä ei ollut helppo tehtävä eikä siihen kaikilla tahoilla ollut edes vilpitöntä haluakaan. Vähitellen on tässäkin yleiskansallinen etu saanut väistyä pikkumais-ten sivupyyteiden tieltä. Osittain on tätä juopaa voitu täyttää yhteiskunnallisten reformien avulla, osittain on toisiaan seuraavien armahdusten kautta saatettu pois päiväjärjestyksestä kiu-sallinen, kansamme eri ryhmiä eroittanut riitakysymys. Kajoa-matta tällä juhlahetkellä tämän kysymyksen yksityiskohtiin ja sen eri vaiheisiin on mielihyvällä todettava, että nyttemmin monia aikaisemmalta ajalta johtuneita erimielisyyden aiheita on saa-tettu ratkaisuun. Kansamme voi näinollen entistä eheämpänä käydä taivaltamaan uutta vuosikymmentä valtiollisen itsenäisyy-tensä tiellä.

Kun viipyy muistelemassa niitä vaiheita, joiden kautta itsenäi-nen valtakuntamme kuluneiden 10 vuoden aikana on käynyt, voi ilolla todeta, että kehitys kaikissa suhteissa on käynyt edulliseen suuntaan. Me olemme pohjoismaissa vallitsevan tavan mukaan voineet rakentaa valtakuntamme kansanvaltaiselle pohjalle, joten kansan syvillä riveillä on ratkaiseva vaikutusvalta maan asioiden johtoon. Tasavaltaiseen hallitusmuotoon nojautuen ja käyttäen parlamentaarisia toimitapoja olemme voineet yhteistoimin, tosin toisinaan ankarassakin kamppailussa eri mielipidevirtausten vä-lillä, saavuttaa yhteiskunnallemme sen vakavuuden, jota ilman valtakunnan on mahdoton tulla toimeen. Me olemme myöskin voineet menestyksellä työskennellä siihen suuntaan, että eri yh-teiskuntaluokkien lähentäminen toisiinsa on käynyt mahdolli-seksi ja senkautta hankkineet valtakunnallemme terveemmän pohjan. Tämäkin seikka on suuriarvoiseksi katsottava, sillä ellei-vät kaikki kansalaiset tunne olevansa tyytyväisiä oloonsa ja elä-määnsä, jäytää valtiota vaikea sairaus, joka ratkaisevana hetkenä voi uhata valtakunnan olemassaoloa.

Joskin siis voimme olla melkoisen tyytyväisiä kaiken sen joh-dosta, mitä itsenäisessä Suomessa kymmenvuotisen ajanjakson kuluessa on tehty ja saavutettu, on selvää, ettei meillä ole varaa antautua lepäämään ja saavutuksiamme ihailemaan. Päinvastoin ovat nämä saavutukset omiaan vain kannustamaan meitä jatku-viin ponnistuksiin onnellisemmän isänmaan luomiseksi kansal-lemme. Tulevaisuuden toiveet ovatkin nykyään melko valoisat. Jos me vain kaikista, osaltaan asiain luonnosta johtuvista sisäi-sistä erimielisyyksistä huolimatta jaksamme pitää mielessämme, että yhteisen isänmaan etu on yläpuolella kaikkien muiden pyrki-mysten, ei tule olemaan vaikeata edelleen jatkaa työskentelyä

samalla tuloksellisella tiellä kuin tähän saakka. Maamme mahdollisuudet päästä hyviin tuloksiin eivät suinkaan ole vähäiset: pääasia on vain, että emme itse niitä pilaa. Paljonhan tietenkin riippuu myöskin ulkonaisista olosuhteista, mutta jokaisen kansan tulevaisuuden tärkeimpänä tekijänä on lopulta kuitenkin kansa itse.

III

KANSANVALTAINEN JÄRJESTELMÄ
VAARASSA

Uusi sisäpoliittinen vastavoima uhkaamassa

*Puhe sos.dem. puolueen puoluekokouksessa
Helsingissä 1. 2. 1930*

Näillä meidän puoluekokouksillamme on eräs paha varjopuoli, joka tälläkin kertaa on tullut näkyviin. Me käsittelemme laajasti menneisyyttä ja arvostelemme aikaisemmin tapahtunutta toimintaa, me luomme katseemme tulevaisuuteen ja laadimme ohjelmia sitä varten, mutta sivuutamme nykyisyyden, päivän poliittiset kysymykset ja kannanoton niihin. Jos puoluekokouksia olisi useammin, olisi tämä niiden tärkeimpiä tehtäviä. Silloin voitaisiin harvita kullakin hetkellä tarvittava kannanotto myöskin puoluekokouksessa.

Tälläkin hetkellä meillä on poliittisia huolia niinkuin kaikki tiedämme. Suurimman huolen antaa se taantumuksellinen kiihko, joka nykyisin on vallalla ja joka on saanut alkunsa kommunistiseen puolueeseen kuuluvien henkilöiden lapsellisesta ja järjettömästä toiminnasta, joka on ollut omiaan ärsyttämään toisiin ryhmiin kuuluvia kansalaisia. Siitä aiheutuivat tunnetut kansalaiskokoukset, jotka aluksi tosin olivat tarkoitettuja vain rauhallisen kansanaineksen mielipiteen ilmaisuiksi kommunismia vastaan, mutta joita sitten käytettiin astinlautana eräiden pienien ryhmien pyrkimysten hyväksi. Eetu Salin-vainaja sanoi aikanaan: "Kun vesi menee sekaisin, niin p-a nousee pinnalle." Niin on tässäkin asiassa tapahtunut. Erinäiset fascistisia ajatuksia hautovat henkilöt koettivat saada tämän kansanliikkeen johdon käsiinsä ja kalastella sameassa vedessä. Siten syntyi yleinen liikehtiminen maassa, jolloin esitettiin jopa lainvastaisiakin vaatimuksia. Tämä loi maamme politiikkaan paniikin mielialan, jonka alaisena jouduttiin käsittelemään m.m. yhdistyslakia tunnetulla seurauksella.

Nyt voitaneen tosin sanoa, että pahin kriisi on ohitse, varsinkin sen jälkeen, kun ne porvarilliset puolueet, jotka harrastavat kansanvaltaa, sanoutuivat irti tuosta liikkeestä, asettaen sen siten puolueittensa harrastusten ulkopuolelle. Koko tämä liike onkin

senjälkeen jäänyt pääasiassa kokoomuspuolueen kannettavaksi ja eteenpäin vietäväksi. Näin ollen voikin nyt jo katsoa melko lailla tynnemmin tätä asiaa.

Mutta tällaista rauhaan tuudittautumista ei ole sittenkään meidän puoleltamme sallittava. Mehän tiedämme, että edelleen on olemassa suunnitelmia, jotka tähtäävät samantapaisiin päämääriin: kansalaisvapauksien rajoittamiseen ja jopa osittaiseen kansanvaltaisen hallitusjärjestelmämme tuhoamiseen tai ainakin supistamiseen. Eduskuntaakin odottaa tänään alkaneella istuntokaudella ehdotus painovapauslain muuttamisesta kansalaisvapauksia supistavaan suuntaan. Tämä puoluekokous täyttäisi mielestäni puutteellisesti tehtävänsä, ellei se ilmaisisi mielipidettään näihin suunnitelmiin nähden ja antaisi ohjeita oman puolueen jäsenille ja ennen kaikkea vastuunalaisilla paikoilla oleville toimihenkilöille siitä, miten tällaisissa oloissa on asioihin suhtauduttava. Ja kun tämä kysymys herätetään, niin arvelen, että vastaus tulee olemaan aivan selvä ja myöskin yksimielinen. Minä luulen tulkitsevani kaikkien täällä olevien yksimielisen ajatuksen, kun sanon, että meidän ei ole vapaaehtoisesti suostuttava minkäänlaisiin kansalaisvapauden rajoittamisiin, esitettäköön niiden hyväksi kuinka kauniita perusteluja tahansa. (Hyvä! Hyvä!) Kaikkein vähimmän on meidän puoleltamme suvaittava edes mahdollisuutta tukea ja edistää semmoisia suunnitelmia, jotka jollakin tavalla horjuttaisivat kansanvaltaista ja parlamentaarista hallitusjärjestelmäämme.

Kun puoluekokous on tällä kannalla, ja minä ymmärsin äsken esiintyneistä voimakkaista kannatushuudoista, että kokous tähän ajatukseen yhtyy, olisi tämä mielestäni myöskin julkisesti sanottava ja annettava myös tarvittavat ohjeet. Arvelen, että meidän olisi ensinnäkin saatettava kaikkien puolueen jäsenten tietoon puoluekokouksen odottavan, että puolueen jäsenet kaikilla paikoilla työskentelevät tämän ajatuksen hyväksi. Eduskuntaryhmälle olisi annettava kehoitus, että se jäykkänä seisoi sillä vartiopaikalla, jolle se on valittu, eikä vapaaehtoisesti luopuisi mistään työväenluokan pitkäaikaisilla taisteluilla saavutetuista oikeuksista. Ja mielestäni voisimme tämän kokouksen puolesta myöskin kohdistaa toivomuksemme kaikille toisissakin puolueissa löytyville kansanvaltaa harrastaville aineksille, kehoittaen heitä yhtymään tässä asiassa kanssamme yhteiseen rintamaan suojelemaan kansanvaltaa ja parlamentarismia. Me emme nimittäin omilla voimillamme voi tässä asiassa saavuttaa ratkaisevia voittoja ja senvuoksi meidän tulee etsiä liittolaisia toisistakin samaa asiaa harrastavista yhteiskuntaluokista. Arvelisin olevan soveliainta,

että tämä puoluekokouksen yksimielinen kanta saatetaan julki-
suuteen joko ponnen tai julistuksen muodossa. Minulla olisi
eräs ehdotuskin ponneksi, mutta luulen olevan eduksi, jos joku
valiokunta tai ehkä puolue toimikunta sen tarkastaa ja sitten jul-
kaisee kokouksen nimessä.

Viime aikoina on ollut hyvin muodissa lähettää lähetystöjä halli-
tuksen luokse esittämään kansan toivomuksia ja mielialoja hal-
litusherrain tietoon. Luulisin, että tämä ei ole meille tarpeen,
vaikka sitä äskenmainitsemani kansanliikkeen tukemiseksi pal-
jon harjoitettiin. Minulla on se kokemus, että tällaisille lähetys-
töille ei anneta hallituksen taholla mitään arvoa. Ainoa merkitys
niillä on ulospäin. Luulenkin, että kannanottomme ja päätök-
semme vaikuttaa yhtä paljon, jos sanomalehtien välityksellä saa-
tamme sen ei ainoastaan oman puolueemme jäsenten, vaan myös
vastustajan tietoon.

Lapuanliike anarkian edustajana

*Puhe vaalipiirin kesä- ja vaalijuhlissa Seinä-
joella 27. 7. 1930
Suomen Sosialidemokraatin selostus*

Puhuja huomautti aluksi siitä, että eräs pääkaupungin lehti
oli harjoittanut aivan ansaitsematonta reklaamia tämän puhe-
tilaisuuden johdosta. Muutamin purevin leikkauksin puhuja siir-
tyi tämän jälkeen varsinaiseen aineeseensa, käsittelemään ja
arvostelemaan lapuanliikettä ja nykyistä sisäpoliittista tilannetta.

”Lapuan valtakunta on vaatinut” — sanoi puhuja — ”että vaa-
lit on käytävä vapaina itsekkäistä puoluepyyteistä.” Poliittikka
ja poliittiset kysymykset ovat kuitenkin tällä kertaa vallanneet
täydellisesti yhteiskuntaelämämme, joten edessä olevien vaalien-
kin tähden on välttämätöntä vetää esille poliittisia ja puolueky-
symyksiä.

Nykyään tuntuu maassamme vallitsevan suurempi poliittinen
mieltenkuohu. Se on tullut yllätyksenä, sillä viimeiset kymmenen
vuotta ovat kuluneet täysin tasaisesti, niin että tuskin on toista
maata, jossa elämä olisi niin rauhassa kulkenut. Olemme myös-
kin olleet sikäli onnellisessa asemassa, että olemme saaneet ta-
loutemme hyvään kuntoon. Tätähän todistaa se valtava kehitys,
joka viime vuosien aikana on tapahtunut. Viime kuukausina

esiintyneet taloudelliset vaikeudet eivät tee tätä tyhjäksi, sillä taloudellisen tilanteen kärjistymisenhän on ollut yleismaailmalista. Me olisimme nyt tarvinneet rauhaa, selviytyäksemme taloudellisista vaikeuksista. Sitä meille kuitenkin ei ole suotu.

Te tiedätte, miltä taholta yhteiskuntamme rauhaa ja järjestystä vaarantava kiihoitus on lähtöisin. Se on lähtenyt lapuanliikkeen taholta, sen herättämänä. Lapuanliike, jota seuraavassa ryhdyn käsittelemään ja arvostelemaan, on omaksunut erään tunnuslauseen, joka on yksinkertainen ja kansaan menevä. Tämä tunnuslause on: kommunismia vastaan. Lukuunottamatta kommunisteja itseään, ei kukaan tätä tunnuslausetta kiellä, ja ennenkaikkeahan juuri sosialidemokratia on toiminut tämän tunnuslauseen merkeissä. Ei kukaan ole voinut kommunisteille antaa anteeksi sitä, että he ovat olleet valmiit kieltämään maamme itsenäisyyden ja että heidän johtomiehensä ovat koettaneet saada maan Neuvosto-Venäjän yhteyteen. Tämä maanpetoksellinen toiminta on ollut omiaan loukkaamaan jokaista Suomen kansalaista.

Mutta ennen kaikkea on kommunistien toiminnasta ollut tuhoisia seurauksia työväenluokalle. Se on aikaansaanut hävitystä työväen poliittisessa ja ammatillisessa liikkeessä, ja samaten nais-, raittius- ja nuorisoliikkeen alalla. Siinä syy, miksi sosialidemokraattinen puolue on jo kymmenen vuotta taistellut kommunismia vastaan. Me voimme sen vuoksi sanoa olevamme yhtä mieltä lapuanliikkeen kanssa siinä, että kommunismi on saatava hävitettyksi. Mutta siihen yksimielisyys loppuukin. Me emme voi hyväksyä sitä suoraa toimintaa, mitä lapuanliike harjoittaa. Sehän syrjäyttää kaikkia lakeja, aina perustuslakia myöten.

Tämän jälkeen puhuja lähemmin kosketteli viime aikojen tapahtumia, jotka ovat kouriintuntuvana todistuksena lapuanliikkeen suorasta toiminnasta.

Tämä on sellaista suoraa toimintaa, sellaista anarkiaa, mihin mikään oikeusvaltio ei voi taipua.

Lapuanliikkeen menettelytavat eivät miellytä meitä, eivätkä ne miellytä ketään, joka panee oikeusjärjestykselle ja laillisuudelle jotakin merkitystä. Edelleen ovat ne päämäärät, jotka tämä liike on itselleen asettanut, paljon pidemmälle tähtääviä. En kylläkään usko, että ne talonpojat, jotka ovat näkyvinä mukana, tarkoittaisivat enempää kuin mitä ovat ilmoittaneet, mutta liikkeeseen on sotkeutunut muita aineksia, jotka tavoittelevat toisia päämääriä. On esitetty vaatimuksia, että suhteellinen vaalitapa olisi hävitettävä ja korvattava enemmistövaaleilla. Kansanedustajain luku olisi supistettava neljännellä osalla. Näistä voidaan kyllä keskustella ja niitä harkita. Mutta sitä vaatimusta, että

yleinen ja yhtäläinen äänioikeus olisi hävitettävä, ja äänioikeus asetettava riippuvaksi ihmisen tuloista, ei työväenluokka voi ikinä hyväksyä. Tällöin suuri joukko työläisistä joutuisi menettämään äänioikeutensa. Mutta on huomattava, että tämä menetyks ei koskisi ainoastaan työläisiä ja pienviljelijöitä, vaan suuri osa tilallisten omaisiakin menettäisi sen kautta äänioikeutensa.

Vielä muutakin on pantava merkillle.

Osa liikkeen liepeillä kulkevista henkilöistä pyrkii suorastaan diktatuuriin. Siis kansanvallan ja parlamentarismien hävittämiseen. Luonnollisesti liike tässäkin suhteessa tulee kohtaamaan vastusta työväen taholta. Me olemme tottuneet siihen, että kansa vaalien avulla saa vaikuttaa valtion asioiden hoitoon ja siitä me tulemme edelleenkin pitämään kiinni.

Tämän jälkeen puhuja ryhtyi arvostelemaan nykyisen hallituksen toimintaa rauhan ja järjestyksen palauttamiseksi maahan. Tällöin puhuja totesi, että vaikka hallituksella on käytettävissä voimakkaita välikappaleita, puolustuslaitos, suojeluskunnat ja poliisikunta, se ei ole ryhtynyt ainoatakaan törkeiden rikoksien tekijöistä saattamaan rangaistukseen.

Tämä on johtunut siitä, että osittain hallituksella on puuttunut hyvää tahtoa, ja osittain taas siitä, että alempi virkamieskunta suojaa tällaisia tapauksia, eikä tahdo olla niitä selvittämässä. Hallitukset eivät ole, enempää edellinen kuin nykyinenkään, tarmokkaasti käyneet käsiksi rauhan palauttamiseen. Jos vallattomuudet ja väkivallan teot olisi alkuunsa tukahdutettu, olisi tilanne maassa nyt aivan toinen. Mutta nyt tilanne on sellainen, että maalaisliittolainen Ilkka-lehtikin sai aiheita jokin aika sitten kysyä, "kuka tätä maata oikein hallitsee?" Vuosi takaperin sama lehti kysyi, "missä on se mies?" On kohtalon ivaa, että Ilkka on joutunut tällaiset kysymykset tekemään. Onkin aiheita kysyä, onko hallitus Helsingissä, vai täällä eräässä naapuripitäjässä.

Selostettuaan asiain kulkua eduskunnassa, puhuja siirtyi käsittelemään poliittisen tilanteen viime aikaista kehitystä, joka johti eduskunnan hajoittamiseen ja uusiin vaaleihin.

Olemme jo saaneet yhden vaalijulistuksen, Lapuan vaalijulistuksen. Tässäkin julistuksessa ovat lapualaiset olleet hyvin suoraviivaisia. He otaksuvat vaaleissa joutuvan ratkaistavaksi vain kaksi mahdollisuutta: joko kommunisteja vastaan tai kommunistien puolesta. Joka siis ei ole heidän kanssaan, on heitä vastaan. Näin yksinkertainen ei asema kuitenkaan ole. Eduskunnassahan tulee kolmen vuoden kuluessa esille lukemattomia kysymyksiä. Meidän sosialidemokraattien tulee jatkaa toiminta-

taamme kuten tähänkin asti, ja on vaadittava, että maahan palautetaan laillinen järjestys ja estettävä taantumus. Meidän vaalitunnuksemme on: "Kansanvallan ja oikeusjärjestyksemme puolesta, taantumusta vastaan."

Vaalit ovat nyt monessa suhteessa hyvin tärkeät. Porvarilliset ryhmät pyrkivät tietysti siihen, että saavuttaisivat 2/3 enemmistön eduskunnassa. Tämä luku on heille tärkeä siitä syystä, että ilman sitä ne eivät saisi voimaan niitä lakeja, jotka jätettiin leppäämään yli vaalien. Meille taas on hyvin tärkeätä saavuttaa 1/3 edustajapaikoista voidaksemme menestyksellä taistella taantumusta vastaan.

Me sosialidemokraatit emme pelkää näitä taantumusvaaleja. Olemme ennenkin hämmästyttäneet maata, astumalla v. 1919 80:n miehen voimalla eduskuntaan. Viimeaikaiset tapaukset ovat olleet meille hyvää vaalipropagandaa.

On muuten mielenkiintoista havaita, mihin umpikujaan lapuanliike jo on ajautunut. Sen tähänastinen voima on nojautunut terroristisiin tekoihin, mutta tällainen väkivaltaisuuksien harjoittaminen on jo aiheuttanut vastavaikutuksen.

Jos taas lapuanliike luopuu väkivaltaisuuksista, niin ei sitä kukaan pelkää, joten lopputulos on sama.

Lopuksi puhuja vielä painosti vaaleihin osanoton suurta merkitystä. Työläisten on viimeistä miestä myöten mentävä vaaleihin. Nyt on näytettävä, onko lapualaisuudella kansan enemmistö takanaan.

Lapuanliikkeen tekojen tilitystä

Puhe eduskunnassa hallituksen tiedonannon johdosta valtakunnan hallintoa koskevista toimenpiteistään 24. 10. 1930

Herra puhemies! Tämän meidän "valtiollisen tervahöyrymme" viimeaikaiset harharetket ovat johtaneet siihen, että valtiolaivan päällysmiesten on ollut pakko tulla eduskuntaan antamaan meriselitys. Tämmöisen meriselityksen antoi heinäkuussa silloin vallassa olleen hallituksen päämies, ja nykyisenkin hallituksen pääministeri on nähnyt tarpeelliseksi tulla tänne ripittäytymään.

Tämä ilmeisesti kuvaa parhaiten sitä epänormaalista tilaa, jossa me tätä nykyä elämme.

Se tiedonanto, jonka pääministeri hallituksen puolesta toissa päivänä eduskunnalle antoi, tarjoaa eduskunnalle tilaisuuden vapauttavaan keskusteluun, jota laajat kansalaispiirit ovat jo kauan odottaneet. Niin paljon kuin eduskuntaamme onkin viime aikoina koetettu moittia, näyttää kuitenkin siltä, että kansa luottaa siihen ja odottaa eduskunnalta parannusta nykyisiin oloihin. Se väliaika, joka on kulunut sen jälkeen kun eduskunta on viimeksi ollut koolla, onkin ollut suorastaan sietämätön. Varsinkin kun on nähty, ettei hallituksen toimenpiteillä ole saatu oloihin minkäänlaista parannusta.

Kaikille ovat tunnettuja syyt siihen epänormaaliseen tilanteeseen, jossa me olemme viime kuukaudet eläneet. Syynä on ollut "lapualaisuuden" nimellä tunnettu n.k. kansanliike. Tämä keinoitekoisesti paisutettu liikehtiminen on pannut kaikki meidän olomme viime aikoina sekaisin. Se on harjoittanut luvatonta painostusta yhteiskuntaa ja maan hallitusta kohtaan, suorittanut lukemattomia väkivallantöitä ja muita rikollisia tekoja. Se on alkuperäisesti ilmoittanut tarkoituksenaan olevan vastustaa kommunismia ja suojella uskontoa, mutta nämä alkuperäiset päämäärät näyttävät jääneen kokonaan syrjäseikoiksi. Mukaan liittyneet uudet piirit ovatkin viime aikoina täydellisesti määränneet tämän liikehtimisen suunnan. Se on näkynyt m.m. siitä, että sitä ilmeisesti on johdettu täältä Helsingistä päin, joten sen alkuperäinen talonpoikainen luonne on aikoja sitten hävinnyt. Sitähän rahoitakin teollisuus- ja liikemaailma, joka odottaa siltä joitakin etuja itselleen. Olisi hauska kerran nähdä, minkälaisiin summiin tämän liikkeen "liikemenot" tähän mennessä ovat nousseet. Päämääränä näyttää viime aikoina olleen aikaansaada täällä taantumusta, osa on pyrkinyt diktatuuriinkin, ja viimeinen uutuuus, jota kyllä kauan on aavisteltu, mutta josta ei ole ollut varmoja tietoja, on se, että liikkeen takana näyttää olevan myöskin määrätty sotilasklikki, joka siinä on ajanut omia pyrkimyksiään.

Kun olot jo kesällä olivat epänormaaliset, halusi eduskunta silloin päättävästi palaamista säännöllisiin laillisiin oloihin. Kun ei näyttänyt olevan mahdollista selviytyä tilanteesta silloisen vähemmistöhallituksen avulla, etsittiin parannusta laajemmalle pohjalle nojautuvan kokoomushallituksen avulla. Kun semmoinen saatiin aikaan, odotettiin siltä yleisesti hyviä tuloksia. Kaikki puolueethan olivat valmiit silloin antamaan sille kannatuksensa ja se voi siis mitä parhaimmilla edellytyksillä ryhtyä täyttämään edesvastuullista tehtäväänsä. Tätä luottamusta uuteen

hallitukseen oli omiaan vielä lisäämään se, että hallitus omasta puolestaan ilmoitti katsovansa "tärkeimmäksi tehtäväkseen valtakunnan turvallisuuden ja sisäisen järjestyksen lujittamisen sekä valtiollisen elämän yleisen tervehdyttämisen." Ohjelmakin siis oli kaikin puolin oikea ja kaikkia eduskuntapiirejä tyydyttävä.

Nyt meillä on tilaisuus nähdä, miten hallitus tätä ohjelmaansa on noudattanut ja kuinka se siinä on onnistunut. On heti alussa sanottava, että maa on surkeasti pettynyt nykyiseen hallitukseen nähden. Tulokset sen toiminnasta ovat olleet täsmälleen päinvastaiset, kuin mitä hallitus työhön ryhtyessään maalle lupasi. Se tiedonanto, jonka hallitus nyt on eduskunnalle antanut, on tässä suhteessa murhaava asiakirja. Se sisältää niin paljon epänormaalisten olojen ja rikollisten ilmiöiden toteamisia, että se lienee siinä suhteessa ainutlaatuinen asiakirja jonkin hallituksen esittämäksi. Se muodostuu kuitenkin tämän kautta myöskin ankaraksi arvosteluksi nk. lapualiikettä ja myöskin hallituksen omaa toimintaa vastaan. Onhan siinä selviä avuttomuuden todistuksia hallituksen omistakin pyrkimyksistä.

Tässä asiakirjassa luetellaan m.m. viimeaikaisia tapahtumia seuraavaan tapaan: "Väkivallantekoja ja vallattomuuksia on eduskunnan hajoituksenkin jälkeen sattunut kommunistinvas-taisen kansanliikehtimisen yhteydessä. Eräitä kommunistijohtajia on "kyyditty", väkivaltaisia kyydityksiä on tapahtunut muutenkin. Yksityisiä henkilöitä on pahoinpidelty ja arveluttavampiakin tekoja kuin kyyditsemisiä on tapahtunut. Nämä väkivaltaisuudet ovat toisinaan kohdistuneet henkilöihin, jotka eivät ole kommunisteja. Myöskin näyttää väkivaltaisuuksia tehdyn yksityiskostosta. Joku veritekokin on tapahtunut. Huomiota herättävin ennen vaalia tapahtuneista väkivaltaisuuksista oli hajoitettun eduskunnan ensimmäisen varapuhemiehen väkivaltainen kuljetus."

Tämäkin on jo toivoton luettelo siitä, mitä maassa on tapahtunut. Mutta tästä luettelosta on hyvin paljon unohdettukin. Mahdotonta lieneekin ainakaan missään lyhyessä esityksessä antaa tyhjentävää luetteloä kaikesta siitä, mitä täällä viime aikoina on tapahtunut. — Tahdon tässä ohella mainita, että sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan toimesta on koetettu tuommoista rikosrekisteriä kerätä. Siitä on karttunut kokonaista 30 sivua laaja kirjanen. Se näkyy olevan eduskunnan eteisessä edustajienkin saatavana. — Tämmöisestä luettelosta muodostuisi synkeä rekisteri, joka osoittaisi, että täällä ei lähestulkoonkaan eletä normaalisissa ja laillisissa oloissa. En kuitenkaan halua ryhtyä tuota hallituksen luetteloä täydentämään. Haluaisin vain viitata

pariin laajaan tapahtumaryhmään, joihin hallitus ei tiedonannossaan ensinkään kajoa.

Toinen näistä tapahtumaryhmistä on eduskuntavaalien valmistelu ja niiden suoritus tapa. Hallitus on tyytyväinen eduskuntavaaleihin ja arvelee niiden tapahtuneen, niinkuin tiedonannossa sanotaan, "rauhallisesti ja häiriöttä, vastoin kaikkia aikaisemmin lausuttuja ennustuksia". On kyllä totta, että vaalit sujuivat paremmin kuin aikanaan kesällä uskallettiin toivoa, mutta paljon on silti tapahtunut laittomuuksia ja säännöttömyyksiä vaalien aikana. On havaittu, että monessa kunnassa on ilman mitään oikeutta toimitettu äänioikeuden riistoja: lukuisia henkilöryhmiä, varsinkin kommunistiseen puolueeseen lukeutuvia, on yksinkertaisesti pyyhitty ääniluettelosta pois. Hallitus on kieltänyt kommunisteilta kaiken vaalitoiminnan. Minkä nojalla, sitä ei ole ilmoitettu. Vaaliterroria on harjoitettu kautta maan. Kaupungeissa sillä ei tosin ole ollut paljonkaan vaikutusta, mutta maaseudulla, varsinkin harvaan asutuilla seuduilla, on sen nojalla voitu pelottaa laajoja valitsijapiirejä ottamasta osaa vaaleihin. Työnantajat keksivät erään tempun, jolla hävittivät jonkin määrän ääniä. He vaativat työntekijöiltä vaaliotteita, jotka sitten hävitettiin. Ja viimeisenä keksintönä olivat tunnetut "valkoiset vaalivartiot", jotka autoineen asettuivat jokaisen vaalipaikan viereen, poliisien karkoittamatta niitä edes kohtuullisen välimatkan päähän, ja jotka olivat omiansa peloittamaan muutenkin aroiksi käyneitä ihmisiä. Tämä kaikki osoittaa, etteivät vaalit suinkaan olleet normaaliset ja ettei eduskunnan nykyinen kokoonpanokaan siis ole seuraus normaaleista vaaleista, vaan erikoisten olojen aikaansaama. (Vasemmalta: Oikein!)

Toinen tapahtumaryhmä, josta hallitus ei myöskään mainitse mitään, ovat kuntien valtuustoihin kohdistuneet uhkaukset ja väkivaltaisuuudet. Onhan annettu yli maan ulottuva tunnussana, että valtuustot oli "puhdistettava". Tietysti sillä tarkoitettiin, että ne oli puhdistettava kommunisteista, mutta samalla heitettiin myös sosialidemokraatteja ulos, ja myös muihin puolueisiin lukeutuneita valtuuston jäseniä lienee joutunut saman puhdistuksen alaiseksi. Pyrkimyksenä on tietysti ollut saada voimasuhteet valtuustoissa muuttumaan ja sen vuoksi ovat varsinkin niiden kuntien valtuustot, joissa vasemmistolla on ollut joko enemmistö tai joku määrävähemmistö, joka on haluttu hävittää, olleet enimmänpainostuksen alaisia. Seuraukset tästä puhdistuksesta alkavat nyt jo monissa valtuustoissa näkyä. Ratkaisut kulkevat nyt paljon enemmän valtuustojen oikeistoryhmien toivomusten mukaisesti kuin aikaisemmin. Ja se näkyy varsinkin eräässä kysy-

myksessä: nyt esitetään useimmissa kunnissa suojeluskuntamäärärahojen koroittamista. Luullaan hetken nyt olevan soveliaan tällöisen asian ajamiseksi.

Palatakseni hallituksen tiedonantoon, on minun todettava, että eräs puoli hallituksen omassa toiminnassa esitetään siinä melko lailla väärässä valossa. Hallitus luettelee suorittamiensa toimenpiteitten joukossa erään määräyksen, jonka se on antanut maaherroille ja jossa sanotaan, että "hallitus on oikeuttanut maaherrat, milloin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sitä vaatii, sulkemaan kommunististen yhdistysten ja järjestöjen tai muiden kommunististen elimien hallinnassa olevat talot sekä muut kokous- ja seurusteluhuoneet. Kommunististen yhdistysten ja järjestöjen sekä yksityisten kommunistien suunnittelemat kokoukset ja huvitilaisuudet sekä kulkueet ja muut esiintymiset on kielletty. Niinikään kiellettiin vaalitoiminnan varjolla missään muodossa harjoittamasta valtio- ja maanpetoksellista kiihoitusta tai muuta samantapaista toimintaa". Tämän kaiken hallitus luettelee niinkuin se olisi jokin täysin normaalin teko, joka ei kaipaakaan minkäänlaista selitystäkään. Herra pääministeri, joka on tämän tiedonannon allekirjoittanut, näkyy unohtaneen mainita, että kaikki nämä määräykset, joita hallitus antoi maaherroille, ovat olleet lainvastaisia toimenpiteitä. Edellisen hallituksen päämies, selostaessaan eduskunnalle kommunististen lehtien hallinnollista lakkauttamista, tunnusti silloin avoimesti eduskunnalle, että hänen toimenpiteillään ei ollut tukea voimassaolevassa laissa. Nykyinen hallitus, jonka tulisi suojella lain pyhyyttä, katsoo menetelleensä tavalla, joka ei edes kaipaakaan anteeksipyyntöä. Kun näin tapahtuu tuoreessa puussa, mitä sitten kuvassa tapahtuukaan. Ilmankos lain kunnioitus laajoissa edesvastuuttomissa joukoissa onkin painunut viime aikoina niin kovin alas.

Hallituksen laininlyöntisynnit ovat kuitenkin mielestäni paljon raskaammat kuin sen laittomia tekoja sisältävät toimenpiteet. Hallitus ei ole edes yrittänyt estää rikollisia tekoja eikä rangaista niihin syyllisiä henkilöitä. Kaikki on saanut mennä omaa menoaan hallituksen nostamatta edes pikkusormeaankaan niiden estämiseksi. Syyksi ilmoittaa hallitus, ettei sen mielestä ole ollut syytä turvautua "poikkeuksellisiin voimakeinoihin", joista olisi voinut aiheutua mahdollisesti suurempia yhteenottoja. Minä en puolestani usko, että mitään poikkeuksellisia voimakeinoja olisi tarvittu. Valtion säännöllisetkin voimakeinot olisivat varmasti riittäneet estämään rikollisuutta ja myöskin saattamaan syylliset rangaistuksen alaisiksi. Jos tässä yhteydessä jonkin verran uh-

reja olisi sattunut, ei vika olisi ollut hallituksen eikä lainkuuliaisten kansalaisten, vaan niiden, jotka hinnalla millä tahansa ovat tahtoneet pitää meidän yhteiskuntaamme keinumistilassa. Onhan vanhastaan tunnettu tosiasia, että tuontapaisille liikehtimisille on ajoissa pantava sulku eteen, ennenkuin ne nielevät kaiken mukaansa. Onneksi maallemme on tapahtumien kulku estänyt vyöryn jatkumisen juuri kun on oltu kuilun partaalle joutumassa, mutta tästä hallitus tuskin voi hankkia itselleen mitään ansiota. Sattumat ovat määränneet asiain kulun. (Vasemmalta: Oikein!)

Syy hallituksen avuttomuuteen ja saamattomuuteen ei suinkaan ole ollut se, jonka sisäministeri äsken täällä eduskunnalle ilmoitti. Olot maassamme eivät ole olleet niin vaikeita, ettei niissäkin olisi voitu toimia ja ylläpitää lain pyhyttä. Oli hänen puoleltaan kyynillistä väittää niiden olevan kyynillisiä, jotka ovat vaatineet laista kiinnipitämistä, kyynillistä häneltä selittää että tämmöissäkin oloissa pienemmän etupiirin on väistyttävä suuremman tieltä. Syynä siihen, ettei syyllisiä ole rangaistukseen saatettu, ei myöskään ole ollut haluttomuus väkivallantekojen uhrien puolelta saada aikaan selvyttä. Mutta kun kuukausi toisensa jälkeen nähtiin, ettei yhtään ainoata tapausta selvitellä, ettei ketään panna syytteeseen, niin ei kellään ole silloin enää ollut halua nähdä sitä vaivaa, että tekee asiasta ilmiantoja viranomaisille ja saa mahdollisesti osakseen vielä jälkikyydityksiä ja jälkikostoja (Vasemmalta: Aivan niin!) niin kuin monessa tapauksessa onkin tapahtunut. Semmoinen uhri, jota valtiovalta ei halua suojella, vetäytyy mieluummin rauhaan, pakenee ehkä kotipaikaltaankin, tahtoo joka tapauksessa itse huolehtia omasta turvallisuudestaan, kun valtiomahti ei sitä tee. (Vasemmalta: Oikein!)

Syy ei siis mielestäni ole se, jota sisäministeri koetti meille uskotella. Syy hallituksen avuttomuuteen selviää sen omasta tiedonannosta. Hallitus ilmoittaa nimenomaan hyväksyvänsä kansanliikkeen päämäärän. Minkä päämäärän? — jos saan luvan kysyä! Ei kukaan ole selvillä siitä, mikä tuo kansanliikkeen päämäärä on ja miten pitkälle sillä taholla tahdotaan ajaa. Päämäärän sisältö näkyy riippuvan siitä, kuka sitä päämäärää joutuu selittämään ja tulkitsemaan. (Ed. Ryömä: — ja toteuttamaan!)

Mutta ei sillä hyvä, että hallitus on hyväksynyt tuon päämäärän, vaan on hallitus useimmissa tapauksissa asettunut suorastaan solidaariseksi tämän liikehtimisen kanssa. (Vasemmalta: Oikein!) Se on siten

tavallaan pitänyt veräjiä auki tuolle liikkeelle ja päästänyt sen valtion sisäisimpiin varustuksiin, joita hallituksen velvollisuutena ehdottomasti olisi suojella kaikkia tunkeilijoita vastaan. Ei ole suinkaan kaiken tämän johdosta ihmeteltävää, että eräs tämän liikehtimisen päähenkilöistä, tehtailija Haarla, voi kirjoittaa ulkomaalaiselle aatetoverilleen kirjeen, joka täälläkin on julkaistu, ja jossa hän vakuuttaa, että vihdoinkin on saatu hallitus, joka on täysin yksimielinen tämän kansanliikkeen kanssa ja on valmis toimimaan sen toivomusten mukaan.

Hallitus näyttää olleen lapuanliikkeen käytettävissä. Näiden kummankin valtiomahdin välillä on pidetty jatkuvia neuvotteluja ja useissa tapauksissa on näyttänyt siltä, että hallitus on ollut tahdoton välikappale. Lapua on käskenyt ja hallitus on pannut käskyt täytäntöön. Jos jolloinkin on sattunut erimielisyyksiä, niin silloin on turvaututtu siihen vanhaan parlamentaariseen konstiin, jota viime aikoina on niin paljon moitittu, kompromissiin, lehmäkauppoihin. Olisi kovin hauskaa kuulla, minkä hinnan hallitus esimerkiksi vaati lapuanliikkeeltä, ennenkuin se suostui liputtamaan hallituksen talot talonpoikaismarssille, ja toisaalta hauska kuulla, mitä hallitus lupasi, ennenkuin Lapuan valtuuskunta syyskuussa antoi tunnetun kyydityskieltonsa. Kaupantekoa näissä asioissa joka tapauksessa harjoitettiin. (Ed. Voionmaa: Rauhanneuvotteluasiakirjoista se nähdään!)

Sen sijaan, että hallitus olisi käsitellyt näitä väkivallantekeiden suunnittelijoita ja niiden toimeenpanijoita rikollisina, se on kohdellut niitä kuin vertaisiaan. Vielä niinkin myöhään kuin tällä viikolla olemme saaneet siitä esimerkin. Sisäministeri, joka äsken koetti viattomuuttaan ja puhtauttaan eduskunnalle vakuuttaa, menetteli mielestäni hyvin oudosti hallitusmiehen asemassa olevalle henkilölle ottaessaan vastaan viime maanantaina sen lähetystön, joka tunnetun Ostrobotnialla pidetyn ilmoittautumisilveilyn jälkeen kävi hänen luonaan. Tästä tapahtumasta kertoo saman päivän Iltalehti, että ”ministeri Kuokkanen vastasi lähetystön puheeseen ilmoittaen ymmärtävänsä ne syyt, jotka ovat synnyttäneet tämän kansanliikkeen, ja uskovansa, että maan tuomioistuimet ottavat tuomioissaan huomioon tekojen motiivit”. Mikä oikeus valtakunnan ylimmällä poliisipäälliköllä on odottaa tuomioistuimilta jotain määrättyä suhtautumista rikollisiin tekoihin? Tämä lausunto on nähtävästi päässyt vahingossa lehteen. Minä katsoin seuraavan päivän aamulehtiä, sieltä tämä lause oli poissa. — Jotta yhteisymmärrys tulisi paremmin alleviivatuksi, otettiin tilaisuudessa vielä valokuva, jossa lähetystö ja sisäministeri haluavat yhdessä näyttäytyä maailmalle. Me voimme siinä

nähdä sen tavallista harvinaisemman ilmiön, että sisäministeri on yhdessä valokuvassa semmoisten henkilöiden kanssa, jotka käyvät rikoksensa tunnustamassa ja ovat siis tavallaan kuritus-huonekandidaatteja.

Voiko nyt kukaan odottaa, että hallitus tämäntapaisella menettelyllään voi hankkia itselleen mitään arvovaltaa? Laillisuutta kannattava osa kansasta ei tietysti voi odottaa mitään hyvää tällaisissa oloissa. Ja jos minä oikein tunnen pohjalaisia talonpoikia, jotka lapualaisliikkeen mukana ovat kulkeneet, niin eivät hekään jaksa kunnioittaa semmoista hallitusta, joka on valmis heidän komentonsa mukaan kulkemaan, ja jolta he voivat puristaa edun toisensa jälkeen. Onhan meillä muuten hyvin selvä todistus siitä, minkä verran arvoa hallituksen ohjeet ja sen toivomukset ovat saaneet tuolla taholla osakseen. Kun hallitus 6 päivänä syyskuuta päättäväisesti kielsi kaikki väkivallanteot ja ennen kaikkea kyyditykset, oli siitä aivan päinvastainen tulos. Silloinhan ne vasta oikein riehahtivatkin liikkeelle. Varsinkin Turun puolen lapualaiset ja lukkolaiset näyttivät päättäneen antaa hallitukselle sen ainoan vastauksen, minkä he osasivat antaa. Vasta kun Lapua muutamia päiviä myöhemmin kielsi nämä kyyditykset, niin ne lakkasivat, tietysti sen vuoksi, että ne olivat Lapuan käskystä tapahtuneetkin. Tätä määrääjää toteltiin heti. Niitä ei kuitenkaan lakkautettu muussa mielessä kuin vaalien epäonnistumisen pelosta. Jos niitä olisi jatkunut vielä parisen viikkoa, olisi vaalien tulos ilmeisesti ollut aivan toinen, kuin miksi se lopulta muodostui.

Tietysti voidaan sanoa, että rikoksia sattuu normaalisisissäkin oloissa ja ettei mikään valtiomahti pysty niitä kaikkia estämään. Siinä tietysti on perää, mutta ainakin laajemmassa määrässä tapahtuvaa rikollisuutta voidaan sentään kutakuinkin ehkäistä. Ja joka tapauksessa vaaditaan aina, että rikolliset saatetaan rangaistukseen. Sehän kuuluu oikeusvaltion perimmäiseen olemukseen. Meillähän ei ole rangaistu kuin aivan aniharvoja näitä rikosentekijöitä. Vaikka tiedossa on tämäntapaisia kyydityksiä ja muita väkivallantekoja lähemmä parisataa, ovat miltei kaikki tekijät päässeet syyttämättä. Vaikka laajat piirit ovat useasti tunteet itse tekijät, autojen numerot ja niiden kuljettajat, niin ei kuitenkaan muka ole saatu mitään selvää asiasta. Tämä, jos mikä on saamattomuuden tunnustus, ja se osoittaa minun mielestäni vain sen, että hallitus ei ole halunnut käydä omiaan vastaan. Kun se kerran on halunnut ymmärtää tätä liikettä, ei sillä ole ollut sydäntä käydä voimakkaammin sitä myöskään kurittamaan. Saadaanhan meillä nykyäänkin jok'ikinen kommunistinen hih-

kaisu selville ja se saadaankin sangen nopeasti. Saatiinhan tasavallan entisen presidentin kuljetus hyvin nopeasti selville. Ei kulunut kuin vuorokausi, niin tapaus oli jokseenkin selvillä, ainakin nuoranpää oli kädessä ja sitä myöten on myöskin myöhemmin päästy hyvästi eteenpäin. Tämä tapaus ei kuitenkaan tietääkseni millään tavalla poikennut aikaisemmista samanlaisista tapauksista. Ne ovat olleet luonteeltaan kaikki samantapaisia. Kun siis yhdessä tapauksessa voidaan saada selvyys, miksei kaikissa muissakin. Eivätkö kaikki kansalaiset olekaan täysin tasa-arvoisia lain edessä ja nauti samaa suojaa? (Vasemmalta: Ei!) Nähtävästi ei. Ei ainakaan meidän pääministerimme mielestä. Hänhän on eräässä haastattelussaan ulkomaille kertonut verrattain kyynillisesti, että täällä on rauha maassa, joitakuuta kommunisteja täällä vain kyyditetään ja toiset ovat tainneet saada vähän selkäänsäkin.

Kun olot ovat olleet tällaisia, on siitä ollut seurauksena, että kotimaassa on päässyt valtaan suuri levottomuus ja toivottomuus. Mutta vaikutukset eivät ole rajoittuneet ainoastaan maamme rajojen sisäpuolelle, vaan myöskin ulkomailla on maamme asema suuressa määrässä kärsinyt viimeaikaisista tapahtumista. Jo poliittisestikin on maineemme melkoisesti kärsinyt. Yli kymmenen vuotta on tätä itsenäistä valtakuntaamme koetettu lujittaa ja saavutettukin hyviä tuloksia, mistä on merkinä sekin, että maamme rajojen ulkopuolella on maatumme kohtaan osoitettu huomattavaa arvontoa. Nyt tätä arvontoa ei enää tahdo löytää. Vaikka kuinka monessa tapauksessa olemme saaneet havaita, että maineemme on saanut huomattavia kolahduksia. Parlamenttien välisen liiton kongressista kesällä annettiin julkisuuteen protesti, jossa kiinnitettiin huomiota eduskunnan varapuhemies-tä kohdanneeseen väkivallantekoon. Eikä tarvitse paljonkaan avalla ulkolaisia lehtiä tullakseen selville, mitä muissa maissa meistä ajatellaan. Siellä ei voida ymmärtää sitä, että Suomen hallitus neuvottelee kumouksellisten johtomiesten kanssa, että eduskunnan valiokunnasta keskellä päivää voidaan kuljettaa pois edustajia, että eduskunnan varapuhemies ja tasavallan entinen presidentti ilman muuta voidaan kuljettaa tuntemattomille teille, eikä edes sitäkään, ettei syytetyille sallita täällä puolustusasian-ajajaa, vaan roskajoukko karkoittaa tällaisen henkilön huudoilla ja vihellyksillä. Tämä kaikki on Meksikkoa! — huutavat ulkomaalaiset lehdet. Mutta Meksikko protesteraa. Se kiittää siitä kunniaa, että se tulisi rinnastetuksi Suomen kanssa ja väittää, että heillä on ihannetila Suomeen verraten. Eikö tämä ole mainio kuvitus meidän maamme nykyisille oloille? (Ed. v. Frenc-

kell: Se on vanha vitsi.) Vanhat vitsit ovat usein hyviä. Viime viikolla minä sen vasta Meksikon lähettilään kirjoittamana näin.

Jos meidän poliittinen luottomme on kärsinyt, niin on myöskin taloudellinen luotto menossa samaan suuntaan. Jollei tässä asiassa haluta luottaa sanomalehtiin, niin ehkä asiantuntijat ovat valmiit pitämään pörssettä luotettavampina ilmapuntareina. Pörsien noteeraukset puhuvat murhaavaa kieltä siitä luottamuksen puutteesta, joka ulkolaisilla luotonantajilla tätä nykyä on meidän maamme oloja kohtaan. Maamme obligaatsionilainojen kurssit ovat viime aikoina pudonneet aivan romahdusmaisesti. Ed. v. Frenckell, joka äsken teki välihuudon, on kyllä koettanut lehdesään väitellä tätä ilmiötä vastaan ja selittää, ettei se ole epänormaalisten poliittisten olojen seurausta. Miksikään muuksi sitä ei kuitenkaan voida ymmärtää. Muiden maiden kurssit eivät ole pudonneet. Mainitakseni esimerkkejä eräistä meikäläisiä obligaatsionilainoja koskevista tapauksista, on vuoden 1923 laina, joka vielä kesäkuussa noteerattiin yli 97 %, nyt 90 %; vuoden 1925 laina, joka heinäkuussa oli vielä 101 %, on nyt 94 %; vuoden 1928 laina, joka keväällä saatiin nostetuksi 92 %:iin, on nyt 76 %; ja Asuntohypoteekkipankin laina, jolla on mitä parhaat kiinnitykset ja lisäksi tavallaan valtion takuu vakuutenaan, on pudonnut kahdessa kuukaudessa 94 %:sta 79 %:iin. Helsingin kaupungin laina emitteerattiin keväällä Yhdysvalloissa 95 %:iin, nyt sitä saa ostaa 85 %:lla.

Joku voi ehkä pitää tätä pienenä sivuasiana, johon ei kannata kiinnittää huomiota. Sillä on kuitenkin enemmän merkitystä kuin aavistetaankaan. Suurella vaivalla on Suomi päässyt sisälle amerikkalaisille rahamarkkinoille ja suurella työllä ja pitkäaikaisen taloudellisen vakiinnuttamisen jälkeen on saatu kurssit nousemaan ja pysymään vakavina. Nyt ne romahtavat katastrofimaisesti. Pörssit ovat herkkiä. Ne näkyvät aivan oikein vaistoavan sen kehityssuunnan, joka täällä on tapahtunut. Seurauksena on tietysti se, että ne amerikkalaiset pienkapitalistit, jotka ovat ostaneet meidän obligaatsionejamme, ovat kärsineet satojen miljoonien markkojen tappion. On selvää, että hekin tällöin menettävät puolestaan luottamuksensa maahan, joka ei pysty vastaamaan velkasitoumuksistaan. Tämmöisissä oloissa on tietysti myöskin turhaa yrittää uusien lainojen saantia ja mahdotonta lienee myöskin saada markkinoille sitä yhden miljardin markan suuruista valtiolainaa, josta jo ennakkosopimus on tehty New Yorkin pankin kanssa. Sen edellytyksenä oli, että vanhat kurssit säilyisivät. Kun ne eivät ole säilyneet, on toivotonta pitkiin aikoihin uusista lainoista puhuakaan.

Vaikka asiat suurimman osan kansan mielestä kulkevat aivan vinoon suuntaan, näyttää hallitus olevan merkillisen tyytyväinen saavutuksiinsa. Hallitus lausuu tiedonannossaan voivansa viitata tärkeisiin saavutuksiin. Kun katsoo, mitä nämä tärkeät saavutukset ovat, niin jää kaksi semmoista käteen. Toinen on se, että kommunistit ovat poissa eduskunnasta, ja toinen se, että vaalit ovat kuluneet rauhallisesti. Nämäkään eivät kuitenkaan ole mitään todellisia saavutuksia ja tuloksia. Eiväthän kommunistit sillä ole maasta hävitetyt, ettei meillä ole tilaisuutta näillä penkeillä heitä nähdä. Olisi ehkä hyväkin, että joku kommunisti täällä olisi, että saataisiin kuulla, mitä sillä taholla ajatellaan. Nyt ei ole minkäänlaista tietoa, mitä tuossa laajassa valitsijajoukossa ajatellaan. — Kuten äsken selostin eivät myöskään vaalit kuluneet niin rauhallisesti kuin hallitus näyttää olettaneen, vaan tapahtui niidenkin yhteydessä monenlaisia häiriöitä.

Mutta vaikka kaikki olisi käynytkin niin hyvin näissä kahdessa asiassa kuin hallitus kuvittelee, niin millä hinnalla tämä kaikki on tapahtunut? Maamme arvo vakiintuneena valtiona on saanut ankaria kolauksia, sen taloudellinen luotto on romahtamassa ja hallitusvalta on menettänyt auktoriteettinsa. Olot maassa ovat perinpohjin sekaisin ja joka päivä näyttää tuovan uusia yllättäviä paljastuksia. Tyytyväisyys ja optimismi ovat tietysti kadehdittavia ominaisuuksia, mutta niin vähään kuin hallitus tyytyy, ei sittenkään olisi lupa tyytyä.

Nyt eduskunnan kokoontuessa näyttää asema kuitenkin melkolailla valoisammalta. On tapahtunut ilmeinen käänne sisäpoliittisissa oloissamme. Sen näyttää hallituskin havainneen ja näyttää tiedonannossaan noteeraavan sen omaksi ansiokseen. Siinä sanotaan, että ”hallituksen toimenpiteet väkivallantekojen selvittämiseksi ovat tuottaneet yhä enemmän tuloksia”. Tämä on joko itsepetosta taikka selvää ironiaa. Eihän hallituksella tässä suhteessa ole minkäänlaista ansiota. Se ei ole omasta aloitteestaan saanut keränpäätä auki ja päässyt salaisten järjestöjen perille, eikä myöskään pidättämään syyllisiä. Kuten usein muulloinkin on tässä ollut auttavana tekijänä vastustajain tyhmyys. Se on tullut avuksi ja sen kautta asiassa on päästy alkuun. (Vasemmalta: Oikein!) Se kyyditys, jonka alaiseksi tasavallan entinen kunnioitettu presidentti joutui, oli omiaan vihdoin herättämään jo epätoivoon joutuneet ja turtuneet mielet. Se sai ne piirit liikkeelle, joita hallitus ei ollut halunnut tähän saakka kuulla, se kun on etsinyt tukea yksinomaan lapualaisliikkeen taholta. Tämä tasavallan entisen presidentin retki oli tietysti synkeä retki, ja me olemme varmasti kaikki valmiit sitä sydämestämme valit-

tamaan. Mutta toiselta puolen meidän tulee olla hänelle siitä suuresti kiitollisia, sillä tuloksellisempaa poliittista agitaatiomatkaa ei tässä maassa ole koskaan tehty. (Eduskunnasta: Oikein, oikein! — Ed. Hakkila: Vahinko vaan, että se oli vaalien jälkeen.) Tämä retki ja samalla eduskunnan lähestyvä kokoontuminen ovat saaneet hallituksen vihdoinkin tarmokkaaksi. Muutamissa päivissä on nyt saatu selville enemmän kuin aikaisemmin puolessa vuodessa. Ja mitä kaikkea on saatu selville!

Yllättävin on ilmeisesti ollut se tieto, että myöskin korkein sotilasjohto on ollut sekaantuneena näihin likaisiin asioihin. (Eduskunnasta: Häpeä!) Tämä tapaus on ilmeisesti omiaan kompromettoimaan johtoa laajemmaltikin, ja paljon tarvitaan siltä taholta vakuutteluja, ennenkuin siihen jälleen ehdottomasti luotetaan. Miten vahvasti hallitus on luottanut pidätettyyn sotilashenkilöön, osoittaa se pikku tapaus, että hän vielä pari kuukautta takaperin sai nuoruudestaan huolimatta huomattavan korotuksen.

Mutta voi myöskin kysyä, mitä päämääriä tämä sotilasklikki on tavoitellut? Onhan selvää, ettei se huvikseen ryhdy kyydityksiä toimeenpanemaan, vaan että nämä kyyditykset ovat olleet vain välikappaleena, keinona johonkin muuhun päämäärään pyritäessä. Mitä sillä taholla on tavoiteltu? Mahdollisuudet ovat sangen peloittavia. Ja hallitukselle täytyy avoimesti esittää kysymys, voiko hallitus ehdottomasti luottaa nykyiseen korkeimpaan sotilasjohtoon? Onko se hallituksen käytettävissä, jos tarve vaatii, vai onko se valtiosäännön kumoojain välikappaleena?

Nyt olisi joka tapauksessa korkea aika palauttaa maahamme säännölliset olot ja tehdä myöskin täysi puhdistus kaikkialla missä epäsäännöllisyyksiä, rikollisuutta ja väkivallantekoja on sattunut. Eduskunnan avajaisissa pidetyt kaksi puhetta, tasavallan presidentin puhe ja eduskunnan puhemiehen puhe, ovat mielestäni tässä suhteessa viitanneet tietä hyvään suuntaan.

Ehdottomana vaatimuksena on tällöin, että syylliset on saatettava rangaistukseen, olkoot missä asemassa tahansa. Näiden väkivallantekojen henkiset isät kulkevat vielä kaikki vapaalla jalalla. On toivottavaa, että myöskin niihin päästään käsiksi. Ja uudet rikokset on ehdottomasti, tarpeen tullen voimakeinoillakin, ehkäistävä. Semmoinen suorastaan vetelyyttä osoittava katsantokanta, jota sisäministeri tässä äsken edusti, ei mielestäni ole soveltuva oikeusvaltion toimintaan.

Eiköhän kaiken lisäksi olisi syytä astua vielä askel pitemmälle. Täällä on toiminut semmoisia järjestöjä kuin Lapuan valtuuskunta, Suomen Lukko ja Rintamamiesten Liitto. Ne näyttävät

olevan pesiä, joissa rikollisia suunnitelmia valtion turvallisuutta vastaan laaditaan. Nämä rikolliset järjestöt, jotka suojelevat rikoksellisia keskuudessaan, olisi parasta lakkauttaa. Nehän ovat itse asiassa jo menettäneet kaiken moraalisen pohjansa, kun suuri osa niistäkin, jotka aikanaan ovat luultavasti vakaumuksesta niitä kannattaneet, näyttävät nyt kääntäneen niille selkensä. Ne tarvitsevat vain pienen armoniskun hävitäkseen näyttämöltä, ja semmoisen armoniskun hallitus olisi velvollinen niille antamaan. Vasta sen jälkeen voi mielestäni täysi turvallisuus palata maamme ja ihmiset rauhoittua. Ellei hallitus halua tai pysty näin toimimaan, olisi sen mielestäni paras väistyä vartiopaikaltaan. (Vasemmalta: Oikein! Hyvä!)

Ns. kommunistilait ja sosialidemokraattisen ryhmän kanta

Puhe eduskunnassa 11. 11. 1930.

Nämä kommunistilakien nimellä tunnetut lakiehdotukset joutuvat eduskunnassa käsiteltäväksi ajankohtana, jolloin kiihko maassa näyttää olevan verrattain korkealla, ja jolloin, käyttäkseni ed. Lohen täällä esittämää sanamuotoa, ”hermostuneella jännityksellä” odotetaan, mitä eduskunta näistä lakiehdotuksista lopullisesti päättää. Luulisi näin ollen, että on kysymyksessä jotakin valtakunnalle ehdottomasti välttämätöntä, jonka silleen jämmisestä voisi koitua suuria vahinkoja maalle. Näin ei mielestäni kuitenkaan lähestulkoonkaan ole asianlaita. Minä olen näkevinäni, että tämä kiihko ja hermostunut jännittyneisyys on keino-tekoista. On tahdottu luoda semmoinen ilmapiiri, että erään tässä eduskunnassa edustettuna olevan puolueen päämäärät saataisiin toteutetuksi.

Tähän kiihkoon on mielestäni senkin vuoksi sangen vähän syytä, että nämä lait ovat suorastaan tarpeettomia. Ei hallitus, säilyttääkseen maassa rauhaa, tarvitse tällaista lainsäädäntöä. Onhan meillä olemassa rikoslaki, jonka avulla on onnellisesti voitu tähänkin saakka pitää rikolliset ainekset kurissa. Ja täällä on meidän ryhmämme taholta jo viitattu siihen, että vastoin meidän harrastuksiamme on äskettäin saatu aikaan sotatilalaki-

kin, joka vakavammissa tilaisuuksissa antaa hallitukselle riittävät aseet käteen. Tämän vuoksi ei tasavallan suojelulaki missään tapauksessa ole tarpeellinen. — Mitä tulee toiseen lainsäädäntöryhmään, valtiopäiväjärjestyistä ja vaalilakia tarkoitaviin muutosehdotuksiin, niin niidenkin tarpeettomuus on ilmeinen. Eihän niitä tultane tarvitsemaan ennenkuin kolmen vuoden perästä. Toivottavasti tämä eduskunta nimittäin saa istua kolme vuotta. Ja jos ne silloin vasta joutuvat käytettäväksi, niin lain sanamuodon mukaan ei ole enää semmoisia aineksia, joita vastaan niitä voitaisiin käyttää, koska ainoastaan ne henkilöt, jotka kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana ovat kuuluneet joihinkin kumouksellisiin järjestöihin, joutuisivat lakiehdotuksen mukaan vaalikelpoisuutta vailla oleviksi.

Mutta ei sillä hyvä, että nämä lait ovat tarpeettomia, ne ovat myös sängen vaarallisia. Tasavallan suojelulaki antaa niin tavattoman laajan valtakirjan hallitukselle, että sen avulla voitaisiin tehdä tyhjäksi melkein mitkä kansalaisoikeudet ja -vapaudet tahansa. Meillä ei ole varaa antaa hallitukselle tuommoisia valtakirjoja. Me emme näe niin pitkälle tulevaisuuteen, että tietäisimme, onko meillä aina olemassa eduskuntaa ja kansaa kohtaan siksi lojaalinen hallitus, ettei se tahdo väärinkäyttää tuommoista valtakirjaa. Eihän ole mikään mahdollisuus, varsinkin semmoisina aikoina kuin nykyinen, jolloin ennen järkevinäkin pidetyt ihmiset näkyvät menettävän harkintakykynsä ja kiihko nousee korkealle, että hallituksella on halua saamansa valtuuden avulla tehdä tyhjäksi melkein mikä kansalaistoiminta tahansa maassa. Että myös valtiopäiväjärjestykseen ja vaalilakiin ehdotetut muutokset ovat vaarallisia, siitä olemme jo saaneet hyvää havainto-opetusta paraikaa valmisteilla olevien kunnallisvaalien aikana. Ovathan eräät vaalilautakunnat kunnallisvaaleista hyväksytyjen lakien nojalla jo katsooneet olevansa oikeutetut hylkäämään sosialidemokraattisiakin vaalilistoja. Näitä lakeja voidaan käyttää mielivallan palvelukseen ja niiden suurin vaara onkin siinä, että ne avaavat ovet avoimiksi mitä täydellisimmälle hallinnolliselle mielivallalle.

Minä luulisin, että nämä esittämäni näkökohdat huomioon ottaen näiden lakien hylkääminen olisi päivän selvä asia, jos eduskunta olisi vapaa käsittelemään näitä asioita. Aika on kuitenkin semmoinen, että valitettavasti eduskunta ei ole siinä suhteessa vapaa. Me näymme elävän eräänlaisen diktatuurin alaisina, ei suinkaan minkään henkilön tai pienemmän ryhmän, vaan erään puolueen diktatuurin alaisina. Sen on onnistunut siinä määrin säikäyttää suurin osa eduskuntaa, että edustajat eivät

enää ole vapaita käsittelemään näitä asioita oman vakaumuksensa ja harkintansa mukaan. Meitähän peloitellaan kaikenlaisilla seureaukuksilla, ellei näitä lakeja hyväksytä. Paitsi mieskohtaista kostoja, uhataan myöskin valtiosääntöämme kohtaavilla loukkauksilla. Onhan paljon puhuttu jo suorastaan järjestettyyn diktatuuriinkin siirtymisestä. Nämä uhkaukset ovat nähtävästi vaikuttaneet sen, että kaikki porvarilliset ryhmät ovat taipuneet tämän painostuksen edessä ja vastoin omaa vakaumustaan, vastoin sitä, mitä he vielä kesällä julistivat, ovat nyt valmiit alistumaan. Se on ollut nöyryyttävää alistumista eikä missään suhteessa tarpeellista. Ei meidän tasavaltamme sentään ole niin heikko, että sen tällaisia uhkauksia tarvitsee pelätä. Minä luottaisin myös ainakin useimpien meidän porvarillistenkin puolueiden kansanvaltaisuuteen siinä määrin, että uskoisin niiden olevan valmiita viimeiseen saakka puolustamaan kansanvaltaista ja parlamentaarista järjestelmää.

Me olemme sosialidemokraattisen ryhmän taholla syvästi valittaneet sitä, että porvarilliset ryhmät ovat näihin lakeihin nähden siinä määrin sitoneet kätensä, ettei heillä näy olevan enää mahdollisuutta kulkea vakaumuksen heille osoittamaa tietä. Toivomme siitä huolimatta viimeiseen saakka, että edes joku yksityinen porvarillisiin eduskuntaryhmiin kuuluva jäsen tulisi auttamaan meitä, silloin kun me tahdomme puolustaa kansanvaltaa. (Keskustasta: Ette toivo!) Me emme puolestamme ole antaneet näiden peloitusten itseemme vaikuttaa, me tahdomme pysyä johdonmukaisina (Keskustasta: Ei ole totta!) aikaisemmalle menettelyllemme, jonka tarkoituksena on kaikin keinoin suojella tätä maata kansanvaltaa vastaan tähdätyiltä pyrkimyksiltä.

Ed. Lohi äsken päätöksellä pitämässään puhevuorossa tahtoi tehdä riidanalaiseksi sen, että meillä ei muka enää olisi oikeutta estää näiden lakiehdotusten tulemistä laiksi. Se on hyvin outo väite. Sitä vartenhan valtiopäiväjärjestyksessä on vähemmistöjä suojelevia määräyksiä, että niitä voidaan käyttää. Ja varsinkin silloin, kun on näinkin vakavat asiat kyseessä, on tietysti ehdoton velvollisuus niitä käyttää.

Ed. Lohi kysyy, palautuuko rauha, jos nämä lakiehdotukset hylätään? Meille ei kukaan ole antanut vakuutuksia siitä, palautuuko rauha, jos ne hyväksytään (Ed. Keto: Siitä on kysymys.). Te olette meitä 13 vuoden ajan moittineet siitä, että me emme vuonna 1917 pystyneet hillitsemään joukkojamme. Silloin oli asema melko lailla toinen, vallitsi vallankumouksellinen tilanne, ja silloisella hallitusvallalla ei ollut kättä pitempää käytettävänä (Ed. Pihkala: Sosialistit eivät antaneet!). Te voitte näyttää,

kuinka te nyt hoidatte joukkonne. Nythän on verrattain säännölliset olot. Teidän hallituksellanne on käsissään valtaa ja fyysillistä voimaa niin paljon kuin se suinkin tarvitsee ja tahtoo käyttää. Ei siis riipu ainakaan keinojen riittämättömyydestä, jos te ette jaksa hoitaa joukkojanne siinäkin tapauksessa että lait tulevat hylätyiksi.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei ole voinut paljoakaan vaikuttaa näiden lakien sisältöön. Me olemme koettaneet saada niitä siedettävämpään muotoon, jossa tapauksessa olisimme sovinnon vuoksi olleet taipuvaisia tulemaan enemmistön mukaan ja poistamaan nämä riitakysymykset päiväjärjestyksestä. Ne on kuitenkin ylimielisesti tahdottu ajaa porvariston omilla voimilla lävitse. Vasemmistoa ei niistä ole tahdottu kuulla. Se on selitetty tarpeettomaksi, ja me olemme ymmärtäneet, että ne on vasemmistoa vastaan myös tahdottu saada hyväksytyiksi ja käytettäväiksi.

Vaikka näiden lakien käsittely onkin jo tullut niin pitkälle, että tällä hetkellä ei ole enää mitään mahdollisuutta saada aikaan muutoksia nykyisiin ehdotuksiin, niin pidän kuitenkin tarpeellisenä ilmoittaa, että siinä tapauksessa, että, kuten me toivomme, nämä lait tulevat hylätyiksi, me olemme valmiit edelleen etsimään jonkinlaista kompromissitietä, etsimään semmoista ratkaisua näihin kumpaankin lakiehdotukseen nähden, jonka pitäisi voida tyydyttää porvarillisia ryhmiä eikä silti loukkaisi meidän tärkeinä pitämiämme periaatteita siinä määrin kuin nyt esillä olevat lakiehdotukset tekevät. Jos sillä pohjalla voitaisiin päästä johonkin ehdotukseen, voin edelleen ilmoittaa, että ei ainakaan meidän tahollamme ole estettä siihen, että sillä tavalla syntyneet lakiehdotukset voitaisiin käsitellä kiireellisinä jo näillä valtiopäivillä. Tällä me mielestämme olemme osoittaneet hyvinkin pitkälle menevää sovitteluhalua, mutta pakkokeinoihin, joita meitä vastaan on koetettu käyttää, emme tule missään tapauksessa alistumaan.

Pyydän lopuksi kannattaa ed. Aaltosen täällä tekemää hylkäysehdotusta sikäli kuin tällä kertaa on kysymyksessä tasavallan suojelulaki, ja pyydän samalla ilmoittaa, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on kokonaisuudessaan tämän kannan takana.

Hallituksen suhtautuminen kyyditsijöitten rankaisemiseen

*Puhe välikysymyskeskustelussa eduskunnassa
19. 12. 1930.*

Ed. Tannerin tekemä välikysymys päättyi seuraaviin kysymyksiin:

1) Katsooko hallitus tehneensä kaiken, mitä tehtävissä on ollut, edellämainittujen rikosten selville saamiseksi ja niiden suorittajien syytteeseen saattamiseksi?

2) Katsooko hallitus maan oikeusjärjestyksen arvon kauemmin voivan sietää sellaisen olotilan jatkumista, että kokonainen rikosten sarja jätetään selvittämättä ja syylliset rankaisematta? sekä

3) Voiko ja mitä takeita hallitus antaa siitä, että sanotut rikokset tulevat selvitettyiksi ja niiden suorittajat rangaistuiksi?

Hallituksen vastauksen tultua luetuksi käytti ed. Tanner seuraavan puheenvuoron:

Tämän iltaisessa välikysymyskeskustelussa on, samoinkuin parissa aikaisemmassakin tilaisuudessa eduskunnassa, hyvinkin valaisevasti kuvattu se epänormaalin tila, joka maassa on jo lähes vuoden ajan vallinnut. Eri puhujain lausunnoista on käynyt selville, että maassa on toiminut rikollisia järjestöjä, jotka työskentelevät jokseenkin samaan tapaan kuin aikanaan tunnetut Maffia-järjestö tai joku Ku-Klux-Klan-järjestö, pimeässä ja salaisuudessa töitään tehden. Nämä rikolliset järjestöt ovat voineet niin järjestää työnsä, että niiden tekoihin ei ole päästy käsiksi. Osittain ovat paikalliset viranomaiset olleet joko haluttomia tai voimattomia näiden järjestöjen töitä estämään ja tukahduttamaan, samoinkuin myöskään niitä jälkeinpäin teoistaan rankaisemaan. Osittain ovat myöskin paikalliset asukkaat niillä seuduilla, joissa rikoksia on tehty, olleet niin terrorin vallassa, etteivät ole uskaltaneet edes ilmiantaa tekojen suorittajia, vielä vähemmin esiintyä todistajina niitä vastaan. Siinä määrin on villiintyminen saanut valtaa, kiitos tunnetun lapualaisliikkeen.

Mutta ei tällä hyvä. Myöskin ulkopuolella näiden varsinaisten rikollisten järjestöjen on suuri käsitteiden hämmennys päässyt valtaan. Monellakin taholla on pyritty ymmärtämään rikollisia tekoja, jopa ylistämään ja ihailemaan niitä. Me olemme saaneet olla todistajina semmoisissakin näytelmissä, että tämmöisiä mitä

suurinta rikollista mielenlaatua osoittavia henkilöitä on julkisesti ylistetty, on pantu toimeen mielenosoituksia heidän hyväkseen, lähetetty sähkösanomia senkin jälkeen, kun heidät on tuomittu, ja kaikin tavoin osoitettu, että heillä on lämpimiä kannattajia. Toiselta puolen taas henkilöitä, jotka ovat lujasti seisseet laillisuuden kannalla, on vastamielenosoituksilla koetettu häpäistä ja saattaa suuren yleisön silmissä epäilysten alaisiksi.

Viime aikoina näyttää maassamme suorastaan muodostuneen uusi oikeuskäsitys. Siihen aikaan, jolloin minä luin lainoppia, — minä tosin kuulun entisiin juristeihin —, selitettiin, että laki on olemassa sitä varten, että eri kansalaiset ja eri yhteiskuntapiirit voisivat turvallisina elää toistensa vierellä, ja joka lakia rikkoi, se oli ehdottomasti rangaistava. Nyt on kuitenkin, ennen kaikkea lapuanliikkeen taholta, koetettu saada aikaan uusi lakikirja, jossa on muutamia aivan toiseen suuntaan käyviä määräyksiä. Tärkeimpinä pykälinä lakikirjassa on ensinnäkin se, että **l a i n k i r j a i n t a s a a r i k k o a**. Jokainen on oikeutettu panemaan lakiin itse hyväksi harkitsemansa sisällön, jos vain hänen tekojensa vaikuttimet ovat isänmaallisia. Toinen pykälä tässä lakikirjassa kuuluu siten, että kaikki, mitä Lapua taikka sen kätyrit tekee, on oikein. Kolmas pykälä, jota olen myös havainnut useasti toistettavan, kuuluu siten, että kommunisteja vastaan kaikki on luvallista, koska he ovat lain ulkopuolella. Tätä pykälää ovat monet tahotoneet myös laajentaa siten, että lukevat näihin lain ulkopuolella oleviin myöskin sosialidemokraatit samoinkuin monet epämukavat porvarit.

Kaiken kaikkiaan on tilanne maassamme epäterve ja epänormaalin ja minä luulen, että kaikki, jotka vähääkään harrastavat yhteiskunnan rauhallista kehitystä, hartaasti toivoisivat pian päästävän siitä pois. Että tilanne on voinut muodostua tämmöiseksi, siihen on myöskin maan hallitus suuressa määrin syy-pää. Se ei ole käyttänyt niitä keinoja, joita sen käytettävissä on, estääkseen tämmöisen nurjan kehityksen alkuun pääsemisen. Hallitus ei ole rikollisen lapuanliikkeen alkuvaiheissa yrittänytkään tukahduttaa sitä niillä voimakeinoilla, joita hallituksella aina on tarjolla. Ja kun tämä liike on päässyt vauhtiin ja suorittanut rikollisia tekojaan, ei ole tehty kaikkea, mitä on voitu, jotta rikollisten tekojen suorittajat olisivat tulleet rangaistukseen saate-tuiksi. Tämä kaikki on ollut omiaan yllyttämään ja rohkaisemaan näitä piirejä, antamaan heille sen käsityksen, että he toimivat oikealla linjalla ja että maa ja kansa heidän toimintansa hyväksyvät, ja jolleivät hyväksykään, niin he joka tapauksessa pääsevät rangaistusseuraamuksista vapaiksi. Tämän väärän käsityksen

olisi hallitus hyvin helposti voinut ottaa pois, jos se sitä olisi todella tahtonut.

Esittäessämme sen välikysymyksen, joka tänään on käsittelyalaisena, olemme sosialidemokraattisen ryhmän taholta halunneet tarjota hallitukselle tilaisuuden esittää jotakin pätevää puolustusta toiminnalleen, tai oikeastaan toimeettomuudelleen, antaa sille tilaisuuden selittää kansalle, minkä vuoksi se on työskennellyt juuri sillä tavalla kuin se on tehnyt. Me elimme siinä hyvässä uskossa, että hallituksella olisi jotain pätevää puolustukseen sanottavana. Kun nyt on kuultu hallituksen vastaus, niin täytyy sanoa, että tässä odotuksessa on surkeasti petytty. Se vastaus, jonka sisäministeri täällä luki, oli tuommoinen kuiva asiakirja, jonka jonkun viraston kanslisti panee paperille, silloin kun hänellä ei ole mitään asiallista sanottavaa, mutta hänen virkavelvollisuuksiinsa kuuluu selostaa jokin asia. Sisäministerin vastauksessa kerrottiin kyllä, mitä kiertokirjeitä oli lähetetty, mitä raporteja maaherrat olivat antaneet hallitukselle ja mitä näissä raporteissa selitettiin. Mutta mitään, mikä olisi osoittanut, että hallituksella todella on vakava tahto ja vakava pyrkimys saada aikaan jotain muutosta nykyisiin epänormaaliin oloihin, sitä sai tuosta asiakirjasta turhaan odottaa kuulevansa. Se oli kyllä viisaammin laadittu kuin se tiedonanto, jonka hallitus lokakuulla meille antoi, ja ennen kaikkea tuon tiedonannon jälkeen täällä esitetty sisäministerin selitys. Silloinen selitys oli kaikissa suhteissa epäonnistunut, se sisälsi mielipiteitä ja väitteitä, jotka osoittivat että hallituksen sympatiat olivat kokonaan näiden rikollisten piirien puolella ja ettei ollut aikomustakaan vakavasti yrittää saada oloja maassa muuttumaan. Nyt annettu selitys tosin vältti tämän karin, mutta sekään ei antanut mitään vakuuksia siitä että meillä oltaisiin parempaan suuntaan kulkemassa. Täsäkin, niinkuin aikaisemmin lokakuulla annetuissa hallituksen selityksissä, viitattiin pääasassa niihin vaikeuksiin, joita esiintyy kun tahdotaan rikollisia saada ilmi ja syytteeseen. Sikäli kun minä ymmärrän tästä selityksestä, näytti suurimpana vaikeutena olevan se, että rikollisia "kyyditsijöitä" ilmestyy niin kovin paljon. Hallitus asetti aikanaan kaiken toivonsa siihen, että "kyyditsijät" itse ilmoittautuisivat ja siten helpottaisivat hallituksen työtä näiden rikosten selvittämiseksi. Tämä toivo täyttyi aivan ylen suuressa määrin, ilmoittautujia on tullut niin paljon, että tämä seremonia on muodostunut täydelliseksi ilveilyksi. Ilmeisesti sillä ei muuta tarkoitettukaan kuin vaikeuttaa asioiden selvittämistä. Ilmeisesti eivät varsinaiset syylliset olekaan ilmoittautuneet, vaan kaikennäköiset sivuhenkilöt, joilla ei itse asiassa

ole mitään tekemistä itse tekojen kanssa. Ja ennen kaikkea on pantava merkille, ettei yhdessä ainoassakaan raskaammassa rikoksessa, varsinkaan useasti mainituissa murhatapauksissa, ainoata todellista syyllistä ole ilmaantunut.

Hallitus on täällä annetun sisäministerin vastauksen kautta uudelleen osoittanut olevansa voimaton selvittämään sitä rikosten sarjaa, joka on maata rasittanut viimekuluneen puolen vuoden aikana. Mutta hallitus, joka ei pysty edes hallitusten alkeellisinta tehtävää täyttämään, valvomaan oikeusjärjestyksen säilymistä maassa, se ei ole enää maan todellinen hallitus, se on varjohallitus, jota kaikenlaiset tuulet helposti voivat kuljettaa, mihin tahtovat.

Kun ei hallituksen taholta näytä olevan suuriakaan toiveita olojen paranemisesta, on ollut tärkeätä, että tämä asia koko laajuudessaan on saatettu eduskunnan käsiteltäväksi, jotta täältä saataisiin kaikki mahdollinen apu ja voima näiden asioiden selville saattamiseksi. Ellei eduskunta tässä tilaisuudessa lausuisi päätävässä muodossa tahtoaan, ellei eduskunta vaatisi olojen nopeata saattamista normaalille kannalle, ei eduskuntakaan olisi täytänyt tehtäväänsä ja velvollisuuttansa.

On kuitenkin saattanut suurella mielihyvällä havaita, että miltei kaikki ne lausunnot, joita eduskunnassa tänä iltana on annettu, ovat käyneet yhdenmukaisesti siihen suuntaan, että oloihin on nopeasti saatava muutos, maassa on palautettava lailliset olot, oikeusjärjestys on jälleen saatettava kunniaansa. Useat puhujat ovat suorastaan murhaavalla tavalla arvostelleet hallituksen tähänastista toimintaa ja yksi ainoa puhuja — sikäli kuin olen voinut havaita — on jollakin tavalla yrittänyt hallituksen toimettomuutta täällä puolustaa. Mutta kun tietää, että tämä puhuja, edustaja Pennanen, on kokoomuspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, niin ymmärtää, että hän on tehnyt sen vain viran puolesta, siihen pakotettuna (Ed. Pihkala: Se on häväistys!), ilman että hänellä on siihen ollut mitään sisällistä vakau- musta. (Ed. Pihkala: Se on häpeämätön väite tuommoinen!)

Tämäniltainen keskustelu on muodostunut hallitukselle täydelliseksi tappioksi. Luulen että moraalisesti niin musertavaa tappiota ei tässä eduskunnassa ole vielä kertaakaan hallitukselle annettu. Jos hallitus ymmärtäisi vetää johtopäätökset tämän illan keskustelusta, niin se vielä keskellä yötä marssisi presidentin linnaan ja jättäisi eronpyyntönsä. Luulen, että se ei sitä kuitenkaan tee. Päätäten eri eduskuntaryhmien puheenjohtajien lausunnoista tullaan täällä hallitukselle kyllä antamaan muodollinen luottamuslause sillä tavalla, että eduskunta siirtyy yksin-

kertaiseen päiväjärjestykseen. Mutta tämä luottamuslause on monen puhujan taholla nimenomaan motivoitu siten, että asiallista luottamuslauseetta siitä ei millään tavalla saa. Nähtävästi muut ryhmät, paitsi tietysti kokoomusryhmä, ajattelevat, että on hyvä antaa nykyisen hallituksen kuluttaa loppuun kaikki se luottamus, mitä kokoomuspuolueen hallitussuuntaa kohtaan on ollut olemassa, jotta sitten todella päästäisiin normaalsiin oloihin ja hallitsemaan maata jälleen sillä tavalla, kuin maan etu todella vaatii. Mutta joskin hallitus jäisi vielä paikoilleen, olisi kuitenkin syytä lausua se vakava toivomus, että hallituksen sisäministeri jättäisi paikkansa. Hän on osoittanut olevansa aivan epäpätevä nykyiseen vaativaan toimeensa. Hänen olisi senvuoksi oikein ymmärrettävä tämän illan keskustelu ja tehtävä siitä myös oikea johtopäätös.

Mitä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kantaan tulee, niin me emme tietenkään, yhtä vähän kuin muidenkaan täällä esiintyneiden ryhmien puhujat, ole halukkaita myöntämään hallituksen toimineen maata tyydyttävällä tavalla. Mutta me emme katso voivamme tyytyä vain asiallisen epäluottamuslauseen antamiseen, me tahdomme antaa sen myöskin muodollisesti, ja siinä mielessä pyydän ryhmäni puolesta esittää seuraavan ehdotuksen päiväjärjestykseen siirtymiseksi:

Kuultuaan hallituksen vastauksen siirtyä eduskunta päiväjärjestykseen lausuen,

että hallitus ei ole täyttänyt velvollisuuttaan rikollisten tekojen selvittämiseksi ja niiden suorittajien syytteeseen saattamiseksi;

että hallituksen toimetomus tässä kohden on arveluttavasti horjuttanut maamme oikeusjärjestystä; sekä

että hallitus ei ole antanut takeita siitä, että asiaintila tulisi paranemaan.

Lapuanliike ja Mäntsälän kapina

Puhe eduskunnassa 10. 3. 1932.

Herra puhemies! Sen jälkeen kun maassamme viikon kestänyt jännitys oli lauennut ja sotilaalliset toimenpiteet lakanneet, jäi kansa odottamaan mielipiteen ilmaisuja tapahtuneen johdosta. Maan sanomalehdistö on tällöin kiitettävällä valppaudella lausunut ajatuksiaan ja vaatimuksiaan, mutta eduskunta ei tähän

mennessä ole saanut tilaisuutta tämmöiseen mielipiteiden vaihtoon. Nyt on eduskunnalla siihen tilaisuus ja tämän tarjoaa meille se tiedonanto, jonka hallitus on eduskunnalle antanut.

Haluan heti alussa todeta, että tämä tiedonanto ottaa oikean ja selvän lähtökohdan arvostellessaan niitä tapahtumia, jotka ovat johtaneet äskeiseen kapinalliseen esiintymiseen. Hallituksen kanta käy yksiin sen kannan kanssa, jota sosialidemokraattinenkin eduskuntaryhmä jo pitemmän aikaa on edustanut.

Tätä kapinaa ei ole oikeus katsoa minään irrallisena ilmiönä. Se on seuraus kaksi vuotta kestäneestä määrätietoisestä kiihoituksesta ja suunnitelmallisesta järjestäytymisestä. Aluksi sen ilmoitettiin tarkoittavan toimintaa yksinomaan kommunismia vastaan, mutta ei ollut vaikea todeta, että sillä jo alusta alkaen oli paljon muitakin päämääriä. Ennen kaikkea pyrittiin määrätietoisesti kansanvallan poistamiseen ja asettamaan diktatuuri sen tilalle.

Tästä liikehtimisestä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on jatkuvasti varoittanut. Viimeksi tapahtui tämä välikysymyskeskustelussa ennen joulua. Me olemme vaatineet hallitusta lyömään tämän liikehtimisen maahan niin kauan kuin se oli pieni ja vaaraton. Sen torjuminen olisi mielestämme saanut tapahtua asevoimallakin, jos siihen tarve olisi pakottanut. Joka tapauksessa olisi ollut helpompaa tukahduttaa se alkuvaiheissaan kuin myöhemmin. Meitä ei kuitenkaan ole uskottu.

Oikeisto on jatkuvasti ei ainoastaan ymmärtänyt tätä liikehtimistä, vaan on suorastaan siihen yllyttänyt. Kun on varoitettu niistä seurauksista, joita siitä tulee olemaan, on oikeiston taholta aina annettu tyynnyttäviä selityksiä. Mitä kaikkea onkaan sen taholta viime kuukausien aikana uskoteltu kansalle, jotta saataisiin se luottamaan siihen, että mitään odottamatonta ei tule tapahtumaan. Vielä ennen jouluaakin tapahtui näin, silloin kun asiasta paremmin perillä olevissa piireissä ja myöskin hallituksen taholla ilmoitettiin tiedettävän tosiasioita, jotka viittasivat vakavampien tapahtumien olevan tulossa. Täällä eduskunnassakin erinäisissä kyselyissä koetettiin silloin tehdä tyhjäksi kaikki nuo ennustelut.

Tämä on tietysti ollut oikeiston taholta tahallista harhaanjohtamista.

Mitä keskustaan tulee se on tapansa mukaan ollut herkkäuskoinen. Se on antanut tämän lainvastaisen toiminnan jatkua, vieläpä aikoinaan sitä tukenutkin, luottaen annettuihin vakuutuksiin, että pyrkimykset olisivat rajoitetut ja että mitään valtiomme perusteita uhkaavaa toimintaa ei tulisi tapahtumaan. Tämän herkkäuskoi-

suuden varassa on tämmöinen ilkeä painajainen voinut kaksi kokonaista vuotta yhteiskuntaamme rasittaa. Kun porvarilliset puolueemme v. 1930 syksyn eduskuntavaaleissa saivat vaalivoiton, josta on sen jälkeen ollut pelkkää vahinkoa maalle, ryhtyivät ne koettamaan tyyntyttää lapualaisliikettä. Silloin ei tietystikään keksitty muita keinoja kuin tyydyttää siltä taholta tulevia vaatimuksia. Useitakin taaksepäin meneviä uudistuksia pantiin toimeen, hyväksyttiin kommunistilait, tasavallan suojelulaki ynnä monta muuta samaan suuntaan kulkevaa lakia. Nämä kaikki ovat omituisen sattuman kautta joutuneet ensikädessä kohdistumaan itseensä lapuanliikkeeseen, olleet siten jonkinlainen bumerangi, joka palaa takaisin heittäjänsä käteen. (Ed. Hakkila: Uuskapinalisiin!)

Kuvaavana sille hyväuskoisuudelle, joka keskustan piireissä aikoinaan on vallinnut lapuanliikkeeseen nähden, haluaisin täällä lukea erään katkelman maalaisliiton ryhmän puheenjohtajan, ed. Lohen lausunnosta, silloin kun tasavallan suojelulakia käsiteltiin. Kannattaessaan silloin tämän lain hyväksymistä hän lausui: "Me käsitämme tilanteen sellaiseksi, että näiden lakien saatua myönteisen ratkaisun rauhallisuus palaa ja vallattomuus lakkaa. Isänmaallinen kansanliike on saavuttanut tärkeimmän päämääränsä. Mikäli n.s. kansanliike tämän jälkeen jatkuu tulee sen olla yksinomaan valtiovallan ja viranomaisten tukena lain arvovallan kohottamiseksi". (Eduskunnasta: Niin olisi pitänyt!) Se oli hurskas toivomus, joka ei ole laisinkaan toteutunut, ja ed. Lohen äskeisessä puheenvuorossa esiintynyt syvä pettymys oli niin ollen hyvin ymmärrettävissä. Eihän lapuanliike näistä myöntytyksistä lainkaan tyyntynyt. Sen esittämät vaatimukset ovat alusta pitäen, ja jatkuvasti, olleet pelkkää silmänlumetta. Niiden avulla on vain tahdottu yllä pitää hermostunutta mielialaa ja yhteiskuntaa kokonaisuudessaan jonkinlaisessa keinumistilassa. Sen vaatimukset osoittivat aina taipumusta kasvaakin, kun niillä kerran oli menestystä. Yhteiskunta meni joka kerta polvilleen, kun siltä taholta ryhdyttiin vakavammin vaatimuksia esittämään.

Nyt on asema ainakin sikäli selvinnyt, että ei luultavasti kenelläkään enää ole mitään epäilystä niistä päämääristä, joita tällä liikkeellä on ollut. Kaikki on käynyt niinkuin meidän taholtamme on ennustettu. Toivottavasti kansa, eduskunta ja hallituskin nyt ovat vapautuneet harhaluuloistaan. Jos niin on käynyt, helpottaa se ilmapiiirin puhdistumista.

Olisi tietysti mielenkiintoista tarkastella, mistä tuommoinen liikehtiminen on voinut johtua tämmöisenä aikana, jolloin ei min-

käännäköistä pätevää aihetta semmoiseen ole olemassa. Sen voi perusteellisemmin selvittää vasta myöhempi historian tutkimus. Mutta mielestäni voi jo tässäkin tilanteessa viitata erääseen seikkaan, joka siinä on ollut tärkeänä tekijänä.

Se on se valheellinen isänmaallisuus, jolla on viime aikoina koetettu kiihottaa mieliä. Sanaa "isänmaallisuus" on väärinkäytetty mitä inhoittavimmalla tavalla. (Eduskunnasta: "Oikein!") Se on pantu merkitsemään jokseenkin samaa kuin kaikenlaisen hulinoimisen, "vapausotien" ja muiden sellaisten ihannoimista. Kaikki ne, jotka ovat aikoinaan ottaneet osaa — en puhu kansalaissodastamme, se on asia erikseen, mutta sanokaamme — Karjalan, Aunuksen, Viron y.m. retkikuntiin, kaikki ne on kohotettu "sankareiksi", olkoot esiintyneet näillä retkillä miten tahansa. Samalla tavalla on käynyt kaikkien niiden, jotka viime aikoina ovat lapuanliikkeen riveissä tehneet itsensä kaiken maailman väkivaltaisuuksiin syytäiksi. Kaikki kyyditsijät, työväentalojen vahingoittajat ja monet muutkin ovat saaneet jonkinlaisen sankarikehän päänsä ympärille. Osa porvaristoa on aina ollut valmis suituttamaan tämmöisille henkilöille ylistystä. Onko silloin ihme, että nuoriso on kasvanut väärään suuntaan ja ollut halukas saavuttamaan tuommoista sankarimainetta itselleen.

Eräänä tärkeänä tekijänä tämäntapaisen mielialan kasvamiseen on tietysti se yleismaailmallinen psykoosi, joka nykyään vallitsee kaikkialla. Kun nähdään, että "lait pettää, hallitukset horjuu", kuten "Kansainvälisessä" lauletaan, kun nähdään, että kaikki on luvallista, kunhan se vain onnistuu, silloin tietysti houkutus on suuri yrittää mahdottomaltakin näyttäviä tekoja. (Vasemmalta: Tai ainakin leikkiä!)

Jos koettaa etsiä jotakin ohjelmaa viimeaikaisen liikehtimisen takaa, niin luulen sen voitavan kiteyttää vaatimukseen: marxilaisuus pois! (Keskustasta: Ja vapaamuurarit!) Se on ymmärtääkseni ollut se keskeisin ajatus, joka ainakin viime aikoina on esiintynyt lapuanliikkeen taholla, — syytökset vapaamuurareja vastaan ovat tietysti vain päästään hieman seonneiden esittämiä ajatuksia. Mutta vaatimus marxilaisuuden poistamisesta on esitetty siksi voimakkaasti, että luulisin sitä saatavan pitää ainakin viimeaikaisista vaatimuksista tärkeimpänä. Se merkitsee tietenkin sitä, että työväen valtiollinen vaikutus tässä maassa on hävitettävä. Se merkitsee samalla sitä, että sosialidemokraattinen puolue on lakkautettava, sen sanomalehdet lakkautettava ja sen yhdistykset ja talot suljettava. Jo pelkkä tällöinen ajatuskin tuntuu tietysti sanomattoman lapselliselta. Ikäänkuin sosialidemokraattista liikettä pystyttäisiin yleensäkin maailmasta hä-

vittämään, saati sitten asevoimalla ja väkivallalla. Se on nouseva yhteiskunnallinen liike, joka aikanaan toivoo saavansa taakseen enemmistön kansasta ja voivansa ottaa hallitusvallankin käsiinsä. (Keskustasta: Se erehtyy siinä!) Tälläkin haavaa se meidän maassamme edustaa kolmatta osaa koko kansasta ja näin suuren kansanosan vaikutusvaltaa ei tietysti onnistuta millään hävittämään. Sitä pähkinää ovat monet mahtavimmatkin liikkeet yrittäneet turhaan pureskella ja siihen hampaansa särkeneet. (Vasemmalta: Oikein, oikein!)

Myöskin lapuanliikkeessä mukana olevat ovat tietysti hyvin ymmärtäneet, että laillisilla keinoilla ei tähän päämäärään päästä. Onhan heidän — siis näiden kapinallisten — ja vihattujen marxilaisten välillä valtiovalta. Myöskin marxilaiset nauttivat maassa oikeussuojaa ja lakien turvaa, eikä heidän kimppuunsa päästä syrjäyttämättä valtiovaltaa. Sen vuoksi suunniteltiin valtiokaappausta ja diktatuuria. Samasta syystä joutuivat myöskin ne miehet vihatuiksi, jotka jollakin tavoin olivat esteenä näiden pyrkimysten tiellä. Sen vuoksi vaadittiin maan sisäministerin, erään maaherran, jopa koko hallituksen eroa, jotta saataisiin vastarintaa harjoittavat voimat syrjäytetyiksi. Täten on näiden liikehtijöiden taholla muodostunut täydellinen ”me vaadimme”-ohjelma, jokseenkin yhtä jyrkkään ja vaativaan sävyyn, kuin se vuonna 1917 esitetty, jonka allekirjoittajat aikanaan yksinomaan tästä syystä saivat kärsiä 12 vuoden kuritushuonerangaistuksia.

Lapuanliikkeen taholta uhattiin, ettei maassa ennen tule rauhaa, ennenkuin nämä vaatimukset ovat hyväksytyt. Ja yhteiskunnan pitkämielisyys jatkui edelleen, yllytystä sallittiin jatkuvasti. Avoinmesti saarnattiin tätä oppia kokouksissa ja sanomalehdissä aivan viime viikkoihin saakka. Vielä aivan ennen kapinan alkua pohjalainen talonpoika Kosola, ”Jumalan valitsema johtaja”, piti Helsingissä verta tihkuvan puheen, jolle Helsingin kaupungin hienosto innostuneesti taputti käsiään. Ja lapualaisten äänenkannattaja Ajan Sana ei suinkaan salannut tarkoituksperiään, vaan esiintyi niin räikeänä, ettei kommunistinen Tiedonantaja parhaimpina päivinäänkään voinut sen kanssa siinä suhteessa kilpailla. (Ed. Manner: No kyllä sentään!) (Ed. Hakkila: Ei, koska Mannerin äänikin vielä kuuluu!)

Ajankohta lapuanliikkeen suunnitelmien toteuttamiselle näyttää olleen verrattain hyvin valittu. Sen vastustaja, valtio, ei tiennyt olla varuillaan, mikä näkyy jo siitäkin pikkuseikasta, että suurin osa hallituksen jäsenistä oli maaseudulla viikonloppua viettämässä. Sen verran täällä siis tiedettiin, mitä odotettavissa oli. Sotilaallinen puolustusvalmiuskin lienee ollut vähän niin ja näin,

joten jos yllätys olisi onnistunut laskelmien mukaan, se olisi voinut johtaa kapinoitsijat ainakin väliaikaisesti vallan kukkuloille. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei heitä verrattain pian olisi niistä takaisin syösty. Mutta joka tapauksessa on synkeätä ajatella mitä kaikkia seurauksia tämmöisestä väliaikaisestakin onnistumisesta olisi ollut. Sehän olisi merkinnyt selvää kansalais-sotaa.

Mielestäni on onni, että tämä kapina puhkesi ennen aikojaan. Siitä saamme kiittää kuuluisaksi tullutta Ohkolan tapahtumaa, ryhmäni jäsenen Erichin siellä käyntiä ja hänen puhettaan, sekä mäntsäläläisten liian innokkaiden johtajien kiihkoilua. Sen johdosta yritys puhkesi ennenkuin kaikki oli valmiina, ennenkuin koneisto toimi täydellisesti ja se oli jo sen vuoksi tuomittu epäonnistumaan. Kun kapina puhkesi se oli tietenkin kukistettava. Ei kukaan liene epäillytkään, etteikö hallitus aikoisi sitä päättävästi kukistaa. Mielenkiinto kaikissa piireissä kohdistui vain siihen, millä tavalla se tulisi tapahtumaan. Meillähän on ennenkin ollut kapina ja meillä on siis malli olemassa siitä, millä lailla kapinoita kukistetaan. (Naurua).

Jos tapahtuma olisi ollut työläisten kapina, niin minä luulen, että se olisi kukistettu samalla tavoin kuin v. 1918. Hallitus kuitenkin ilmoittaa pyrkineensä siihen, että kapinaliike saataisiin kukistetuksi ilman verenvuodatusta. Siitä hallitukselle varmaan kaikilta tahoilta annetaan tunnustus. Ei omien kansalaisten veren vuodattaminen ole leikin asia. Sitä on senvuoksi syytä välttää niin kauan kuin sen voi tehdä menettämättä valtiovallan auktoriteettia.

Tämä kapina kukistettiin ainakin minun mielestäni pääasiassa sanomalehtien ja yleisen mielipiteen painostuksella. Kansalaiset saatiin vetäytymään siitä pois. Kapinaviikon aikana tapahtui porvarillisissa piireissä jonkinlainen, sanoisinko kemiallinen prosessi; sakka jäi pohjalle, muut ainekset erkanivat koko liikkeestä. Syrjässä olivat tietysti sitä paitsi kaikki työväenpiiriin kuuluvat, siis ainakin kolmasosa kansasta. Hallitus sen sijaan harjoitti vanhan kuuluisan mallin mukaisesti "Fabian Cunctator"-taktiikkaa. Se odotti ja varustautui puolustusasentoihin, eikä muuten tehnyt ainakaan kentällä mitään. Kun sen ratkaisevat toimenpiteet viipyivät, aiheutti tämä melkoista levottomuutta kansan keskuudessa. Monasti kysyttiin, eikö aiotakaan ryhtyä vakavampiin toimiin.

Tämäkin taktiikka kuitenkin onnistui, kapina päättyi. Ainoatakaan laukausta ei tarvittu ampua, ja kaikenhan pitäisi niin ollen olla hyvin. Täällä onkin jo eri puhujain taholta suitsutettu kii-

tosta hallitukselle ja tasavallan presidentille onnistuneesta lopputuloksesta, johon kapinaa kukistettaessa on tultu. Tahtoisin kuitenkin, samalla kuin omastakin puolestani annan paljon tunnustusta, harjoittaa jonkun verran arvosteluakin.

Hallituksen kovin varovainen esiintyminen antoi ensinnäkin sen vaikutelman, että sillä ei ollut täyttä luottamusta kaikkiin joukkoihinsa, ei ainakaan suojeluskuntajoukkoihin. Kapinallisten kanssa käytiin keskusteluja ja niille annettiin kehoituksia luopua yrityksestään. Olisi tehnyt paljon päättävämmän vaikutuksen, jos samalla olisi pantu määrätunti, jolloin luopuminen viimeistään oli tapahtuva, koska muussa tapauksessa sotatoimenpiteitä seuraisi. Tämä laiminlyöminen käsitettiin heikkouden merkiksi. Kun lopullinen kapinallisten antautuminen koitti, tapahtui se lievemmin sanoen merkillisellä tavalla. Joukkoja ei riisuttu aseista, miesten nimiä ei liene edes otettu kirjoihin. He saivat vapaasti ajaa rautatieasemalle, siellä vapaasti hypätä junaan ja matkustaa kotiseuduilleen. Johtajat sensijaan kuljetettiin arvokkaan saattajoukon mukana Helsinkiin. Tehtiinkö tämän lisäksi vielä oikea antautumissopimus, kuten eräässä sanomalehti uutisessa viitattiin? (Ed. Pihkala: Ei tehty!) Ed. Pihkalalla näyttää olevan tarkat tiedot näistä asioista. (Naurua eduskunnassa.) Eräs Helsingissä pidätetty henkilö protesteeraa joka tapauksessa jyrkästi pidätystään vastaan, väittäen sen olevan antautumissopimuksen vastainen. (Eduskunnasta: Ei ollut!) Onko hallitus mennyt tekemään antautumissopimuksia? Tässä suhteessa olisi tiedonanto täällä paikallaan.

Tämän tapainen kapinallisten vapaan matkustamisoikeuden salliminen ei ollut mielestäni hyvin harkittua. Se jätti kapinallisten tunnelman varaan, ettei heitä oltukaan voitettu, vaan että he vapaaehtoisesti olivat toistaiseksi luopuneet yrityksestään. Ilmankos näissä piireissä röyhkeys näyttää jälleen olevan entisellään ja sen johtajatkin kehuskelevat olevansa päätekijöitä kapinan kukistamisessa. (Naurua eduskunnasta. Ed. Hakkila: Ainakin Tampereella!)

Kuinka suuri onkaan ero tämän ja vuoden 1918 kapinan kukistamisen välillä. Kaukana olkoon minusta se, että olisin kehoittanut seuraamaan aikaisempaa kaavaa. Mainitsen vain tuonkin vuoden, jotta havaittaisiin, kuinka raa'asti porvarilliset silloin kukistivat kapinan. Sehän ammuttiin hajalle, tuhansia siihen osaaottaneita telotettiin ilman tuomiota, satatuhatta heitettiin vankileireihin, joissa melkoinen osa sai kuolla nälkään. Valtiorikosoikeudet jakoivat runsaalla mitalla kuolemantuomioita ja pitkiä kuritushuonerangaistuksia. Paljon on siis tämä kansa sivistynyt 13 vuodessa.

Vai osuisiko oikeaan, jos arvaisi, että tämä nykyinen lempeä menettely, silkkihansikkailla käsittely, johtuu vain siitä, että nyt oli valkoinen mies toista valkoista miestä vastassa, mutta silloin oli valkoinen mies punaista miestä vastassa. (Ed. Pitkänen: Ja ryssiä lisäksi!)

Joka tapauksessa kansa on nyt huoannut helpoituksesta, kun tämä painajainen on näin vähällä voitu voittoa. Se maksoi tosin valtiolle melkoisen paljon rahassa ja vielä paljon enemmän moraalisesti, mutta se on joka tapauksessa osoittanut yhteiskunnan lujutta.

Asia ei kuitenkaan ole tällä loppuun selvitetty eikä päiväjärjestyksestä poistettu. Nyt on saatava varmuus siitä, etteivät tällaiset tapahtumat enää pääse uusiintumaan.

Lisäksi on saatava varmuus siitä, että kaksi vuotta maamme rasittanut hulina saadaan loppumaan ja että hallitus pääsee herraksi maassa, ilman että sillä rinnallaan on toista hallitusta, joiden keskinäisistä voimasuhteista sivullisilla toisinaan on ollut vaikeaa saada selvää.

Tämän vuoksi on tärkeätä tietää, mitä tämän jälkeen seuraa. Siinä suhteessa hallituksen tiedonanto on hyvin lyhyt, etten sanoisi niukkasanainen, eikä anna tietoa paljon muusta kuin päämäärästä, mutta jättää sen sijaan kokonaan selvittämättä, mitä menettelyä käyttäen tähän päämäärään pyritään. Hallitus vain ilmoittaa pyrkimyksenään olevan päästä ”sellaiseen tulokseen, että maa saataisiin rauhoitetuksi ja että sen ei enää tarvitsisi esiintyä tämäntapaisten tapahtumien näyttämönä”. Tähän voi täydellisesti yhtyä. Sen lisäksi on vain syytä eduskunnan puhujalavaltaakin esittää toivomuksia, mitä kaikkea tämän päämäärän saavuttamiseksi on välttämätöntä tehdä.

Omasta puolestani en ole lainkaan verenhimoinen enkä pahasti kostonhaluinenkaan, enkä sen vuoksi lainkaan suosittelen kuuluisaksi tulleita vuoden 1918 malleja. Silkkihansikkailla käsittelemisen ei mielestäni kuitenkaan saata jatkua. Kansan loukattu oikeudentunto vaatii, että näiden rikollisten käsittelyssä osoitetaan semmoista tasapuolisuutta, jota ollaan oikeutettuja vaatimaan. Meillähän vangitaan kommunisteja edelleenkin joka viikko ja heitä tuomitaan raskaisiin rangaistuksiin, vaikkeivät he olisi tehneet itseään syypäiksi muuhun kuin ehkä antamaan ruokaa jollekin etappimiehelle. Kuinka paljon vakavammin silloin onkaan käsiteltävä tällamoisia henkilöitä, jotka jo ovat tehneet yrityksen maan valtiojärjestyksen kumoamiseksi.

Esittäakseni eräitä vaatimuksia, jotka tuntuvat pääasiassa käy-

vän yhteen sen kanssa, mitä ed. Lohi täällä puheenvuorossaan esitti, on mielestäni ensinnäkin aivan välttämätöntä, että kaikki johtajat ja yllyttäjät joutuvat tuomituiksi lain määräämiin ankarimpiin rangaistuksiin. Julkisuudessa on jo näkynyt väittelyä siitä, mikä rikos tässä oikeastaan on tapahtunut. On esiintynyt eräitä "ymmärtäjiä", jotka selittävät, ettei kysymyksessä ole edes kapina. Mielestäni ei kysymyksessä ole ollut vain kapina, vaan lisäksi valtiopetoksen yritys, ja sen rikoslain pykälän nojalla syylliset mielestäni olisi tuomittava.

Ne joukot, jotka ovat seuranneet johtajiaan tässä epätoivoisessa yrityksessä, eivät ymmärtääkseni myöskään voisi jäädä täysin vapaiksi jälkiseurauksista. Nekin olisi pantava syytteeseen ja saatava tuomituiksi. Jälkeenpäin voidaan ottaa esille kysymys heidän armahtamisestaan. Sen on tasavallan presidentti tavallaan heille luvannutkin. Olisi mielestäni kuitenkin väärin tulkita hänen lupastaan sillä tavalla, että tällaiset henkilöt voisivat päästä aivan vapaiksi kaikista seuraamuksista. Tähän ei tasavallan presidentillä edes ole oikeutta, sehän olisi eduskuntalailla säädettävä. On siis oikea menettely, että nämäkin henkilöt edes merkitään ja armahduskysymys otetaan jälkeenpäin harkittavaksi.

Erittäin tärkeätä on edelleen, että todellinen johto ei jää unohduksiin. Hämärässä pysytelleet kapinaliikkeen isännät, patruunat, jotka ovat antaneet määräyksiään ja olleet sen varsinaisena sieluna, ne on nyt saatava esiin. Samoin rahoittajat ja kaikki muut, jotka ovat suunnitelleet ne linjat, joita myöten tämä toiminta on tapahtunut. Ne ovat vain käyttäneet talonpoikia ja intoilijoita hyväkseen tavoitellakseen omia päämääriään. Ne on nyt syytä vetää päivänvaloon ja tehdä vaarattomiksi. Näkyvät johtajat ovatkin mielestäni olleet enemmän operettikapinallisia ja sätkyäijä, mikä tietysti ei voi heitä vapauttaa vastuusta.

Tehtäisiin myös virhe, ellei kiinnitettäisi huomiota niihin järjestöihin, joiden turvissa tämä kaikki on voitu suunnitella ja järjestää. Tällöin tulee lähinnä kysymykseen lapuanliike ja erilaiset rintamamiesten liitot. Monasti on jo kysytty, miksei hallitus ole näitä liittoja ja järjestöjä tähän mennessä lakkauttanut. Nehän ovat kaikin puolin turmiollisia liikkeitä, ovat joutuneet seikkailijain käsiin ja ovat senvuoksi suurena vaarana maan rauhallsuudelle. Kun näihin selvittelyihin käydään, on se joka tapauksessa tehtävä niin, että kansa voi luottaa niillä tosiaan totta tarkoitetavan. Jos nyt jälleen ollaan leväperäisiä ja herkkäuskaisia, katoaa sekin kunnioitus, mikä vielä voi olla jäljellä hallitusvallan auktoriteettia kohtaan. Ja vielä suurempi vaara on siinä, että tällainen yritys voi milloin tahansa uusiintua. Sil-

loin tämä äskeinen tapaus voi muodostua eräänlaisen kenraali-harjoituksen luontoiseksi.

Minun on pakko puuttua vielä erääseen kolmanteenkin järjestöön, nimittäin suojeluskuntalaitokseen. Täällä ed. Lohi erinomaisessa puheenvuorossaan jo omalta kannaltaan arvosteli tämän järjestön suhtautumista viime aikojen tapahtumiin. Tämä aseellinen kapina on ollut mahdollinen vain sen johdosta, että suojeluskuntalaitokseen kuuluvat henkilöt ovat liittyneet siihen mukaan ja ottaneet suojeluskuntalaitokselle, siis valtiolle, kuuluvia aseita käytettäväkseen valtiota itseään vastaan. Tämä tosiseikka oikeuttaa voimakkaasti arvostelemaan suojeluskuntalaitoksen toimintaa.

Kaikilla rautatieasemilla voidaan nähdä eräs mainosplakaatti, jossa seisoo: ”Liity suojeluskuntaan! Turvaat rauhan!” Olemme nyt saaneet opetuksen, millä tavalla tämä järjestö aikoo turvata rauhan. Tämä tunnuslause on osoittautunut vain hirtehisen huumoriksi.

Sosialidemokraattinen puolue on jatkuvasti ollut suojeluskuntalaitosta vastaan. Me olemme omasta kokemuksestamme nähneet, että luokka-armeija on vaarallinen laitos (Hilpeyttä eduskunnassa). Sen jäsenissä esiintyy aina suuri mahtavuuden ja oman arvon tunne, joka kasvaa vuosien varrella. Ennen pitkää siinä tavallisesti esiintyy halu joko itse hallita taikka ainakin määrätä, millä tavalla ja kenen kautta on hallittava. Usein tällöinen aseellinen järjestö sitäpaitsi joutuu sivullisten vallanhimoisten piirien välikappaleeksi, jotka sen avulla tavoittelevat omia etujaan, niin kuin äskeisessäkin tapahtumassa on käynyt.

Tällöinen aseellinen järjestö on sitäkin vaarallisempi, jos se antautuu harrastamaan politiikkaa. Ja niinhän on meidän suojeluskuntalaitoksessamme tapahtunut. Sitä on jo vuosikausia määrätietoisesti solutettu, sen päällystö lienee — minulla ei ole henkilökohtaisia tietoja — suureksi osaksi epäluotettavaa, eikä ole hallituksen käytettävissä.

Meidän taholtamme tulleisiin varoituksiin ei ole uskottu, mutta nyt lienee siinäkin suhteessa saatu melkoinen selvyys. Joka paikassa, missä kapinallisia on liikkunut, on pääosa niistä kuulunut suojeluskuntiin. Ne eivät ole olleet edes siviilivaatteissa, vaan valtion univormussa ja aseissa. Suojeluskuntalaitoksen koneistoja ja tiedonantotoimintaakin on väärinkäytetty kapinallisten pyrkimysten edistämiseksi.

Räikein tapaus lienee sattunut Keravalla, jossa paikallisen suojeluskunnan asevarastosta luovutettiin niin hyvin aseita kuin ammusvarojakin kapinallisille suoraan kapinaleiriin vietäväksi. Ka-

pinalliset suojeluskuntalaiset eivät ole totelleet omaa ylijohtoaan. Ne eivät ole totelleet hallitustakaan. Ne ovat päinvastoin olleet hallitusta vastaan ja vaatineet sen eroa, kuten aikoinaan Rooman pretoriaanit. Kuitenkin niiden pitäisi olla hallituksen käytettävissä. Vain tasavallan presidentin radiopuhetta on osa näistä kapinallisista kuullut ja sitä myöskin seurannut, mutta eivät kaikki sitäkään. (Vasemmalta: Ei läheskään!) Ellei sitä puhetta olisi pidetty, olisi aivan ilmeisesti verta vuotanut ja kapinan likvidoinen saanut aika lailla toisenlaisen lopun. Mutta eihän tällöisen sattuman varaan voi tulevaisuuteen nähden jäädä. Ei aina saata olla niin onnellisesti, että tasavallan presidentin tuolilla istuu henkilö, joka nauttii suojeluskuntalaitokseen kuuluvien luottamusta, joka on ollut siinä aktiivisena toimihenkilönäkin.

Nämä sattuneet tapahtumat suojeluskuntalaitoksen sisällä ovat toivottavasti panneet porvarillisellakin taholla vakavasti ajattelemaan tämän laitoksen tulevaisuutta. Oli vapauttavaa tämän päivän lehdestä lukea eduskunnan herra puhemiehen kirjoitus, jossa hän esitti sangen tiukkoja vaatimuksia suojeluskuntalaitoksen tulevalle toiminnalle. (Ed. v. Frenckell: Kyllä laitos pysyy!) Samaan suuntaan puhui täällä myöskin ed. Lohi äskeisessä puheenvuorossaan.

Joka tapauksessa on hallituksen velvollisuus nyt heti ryhtyä toimenpiteisiin myöskin suojeluskuntalaitoksen sisällä. Sielläkin on aikaansaattava puhdistus. Sen johto on kansanvaltaistutettava. Tärkeät paikat on tähän mennessä luovutettu valtion vihollisten käsiin. Ne on saatava tasavallan puolustajien ja varmojen ystävien käsiin. (Ed. Pihkala: Paras puhua varovaisemmin! Ed. Voionmaa: Laillista puhetta! Ed. Hakkila: Pihkala on äänessä!)

Suojeluskuntalaitoksen johdon taholta on ilmoitettu, että se aikoo omassa keskuudessaan suorittaa tämän puhdistustyön. Tämä tiedonanto on jonkin verran epäselvä ja jättää epätietoisuuteen siitä, onko tarkoitus rajoittaa tämä puhdistustyö ainoastaan joihinkin kurinpitorangaistuksiin. Mielestäni jo valtiollisen siivoudenkin tunne vaatisi, että tällöinen tutkiminen ja toimenpiteisiin ryhtyminen tapahtuisi ulkopuolisten tutkijoiden kautta. Onhan jo se seikka, että joku kapinallinen kuuluu suojeluskuntaan, katsottava raskauttavaksi. Myöhemmän ajan varaan tulee jäämään, mitä perusteellisia muutoksia suojeluskuntalaitokseen nähden on tarpeen. Mielestäni tällöinen luokka-armeija on ehdottomasti saatava pois. Meilläkin on päästävää siihen, että maalla on vain yksi puolustuslaitos, mikä ei ole minkään erikoisen luokan miehittäjä, vaan kansan yhteinen laitos. Niinkuin asiat nyt ovat, on suojeluskuntalaitos muodostunut meidän sisäpolitiikkamme

kipeimmäksi kysymykseksi. Sen selvittämisestä tulee suuressa määrin riippumaan vastainen yhteiskuntarauha.

Tullakseni lopputulokseen olen siis sitä mieltä — ja voin ilmoittaa, että tässä suhteessa ei meidän ryhmämme taholla ole minkäänlaista erimielisyyttä — että loppuselvitys on tehtävä niin perinpohjaisesti, että kaikki mahdollisuudetkin tämäntapaisten tapahtumain uusiutumiseen täydellisesti poistuvat. Kaikki pesät on puhdistettava, kaikki mätäpaiseet puhkaistava. Mutta ei tämäkään vielä riitä. On vihdoin lopetettava semmoinen hulinoiminen ja yhteiskunnan uhmaaminen, jota meillä hallitusvallan taholta viime aikoihin saakka on siedetty. Maammehan on ollut kuin mikäkin oikeusvaltion irvikuva. Täällä on saanut tapahtua väkivaltaisuuksia, murhia, murhapolttoja, joiden rinnalla kommunistinen toiminta on ollut pelkkää lastenleikkiä. (Oikealta: Oho!) Rikolliset kävelevät edelleenkin rankaisematta ja tuomitutkin ovat vapaalla jalalla, koska heitä ei edes onnistuta saamaan kiinni. Hallituksen käsi on ollut liian lyhyt ja liian voimaton. Se ei ole ulottunut rikollisiin. Hallituksen käskyjä on pilkattu. Yhteiskunta on ollut liian kauan lempeä ja kärsivällinen. Täällä puhutaan kommunismin vaarasta ja siedetään samalla jotakin paljon vaarallisempaa, minkä kannattajille lisäksi annetaan aseet käteen.

On vihdoin tehtävä vaarattomiksi ”me teemme mitä tahdomme”-miehet ja hallituksen auktoriteetti saatava palautetuksi ja oikeusjärjestys sille kuuluvaan asemaan. Tämän ohjelman toteuttaminen, sen loppuun vieminen on meidänkin ryhmämme mielestä tämän hallituksen tehtävä. Kun asiain yhteys on täydellisesti selvitetty, on aika harkita, mitä muutoksia silloin tarvitaan. Omasa puolestani luulisin silloin olevan viisainta vedota kansaan, mennä yleisiin vaaleihin ja kysyttävä, mitä se ajattelee sen tapaisesta politiikasta, jota maassa viime aikoina on harjoitettu.

Olisin ollut iloinen, jos täällä käyty keskustelu, joka muuten näyttää olevan harvinaisen yksimielinen, olisi voinut päättyä ponsilausemaan, jossa olisi esitetty eduskunnan täsmällisesti harkittu vaatimus. Eduskunta tekee mielestäni laiminlyönnin, kun se ei tämmöistä päätöslauselmaa keskustelun päättäjäisiksi hyväksy. Valitan sen vuoksi, että hallitus ilmoittaa toivovansa keskustelun päättyvän yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymiseen. Hallitus ei siis halua ottaa vastaan sitä tukea, minkä eduskunta olisi valmis sille antamaan sen edessä olevassa vaikeassa tehtävässä. Kun on luultavaa — ja sehän on käynyt ilmi jo täällä eri ryhmien taholta esitetyistä lausunnoista — että hallituksen takana olevat ryhmät antavat arvoa tälle hallituksen toivomukselle, on minunkin turhaa esittää päätöslauselmaa, joka ehkä ei kuitenkaan saavut-

taisi eduskunnan kannatusta. Mutta se kai kuitenkin nyt on todettava tämän nyt jo käydyn keskustelun tuloksena, että eduskunta vaatii hallitukseltaan päättäviä toimenpiteitä kapinan jälkiselvittelyissä. Eduskunta on täällä puhunut eri ryhmäin taholta anetuissa lausunnoissa siksi selvässä ja päättäväisessä äänilajissa, että eduskunnan tahto jo tälläkin tavalla on riittävän selvästi tullut kuuluviin ja on myöskin otettava määräävillä paikoilla huomioon. (Eduskunnasta: Hyvä!)

Arjen juhlaa ja juhlan arkea

*Puhe sos.dem. puoluekokouksen yhteydessä järjestetyssä ulkojuhlassa Tampereen urheilukentällä helatorstaina 25. 5. 1933.
Kansan lehdestä.*

Hyvät puoluetoverit!

Meillä on aihetta kiittää tamperelaisia työläisiä siitä, että he ovat valmistaneet meille sosialidemokraattisen puoluekokouksen jäsenille niin erinomaisen vastaanoton. Tämä suuri juhlayleisö on todistuksena siitä, että olemme todellisessa sosialidemokraattisessa kaupungissa. Sen lisäksi meillä on aihetta kiittää vastustajiamme, jotka ovat valmistaneet meille vaihtelua ohjelmaan. (Hyvähuutoja, suosionosoituksia.) Tämä tilaisuus olisi ollut paljon kuivempi (suosionosoituksia), ellei olisi ollut tätä lisäohjelmaa (suosionosoituksia). Hämäläisiä on sanottu hidasverisiksi, mutta nyt näemme, että täälläkin voi veri kiihtyä kuumaksi kun niikseen tulee.

Kun ilmassa näyttää olevan sähköä, laskettelen aluksi asian, johon sisältyy hymyilyä ja iloa. Täällä pidettiin viime maanantaina joku pieni kokous, jossa eräs tunnettu palturinpuhuja (naurua) oli ilmoittanut olevansa iloinen siitä, että saa puhua Suomen punaisimmassa kaupungissa. Voi siis edellyttää, että hänellä oli näille punaisille suloinen evankeliumi julistettavana. Hänellä olikin ilosanoma sanottavana kuulijoilleen, sillä hän ilmoitti hymyilevänsä. Hän sanoi hymyilevänsä kokoomuspuolueelle (suosionosoituksia). Mekin olemme kokoomuspuolueelle toisinaan hymyilleet, joten on hyvä, että sille toiseltakin puolelta hymyillään (naurua). Tämä palturinpuhuja sanoi hymyilevänsä sille, että kokoomus vaatii sosialidemokraattisen puolueen eräiden ohjelmakohtien poistamista, koska ne muka ovat lait-

tomia. Olisi luullut, että hän hymyili sen takia, että moisia vaatimuksia ollenkaan voitiin esittää. Mutta hän hymyilikin sille, että esitetään niin vaatimattomia vaatimuksia. Hän vaati sos.dem. puolueen kertakaikkista lopettamista. Ja hän uhkasi, että IKL sen tulee lopullisesti murskaamaan.

En halua tässä mainita puhujan nimeä, se olisi hänelle liian suuri kunnia. Mainitsen vain, että häntä on joskus sanottu ”Jumalan valitsemaksi kansanjohtajaksi” (naurua).

Tämän miehen ovat maan oikeuslaitokset tuominneet kuritushuoneeseen (naurua). Rangaistustaan hän ei ole kärsinyt. Ja kuvaavaa on, että sellainen mies saa juosta ympäri valtakuntaa ja pitää yhteiskunnalle vaarallisia puheita.

Ken tämän puheen luki, hän sille varmasti nauroi eikä vain hymyillyt. Lukija voi jäädä ihmettelemään, onko kuritushuone sittenkään tuollaiselle miehelle sopiva paikka ja eikö esim. hulluhuone olisi hänelle sopivampi (naurua).

Tuollaisen ajatuksen varassa maassa kuitenkin elää ja toimii eräs liike, ”isänmaallinen kansanliike”, jonka nimi on kokonaan väärä, koska se ei ole isänmaallinen eikä myöskään kansanliike. Se on ottanut urakakseen hävittää maastamme marxilaisuuden, työväenliikkeen ja sosialidemokraattiset järjestöt, missä tehtävässä monet aikaisemmin sitä yrittäneet ovat pureet hampaansa pilalle.

IKL on perustettu jatkoksi lapuanliikkeelle, joka lyhyen toimintansa aikana ehti harjoittaa niin paljon rikollisuutta, että meidän pitkämielinen hallituksemmekin näki hyväksi kieltää sen toiminnan. Tämän liikkeen jatko on aivan sama kuin edeltäjä. Sen johto on sama, tarkoitus on sama ja menettelytavat ovat samoja. Tämä liike on ennättänyt aikaansaada kapinoita ja rikkoa melkein kaikkia rikoslain pykäläiä vastaan. Sen päätehtävänä on ollut pitää maata levottomuuden tilassa, jotta vastustajat luopuisivat vastarinnasta. Alussa liittyivät siihen kaikki porvarit siinä luulossa, että liike aikoi vastustaa vain kommunismia. Nyt ovat silmät auenneet ainakin laillisuutta ja kansanvaltaa kannattavien porvariain keskuudessa. Tänä keväänä pide-tyissä porvarillisten puolueiden puoluekokouksissa onkin saneltu tiukkoja päätöslausemia laittomuutta vastaan.

Onko tässä IKL:n toiminnassa mitään, jota kannattaa tukea ja jota kannattaa edistää?

Hedelmistään puu tunnetaan, tavataan sanoa. Katsotaan siis niitä.

Liike otti tehtäväkseen kommunismin hävittämisen. Se on päätyynyt siihen, että liike itse on omaksunut samat menettelytavat

kuin kommunisteilla aikaisemmin oli. Tämä ”kansanliike” onkin valtakunnalle vaarallisempi kuin kommunismi koskaan on ollut.

Liike on sanonut eheyttävänsä kansan — mutta tuskin koskaan on kansamme ollut niin hajanainen kuin nyt. Sellaiset tapaukset kuin tänään on sattunut, eivät ole omiaan kansaa eheyttämään.

Tämä oikeistobolshevismi sanoo haluavansa hävittää puoluevallan — mutta sen toiminta-aikana on uusia puolueita syntynyt enemmän kuin koskaan ennen. Vaalilipuissa on jopa toistakymmentä puoluetta, siis kaksi kertaa enemmän kuin aikaisemmin.

Oikeistobolshevismi on sanonut puhdistavansa parlamentarismin — mutta se on valinnut parlamenttiin edustajia, jotka siellä ovat olleet pelkkiä nollia. Nyt ne on havaittu kelvottomiksi ja uusia vieläkin tuntemattomampia edustajia aiotaan valita eduskuntaan.

Liike sanoo nostavansa isänmaallisuuden ja puolustustahdon kunniaan — mutta vetämällä lokaan käsitteen isänmaa ja heikentämällä puolen kansan puolustustahtoa, se ei tässä ole saavuttanut tuloksia.

Liike tahtoo poistaa kansainvälisyyden — mutta on itse kansainvälisistä vaikutuksista syntynyt. Se on ottanut ohjeensa ja toimintatapansa Saksasta.

Liike on vaatinut lakeja, joiden tarkoituksena on ollut kommunistisen toiminnan tukahduttaminen — mutta tähän mennessä niitä on tarvittu vain liikettä itseään vastaan. Ainoastaan oikeistobolshevikit ovat saaneet tuntea näiden lakien vaikutuksen. Niinpä nyt kuuluukin heidän piiristään ääni, että ne on kumottava.

Tämmöistä luettelemista voisi jatkaa miten pitkälti tahansa. Tulos on kaikissa tapauksissa sama.

Mikä tämän liikkeen ohjelma on taloudellisissa ja sosiaalisissa asioissa, siihen kysymykseen ei saa vastausta. Työväki on nykyisin kuin keritty lammas. Se saa maksaa raskaita veroja, tehdä työtä, kun sille työtä suvaitaan antaa, ja se saa nostaa millaista palkkaa suvaitaan maksaa. Mutta kun on kysymys veroilla kerättyjen varojen jakamisesta, silloin ryntäävät muut ryhmät saaliinjaolle ja työväelle jää käteen vain kaluttu luu. Sen vuoksi työväellä on mielenkiintoa toisten puolueiden taloudellisia ohjelmia kohtaan. Sellaista ei IKL kuitenkaan ole esittänyt.

Yksi selvä pyrkimys tällä liikkeellä on: pyrkimys valtaan. Se tahtoo valtaa, mutta ei tiedä, kuinka sitä käyttäisi. Yksi sen ohjelmakohdistakin on tunnettu; se koskee yleisen äänioikeuden lopettamista tai rajoittamista varakkaiden etuoikeudeksi. Jos

tämä onnistuisi, olisi paljon helpompi saada valta käsiinsä ja pitää se pienen häikäilemättömän kerroksen hallussa. Silloin joutuisi työläinen ja talonpoika samaan asemaan kuin nyt natsien valtakunnassa.

Jos näin tulisi käymään — olen vakuuttunut, että näin ei käy — mutta jos niin kävisi, niin silloin ei työväellä olisi muuta oikeutta kuin työn teon oikeus, silloin kun sellaista tarjottaisiin, ja sellaista palkkaa vastaan, jota halutaan maksaa. Työväestön tehtävänä olisi hankkia rakkaalle isänmaalle kanuunanruokaa, saamatta päättää sodasta ja rauhasta.

Tällaisia mahdollisuuksia tarjoaa meille oikeistobolshevismi. 3 vuotta olemme saaneet siihen tutustua ja tiedämme, mitä se on.

Kysyn teiltä, Tampereen työväki, pidättekö suotavana, että sellainen liike pääsisi Suomessa valtaan? (Jyriseviä ei-huutoja).

Olin varma sellaisesta vastauksesta. Mutta ei riitä, että kuriin ja järjestykseen tottunut työväki näin *ajattelee*. Sellaisen käsityksen puolustaminen vaatii *taistelua*.

Juhlapuheissa ja artikkeleissa puhutaan usein luokkataistelusta, mutta harvoin ajatellaan, millaista luokkataistelu on. Tänä päivänä olemme saaneet nähdä luokkataistelua muistutettavaa. Olemme olleet kuin pienessä sodassa. Lippuja on valloitettu ja valloitettu takaisin (hyvä-huutoja), molempien rintamien etuvartioiden ovat olleet jatkuvasti kosketuksissa keskenään. (Suosionosoituksia). Tässä on jo luokkataistelun käryä. (Suosionosoituksia).

Meillä on syytä kiittää niitä nuoria miehiä, jotka ovat pelastaneet punalippumme, tulevaisuuden värit. (Hyvä-huutoja).

Meidän tapoihimme ei kuulu huliganismi ja järjestyksen häiritseminen. Me käymme avoimin rintamin taisteluun. Meillä ei ole lyhyitä eikä pitkiä aseita (suosionosoituksia), mutta meillä on toinen keino, jolla me taistelemme. Meillä on vaalilippu. Tätä asettamme me pian tuleamme käyttämään.

Diktatuurikin tarvitsee vallassa pysyäkseen kansan yleisen mielipiteen tukea. Tässä maassa ei siihen ole pienimpiäkään mahdollisuuksia. Oikeistobolshevistinen liike ei koskaan saa tässä maassa kansaa taakseen.

Tämän päivän tapahtumien vaikutus ei tule rajoittumaan tähän kaupunkiin. Niiden kaiku tulee vyörymään kaikkialle koko maassa. Ne tulevat kohottamaan työtätekevän luokan taistelu- tahtoa. Työväestö tulee käymään vaaleihin levein rintamin ja lyömään takaisin oikeiston hyökkäyksen.

Kun näin tapahtuu, silloin ei ole pelkoa siitä, että sellaiset järjestyshäiriöt kuin tänään on sattunut, tulisivat uudistumaan.

Lapuanliike — kommunististen menettelytapojen jäljittelijä

*Puhe Turussa Kupittaaan kentällä 28. 6. 1933.
Sosialistin selostus.*

Arvoisat puoluetoverit ja muut kuulijat!

On mieluista nousta puhujalavalle tämmöisessä tilaisuudessa, jossa valtava kansanjoukko täyttää juhlakentän. On mieluista todeta, että samanlaista nyt tapahtuu Suomessa miltei kaikkialla, missä työväen puoleen käännytään puhumalla tulevista vaaleista. Kansa näyttää olevan hereillä, haluavan käyttää oikeuksiaan ja sehän aina on paras merkki vaaleihin käytäessä. Syytäkin tähän hereilläoloon on aivan riittävästi.

Teille sanotaan kyllä kaikkien vaalien edellä, että nyt on käsillä hyvin tärkeät vaalit, joiden ratkaisusta paljon tulee riippumaan. Minä luulen, että tällä kertaa, jos koskaan, on oikeus näin sanoa. Nämä edessäolevat vaalit ovat ilmeisesti hyvinkin suuri-merkitykselliset tulevaan kolmivuotiskauteen ja sen kehitykseen nähden.

Mitkä ovat sitten ne kysymykset, joihin näissä vaaleissa etsitään ratkaisua? Ainahan jokaisille vaaleille antavat värin ja sävyn jotkin erikoiskysymykset, jotka sillä hetkellä ovat päivänpolttavia.

Tahtoisin puolestani lausua, että tällä hetkellä kaksi kysymysryhmää on aivan ehdottomasti etualalla ja niiden tuleva kehitys tulee riippumaan siitä, millä tavalla puolueiden voimasuhteet näissä vaaleissa tulevat jakaantumaan.

Ehdottomasti tärkein on tietysti taloudellinen puoli meidän nykyisessä elämässämme. Taloudellisten olojen selvittämisestä tulee hyvin paljon riippumaan. Nykyinen pula-aika on siksi kauan ja siksi syyllisesti vaikuttanut kansojen elämään ja myös meidän elämäämme täällä Suomessa, että jokainen ehdottomasti toivoo muutosta parempaan päin. Ennen kaikkea työväenluokka, joka raskaimman kuorman pula-ajasta on saanut hartioillaan kantaa, kaipaa kipeästi muutosta parempaan suuntaan. Sen vuoksi taloudelliset probleemit, joita tähän saakka kapitalistisen talousjärjestelmän vallitessa ei ole onnistuttu edulliseen suuntaan ratkaisemaan — päinvastoin ne ovat kehittyneet jatkuvasti huonompaan — nämä taloudelliset kysymykset ovat kaikkien mieltä ja sydäntä lähimpänä.

Valitettavasti kuitenkin vain harvoissa vaalitulaisuudessa on ollut tilaisuutta näitä kysymyksiä paljonkaan selvittää ja osoittaa tähänastisten toimenpiteiden nurjuus ja kelvottomuus. Syynä tähän on ollut se, että eräs toinen kysymysryhmä väkisin pyrki pinnalle ja kiinnostaa ihmisten mieliä vieläkin enemmän kuin nykyiset taloudelliset probleemit.

Tämän toisen kysymysryhmän muodostaa nykyinen sisäpolitiikkamme, joka täydellisesti on joutunut pois säännöllisiltä raiteiltaan.

Tämä on johtunut siitä, että meidän poliittiselle näyttämöllemme on ilmestynyt aivan uusi tekijä, oikeistovallankumouksellinen liike, oikeistobolshevismi, joka reippaasti on ottanut osaa nykyiseen poliittiseen elämään ja pakottanut toiset siihen jollakin tavoin suhtautumaan. Se on tämä oikeistobolshevistinen liike ja sen aiheuttama sekasorto meidän maassamme, joka nyt on tärkeimpänä vaalikysymyksenä ja esiintyy muodossa tai toisessa kaikissa vaalipuheissa. Mistä siis tässä meidän sisäpoliittisessa köydenvedossamme, taistelussamme, lopulta on kysymys, mihin vaaleissa pitäisi siinä suhteessa antaa vastaus? Se asia täytyy tietysti jokaisella vaaleihin osaaottavalla olla täysin selvillä.

Tämä oikeistobolshevistinen liike — ”tiivistetty kokoomus”, joksi sitä myös on sanottu — väittää, että nyt ratkaistaan riita valkoisen ja punaisen välillä. Se kuvittelee tilanteen semmoiseksi, että punainen — siis työväenluokka — on eristettynä ja että kaikki muut taistelevat sitä vastaan. Tämä on täydellinen näköhäiriö, niinkuin myöhemmin tulen osoittamaan.

Tämän äärimmäisen oikeiston pyrkimykset tässä taistelussa valkoisen ja punaisen välillä tähtäävät siihen, että koko punainen aines, työväestö, poistettaisiin valtiollisen ja muun julkisen toiminnan piiristä.

Sillä taholla väitetään, että olot meillä ovat päässeet kehittymään varsin nurjaan suuntaan, ja siihen on muka syypää marxilaisuus, vasemmisto, siis työväki. Saadakseen olot paranemaan on heidän ohjelmanaan marxilaisuuden tuhoaminen.

Tähän voi tietysti sanoa, etteivät meidän olomme ole kehittyneet sen nurjempaan suuntaan kuin muissakaan kapitalistisesti hallituissa maissa. Mutta vaikka niin olisikin laita, niin kaikkein vähimmin siihen vasemmisto on syypää. Kansalaissodasta kulu-
neen 15 vuoden aikana vasemmisto on istunut hallituksessa vain yhden vuoden ajan, ja ainakaan sen vuoden aikana ei ollut näkyvissä taloudellisia vaikeuksia ja maassa oli myös sisäinen rauha aivan täydellisenä. Sen sijaan porvaristo on hallinnut tätä

maata 14 vuotta kansalaissodasta lähtien. Jos siis koneistossa jotakin vikaa on, niin etsittäköön silloin syytä siltä taholta. Näiden 14 vuoden aikana on oikeistokin lukuisia kertoja ollut mukana hallituksissa, toisinaan määräävälläkin tavalla. Se ei siis voi olla todellisena syynä tämän tiivistetyn oikeiston pyrkimyksiin.

Heillä onkin aivan toinen aihe hyökkäykseensä. He ihannoivat sitä olotilaa, johon olimme joutuneet vuoden 1918 kansalaissodan päättyessä, jolloin näytti siltä, että olot oli pantu kulkemaan äärimmäisen oikeiston kiskoja myöten. Nyt he kaipaavat paluumista samaan olotilaan ja katsovat nämä 15 vuotta jonkinlaiseksi korpivaellukseksi, josta on palattava alkuperäiseen lähtökohtaan. Siinä mielessä nyt jälleen herkutellaan kansalaissodan verisillä muistoilla, koetetaan niillä kiihottaa ihmisten alhaisia vaistoja ja saada valkoinen kansanainees ärsytetyksi työväkeä vastaan.

Jos me sen sijaan kysymme muilta piireiltä, mihin kysymykseen nyt vaaleissa vaaditaan vastausta, niin saamme aivan toisenlaisen tiedon. Ei tarvitse edes kääntyä työväenluokan puoleen. Voi kysyä toisilta porvarillisilta puolueilta, jättämällä oikeisto sivuun. Tällöin sanotaan kuin yhdestä suusta: Nämä vaalit ratkaisevat riidan kansanvallan ja diktatuuripyrkimysten välillä. Ne ratkaisevat riidan laillisen yhteiskuntajärjestyksen ja jatkuvan hulinoimisen välillä. Tämä on koko muun Suomen kansan käsitys nykyisestä tilanteesta ja sen odotus vaalien tuloksista. Kun näin on asianlaita, ei raja kuljakaan valkoisen ja punaisen välillä, vaan se kulkee diktatuurimiesten ja kansanvaltaa harrastavien kansanainesten välillä. Oikeisto, joka on lähtenyt yrittämään työväenluokan eristämistä, onkin itse joutunut eristetyksi ja huomaa yhtäkkiä toimivansa aivan yksinään muuta yhteiskuntaa vastaan.

Että oikeistolla todella on diktatuuripyrkimyksiä, siitä ei tällä hetkellä enää ole minkäänlaisia epäilyksiä, eikä sitä oikeiston taholla enää kielletäkään. He ovat yhtäkkiä tehneet sen havainnon, että tätä maata hallitsee eduskunta, jolla on korkein valta, ja tämä ei tietysti heitä miellytä. Näinhän asian laita täällä on ja niinhän sen olla pitääkin. Sillä taholla nähtäisiin mieluummin toisenlainen valtiomuoto, nähtäisiin mieluummin, että valta olisi, sanokaamme Italian tai Saksan esimerkkiä noudattaen, yhden ainoan johtajatyypin käsissä. Nythän on esiintynyt aivan uusi valtaperiaate, johtajaprinsiippi, jota ennen ei ole tunnettukaan. Tai, jos ei näin pitkälle mentäisikään, niin tavoitellaan valtaa kansan ohuen kermakerroksen käsiin.

Tähän tulokseen pääsemiseksi pyritään ensinnäkin tietysti hävittämään yleinen äänioikeus, tuo työväenluokan 10-vuotisen

taistelun suurenmoinen saavutus. Jos se kerran saataisiin hävitettyksi, silloinhan olisi tie avoinna. Sen jälkeen ei työvällä, vähätuloisilla, omaisuutta vailla olevilla, olisi mitään sanottavaa yhteiskunnallisten asiain hoidossa. Tämä on ensimmäinen ase, jota käteen tavoitellaan.

Sillä taholla on kuviteltu voitavan käyttää toistakin asetta työvään vaikutusvallan heikentämiseen. On turvauduttu lakikirjaan ja oltu löytävinään sieltä pykälä, joiden valossa sosialidemokraattisen puolueen toiminta olisi lainvastaista, jopa suorastaan maanpetoksellista.

Yli 30 vuotta tämä meidän puolueemme on toiminut. Aina sen toiminta on ollut avointa ja julkista. Salaseuraisuutta emme ole koskaan harrastaneet. Ohjelmakin on aina ollut kaikkien nähtävissä ja kuitenkin nyt vasta joku neropatti on havainnut, että tässä ollaankin laittomilla poluilla. Tämmöisille havainnoille voitietysti ainoastaan hymyillä; eihän semmoisen keksinnön tekijä normaaleissa oloissa olisi kehdannut ajatustaan edes julki saattaa.

Mutta nykyään kaikki humpuuki on mahdollista ja siihen tiiliin pantakoon tämäkin maailmaa mullistava keksintö. Senhän ei tarvitse meitä lainkaan hämmästyttää eikä meidän kylmiä vaatteilammekaan liikuttaa. Meille on ennenkin ennustettu huonoa tulevaisuutta. Näin tehtiin v. 1918, jolloin työväänluokka oli maahan lyöty ja kokonaan puolustuskyvytön. Silloin sanottiin, että se ei siitä nouse 50 vuoteen. Ainakin niin kauan kestää ennen kuin tässä maassa mitään työväänliikettä enää syntyy, sanottiin. — Mutta ei kulunut kauankaan aikaa, kun työväki jälleen lähetti jokseenkin entisen määrän edustajia eduskuntaan. Silloin meidän oikeistomme imi rohkeutta turvautumalla Saksan mahtavaan hallitsijaan. Tämä tuki petti. Nyt puhaltavat jälleen eteläisen Saksan tuulet. Niiden varassahan tämä meidän oikeistobolshevistinen liikkeemme kokonaan elää, jopa suorastaan koptioikin niitä. Mutta me voimme nyt jo näin aikaisessa vaiheessa selvästi nähdä, että sekään tuki ei tule kauan kestävään.

Me voimme rauhallisin mielin ja turvallisesti sanoa että sosialidemokraattista puoluetta, työvään valtiollista liikettä, ei tulla hävittämään eikä maan päältä poistamaan. Sitä voidaan mahdollisesti hetkellisesti jonkin verran heikentää, mutta se tulee aina nousemaan ja hankkimaan itselleen yhä merkitsevemmän aseman. Sehän nojautuu suureen kauniiseen aatteeseen: se tahtoo kohottaa ne laajat pimennöissä ja varjossa elävät kansanosat, jotka ovat jääneet yhteisestä hyvästä osattomiksi, se tahtoo ne kohottaa parempaan asemaan, tuoda ne valoon ja aurinkoon.

Semmoista liikettä ei mikään mahti maailmassa voi hävittää eikä kukistaa.

Mutta se, mikä meidän maassamme on hävitettävä ja kukistettava, se on tämä meidän säännöllisiä olojamme syvästi häiritsevä oikeistolainen liike, joka nykyään kulkee "isänmaallisen kansanliikkeen" nimellä. Sen hävitystyön me voimme yhteisesti luvata suorittaa. Se ei olekaan mikään turha uhkaus ja pelotus, vaan sillä tarkoitetaan täyttä totta.

Tämän oikeistoliikkeen hävitämme, ei millään aseilla eikä lakipykälillä, vaan yleisen mielipiteen voimalla. Valistustyön avulla on ihmiset saatava näkemään, miten turmiollinen se itse asiassa on. Ja aseena sen kukistamiseen käytettäköön vaalilippua, jota kansan voimakas enemmistö käyttää tätä häiritsijää, tuho-laista vastaan. Eihän sillä liikkeellä ole mitään positiivista, mitään edullista tilillään osoitettavana. Se on kaiken aikaa ollut yksinomaan kielteinen tekijä meidän yhteiskunnassamme. Se läksi alkuaan liikkeelle muka hyvää ohjelmaa ajamaan, puolustamaan yksilön vapautta kommunistisen liikkeen hyökkäyksiä vastaan. Tämä oli se ohjelma, joka julkisuuteen saatettiin. Sillä saatiin muutkin porvarilliset ainekset mukaan. Se on myös ilmoittanut tehtäväkseen ajaa isänmaallisuutta ja puolustustahdon kohottamista kansassamme.

On hyvin outoa isänmaallisuutta koettaa jakaa tämä kansa kahteen osaan, joista vain toisella osalla olisi oikeuksia ja toisella pelkkiä velvollisuuksia. On varmaa, että työväenluokan isänmaanrakkkaus ei ainakaan tulisi kasvamaan, jos siltä oikeudet viedään ja jos sitä alettaisiin käsitellä jonkinlaisena alempiarvoisena luokkana, jonka mielipiteitä ei tarvitse ottaa huomioon. Ennen kuin kukaan voi tuntea syvempää rakkautta isänmaata kohtaan, täytyy hänen tuntea, että hänen on hyvä olla ja että häntä myös täysiarvoisena kansalaisena suvaitaan. Tämmöisen päämäärän lyö rikki lapualaisuuden pyrkimys jakaa kansa kahteen osaan. Samalla tavalla käy myös puolustustahdon kohottamisen. Jos joku tuntee sortajan kantapään niskassaan, niin ei hän pane paljon painoa sille, onko sortaja kotimainen vai onko se rajantakainen. Puolustustahdon kohottaminenkin siis edellyttää, että työväki tietää, että sillä on jotakin puolustettavaa.

Paitsi sitä, että tämä oikeistolainen liikehtiminen kulkee aivan väärää suuntaa, se on toiminnallaan lisäksi osoittanut, että sillä ei ole oikeutta elää tässä maassa. Sehän on täysin rikollinen liike. Sen edeltäjä, lapuanliike, on jo rikoksellisten tekojensa vuoksi kielletty toimimasta. Mutta valtion leväperäisyyden takia salli-

taan toiminnan jatkua samalla ohjelmalla ja samojen johtajien alaisena. Että tämä on pelkkää leväperäisyyttä, selviää kaikille jo siitä olettamuksesta, että jos samalla tavalla lakkautettu kommunistinen liike yrittäisi toimia, niin kyllä valtiovalta hyvin pian osoittaisi, mitä tämmöiselle jatkolle on tehtävä.

Kun me nyt valmistaudumme vaaleihin, jossa tarkoituksessa tämmöiset tilaisuudet ovat ikään kuin viimeisiä valmennustilaisuuksia, on meidän pidettävä tarkkaan mielessämme, että asia on riittävän vakava ja että kaikkien on siihen vakavaa huomiota kiinnitettävä. Tulevassa eduskunnassa tulee esille suuri sarja kysymyksiä, joita ratkaistaessa on tärkeitä, että työväellä on riittävä edustus käytettävänä. Näiden kysymysten laadusta antaa nyttemmin hajonneen eduskunnan toiminta jonkinlaisen kuvan. Meillähän oli eduskunnassa jatkuvasti vakavia valtiollisia kysymyksiä pohdittavana. Siellä käytiin jo eturivitaistelua kansanvallan ja diktatuuriin pyrkijäin välillä. Sitä paitsi painoivat taloudellisetkin asiat syvän jälkensä eduskunnan toimintaan. Ne ratkaisut, joita eduskunnassa tehtiin, eivät lähestulkoonkaan aina kulkeneet siihen suuntaan, jota työväen taholla olisi pidetty oikeana. Päinvastoin saatiin nähdä, että se yhteisrintama, joka viime vaaleissa porvarillisten ryhmien kesken taottiin, edelleen jatkui eduskunnan toiminnassa. Tästä johtuikin, että sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ponnistukset eivät johtaneet tyydyttäviin tuloksiin. Meitä oli siellä liian vähän. Meillä oli vain 66 ääntä eduskunnan 200 äänestä. Puuttui yksi ääni, jotta edes olisimme saaneet yli vaalien lykätyn kipeimpiä kysymyksiä. Tämä asia olisi nyt joka tapauksessa korjattava.

Työväellä ei voi olla paljonkaan toiveita tulevan kolmivuotiskauden suotuisasta kehityksestä, ellei sillä ole riittävää edustusta eduskunnassa. Tämmöisen hankkimiseen pitäisi meillä nyt olla paljon suuremmat mahdollisuudet kuin edellisellä kerralla. Muis-tattehan, minkälainen tilanne oli 3 vuotta takaperin? V. 1930 oli kuuluisa hajanaisten joukkojen väkivaltaisen toiminnan vuosi. Silloin tehtiin useimmat rikokset, joihin lapuanliike itsensä syy-pääksi on tehnyt, ja vaaleihin tämä tilanne vaikutti sangen häiritsevällä tavalla. Eihän kansa voinut silloin mennä vapaasti vaaleihin. Niistä muodostuivat täydelliset terrorivaalit. Sen vuoksi nyttemmin nukahtanut eduskunta ei kuvastanutkaan kansan mielipidettä oikealla tavalla. Tällä kertaa on asema toinen. Yrittäkönpä nyt jokin pienoinen ryhmä terrorillaan häiritä vaaleja. Semmoiset yritykset tullaan ehdottomasti torjumaan. Kansakaan ei enää ole niin arkaa kuin se kolme vuotta takaperin oli. Silloin-kaan ei tosin kaupungeissa aristeltu, mutta sitä enemmän syn-

killä salamoilla. Mutta nyt sielläkin alkaa itsetunto nousta; ei pelätä uhkailuja eikä edes vähäistä väkivaltaakaan. Innostus työväenjoukkojen keskuudessa on suuri ja työväellä on myös kolme vuotta kestänyt kokemus siitä, miten huonosti asiat voivat mennä, ellei ratkaisun hetkenä hoideta asioita paremmin kuin silloin.

Mutta paitsi sitä, että innostus meidän omalla tahollamme on paljon suurempi kuin edellisissä vaaleissa, ovat vastustajaimme rivit tällä hetkellä hajallaan. Kuten jo olen maininnut, oli silloin olemassa porvarillinen yhteisrintama koko vasemmistoa vastaan, ja sen näkyvänä ilmenemismuotona olivat kaikissa vaalipiireissä tehdyt vaaliliitot kaikkien porvarillisten puolueiden kesken. Tämä suuri ajatus, yhteisrintama porvarillisten ainesten kesken, on antanut mitä huonoimman ja kurjimman tuloksen. Sen avulla ei ole voitu parantaa maan sisäpoliittista asemaa, luoda tänne rauhaa ja säännöllisiä oloja. Päinvastoin olot ovat huonontuneet. Sen avulla ei myöskään ole voitu parantaa meidän talouttamme. Silläkin alalla on kuljettu taaksepäin.

Ainoana näkyvänä tuloksena tästä porvarillisesta yhteisrintamasta on se sakonen riita, jota nyt käydään porvarillisten puolueiden kesken. Me näemme, miten silloinen johtava aines, kokoomus, äärimmäinen oikeisto, on joutunut täysin eristetyksi ja miten kaikki kansanvaltaiset porvarilliset puolueet kohdistavat ankarimmat hyökkäyksensä sinne päin. Me olemme melkein päässeet hyökkäyksiltä rauhaan. Melkein ikävää on, kun ei enää löydä vastustajia siinä määrin kuin aikaisemmin. Päästäkseen taistelutuulelle pitäisi taistelun olla myös jännittävää.

Vieläpä itse kokoomuksenkin keskuudessa on täysi hajaannus käynnissä. Eivät siellä puolueen entiset johtajat ja heidän ympärilleen kerääntyneet ensinkään hyväksy sitä, mitä heidän äärimmäiset taistelujoukkonsa puuhaavat ja toimivat. Päinvastoin saanemme vaalien jälkeen nähdä, että nykyään salassa piilevä erimielisyys mainitun puolueen keskuudessa tulee puhkeamaan julkiseksi riidaksi.

Miten on muuten selitettävissä, että sisäpoliittinen asemanne on voinut kehittyä niin kovin sekavaksi kuin se meillä kolmen vuoden aikana on ollut, ja miten yhteiskunta on voinut sallia semmoista sarjaa laittomuuksia harjoitettavan kuin täällä todellisuudessa on harjoitettu. Me voimme osoittaa syyn tähän ja selittää niin kuin asia on. Syy on yksinomaan maan hallituksen, joka aikanaan ei ole ryhtynyt panemaan kuolaimia suuhun tälle huli-noivalle joukolla. Jos maassa olisi ollut päättäväinen hallitus, ei mitään tällaista olisi voinut tapahtua.

Oikeistolaiset moitiskelevat mielellään keskustahallituksia ja sanovat, että ne olivat heikkoja eivätkä pystyneet tyydyttävästi asioita hoitamaan. Siinähan on kyllä perää. Paljonhan on syntejä kertynyt näiden kolmen vuoden aikana niin hyvin Kallion hallitukselle kuin Sunilan hallitukselle ja nykyisellekin Kivimäen hallitukselle. Mutta heikoin kaikista näiden hulinavuosien hallituksista on sittenkin ollut Svinhufvudin hallitus, joka oli puhdas oikeistohallitus. Sillähan ei ollut minkäänäköistä auktoriteettia maassa. Lapualla istuva sivuhallitus antoi määräyksiä, jotka kuljivat vastoin laillisen hallituksen määräyksiä. Ja näitä lapualaisia määräyksiä noudatettiin, toiset sivuutettiin.

Me olemme voineet nähdä, ettei hulinoitsijain tarvitse muuta kuin huomata, että hallitus on olemassa ja että se todella jotakin tarkoittaa, kun jo rauha palautuu maahan. Niinhän kävi Mäntsälän kapinan aikana ja sen jälkeenkin. Kun saatettiin yleiseen tietoisuuteen, että se kapina kukistetaan, vaikka ei verenvuodattusta halutakaan, niin maassa tuli yhtäkkiä täysi hiljaisuus. Kokoomuspuolueen lehdistö kirosi yhteen ääneen lapuanliikkeen johdon. Sanottiin, että liike itsessään oli hyvä, mutta että se oli saanut kelvottomat johtajat, ja siinä muka oli onnettomuuden syy. Eikä millään paikkakunnalla sen jälkeen tahtonut hakemalakaan löytää lapualaisia; ne olivat vallan hävinneet.

Jos tätä suuntaa olisi jatkettu, niin maa olisi täysin rauhallinen. Mutta ote kirposi. Kapinallisia käsiteltiin kovin laupiaasti, ei muistettu kuinka vuoden 1918 kapinallisille oikeutta luettiin. Amnestia annettiin jo ennen kuin syyttämäänkään ruvettiin. Ja kun nämä kapinan tehneet näkivät, että siitä niin helpolla selvisi, niin sehän antoi ruokahalua ja pani ajattelemaan uusien yritysten tekoa paremmassa tilaisuudessa.

Hallituksella ei ole ollut kompassia, joka olisi osoittanut suuntaa, mihin oli kuljettava. Voi melkein sanoa, ettei sillä ole ollut edes airoja eikä purjeitakaan. Se on joutunut tuulen vietäväksi, ja tuuli on puhaltanut milloin oikealta, milloin vasemmalta. Siinä syy, miksi tämä meidän valtiolaivamme on niin kovin epävakaisesti kulkenut nykyisen levottoman ajan merellä.

Vaalien tuloksesta tulee riippumaan myös tulevan hallituksen kokoonpano. Jos eduskuntaan hankitaan riittävän voimakas kansanvaltainen enemmistö, voi se myös asettaa hallituksen, joka paremmin valvoo maan etuja kuin tähän saakka on tehty. Valtuuksiahan hallitukselle on annettu vaikka miten paljon, ei vain taloudellisten asiain hoitoa varten, vaan myös valtiollisen rauhan säilyttämiseksi. Puuttuu siis vain tahtoa, mutta sitä ei ole löytynyt.

Olen edellä paljon moittinut toisia puolueita. En ole omaa puoluetta kiittänyt, eikä se sitä tarvitse. Mutta jokunen voi tietysti kysyä, mitä sosialidemokraattinen puolue sitten vaaleissa lupaa ja mihin se pyrkii. Täällä jo edellinen puhuja mainitsi, ettemme mitään lupaa, eikä minullakaan ole repussani mitään, mitä voisin luvata. Mutta me voimme — vastakohtana kaikille niille ryhmille jotka nyt runsain lupauksin kääntyvät valitsijain puoleen — viitata aikaisempaan toimintaamme. Siitä pitäisi selvästi käydä ilmi, että me olemme joka tapauksessa yrittäneet tehdä parhaamme kahdessa suhteessa. Me olemme päättävästi olleet kansanvallan puolella ja olemme halunneet torjua kaikki sen hävittämistä tarkoittavat pyrkimykset. Taloudellisissa asioissa olemme koettaneet edustaa niin järkevää talouspolitiikkaa kuin nykyisen talousjärjestelmän aikana suinkin voidaan harjoittaa ja silloin useasti joutuneet ristiriitaan niiden suorastaan typerien taloudellisten parannusyritysten kanssa, joita varsinkin maalaisliiton taholta on viimeisessä eduskunnassa edustettu. Me voimme taloudellisiin kysymyksiin nähden lyhyesti sanoa ohjelmanamme olevan sen, että me emme halua tukea nykyistä kapitalistista järjestelmää. Olkoon se kapitalististen puolueiden asia. Emme me erikoisesti pyri sitä lyömään murskaksikaan, olkoon se kommunistien asia. Me koetamme avata selvän ja leveän tien terveelle taloudelliselle kehitykselle, joka takaa paremmat elämismahdollisuudet köyhälistölle. Siinä meidän ohjelmamme yleisin sanoin kuvattuna.

Näitä taloudellisia kysymyksiä tulee muuten eduskunnassa vaalien jälkeenkin olemaan mitä runsaimmassa määrässä käsiteltävänä. Koko maailman näitä nykyään pohtii. Paraikaa on parituhatta maailman viisainta päätä kerätty Lontooseen samasta asiasta keskustelemaan. Mutta siellä näyttää olevan liian paljon viisautta koolla. Ei se kaikki tahdo mahtua yhden hatun alle.

Tahtoisin lopuksi vielä painostaa sitä, että työväenluokka ei aina ole ollut riittävän valveilla eikä aina huomannut, mitä sen etu olisi vaatinut. Onko sekään laitaa, että esim. viime vaaleissa kokonaista 400 000 äänioikeutettua kansalaista jätti äänioikeutensa käyttämättä. Tätä äänioikeutta ei ole hankittu sitä varten, että siihen kylmästi ja ylimielisesti suhtauduttaisiin, vaan päinvastoin, jotta sen avulla todella kaikki piirit saataisiin ilmaisemaan mielensä, jolloin todella kansanvaltainen järjestelmä on mahdollinen. Työväenluokka on myös sietänyt yhtä ja toista, jota sen ei olisi tarvinnut sietää. Se on antanut nykyisten oikeistovirtausten kulkea ylitseen nostamatta riittävästi vastustusta niitä vastaan. Se on sallinut työväentalojensa olla suljettuina. Se sie-

tää sitä, ettei se edes tämmöisissä tilaisuuksissa saa esiintyä punalippuinen, virallisine väreineen, niinkuin kaikki muut puolueet pyrkivät tekemään. Tästä liiasta sietämisestä, liiasta alistuvaisuudesta on vihdoinkin tehtävä loppu. Me olemme nyt kolmisen vuotta antaneet itseämme häiritä, härnätä ja kiusata. Tällä kertaa on tilaisuus vastaiskun antamiseen. Ja kun se annetaan, niin tehtäköön se sillä tavalla, että sitä myös uskotaan ja että se jotakin vaikuttaa tulevan kolmivuotiskauden menoon.

Osoittaaksemme vakavaa päätöstämme näin menetellä, rohkeuden lopuksi kehottaa yleisöä ilmaisemaan tähän suuntaan käyvän tahtonsa kohottamalla sosialidemokraattisen puolueen vaalivoiton puolesta kolminkertaisen eläköönhuudon. Sosialidemokraattinen vaalivoitto, se eläköön!

Kansanvallan vastustajat ja järjestyksen palauttaminen maahan

*Puhe Kauhavalla ja Munsalassa (ruotsiksi) 27. 8. 1933. — Suomen Sosialidemokraatin selostus *)*

Arvoisat puoluetoverit ja muut kuulijat!

Muutaman päivän päästä kokoontuu Suomen kansan eduskunta. Se kesäinen rauha, joka äsken suoritettujen vaalien jälkeen parin kuukauden ajan on vallinnut, loppuu silloin itsestään ja vireä poliittinen syystoimintakausi alkaa. Ensimmäisiä merkkejä tästä on viime viikon lopulla vahvistettu hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle, jonka ympärillä nyt jo keskustelu on alkanut.

On mielenkiintoista koettaa tehdä itselleen selväksi, millä en-teillä tämä poliittinen sesonki alkaa ja mitä se lupaa tuoda tullessaan. Merkitseekö se olojen helpottumista ja taloudellisten elämän kevenemistä vai päinvastoin yhä suurempiin vaikeuksiin vajoamista.

Sen voinee heti etukäteen sanoa, että olemme saapuneet huomattavaan käännekohtaan. Heinäkuun alussa suoritettut vaalit ovat luoneet melkoisessa määrässä uuden pohjan toiminnalle. Tuntuu mahdottomalta ajatella, että kaikki jatkuisi entisellään.

*) Puheen johdosta hallitus määräsi nostettavaksi syytteen, joka johti sakkotuomioon.

Yli kolmen vuoden ajan on maa ollut suuren sekasorron alaisena. Se oikeistobolshevistinen liike, joka meillä tunnetaan lapuanliikkeen nimellä ja joka alussa oikein "pohjalaisen talonpojan kunniasanalla" vakuutti taistelevansa vain kommunismin hävittämiseksi, haki itselleen menestyksensä hurmaamana yhä uusia päämääriä. Etelästä puhaltavien fascististen tuulien kuljetamana se alkoi tähdätä pienen oikeistoryhmän diktatuuriin, eikä tähän päämääräänsä pyrkiessään karttanut rikollisiakaan keinoja.

Vuoden 1930 vaalit suoritettiin tämän liikkeen nousukautena ja yleisen terrorin vallitessa. Ne eivät sen vuoksi voineetkaan antaa oikeata kuvaa kansan mielialoista. Vasemmiston edustus supistui silloin niin kohtalokkaan alhaiseksi kuin 66 edustajaan. Porvarilliset ryhmät, jotka silloin olivat keskenään vaaliliitossa, koska ne kaikki olivat lapuanliikkeen enemmän tai vähemmän innostuneita kannattajia, saavuttivat silloin kauan tavoittelemansa tuloksen. Niillä on sen jälkeen ollut käytettävänä $\frac{2}{3}$ eduskunnan kaikista äänistä ja voivat ne siten sanella eduskunnan päätökset. Kun vielä lisäksi jo suomalaiset porvarilliset puolueet saivat eduskunnassa yksinkertaisen enemmistön, oli porvariston vaalivoitto täydellinen ja voitonhumala perinpohjainen. Sosialidemokraattisen ryhmän mielipiteistä ei katsottu tarvittavan laisinkaan välittää ja eduskunnan työn tulokset niin hyvin poliittisella kuin taloudellisella alalla olivat sen mukaiset. Tämän mielialan vallassa säädettiin tunnetut kommunistilait, kansalaisvapauksia rajoitettiin ja taloudellisia oloja koetettiin parhaan mukaan vääntää omistavien luokkien eduksi. Sosialidemokraattisen ryhmän asenne oli tällöin selvä ja etukäteen määrätty. Sen ollessa eristettynä ja selvässä vastustuspuolueen asemassa, se ei ole voinut saavuttaa mitään ohjelmansa mukaisia uudistuksia, mutta on joka tapauksessa koko kolmivuotisen valtiopäiväkauden aikana tunnontarkasti noudattanut edellisen puoluekokouksen ohjetta, eikä ole vapaaehtoisesti luopunut mistään olennaisista aikaisemmista saavutuksistaan.

Nyt jo on kansalla tilaisuus nähdä, miten suureksi onnettomuudeksi maalle vuoden 1930 porvariston vaalivoitto muodostui. Porvariston omassakin keskuudessa ovat erimielisyydet jatkuvasti kasvaneet, niin että silloin vaivoin aikaansaatu porvarillinen yhteisrintama nyt on täydellisesti hajalla. Taloudellisesti ovat olomme kulkeneet kohti yhä suurempaa kaaosta ja epätoivo on sen johdosta vallannut laajat kansankerrokset. Sisäpoliittisesti Suomi on ajoittain vajonnut täydelliseen laittomuuden ja epäjärjestyksen tilaan, jossa jokainen, kellä oli ase taskussaan, kat-

soi voivansa "tehdä mitä tahtoi". Lapuanliike komenteli ja esitti pöyhkeitä vaatimuksiaan, jotka se uhkasi toteuttaa "viimeistä piirtoa" myöten. Heikko hallitusvalta, joka heti ensi töikseen ilmoitti hyväksyvänsä tämän liikkeen päämäärät, ei kyennyt suojelemaan yhteiskuntaa eikä ylläpitämään järjestystä. Seurauksena oli lopulta ilmikapina, joka tosin ilman suurempia voimannostuksia tukahutettiin, mutta jonka lempeä jälkiselvittely oli omiaan antamaan jatkuvaa yllykettä kapinallisille aineksille.

Tosin ennen pitkää alkoi vastavaikutuskin. Porvarillisista ryhmistä osa alkoi epäillä tämän menon terveellisyyttä, siirtyen yhä selvemmin kansanvallan kannalle. Ennen vaaleja pidetyissä porvarillisten puolueiden puoluekokouksissa tämä kanta esiintyi jo jotenkin selvänä, ja työväen kannasta ei alun pitäenkään ollut mitään epätietoisuutta olemassa. Se oli vain kaivannut rohkaisua esiintyäkseen riittävän päättäväisenä.

Tämmöisissä merkeissä lähestyttiin tämän kesän vaaleja. Joka taholla ymmärrettiin niiden ensiluokkaisen tärkeä merkitys. Vaikka elettiinkin keskellä talouspulaa, jolloin taloudellisten kysymysten olisi kaiken järjen mukaan pitänyt olla etualalla, kohdistui koko huomio vaalitaistelussa sisäpoliittisiin kysymyksiin. Ymmärrettiin hyvin, että ennen kuin tällä alalla oli saatu vakiintuneempi olotila aikaan, ei ollut olemassa riittävää pohjaa taloudellisten asiain selvittelylle.

Vaaleihin lähti oikeistomme voitonvarmana uhaten "paisuviin kevätvirtoihin" hukuttaa koko vasemmistolaisuuden eli marxilaisuuden, jonka murskaamisen se ennusti olevan lähellä. Sen mielestä olikin vaaleissa ratkaistavana taistelu valkoisen ja punaisen, jumalan ja perkeleen välillä. Koko muu maa tosin ymmärsi vaalien merkityksen aivan toisin, tietäen niiden merkittävän ratkaisua diktatuurin ja kansanvallan, mustan ja muun kansanosan välillä. Mutta siinä suhteessa oli porvaristo edelleen yksimielinen, että se toivoi voivansa pidättää vasemmiston edustuksen eduskunnassa entisellään ja voivansa siten säilyttää täydellisen porvarillisen johtoaseman.

Vaalien tulos on tunnettu. Kansa antoi vastauksensa ja niin selvässä muodossa, ettei sen sisällöstä kukaan voi jäädä epätietoiseksi. Oikeisto kärsi musertavan vaalitappion ja saman kohdalon alaiseksi joutui myös maalaisliitto. Edellinen sai kärsiä laittomuus- ja diktatuuripolitiikkansa johdosta, maalaisliitto taasen mahdottoman talouspolitiikkansa vuoksi. Maalaisliittoon eivät valitsijat katsoneet voivansa luottaa myöskään sen osittain epäselvän asenteen vuoksi lapuanliikkeeseen nähden. Kansanvaltaa ja laillisuutta vartioineet puolueet taasen selviytyivät voittajina,

ennen kaikkea sosialidemokraattinen puolue, joka kohotti edustuksensa 66:sta 78:aan edustajaan, siis kokonaista 12 edustajalla.

Ankarin oli vastoinkäyminen lapuanliikkeen osalta, joka nyt kulkee isänmaalliseksi kansanliikkeeksi naamioituna. Se oli ollut monelle pelottava liike esiintyessään jonkinlaisena salaseurana, jonka laajuutta ja voimaa ei kukaan tuntenut. Nyt se lähti ensi kerran avoimeen vaalitaisteluun itsenäisenä ryhmänä ja sen suhteen voitiin siis toimittaa väenlasku. Tällöin paljastui se, mikä ainakin sosialidemokraattiselle puolueelle kaiken aikaa oli ollut täysin selvillä: lapualaisten äänekäs ja meluava ryhmäkunta supistuikin mitättömän pieneksi räyhääjäjoukoksi, jonka voimiin ei ainakaan parlamentaarisessa elämässä tarvitse suurtakaan huomiota kiinnittää.

Kansan terve vaisto oli sen tuominnut ja työntänyt sen sille kuuluvaan mitättömyyteen. Vain hallitusten ja tuomioistuinten kohtalona oli ollut antaa tämän konttikunnan suuren melun pettää itseään ja otaksua sillä taholla olevan enemmänkin voimaa takana. Ja varmaa on, että jos vaalit olisi toimitettu esim. viime vuoden lopulla, jolloin lapuanliikkeen kapinallinen toiminta ja sitä seurannut surkea näytelmä Turun hovioikeudessa vielä oli tuoreessa muistissa, olisi tulos ollut sille vieläkin murhaavampi.

Vaalien tulos on ollut kaikille porvarillisille ryhmille suuri yllätys, melkein yhtä suuri kuin vuoden 1919 vaaleissa tapahtunut sosialidemokraattisen ryhmän takaisin paluu entisen suuruisena. Sosialidemokraattinen puolue sen sijaan voi olla täysin tyytyväinen vaalien tuloksiin. Se oli tosin jo etukäteen selvillä siitä, että käänne oli edessä, mutta tulos voitti rohkeimmatkin odotukset. Se on nyt vallannut takaisin entiset asemansa eduskunnassa. Sen voima ei supistu enää alle kolmannen osan, kuten edellisessä eduskunnassa, ja tästä seuraa, että sen mielipide on tähänastista suuremmassa määrässä otettava huomioon. Vastoin sen tahtoa ei myöskään enää voida säätää mielivaltaisia lakeja. Suuri merkitys on vaalien tuloksella myös sosialidemokraattisen puolueen sisäiseen elämään. Vaalivoitto on omiaan rohkaisemaan lamaan tuncita joukkoja ja antamaan tulevaisuuden toivoa, jota kipeästi kaivattiin.

Porvarillisella tahollahan jo kuvailtiin puolueen olevan satavuotiaan ukon, jonka kuolemaa voi milloin tahansa odottaa. Hauska ilmiö tuollainen "vanhus", joka vielä vanhoilla päivillään nuorukaisen voimilla ja ketteryydellä pinnistyy voittajaksi ankarassa voimain mittelyssä.

Tärkeänä tuloksena maalle kokonaisuudessaan on joka tapauksessa merkittävä pöytäkirjaan, että vaalien pääkysymykseen näh-

den ratkaisu oli ehdoton ja riidaton. Oikeistobolshevismi on mursertavalla äänten enemmistöllä tuomittu. Kansa ei ole diktatuurin kannalla, vaan vaatii kansanvaltaisen komennon ylläpitämistä. Voi sanoa, että 5/6 valitsijoista on ollut kansanvallan kannalla. Lapuanliikkeen diktatuuripyrkimykset on nyt loppuun näytetty ja hallituksen on pidettävä huoli niiden täydellisestä likvidoisesta.

Sen asiana on tehdä johtopäätökset vaalien tuloksista.

Millä tavalla maan asioita on nyt ryhdyttävä hoitamaan? — Siitä on viime viikkojen aikana käyty vilkasta sanomalehtikeskustelua. Ettei se voi tapahtua entiseen tapaan, siitä näyttävät kaikki olevan selvillä. Varsinkin on sosialidemokraattisen puolueen vastaisesta asemasta suoritettu ahkeraa kannunvalantaa. Porvarilliset lehdet ovat olleet olevinaan huolissaan eduskunnan vastaisesta työstä sekä sosialidemokraattisen puolueen osuudesta siihen, ja meille on annettu paljon hyvää tarkoittavia ja ystävällisiä neuvoja. Niiden antamisessa ovat kilvoitelleet niin hyvin oikeisto kuin keskustapuolueetkin. On pelätty vaalivoiton menevän meille päähän ja johdattavan puolueitamme malttamattomuuksiin, jotka voisivat kasvattaa oikeistobolshevismia. Puhutaan kerrassaan sosialidemokratian ”tulikokeesta” ja sen ”etsikkoajasta” ja neuvotaan meitä suosiolla luopumaan ”marxilaisista haaveiluistamme” sekä asettumaan kapitalistisen talousjärjestelmän kannalle, s.o. ryhtymään ajamaan porvarillisten puolueiden ohjelmia.

Vaikka pyytämättä annetut neuvot tavallisesti eivät ole tervetulleita, voimmekin olla kiitollisia meille omistetusta huomiosta. Samalla on kuitenkin heti päättävästi sanottava, että kaikki tämä huolehtiminen meidän vastaisesta toiminnastamme on kerrassaan hukkaan heitettyä. Sosialidemokraattinen puolue tietää itse varsin hyvin, miten sen on toimittava huolehtiakseen työtätekevän väestön ja maan eduista. Se tietää myös, ettei tämän kesän vaalitaistelu ollut viimeinen, kuten oikeistotaholla vaalien edellä kaavailtiin, vaan että me vastedeskin joudumme käymään vaalitaisteluja. Tämä tietoisuus riittää kyllä johtamaan sosialidemokraattisen puolueen toimintaa niin, että se vastaisissakin vaaleissa voi avoimin otsin astua kansan eteen teoistaan vastaamaan. Sen sijaan, että täten huolehtivat sosialidemokraattisen puolueen tulevaisuudesta, olisi porvarillisille puolueillemme paljon terveellisempää harjoittaa jonkin verran itsetutkistelua.

Silloin ne voinevat ensinnäkin havaita, ettei sentapainen ”porvarillinen yhteisrintama”, joka edellisissä vaaleissa muodostettiin, ole eduksi, ei maalle kokonaisuudessaan, eikä myöskään porva-

rillisille puolueille itselleen. Kokoomus voisi silloin myös tulla vakuuttuneeksi siitä, että sen tunnetusti huono vaisto, joka on sen pettänyt aikaisemminkin — kuten esim. venäläisvallan aikana ja monarkiaa maahan pystyttäessään —, on sille tälläkin kertaa teettänyt pahan kepposen ajaessaan sen uudelleen laittomuuden tielle. Maalaisliitto, toinen suuri porvarillinen puolueemme, voisi ehkä silloin havaita, ettei sen taloudellisissa kysymyksissä osoittama suuri itsekkyyks ja yhteisen edun sivuuttaminen ole ajan pitkään eduksi, vaikka se näyttääkin tuottavan hetkellistä hyötyä. Ja edistys sekä ruotsalainen puolue voisivat silloin myös nähdä, että mitä varmemmin ne pysyttelevät laillisen yhteiskuntajärjestyksen pohjalla ja sanoutuvat irti diktatuuripuolueesta, sitä varmemmin ne voivat toivoa menestyvänsä.

Jos edelleen sallittaisiin antaa neuvoja vastapuolueille, on niille suoraan sanottava, että sosialidemokraattisen puolueen asenne ja menettely on suuressa määrässä, ehkäpä ratkaisevasti riippuva siitä, miten sitä itseään kohdellaan. Jos tähänastista kohtelua aiotaan jatkaa, on turhaa odottaa hienotunteista esiintymistä sen taholta.

Ovathan porvarilliset puolueemme, saavutettuaan edellisissä vaaleissa ehdottoman määräämisvallan, täydellisesti paljastaneet sisäisimmät halunsa. Sosialidemokraattinen puolue ja sen toivomukset ovat koko viimeksi kuluneen kolmivuotiskauden ajan olleet niille pelkkää ilmaa, johon ei ole tarvinnut kiinnittää mitään huomiota. Uusia lakeja suunniteltaessa tai muihin suuriin ratkaisuihin ryhdyttäessä, ei sen kanssa ole, joitakin toisarvoisia kysymyksiä lukuun ottamatta, yleensä koskaan neuvoteltu, vaan asiat on porvarillisten neuvottelujen tuloksena tuotu valmiina eduskuntaan. Siellä ne on tavallisesti väkiväkällä ajettu lävitse, tarpeen vaatiessa lyömällä ”hallituksen nyrkki” pöytään, ja siten pakottamalla vastahakoiset porvarilliset edustajat tanssimaan hallituksen pillin mukaan. Kun lisäksi jatkuvasti on puhuttu ”marxilaisuuden murskaamisesta”, tarkoittaen sillä sosialidemokraattista puoluetta, kun sitä syytetään maanpetoksellisuudesta rauhanrakkautensa ja kansainvälisten suhteittensa vuoksi, ja kun porvarilliset edustajat vakavalla naamalla tekevät hallitukselle välikysymyksiä sosialidemokraattisen puolueen lakkauttamistarkoituksessa, silloin on totisesti liikaa, että tämä puolue, joka edustaa $\frac{2}{5}$ koko kansasta ja joka on varma siitä, että se ennen pitkää muodostaa eduskunnassa enemmistön, alistuu kiltisti kaikkeen tähän ja nöyrän koulupojan tavoin ottaa vastaan nuhteet. Ei sitä vältvääpelin äänellä annetuilla komennuksilla saada ajamaan porvarillisia ohjelmia silloin kun sillä itsellään on erin-

omainen ohjelma, jonka avulla se on vakuuttunut korjaavansa yhteiskunnalliset olot nykyistä tyydyttävimmiksi. Jos siis sosialidemokraattisen puolueen odotetaan kestävän "tulikokeensa" siten, että se alistuu tämmöiseen ja luopuu marxilaisuudestaan, niin erehdytään suuresti. Näin menetellen ei tunneta vanhaa totuutta, että jokaisella maalla on semmoinen työväenluokka kuin sen porvaristo ansaitsee. Jos sitä ärsytetään ja puhutaan sen murskaamisesta, niin se näyttää hampaitaan. Jos sitä sen sijaan käsitellään tekijänä yhteiskunnassa, jos sen kanssa neuvotellaan ratkaisujen edellä ja jos se koetetaan vetää mukaan yhteistoimintaan, niin se varmaankin on näyttävä miellyttävimmältä puoleltaan.

Jos tältä kannalta arvioi lähintä tulevaisuutta, on porvaristolamme siinä kaksi valinnan mahdollisuutta edessä. Joko ne yrittävät jatkaa tähänastista politiikkaansa, tai ryhtyvät keskustapuolueet etsimään sosialidemokraattisen puolueen kannatusta. Edellisessä tapauksessa olisi pakko muodostaa porvarillinen blokki, mikä ei kyllä olisi kaikkein helpoimpia tehtäviä niitä erottavien ristiriitaisuuksien vuoksi. Silloin jatkuisi kaikki entiseen tapaan ja sosialidemokraattinen puolue ajettaisiin tietysti jyrkkään vastustusasenteeseen. Tämä menettely on saanut vaaleissa kansan tuomion ja jos sitä kaikesta huolimatta yritettäisiin jatkaa, tulisi tuomio vastaisissa vaaleissa olemaan entistä ankarampi. Siinä tapauksessa taasen, että vaalien tulos olisi opettanut porvarillisia ryhmiä käsittelemään sosialidemokraattista puoluetta huomioon otettavana tekijänä, muuttuisi asema melkoisesti.

Keskustapuolueiden olisi silloin pakko etsiä sen kannatusta ja niiden olisi silloin tietysti myös otettava huomioon sen toivomuksia, jotka koskevat heikomman kansanosan aseman helpottamista, mikä viime aikoina on suurin piirtein katsoen laiminlyöty. Epäilemättä sosialidemokraattinen puolue silloin olisi valmis omalta osaltaan mahdollisuuksien mukaan helpottamaan asemaa.

Ratkaisu riippuu kuten tavallisesti keskustan kannasta, koska sivustapuolueet eivät missään tapauksessa voi löytää toisiaan. Minkä ratkaisun keskustapuolueet tekevät, on mahdotonta etukäteen sanoa. Mutta toiselta puolen on myös vaikeata ajatella, että ne kaiken tapahtuneen jälkeen ja vastoin vaaleissa esiintynyttä kansan tahtoa voisivat olla yhteistoiminnassa oikeiston kanssa.

Vaalien jälkeisessä sanomalehtikeskustelussa on myös pulpahtanut esiin ajatus sosialidemokraattisen puolueen ja maalaisliiton hallituskokoomuksesta. Ajatus "työläisten ja talonpoikain hallituksesta" ei suinkaan ole uusi, vaikka se Venäjällä tapahtuneen kehityksen jälkeen on joutunut huonoon huutoon. Ruotsissa

ja Tanskassa äskettäin solmitut sopimukset näiden maiden sosialidemokraattisen ja talonpoikaisryhmien välillä osoittavat kuitenkin, että tällöinen ryhmitys ei ole mahdollisuuksien ulkopuolella. Itse asiassa tällöisellä ryhmityksellä on melkoisen vankka asiallinen pohja. Kumminkin ryhmät meidänkin maassamme ovat vankalla demokraattisella pohjalla ja vastustavat jyrkästi diktatuuripyrkimyksiä. Vaikeutena on taloudellisten ohjelmien yhteensovittelu ainakin niin kauan kuin maalaisliitto meillä kulkee nykyisiä polkujaan. Ei tämä yhteensovittelu ole ollut helppoa Ruotsissa eikä Tanskassakaan, vaan on hallitusten siellä ollut pakotettava vastahakoiset talonpojat sopimukseen: Ruotsissa vaaleilla uhkaamalla ja Tanskassa suoritettujen vaalien avulla. Meillä tuottaisi lisävaikeuksia maalaisliiton samoin kuin toisenkin keskustapuolueen, edistyksen, kehittymättömyys ja arkuus, ne kun eivät valitsijainsa vuoksi ja oikeiston uhkauksia peläten mielellään uskaltautuisi yhteistoimintaan sosialidemokraattisen puolueen kanssa.

Miten suuresti jo mahdollisuuskin tällöiseen ratkaisuun joutumisesta sekoittaa oikeiston piirustuksia, on käynyt selvästi esiin sen tähänastisessa esiintymisessä. Pelkkä ajatuskin tällöisestä liittoutumisesta on oikeistolehtiä kauhistuttanut, ja ne ovat käyttäneet koko asevarastonsa — pilkasta järeään tykistöön saakka — osoittaakseen sen mahdottomuuden. Sitä on kuvattu suurimmaksi ”lehmäkaupaksi”, mitä meidän parlamentaarisisessa elämässämme koskaan on tehty. Tällöin on muistettava, että oikeiston mielestä aina tapahtuu lehmäkauppa, jos muut puolueet sopivat keskenään joidenkin asiain ajamisesta, mutta ei silloin, kun oikeisto on itse sentapaisessa mukana. Tämä oikeiston hermostuminen osoittaa, miten vaarallisena tätä mahdollisuutta sillä taholla pidetään. Ja itse asiassa tällöntapaisen sopimuksen teko naapurimaassamme Ruotsissa ja Tanskassa on ollut raskaimpia iskuja mitä oikeistolle pitkiin aikoihin on annettu. Onhan näiden sopimusten kautta näissä maissa osoitettu parlamentarismiin vastoin oikeiston ennusteluja kykenevän viemään asioita päätökseen ja siten annettu vahva ase kansanvallan käteen.

Myös maalaisliitto on omalla tavallaan suhtautunut tähän koepallona esiin heitettyyn liittoajatukseen. Sillä taholla on viitattu maalaisliiton taloudelliseen ohjelmaan ja huomautettu, että sosialidemokraattinen puolue on sitä ankarasti arvostellut ja säännöllisesti vastustanut, minkä vuoksi yhteisymmärrystä olisi nytkin mahdoton saavuttaa. Niin onkin tapahtunut ja se on tietysti ollut luonnollista niin kauan kuin maalaisliitto hallitusasemassa ollen on häikäilemättä ajanut omaa ohjelmaansa, otta-

matta laisinkaan huomioon vastustuspuolueena olevan sosialidemokraattisen ryhmän toivomuksia. Asia muuttuu tietysti melko lailla toiseksi, jos sopimuksen kautta kummankin ohjelmavaatimuksia sovitellaan ja koetetaan toteuttaa. Tämä liittoajatus, niin välittömästi kuin se onkin olosuhteitten esiinpakottama, näyttää joka tapauksessa olevan liian hyväuskoinen ja ennen kaikkea ennenaikainen.

Paras lieneekin antaa olojen rauhassa kehittyä ja nykyisen Kivimäen hallituksen jatkaa hallitsemistaan, kunnes sen eteen kasaantuu voittamattomia vaikeuksia. Sosialidemokraattisella puolueella ei ole minkäänlaista halua tyrkyttää apuaan ja vielä vähemmän esiintyä hylättynä kosijana. Jos porvarilliset puolueet luulevat voivansa selviytyä ilman sitä, olkoon se heille sallittua. Jos he sitä tarvitsevat, löytävät he kyllä tien meidän luoksemme.

Järjestykseen hallituskysymys millä tavalla tahansa, tulee sosialidemokraattinen puolue lähimmän ajan poliittisena vaatimuksenaan pitämään kiinni siitä, että sisäpoliittinen asemamme järjestyä vaalien tulosten mukaan.

Vaalit tosin selvittivät suuresti asemaa ja osoittivat, että ei diktatuurimiehillämme parlamentaarisisessa mielessä ole suurtaakaan merkitystä. Mutta tämän oikeistobolshevistisen liikkeen voima ei olekaan sen parlamentarisessa toiminnassa, vaan pääasiassa sen ulkoparlamentarisessa puuhailussa. Vaara ei sen vuoksi ole laisinkaan lopullisesti sivuutettu, sillä samaa vanhaa touhua näkyy oikealla siivellä yhä edelleen jatkettavan, ja Mäntsälän tapaista kaappausta voidaan tietysti milloin tahansa uudelleen yrittää. Onhan todettava, että oikeistobolshevistinen liike on maalle paljon vaarallisempi kuin kommunismi, joka meillä on tehty julkisuudessa mahdottomaksi. Sekin ottaa ohjeensa vieraan maan hallitukselta kuten kommunistit. Ero on vain siinä, että tässä tapauksessa Berliini on propagandakeskuksena, joka puuhaa maailmanvallankumousta, kun sen sijaan kommunistista propagandaa ohjaa Moskova. Jos demokratia meillä on liian herkäuskoinen, saattaa se jonakin kauniina päivänä havaita olevansa sivuutettu ja kansalaiset heräävätkin diktatuurivaltiossa. Ja diktatuurihallitus ei ainakaan ole lapsellisen suvaitsevainen vastustajiaan kohtaan, kuten on voitu havaita kaikista diktatuurimaista ja erikoisesti meidän oikeistobolshevikkienmekasta — Saksasta —, jonne täältä tehdään toiviomatkoja lahjoja vieden, kuten ainakin vasallit herroilleen. Siellähän on keksitty kokonaan uusi sanastokin vastustajiin kohdistuvaa huolenpitoa verhoamaan. Siellä hävitetään ammattiosastoja ja sosialidemokraattisia puolue-

osastoja, jotta työläiset vapautettaisiin sortajistaan; siellä vangitaan ihmisiä että heitä suojeltaisiin kansan raivolta; siellä keksitään väärinkäytöksiä, joilla savustetaan ihmisiä pois toimistaan ja valmistetaan omille puoluelaisille hyviä leipäpaikkoja jne. Jollei Saksan esimerkistä ole maailmalle muuta hyötyä, niin se on ainakin osoittanut, ettei demokratialle ole terveellistä olla liian suvaitsevainen ja herkkäuskoinen, kuten sen yleisenä vikana tavallisesti on. Eivät Saksan natsit ilman aihetta pilkkaa demokratiaa, joka sallii yhden luutnantin ja pari sotilasta ajaa itsensä pois kaikista mahtiasemistaan, kuten tapahtui Berliinissä vuosi takaperin.

Mutta millä keinoilla demokratiaa on suojeltava? Siinäkin voi eksyä liiallisuuksiin ja ryhtyä ajamaan perkelettä ulos belsebubin avulla. Sosialidemokraattisella taholla on kommunisteista kysymyksen ollessa järjestelmällisesti edustettu sitä kantaa, ettei ole ollut aihetta lakkauttaa puoluetta ja nostaa syytteitä pelkästään sen nojalla, että he ajattelivat, puhuivat ja kirjoittivat kommunistisesti. Sama vapaus on mielestäni myös myönnettävä oikeistobolshevikeille, muuten joudumme arveluttaville poluille. Eihän demokratia itsessään ole muuta kuin käsite; vasta sen takaamat kansalaisvapaudet tekevät sen arvokkaaksi ja säilyttämisen arvoiseksi. Sitä onkin sen vuoksi niin kauan kuin mahdollista myös suojeltava demokraattisilla keinoilla: pantava aate aatetta ja kirjoitettu tai puhuttu sana toista sanaa vastaan. Jos toisin menetellään, joudutaan helposti demokraattiseen diktaatuuriin, kuten äskettäin on käynyt eteläisessä naapurimaassamme, Virossa. On sen vuoksi vaikeata ymmärtää niitä, jotka demokratian nimessä ovat voineet iloita Viron hallituksen ”päättäväisistä otteista”. Ei myöskään meillä äskettäin poliittisista syistä tapahtuneet lehtien takavarikot ja painokanteet tee miellyttävää vaikutusta. Samalla on kuitenkin tehnyt suorastaan humoristisen vaikutuksen, kun niitä vastaan on oikeiston taholla pantu vastalauseita ”demokratian nimessä”.

Sitä voimakkaammalla kädellä on sitä vastoin syytä käydä käsiksi heti, kun yhteiskuntajärjestyttä uhmaavat ainekset siirtyvät sanoista tekoihin ja ”tekevät mitä tahtovat”. Tässä suhteessa on maassamme hallitusten taholla hirvittävästi tehty lainlyöntisyntejä. Lapuanliikkeen rikollisten tekojen lukumäärä on ollut legio, alkaen Vaasan kirjapainon raukkamaisesta yöllisestä särkemisestä ja jatkuen kyyditsemisinä, murhina, murhapolttoina, Mäntsälän ja Tampereen kapinoina, monista muista rikollisista tapauksista puhumatta. Niiden johdosta olisi ollut aihetta käydä rikollisiin aineksiin kovakouraisesti käsiksi

ja lakkauttaa niitä suunnitelleet järjestöt. Niin ei ole kuitenkaan tehty, vaan ovat hallitukset antaneet leikitellä kanssaan, siten ehdoin tahdoin kasvattaen yhteiskuntavastaista mielialaa. Ei tämmöisten tekojen jälkeen riitä se, että rikollisia ”vähän tukistetaan” ja heidät sitten päästetään vapaasti juoksemaan kotiseudulle, kuten esim. Mäntsälän kapinan jälkeen tapahtui. Suorastaan surkean vaikutuksen on kansalaisiin myös tehnyt se haparoiva menettely, jota hallitusvalta on noudattanut Tampereella sosialidemokraattien puoluekokouksen aikana esiintyneitä metelöitsijöitä kohtaan. Iskeköön demokratia tämmöisissä tapauksissa lain koko ankaruudella, sen kaikki ymmärtävät ja sitä kunnioittavat. Sen sijaan on jokseenkin joutavaa hätääntyä sen johdosta, mitä joku tasapainostaan horjahtanut professori tai eversti kirjoittaa tai puhuu.

Samasta syystä, itesuojelutarkoituksessa, olisi maamme demokratian vihdoin kiinnitettävä vakavaa huomiota myös suoje-luskuntalaitokseen, josta näyttää tulleen demokratian suurin vaara, sen sijaan että sen tehtävänä olisi sitä suojella. Ei ole salaisuus, että tämä sotilaallinen järjestö on diktatuurimiesten perin pohjin soluttama. Hyväuskoiset hallitukset ovat viimeisen vuosikymmenen kuluessa päästäneet tässä laitoksessa johtaviin aseisiin henkilöitä, joiden päätehtävänä näyttää olevan hävittää kaikki kunnioitus demokraattista valtiota kohtaan. Suojeluskuntalaisia on ollut mukana kaikissa viime vuosien kuluessa suoritetuissa roistontöissä ja rikoksissa ja tälle toiminnalle on lisäksi haluttu vetää verhoksi isänmaallisia vaikuttimia. Ilman suojeluskuntien osallisuutta eivät esim. Mäntsälän kapina ja viimeksi Tampereen kapina helatorstaina edes olisi olleet mahdollisia. Tässä piileekin tämän hetken suurin sisäpoliittinen vaara ja suojeluskunnista on sen vuoksi muodostunut sisäpolitiikkamme tärkein avain. Vain sen kautta myös oikeistobolshevistinen liike on sisäiselle rauhalle vaarallinen. Sen vuoksi on mitä jyrkimmin moitittava sitä, että tasavallan hallitukset ja myös tasavallan presidentti suojeluskuntien korkeimpana päällikkönä ovat ottaneet tämän laitoksen niin suojelukseensa, ettei edes räikeimpiä rikoksia sen keskuudessa ole saatettu rangaistukseen. Onko esim. Mäntsälän kapinaan osallistumisesta suojeluskuntalaisille ollut mitään mainittavia seurauksia? Ja Tampereella helatorstaina metelöineet ja hallituksen käskyjä uhmanneet suojeluskuntaupseerit kulkevat yhä vieläkin univormuissaan, ilman että edes olisi syytettä heitä vastaan pantu vireille, vieläpä vaatien, että heitä kunnioitettaisiin jonkinlaisina isänmaallisina sankareina. Kyllä demokratia meillä on heikosti hoitanut leiviskänsä,

kun se suvaitsee tämmöistä uhmailua valtakunnan aseellisten joukkojen taholta.

Vähin mitä tämän nurinkurisuuden hävittämiseksi tällä hetkellä voidaan tehdä, on se, että tämä armeijan osa alistetaan välittömästi hallituksen alaiseksi ja sen määrättäväksi. Onko siinä mitään järkeä, että suojeluskunta pidetään erillisenä laitoksena, joka nauttii itsehallintoa ja joka itse hyväksyy itselleen johtajat ja upseerit, kuten alkuaikoina bolshevikkien armeijassa. Edelleen on suorastaan välttämätöntä, että täydellinen puhdistus epäluotettavista aineksista suojeluskunnan sisällä ankaralla kädellä suoritetaan. Tämän puhdistuksen on alettava ylimmästä johdosta, sillä yhteiskunnalla ei voi olla mitään luottamusta semmoiseen ylipäällikköön, joka aina ratkaisevalla hetkellä on osoittanut olevansa aivan epäluotettava ja joka suojelee kapinallisia aineksia. Eikä tätä puhdistusta ole syytä ennen lopettaa, ennen kuin kaikki valtiojärjestystä uhmaavat ainekset alimpaan joukkuepäällikköön saakka ovat joutuneet pois paikoiltaan ja tulleet korvatuiksi tasavallalle luotettavilla miehillä.

Sosialidemokraattisessa puolueessa on suojeluskunnan taholta uhkaava vaara jo alun pitäen oivallettu ja sen vuoksi vaadittu koko suojeluskuntalaitos lakkautettavaksi. Se on kuitenkin kaikkien porvarillisten puolueiden taholla julistettu koskemattomaksi ja pyhäksi ja meidän on huudettu vain haluavan heikentää puolustustahtoa. Toivottavasti silmät porvarillisellakin taholla nyttemmin ovat riittävästi auenneet ja siellä ollaan valmiita ryhtymään tarpeen vaatimiin uudistuksiin tämän laitoksen sisällä, niin että siitä voi muodostua todellinen armeijan reservi, joka ehdottomasti on hallituksen käytettävissä. Jos siihen vastedes myös ryhdytään ottamaan väkeä puoluekannasta riippumatta, niin että se lakkaa olemasta luokka- ja puoluearmeija, poistuu meiltä aihe vaatia tämän laitoksen hävittämistä.

Edellä olen kosketellut yksinomaan poliittista asemaa ja sen vaatimuksia uuden eduskunnan työkauden alkaessa. Nämä vaatimukset ovat kaikki tärkeitä ja niille on omistettava täysi huomio. Mutta meillä ei silti ole oikeutta unohtaa taloudellisia kysymyksiä, jotka kuitenkin määräävät ihmisten elämän onnen ja joista tyytyväisyys tai tyytymättömyys pohjimmaltaan riippuu. Vaaleissa ne tosin jäivät useimmiten syrjään, mutta nyt, kun poliittinen elämä suurin piirtein on saatu käymään oikeampia uria, vaativat ne painollaan kaikkien kansalaisten huomion.

Pulakausi jatkuu yhä edelleen heikentymättömänä. Optimistisimmat ovat näkevinään jo valkenemisen merkkejä, mutta tämä on suuressa määrässä itsensä ja lähimmäistensä pettämistä.

Sen vuoksi onkin varovaisinta edellyttää, että aika vielä toistaiseksi pysyy ankarana ja ryhtyä sen mukaisiin toimiin.

Vapaasta kapitalistisesta taloudesta ei nykyään ole paljonkaan jäljellä. Kaikkiolla se on sidottua ja säännösteltyä. Kaikissa maissa pyritään joko suuremmassa tai vähemmässä määrässä suunnitelmatalouteen. Suurmestareita tässä suhteessa ovat suurvaltojen diktaattorit Stalin, Hitler ja Roosevelt, kukin omalla tavallaan. Kukaan ei tiedä, minkälaista lopullista järjestelmää kohti olemme kulkemassa, mutta ilmeisesti tulee talousjärjestelmässä tapahtumaan suorastaan perusteellisia muutoksia. Tullaanko menemään valtiokapitalismiin tai kerrassaan sosialismiin, ennen kuin leikki on lopussa? Edellämainittujen herrojen toimeenpanema suunnitelmatalous ei ainakaan vielä merkitse sosialismin toteuttamista, vaikkakin he kukin omalla tavallaan ovat ryhtyneet panemaan täytäntöön useita sosialismin vaatimuksia.

Meilläkin on viime vuosien kuluessa monella tavalla ryhdytty taloutta säännöstelemään ja siten tavallaan osittain toteuttamaan suunnitelmataloutta. Kaikki mitä tällöin on tehty on kuitenkin tapahtunut yhden ainoan luokan, maanviljelijäin hyväksi. Tuotteiden hintoja on säännöstelty, mutta palkat on jätetty tuuliajolle, tai oikeastaan kaikki ovat olleet valmiina niitä vain polkemaan. Kun työttömyys lisäksi on ankara, on omasta työstään elävän kansanosan asema muodostunut aavistamattoman kurjaksi.

Hintojen korottamistarkoituksessa on eduskunnassa teollisuudenharjoittajien ja maatalouden edustajain kesken tehty suuri-suuntaisia lehmäkauppoja vähäväkisen kansanaineksen kustannuksella. Tulleja on häikäilemättä korotettu molempien tuotteille. Niinkin tärkeille tuotteille kuin elintarpeille on asetettu suorastaan kohtuuttomia tulleja. Esimerkkinä niiden kohtuuttomuudesta voi mainita tärkeimmän leipäviljan, rukiin, tullin. Sen sijaan että ruis vapaasti satamaan tuotuna maksaa nykyään vain 75 penniä, saa kuluttaja lisäksi maksaa siitä tullia 1 mk 25 p, niin että sen hinnaksi tuottajalta ostettaessa tulee yli 2 markkaa. Ilmankos Pohjois-Suomen pienviljelijät, jotka ostavat viljaa, ovat suorastaan kapinallisella tuulella omaa puoluettaan, maalaisliittoa vastaan. He ovat omassa kukkarossaan oppineet tuntemaan, miten suurenmoinen "siunaus" viljatulli maalle on.

Mitä on tehtävä?

Näiden yksipuolisesti hoidettujen taloudellisten kysymysten suhteen tulee sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä olemaan työtä saadakseen vähitellen tasapuolisempaa talouspolitiikkaa noudatetuksi. Mutta sen lisäksi tulee ryhmällämme olemaan velvollisuuksia koettaa aikaansaada muitakin helpotuksia yhteis-

kunnan heikompiosaisten asemaan. Työläiset, pienviljelijät ja maatyöläiset odottavat ryhmältään tässä suhteessa paljon. Käsitteäkseen on tällöin kiinnitettävä huomiota varsinkin seuraaviin kysymyksiin. Suureksi paisuneen työttömyyden keventämiseksi on pantava toimeen riittävästi yleisiä töitä ja tätä varten varattava riittävästi valtion varoja budjettiin. — Palkkatasoa on kaikin voimin ryhdyttävä korottamaan, sillä siitä riippuu myös talonpojan tuotteiden menekki ja hinnat. Palkkojen korottamiseen onkin tällä hetkellä paremmat mahdollisuudet, sillä sekä vientiteollisuus että kotimarkkinateollisuus työskentelevät nykyään edullisissa konjunktoureissa. — Työajan säännöstelyyn on myös koetettava käydä käsiksi, ainakin täydellisesti toteuttamalla 8 tunnin työaikavaatimus ja mahdollisesti ryhtymällä ottamaan käytäntöön lyhennettyjä työviikkoja, jotta mahdollisimman usealle työläiselle riittäisi työtä. Pienviljelijäin aseman keventämiseksi olisi heidän elinkysymyksiään, kuten laidun- sekä lisämaakysymyksiä, hoidettava. — Asutuspolitiikka olisi saatava hetken vaatimuksia paremmin vastaavalle kannalle. — Maatyöläisten, tämän tavallisesti unohdetun kansanosan, asemaa olisi korjattava palkkoja parantamalla ja heidän asunto-olojaan kohottamalla.

Tehtäviä on, kuten näkyy, riittävästi ja varoja ne myös tulevat vaatimaan. Valtion rahallinen asema on kuitenkin tällä hetkellä melkoista parempi kuin edellisinä vuosina ja tarvittavia lisävaroja olisi koetettava hankkia korottamalla omaisuus- ja jäämistöveroja sekä tekemällä supistuksia liian kalliiksi muodostuneessa puolustuslaitoksessa.

Nämä ovat lähimmän tulevaisuuden tehtäviä, jotka tulevat aikaan vaatimaan suuria ponnistuksia puolueelta. Miten niissä tullaan onnistumaan, sen osoittavat vastaiset ajat. Joka tapauksessa on meillä syytä mielihyvällä todeta, että asema on nyt monessa suhteessa valoisampi kuin lähinnä edellisinä aikoina. Kansan terve vaisto on vaaleissa voimakkaasti reagoinut kaikkea poliittista humpuukia vastaan ja siten luonut paremmat toimintamahdollisuudet kuin tätä ennen. Toivottavasti emme myöskään taloudellisesti enää tule painumaan alaspäin. Jo tämä tietoisuus on omiaan valamaan rohkeutta ja toivorikkautta mieliin.

Työtä ei kuitenkaan ole oikeus jättää kesken. Tämän vuoden osalle lankeavat vielä tärkeät kunnallisvaalit, jotka jälleen kolmeksi vuodeksi ratkaisevat kunnallisten asiain hoidon. Jos sosialidemokraattinen puolueväki yhtä hartaasti täyttää tämän velvollisuutensa kuin valtiollisiin vaaleihin osanoton, on asema kolmeksi vuodeksi eteenpäin selvitetty niin hyvin kuin voimamme

sallivat. Sen jälkeen on aika painua järjestöjämme vahvistamaan ja huolehtimaan siitä, että nämä voimanlähteemme tulevat täyteen kuntoon.

Mitä lähin tulevaisuus tuo tullessaan, on hämäryyden peitossa. Meidän on oltava valmiina kaikkien mahdollisuuksien varalta voidaksemme tarpeen tullen ohjata kehityksen kulkua työtätekevälle luokalle edulliseen suuntaan. Älkäämme sen vuoksi päästäkö herännyttä innostusta laimenemaan tai, kuvannollisessa mielessä sotilaallisesti puhuen: pitäkäämme ruutimme kuivana ja luottakaamme aatteittemme sisäiseen voimaan.

Yhdistymisoikeuden säännöstelyä vastaan

Puhe eduskunnassa 28. 10. 1933.

Herra Puhemies! Yhdistyslain kohtalot kuvaavat kouraan tuntuvalla tavalla niitä vaihteluita, joita meidän sisäpolitiikassamme viimeisten 15 vuoden aikana on ollut. Ensimmäinen yhdistyslaki, jonka Suomi sai itsenäiseksi tultuaan, vahvistettiin vuoden 1919 alussa ja oli siis vuoden 1918 eduskunnan käsittelyjen tulos. Se käsiteltiin siis heti kansalaissodan jälkeen ja eduskunnassa, joka oli melkein kemiallisesti puhdas kaikista muista kuin luotettavista valkoisista aineksista. Siitä huolimatta tästä yhdistyslaista tuli melkoisen siedettävä ja sen varassa onkin melkoisen hyvin voitu tähän saakka toimia. Kuvaavaa silloiselle katsantokannalle on, että maalaisliiton taholta silloin kovin ankarasti moitittiin viranomaisten vieroksuva suhtautumista yhdistyksiin ja yleensä vapaaseen kansalaiselämään, ja vaadittiin, ettei lakia ainakaan siinä suhteessa saisi millään lailla raskaammaksi tehdä. On tietysti muistettava, että tämä tapahtui maalaisliiton nuoruudessa, jolloin se vielä palveli ihanteita (Vasemmalta: Alkion aikana!) ja jolloin sillä oli johtajana tunnettu vapaamielinen henkilö, Santeri Alkio. Sen jälkeen ovat maalaisliiton polut kulkeneet yhä taantumuksellisempaan suuntaan. Kun olot tasaantuivat saatiin nähdä sekin ihme, että vuonna 1923 yhdistyslakia uudistettiin parantamalla sitä monessa suhteessa, niin että siitä tuli vieläkin mieluisampi laki kuin aikaisempi.

Sen jälkeen ovat olot kuitenkin, varsinkin viimeisten vuosien aikana, huomattavasti muuttuneet. Vuoden 1929 lopulla

joutui eduskunta käsittelemään silloisen hallituksen muutos-ehdotusta yhdistyslakiin. Hallitus oli kansanliikkeen pakottamana antanut lakiesityksensä ja eduskunta hyväksyi sen hallituksen pakottamana. Mutta ei silläkään hyvä. Me olemme sen jälkeen saaneet vieläkin uuden ehdotuksen yhdistyslain muutokseksi, ja se oli herra Svinhufvudin hallituksen esitys. Se joutui käsiteltäväksi viime eduskunnassa kevättalvella v. 1933, keskellä Mäntsälän kapinaviikkoa, ja se kai osaltaan selittää, että eduskunta on voinut ollenkaan asettua tällaisen lain kannalle. Eduskunta kuitenkin siirsi lain vaalien ylitse ja sillä tavalla se on säästynyt meidän lopullisesti ratkaistavaksemme tässä eduskunnassa (Keskustasta: Hyvä laki!). Tämä esitys on monessa suhteessa sen laatuinen, että se tekee yhdistymisvapauden jokseenkin illusoriseksi. Tämän jälkeen tuskin enää voi puhuaakaan mistään yhdistymisvapaudesta, korkeintaan jostakin säännöstelystä yhdistysten toiminnasta. Kun nyt on kysymyksessä ainoastaan lain joko hyväksyminen tai hylkääminen, en rupea rasittamaan eduskuntaa luettelemalla niitä monia kohtia, joissa laki tietää suorastaan pelottavaa uhkaa yhdistymisvapaudelle, vaan tyydyn koskettelemaan ainoastaan paria kohtaa, jotka lähinnä pistävät silmään.

Ensimmäinen tällainen kohta sisältyy lakiehdotuksen 22 §:ään ja sen viimeiseen momenttiin. Siinä sanotaan: ”Jos yhdistys on lakkautettu sen johdosta, että se toimii Suomen voimassaolevan valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen väkivaltaiseksi kumoamiseksi, voidaan yhdistyksen omaisuus tuomita valtiolle menetetyksi”. Tämä ehdotus tuo meidän lainsäädäntöömme kokonaan uuden periaatteen, mutta samalla se tuo meidän yhdistyksiemme toiminnalle hyvinkin vakavan uhkan tulevaisuudessa. Tosinhan tässä ehdotetaan, että vain semmoisen yhdistyksen omaisuus voidaan tuomita menetetyksi, joka toimii valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen väkivaltaiseksi kumoamiseksi, mutta kuka voi sanoa, mikä ryhmä milloinkin voidaan yleisen mielipiteen tai vallassa olevan puolueen taholta selittää tämännäköiseksi. (Ed. Lohi: Tuomioistuimet ratkaisee!). Tuomioistuimiin me olemme aikaa sitten lakanneet luottamasta. (Keskustasta: Ohoh!). Kuvitelkaapa semmoistakin tapausta, että esim. Helsingin Työväenyhdistys, jota vastaan paraikaa on käynnissä kanne sen toiminnan lakkauttamiseksi juuri tämännäköisillä perusteilla, että se todella lakkautettaisiin ja että sen omaisuus tuomittaisiin valtiolle menetetyksi. Me tiedämme kuitenkin jokainen, että tämä yhdistys on täydellisesti puhdas kaikesta sen tapaisesta toiminnasta, että se on täydellisesti sosialidemokraattisten aineiden hallinnassa, mutta

siitä huolimatta on kanne pantu vireille eikä kukaan voi tällä hetkellä sanoa, kuinka se päättyy. Jos sen omaisuus tuomittaisiin valtiolle menetetyksi, tulisi se merkitsemään sellaista uhkaa rauhalliselle yhteiskuntaelämälle, että minä luulen, että sitä ei olisi aivan mieluisaa nähdä. Me olemme sitä paitsi voineet nähdä kuinka omaisuudet tämmöisissä tapauksissa, jolloin ne valtion puolesta asetetaan toimitsijamiesten hoidettaviksi, hupenevat aivan kuin tina tuhkaan. Näin näyttää käyvän esim. lakkautetun Suomen Ammattijärjestön omaisuuden, josta ei tule jäämään ei valtiolle eikä ammatillisille järjestöille minkäänäköistä iloa. (Ed. Koivisto: Se on kuin Salomonin tuomio!)

Toinen kohta, johon näin viimeisessä tarkastelussa lähinnä huomio kiintyy, on lakiehdotuksen 27 § ja varsinkin sen toinen momentti, jossa määrätään, millä tavalla perustettu yhdistys on merkittävä rikosrekisteriin, (Eduskunnasta: naurua) (Eduskunnasta: Yhdistysrekisteriin! — Sama asia!) — yhdistysrekisteriin, eduskunta voi huomata, kuinka ajatusassosiaatio kulkee tämän lakiehdotuksen polkuja, (Hilpeyttä.) — ja jossa annetaan yhdistysrekisterin hoitajalle aivan ennen tuntemattomia valtuuksia. Sen sijaan, että hänen tehtävänsä tähän saakka ovat olleet enemmän niin sanoakseni teknillistä laatua, hänen tehtävänään kun on ollut katsoa, sisältyykö sääntöihin kaikki ne määräykset, joita laki vaatii, ja että se muutenkin on laillisessa kunnossa, annettaisiin tämän lakiehdotuksen mukaan tälle verrattain pienelle virkamiehelle oikeus harkita, voiko yhdistystä yleensä rekisteriin ottaa. Hänen tehtäväkseen annetaan harkita yhdistyksen poliittinenkin puoli, eikä vain harkita, vaan ”jos hänellä on aihetta otaksua”, että yhdistys on tarkoitettu toimimaan vastoin lakeja ja hyviä tapoja j.n.e., niin silloin ei yhdistystä ainakaan ilman pitempiä lisäselvityksiä tulla merkitsemään yhdistysrekisteriin. On outoa, että tämmöistä tapaa koetetaan saada meidän lainsäädäntöömme. Eihän uusi perustettu yhdistys näin menettellen pääse edes kunnollisesti toimimaan, vaan hallinnolliset viranomaiset harkitsevat etukäteen, onko se sovelias alkamaan toimintansa vai ei. Jos näiden harkinta kulkee kielteiseen suuntaan, ei yhdistyksellä ole minkäänlaisia toimintaanpääsymahdollisuuksia. Minun nähdäkseni pitäisi täysin riittää ne takeet, mitä on annettukin 21 §:ssä, missä annetaan tuomioistuimelle oikeus lakkauttaa yhdistys jos se on toiminut vastoin lakia ja hyviä tapoja.

Puuttumatta muihin tähän lakiin sisältyviin outoihin periaatteisiin tyydyn tällä kertaa vain mainitsemaan edelläolevat. Ne mielestäni osoittavat, että olemme epäilyttävässä määrässä luisu-

massa puhtaan mielivallan tielle, jos tällainen laki tullaan hyväksymään. Jos hallitus katsoo tarvitsevansa valtuuksia hoitamaan asioita yleensä ja erikoisesti yhdistyselämää, niin ne valtuudethan hallitukselle tietysti voidaan antaa ja ne on jo annettu. Siinä mielessähän eduskunta aikoinaan on hyväksynyt tasavallan suojelulain, jossa hallitukselle on annettu melkoisen laajat valtuudet. Muidenkin valtuuksien antamisessa on eduskunta viime vuosina ollut verrattain aulis, ja luulisin olevani oikeassa uskoessani, että eduskunta edelleenkin on valmis antamaan tilapäiseen tarpeeseen tarvittavia valtuuksia. Mutta herättää heti epäilyksiä, jos pysyväiseksi tarkoitettuun lainsäädäntöön ryhdytään ottamaan mukaan kaikenlaisia mielivaltaisuuksia helpottavia määräyksiä, joita kuitenkin tultaisiin tarvitsemaan vain lyhyen ajan.

Me emme tietysti tällä hetkellä tiedä, minkä ryhmän toimintaa tällainen laki tulisi vastaisuudessa vaikeuttamaan taikka ehkä ehkäisemään. Tähänastinen kokemus on osoittanut, että kaikki ne rajoittavat lakimääräykset, joita eduskunta kolmen viime vuoden aikana on hyväksynyt, ovat etupäässä tulleet käytetyksi äärimmäisen oikeiston toimintaa vastaan. Mutta meillä vasemmistossa on joka tapauksessa omat epäilyksemme. Me olemme nähneet, miten ainakin visseissä piireissä on olemassa järjestelmällinen pyrkimys vaikeuttaa työväenliikkeen toimintaa tässä maassa ja kasata sen eteen kaikenlaisia esteitä. Kuuluuhan eräällä taholla melkein jokapäiväisenä sotahuutona: "marxilaisuus on tästä maasta hävitettävä, sen julkinen toiminta on estetävä". Tämä antaa meille aiheen olla varovaisia ennen kuin annamme hyväksymisemme mihinkään semmoiseen lakiin, josta voi tässä mielessä koitua vaikeuksia. Meillä on sitä paitsi kovin kouraantuntuvia esimerkkejä aivan viime päiviltä, minkälaisia vaikeuksia epäonnistunut lainsäädäntö voi tuoda mukanaan. Mainitsen tässä suhteessa ne lukemattomat, moniin kymmeneen nousevat tapaukset, joissa kunnallisvaalilistoja on hylätty sillä perusteella muka, että niissä olevat ehdokkaat ovat aikoinaan kuuluneet jäseninä joihinkin sittemmin lakkautettuihin järjestöihin. Kun tuommoista sattuu joka päivä, niin ymmärrettäköön, että me emme voi olla tällaisessa lainsäädännössä mukana, ja että jos se hyväksytään, me tulemme käsittämään sen nyrkiniskuna työväenluokkaa vastaan.

Tämä laki onnistuttiin viime eduskunnassa saamaan lykättyksi yli vaalien. Sen jälkeen on meillä ollut vaalit, joissa siihenastinen poliittinen suunta on saanut mitä jyrkimmän tuomionsa. Eduskunta on nyt kokonaan toisella tavalla kokoonpantu kuin edelli-

nen eduskunta. Tämä eduskunta on jo toiminnallaan myös ennättänyt osoittaa, että se monista asioista ajattelee toisella tavalla kuin edellinen eduskunta. Se on lyhyenä kokoontumiskautenaan ennättänyt torjua luotaan useitakin yli vaalien lykättyjä, lepäämään saatettuja lakiehdotuksia, siten antaen näytteen tahdostaan. Minä rohkenen olla niin hyväuskoinen, että odotan eduskunnan tähänkin lakiin nähden osoittavan samantapaista pyrkimystä. Muussa tapauksessa ei liene varsin terveellistä astua seuraavissa vaaleissa kansan eteen.

Minä pyydän, herra puhemies, ehdottaa, että eduskunta hylkäisi tämän lakiehdotuksen.

Kansallisuuskysymys ja sosialidemokratia

*Puhe eduskunnassa ylimääräisillä valtiopäivillä Helsingin yliopiston kielikysymystä käsitellessä. 18. 1. 1935. *)*

Herra puhemies! Tähän saakka on eduskunnasta noussut puhujalavalle ainoastaan siihen ryhmään kuuluvia, jotka ovat arvostelleet hallituksen esitystä ja me olemme saaneet kuulla voimallista julistusta siitä, kuinka huono ja kelvoton tämä esitys on ja ennen kaikkea kuinka lopputulos, kaksikielisen yliopiston paikalleen jättäminen, on pahasta. Jotta tähän keskusteluun tulisi hieman toisiakin säveliä, olen rohjennut pyytää puheenvuoron esittäökseni vasemmiston kannan asiassa.

Viime vuosien valtiollisen kuohunnan mukana on koetettu nostaa kaikella voimalla pinnalle myös kieli- ja kansallisuuskysymykset. Niiden hyväksi on tehty valtavaa propagandaa ja porvarillisissa lehdissä on aivan tärkeimpänä asiana julkisessa keskustelussa ollut näiden kysymysten esille vetäminen. Koetetaan pitää kaikissa osissa maata kansalaiskokouksia ja niiden avulla luoda mielialaa. Kun kaikkea tätä lukee ja kuulee, niin luulisi todella suomalaisuuden ja suomalais-kansallisen asian olevan suuressa hädässä ja joutumassa raskaan sorron alaiseksi. Sen tapainenhan on sävy kaikessa tässä julkisessa keskustelussa ollut.

Onneksi ei asia kuitenkaan ole näin. (Vasemmalta: Oikein!) Se olisi ehkä ollut paikallaan muutama kymmenen vuotta takaperin, silloin olisi voinut tämmöisen voimakkaan touhun ym-

*) Jarrutuksen johdosta hallituksen esitys ei johtanut päätökseen.

märtää. Silloinhan voi todeta, että suomalaisuus ei ollut omassa isänmaassaan kotona, että sillä ei ollut niitä oikeuksia, joita kansan pääkielelle kuuluu ja että se todella oli sorretussa asemassa. Eihän ole vallan kaukana sekään aika, jolloin suomalainen kansanmies ei voinut edes tuomioistuimesta saada omalla kielellään pöytäkirjaa. Ja vielä siihen aikaan, jolloin se sukupolvi johon minä kuulun, opiskeli yliopistossa, olivat useimmat luennotkin ruotsinkielisiä. Silloin voi todella valittaa asiain tilaa, ja silloin voi todeta, että meidän ruotsinkielinen yläluokkamme oli sokeudella lyöty. Se ei ajoissa pyrkinyt panemaan oloja tyydyttävälle kannalle.

Näiltä ajoilta saakka elää vielä suuressa osassa kansaa melkoinen katkeruus silloin elettyjen aikojen johdosta ja ehkä tämä katkeruus on toisin paikoin pukeutunut suoranaiseksi vihaksi ruotsalaista yläluokkaa kohtaan. Tämän vielä voi ymmärtää, mikäli on kysymys vanhemmasta polvesta, joka itse on käytännössä joutunut tämmöistä kohtelua kokemaan. Mutta että nykyinen ylioppilasnuoriso, joka ei ole minkäänäköistä kansallista sortoa joutunut kokemaan, elää tämmöisissä merkeissä, se on valitettava nykyhetken ajanmerkki. Tältä nykyajan ylioppilasnuorisolta puuttuu nähtävästi todellisia ihanteita ja oikeita elämäntehtäviä, koska se ei mitään muuta voi löytää varaventiiliksi voimakkaiden purkausten esineenä kuin kansallisuuskysymyksen. (Ed. Sundström*): Ovatkos marxilaiset parempia!) Olisi hyvin suotavaa, että ne oppisivat sitä. Muualla maailmassa nuoret ylioppilaat koettavat todella ymmärtää yhteiskunnallisia kysymyksiä, meidän ylioppilasnuorisomme karttaa niitä. Professori Sundström ei muista mitään muuta kuin vuoden 1918 tapahtumia, hän elää niin kaukana takanapäin.

Tähän kieli- ja kansallisuustaisteluun on koetettu myös suomalaista työläisluokkaa houkutella ja yllyttää mukaan. Suomalaisen työläisen kansallistuntoon vedotaan hyvinkin mairittelevin sanoin ja ollaan vakuutettuja siitä, että sikäli kuin suomalaisesta työmiehestä on kysymys, niin hän kyllä olisi kaikessa tässä kansallisuustouhussa mukana, mutta ne pahat johtajat estävät sitä pääsemästä näkyviin. (Oikealta: Niin se onkin!) Niin te luulette, koettaakaa te vetää niitä mukaan. (Ed. Komu: Kommunistit yli johtajien päiden!) Minun on tältä paikalta avoimesti sanottava, ettei työväenluokan kansallistunto kaipaa tämmöisiä ilmenemismuotoja. Suomalainen työmies tulee erittäin hyvin toimeen ruotsalaisen kansanaineksen kanssa, ei niiden välillä ole mitään

*) Sundström = Salmiala.

mielipide- yhtä vähän kuin muutakaan eroavaisuutta. Ja suomalainen yläluokka on taasen osannut pitää itsensä yhtä vieraana suomalaiselle työväelle kuin ruotsalainenkin yläluokka, ei hänellä näin ollen ole mitään tarvetta lähestyä tätä suomalaistakaan yläluokkaa.

Mitä erikoisesti tulee tähän nyt käsiteltävänä olevaan yliopistoasiaan, niin toivoisin, että yliopisto voisi olla koko kansan hellimä ja sen silmäterä, jolle kaikki mielellään soisivat kaikkea hyvää. Valitettavasti Suomen yliopisto on siinä määrin vieraantunut kansasta, että mielenkiinto sen sisäisiä oloja kohtaan on jotenkin olematon ainakin mikäli työväenluokasta on kysymys. Yliopiston pitäisi olla johtamassa kaikkea edistystä, kehitystä, harrastaa yhteiskunnallisia kysymyksiä ja johdattaa tämän maan kansa parempiin oloihin. Mitä me siellä sen sijaan näemme? Me tapaamme mitä mustimpia professoreja, jotka koettavat johtaa toimintaa kansaa vastaan, koettavat hävittää kansanvaltaa ja jotka eivät ymmärrä yhteiskunnallisista kysymyksistä yhtään mitään ja sen vuoksi taistelevat kaikkea tällä alalla tapahtuvaa edistystä vastaan. Tästä johtuu, että työväenluokalla ei voi olla mitään harrastusta yliopiston sisäisten asiain järjestelyyn.

Siitä, mitä olen sanonut, ei kuitenkaan ole oikeus vetää sitä johtopäätöstä, ettei suomalaisella työmiehellä todella olisi kansallistuntoa ja ettei hän tuntisi rakkautta isänmaataan kohtaan. (Ed. Kukkonen: Saisi näkyä myös!) Tämä usein tahdotaan kieltää varsinkin vastustajain taholla ja tänäkin iltana olemme kuulleet monen puhujan lausunnosta väitteen, että hallitus kulkee epäkansallisen vasemmiston mukana. (Ed. Somersalo: Aivan!).

Suomalainen työmies (Ed. Hakkila: Suomalainen nimikin!) on hyvin voimakkaasti kansallinen ja hyvin voimakkaasti isänmaallinen (Ed. Riipinen: Mutta te ette anna olla!) ja nämä tunteet esiintyvät hänessä jokapäiväisessä elämässäänkin. Hän ei vaan voi hyväksyä sitä muotoa, johon ne pukeutuvat julkisuudessa, kun niistä huudetaan kaduilla ja toreilla ja kun niitä pidetään muutamien määrättyjen ryhmien monopoleina. Onhan tunnettu asia, että löytyy isänmaallisuutta ja kansallistuntoa, joka on pelkkä fraasi ja klishee, ulkokuori ilman mitään sisältöä. Semmoisesta me olemme saaneet viime vuosina isänmaallisten ja kansallisten liikehtimisien yhteydessä enemmän kuin riittävästi ikäviä ja kieltoperäisiä kokemuksia (Keskustasta: Kysytään kansalta!). Tämän tapainen kansallistunteen ilmaus on matkaan saattanut meidänkin maassamme suunnatonta vahinkoa ja suorastaan ehkäissyt todellisen kansallistunnon heräämistä. Tätä vää-

rää kansallistuntoa käytetään mitä moninaisimpien tarkoitusperi-
rien saavuttamiseksi. Se saa palvella esiliinana, silloin kun pyri-
tään sortamaan toisia kansallisuuksia. Sille on nimittäin omi-
naista, tälle väärälle kansallistunteelle, että se ei tunne mitään
kunnioitusta toisten kansallistuntoa kohtaan, vaikka se vaatii
itselleen erinomaisen suurta kunnioitusta. Vieläpä tällainen
väärä kansallistunto otetaan toisinaan käytäntöön omankin kan-
san orjuuttamiseksi, kuten tuoreet kokemukset useimmista dik-
tatuurivaltioista osoittavat. Se muodostuu usein fanatismiksi ja
silloin se on yksinomaan hävittävä ja alasrepivä tekijä, sen sijaan,
että sen oikeana tarkoituksena on kohottaa ja hienostaa ihmistä.
On helppo asia antaa sen päästä vapaasti valloilleen ja kiihot-
taa sillä intohimoja. Muodostuneena tällaiseksi chauvinismiksi
on se jokaisessa maassa, missä se ilmenee, todellinen kulttuuri-
vaara, ja historian lehtiä ovat tällaiset chauvinistiset aikakau-
det monesti kovasti synkentäneet. Paljon vaikeampi on harjoit-
taa tätä kansallistunteen levittämistä laajakatseisesti ja suvaitse-
vaisuutta noudattaen. Jos sille samoin kuin isänmaallisuudelle
sen sijaan annetaan oikea sisältö, voivat ne muodostua arvok-
kaiksi tekijöiksi jokaiselle kansalle niiden pyrkimyksissä pa-
rempiin oloihin.

Suomen työväki ei pidä maalle onnellisena sitä hurraa-isän-
maallisuutta, joka viime vuosina valitettavasti niin suuressa mää-
rässä meillä on tullut muotiin, eikä se näe oikean kansallistun-
teen ilmenevän siinä, että silloin kun koetetaan kohottaa oman
kansallisuuden asemaa, ei sille löydetä mitään muuta keinoa kuin
painaa alas toinen kansallisuus. Tämän toisen kansallisuuden
kansallistunto on varmaan aivan yhtä voimakas kuin omakin
on ja ansaitsee sen vuoksi meidän täyden arvonantomme ja kun-
nioituksemme. Omasta puolestaan voi maamme suomalainen työ-
väki osoittaa positiivisestikin isänmaanrakkauttaan ja väkevää
kansallistuntoaan olemalla koko sydämeltään ja olemukseltaan
ja vieläpä useimmiten nimeltäänkin suomalainen. Ja itse teossa
se osoittaa sitä enemmän kuin useimmat muut ryhmät maassa
raivaamalla tämän maan korpia pelloiksi ja kaikilla aloilla ko-
hottamalla raskaan työn kautta isänmaata taloudelliseen kukois-
tukseen huonoilla palkoilla. Tämä on monin kerroin arvokkaam-
paa työtä oman kansallisuuden hyväksi kuin se tyhjä suunsoit-
to yliopiston muutamista professori- ja dosenttituoleista, jota me
tänäkin päivänä niin perin pohjin olemme saaneet täällä kuulla
(Vasemmalta: Oikein!). Tuon tapaiset puheet ovat ikään kuin se-
telistö ilman kultakatetta, niiden alla ei ole mitään todellisuus-
pohjaa.

Paras tapa kohottaa kansallistuntoa tämän maan kansalaisissa ja ennen kaikkea sen vähäväkisissä kansanluokissa, on tehdä tästä maasta semmoinen, että siinä jokainen tuntee olonsa turvalliseksi ja että hänellä myös on hyvä toimeentulo. Niin kauan kuin meillä on ratkaisematta lukuisia vähävaraista kansanluokkaa koskevia ja sen asemaan syvästi vaikuttavia kysymyksiä, ja niin kauan kuin meillä on laaja työttömyys, palkkataso alhainen, verotusta emme saa alennetuksi, emme edes raskasta ja kohtuutonta tulliverotusta, on turhaa odottaa, että Suomen työväenluokka voisi innostua semmoisista kuudennen luokan kysymyksistä kuin yliopiston suomalaistuttamisesta (Oikealta: Oho! — Hyvästi sanottu!) Emmekä me puolestamme voi olla ihmettelemättä sitä, että eduskunnassa olevat talonpoikaisluokan edustajat eivät näe itsellään tärkeämpää tehtävää kuin puuhata tämäntapaisten turhien asioiden kanssa. Kovin yläilmoissa liikkuvat silloin miehet, joiden jokapäiväinen työ sentään suoritetaan lantatunkion ja muiden yhtä proosallisten, mutta silti tietysti yhtä hyödyllisten asiain yhteydessä (Keskustasta välihuutoja. — Onko se halveksittavaa!) Kaikella kunnioituksella (Välihuutoja, mm. ”Satojen tuhansien palkkiot!”).

Puhemies (koputtaa).

Puhuja: Tulee niin paljon vastahuutoja, ettei niihin kaikkiin voi vastata (Keskustasta: Ei pysty!)

Minä olen varma, ettei talonpoika — siis en tarkoita heidän edustajiaan täällä, vaan kotonaan aurankurjessa kulkevaa talonpoikaa — vähääkään välitä siitä, miten olot yliopistossa järjestyvät. (Välihuutoja.) Hänelle on pääasia, että hänen poikansa ja tyttärensä yliopistossa saavat omalla kielellään sen opetuksen, mitä he kaipaavat (Ed. Riipinen: Siitä juuri on kysymys!) ja sen yli menevät vaatimukset ovat hänelle ilmaa. Täällä ovat talonpoikien edustajat esiintyneetkin tässä kysymyksessä — siitä olen täysin vakuutettu — yksinomaan taktillisista syistä (Vasemmalta: Heidän hallituksensa ei suomalaistanut yliopistoa!). He antavat keskuuteensa päässeiden yliopistoherrojen johtaa itseään harhaan, tällä kertaa, niinkuin usein ennenkin, maalaisliitollahan on tunnetusti huono herraonni (hilpeyttä). Ja he luulevat tästä kysymyksestä saavansa hyviä vaalivaltteja. Minä voin enustaa teille, että tästä tulee teille yhtä huono vaalivaltti kuin ennen edellisiä vaaleja korkokysymyksestä, jonka te silloin pinnalle kohotitte (Keskustasta: Teille varmasti huonompi!).

Meillä semmoisina kuin olot nykyään ovat, on kieliriita aivan tarpeeton. Olothan järjestyvät kielellisessä suhteessa meillä aivan itsestään. Ja sikäli kuin on yliopistosta kysymys, ne ovat todella

jo suureksi osaksi itsestään järjestyneet, ja ilman mitään lainsäädäntöä tulisivat varmaan vastedeskin yhä paremmin muodostumaan. Jos ruotsalainen, ruotsinkielinen yläluokka ennen on ollut sokea ja kohdellut väärin suomalaista kansanainesta, ei meillä sen johdosta ole aihetta maksaa heille nyt samalla mitalla. Suomalainen osa kansasta, joka muodostaa runsaasti 9/10 siitä, on niin voimakas enemmistö, ettei sen tarvitse näyttää voimaansa painamalla vähemmistökansallisuutta alaspäin. Sillä on päinvastoin varaa olla suurpiirteinen ja jopa jalomielinenkin. Eräs puoli asiassa on täällä jo ollut puheenalaisena edellisten puhujain lausunnoissa, nim. kysymys siitä, minkä vaikutuksen täällä tehtävä ratkaisu aiheuttaa toisissa maissa. Tahtoisin väittää ettei ole suinkaan samantekevää, minkälaisen kuvan me, Suomen kansa, itsestämme annamme ulospäin. Se, minkälaisissa kirjoissa me yleensä maailmassa olemme, on pienelle kansalle vielä paljon tärkeämpi kuin monille suurille kansoille. Monesta ehkä tuntuu samantekevältä, mitä meistä ulkona ajatellaan. Mutta me tiedämme varsin hyvin, miten monet maat ovat elämällään ja menettelyllään onnistuneet itsestään antamaan ulospäin sen kuvan, ettei niiden kanssa kukaan ryhdy yhteistoimintaan (Eduskunnasta: Suomihan on maksanut velkansa!). Sen sijaan toisten kanssa ollaan hyvin mielellään yhteistoiminnassa. Meitä itseämme arvostellaan samalla tavalla ja kaikki se intensiivinen luova työ, jota me jokapäiväisesti suoritamme, voidaan siellä helposti unohtaa, jos joku turhanpäiväinen selkkaus, jossa meidän katsotaan väärin menetelleen, aiheuttaa mielipiteen kääntein. Ja jos joku on ottanut vaivakseen seurata ulkomaisia sanomalehtiä, on hän voinut huomata, ettei vain Skandinavian maissa, vaan kauempanakin on koetettu hyvin tarkoin seurata, miten täällä tämä kieliasia hoidetaan. Sosialidemokraattinen ryhmä ei halua olla mukana antamassa itsestään sitä kuvaa, että se täällä haluaa sortaa vähemmistöä.

On muuten hyvin vaikea ymmärtää sitä agitaatiossa esitettyä ja tämäniltaisissa puheenvuoroissa kuultua vaatimusta, että olisi aikaansaattava puhdas suomalainen yliopisto. Tämä on sitä vaikeampaa, kun kukaan näistä puhujista ei ole yrittänytään osoittaa, millä tavalla ruotsalaisen kansanaineksen korkeimman opetuksen tarve sen jälkeen olisi järjestettävä (Keskustasta: Turun ruotsalaiseen yliopistoon!). En tahtoisu uskoa, että kukaan oikein tosissaan aikoisi jättää ruotsalaisen kansanaineksen korkeimman opetuksen kokonaan hoitamatta (Eduskunnasta: Ei, ei; Ed. Vesterinen: Ei kukaan sitä tahdo!). Jos ei sitä tahdota, niin osoitettakoon, millä tavalla se voidaan tehdä. Sellaista piirustus-

ta ei kukaan meillä vielä ole esittänyt (Eduskunnasta: Turussa!). Tällä maalla ei ole varaa ylläpitää kahta täydellistä ja kunnollista yliopistoa (Ed. Kares: Ei ole!) Meillä ei ole edes yhtä täydellistä yliopistoa olemassa vielä nytkään. Vasta nyt, kun Helsingissä on jo satakunta vuotta yliopisto toiminut, aletaan lopulta-kin yliopistolle rakentaa lisärakennuksia, jotka vähääkään tyydyttävällä tavalla voisivat auttaa sitä huoneistopulasta. Monet laboratoriot, sairashuoneet, museot, kaikki ne apuneuvot, joita nykyaikaisessa opetuksessa tarvitaan, eivät ole niinkään helposti järjestettävissä edes yhteen yliopistoon, saati sitten kahteen. Puhe siitä, että ruotsalainen korkein opetus voitaisiin siirtää mitättömän Turun akatemian yhteyteen, se on semmoista, johon ei kannata kiinnittää mitään huomiota (Keskustasta: Se on hyvin sopivaa!). Ja minkä vuoksi ajatellaan tuollaisia järjestelyjä? Meille suomalaisille riittää tietysti täysin se, että me suomen kielellä saamme yliopistossa täydet oikeudet ja että me siellä opiskeleville lapsillemme saamme tarjota mahdollisuuden omalla kielellä saada kaiken sen opetuksen, mitä he tarvitsevat. Ja kun kerran suomalaisen ja ruotsalaisen kansanaineksen on historiallisista ja muista syistä elettävä rinnakkain tässä maassa, niin on hyvä, että myös suomalainen ja ruotsalainen nuoriso alusta pitäen tottuu yliopistossakin toistensa rinnalla työskentelemään.

Minä en halua syventyä hallituksen esityksen yksityiskohtiin, olen vain tahtonut esittää sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kannan yleensä kansallisuuskysymykseen ja erikoisesti yliopiston suomalaistamiskysymykseen. Hallituksen esitykseen nähden voin ilmoittaa vain, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä toivoo, että hallituksen esitys pääkohdissaan tulee hyväksytyksi. Poikkeava mielipide meillä on luonnollisesti osakuntiin kuulumiseen nähden. Siinä suhteessa me haluamme tähän asti käytännössä olleen osakuntapakon pois.

Vielä eräs kysymys, jota ei voi sivuuttaa näin evästyskeskustelussa, kysymys tämän asian tuomisesta ylimääräisille valtiopäiville, sen sijaan että se olisi annettu käsitellä säännöllisillä, varsinaisilla valtiopäivillä. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta ilmoitan pöytäkirjaan merkittäväksi, että me emme pidä tätä toimenpidettä hyvin harkittuna. Ylimääräisillä valtiopäivillä on, se käy selvästi ilmi itse laista ja sen valmisteluasiakirjoista, tarkoitus käsitellä kiireellisiä ja tärkeitä asioita. Tämähän ei ole mikään kiireellinen asia, eikä tämä, niinkuin olen jo moneen kertaan sanonut, ainakaan ole tärkeä asia. Sen vuoksi olisi ryhmäni mielestä varsin hyvin voitu jäädä odottamaan varsinaisia

valtiopäiviä ja jatkaa asian käsittelyä siellä. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä, kun asian käsittely eduskunnassa oli jo melkoisen pitkälle edistynyt (Ed. Tarkkanen: Miksette antaneet ohjeita?) Kun hallituksen toimenpiteen ainoana tarkoituksena lienee ollut estää vähemmistöä saamasta asiaa äänestetyksi lepäämään, tahtoo ryhmäni todeta, että tämä vähemmistön oikeus on koetettu Suomen valtiopäiväjärjestyksessä erikoisella säännöksellä todeta, ja että se nyt on tullut syrjäytetyksi.

Vaikka me siis tässäkin asiassa, kuten yleensä, haluamme vähemmistöä suojella, on meitä erikoisesti jo ennen eduskunnan kokoontumista ja varsinkin tämän päivän varrella huvittanut se tavaton into, jolla porvarillisten ryhmien taholla tänä päivänä täällä ollaan vähemmistön suojelijoita (Ed. Hakkila: Ei kansallisen vähemmistön.). Täällä ovat miltei kaikki puhujat ikk:n puhujia myöten olleet vahvasti demokratian kannalla (Ed. Komu: Hauska kuulla!) ja paheksuneet tätä ainutlaatuista valtiotekoa, niin kuin edustaja Riipisen puheenvuorossa mainittiin. (Ed. Vainio: Olihan se oikein!) Meitä huvittaa tämä into sen vuoksi, että tätä harrastusta vähemmistön suojelemiseksi ei ole tällä taholla koskaan tähän saakka ilmennyt. (Vasemmalta: Huvittavaa se onkin!) Me olemme havainneet että aina, kun porvaristo on jonkin asian tahtonut ajaa lävitse, niin se on sen enemmistöllä tehnyt, ja jollei se ole voinut tehdä sitä lainmukaisesti valtiopäiväjärjestyksen pohjalla, niin se on rikkonut lakia häikäilemättömästi ja ajanut sen muuten lävitse. (Ed. Tarkkanen: Mitkä tapaukset?). Meillä on viidentoista vuoden kuluessa ollut eduskunta tynkänä kolme kertaa ja näissä tynkäeduskunnissa (Keskustasta: Kenenkä syystä tynkänä?) on ajettu vähemmistöä koskevia lakeja aivan häikäilemättä (Keskustasta: Onkohan enemmistö sen tyngäksi pannut!). Enemmistö on muodostanut hallituksen ja enemmistöhallitus on hajoittanut eduskunnan. Ja ainakin viime kerralla, kun eduskunnasta tehtiin tynkä, tapahtui se selvästi siinä mielessä, että vähemmistövastustus murrettaisiin. (Keskustasta: Eikö muuta? Ed. Tarkkanen: Säälitte siis kommunisteja!). Kommunistit kuuluvat vähemmistöön tässä maassa yhtä hyvin kuin maalaisliitto. Jos te tahdotte niitä hävittää, niin tehkää se, mutta niitähän vangittiin kuin metsänpetoja eduskunnan ulkopuolella, jätettiin supistettu vähemmistö hoitamaan asioita, ja silloin ajettiin monet lait, kommunistilait, tasavallan suojelulaki, en tahdo niitä kaikkia luetellakaan, ne ajettiin silloin lävitse. (Ed. Kalliokoski: Nehän pantiin lepäämään kaikki!) Ennen vaaleja ajettiin ne, jotka voitiin, mm. kunnallislait.

Te olette niin huonolla puolella tässä asiassa, että mitkään

vastaväitteet eivät auta ja sen vuoksi on enemmän kuin outoa, että tänä päivänä näin tekopyhästi puhutaan vähemmistön suojelemisesta. Ja mitä se tämä teidän koko suunnitelmanne merkitsee kuin vähemmistön sortamista. Te tahdotte ruotsalaisen kansanaineksen ajaa yliopistoista pois. Onko se vähemmistön suojelemista? (Hälinää eduskunnassa.)

Puhemies (koputtaa): kehoitan eduskuntaa hiljaisuuteen.

Puhuja: Minä en voi siis olla pöytäkirjaan merkitsemättä, että ne lausunnot, jotka täällä tänään ovat annetut, ja joissa porvariston taholta on moitittu ylimääräisille valtiopäiville kutsua, on annettu vain sen vuoksi, että tällä kertaa ovat porvarilliset ryhmät sattuneet olemaan vähemmistössä. Silloin kun sosialidemokraattinen ryhmä on vähemmistössä, ei tämä periaate teille mitään merkitse.

Huolimatta siitä, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi mieluummin nähnyt, että asia olisi käsitelty varsinaisilla valtiopäivillä, on se ilman erimielisyyttä valmis tällä kertaa ryhtymään hallituksen esityksien asialliseen käsittelyyn ja koettaa myötävaikuttaa siihen, että ne myös saadaan valmiiksi näillä ylimääräisillä valtiopäivillä. On nimittäin toivottavaa, että kun nämä asiat kerran on tänne tuotu, ne myös saataisiin ratkaisuun ja me silloin pääsisimme joksikin aikaa eroon hurraakansallisesta propagandasta, josta kansan syvillä riveillä on jottenkin vähän iloa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä toivoo voivansa käydä ensi eduskuntavaalit yhteiskunnallisten kysymysten pohjalla, jotka ovat tälle maalle todella tärkeitä, paljon tärkeämpiä kuin kieli- ja kansalliskysymykset. Tällaiset turhat, ihmisten alkuperäisiin vaistoihin vetoavat kysymykset eivät silloin saisi häiritä säännönmukaista vaalitoimintaa.

Politikoiva kirkko on vihollisemme

Puhe Jämsässä 21. 7. 1935. — Kansan Lehden selostus.

Meillä Suomessa on parhaillaan sisäpoliittisesti rauhallista. Eduskunta on lomalla ja palaa vasta syksyllä työhönsä, jolloin taas poliittiset tuulet alkavat virkeämmän puhallella. Hallituskin on kesäteloillaan, antamatta paljon kuulua itsestään. Budjettia valmistellaan parhaillaan ja siitä muodostuukin syksyn suurin

valtiollinen tapahtuma. Taistelua tullaan silloin käymään monilla rintamilla. Varsinkin oikeiston suuri hyökkäys puolustusmäärärahojen nostamiseksi tulee silloin antamaan paljon puheenaihetta.

Mutta jos meillä onkin tilapäisesti varsin rauhallista, ei samaa voi sanoa maailman menosta yleensä. Valtojen välinen suurpolitiikka on jatkuvasti häiriöiden alaisena. Rauhasta ja sen säilymisestä puhutaan liikaakin, mutta samanaikaisesti on sodan pelko yleinen. Sodanvaaraa on koetettu torjua solmimalla lukuisia sopimuksia eri valtojen välillä. Näitä hyökkäämättömyys- ym. sopimuksia on olemassa kokonainen tiheä verkosto — liikaakin, voi huoletta sanoa. Mutta mitä ne lopulta merkitsevät. Tiukan tarpeen tullen ne ovat vain kappale paperia, joka revitään rikki. Pois sormet minun lihavadistani! — on suurvaltojen ainoana ohjeena, kun heidän etunsa ovat kysymyksessä. Se nähdään parailaan Italian ja Abessinian välisessä sotaisessa selkkauksessa, jossa koko maailma rauhallisena katselee, kuinka eräs Kansainliiton jäsen valmistautuu tuhoamaan toisen jäsenen itsenäisyyden ja vapauden.

Diktaattorit ovat kesäisestä helteestä huolimatta virkeinä ja sen vuoksi uhkana maailmanrauhalle. Onhan heidän menestyksellisen ulkopolitiikan avulla kohotettava arvonantoaan kotimaassa, jossa sisäpolitiikka kärsii haaksirikon toisensa jälkeen.

Pohjavirtana nykyisessä valtiollisessa elämässä kautta koko maailman on jatkuva taistelu kansanvallan ja diktatuurin välillä. Diktatuurin kannattajain taholla jatketaan valtausyrityksiä ja osa valtakunnista onkin jo siirtynyt rintaman sille puolelle. Toiselta puolen kansanvalta on myös taisteluvälmiinä ja puolustaa asemiaan.

Sosialidemokraattinen puolue on kaikissa maissa luonnollisesti kansanvallan pyrkimysten puolella. Tämä on luonnollista jos senkin vuoksi, että sosialidemokratiolla on menestymismahdollisuuksia ainoastaan kansanvaltaisissa oloissa. Se onkin sen vuoksi kansanvallan tuki kaikkialla. Sen olemme saaneet nähdä omassakin maassamme. Mihin olisi maamme ajautunut esim. lapualaisvillityksen aikana v. 1930, ellei vasemmisto olisi säilyttänyt kylmäverisyyttään. Kaikkien porvarillisten puolueiden kallistuesssa kannattamaan lapualaisuutta oli sosialidemokraattinen puolue ainoa, jolla alusta alkaen oli varma hylkäävä kanta tähän liikkeeseen nähden. Se aavisti alusta alkaen lapualalaisten päämäärät ja asettui jyrkästi niitä vastaan. Jos se olisi heittäytynyt mukaan kannattamaan tätä liikehtimistä, samoin kuin lukemattomia pulaliikkeitä, ei niitä mikään voima olisi pystynyt hillit-

semään. Nyt ovat toistenkin puolueiden silmät auenneet aina kokoomusta myöten.

Taistelussa kansanvallan ja diktatuurin välillä on kysymys maan valtiomuodosta. Tämä valtataistelu on ollut pitkä ja monien kehitysten alainen, vieläpä samassakin maassa. Alkuaanhan ei tunnettu muuta valtiomuotoa kuin yksinvalta. Viime vuosisadan alussa Sveitsi oli ainoa kansanvaltainen maa Euroopassa. Vuoden 1918 jälkeen tapahtui voimakas kansanvallan esiinrynnistys. Tällä hetkellä käydään taas taistelua sen säilymisestä. Näemme, että kehitys kulkee ympyrässä.

Eräässä suhteessa on entiseen verraten tapahtunut suuri muutos. Ennen olivat hallitsijat yksinvaltiaita jumalan armosta, nyt joukkojen armosta. Nykyään ei mikään valtiollinen järjestelmä menesty ilman joukkojen kannatusta ja yleisen mielipiteen tukea. Tässä suhteessa ovat sekä kansanvalta että diktatuuri nykyään samassa asemassa. Sen vuoksi on niiden molempien vedottava joukkoihin. Tämä on seurausta yleisestä äänioikeudesta.

Tämmöisissä oloissa on propaganda tullut ensiluokkaisen tärkeäksi. Pistimetkin ovat kyllä diktaattoreille tärkeitä, mutta ne eivät riitä. Propaganda on tärkein ja sen vuoksi sen välineitä tehostetaan ennen kaikkea diktatuurimaissa. Niissä on kokonainen armeija agitaattoreita. Taistelua käytäessä kysytään, kellä on parhaat kovaääniset. Suuriäänisin syrjäyttää toiset, ja valtaan päästyään tukahduttaa kaikki toiset äänet. Halutessaan vaikuttaa joukkoihin diktaattorikandidaatin täytyy madaltaa propagandaansa. Se vajoaa silloin alimman käsityskyvyn tasalle. Lupauksia jaetaan kaikille tahoille vähääkään välittämättä siitä, onko niitä mahdollisuus toteuttaa. Kaikkien aikojen suurin demagogi, herra Hitler, on tämän hyvin oivaltanut. Hän on myös osoittanut, mikä arvo näillä lupauksilla on silloin, kun niiden toteuttamisen hetki on tullut.

Nykyajan diktaattorit (Stalin, Mussolini, Hitler ja Kemal pasha) ovatkin suuria propagandapäälliköitä ja yleisen mielipiteen muokkaajia. Heillä on apunaan propagandaministeriönsä ja välineinään yhdenmukaistettu sanomalehdistö ja radio, joka on tehnyt mahdolliseksi puhua samanaikaisesti miljoonille.

Tässä kilpailussa on kansanvalta heikommalla puolella. Se nojaa kansaan ja luottaa sen arvostelukykyyneen. Se antaa hyväuskoisuudessaan ja kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti kilpailijalleen vapaat kädet. Tämä vapaus siltä kuitenkin itseltään heti kielletään, jos diktatuuri pääsee valtaan. Tämä kilpailu on liian epätasaista, kun ei molemmilla puolilla noudateta samoja

pelisääntöjä. Seurauksena on monessa maassa ollut suuri pettymys. Tästä kansanvallan liiasta hyväuskoisuudesta on päästävä.

Me olemme Suomessa aikoinaan luottaneet yleiseen äänioikeuteen kaiken ratkaisijana. Olemme uskoneet, että kun se vain saadaan, on kehityksen suunta turvattu. Paljonhan sen avulla onkin saatu muutoksia ja uudistuksia. Melkein kaikissa tärkeimmissä uudistuksissa on sosialidemokraattinen puolue ollut aloitteentekijänä ja niiden toteuttajana. Mutta me olemme samalla nähneet, että yleinen äänioikeus ei merkitse itsestään muuta kuin veräjän aukaisemista. Kansa on saatava sitä myös käyttämään ja oikealla tavalla.

Socialidemokraattinen puolue on alati vedonnut kansaan ja ylläpitänyt välitöntä kosketusta sen kanssa. Nyt yritetään toiseltakin taholta lähestyä kansaa ja johtaa sitä harhaan. Meikäläiset fascistiset piirit suorittavat parhaillaan suurta ryntäystä joukkojen keskuuteen. Valtava propaganda ulkomaiseen malliin on pantu käyntiin. Lupauksia jaetaan ja uudistuksia luvataan. Tätä tehdään siinä määrin edesvastuuttomasti, ettei minkäänlainen kilpailu voi tulla kysymykseen. Me sosialidemokraatit emme voi emmekä halua olla mukana mokomassa kilpajuoksussa. Me aiomme vastata puheistamme ja todella toteuttaa ohjelmamme.

Onko tämmöisellä kansan sokaisemisyrityksellä menestymisen mahdollisuuksia? Suuri valtiomies, Yhdysvaltain orjien vapauttaja, presidentti Lincoln, sanoi kerran: "Koko kansa voidaan jonkin aikaa johtaa harhaan, osaa kansasta voidaan jatkuvasti johtaa harhaan, mutta koko kansaa ei voida jatkuvasti pettää." Tähän mekin luotamme ja viittaamme näiden lupausten jakelijain aikaisempiin tekoihin, jotka ovat jyrkästi ristiriidassa nykyisten puheiden kanssa. Joukkojen on opittava erottamaan oikea väärästä. Se on usein vaikeata, varsinkin lukuisiin yksityiskysymyksiin nähden. Mutta yleisarvostelu on silti aina mahdollinen. Tähän uuteen propagandaan on arvostellen suhtauduttava. Joukkojen on opittava ajattelemaan ja itse muodostamaan käsityksensä. On vapauduttava fraasien ja iskusanonien vallasta. Iskusanat sellaiset kuin isänmaallisuus, kansallinen puolustustahto j.n.e., eivät itse asiassa sano mitään. Kaikki riippuu siitä, mikä merkitys niille annetaan. Jokapäiväisessä agitaatiossa niitä tavallisesti käytetään aivan väärin ja harjoitetaan niiden varjolla tunnottominta petkutusta.

Yhteistä porvarilliselle propagandalle on viime vuosien aikana ollut synkkä työläisviha, joka kiihkeänä on kohdistunut sosialidemokraattiseen puolueeseen. Valhe ja panettelu ovat siinä olleet enimmäkseen käytettyjä aseita. Jokin vuosi sitten eivät edes pahoin-

pitelyt ja murhat olleet tuntemattomia. Työmaaterrori on saman mielialan kukkasia. Työväestön vapauksia rajoitetaan varsinkin maaseudulla, missä työväestön on vaikeampi puolustautua. Lain-säädännönkin avulla on yritetty kieltää sosialidemokraattisen puolueen toiminta. Nimitys "marxilainen" on koetettu saada työ-läisten pahimmaksi haukkumanimeksi. Sillä tavalla "koko kan-san" puolueiden taholla koetetaan kansaamme eheyttää. Siinä ovat sekä poliittiset puolueet että teollisuus- ja pääomamahti vastassamme. Tämä on tietysti typerää politiikkaa, joka aikanaan raskaasti kostaa itsensä. Kirkkokin on katsonut sopivaksi yhtyä tähän vastustajaimme rintamaan. En puhu mitään uskonnosta; se on jokaisen yksityisasia. Mutta kirkko on vihollinen, jota meidän ei kannata sääliä. Se on palvelijainsa kautta järjestelmällisesti asettunut sortajain puolelle. Ei ole sattuma, että kiihkeimmät agitaattorit ikk:n riveissä ovat papistoon kuuluvia. Täten kirkko kaivaa hautaa itselleen. Eihän Saksankaan uuspakanuus ole mi-tään muuta kuin taistelua papistoa vastaan. Ei ihmiskunta mis-sään oloissa kaipaa tuontapaisia holhoojia itselleen.

Tämä uusi olotila, jossa meillä on vastustajia kaikkialla eikä ystäviä missään, vaatii meiltäkin toimenpiteitä. Rintamaamme on kaikin tavoin vahvistettava. Järjestömme on tietenkin saatava mahdollisimman vahvoiksi. Mutta tämäkään ei riitä. Sosialide-mokraattista liikettä ei voi rakentaa yksistään teollisuustyöväen varaan. Se on tosin ydinjoukkona ja tunnuksien antajana, mutta se ei riitä enemmistön hankkimiseksi. Meidän on luotava puoles-tamme todellinen koko kansan puolue, johon kaikki vähäväkiset ja hätää kärsivät sekä parempiin oloihin pyrkivät voivat liit-tyä.

Pienviljelijät, tämä suuri käsiensä työllä elävä joukko, on jo suureksi osaksi saatu mukaan. Loputkin on saatava ymmärtä-mään, miltä taholta he voivat toivoa oloihinsa parannusta.

Miksei myös suurinta osaa keskiluokasta olisi mahdollisuus saada ymmärtämään oma etunsa? Sen asemahan on entisestään suuresti muuttunut. Suurin osa siitä kuuluu nykyään samanlai-siin työnorjiin kuin varsinainen työväenluokka. Alempi virka-miehistö, liikeapulaiset, käsityöläiset ovat samanlaisia koneiston osia kuin ruumiillisen työn tekijätkin. Eikä heillä ole mitään toiveita itsenäiseksi pääsemisestä ja sitä tietä vaurastumisesta. Heidän tyytymättömyyttään diktatuurimiesten taho käyttää hy-väkseen noustakseen heidän harteillaan merkitykseen. Ne on valloitettava sosialidemokraattiselle puolueelle, joka ajaa kaikkien vähäväkisten asiaa.

Henkisiä voimia meillä myös tarvitaan. Ylöspäin pyrkivä luok-

ka tarvitsee niitä kipeästi, jos se aikoo ryhtyä hoitamaan yhteiskunnan asioita. Mitä merkitystä sosialisoinnilla ja yhteiskunnan koneiston valtaamisella on, ellei ole voimia niitä myös hoitaa entistä paremmin.

Ja nuorison puoleen käännyimme erikoisesti kehottaen sitä liittymään joukkoomme. Tilanne nuorison keskuudessa on nykyään monesti murheellinen. Jos katselee mm. ylioppilasnuorisoa, joutuu milteipä kauhistumaan. Se on suureksi osaksi taantumuksellisten voimien käytettävissä. Tästä joukosta meillä leivotaan tulevat virkamiehemme ja toimivat kansalaisemme.

Myös talonpojan asioihin on meillä syytä entistä enemmän syventyä. Olot kolmessa skandinaavisessa naapurimaassamme osoittavat, että yhteistyö tämän ryhmän kanssa ei ole mahdollisuuksien ulkopuolella. Meillä se on tähän saakka ollut vaikeata, kun vastaymmärrystä on puuttunut. Ehkäpä tässäkin suhteessa muutos on mahdollinen.

Sosialidemokraattinen puolue lukee valitsijainsa joukkoon suurimman ryhmän vaaleissa. N. 40 % valitsijoista antaa sille äänensä. Sen vaikutus asiain menoon ei kuitenkaan ole yhtä suuri kuin sen lukumäärä edellyttäisi. Järjestelmällisesti pyritään sen merkitystä vastustajan taholla vähentämään. Tässä on saatava muutos. Hankkikaamme taaksemme enemmistö; sen merkitystä ei voida vastustaa. Enemmistöön pääseminen ei ole mahdotonmuus. Nyt jo puolueemme kansanvaltaisuus, uudistusystävällisyys ja sen sallima ajatuksen vapaus vetävät puoleensa runsaasti kannattajia ahtaiden puoluepiirien ulkopuoleltakin. Meillä on kaikille näitä harrastaville tarjottavana jotakin positiivista, eteenpäin kuljettavaa, mitä muut puolueet eivät voi kannattajilleen tarjota. Eihän esim. oikeisto pysty innostumaan mistään muusta kuin puolustuskysymyksestä, mikä taas ei suuria joukkoja laisinkaan kiinnosta. Vai luuleeko joku, että kansalaiset ovat valmiit luopumaan yhteiskunnallisista uudistuksista ja edelleen kantamaan raskaita veroja vain voidakseen sijoittaa määrättömästi varoja ihmisten tappamiseen?

Jos me tahdomme toteuttaa ohjelmamme, joka tarkoittaa koko kansan hyvinvointia, tarvitsemme lisävoimaa. Emme voi odottaa, että nämä uudet tulokkaat olisivat luokkatietoisia siinä merkityksessä kuin tähän asti olemme pitäneet selviönä. Siitä huolimatta emme saa asettaa esteitä heidän mukaansa tulolleen.

Enemmistöä me tarvitsemme. Olemme nähneet, ettei meiltä kukaan kysy mitä me haluamme tehtäväksi ja mitä uudistuksia toteutettavaksi. Ratkaisevaa on vain, mihin me omin voimin pystymme. Kellä on valtaa, sillä on ystäviä. Ja ellei meillä ole valtaa,

on asemamme yhtä surkea kuin se oli viimeksi v. 1930, jolloin yhtynyt porvaristo kohteli meitä kuin tyhjää ilmaa.

Ensi vuonna meillä on jälleen yleiset vaalit. Vastustajamme toivovat niissä voittavansa ja ovat siinä mielessä jo liikkeellä. Heidän päämääränään on suomalaisten porvarillisten puolueiden valta-asema, niin kuin v. 1930, jolloin heillä oli 2/3 eduskunnan tuoleista hallussaan. Demagogisilla keinoilla valmistellaan nyt jo maaperää tätä varten. Siinä mielessä nostatetaan pinnalle monia toisen luokan kysymyksiä, joista kielikysymys on enimmän käytetty.

Tämmöinen vaalin tulos olisi turmiollinen. Se ei tule onnistumaan, jos työväki on vähääkään varuillaan. Päinvastoin on meillä kaikki mahdollisuudet edelleen vahvistaa asemiamme, hankkia enemmistö ja ottaa haltuumme hallitusvalta. Voimme silloin asettua samaan rintamaan läntisten naapuriemme kanssa. Yhtenäinen kansanvaltainen ryhmä pohjoisessa tulisi olemaan tärkeä koko Euroopan vastaiselle politiikalle.

Ja lopuksi pyydän kohottaa kolminkertaisen eläköönhuudon kansainväliselle sosialidemokratialle ja sen voimistumiselle.

Työväenluokan puolustustahto

Puhe eduskunnassa 5. 12. 1936.

Herra puhemies. Ei ole tehnyt mieli sekaantua tähän pitkään keskusteluun. Se on yleensä liikkunut niin matalalla tasolla, ettei rauhallinen ihminen ole siihen halunnut ollenkaan puuttua. Mutta kun keskustelu tavallaan vaatii jonkun loppuselvityksen meidän taholtamme, en voi välttää käyttämästä lyhyttä puheenvuoroa.

Edustajain olisi tässä keskustelussa ollut kohdistettava päähuomio 9 pääluokkaan, niinkuin herra puhemies usealle puhujalle on huomauttanut, ja osoitettava mitä tarpeita puolustuslaitoksella on ja miten suuria määrärahoja sille olisi myönnettävä. Keskustelun olisi siis tullut liikkua asiallisella pohjalla ja olla semmoinen, että se voi vakuuttaa ainakin eduskunnan jäseniä ja mahdollisesti myöskin koko kansaa siitä, että eri tahoilta ehdotetut määrärahat ovat tarpeellisia. Mutta kaukana siitä, että tästä olisi puhuttu. Päinvastoin on eduskunnan nuorin ryhmä, ikl, jolla ei vielä näytä olevan parlamentaarista tottumusta, käyt-

tänyt melkein koko voimansa ja suurimman osan täällä keskusteluun käytettyä aikaa moittiakseen vasemmistoa. Eikä vain moittiakseen, vaan solvatakseen, herjatakseen — haukkuakseen — sanoisi tavallinen kansalainen.

Luullaanko, että tuommoisella haukkumisella lisätään jonkin kansanosan puolustustahtoa? Kaukana siitä. Jos te epäilette, että tämän maan työväki ei ole puolustustahtoista. (Ed. Salmiala: Työväki kyllä on!), niin ainoa keino saada muutos aikaan on saada se vakuuttuneeksi siitä, että puolustustahto on tarpeellinen. Te ette sitä yritäkään. Te koetatte tosiaan saada maahan ja myöskin toisiin maihin juurrutetuksi semmoisen käsityksen, että vasemmistö meillä ei ole puolustustahtoinen. (Ed. Annala: Ei olekaan!) Hävetkää! — (Ed. Salmiala: Johto ei ole!) Hävetkää! (Ed. Annala: Sen näkee teidän ehdotuksistanne! — Ed. Salmiala: Te ehdotatte puolet määrärahoista pois!) Minä tulen siihen vielä.

Te väitätte, että vasemmistossa ollaan epäisänmaallisia. Onpa täällä kehdattu heittää sellainenkin väite, että täällä ollaan suorastaan maanpetoksellista. Naurettavaan äärimmäisyyteen menäksen eräs professorimies väittäessään, että tiedot jostakin klooritehtaastakin kuuluvat maanpetoksen alaan. En ole vielä moko-maa kuullut edes siltä taholta tässä parlamentissa (Ed. Salmiala: Kun kysytään, mihin maan puolustuslaitos niitä käyttää!) No, senhän tietää jokainen lapsikin, mihin niitä käytetään. Ei sitä kysyä tarvitse.

Kun tällä tavalla koetetaan edistää maanpuolustuksen asiaa ja nostattaa puolustustahtoa, niin ainakin jokainen suomalainen ymmärtää, että sillä on aivan päinvastainen vaikutus. Varsinkin kun tuommoiset puheet tulevat ikk:n taholta, jolta maan työväki ei ole tottunut mitään hyvää ja itselleen edullista saamaan. (Vasemmalta: Eikä saa). Minä tahtoisin väittää samaa, mitä meidän taholtamme on jatkuvasti toistettu, että tämän maan työväki on puolustustahtoinen. (Vasemmalta: Oikein. — Ed. Salmiala: Työväestö on, johtajat eivät!)

Eräs professori näyttää olevan parantumaton. Väitän nyt lisäksi, että tämän maan työväki on isänmaallista (Eduskunnasta: Oikein!) Se ei käytä sitä huulillaan, niinkuin täällä eräät intelligenssiin kuuluvat. Se tekee työtä isänmaan hyväksi. Se on kirveellä ja kuokalla tehnyt tämän maan viljelyskelpoiseksi. Se hoi-taa koneita tehtaissa ja hankkii maalle hyvinvointia. Ja jos sota syttyy, josta onnettomuudesta meitä kaikki hyvät voimat var-jelkoot, niin se osoittaa silloinkin isänmaallisuutensa.

On suorastaan häpeäksi asettaa jonkun henkilön taikka ryh-

män isänmaallisuus tai puolustustahto riippuvaksi siitä, kuinka monta markkaa tai miljoonaa markkaa hän on valmis puolustuslaitoksen hyväksi antamaan. Silläkö mittapuulla isänmaallisuutta mitataan, markkoilla? (Ed. Annala: Ei, vaan puolustustahtoa!) Ei puolustustahtokaan sillä mitata. Silloinhan voi joku mennä vielä pitemmälle kuin te menette ja vaatia sata tai kaksisataa miljoonaa markkaa enemmän kuin te ja leimata teidät Moskovan käytyreiksi. (Ed. Annala: Me olemme kyllä valmiit siihen, tulkaa vain ja ehdottakaa!) Ette te jaksa kilpailla, jos joku kerran uhalla lähtee sille tielle. (Ed. Annala: Varmasti!) Sitten te olette päättäneet aivan sekaisin. Me siis kuulumme, että tuon ryhmän taholta ollaan valmiita menemään mihin järjettömään ehdotukseen tahansa, jos joku vain kehtaa sitä ehdottaa. (Ed. Annala: Jos te Tanner ehdotatte sitä! — Ed. Salmiala: Oli kysymys 200 milj. markasta, se ei ole vielä järjetöntä!)

Siihen, että tämän eduskunnan sosialidemokraattinen ryhmä ei ole katsonut voivansa olla mukana siinä, mitä toisten ryhmien taholta on ehdotettu, siihen on omat sangen painavat syynsä. Ensinnäkään meitä ei ole saatu vakuuttuneiksi edes siitä, että puolustuslaitos näitä määrärahoja tarvitsee. Me olemme monta kertaa pyytäneet, että meille esitettäisiin yksityiskohtainen selostus siitä, mitä puolustuslaitos tarvitsee. (Ed. Voionmaa: Se on maanpetosta!) Minulla oli vuosi takaperin tilaisuus tältä samalta paikalta, silloin kuin laajennettu perushankintaohjelma eduskunnalle esitettiin, huomauttaa siitä, että ei edes valtiotalouskomitea, jonka ehdotuksen pohjalla asia läksi liikkeelle, saanut tietää, mitä tarvittiin.

Me olemme nyt täällä monen puhujan suusta kuulleet, ettei nytkään valtiovarainvaliokunta tai edes sen puolustusasiainosasto tiedä, mitä tarvitaan. Onhan vallan outoa, että tuommoinen lisäys ennestäänkin raskaaseen puolustusbudjettiin, kuin 210 milj. markkaa vuodessa, vaaditaan myöntämään silmät ummessa ilman että tiedetään mihin se käytetään ja tokko sitä edes tarvitaan. (Oikealta: Verukkeita!) Muualla maailmassa asiat hoidetaan toisella tavalla. Vuosi takaperin jo viittasin siihen, miten Ruotsissa asia hoidettiin. Siellä jaettiin painettuja julkisia asiakirjoja, joissa tuhannella sivulla asiaa selviteltiin. Ja sanomalehdissä käytiin jälkeinpäin kuukausimääriä kestänyt yksityiskohtainen keskustelu, jossa melkein joka aselaji vuorollaan tuli tutkituksi, mitä siinä tarvitaan ja mitä siinä ei tarvita. (Ed. Puitinen: Asiallinen menetelmä!) Meillä ei ole näin menetelty. Meitä vasemmistossa ei ole saatu vakuuttuneiksi siitä, että ehdotetut lisäykset ovat tarpeellisia.

Kunnes semmoinen selvitys meille hankitaan, ymmärrettäköön myös se, että me katselemme epäilyksellä näitä vaatimuksia.

Toinen peruste meillä on ainakin yhtä pätevä. Me sanomme, että kansan kantokyvyllä ovat omat rajoituksensa. Ei verotaakkaa voida lisätä mielin määrin. Jos on saavuttu rajalle, josta ei enää päästä korkeammalle, niinkuin ilmeisesti tällä hetkellä ollaan, niin suurien summien käyttö johonkin erikoiseen tarkoitukseen rajoittaa mahdollisuuksia käyttää varoja toisiin tarkoituksiin. Tulee liian ahdasta menopuolella. Sinne ei saada enää mahtumaan toisia tarpeita, joita vasemmisto pitää sekä työväenluokan että koko maan edun kannalta välttämättöminä. Näillä toisiin tarkoituksiin käytettävillä menoilla, ennen kaikkea sosiaalisiin tarkoituksiin käytettävillä, on sitäpaitsi, niinkuin useasti on huomautettu, erinomaisen suuri merkitys myös puolustuksen kohottajana. Minä arvelenkin, että me kaikkein korkeimmassa määrässä nostamme kansan puolustustahtoa, jos me hankimme työväestölle jotakin puolustettavaa. (Vasemmalta: Oikein!)

Mitä paremmat yhteiskunnalliset ja sosiaaliset olot maamme työväestöllä on, sen varmemmin voitte myöskin luottaa siihen, että se hädän hetkellä on valmis maata ja myöskin omaa omaisuuttaan puolustamaan. (Ed. Kares: —) — — sanoiko rovasti jotakin? (Ed. Kares: Ehtoja taas asetetaan!) — ehtoja, ei. Me olemme valmiit maata puolustamaan, senhän jo kerran sanoin. Me vaadimme vain, että muihinkin tarkoituksiin käytetään riittävästi varoja. (Ed. Moilanen: Niitä käytetään!) — — ei riittävästi. (Ed. Moilanen: Mikä on se riittävä määrä? — Ed. Räisänen: Moilanen on hakoteillä!)

Toinen ikävä piirre tässä keskustelussa, paitsi sitä, että vasemmistoa on koetettu herjata ja sillä tavalla muka koetettu kohottaa sen puolustustahtoa, on ollut se vähintään harkitsematon sävy, jota maan suhteista ulkomaihin on käytetty. Ei yksikään ainoa puhuja ikl:n taholta, josta suurin osa puheenvuoroista on käytetty, ole voinut olla pahasti heittämättä syytöksiä itäistä naapurivaltiotamme vastaan. Minkä vuoksi tällainen menettely? Mehän olemme maantieteellisen asemamme vuoksi pakotetut elämään tällä meidän Suomenniemellä suuren valtion vieressä, ja meidän täytyy katsoa, että suhteemme tähän valtioon pysyvät niin hyvinä kuin mahdollista.

Nämä suhteet eivät parane sillä, että täällä joka-ikisessä käänteessä heitetään syytöksiä, koetetaan ärsyttää, väitetään hyökikäystarkoituksia olevan olemassa ja kaikilla tavoilla osoitetaan, että täällä on olemassa, joskaan ei suurempaa merkitystä omaava, niin kuitenkin eräs kansalaisryhmä, joka ei harrasta hyvien vä-

lien aikaansaamista Venäjän kanssa. Ihmekö sitten, että jokainen tällainen mielipiteen ilmaisu herättää voimakasta vastakaikua jossakin moskovalaisessa lehdessä ja että tätä vastakohtien kärjistämistä siten jatkuu kuukaudesta toiseen. Juuri tämäläpäiäsiin mielipiteen ilmauksiin venäläisellä taholla jatkuvasti viitataan, kun puhutaan huonoista väleistä Suomen kanssa. Ei Venäjä väitä, että toiset Venäjän rajalla olevat valtiot olisivat sille jollakin lailla vaarallisia taikka haluaisivat esiintyä sen vastustajina. Siellä tiedetään, että niissä ei ole minkäänlaista sympatiaa Saksaa kohtaan, koska näiden maiden aikaisempi historia on johtanut niiden kansat huomaamaan, ettei saksalaisista ole ollut paljon iloa. Meillä sensijaan tämä samainen ryhmäkunta, ja ennen kaikkea sen eduskuntaryhmä, jatkuvasti ylistelee natsi-Saksaa ja antaa helposti aihetta luulla, että jos aseellinen konflikti näiden kahden suurvallan kesken syntyy, niin sympatiat täällä muka olisivat Saksan puolella.

Siinä syy, minkä vuoksi Venäjällä niin mielellään tehdään jokaisesta tällaisesta pienestäkin lausunnosta suuri numero. Olisi viisaampaa puhua pienemmällä suulla Venäjästä vihamielisessä tarkoituksessa ja Saksasta sympaattisessa mielessä. Niin suurella ihailulla ja niin suurella kehulla kuin ikl:n puhujat ovat näinäkin kahtena päivänä puhuneet Saksasta, eivät edes kommunistit aikoinaan rohjenneet eduskunnassa puhua Venäjästä. (Vasemmalta: Aivan oikein! — Ed. Riipinen: Onhan siinä nyt ero! — Vasemmalta: Mikä?)

IV

SOSIALIDEMOKRATIA

JA POHJOLA

Pohjolan sosialidemokraattinen nuoriso ja nykyhetki

Puhe pohjoismaisilla sosialistisilla nuorisopäivillä Helsingissä Mustikkamaalla (suomeksi ja ruotsiksi) 24. 6. 1932.

Nämä pohjoismaiset sosialistiset nuorisopäivät sattuvat Suomen lyhyen kesän huippukohtaan. Keväisten valmistelujen jälkeen luonto on hempeimmillään ja valoisat yöt kohottavat tunnelmaa. Luontoa palvovana kansana on Suomen kansa senvuoksi hamasta pakanuuden ajoista saakka kohottanut juhannuksen juhlien valiojoukkoon. Ihmistenkin mieli on silloin ollut valoisa ja varsinkin nuorisolle se on ollut ilon ja riemun päivä.

Tällä kertaa kesäisen tunnelman on kuitenkin vaikeata päästä kohoamaan suuressa osassa kansastamme. Ei ole ihmisten mieli valoisa eikä voida luottavaisina katsoa eteenpäin. Lähitulevaisuus on kokonaan pilvien peitossa eikä pitemmällekin katsoen valokohtia ole näkyvissä. Päinvastoin tuivertavat kolkot talviset viimat niinhyvin taloudellisessa kuin valtiollisessa ilmapiirissä. Taantumus valtiollisella alalla käyttää hyväkseen sille otollista hetkeä koettaen voittaa takaisin työväen viimeaikojen saavutuksia. Ja taloudellinen yleismaailmallinen pulakausi painaa leimansa kaikkeen jokapäiväiseen toimintaan. Jokaisella häämöttää sen johdosta omaltakin kohdalta työttömyyden mahdollisuus, raskain kohtalo, mitä tervettä, työn- ja toiminnanhaluista ihmistä voi kohdata. Eipä senvuoksi ihme, jos ihmisten mielet pyrkivät olemaan matalalla ja elämä raskasta.

Pohjasävyn nykyhetkelle antavat taloudelliset vaikeudet ja ne ovat myöskin käyttövoimana niille valtiollisen elämän vähemmän miellyttävälle ilmiölle, joita me ympärillämme näemme. Lyhyen sodanjälkeisen kukoistuskauden jälkeen on maailmantalous joutunut auttamattomaan sekasortoon. Kapitalistinen tuotantojärjestelmä toimii vain äärimmäisen raskaasti, herättäen toivottomuutta

jo vakaumuksellisten puoltajiensakin taholla. Pula-aika tallaa jalkoihinsa uhrin toisensa perästä. Se kolhii tuottajia, ennen kaikkea maataloustuottajia, joiden piirissä vaikeudet hintojen romahduksen vuoksi ovat suuret. Se rasittaa myöskin kuluttajapiirejä, ennen kaikkea omalla työllään elävien laajaa joukkoa. Pahimmin on pulan jalkoihin joutunut palkkatyöväki. Sen ansiot ovat supistuneet vain pieneen osaan entisestään. Ja 25 miljoonan suuruisen työttömäin armeija ei sananmukaisesti tiedä, miten perheineen järjestää toimeentulonsa, ollen pelkällä olemassaolollaan ankarana syyttäjänä nykyisen ihmispolven kykenemättömyydestä järjestää asioita kuntoon tässä "paraassa kaikista maailmoista".

Tavallista on että vastoinkäymiset eivät tule yksinään. Taloudellista elämää rasittavat vaikeudet ovat päästäneet poliittisetkin intohimot valloilleen. Kun kansanvaltaisten aineiden, etupäässä työväenluokan taisteluhalu ei ole korkealla työttömyyden mamentamissa joukoissa, hyökkää tiivis oikeistorintama kaikissa maissa kiihkeästi kansanvallan varustuksia vastaan. Se on jo pitkän aikaa mielenhaikeudella seurannut miten nouseva työväenluokka on vahvistanut asemiaan ja on onnistunut hankkimaan itselleen erinäisiä, joskin vaatimattomia valtiollisia etuja. Nämä halutaan nyt hävittää ja samalla tehdä eteneminen vastaisuudessakin mahdottomaksi. Siinä on viime vuosina esiintyneiden diktatuuripyrkimysten alaston selitys. Missä kansanvalta on ollut heikoimmin varustautunut, siellä se on jo heitetty syrjään ja kansaa hallitaan pienten suljettujen piirien edun mukaisesti. Toisissa maissa jatkuu taistelu edelleen. Meidänkin maamme on jo kolmatta vuotta ollut tämäntapaisen taistelun näyttämönä, mutta toistaiseksi on kansanvalta suoriutunut voimain mittelystä hyvin ja tulee varmasti vastedeskin suoriutumaan. Vain höperöpäiset sielut voivat kuvitella voivansa muodostaa tästä maasta fascistista diktatuurivaltiota.

Vaikka siis kesän juhlasta huolimatta talviset näköalat ahdistavat näköpiiriä valtiollisia ja taloudellisia oloja tarkastellessamme, ei ole mitään syytä heittäytyä toivottomuuteen. Kaikella on aikansa, ankarimmallakin talvella. Kansojenkin elämässä on riemullisia keväitä, jolloin sydämet sykkivät kiivaammassa tahdissa, toiveet syttyvät ja tulevaisuus näyttää ruusunhohteiselta. Erikoisesti mainitaan vuotta 1848 kansojen keväänä. Silloin tuskastuneet kansat heittivät kolmikymmenvuotisen holhouksen kahleet päältänsä ja ryhtyivät itse asioistaan päättämään. Samanlaisia keväisiä ajanjaksoja tunnetaan Suomessakin, aivan sen tuoreimmassa historiassa. Vuodet 1905 ja 1917 ovat meille tässä suhteessa hyviä toiveita herättäneinä muistoina. Keväiset ajat uusiin-

tuvatkin historiassa yhtä järkähtämättömällä johdonmukaisuudella kuin konsanaan luonnossakin. Talven valta ei ole pysyvä. Juuri kun se luulee lujittaneensa valtansa, sulavat jäät, ja vedet pääsevät vapaasti virtaamaan. Samoin käy luonnonlakien johdonmukaisuudella myöskin yhteiskunnallisessa elämässä. Jos taantumukselliset voimat onnistuvat sitomaan yhteiskunnan pakkopaitaan, jos valtiollisessa elämässä kylmät pohjatuulet pääsevät kovin voimakkaasti puhallelemaan, tulee vastavaikutus ennenpitkää. Valtiollinen sorronalaisuus, taloudellinen riippuvaisuus ja kansan kurjuus muodostuvat siksi katkeriksi ja sietämättömiksi, mutta toiselta puolen saavat sorretut kansanainekset siinä määrin voimia ja tulevat niin vahvoiksi, että ne pakottavat jäät sulamaan ja yhteiskunnan vapautumaan sitä rasittavista kahleista. Silloin syntyy tilanne, jota kutsutaan vallankumoukseksi ja sen tuloksena on tavallisesti voimasuhteiden muuttuminen ja luokkien välisen painopisteen siirtyminen.

Siten kirjoittamattomat, mutta silti järkähtämättömät yhteiskunnalliset lait takaavat sen, että talven valta valtiollisessakin elämässä ennenpitkää murretaan, vaikka se joskus lyhyeksi aikaa saisikin ylivallan. Senvuoksi tuntuukin järjettömältä puuhalta yrittää nostaa taantumus valtaan ja suistaa työväenluokka osallisuudesta yhteisten asioiden hoidossa. Se puuha on joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin tuomittu epäonnistumaan. Sen yrittäminenkin saattaa kuitenkin työväenluokan siihen käsitykseen, että sille koittaa keväinen aika vain vallankumousaikoina ja ettei se voi odottaa mitään tasapuolista kohtelua voimassaolevien luokkien taholta semmoisina aikakausina, jolloin se itse jostakin syystä ei voi pitää puoliaan. Tämmöisen uskon leviäminen on yhteiskunnalliselle rauhalle yhtä turmiollista kuin senkin opin levittäminen, että on olemassa vain kaksi rintamaa, punainen ja valkoinen, joiden välillä ei voi olla mitään yhteistä. Sitä kuitenkin koetetaan meillä nyt mieliin juurruttaa ja siitä on seurauksena jatkuva sotatila eri kansanluokkien välillä. Mitä hyötyä siitä on isänmaalle, se jää jokaiselle arvoitukseksi.

Kun täällä on koossa pääasiassa nuoremmen polven edustajia on ehkä syytä muistuttaa, että kansamme kokonaisuudessaan ja erikoisesti sen työväenluokka on saanut elää vaikeampiakin aikoja. Ei ole varsin pitkää aikaa kulunut siitä, jolloin tämmöisen suuren sosialistisen juhlan aikaansaaminen olisi ollut mahdollista, joskin sille nytkin näytään koetettavan asettaa pikkumaisia esteitä puku- ja liputuskieltojen muodossa. On ollut aikoja, jolloin sanomalehdistö on ollut kahlehdistuna ja jolloin joukoille ei

ole voinut vapaasti selittää olojen nurjuutta. Eikä ole varsin pitkä aika siitäkään kun meillä vielä kukkaron voimalla hallittiin niin hyvin valtiota ja kuntia, kunnes yleinen ja yhtäläinen äänioikeus hankki niissä kansan laajoille kerroksille samanlaisen määräämisvallan kuin muillekin yhteiskuntaluokille. Nämäkin ajat ovat sivuutetut ja olot ovat huomattavasti muuttuneet. Siitä saamme kiittää yksinomaan työväenliikettä ja sen hellittämättömiä ponnistuksia. Kuinka paljon suuremmat ovatkaan meidän mahdollisuutemme nykyään vastustaa taantumuksellisten voimien rynnistystä.

Työväenliike on maassamme siksi nuorta juurta, että mekin viisissäkymmenissä olevat tunnemme olevamme ikäänkuin veteraanien asemassa, jotka voimme kertoa nuorisolle, miten ennen elettiin ja toimittiin. Me voimme kertoa teille, miten työväenliike tunkeutuessaan työväen tietoisuuteen suuremmista vaikeuksista valloitti herkät, vastaanottavaiset mielet. Sille antauduttiin kokonaan. Sen hyväksi annettiin kaikki voimat ja vähäiset varatkin. Kukaan ei kieltäytynyt täyttämästä velvollisuuttaan, vaikka se olisi ollut vaikeatakin, ja kaikki tehtiin ajattelematta korvausta tai kunniaa. Sosialismista muodostui melkein uskonto, joka otettiin vastaan enemmän tunteen kuin järjen voimalla.

Tätä alkuaikojen innostusta kaipaa usein nykyään. Onko sen harvinaisuuteen syynä se, että toiminta työväenliikkeen hyväksi on tullut liian tavalliseksi ja itse sosialidemokratia niin sanoakseni hovikelpoiseksi, vaiko se, että sen avulla on tähän saakka liian helposti onnistuttu hankkimaan saavutuksia, joita aikaisemmin tuskin pidettiin mahdollisina? Joka tapauksessa ei nykyinen nuori polvi enää ole samalla tavalla mukana kuin työväenliikkeen alkuaikoina oltiin. Ja kuitenkin sen on aikanaan otettava vastaan edellisen polven jättämä perintö, ja jatkettava työtä eteenpäin. Sen vuoksi sen olisi nyt toimittava innostuneena, eteenpäin työntävänä voimana. Ilman nuorisoa ei minkään yhteiskunnallisen liikkeen tulevaisuus ole turvattu. Semmoista liikettä voisi verrata metsään, jossa vanhat puut tosin ovat arvopuita ja antavat metsälle sen nykyhetken arvon. Jos kuitenkin nuori metsä on jäänyt hoitamatta, jos taimistot eivät ole tulleet aikanaan kuntoonpannuiksi, on metsän tulevaisuus uhattu.

Tekisi mieli kehoittaa ottamaan esimerkkiä porvarillisesta nuorisosta. Sen keskuudessa vallitsee tätä nykyä suuri innostus ja toimintahalu. Tosin se kohdistuu vallan väärään suuntaan. Valheisänmaallisuuden, Suur-Suomi-unelmien ja kaikenkarvaisten kansanliikkeiden ihannoiminen on sen keskuudessa tätä nykyä kaikki kaikessa. Tulee toisinaan suorastaan toivottomaksi maan tulevai-

suudesta nähdessään minkäläisten väärin ihanteiden parissa nykyinen porvarillinen nuoriso uurastaa, sillä saahan maa sen joukosta vastaiset virkamiehensä, jotka iän mukana tulevat yhä vanhoillisemmiksi ja yhä vähemmän kansanvaltaisia ihanteita ymmärtäviksi. Sen keskuudessa vallitseva toimintahalu kelpaa kuitenkin esikuvaksi. Työväenluokan nuorison on syytä voimakkaasti heittää oma innostuksensa ja toimintahalunsa sen vastapainoksi. Tämä on sitä helpommin toteutettavissa kun työväen nuoriso voi antautua todellisten ihanteiden palvelukseen ja voi toiminnallaan edistää aatetta, joka vie maailmaa eteenpäin ja kohottaa sen oman luokan asemaan. Sen houkuttelevampaa tehtävää ei voi minkään aikakauden nuorisolle tarjota.

Lähivuodet tulevat olemaan täynnä jännittäviä taisteluja valtiollisen kansanvallan ja taloudellisen yhdenvertaisuuden puolesta. Taantumusta vastaan on käytävä suljetuin rivein ja taloudelliset olot on yhteisvoimin saatava järjestykseen. Jo saavutettuja etuja on puolustettava ja uusia on työväenluokalle hankittava. Tähän jokaiselle mieskohtaista tyydytystä tuottavaan ja ihmiskuntaa eteenpäin vievää taisteluun kutsuu nykyajan työläisnuorisoa kansainvälinen sosialidemokratia.

Puhuja jatkoi ruotsiksi:

Arvoisat skandinaviset vieraamme!

Olen edellä kosketellut niitä taloudellisista ja valtiollisista ristiriidoista johtuneita taisteluita, joita maailmassa ja myöskin meidän maassamme parhaillaan käydään ja jotka läheisesti koskevat työväenluokkaa. Meillä Suomessa nämä taistelut ovat pukeutuneet hyvin kärjistyneihin muotoihin.

Nuorena, vasta äskettäin omaa itsenäistä taloudellista elämäänsä aloittavana maana on Suomi raskaana saanut tuntea nykyisen maailmanpulan vaikutuksia. Kun kansantaloutemme on hyvin yksipuolinen, olemme enemmän kuin moni muu maa riippuvaisia yleismaailmallisista taloudellisista oloista. Sen vuoksi olemmekin jo kolmisen vuotta saaneet tuntea pulan vaikutuksia. Erittäin ankarina ovat ne vyöryneet työväenluokan ylitse, sillä kuorma on suureksi osaksi sälytetty sen kannettavaksi. Runsaat palkanalennukset ja — mikä vielä pahempaa — erittäin rasittava työttömyys on joutunut sen kannettavaksi. Suomen työväenluokka on lyhyesti sanoen kapitalismin molokin hyväksi saanut uhrata runsaan määrän parasta elinvoimaansa ja on kestämistään kärsimyksistä heikentynyt. Tätä työväenluokan satunnaista heikkouden tilaa on äärimmäinen oikeistomme koettanut parhaansa

mukaan käyttää hyväkseen kääntääkseen kehitystä taaksepäin. Meikäläinen oikeistopuolue, joka vallankumousvuosina 1905 ja 1917 suorastaan kilpaili sosialidemokratian kanssa radikaalisuudessa ja uudistusystävällisyydessä, on nähnyt sopivaksi heittää naamion kasvoiltaan. Se tavoittelee nyt avoimesti olotilaa, jossa yleinen äänioikeus olisi poistettu ja diktatuuri vallitsisi. Se luulee sen nyt voivansa vaaratta tehdä ja kuvittelee siinä myös onnistuvansa. Se on kuitenkin, sen voimme teille vakuuttaa, turha yritys. Kansanvallan juuret ovat siksi syvällä Suomen maaperässä, että tämäntapaiset yritykset tulisivat nostattamaan kansan valtavan enemmistön vastaansa. Eikä työväkikään, joka jo kahteen otteeseen on pitänyt käsissään hallitusvaltaa ja joka taloudellisten vaikeuksien heikentämänäkin on huomattava tekijä maassamme, tule tämmöistä kaappausta sallimaan.

Joka tapauksessa nykyinen aika vaatii meiltä jatkuvaa valveil-laoloa ja suuria ponnistuksia. Meille on tällöin rohkaisevaa tietää, ettemme ole tässä taistelussa yksinämme, vaan että koko mailman proletariaatti on kanssamme samassa rintamassa. Ovathan taloudelliset vaikeudet samoin kuin yhä yltyvä oikeistotuuli yleismaailmallisia ilmiöitä ja niitä voidaan vastustaa vain työväenluokan kansainvälisten toimenpiteiden avulla. Nyt kun miltei jokainen maa pyrkii sulkemaan rajansa toisia maita vastaan ja ehkäistä tavarain vapaan liikkumisen, on työväellä entistä suurempi syy ojentaa suljettujen rajojenkin ylitse kätensä toisilleen.

Hiukan yli kahdeksankymmentä vuotta takaperin sinkosi Karl Marx maailmaan innostuttavan sotahuutonsa: "Kaikkien maiden köyhälistö, y h t y k ä ä !" Hänen alullepanemansa työ on kantanut sen tuloksen, että me nyt voimme huudahtaa: "Kaikkien maiden köyhälistö o n y h t y n y t." Tämän yhtymisen tuloksena muodostaa työväen internationaale suuren voimatekijän, jonka ympärille on järjestäytynyt työläisiä kymmenin miljoonin. Se voi sen vuoksi esiintyä ponnella ja vaikuttaa huomattavalla tavalla olojen kulkuun.

Koko maailman työväellä on täysi syy huolellisesti vaalia tämän oman internationaalensa jatkuvaa kehitystä. Kun kapitalistinen maailma on tiukasti järjestäytynyt kansainvälisestäikin, ei työväki voi jättää samaa keinoa käyttämättä. Eri maiden työväen edut ovatkin niin silmiinpistävästi yhteisiä, että sen täytyisi olla täydellisesti sokeudella lyöty, ellei se näin menettelisi. Eihän koskaan tapahdu, että porvaristo yhteiskunnallisista tai työväkeä läheisesti koskevista sosiaalisista kysymyksistä keskusteltaessa viittaisi johonkin edistyneeseen naapurimaahan ja huudahtaisi: "tuolla on toimeenpantu paljon sellaisia uudistuksia, joita meillä

ei ole, tehkäämme mekin samoin”. Päinvastoin etsitään aina esimerkkejä hitaammin kehittyneistä maista ja selitetään niissä valitsevan alhaisemman palkkatason tai pienempien sosiaalisten etujen suuresti vaikeuttavan pääoman mahdollisuuksia kilpailla tuotannossa, minkä vuoksi olot kyllä olisi tasattava, mutta tavallisesti vetämällä edistyneemmän maan oloja alaspäin. Sen mukaan joutuisi hitaimmin edistyvän maan kehitys määräämään tahdin. Vain kaikkien maiden työväen yhteisillä ponnistuksilla saatamme toivoa voivamme kuljettaa kehitystä eteenpäin rinnan kaikissa maissa.

Mutta jos on tärkeätä, että työväenluokka on lujilla siteillä sidottu kanssatoveriensa kohtaloihin koko maailmassa, niin vieläkin tärkeämpää on, että meillä täällä pohjoisessa, karun luonnon kanssa kamppailevilla pikku kansoilla on kiinteä yhteistoiminta. Suurilla mailla on monia omia probleemia, jotka ovat meille vieraita. Ne ovat vastuussa maailmanpolitiikan kulusta, johon meillä on sangen vähän tilaisuutta vaikuttaa. Sitä enemmän löydämme me omia erikoistehtäviä kansojen suuressa perheessä ja me suoritamme parhaiten velvollisuutemme täyttämällä nämä tehtävät mahdollisimman hyvin.

Skandinavian maiden ja Suomen työväen yhteistoiminta on jo vanhaa juurta. Valitettavasti olemme me Suomessa nuorempina veljinä tavallisesti olleet enemmän ottavana kuin antavana puolella. Skandinaviasta olemme me sosialismin maahamme saaneet, ja ruotsalaisten toveriemme jo manalle mennyt johtaja Hjalmar Branting on aikoinaan avustanut meikäläisen sosialidemokraattisen puolueen ohjelman laadinnassa ja on seissyt kummina sen kehdon ääressä. Milloin myöhemmin olemme tukea tai apua tarvitsevat olemme luottamuksella voineet kääntyä skandinaavisten toveriemme puoleen tietäen ettemme turhaan heidän oveaan kolkuta. Harras toivomme on, että aikanaan pystymme tekemään vastapalveluksia niin ettei vuorovaikutus muodostuisi kovin yksipuoliseksi.

Olemme tunteneet suurta tyydytystä siitä, että olemme saaneet tilaisuuden tällä kertaa maassamme järjestää nämä pohjoismaiset sosialistiset nuorisopäivät ja erikoisen iloisia olemme saadessamme nähdä täällä keskuudessamme niin runsaasti puoluetovereita kaikista Skandinavian maista.

Näiden juhlien päätarkoituksena on kasvattaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta pohjoismaiden sosialistisessa nuorisoliikkeessä. On ilmeistä, että tämä juhlien tarkoitus on taas tälläkin kertaa runsain määrin saavutettu. Osanotto näihin päiviin on odottamattoman runsas ja niille antaa tuntuva kansainvälisyyden

leimaa mukana olevien naapurimaiden edustajain läsnäolo. Onnistukoot nämä päivät myöskin valamaan rohkeutta ja reipasta taistelumieltä, ei vain kaikkiin läsnäolijoihin, vaan myöskin niihin tuhansiin, jotka kotipaikkakunnillaan hengessä mukana olleen mielenkiinnolla seuraavat näiden päivien kulkua. Silloin ne muodostuvat lupaavaksi enteeksi liikkeen vastaisesta menestyksestä.

Pohjoismaisen kansanvallan päämäärä

Puhe Malmössä 25. 8. 1935.

Muina puhujina Ruotsin pääministeri Pehr Albin Hansson ja Norjan pääministeri Johan Nygaardsvold sekä Tanskasta ministeri H. P. Hansen. Nuorisolle puhui nuorisointernationaalen puheenjohtaja Koos Vorrink Hollannista.

Sallikaa minun, naapurimaan kansalaisen, aluksi esittää onnitteluni tämän suuremmoisen tilaisuuden toimeenpanijoille. He ovat oivaltaneet hetken tarpeen ja löytäneet sen ilmituomiselle oikeat muodot. Joukkoliikkeenä sosialidemokraattiset puolueet ovat aina tottuneet vetoamaan joukkoihin, milloin siihen on ollut aihetta. Tämän tilaisuuden tunnus: ”pohjoismaisen kansanvallan päivä” antaa ymmärtää, missä tarkoituksessa me tällä kertaa olemme koolla. On ilahduttavaa, että kutsua on niin runsain määrin noudatettu. Se osoittaa, että tämän mielenosoituksen aihe on suurten joukkojen sydäntä lähellä.

Onko sitten kansanvallan ystävillä aihetta kerääntyä sitä suojelemaan ja harkitsemaan keinoja sen puolustamiseksi? Onko kansanvalta vaarassa ja kaipaako se meidän tukeamme?

Epäilemättä sillä on vaikea kriisikautensa. Maailmansodan jälkeen tosin näytti aluksi siltä kuin kansojen vapautumisen hetki olisi lopullisesti koittanut. Valtakunta toisensa jälkeen heitti hartioiltaan sortajan ikeen ja kansanvaltaiset aatteet saivat tuulta purjeisiinsa. Tätä ei kuitenkaan kauan kestänyt. Kansojen välinen taloudellinen sota, joka seurasi aseiden mittelyä, on johtanut kansat ennen kuulumattomiin taloudellisiin vaikeuksiin ja tuonut mukanaan yleismaailmallisen talouspulnan, jonka seurauksia tuskin kukaan on voinut välttää kokemasta. Tästä aiheutunutta tyytymättömyyttä ovat kansanvallan vastustajat taitavasti käyttäneet hyväkseen syyttäen kansanvaltaista järjestelmää näistä vaikeuksista, vaikka ilmeistä on, että ne päinvastoin ovat jälkiseurauksia

aikaisemmista virheistä. Kaikki tyytymättömät ainekset on kiihoitettu taisteluun kansanvaltaista järjestelmää vastaan. Seurauksena on ollut, että kohtaamme ympärillämme runsaasti kansanvallan vihollisia, jotka eivät mitään niin mielellään halua kuin nähdä sen sortuvan. Tämä toivo on monessa maassa täyttynytkin. Silmäys Euroopan karttaan osoittaa, miten suurta tuhoa tämä uusi ihmiskunnan vitsaus on aikaansaanut. On todella surullista havaita, että Euroopan suurvalloista tällä hetkellä vain kaksi on enää kansanvaltaisella pohjalla. Näiden lisäksi eräät pienet valtakunnat, niiden joukossa pohjoismaat, ovat jaksaneet pysyä kansanvaltaisille ihanteille uskollisina. Kaikki muut ovat enemmän tai vähemmän diktatuuriajatuksen saastuttamia. Voimme todeta sen aluksi ehkä oudolta tuntuvan, mutta silti hyvin ymmärrettävän tosiasian, että ne maat, joissa kansanvaltaisella hallitusjärjestelmällä on ollut vanhat juuret, ovat edelleen säilyneet tartunnalta, kun sensijaan maailmansodan jälkeen muodostuneet uudet kansanvallat ovat siitä ennättäneet luopua. Niissä ei vapaammalla ajatussuunnalla ole ollut riittäviä perinteitä takanaan, ja niiden kansat olivat senvuoksi vastustuskyvyttömiä kun ensimmäinen myrsky niitä kohtasi.

Kun me ilmoittaudumme kansanvaltaisen järjestelmän ehdottomiksi kannattajiksi teemme sen siinä vakaumuksessa, että se on paras mahdollinen hallitusjärjestelmä. Sen perimmäisenä tarkoituksenahan on, että kansaa hallitaan kansan hyväksi ja kansan itsensä kautta. Kansa valitsee yleisissä vaaleissa itselleen eduskunnan, joka kuvastaa kansan keskuudessa vallitsevia erilaisia mielipiteitä. Tämä eduskunta säätää lait, asettaa hallituksen ja myöskin kontrolloi tämän hallituksen toimia. Siten saavutetaan varmuus siitä, että maan asiain hoito ei tapahdu vastoin kansan yleistä mielipidettä.

Missä tämä järjestelmä on ollut käytännössä, siellä se on toiminut kansan suuren enemmistön edun mukaisesti. Ne, jotka tämän johdosta ovat menettäneet aikaisemman valta-asemansa, ovat sensijaan esiintyneet moitteineen ja arvosteluineen. Ne ovat herkeämättä toitottaneet maailmalle, että kansanvalta edistää epäpätevyuden palvelemista, nostamalla pinnalle pystymättömiä voimia; että yleisten vaalien kautta koottu eduskunta on työkyvytön eikä ratkaisevana hetkenä pysty tarpeeksi päättäväisesti toimimaan; että tällainen eduskunta voi aikaansaada vain lyhytikäisiä ja pystymättömiä hallituksia, jotka eivät voi tarpeeksi suojella maan etuja. Tällä tavalla jatkuvasti kaivamalla maata kansanvaltaisen järjestelmän alta on muokattu maaperää otolliseksi diktatuuriajatukselle.

Että tämmöiset kansanvaltaiseen järjestelmään kohdistetut moitteet ovat täysin aiheettomia, siitä ovat skandinaaviset maat paraana esimerkkinä. Jos missä niin täällä järjestelmä on toiminut hyvin. Eduskunnat ovat olleet työkykyisiä ja hallitukset sekä pitkäikäisiä että myös aloitekykyisiä, ja maan asiat on hoidettu esimerkiksi kelpaavalla tavalla. Se ei ole kuitenkaan estänyt, että toisissa maissa epätoivoiset kansanjoukot taloudellisten vaikeuksien heitä kohdatessa ovat heittäytyneet antamaan kannatuksensa näille arvostelijoille ja siten tehneet mahdolliseksi diktatuurijärjestelmän aikaansaamisen.

Mitä sitten tarjoo diktatuurijärjestelmä tilalle?

Sen vallitessa ei kansalla ole mitään sanottavaa. Parlamenttia ei ole. Sen sijaan on kyllä vahva hallitus, joka voi mielensä mukaan johtaa maan asioita. Kukaan ei kontrolloi sen toimia eikä se ole kenellekään toimistaan vastuunalainen. Jos se onnistuu tehtävissään, voi se jonkin aikaa toimia häiriöttä. Mutta jos se epäonnistuu, ei ole olemassa samaa mahdollisuutta vapautua siitä kuin parlamentaarisesti hallituissa maissa. Näissä voi parlamentin enemmistö yksinkertaisella äänestyksellä antaa epäluottamuslauseen hallitukselle ja siten saada aikaan hallitusvaihdoksen. Diktatuurihallituksesta sensijaan ei ole mahdollisuutta vapautua muuten kuin verisen kansalaissodan kautta. Että diktatuurimaissa lopulta päädytään tämmöiseen lopputulokseen tuntuu olevan välttämätöntä.

Nämä ovat kuitenkin vain ulospäin näkyviä eroavaisuuksia. Jos katsomme miten kumpikin käytännössä toimii, niin huomaamme, miten valtavan suuri kuilu niiden välillä todellisuudessa on. Kansanvalta ei ole nimittäin pelkkä käsite, vaan kappale elävää elämää. Se tarjoo jokaiselle kansalaiselle mahdollisuuden vapaasti ajatella ja toimia. Sen sijaan diktatuurimaan kansalainen ei ole vapaa, kaikki se, mille vapaassa yhteiskunnassa annamme arvoa, puuttuu häneltä. Hänellä ei ole yhdistymis-, kokoontumis- eikä painovapautta, joiden puolesta maailmassa on niin paljon taisteluita käyty. Hän tuskin voi vapaasti ajatellakaan, vielä vähemmin tuoda ajatuksensa julki. Sanomalehdistö on kahlehdittu ja tiedekin on valjastettu palvelemaan vallassaolevaa ajatussuuntaa. Kaikki on "yhdenmukaistettua". Diktaattori ajattelee ja toimii kansan puolesta. Joka ei tähän alistu löytää itsensä pian keskitysleirissä, jossa hänelle opetetaan miten semmoisessa valtakunnassa on eletävä.

Tämä on orjan elämää, johon ei luulisi minkään kansan enää nykyoloissa haluavan alistua. Ja varmaa lienee, että jos ne kansat, jotka tähän asemaan ovat joutuneet, olisivat aikanaan aavista-

neet, mikä kohtalo niitä odottaa, ne olisivat asettuneet päättävästi puolustamaan vapauttaan. Kaappauksen tapahduttua se on liian myöhäistä, sillä aseilla pidetään tyytymättömät kurissa. Ne voivat vain odottaa tapahtumain kulun avaavan kansalaisten silmät huomaamaan, mihin on jouduttu, ja siten jouduttavat vapautuksen hetken koittamista.

Paitsi omille kansalaisille ovat diktatuurit suurena vaarana myöskin toisille valtakunnille ja maailmanrauhalle. Siitä on meillä aivan tuoreita kokemuksia. Yrittäähän erään tällöisen valtakunnan päämies paraillaan, uhmaten maailman yleistä mielipidettä, lopettaa erään Kansainliiton jäsenvaltion itsenäisyyden ja vapauden, siten tietoisesti rikkoen allekirjoittamiaan sopimuksia. Vanhan reseptin mukaan koetetaan sisäisiä epäonnistumisia peittää hyökkäävällä ulkopolitiikalla. Mitä useammalla tunkiolla tällöinen kukko kiekuu, sitä suurempi kukkotappelin vaara on olemassa.

Te olette saaneet elää rauhallisissa oloissa ja olette vain sanomalehtien ja kirjallisuuden avulla voineet seurata kansanvallan ja diktatuurin välistä taistelua toisissa maissa. Teillä ei senvuoksi voi olla täydellistä käsitystä siitä, miten raskaaksi se voi käydä. Me Pohjanlahden toisella puolen elävät olemme saaneet jonkun verran omakohtaista kokemusta tämälapsaisesta taistelusta. Me olemme syksystä 1929 saakka saaneet olla jatkuvassa taistelussa diktatuuriin pyrkivien piirien kanssa. Sehän oli meikäläisen lapuanliikkeen päämäärä, vaikka se alussa verhosikin pyrkimyksensä kommunismin vastustamisen vaippaan, saaden siten suurimman osan porvarillisia aineksia houkutelluksi mukaansa. Suomalaisen sosialidemokratian suureksi kunniaksi on luettava, että se hetkeäkään epäröimättä alusta alkaen on ollut tarmokkaasti vastustuskannalla näitä diktatuuripyrkimyksiä vastaan. Tämä taistelu ei ole ollut helppoa, varsinkaan kun hallituskin alkuaikoina ryhtyi lapuanliikettä tukemaan. Monet uhrit onkin puolueemme saanut kantaa kansanvaltaa puolustaessaan. Vähitellen kävivät diktatuurimiesten pyrkimykset selviksi myös kansanvaltaisesti ajatteleville porvarillisille ryhmille ja nämä luopuivat antamasta kannatustaan äärimmäisille oikeistoaineksille. Varsinkin senjälkeen kun diktatuurimiehet olivat siirtyneet avoimen kapinayrityksen kannalle, joka varsin nolosti päättyi tunnettuun Mäntsälän tapaukseen, oli repeämää porvarillisessa rintamassa mahdoton välttää. Lopullisen käänteen saivat aikaan vuoden 1933 vaalit, jotka toivat sosialidemokraattiselle puolueelle suuren vaalivoiton ja tekivät sille entistä tehokkaamman vastarinnan mahdolliseksi. Nytemmin voimmekin jo pitää näitä diktatuuripuuhiä

voitettuna kantana, vaikka eräs pienoinen ryhmä koettaakin niiden hyväksi toimia, tosin ainakin toistaiseksi parlamentaarisella pohjalla ja puolueeksi järjestäytyneenä, sensijaan että alkupe-
räinen lapuanliike toimi salaperäisenä kansanliikkeenä, jonka voimia ulkopuolinen ei voinut tarkalleen arvioida. — Kansanval-
lan puolustaminen on siten mahdollista ja vieläpä semmoisessakin maassa kuin Suomessa, jossa viime vuosikymmenien monet vaihtelut ovat estäneet samanlaisen pysyvän tasapainotilan syntymistä kuin Skandinavian maissa. Tämä puolustustaistelu on sitonut kaikki meidän voimamme estäen meitä riittävällä tarmolla toimimasta työväenluokkaa hyödyttävien uudistusten hyväksi. Me olemme kuitenkin tietoisia siitä, että ensin on kansanvaltainen järjestelmä ja kansalaisvapaudet turvattava ennenkuin minkäänlainen vakava toiminta sosialismin hyväksi on mahdollinen.

Arvattavasti jokainen kansanvaltaisen järjestelmän ystävä on valmis myöntämään, että silläkin niinkuin kaikella inhimisellä, on omat vajavaisuutensa. Se on kehityksen alainen kuten kaikki muukin. Niinpä ei tätä nykyä enää voisi ajatellakaan sentapaista alkuperäistä kansanvaltaa, jota aikaisemmin noudatettiin eräissä Sveitsin kanttooneissa, missä kansa yhteisiin kokouksiin kokoontuneena lausui painavan sanansa ratkaistavana olevista asioista. Nykyaikaisen valtion tehtävät ovat suunnattomasti laajentuneet ja ovat siten aivan toisenlaiset kuin esim. vielä puolisen vuosisataa takaperin. Ja varsinkin viimeiset vaikeat vuodet ovat asettaneet valtiolle toisinaan suorastaan voittamattomilta näyttäviä vaikeuksia. Mutta nämäkin on voitettava ja valtakunnan asiat on hoidettava niin, että kansalaiset tuntevat olonsa varmaksi ja elämismahdollisuutensa turvatuiksi. Tässä mielessä kansanvaltainen hallitusjärjestelmäkin on alituksen kehityksen alainen. Sen on tarpeen vaatiessa luotava itselleen kaikki ne organit, joita se asiain hoitoa varten tarvitsee. Se on vapaiden ihmisten elämään soveltuva ja sitä on senvuoksi suojeltava. Se nojautuu koko kansaan ja ottaa sen enemmistön mielipiteen huomioon. Sen juuret ovat siten syvästi maassa kiinni. Se on senvuoksi myöskin vakavampi eikä heilahtele päähänpistojen ja oikkujen mukaan kuten helposti tapahtuu pienempien piirien mielivaltaisesti ratkaistessa asiat. Siten se vaihtelee vain sikäli kuin kansan mielipiteissä tapahtuu muutoksia, mikä tavallisesti tapahtuu hitaasti ja varmasti. Sen johdosta se myös paraiten takaa kansan kokonaisuuden edut. Kun sen vaihtoehtona ei ole muuta kuin harvainvaltainen diktaattori, joko kommunistiseen tai fascistiseen malliin, ei valinta todella ole vaikea. Kumpikin viimeksimainituista merkitsee itse asiassa samaa, vaikka erilaisessa astiassa tarjottuna. Kumpikin

orjuuttaa kansan ja senvuoksi emme me vapaan Pohjolan asukkaat halua kumpaakaan nautittavaksemme.

Tässä tilaisuudessa on Pohjolan nuorisoo ottanut lausuaksensa painavan sanansa kansanvallan puolesta. Tietysti tämä asia ei ole mikään yksinomaan nuorisoa koskeva, mutta silti on ilahduttavaa nähdä, että pohjoismaiden nuorisoo on selvillä asiasta ja haluaa puolestaan ryhtyä aktiiviseen toimintaan kansanvaltaisista perinteistä puolustaakseen. Tulevaisuushan kuuluu nuorisolle ja sen on aikanaan astuttava kantamaan vastuuta maan asiain hoidosta. Senvuoksi onkin joka maassa syytä panna merkille mitkä polkuja nuorisoo kulkee ja sen mukaan arvostella maan tulevaisuutta. Haluan käyttää tätä tilaisuutta onnitellakseni Ruotsia siitä, että sillä vahvassa ja toimintakykyisessä sosialidemokraattisessa nuorisoliitossaan on luja lupaus nykyisen kehityksen jatkumisesta myöskin tulevaisuudessa. Tämä nuorisoliitto, jossa on yli satatuhatta jäsentä, on takeena siitä, että puolueen nykyiset ihanteet tulevat säilymään. — Valitettavasti en voi yhtä optimistisesti katsella oman maani nuorisoon kehitystä. Työläisnuorisoo tosin tuntee velvollisuutensa, mutta sensijaan on maamme opiskelevan nuorisoon keskuudessa taantumuksellisilla virtauksilla hyvä maaperä. Kun tästä nuorisosta aikanaan tulee lähtemään maan virkamiehistö ja opettajakunta, katselemme jonkin verran huolestuneina sen vastaista elämään astumista.

Kutsuessaan Pohjolan maiden nuorisoa tähän tilaisuuteen on Ruotsin sos. dem. nuorisoliitto antanut tälle tilaisuudelle nimen: ”pohjoismaisen kansanvallan päivä”. Tämä nimitys jo karakterisoi pohjoismaiden suhtautumisen tähän nykypäivien hallitusjärjestelmiä koskevaan riitakysymykseen. Pohjoismaat ovat vanhaan kansanvallan luonnollisia kannattajia. Täällä Pohjolassa on niinhyvin talonpoika kuin työläinen aina ollut vapaa eikä ole sietänyt itsevaltioiden komentavan itseään. Tämän vapaudenkaipuunsa pohjoismaat ovat edelleenkin säilyttäneet ja toivottomalta tuntuu minkäänlaisen diktatuurin pystyttäminen näiden maiden rajojen sisäpuolelle. Ne voivat siten olla hyvänä esimerkkinä muulle maailmalle siitä miten kansanvapautta on säilytettävä ja suojeltava. Ja vieläkin enemmän. Nämä maat eivät toimi vain demokraattisella pohjalla, vaan vieläpä sosialidemokraattisen johdon alaisina. Ei liene pelkkä sattuma, että kolme Skandinavian maata tällä hetkellä ovat ainoat maat maailmassa, joissa sosialidemokraattinen hallitus johtaa kansansa kohtaloita. Ne ovat siten osoittaneet, että demokraattinen perusta on välttämätön ennenkuin sosialismilla on toimintamahdollisuuksia. Jotta pohjoismaiden kvartetti, josta juhlapuheissa viime aikoina usein

on mainittu, olisi täydellinen, täytyisi Suomenkin voida kuulua tähän loistavaan seuraan. Valitettavasti emme tällä hetkellä voi vielä täyttää tätä toivomusta, mutta koetamme ensi vuonna toimeenpantavissa valtiollisissa vaaleissa tehdä parhaamme hankkiaksemme taaksemme riittävän kannattajajoukon voidaksemme astua hallituksesta käsin maan asioita johtamaan. Samalla meillä tulee olemaan tilaisuus tehdä lopputili diktatuuriin pyrkivien piirimme kanssa, jotka eivät ole häikäilleet yrittämästä lainsäädäntöteitse saada sos. dem. puoluetta muka maanpetoksellisena lakkautetuksi.

Se tulee olemaan meidän panoksemme taistelussa kansanvallan puolesta.

Skandinavisen yhteistyön merkitys

Puhe Helsingin Työväentalossa kolmen pohjoismaisen pääministerin (Hansson — Ruotsi, Nygaardsvold — Norja ja Stauning — Tanska) vieraillessa 8. 12. 1935.

Arvoisa juhlayleisö!

Tämä juhla poikkeaa huomattavalla tavalla tässä talossa tavallisesti vietetyistä juhlistamme. Sitä osoittaa jo sille annettu vaativa nimikin: ”Pohjoismainen yhteistyöjuhla”. Sille antaa erikoisleiman se seikka, että täällä on kaikista pohjoismaista saapuvilla runsaasti huomattavia edustajia, jotka ovat saapuneet maahamme yhteistyön merkeissä, tosin päätarkoituksena neuvotella pohjoismaiden työväkeä koskevista asioista. Vieraittemme joukossa on useita naapurimaiden hallitustenkin jäseniä, mm. kolmen skandinaavisen maan pääministerit, jotka ovat täällä hyväntahtoisesti esittäneet tervehdyksensä. Juhlan luonteesta ja ennen kaikkea sen osanottajista riippuen juhlamme ei ole tavallinen puoluejuhla, vaan on sen ohjelma omistettu pohjoismaisen yhteistyön korostamiselle.

Tämmöistä yhteistyötä on jo pitemmän ajan kuluessa ollut olemassa pohjolan maiden työväen järjestöjen kesken. Niin hyvin työväen valtiolliset kuin varsinkin ammatilliset järjestöt ovat jo kauan olleet läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään, saavuttaen siinä hyviä tuloksiakin. Veljesjärjestöjemme edustajien saapuminen maahamme on tapahtunut näissä merkeissä. Tämän yhteistyön jatkaminen ja edelleen kehittäminen on tärkeä tehtävä, jota ei ole oikeus laiminlyödä. Kansainvälinen työväenliike

on tulevaisuuden tekijä ja sen vuoksi on tärkeätä rakentaa yhteisymmärrystä samoin ajattelevien kesken koko maailmassa.

Mutta tällä kertaa emme juhli yksinomaan työväenluokan yhteistoiminnan merkeissä. Tämäniltaiset puheemme tähtäävät pitemmälle. Niissä puhutaan Pohjolan kansojen välisen yhteistyön mahdollisuuksista.

Kansojen välisestä yhteistyöstä puhuminen kuulostaa kauniilta juhlapuheissa. Siitä puhutaan usein valtiomiestenkin välisissä keskusteluissa ja Kansainliiton koko toiminta pohjautuu tähän ajatukseen. Sikäli kuin pohjoismaista on kysymys, on tämä aihe jo kauan täälläkin ollut juhlapuheiden aiheena. Onpa sitä vakavammissakin tilaisuuksissa teroitettu mieliin, kuten viimeksi viime viikon eduskuntakeskusteluissa hallituksen ja eri ryhmien edustajien taholta. Kauneimman muodon ajatukselle tästä yhteistyöstä on ehkä antanut Ruotsin ulkoministeri Sandler verratessaan eräässä puheessaan neljää pohjoismaata kvartettiin, jonka esiinloihtimat sävelet sopusuhtaisesti sointuvat, kenenkään silti olematta johtavassa asemassa.

Tämä on kuitenkin ala, jolla on vaikea päästä juhlapuheita pitemmälle. Karuun todellisuuteen siirrettynä ajatus kohtaa monia vaikeuksia. Erinäisillä aloilla sitä tosin on helppo toteuttaa, kuten esim. kulttuuriyhteyden alalla. Samoin on monien muidenkin erikoisalojen verraten helppoa lähestyä toisiaan. Mutta niin pian kuin ajatellaan esim. taloudellista yhteistyötä laajemmassa mittakaavassa, yhteisiä ulkopoliittisia suuntaviivoja, tai, kuten joidenkin mielissä väikkyy, yhteisiä puolustusmenetelmiä, ymmärtää hyvin, ettei tällaisia ajatuksia ole helppo toteuttaa.

Ensinnäkin on selvää, että joidenkin kansojen välisestä lähene misestä tai kiinteämmästä yhteistyöstä puhuttaessa täytyy sille olla olemassa sopivia edellytyksiä. Ennen kaikkea on olojen kussakin kysymykseen tulevassa maassa oltava suunnilleen samantaisia ja kansojen ajatustavan myös lähennellä toisiaan. Kahden jyrkästi vastakkaisen ajatusmaailman välillä ei voi ajatella mitään luottamuksellista lähenemistä. Vai voisiko joku kuvitella semmoista esim. jonkin demokratian pohjalla olevan ja toiselta puolen jonkin diktatuurimaan välillä. Niiden kesken voi korkeintaan tulla kysymykseen tilapäinen yhteisten etujen tavoittelu.

Tässä suhteessa on naapurimaillamme, kolmella skandinaavisella maalla, useita luonnollisia edellytyksiä olemassa. Jo niiden maantieteellinen asema ja verraten lähellä toisiaan olevat kielet tekevät lähenemisen ei vain mahdolliseksi, vaan suorastaan johtavat siihen. Kun tähän lisäksi tulevat yhteinen historiallinen men-

neisyys ja muistot, ei kukaan hämmästy nähdessään näiden maiden harjoittavan keskenään läheistä kanssakäymistä monella alalla.

Mutta mitä mahdollisuuksia Suomella on pyrkiä tähän kunnioitettavaan skandinaaviseen seuraan? Eihän Suomi kuulu maantieteellisesti Skandinaviaan. Sen kansan enemmistö puhuu toista kieltäkin kuin toisten pohjoismaiden kansat, ja kieli on kuitenkin ajatusten välittäjä ja sen kautta tärkeä tekijä.

Voimmehan tosin viitata siihen, että valtiollisesti olemme monen vuosisadan aikana kuuluneet Skandinaviaan ja että meillä tämän johdosta on pitkäaikainen yhteinen historia ja paljon yhteisiä arvokkaita muistoja. Maamme on tänä aikana joutunut paljon saamaan ja myös paljon antamaan. Veren siteitäkin on tällöin runsaasti solmittu.

Mutta eivät yhteiset historialliset muistot eivätkä veren siteet yksinään riitä, vaan tarvitaan muutakin, ennen kuin mitään pysyvää yhteistoimintaa voidaan rakentaa. Ennen kaikkea täytyy pohjana olla yhteisten etujen valvomisen tarve. Ellei yhteisestä toiminnasta ole odotettavissa huomattavia etuja, ei sillä ole suuriakaan mahdollisuuksia johtaa tuloksiin. Onko niitä tässä tapauksessa odotettavissa, siitä siis oikeastaan on kysymys.

Mielestäni on. Kaikki pohjoismaat kuuluvat pienten kansojen perheeseen samalla maantieteellisellä alueella. Kaikki ne haluavat elää rauhassa ja rauhassa kehittää kansojensa hyvinvointia. Erikseen otettuina ne voivat sängen vähän vaikuttaa maailman menoon, mutta yhdessä ne jo muodostavat huomattavan ryhmän Euroopan valtojen konsertissa, ryhmän, jonka mielipiteitä ei kokonaan voida sivuuttaa. Mikään niistä ei halua heittäytyä jonkin suurvallan vanaveteen ja semmoisen vasallina sekaantua suurvaltojen keskinäisiin etutaisteluihin. Sen sijaan ne voivat luottamuksella lähestyä toisiaan, varmasti tietäen, ettei kukaan niistä halua toistaan sortaa. Valvottavien etujen yhtäläisyys on siis melkoinen jo ulkopoliitikassakin.

Taloudellisella alalla ei myöskään ole vaikea osoittaa, että lähenemisestä ja yhteisistä menetelmistä on kaikille asianomaisille suurta hyötyä. Tämä on moneen kertaan voitu todeta niissä neuvotteluissa, joita tässä mielessä on käyty. Useat erikoisalat ovatkin jo päässeet verrattain pitkälle yhteisissä neuvotteluissa.

Mitä taasen pohjoismaissa vallitseviin oloihin tulee, voi jo vähäisellä tutustumisella todeta, että ne suurin piirtein ovat samanlaisia. Matkustellessaan näissä maissa tuntee kaikkialla olevansa kuin kotonaan, ja se kai on varmin merkki siitä, että liikumme samanlaisella pohjalla. Ennen kaikkea on tärkeätä korostaa sitä,

että demokratiolla kaikissa pohjoismaissa on vahvat juuret ja että ne siinä suhteessa edukseen eroavat useista muista Euroopan maista. Kun Suomi on valtiomuodoltaan tasavalta ja skandinaaviset maat sen sijaan monarkioita, luulisi meidän täällä Suomessa kulkevan kerrassaan etunenässä sikäli kuin kansanvallasta ja tasa-arvoisuudesta on kysymys. Valitettavasti meidän on melkoisessa määrässä tingittävä tästä käsityksestä. Skandinaaviset naapurimme ovat nimittäin voineet osoittaa, että monarkisesti hallittu maa voi monessa suhteessa olla esikuvana tasavaltaisesti hallitulle. Emmehän me Suomessa ole vielä ennättäneet riittävässä määrässä vakiinnuttaa kansanvaltaisia perinteitämme. Sen sijaan nämä perinteet ovat naapurimaissamme jo niin vakiintuneet, että maailmassa tuskin voi osoittaa maata, jossa kansanvaltaisuudella olisi lujempaa maaperää. Niissähän ei vain demokratia, vaan myös s o s i a l i demokratia on vahva. Sosialidemokraattiset puolueet ovat astuneet johtoon ja voivat nojautua vahvoihin ammatillisiin järjestöihin. Niille on myös onnistunut luoda silta niiden esteiden yli, jotka tavallisesti erottavat toisistaan työläisen ja talonpojan. Sen johdosta ne ovat voineet luoda vahvan ja luotettavan rintaman kansanvallan turvaksi.

Meillä Suomessa olot eivät ole kaikissa suhteissa yhtä onnellisia. Maamme monivaiheinen historia ei ole antanut meille tilaisuutta samalla tavalla vapaasti kehittää perinteitämme kuin on ollut mahdollista vapaammassa maassa. Venäjän vallan aika ei ollut omiaan kasvattamaan kansassamme niitä ominaisuuksia, joita kansanvaltaisessa maassa kaivataan. Asemamme itsenäisenä valtiona on vasta äskettäin saavutettu, emmekä sen kuluessa ole vielä ennättäneet riittävässä määrässä vakiinnuttaa olojamme.

Olemme sitä paitsi saaneet kestää useita vaikeita sisäisiä sairauksia, jotka ovat kansaamme heikentäneet. Kansalaissota kylvi keskuuteemme vihaa ja eripuraisuutta, ja sen jälkiseuraukset tuntuvat yhä vieläkin monella alalla. Sisäpolitiikkaamme ovat vaivanneet myöhemmin sekä kommunistinen että fascistinen saastutus, heikentäen nekin osaltaan kansanruumistamme. Ajoittain poliittinen taivaamme kaiken tämän johdosta on ollut synkänpuoleinen.

Nämä kielteiset puolet eivät koskaan ole horjuttaneet uskoamme siihen, että kansamme vaellus kansanvaltaisella tiellä tulee jatkuamaan. Päinvastoin on vahva uskomme se, että tätä kansaa ei koskaan saa tältä tieltä poikkeamaan, ei kommunistista eikä fascistista diktatuuria kohden. Maamme työväki on pohjiaan myöten kansanvaltainen, eikä talonpoikaisluokkamme ikinä suostuisi alistumaan orjan elämään. Ne pienet piirit, jotka mahdollisesti

jotakin muuta suuntaa haaveilevat, ovat niin vähämerkityksellisiä, ettei niille kannata arvoa antaa. Tällä hetkellä voimmekin todeta, että vaikeutemme tällä alalla on voitettu ja että me turvallisina vaellamme kansanvaltaisuuden varmaa polkua.

Kun on ollut kysymys lähemmästä yhteistyöstä skandinaavisten naapurimaiden kanssa, on voitu todeta tällä ajatuksella olevan hyvä kaikupohja maassamme, puolue- tai muista rajoista riippumatta. Varsinkin on maamme työväenluokka tätä lähentymistä harrastanut. Se on suurella ihailulla seurannut puoluetoveriensa ponnistuksia läntisissä naapurimaissa. Se on iloinnut jokaisesta voitosta, minkä näiden valtiolliset ja ammatilliset järjestöt ovat saavuttaneet. Se on asettanut itselleen tämän toiminnan esikuvaksi, jota se koettaa omassa maassaan toteuttaa. Täältä käsin ollaan siis valmiita tarjoamaan ystävän kättä, ja toivotaan, että se myös vastaanotetaan.

Ennen kuin luottamuksellinen yhteistoiminta voidaan pysyväisesti aikaansaada, on tietenkin välttämätöntä, että joka taholla koetetaan poistaa semmoisia häiritseviä tekijöitä, jotka voisivat vaikeuttaa luottamuksellisten välien vakiintumista. Emmehän voi kieltää, etteikö semmoisiakin olisi ollut. Meidän maamme osalta on varmaankin täällä käyty kieli- ja kansallisuusriita usein aiheuttanut väärinymmärryksiä. Maassammehan elää rinta rinnan kaksi kansallisuutta: suomalainen kansanainees suurena enemmistönä ja ruotsalainen kansanainees piienänä vähemmistönä. Tähän vähemmistöön lukeutuvan yläluokan käsissä on aikanaan ollut johtoasema niin hyvin sivistyksellisessä kuin taloudellisessä ja valtiollisessa suhteessa. Kun tämä olotila on muuttunut, kun enemmistö useilla aloilla on astunut sille luonnostaan kuuluvaan asemaan, on tämä herättänyt pettymystä vähemmistön keskuudessa. Kehitys on kuitenkin ollut luonnollinen eikä sitä ole syytä valittaa.

Emme voi kuitenkaan sivuuttaa sitä, että maassamme esiintyy pyrkimyksiä, jotka toteutettuina merkitsisivät vähemmistön sortoa. Näitä pyrkimyksiä ei ole syytä tukea eikä sallia niiden johtavan tuloksiin. Suomea puhuvalle kansanosalle riittää, kun se saavuttaa omalle kielelleen sille oikeudella kuuluvan aseman. Ei ole järkevää osoittaa isäntävaltaansa siten, että ryhtyy sortamaan vähemmistönä olevaa kansanosaa. Varsinkaan maamme työväen keskuudessa ei tässä suhteessa ole muuta kuin yksi mieli vallalla, ja se onkin valmis puolestaan suojaamaan vähemmistö-kansallisuuden kaikkia oikeutettuja toivomuksia. Tämä sisäistä elämäämme häiritsevä ja suhteitamme ulospäinkin vaikeuttava kysymys on joka tapauksessa poistettava päiväjärjestyksestä

molempia kansanaineksia kohtuullisesti tyydyttävällä tavalla. Lukisin tämänkin yhdeksi luottamuksellisen yhteistyön edellytykseksi.

Mutta olkoon muut edellytykset miten hyvät tahansa, niin ilman demokraattista perustusta ei kansojen välisellä yhteistyöllä ole riittävän varmaa pohjaa. Diktaattorit elävät mielijohteittensa varassa. Heidän rauhanrakkauteensa ja vakavan poliittisen tasapainotilan hakemiseensa ei voi luottaa. Sen sijaan voi aina olla varma, että kansat rakastavat rauhaa, järjestystä ja vakavia oloja sekä että ne toivovat ystävällisiä ja rauhallisia suhteita naapureihinsa. Tässä suhteessa tarjoavat pohjolan kansat yhteistyön menestymiselle suurempia mahdollisuuksia kuin ehkä mitkään muut kansat maailmassa. Täällä pohjolassa on kansanvallalla vakava ja luja tyyssijansa. Siltä pohjalta on helppo rakentaa, siitä olkoon tämä meidän juhlanmekin lujana takeena.

Muutamia kuukausia takaperin Malmössä pidetyillä ”demokratian päivillä” eräs puhuja rohkeni lausua toivomuksen, että ennen pitkää luja demokraattinen pohjatuuli alkaisi puhalttaa Skandinaviasta käsin ja lakaisisi eteläisempien maiden sekavat valtiolliset pilvet hajalleen. Tähän toivomukseen voimme yhtyä, lisäten korkeintaan toivomuksen, että sama tuuli suuntautuisi myös itäänpäin, levittäen demokraattisia aatteita siihenkin suuntaan. Se tulisi suuresti helpottamaan kansojen välistä yhteistyötä laajemminkin alueilla.

Demokratia Pohjolan kansojen ihanteena

Puhe 'pohjoismaisen kansanvallan' päivillä Turussa 26. 6. 1938.

Täällä on tänäpäivänä pidetty monta hyvää ja lennokasta puhetta. On vakuuttavasti todistettu kansanvallan puolesta. Eivätkä todistajat ole olleet mitään tuntemattomia, maantieltä haalittuja miehiä. Päinvastoin on heillä mitä suurin pätevyys esiintyä tässä asiassa. Hehän tulevat maista, joissa kansanvallalla on pitkäikäiset ja lujat juuret. Ja itse he kukin omassa maassaan ovat siinä asemassa, että he tietävät mitä he puhuvat.

Mitäpä voisi tähän enää lisätä Suomen puolesta?

Suomihan on tähän asti ollut huomattavasti erilaisessa asemassa. Eihän meillä itsenäisyyskään ole vallan pitkäikäinen — kak-

sikymmentä vuotta on sitä kestänyt — ja tänäkin aikana on tapahtunut monenlaista, mikä ei suinkaan ole ollut omiaan kasvattamaan kansanvaltaista mielialaa vahvemmaksi. Meillä ovat tänä aikana hääränneet sekä kommunistit että diktatuurimiehet. Ja oikeistokin on meillä pyrkinyt omalaatuisen päämäärään, sosialidemokraattien, siis $\frac{2}{5}$ osan kansasta, saattamiseksi toisen luokan kansalaisten asemaan. Eipä senvuoksi ole ihmeteltävää, jos mainemme kansanvallan vartijoina ei rajojemme ulkopuolella ole varsin mairitteleva. Ulkona epäillään usein olojemme vakavuutta ja kysytään, onko Suomi kansanvaltainen maa? Onko täällä selvitetty kommunistien ja diktatuurimiesten hankkeet ja tehty niiden uusiutuminen mahdottomaksi? Onko Suomi edes itsenäinen maa vai kulkeeko se jonkun suurvallan vanavedessä ottaen sieltä vastaan määräyksiä? Tämmöisiä epäluuloja kytee meihin nähden toisissa maissa ja tämäntapaisia kysymyksiä esitetään.

Onko Suomi näin ollen oikeutettu esiintymään todistajana kun on kysymys kansanvallan eduista?

Tähän tahtoisin vastata, että jos kukaan niin juuri Suomi on oikeutettu tässä asiassa esiintymään. Se on oikeastaan aivan kuin kutsuttu kantamaan kortensa kekoon kun keskustellaan siitä, mikä hallitusjärjestelmä on paras.

Meillähän on tässä asiassa kokemuksia, jopa varsin runsaassa määrässä. Toisille pohjoismaille on kansanvaltainen hallitusjärjestelmä tullut jotenkin ilmaiseksi, tasaisen kehityksen kautta. Se on tullut nykyiselle polvelle ikäänkuin varakkaalta isältä saatu perintö, jota voi huolettomana nauttia. Ja tunnettuahan on, etteivät perintörahat koskaan tunnu yhtä arvokkailta kuin itse hankitut. — Suomi sitävastoin on saanut taistella nykyisen asemansa puolesta. Monenlaisten vaiheiden kautta täällä tämän sukupolven eläessä on voitu siirtyä rajattoman itsevaltiuden tilasta todelliseen kansanvaltaiseen järjestelmään. Se on siten itse hankittua ja senvuoksi kaksin verroin arvokas. Siitä ei senvuoksi myöskään tulla luopumaan.

Halumme säilyttää kansanvaltainen hallitusjärjestelmä on sitä lujempi, kun ajattelemme mitä olisi pantava tilalle, jos siitä hylättäisiin luopua. Se merkitsisi sitä, että tällöin astuttaisiin diktatuurijärjestelmään, kannattamaan sitä toista maailmankatso- musta, joka nykyään kaikkialla taistelee itselleen maaperää, eräissä maissa tässä pyrkimyksessään onnistuenkin.

Mitä on diktatuuri? Mitä siirtyminen siihen merkitsisi?

Diktatuurijärjestelmä ottaa kansalaisilta pois näiden tärkeimmät oikeudet. Kansalaisella ei sen vallitessa ole mitään sanomista

valtakunnan asiain hoidossa. Niistä päättäminen siirtyy yhden miehen tai pienen ryhmän käsiin. Samalla kansalaiset menettävät kaikki ne oikeudet, joille kansanvaltaisessa maassa annetaan suuri arvo ja merkitys. Koska arvostelua ei voida sallia, ei ole olemassa vapaata sanomalehdistöä, ei puhe- eikä kokoontumisvapautta. Puolueet hävitetään, kaikki muut paitsi hallitseva puolue. Diktatuuri sanoo taistelevansa puoluejärjestelmää ja sen seurausta, puoluehajanaisuutta vastaan. Se tahtoo tehdä kansan yhtenäiseksi ja voimakkaaksi. Siinä se näennäisesti onnistuu; ovathan diktatuurimaat yhtenäisiä eikä niistä soraääniä kuulu.

Mutta millä hinnalla tämä kaikki tapahtuu?

Siitä on meillä tällä hetkellä runsaasti tuoreita todistuksia. Olemme nähneet minkälaisiksi olot näissä maissa ovat muodostuneet. Kansalaiset ovat menettäneet niissä vapautensa, sen ominaisuuden, jota pohjolan kansat arvostavat yli kaiken muun. Entisistä vapaista kansalaisista on tullut miltei orjan asemassa olevia, jotka eivät saa edes ajatella vapaasti, saati tuoda ajatuksiaan julki. Ne pysyvät koossa vain terrorin avulla. Kohdistukseen kansalaisten huomion pois ikävistä sisäisistä oloista diktatuurin täytyy alati keksiä joku kansanvihollinen N:o 1, jota vastaan kansalaisten viha kohdistetaan. Se on milloin juutalainen, milloin kommunisti, milloin trotskilainen. Ne elävät vihan voimalla; alati pidetään kansalaisten huomio vireillä jotakuta sisäistä vihollista vastaan.

Kun tämä ei riitä, tarvitaan myös voimakasta ulkopoliittikkaa, jossa viha kohdistetaan johonkin ulkopuoliseen viholliseen. Tavoiteltu kansallinen voimakkuus viettää tässä suurimpia riemuvoittojaan. Harjoitetaan diktatuuripoliittikkaa myös ulospäin. Kun tämä ei käy tavallisin keinoin, joudutaan pelaamaan korkeata pokeripeliä, jossa maailman rauha jatkuvasti on veitsen terällä. Viime aikoina vireillä ollut keskustelu tulevasta suursodasta on yksinomaan tästä aiheutunut. Seurauksena on ollut suuri epävarmuus taloudellisessa elämässä samoinkuin kaikkialla käynnissä olevat äärettömät sotavarustelut, jotka näännyttävät kansoja raskeilla rasituksilla aivan hyödyttömään tarkoitukseen.

Tämmöiseksi muodostuu kansallinen yhtenäisyys diktatuurimaissa. Siitä muodostuu alituinen sodan vaara ja este kansainväliselle yhteiselämälle. Onko mitään järkeä koota kansa tällä tavalla yhtenäiseksi ja muodostaa siitä räjähdysaine kansainvälisessä elämässä?

Diktatuuri on hätätilaratkaisu ja ohimenevä ilmiö. Sillä ei pitkäksi aikaa voida auttaa asioita raiteilleen. Se organisoii väkival-

lan ja tappaa täten vähitellen kaiken itsenäisen elämän yhteiskuntaruumiissa. Tämmöisiä draamoja on aikaisemminkin näytelty ihmiskunnan historiassa. Diokletianus ja Konstantin koettivat aikoinaan palauttaa Rooman suurvalta-aseman diktatuurin ja terrorin avulla ja jouduttivat tällä vain valtakunnan häviötä.

Kansanvallan tie on toinen. Sekin haluaa koota kansat yhtenäisiksi ja vahvoiksi. Se pyrkii kuitenkin tähän päämäärään toisella tavalla. Se vetoaa ihmisten vakaumukseen ja luottaa kasvatuksen voimaan. Se sovittelee eri yhteiskuntapiirien kesken eikä väkivaltaisesti hanki etuja yhdelle piirille toisten kustannuksella. Sen saavuttamat tulokset eivät ehkä aina ole niin nopeita ja äkkinäisiä kuin yhden miehen käskyn nojalla hankitut, mutta ne ovat sitä pysyvämpiä. Sovittelevan menettelynsä avulla kansanvalta rakentaa rauhaa ja yhteistuntoa oman kansan keskuudessa. Se taasen on välttämätöntä ennenkuin voi toteuttaa paljon vaativamman tehtävän: rakentaa rauhaa ja yhteistyötä kansojen kesken. Täten on kansanvallan valtiollisena elämän muotona rauhanprobleemin pysyvän ratkaisun välttämätön edellytys.

Meidän tämänpäiväistä juhlatilaisuuttamme on vaativalla nimellä sanottu kansanvallan päiväksi. Se voi täydellä oikeudella kantaa tätä nimeä. Onhan tämä tavallaan ainutlaatuinen tilaisuus. Täällä on neljä kansanvaltaista kansaa edustettuna ja vieläpä niin pätevällä tavalla kuin hallitustensa jäsenten kautta, joukossa kansallisen politiikan johtajia. Joskin näillä mailla on paljon yhteistä, on niillä huomattavia erikoispiirteitäkin. Varsinkin niiden talous lepää erilaisilla perusteilla. Suomelle antaa erikoisleiman sen metsät, jotka vesivoimien ohella muodostavat sen rikkauden lähteen. Ruotsi saa metsiensä ohella runsaista malmikentistään huomattavat tulot. Norjan kansa elää kalastuksesta ja merenkulusta ja Tanskalle muodostaa maanviljelys tärkeimmän elinkeinon. Kaikki ovat kuitenkin yksimielisiä siinä, että ne haluavat rauhassa kehittää näitä elinkeinojaan pyrkimättä sortamaan toisiaan. Kaikki ovat samalla yksimielisiä siitä, että tämän kehityksen täytyy tapahtua kansanvallan pohjalla. Kaikissa on edelleen tällä hetkellä sosialidemokratia mukana maan asiain johdossa, missä yksinään kuten Norjassa, missä taasen yhdessä toisten kansanvaltaisten puolueiden kanssa. Näiden kansojen kesken ei tämän johdosta olekaan mitään vastakohtia, ei taloudellisia eikä valtiollisia. Ne ovat kaikki rauhanrakentajia.

Pohjola onkin tämän johdosta suorastaan erikoisasemassa maailmassa. Tähän seikkaan on kiinnitetty huomiota muuallakin ja tämän erikoishuomion Pohjola ansaitseekin. Koettakaapa kuvitella neljää muuta maata -- oikeastaan viittä, sillä Islanninkin voi

laskea samaan ryhmään kuuluvaksi, vaikkei sillä matkan pituuden vuoksi ole tilaisuutta olla täällä edustettuna —, jotka voisivat saada aikaan tällaisen tilaisuuden. Se olisi suorastaan mahdollisuus viiden diktatuurimaan kesken. Korkeintaan parin tällaisen valtakunnan päämiehet voivat ankarain varjelutoimenpiteiden varassa kohdata toisensa ja lausua toisilleen joitakin mitään sanomattomia kohteliaisuuksia. Tuskin edes neljä yksinomaan porvarillisesti hallittua maata saisi tällaisen tilaisuuden aikaan lähettämällä hallitustensa päämiehiä juhlapuhujiksi.

Täten tämä tilaisuus muodostaa jonkinlaisen erilaisten maailmankatsomusten vedenjakajan. Se osoittaa, että kansojen lähentämiseksi tarvitaan ennenkaikkea kansanvalta, joka sallii ajatusten vapaasti toimia. Vielä parempi, jos tämä lähestyminen voi tapahtua sosialidemokratian turvin, joka on korkein aste kansanvaltaa. Sehän pyrkii toteuttamaan kansanvaltaa sen ihanteellisimmassa muodossa, tarjoten kaikille vapautta ja tasavertaisuutta, ketään silti sortamatta.

Me voimme täällä Suomessa olla iloisia ja tyytyväisiä siitä, että oloimme ovat vähitellen muovautuneet rauhallisiin uomiin ja että me nykyään voimme tasavertaisina muiden kansalaisten kanssa olla mukana rakentamassa valtakuntaamme terveeksi ja vahvaksi. Olemme mukana tässä työssä vilpittömästi haluten koota ja yhtenäistää kansaamme, jotta monien sukupolvien aikana syntynyt juopa saataisiin umpeen luoduksi. Pyrkimyksenämme on samalla kohottaa kansan vähävaraisten piirien asemaa ja siten suorittaa tärkeintä eheyttämistyötä. Näin tehdessämme on meillä mahdollisuus oppia pitemmälle ennättäneistä läntisistä naapurimaista, joissa samanlaista työtä on voitu suorittaa jo kauemman aikaa. Siitä syystä onkin ilomme suuri saadessamme kansanvallan merkeissä keskuudessamme nähdä näin suuren määrän tovereitamme näistä naapurimaista, tovereita, jotka tulevat tänne tutustumaan meidän oloihimme ja suusanallisesti kertomaan omista kokemuksistaan.

Tämä meidän rintamaosallamme tapahtuva yhteistoiminta on osana siitä pohjoismaisesta yhteistyöstä, jota varsinkin tämän vuosikymmenen aikana on voimakkaasti suoritettu Skandinavian maiden ja Suomen kesken pyrkimyksenä luoda Pohjolasta yhteisiä suuntaviivoja seuraava kokonaisuus, joka nykyisen maailman myrskyissä voisi tarjota rauhallisen tyyssijan väestölleen. Työväenpuolueiden taholla tämä yhteistyö on jo ennättänytkin saada vahvan maaperän ja tulevaisuus lupaa yhä parempia tuloksia siitä.

Sen jälkeen puhuja lausui ruotsiksi:

Arvoisat merentakaiset toverimme!

Kun on kysymys kansanvallan asemasta ja sen saavutuksista, on Suomi tavallaan erikoisasemassa muihin Pohjolan maihin nähden. Teillä muilla on kansanvalta pitemmän ajan kuluessa vähitellen vakiinnutettu ja saavuttanut lujan aseman. Meillä on historia kulkenut aivan erilaisia teitä. Suomi oli toistasataa vuotta Venäjän vallan alaisuudessa ja on sinä aikana saanut mukautua itsevaltiaan noudattamaan hallitusjärjestelmään. Silloin koetettiin täällä aika ajoittain tukahduttaa kaikki vapauden idutkin. Vaikka meillä on ollut yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella valittu parlamentti jo 30 vuotta, ei sillä alkuaikoina ollut sanottavaa vaikutusta tärkeimpien asiain ratkaisuissa. Vasta senjälkeen kuin maamme oli saavuttanut itsenäisyyden, mikä tapahtui 20 vuotta takaperin, avautui meille mahdollisuus ryhtyä itsenäisen maan tavoin hoitamaan asioitamme.

Senkin jälkeen ovat tapahtumat täällä olleet monivaiheisemmat kuin naapurimaissamme. Me olemme saaneet kokea kansalais sodan, kommunistisen liikkeen ja sen vastavaikutuksen lapuanliikkeen. Kukin niistä on jättänyt jälkiä maan sisäiseen elämään eivätkä varsinkaan kansalais sodan jäljet vieläkään kaikki ole hävinneitä. Tämä ehkä selittää miksi Suomen sisäiset olot toisista maista tulleele monasti näyttävät niin käsittämättömiltä.

Näistä vaikeuksista olemme kuitenkin selviytyneet. Sosialidemokratia on meillä määrätietoisesti pyrkinyt vakiinnuttamaan kansanvaltaista järjestelmää ja on tässä tehtävässään onnistunut. Voimmekin tällä hetkellä vakuuttaa Teille, arvoisat vieraamme, että Suomi taatusti kuuluu kansanvaltaisten maiden rintamaan. Ja kun tämä tulos on tämän sukupolven käymien taistelujen avulla saavutettu, voitte hyvin ymmärtää, että se on meille kaksinverroin arvokas sekä että tulemme siitä jäykästi pitämään kiinni.

Minulla oli tilaisuus olla mukana edellisillä kansanvallan päivillä Malmössä kolmisen vuotta takaperin. Silloin rohkenin vakuuttaa puheessani, että seuraavana vuonna toimitettavissa eduskuntavaaleissa tulisimme hankkimaan sosialidemokratialle huomattavan vaalivoiton ja senjälkeen lopullisesti likvidoidaan täällä esiin pyrkineen fascistisen liikkeen. Tämän lupauksen olemmekin täyttäneet. Vaalivoittonamme vuoden 1936 vaaleissa oli riittävän suuri takaamaan sisäpolitiikan muutoksen. Sen seurausta on ollut, että sosialidemokraatit täälläkin ovat astuneet hallitukseen ja että Suomi tässäkin suhteessa on liittynyt toisten pohjoismaiden seu-

raan. Fascistisen liikkeen menestymismahdollisuudet ovat senjälkeen sulaneet olemattomiin.

Viime aikoina on Pohjoismaiden kesken ollut vilkasta vuoro-vaikutusta ja niiden kesken on monella alalla pyritty yhteistoimintaan. Meitä työväenliikkeen miehiä ja naisia ilahduttaa todeta, että tämä yhteistoiminta näiden maiden työväen kesken on kiinteämpää kuin millään muulla alalla. Siitä on tämäkin yhteinen juhla kauniina todistuksena. Me iloitsimme siitä, että Te, merentakaiset toverimme, olette saapuneet tänne omin silmin tutustumaan meidän oloihimme ja samalla kertomaan omista saavutuksistaamme. Tämmöiset tilaisuudet ovat omiaan suuressa määrin vahvistamaan Pohjolan kansojen yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

V

PARLAMENTAARISEN
YHTEISTOIMINNAN TIETÄ
KOHTI
KANSAKUNNALLISTA
YHTEISRINTAMAA

Sosialidemokraatit 'toisen luokan kansalaisina'

Osa puheesta Helsingin työväentalossa 20. 10. 1936. — Suomen Sosialidemokraatin selostus.

Kosketeltuaan aluksi päivän puheenaiheena ollutta etsivän keskuspoliisin 'muistiota', puhuja jatkoi:

Olemme viime aikoina saaneet elää opettavaisia viikkoja. Me olemme olleet tilaisuudessa tarkistamaan valtiollisen tervahöyrymme kompassia ja huomaamaan, mitä väyliä meillä nykyään kuljetaan.

Kaikki johtuu viimekesäisistä vaaleista. Mehän läksimme vaaleihin ankarasti arvostellen viime vuosien oloja. Me selitimme että käänne valtiollisessa elämässä on välttämätön. Ei voi jatkua siihen suuntaan, kuin viimeisinä vuosina on kuljettu. Samalla me lupasimme puolueemme puolesta, että jos kansa meille luotamuksensa antaa, me olemme valmiit myös hallitusvastuun ottamaan kantaaksemme.

Kansa kuuli meidän vetoomuksemme. Sekin oli kyllästynyt viime vuosien tapahtumiin. Se lisäsi meidän äänimääräämme ja meidän edustustamme parlamentissa. Äänimäärämme nousi ensi kertaa yli 450 000:n ja edustajamäärä eduskunnassa 83:een. Kaksisissa viimeisissä vaaleissa olemme siten lisänneet edustajamääräämme eduskunnassa yhteensä 17:llä eli lähes 20 %:lla.

Jollei tämä merkitse vallinneen järjestelmän tuomitsemista, niin on vaikea sanoa, mikä sitä silloin todella merkitsee. Käänne oli siis aikaansaatu viime vaalien tuloksena.

Millä tavalla sitten käänne valtiollisessa elämässä saadaan aikaan?

Eduskunnasta käsin voidaan tietysti antaa paljon hyviä ohjeita ja viitoittaa tietä, mutta varsinainen toimeenpaneva valta on hallituksella. Hallituksen on niin ollen tällainen käänne aikaansaataava. Tulee silloin kysyneeksi, voiko istuva hallitus tuollaista käännettä saada aikaan? Se tuskin on mahdollista. Muuten kävisi ilmi, että hallituksessa istuu selkärangattomia henkilöitä, jotka joko aikaisemmin eivät ole hallinneet vakaumuksensa mu-

kaan tai eivät uuden järjestelmän vallitessa noudata omaa vakau-
mustaan. Ei juuri voi odottaa että jokin istuva hallitus muuttaa
suuntaansa. Sen vuoksi oli selvää, että vaalien tulos merkitsisi
myös hallitusvaihdosta.

Olin tilaisuudessa ennen eduskunnan kokoontumista eräässä
haastattelulausunnossa ennustamaan, että hiekka hallituksen
tuntilasissa nopeasti valuu loppuun. Ja hyvää tarkoittaen ehdo-
tettiin silloin hallitukselle, että se heti eduskunnan istuntokau-
den alkaessa ottaisi selville eduskunnassa, onko sillä jatkuvaa
kannatusta.

Se olisi ollut täysin normaalin ja oikea tapa ja sillä tavalla
olisi välttytty kaikista jälkiselvittelyistä. Hallitus valitsi kuiten-
kin toisen tien. Sen mielestä oli oikeampaa, että luottamusky-
mys tulisi ratkaistuksi jonkin käsiteltävänä olevan asian yhtey-
dessä. Senvuoksi se jäi istumaan ja odottamaan tuollaista käsi-
teltäväksi tulevaa asiaa. Sitten tuli julkisuuteen edellämainittu
etsivän keskuspoliisin muistio ja silloin oli kaikille valtiollista
elämää tunteville selvää, että hallituksen kohtalo oli ratkaistu.
Onneksi hallitus kuitenkin sai kunniallisemman kuoleman. Se
kaatui parin rikoslakiin yrittämänsä muutoksen johdosta, joista
se teki luottamuskysymyksen ja jotka eduskunta hylkäsi.

Tämä Kivimäen hallitus, joka pitkän toimintakautensa kautta
on ainutlaatuinen Suomen historiassa, on saanut meidän tahol-
tamme monessa yhteydessä melko huonon jälkimaininnan. Mie-
lestäni ei tähän ole kuitenkaan ollut syytä. Tämä hallitus on ollut
oman aikakautensa tulos. Sen parempaa ei ollut saatavana sil-
loin kuin se muodostettiin, ja se on hyvin hoitanut asiansa niinä
levottomina aikoina, joita meillä viime vuosina on ollut.

Sen kunniaksi mainittakoon, että järjestys maassa on parantu-
nut ja taloudellinen elämä on suurin piirtein saatu normaalisille
raiteille. Älkäämme siis vainajaa pahalla muistelko, vaan myön-
nettäköön, että kullakin aikakaudella on sellainen hallitus kuin
aikakausi itse ansaitsee.

Hallituksen kaaduttua oli kuitenkin saatava maahan uusi hal-
litus. Tämän toimituksen yhteydessä esiintyivät ne havainto-
opetukset, joihin alussa viitattiin. Niistä vaiheista, joiden alai-
sena hallituksen muodostaminen oli, voisi nimittäin kirjoittaa
miltei pienen seikkailuromaanin.

On ehkä tarpeen aluksi hieman selostaa parlamentaarista
käytäntöä tällaisen hallitusvaihdoksen sattuessa. Parla-
mentaarinen käytäntö on siinä suhteessa melkoisen vakiintunut ja kaik-
kialla noudatetaan samaa menettelyä.

Kun jokin hallitus äänestetään eduskunnassa nurin, merkit-

see se tavallisesti sitä, että vastustuspuolue tai -puolueet ovat siihen tyytymättömiä ja haluavat muutosta. Silloin valtion päämies kääntyy näiden vastustuspuolueiden puoleen ja kehoittaa niitä muodostamaan hallituksen. — Tässä tapauksessa ei asia ehkä ollut aivan selvä. Hallitusta vastaan äänesti sosialidemokraattinen puolue ja ruotsalainen puolue sekä joitakin yksityisiä henkilöitä muista puolueista. Hallituksen puolesta äänesti oikeisto ja maalaisliitto. Maalaisliittokin on kuitenkin tavallaan halunnut lukeutua Kivimäen hallituksen vastustajiin, vaikka joutui asiallisista syistä äänestämään rikoslain muutosten puolesta, samoin kuin ruotsalainen ryhmä niitä vastaan. Joka tapauksessa sääntö on tässäkin tapauksessa ollut sikäli sovellettavissa, että ainakin sosialidemokraattinen puolue äänesti hallitusta vastaan. Se on myös eduskunnan suurin puolue ja samalla se puolue, joka viime vaaleissa sai suurimman voiton.

Tavallaan presidentin olisi näin ollen ollut ensi sijassa kääntävä sosialidemokraattisen puolueen puoleen kehoittaen tätä muodostamaan hallituksen.

Edelleen sanoo parlamentaarinen käytäntö, että valtion päämiehen asiana on kysymykseen tulevasta puolueesta etsiä käsiinsä se henkilö, jolle hän uskoo hallituksen muodostamisen, eli siis tulevan pääministerin. Tämän tulevan pääministerin asiana on sen jälkeen kerätä ympärilleen ne henkilöt, joihin hän luottaa ja joiden kanssa hän toivoo voivansa menestyksellä työkennellä. Yhdessä näiden kanssa hän myös laatii hallitusohjelman, jota vastaisessa hallitustoiminnassa tullaan noudattamaan. Kumpaankaan näistä kysymyksistä, eri ministerisalkkujen hoitajien vaaliin yhtä vähän kuin hallitusohjelmaankaan nähden ei valtion päämiehellä parlamentaarisen käytännön mukaan ole määräämisvaltaa. Korkeintaan hän voi ystävällisesti neuvotellen koettaa saada oma mielipiteensä huomioonotetuksi. Tämä kaikki seuraa parlamentaarisesta käytännöstä, joka meillä on katsottu niin tärkeäksi, että se on suorastaan otettu hallitusmuotoon määräämällä, että hallituksen on nautittava eduskunnan luottamusta.

Näin sanoo parlamentaarinen teoria. Käytännössä meillä äskeisessä hallitusvaihdoksessa meneteltiin jokaisessa kohdassa täsmälleen päinvastoin.

Eräs Uuden Suomen artikkeli sunnuntaina 27.9., siis heti hallituksen kaatumisen jälkeen, antoi aavistaa, mitä mielialoja oikeiston taholla liikkui. Siinä ei annettu mitään arvoa parlamentarisille menettelytavoille. Samoin siinä jyrkästi sanottiin, että sosialidemokraattinen puolue on mahdoton hallituksessa vuoden 1930 jälkeen, siis lapuanliikkeen alkamisen jälkeen.

Aluksi luultiin, että tämän mielipiteen esiin heittäminen oli vain tavallisia Uuden Suomen hermostuksen puuskauksia, mutta seuraavat päivät, jolloin hallitusta koottiin, osoittivat, että myös tasavallan presidentti oli samalla kannalla. Luonaan käyville ryhmien puheenjohtajille hän ilmoitti haluavansa koota porvarillisista ryhmistä kokoonpannun hallituksen, jossa kokoomus ja ruotsalainen puolue olisivat mukana ja joka mieluummin kulkisi kokoomuksen lipun alla.

Päättäväisesti ilmoitettiin kaikille, että sosialidemokraattien hallitukseen tulo ei tule kysymykseen.

Kun kysymys hallituksen muodostamisesta oli eduskuntaryhmissä esillä, ilmoitti sosialidemokraattinen ryhmä toivovansa, ”että hallituskysymys ratkaistaisiin täysin parlamentaarisella tavalla muodostamalla hallitus, joka voisi nojautua mahdollisimman laajaan kansanvaltaisten ryhmien enemmistöön”. Jos tällainen hallitus muodostettaisiin, ilmoitti sosialidemokraattinen ryhmä olevansa valmis siihen osallistumaan. — Tämä ilmoitus otettiin yleensä suurella tyytyväisyydellä vastaan. Ja sehän osoitti, että meidän taholtamme ei ainakaan liikoja vaadittu, vaan oltiin taipuvaisia yhteistoimintaan mahdollisimman laajalla pohjalla ja toivottiin myös voitavan aikaansaada kaikkia tyydyttävä hallitusohjelma. — Useat muutkin ryhmät — kokoomusta ja ikl:ää lukuunottamatta — olivat samalla periaatteellisella kannalla. Ikl huvitti maailmaa vaatimalla muodostettavaksi hallitusta, joka ei missään asiassa poikkea laillisuuden tieltä.

Asiassa alkoi tämän jälkeen esiintyä vaikeuksia. Se suunnitelma, jota tavoiteltiin, ei näkynyt olevankaan toteutettavissa. Oli pelättävissä, että syntyy perustuslakitaistelu, jos valtion päämies aikoo pysyä alkuperäisessä suunnassaan. Siinä tapauksessa hän tuskin olisi saanut hallitusta ensinkään kokoon. Sen välttämiseksi tapahtui vähitellen myönnytys toisensa jälkeen. Oli käännyttävä maalaisliiton puoleen, pyydettävä sitä muodostamaan hallitus. Hallituslistaan tahdottiin kuitenkin edelleen sekaantua ja samoin hallituksen ohjelmaan. Vähitellen asia kuitenkin järjestyi.

Tuloksena on nyt, että meillä on maalaisliittolais-edistysmielinen hallitus, jossa on pari kokoomuslaista ammattiministeriä ja jonka takana 200 edustajasta on vain 60. Se on siis kyllä askel parempaan suuntaan, ollen leveämmällä pohjalla kuin aikaisempi Kivimäen hallitus. Täysin parlamentaarinen ei tämäkään hallitus vielä ole.

Suurin puolue on siitä poissa ja hallituksen on asioita johtaessaan nojaututtava milloin oikealle milloin vasemmalle.

Valtion päämies olisi hyvän tavan mukaan jätettävä valtiollisen keskustelun ulkopuolelle. Mutta jos hän ryhtyy harjoittamaan persoonallista politiikkaa, on hänen alistuttava siihen, että sitä myös kansalaisten keskuudessa arvostellaan. Tämän tapauksen johdosta onkin arvostelua harjoitettu, joskin se on ollut ver-raten lievää.

Mielestäni on tässä yhteydessä sanottava, että presidentti Svinhufvud on näin menetellen jatkanut pääministeri Svinhufvudin aikaisempaa politiikkaa. Ei tulisi kysymykseenkään, että jossa-kin muussa kansanvaltaisessa valtiossa näin meneteltäisiin. Ei Englannin kuningaskunnassa eikä Skandinavian kuningaskun-nissa koskaan tulisi kysymykseen, ettei vaaleissa voittajana suoriutuneelle puolueelle annettaisi tehtäväksi hallituksen muo-dostamista. Huomaamme siis, ettei valtiomuoto semmoisenaan ratkaise kansanvaltaisuus-kysymystä. Tasavallanhan pitäisi olla edistyneintä kansanvaltaa, mutta näemme, että kuningasvalta voi tässä suhteessa olla paljon pitemmälle kehittynyt. Monet ovatkin viime aikoina piloillaan valittaneet, ettei Suomessa ole kunin-gasta.

Havaitsemme uudelleen, ettei ulkokuori mitään merkitse, ellei sisältö ole oikea. Asianlaita on sama kuin viinin suhteen. Hyvää viiniä tapaa sekä pitkäkaulaississa että lyhytkaulaisissa pulloissa.

Uusi Suomi, johon jo aikaisemmin viittasin, on jälkeenkä-päin jatkanut samanlaista tekstin selittämistä. Viime sunnun-taina se taasen julkaisi erään sosialistisen hallituksen kelpoi-suutta koskevan artikkelin. Se näkyy yleensä varaavan tämän asian sunnuntailukemiseksi. Lehti on tässä artikkelissa hyvin armollinen. Se suvaitsee vetää verhon vuoden 1918 tapahtumien ylitse, ja se suvaitsee myös unohtaa sosialidemokraattisen puo-lueen lopulliset päämäärät. Mutta se kysyy, kuinka sellainen puolue voisi olla hallituskelpoinen, joka suhtautuu vihamieli-esti kolmeen porvarillisen yhteiskunnan peruskysymykseen: oi-keuslaitokseen, kirkkoon ja puolustuslaitokseen.

On maailman helpoimpia asioita selittää meidän suhtautumi-semme näihin laitoksiin ja tehdä ymmärrettäväksi, että tämä suhtautuminen ei ole yhteiskunnalle vihamielistä tai valtiolle turmiollista.

Me olemme varsinkin vuoden 1918 jälkeen nähneet, ettei mei-dän oikeuslaitoksemme enää ole se puolueeton laitos, joka sen pitäisi olla. Voisin käyttää Sulo Vuolijoen aikaisempaa riemul-lista lausetta, että "Herra on herra helvetissäkin". On hyvin yleistä että miestä myöten annetaan tuomioita ja että poliittiset vaikuttimet tällöin ovat tärkeitä tekijöitä. Minulla on omakohtai-

nenkin kokemus tästä. Minäkin käyn välistä herrasta ja olen sen nojalla saanut helpon tuomion. Se koski vuoden 1919 vaalijulistusta, joka herätti kauhean suurta huomiota ja josta nostettiin paljon syytteitä. Eräs onneton suutari Keravalla naulasi tämän julistuksen työväentalon seinään ja sai siitä kuusi kuukautta vankeutta. Minua silloisena puoluetoimikunnan puheenjohtajana syytettiin julistuksen laatimisesta ja levittämisestä, mutta minä pääsin tuhannen markan tuomiolla. Näin omakohtaisesti voin osoittaa, että tuomioistuimiin on vaikea luottaa, varsinkin kun poliittiset kysymykset ovat esillä.

Mitä kirkkoon tulee, toistetaan oikeistolehdistä mielellään erästä lausetta, jonka noin vuosi takaperin lausuin, nimittäin että kirkko on vihollinen. — Emme me kuitenkaan ole hakeneet riitaa kirkon kanssa, emmekä ole julistaneet sille vihollisuutta. Kirkko on ryhtynyt taisteluun meitä vastaan. Me emme ole niin raamatullisella kannalla, että jos meitä lyödään korvalle, me käskemme lyömään toiselle. Me olemme nähneet viimeisinä vuosina, miten miltei jokaisesta saarnastuolista puoluettamme on herjattu ja solvattu sekä varoitettu kansaa liittymästä meihin.

Olemme nähneet, miten kiihkeimmät agitaattorit ikk:n puolella kuuluvat pappissäätyyn. Nämä ovat meidän vihollisiamme. Ne edustavat kirkkoa. Kunnes kirkko tapansa muuttaa, on sen vaikea odottaa, että me olisimme sen kanssa kovin ystävällisissä väleissä.

Entä suhde puolustuslaitokseen. Emme ole puolustusnihilistejä. Me myönnämme valtakunnan puolustuksen tarpeellisuuden, mutta vaadimme, ettei ihmisten isänmaallisuutta mitata sen mukaan, kuinka monta miljoonaa kukin on valmis myöntämään puolustuslaitoksen tarpeisiin. Me olemme vaatineet, että kohtuullisuutta on tässä noudatettava ja katsottava, etteivät muut tärkeät tarpeet joudu kärsimään ja ettei varsinkaan sosiaalista edistystä maassamme tukahduteta käyttämällä kaikki raskaalla verotuksella kerääntyneet varat puolustuslaitoksen kehittämiseen. Se perushankintaohjelma, jonka lumoissa porvarilliset puolueet nykyisin ovat, ei edes ole ollut meidän lähemmin tarkastettavanamme ja sen valmistaminen on ollut kovin salaperäistä.

Ei voitane vaatia, että me silmät ummessa olisimme valmiit lisäämään parisataa miljoonaa markkaa vuodessa entisiin raskaisiin puolustusmenoihin.

Minä siis torjun Uuden Suomen häpeämättömät hyökkäykset, joiden avulla on tarkoitus asettaa sosialidemokraattinen puolue jollakin tavalla sivuun vähemmänarvoisten kansalaisten joukoksi.

Mutta miten on kokoomuksen oman hallituskelpoisuuden laita,

sitä sopii kysyä. Minäkin voisin olla armollinen, niinkuin Uusi Suomi on ollut. Voin unohtaa kokoomuksen kuningasseikkailun v. 1918 ja vieläpä unohtaa sen suhteen lapuanliikkeeseenkin, vaikka se on verraten tuore tapahtuma. Mutta kokoomuksen suhde kansanvaltaan on senlaatuinen, että sitä ei voi unohtaa, ja se on jatkuvasti nykytärkeä kysymys. Mehän näemme päivittäin, miten sillä taholla pilkataan ja vedetään alas kaikki, millä on vähänkään yhteyttä kansanvaltaisuuden ja parlamentaarisuuden kanssa. Me näemme, miten sillä taholla ihannoidaan laillista hallitusta vastaan Espanjassa kapinoivia siirtomaasotilaita ja muita ns. ”kansallisia” joukkoja. Kotimaassamme tapaamme kokoomuksen jatkuvasti vastustamassa kaikkia kansanvaltaisia pyrkimyksiä. Puolue, joka tällä tavalla suhtautuu nykyhetken tärkeimpään riitakysymykseen, demokratian ja diktatuurin väliseen riitakysymykseen, ei ole hallituskelpoinen tässä maassa niin kauan kuin kansanvaltaisilla aineksilla on jotakin sanomista.

Kokoomus on kansanvallan vihollinen n:o 1, sillä ikl:n merkitys on tämän rinnalla vähäinen.

Muuten sillä taholla on jo ryhdytty kaivamaan maata nykyisen (Kallion) hallituksen alta. On selitetty muodostuneen suuren kansanrintaman, jonka avulla koetetaan viedä asioita eteenpäin. Kun käsite kansanrintama on nykyään huonossa huudossa, arvioidaan kokoomuksen päämäärän tällä tavalla parhaiten olevan saavutettavissa.

Tämäkin väitös on mitä jyrkimmin torjuttava. Ei täällä ole olemassa mitään kansanrintamaa. Sehän edellyttäisi ensinnäkin, että kommunistit olisivat mukana. Nehän eivät kuitenkaan ole meillä laillisesti eikä julkisesti näkyvissä. Ja nykyisessä hallituksessa eivät edes sosialidemokraatit ole mukana, emme ole myöskään luvanneet tukea hallitusta. Sosialidemokraattinen ryhmä ei ole myöskään asiallisesti ottanut tarkastaakseen hallituksen ohjelmaakaan, vaan on sanonut: se on hallituksen oma asia, me arvostelemme hallitusta tekojen mukaan. — Toivottavaa tosin olisi, että lähentymistä tapahtuisi maan kahden suurimman ryhmän, työväkeä edustavien ja talonpoikia edustavien eduskuntaryhmien kesken. Toistaiseksi siitä ei kuitenkaan ole muita merkkejä ollut olemassa kuin että me olemme sallineet maalaisliiton äänestää Hakkilan puhemieheksi, ja maalaisliitto on sallinut, että olemme äänestäneet heidän Koivistonsa varapuhemieheksi. Tästä on kuitenkin hieman vaikea vetää johtopäätöksiä kansanrintamaan saakka.

Kaksi asiaa on mielestäni viime viikkojen kokemusten nojalla käynyt meille selväksi.

Ensimmäinen on se, että yleinen mielipide on, huolimatta oikeiston taholta esitetyistä vastaväitteistä, valmis näkemään maassa laajan kokoomuksen maata hallitsemassa ja sosialidemokraatit mukana tässä hallituksessa. Toinen on se, että muutosta nykyiseen järjestelmään ei saada ennen kuin presidentinvaalin kautta. Siinä vaalissa on pidettävä huolta, että käänne, jota me tavoittelimme eduskuntavaaleissa, lopulta tulee toteutetuksi.

Nykyinen Kallion hallitus tuskin voinee toimia pitemmälle kuin presidentin vaaliin saakka. Olisi vaarallistakin, jos sen toiminta voisi jatkua sitä pitemmälle. Jos nykyistä menettelyä, jonka mukaan vallassa on presidentin hallituksia ja vähemmistöhallituksia, yhä edelleen jatketaan, saavat parlamentarismista vastaiset voimat yhä enemmän aihetta syyttää parlamentarismia kyvyttömyydestä. Nämä voimat myllertävät nykyään väkevinä maailmassa. Maallemme olisi senvuoksi erittäin tärkeätä saada hallitus, joka edustaisi vähintään kahta kolmasosaa eduskunnasta. Se voisi silloin todella hallita, välittämättä sille vihamielisistä voimista.

On syytä vielä lyhyesti kosketella meidän omaa asennettamme ja omaa suhtautumistamme päivänpolitiikkaan.

Politiikassa ollaan tavallisesti hyvin itsetyytyväisiä. Ollaan tyytyväisiä omaan puolueeseen, omaan ohjelmaan ja omaan toimintaan. Sehän onkin oikein. Muuten tuskin jaksettaisiin kulkea juuri siinä ryhmässä, jossa ollaan. Mutta rehellisyys vaatii kuitenkin ymmärtämään toistenkin kantaa, ja tunnustamaan, että toisetkin vilpittömässä mielessä ajavat omia pyrkimyksiään ja koettavat toteuttaa ohjelmaansa. On syytä suhtautua toisiin puolueisiin samalla tavalla kuin toivoo, että nämä suhtautuvat omaan puolueeseemme. Jos tämän asenteen ottaa, voi moni asia näyttää melko lailla toisenlaiselta kuin muuten. Siksi emme voi aina vain vaatia toisilta; toisillakin voi olla vaatimuksia ja toivomuksia meille esitettävänä. Tämän johdannon jälkeen tulen pääasiaan.

Jos me haluamme saada vaikutusvaltaa maassa, odotetaan meiltä ennen kaikkea, että meihin voidaan täydellisesti luottaa.

Meidän on ajettava selvää ja johdonmukaista politiikkaa, joka on täysin vapaata kaikista sivuvaikutuksista. Meidän on kaikissa toimissamme voitava osoittaa suurta edesvastuun tunnetta. Varsinkin tässä suhteessa olemme saaneet jonkin verran huonon kasvatuksen. Venäläisenä aikana ei ollut niinkään paljon väliä miten me suhtauduimme eduskunta- ja muihin valtiollisiin asioihin ja minkä kannan kulloinkin otimme. Eihän Helsinki silloin mitään merkinnyt. Pietarihan asiat lopullisesti ratkaisi. Se sai so-

sialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä ja vähitellen myös puolueessa syntymään edesvastuuttomuuden hengen.

Valtakunnan itsenäisyyden aikana asema on aivan toinen. Ei puolue, jolla on 41,5 % eduskunnan edustajista käytettävänä, voi enää menetellä samalla tavalla kuin Venäjän vallan aikainen eduskuntaryhmä. Sen täytyy tietää, että jokainen sen ottama askel vaikuttaa valtakunnan asioihin ja niiden tulevaan kehitykseen. Sen vuoksi se ei saakaan tehdä mitään levottomia syrjähyppyjä, vaan sen on harrastettava rauhallista kansanvaltaista kehitystä. Tässä suhteessa on meidän omassa kädessämme avain yleisen luottamuksen hankkimiseksi — ei vain omien kannattajiemme keskuudessa, vaan myöskin vastustajien taholta. Useasti väheksytään sitä arvonantoa, mitä me voimme vastustajain taholta herättää ja nauttia. Mutta varmaa on, että se on tärkeä tekijä valtiollisessa elämässä.

Sen vuoksi onkin syytä jättää turha poikamaisuus ja äkkijyrkkyys pois. Tasainen meno on valtiollisessa elämässä paras. Me näemme tästäkin havaintoesimerkkejä. Ei ole hauskaa nähdä niitä äkkijyrkkiä otteita, joita esim. Ranskassa tällä kertaa ns. kansanrintaman vasemmalla siivellä tehdään ja jotka siellä, ellei parannusta tule, pian pilaavat sen hyvän aseman, mikä Ranskan työväellä tällä hetkellä on.

Eräillä tahoilla puolueessamme ei muutoksen tarpeellisuutta menettelytavassamme vielä oikein haluta ymmärtää. Ei oteta lukuun, mitä maan itsenäisyys ja puolueen kasvava merkitys meiltä tässä suhteessa vaatii. Monasti demagogisin keinoin kosiskellaan vähemmän kehittyneitä aineksia ja koetetaan niitä sillä tavalla houkutella mukaan. Tämä ei herätä luottamusta. Ja kun tämän puolueessa toimivan pienen ryhmän taholla ryhdytään kometelemaan puolueen enemmistöä, vaatien sitä siirtymään tuollaiselle vähemmän luottamusta herättävälle kannalle, täytyy sanoa, ettei häntä voi heiluttaa koiraa, vaan on koira se, joka heiluttaa häntää.

Ei tuollainen suhtautuminen vähemmän kehittyneisiin aineksiin ole puolueelle afäärinäkään kannattava. Ei meillä vasemmalta päin ole odotettavissa paljoakaan lisää kannatusta. Ja jos onkin, niin luultavasti saisimme pian tehdä saman kokemuksen kuin puolue aikanaan ns. patterityöläisaineisiin nähden sai tehdä. Niistä ei koskaan tule kouliintunutta puolueväkeä.

Suomen kansan suuri enemmistö harrastaa rauhaa, järjestystä, vakavaa kehitystä ja parlamentaarista menoa. Tämän enemmistön taholta meidän on lisäkasvua haettava, sille taholle meidän on käännyttävä ja sieltä itsellemme luottamusta hankittava.

Meidän on saatava joukkoomme vakavaa työväkeä, pienviljelijäainesta, pikkuvirkamiehiä, yleensä vähäväkisiä, joita tämän kansan valtava enemmistö on. Ja enemmistön keräämiseen joukkoihimme — siihenhän me pyrimme. Se on myös ainoa keino saada ohjelmamme toteutetuksi. Näin menetellään mm. Skandinavian maissa. Tällöisen toiminnan tuloksena on siellä saavutettu vakava asema. Norjankin työväki, joka aikaisempina vuosina oli tavallista radikaalisempaa, on viime vuosina saanut oppia toisen menettelytavan. Tuloksena on ollut, että se kaksissa viime vaaleissa on saavuttanut huomattavaa menestystä: jokin vuosi takaperin erittäin suuren vaalivoiton, jota eilen suoritettu vaali vielä lisäsi. Tämä siitä huolimatta, että Norjan työväki on istunut hallituksessa ja on siten ollut tilaisuudessa tekemään virheitä.

Voidaksemme hyvin täyttää velvollisuutemme köyhää kansaa kohtaan on meidän tätä tietä vahvistettava voimiamme, niin etteivät vastassa olevat voimat voi etenemistämme estää. Tätä etenemistä on näinä viimeksi kuluneina viikkoina koetettu viivyttää tavallisuudestakin poikkeavilla keinoilla. Se on tietysti ollut turhaa rimpuilemista kehitystä vastaan. Sosialidemokraattinen puolue tulee kaikesta huolimatta ottamaan sille kuuluvan aseman yhteiskunnassa.

Vastustajamme saavat, tahtovat tai eivät, tottua siihen ajatukseen, ettei mikään paikka tässä yhteiskunnassa ole niin tärkeä eikä niin korkea, etteivät sosialidemokraatit voi sitä täyttää yhtä hyvin kuin kuka muu kansalainen tahansa.

Ns. punamultahallituksen synty ja sisäpolitiikan suunnanmuutos

Puhe Helsingin työväentalossa 1. 4. 1937. Suomen Sosialidemokraatin selostus.

Syksyllä minulla oli tilaisuus tältä samalta paikalta selostaa silloista sisäpoliittista tilannetta. Syys-lokakuun vaihteessa oli jo jonkin aikaa odotettu Kivimäen hallituksen kaatuminen tapahtunut ja parlamentaaristen menettelytapojen mukaan olisi sosialidemokraattisella puolueella ollut sekä oikeus että velvollisuus astua hallitukseen ja vieläpä sen johtoonkin. Tämä siltä kui-

tenkin kiellettiin. Valtion päämiehen nimenomaisen ilmoituksen mukaan eivät sosialidemokraatit soveltuneet astumaan maan hallitukseen. Tapahtui hätävararatkaisu: muodostettiin pieneen vähemmistöön nojautuva Kallion hallitus.

Sosialidemokraattisen puolueen jäsenet oli täten leimattu toisen luokan kansalaisiksi.

Tämä ratkaisu painoi leimansa senjälkeiseen sisäpolitiikkaan. Sosialidemokraattiselle puolueelle oli käynyt selväksi, että sen oli saatava aikaan vaihdos valtakunnan päämiehen paikalla, ennenkuin se voi toivoa muutosta siihenastiseen politiikkaan, mitä muutosta oli vaalien kautta lähdetty hakemaan. Suurimmaksi esteeksi oli osoittautunut tasavallan presidentti, joka otti vaikutuksia oikeiston taholta.

Tämän jälkeen on kulunut muutamia kuukausia ja välillä on ennättänyt tapahtua paljon. On ollut tasavallan presidentin vaali, jonka merkittävimpänä tuloksena oli, että kansanvaltaiset puolueet voivat löytää toisensa yhteistoiminnassa ja valita valtakunnan päämiehen paikalle taatun parlamentaarisen menettelyn miehen. Tämä vaali oli tietysti vain eräs vaihe kehityksessä. Se vaati johdonmukaisena seurauksena jatkoa samalla tiellä. Lähimpänä pyrkimyksenä oli tällöin saavuttaa se, mitä syksyllä jo tavoiteltiin: kansanvaltaisten puolueiden muodostama enemmistöhallitus ja sen kautta käänne maamme sisäpolitiikassa.

Että tämän uuden hallituksen tuli olla enemmistöhallitus, oli itsestään selvä asia. Pitkät ajat oli kehitys kulkenut toista suuntaa. Hallitukset ovat olleet enimmäkseen vähemmistöhallituksia, voiden nojautua joko vain yhteen tai pariin eduskuntaryhmään. Milloin aikaisempina vuosina jokin enemmistöhallitus on ollut vallassa, oli siinä tavallisesti oikeisto johdossa.

Tähän järjestelyyn on eri tahoilla oltu tyytymättömiä. Varsinkin sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa on tämä tyytymättömyys ollut voimakas. Siihen on osaksi vaikuttanut myös Skandinavian maiden esimerkki. Täällä on tullut melkein muotiaksi puhua työläisten ja talonpoikain yhteisrintamasta ja tämän rintaman muodostamasta enemmistöhallituksesta.

Tällä ajatuksella työväen ja talonpoikain, ts. sosialidemokraattisen puolueen ja maalaisliiton yhteistoiminnasta, on hyvinkin luonnollinen pohjansa. Molemmat puolueet ovat varmoja kansanvaltaisen järjestelmän kannattajia ja niiden hartioilla on pääasiassa ollut tämän järjestelmän puolustaminen viime vuosien riehuntakautena. Käytännöllisessä politiikassa on niiden kesken kuitenkin ollut olemassa suuria eroavaisuuksia. Ajateltakoon

vain kummankin puolueen taloudellista ohjelmaa, niiden suhtautumista tullipolitiikkaan, verotuskysymyksiin ym.

Nämä ohjelmaeroavaisuudet ovat olleet esteenä lähemmälle yhteistoiminnalle.

Vähitellen on kuitenkin havaittu molemmilla tahoilla esiintyvää pyrkimystä lähentymiseen. Varsinkin molempien halu turvata kansanvalta on tässä ollut voimakkaasti vaikuttamassa. Lopullisen ratkaisun antoivat kuitenkin vasta viime kesän vaalit. Moni tuskin lienee tullut ajatelleeksi, mikä niiden tärkein tulos oli. Se oli se, että suomalaiset porvarilliset puolueet menettivät enemmistönsä eduskunnassa. Sosialidemokraattisella puolueella yhdessä ruotsalaisen puolueen kanssa on mahdollisuus muodostaa erinäisissä kysymyksissä enemmistö. Tilanne oli siis sikäli muuttunut, että hallituskokoomus voitiin luoda enemmistöpohjalle myös sivuuttamalla maalaisliitto.

Tämä antoi maalaisliiton jäsenille aihetta ryhtyä vakavammin harkitsemaan lähentymistä sosialidemokraattiseen puolueeseen.

Pari viikkoa takaperin tämä lähentyminen on johtanut siihen, että molemmat puolueet ovat katsoneet voivansa yhdessä astua hallitukseen. Tällä hallituksella on jo sen kautta verrattain voimakas enemmistö eduskunnassa. Kun vielä edistyspuoluekin on katsonut voivansa yhtyä tähän hallituskokoomukseen, vieläpä luovuttamalla sille pätevän pääministerin, on hallituksen asema sitä tukevampi. Sosialidemokraattisella taholla olisi sangen kernaasti nähty, että myös ruotsalainen puolue olisi voinut olla mukana, mutta tämä ajatus kaatui tunnetuista syistä.

Tämän askeleen kautta on meillä suurin piirtein katsoen siirrytty siihen järjestelmään, joka tätä nykyä on vallassa skandinavisisissa maissa.

Ensi kertaa itsenäisyytemme aikana astuu sosialidemokraattinen puolue hallitukseen yhdessä porvarillisten puolueiden kanssa. Alussa tämä yhteistoiminta saattaa olla jonkin verran kankeata, mutta sopivaa esiharjoitusta se joka tapauksessa on pysyvämännäkin rintaman muodostamiseen. Se, mitä ei muuten saatu aikaan, sen on oikeiston menettely ja varsinkin ikl:n taholla tapahtunut riehunta toteuttanut. Se on takonut yhteen nämä monessa suhteessa eri köyttä vetävät eduskunnan valtapuolueet.

Tällä askeleella on siirrytty kokonaan uuteen poliittiseen tilanteeseen. Ei vain sen kautta, että maassa pitkästä ajasta on jälleen toimessa enemmistöhallitus, jolla sitäpaitsi on lavein pohja eduskunnassa, mitä meillä milloinkaan on ollut. Vielä tärkeämpää on, että tämä hallitus on ilmoittanut ryhtyvänsä määrätietoisesti toimimaan kansanvaltaisuuden vahvistamiseksi maassa. Sillä on

pantu lopullinen päätepiste lapualaiskauden tapahtumille. Tässä on nähdäkseni tämän tapahtuman suurin merkitys.

Pitkä askel on tämän kautta jouduttu ottamaan niistä ajoista, joita elimme vuonna 1930. Pari kuvaavaa vertauskohtaa ehkä paraiten selventää eron näiden kahden aikakauden välillä. V. 1930 joutui herra Kallio hallituksineen lapuanliikkeen vaatimuksesta suistetuksi syrjään. Tällä hetkellä hän käyttää tasavallan presidentin valtaa. 1930 joutui Tampereen kaupungin pormestari Hakkila kyydityksen alaiseksi, vieläpä hänen henkeäänkin uhattiin. Tätänykyä vaikuttaa Hakkila eduskunnan puhemiehenä. V. 1930 ja sen jälkeisinäkin vuosina oli vakavia yrityksiä käynnissä sosialidemokraattisen puolueen lopettamiseksi. Tehtiinpä siitä aloitteita eduskunnassakin. Tällä kertaa istuvat tämän puolueen edustajat hallituksessa. Ja ne sankarit, jotka seitsemän vuotta takaperin tässä maassa mellastivat ja luulivat olevansa kutsuttuja päättämään kaikista valtakuntamme asioista, ovat hävinneet tietämättömiin. Niitä ei näy missään. Ne olivat pelkkiä päivänperhosia.

Ei ole ihme, että oikeiston taholla ollaan suorastaan ällistyneitä. Siellä ihmetellään, miten kaikki tämä on voinut tapahtua. Oikeistollahan oli seitsemän vuotta takaperin kaikki valtit käsissään. Nyt se on jäänyt sivuun, ilman että sen ääni pääsee ratkaisevalla tavalla vaikuttamaan asiain kulkuun.

Tämän uuden hallituskokoomuksen aikaansaamisessa on tietenkin ollut omat vaikeutensa. Ohjelmaeroavaisuudet on täytynyt tasoittaa. Miten siinä on onnistuttu, näkyy hallitusohjelmasta, joka on ollut kaiken kansan arvosteltavana. Haluaisin tähän ohjelmaan sisältyvistä kysymyksistä kosketella vain paria, missä suurimmat vaikeudet ovat olleet voitettavina.

Ehkä suurin eroavaisuus sosialidemokraattisen puolueen ja porvarillisten puolueiden välillä on viime vuosien aikana esiintynyt niiden suhtautumisessa puolustuskyösymykseen. Me täällä työväen rintamalla olemme rauhan ystäviä. Emme usko aseilla voitavan turvata maailmanrauhaa. Meidän joukoissamme on paljon idealisteja, joilla täydellinen aseistariisuminen on päämääränä. Aikaisempina vuosina esiintyi joukossamme myös henkilöitä, jotka olivat todellisia puolustusnihilistejä, kielsivät kaiken maanpuolustuksen tarpeellisuuden. Sitä mukaa kuin työväen olot ovat parantuneet ja sille on ilmaantunut puolustettavaa, on tämä kanta hävinnyt. Sen kannattajia tuskin enää on ensinkään joukossamme.

Socialidemokraattinenkin puolue tunnustaa nyt täysin maan-

puolustuksen tarpeellisuuden ja on valmis siinä suhteessa tekemään voitavansa. Se ei kuitenkaan ole voinut tähän saakka asettua samalle kannalle kuin maamme porvarilliset puolueet. Se ei ole pitänyt ainoana tärkeänä aseellisen puolustusvoiman lisäämistä, vaan on halunnut ennenkaikkea lujittaa sisäistä puolustus-
tahtoa käyttämällä runsaammin varoja sosiaalsiin parannuksiin.

Suurin erimielisyys parin viime vuoden aikana on koskenut ns. perushankintaohjelmaa, jonka sisältönä lyhyesti sanoen on, että muutaman vuoden kuluessa olisi käytettävä 1 700 milj. markkaa puolustuslaitoksen aseellisen varustuksen lisäämiseksi. Kun puolustusbudjetti jo aikaisemminkin on ollut huomattavan korkea, nousee se näiden perushankintamäärärahojen kautta lähemmä 900 milj. markkaan. Tätä summaa olemme pitäneet liian suurena ja huomauttaneet, että se ylittää kansan veronkantokyvyn.

Olemme tähän saakka johdonmukaisesti taistelleet tämän ohjelman hyväksymistä vastaan. Senkin jälkeen, kun se jo kerran oli eduskunnassa tullut hyväksytyksi, vetosimme kansaan viime kesänä toimitetuissa vaaleissa. Vaalit eivät kuitenkaan tuoneet eduskuntaan enemmistöä meidän kantaamme tukemaan. Päinvastoin eduskunnan porvarillinen enemmistö sai tämän vuoden talousarviosta päätettäessä saman ohjelman uudelleen hyväksytyksi. Tällä se meidän mielestämme on saanut lopullisen ratkaisunsa. Olemme tehneet voitavamme torjuaksemme tämän suunnitelman. Olemme vedonneet kansaan. Kun ratkaisu siitä huolimatta käy meidän mielipidettämme vastaan, on meidän demokraatteina siihen alistuttava. Tämä kysymys on ymmärtääkseni tämän jälkeen siirrettävä pois poliittisten riitakysymysten joukosta. Siinä mielessä olemme katsoneet voivamme hyväksyä hallitusohjelman määräyksen, jonka mukaan puolustuslaitoksen jatkuva lujittaminen on oleva hallituksen huolena.

Eräänä lisäsyynä tähän kannanmuutokseen ovat ne maailmanpoliittiset tapahtumat, joiden todistajina olemme saaneet viime vuosina olla. Diktatuurimaiden jatkuva asevarustelu on ollut rauhan uhkana ja on pakottanut myöskin demokraattisella kannalla olevat maat huolehtimaan varustustensa täydentämisestä. Ne eivät ole voineet antautua sen vaaran alaisiksi, että diktatuurimaiden laajentumispyrkimykset olisivat voineet uhata niiden olemassaoloa ja itsenäisyyttä. Demokratia on pitänyt välttämättömänä ryhtyä suojelemaan itseään. Tämä on ollut ratkaisevimmin vaikuttamassa niihin kannanmuutoksiin, joita sosialidemokraattiset puolueet kaikissa maissa, myös niissä, joissa ne ovat olleet hallitusten johdossa, ovat viime vuosina tähän kysymykseen

nähdessä ottaneet. Suomenkaan sosialidemokraattinen puolue ei ole voinut olla tästä sivussa.

Toinen, tosin aivan eri tasolla oleva puolueita erottava sisäpoliittinen kysymys on ollut yliopiston suomalaistuttamisasia.

Tämän kysymyksen varassa on jo vuosikausia harjoitettu mitä turmiollisinta kiihoitusta ja matalinta demagogiaa. Eräät ryhmät ovat katsoneet voivansa esittää vaatimuksia, joiden mukaan Helsingissä oleva valtion yliopisto olisi kokonaan suomalaistutettava, siis ruotsalainen opetus sieltä karkoitettava. Tähän vaatimukseen on saatu melkoinen osa suomalaista ylioppilasnuorisoa yhtymään. Tässä asiassa on aivan turhasta tehty suuri riita, sillä kysymys on sangen vähämerkityksinen, ja olenkin sitä eräessä aikaisemmassa tilaisuudessa nimittänyt suorastaan kuudennen luokan kysymykseksi. Se on vähämerkityksinen kuitenkin vain suomalaisuuden kannalta katsoen. Suomalaisillehan on tärkeitä ainoastaan se, että sen nuoriso saa kaikissa aineissa täydellisen opetuksen omalla kielellään ja että suomalaiselle kansallisuudelle tässäkin asiassa varataan kaikki sen tarvitsemat oikeudet. Nämä eivät laisinkaan suurene siitä, että samassa yhteydessä ruotsalaisilta yritetään riistää mahdollisuus saada yliopistossa opetusta omalla kielellään. Eihän voida sanoa, että minun nälkäni siitä poistuu, jos lyön naapurini ruokakupin maahan. Jos tällä kysymyksellä on jotakin merkitystä, on se pääasiassa ruotsalaisen kansallisuuden kannalta katsoen. Se on siis kulttuurikysymys. Kun maassamme kerran elää kaksi kansallisuutta rinnakkain, on tärkeitä, että vähemmistökansallisuudellekin tarjotaan kaikki mahdollisuudet saada omalla kielellään nauttia sivistyksen hedelmiä, eikä vain alkeisopetuksessa, vaan myöskin korkeimmassa opetuksessa.

Tämä kysymys ei ole mikään rahakysymys. Muutama ruotsalainen professori sinne tai tänne ei rahallisesti merkitse mitään valtion menoarviossa.

Tätä riitakysymystä on yritetty jo monena vuonna aikaisemminkin turhaan ratkaista. Maassamme on ollut toimessa monenlaisia hallituksia, joissa on istunut myös yliopiston täydellistä suomalaistamista ajavien puolueiden edustajia, mutta ratkaisua ei ole saatu aikaan. Sitä ihmeteltävämpää on ollut viime päivinä havaita, että uudelta hallitukselta, joka tuskin on ennättänyt kahta viikkoa olla toimessaan, on jo moneen kertaan ennätetty vaatia esitystä tässä asiassa.

Hallituksen vastustajain taholla näkyy olevan erittäin korkea käsitys nykyisen hallituksen ripeydestä, koska on pidetty mahdollisena vaatia näin nopeita toimenpiteitä. Tämän päivän leh-

distä olette voineet lukea, että asiasta on jo annettu esitys. Se on tietysti kompromissitulos, joka ei tule tyydyttämään oikeastaan ketään. Meidän mielestämme siinä on jouduttu antamaan liaksi myöten aitosuomalaisten vaatimuksille. Mutta eipä siltäkään taholta ole aihetta ylistää tulosta, joka myöntää 15 ruotsalaista professoria silloin, kun heidän vaatimuksenaan on ollut kaikkien ruotsinkielisten professorien viran pyyhkiminen.

Hallitusohjelmassa on myös kiinnitetty verrattain suuri huomio työväen asemaa koskeviin kysymyksiin. Sosiaalisia uudistuksia luvataan ohjelmassa ajaa sikäli kuin hallituksen keinoilla siihen voidaan vaikuttaa.

Tehokkain keino korjauksen aikaansaamiseksi tällä alalla on kuitenkin etsittävä muualta. Työläisten palkoista on nyt seitsemän vuotta puhuttu eduskunnassa ja lukemattomia ponsia on siitä hyväksytty. Tulos ei kuitenkaan ole ollut suuremmassa määrässä rohkaiseva eikä luultavasti vieläkään olisi, ellei taloudellinen noususuunta olisi tullut avuksi. Tehokkaimman avun löytääkin työväki omasta voimastaan. Tässä työväen oma apu on paras apu.

Ammatillinen liike tarjoaa ainoan käyttökelpoisen välikappaleen työväen työehtojen parantamiseen yleensä ja palkkatason kohottamiseen erikoisesti. Ammatillisiin järjestöihin on sen vuoksi lukuisasti liityttävä, on järjestäydyttävä ja tämän kautta ajettava oloihin parannusta. — On myös käsittämätöntä, minkä vuoksi vielä monella taholla siedetään työmaaterroria. Sekin on poistettavissa vain ammatillisen järjestäytymisen avulla. Maamme työnantajat eivät ole tottuneet ajattelemaan näissä kysymyksissä vielä yhteiskunnallisesti. Heidän taantumuksellinen katantokantansa tulee paraiten näkyviin työnantajapiirien suhtautumisessa työehtosopimusten hyväksymiseen.

Sekin suuri työselkkaus, joka parailtaan uhkaa maamme metalliteollisuutta, johtuu pääasiassa työnantajapiirien haluttomuudesta keskustella ammatillisten järjestöjen kanssa työehtosopimuksista. Tämä kanta on valitettava ja johtaa epäilemättä vastaisuudessa vielä vakaviin ristiriitoihin.

On tietysti luonnollista, että kun nykyisen tapainen kokoomushallitus muodostetaan, ei siinä mikään puolue voi ajaa yksinomaan omaa ohjelmaansa. Mikään hallitusta kannattamaan ryhtynyt puolue ei silti ole tämän kautta omasta ohjelmastaan luopunut. Ei myöskään sosialidemokraattinen puolue. Se on vain sovittelemalla koettanut saada syntymään minimiohjelman, johon sisältyisivät tärkeimmät lähiajan tehtävät. Puolueen ohjelma pysyy silti entisellään ja sitä koetetaan toteuttaa mahdollisuuden

mukaan. Kukaan ei voine muuta odottaakaan eikä kukaan voisi kunnioittaa puoluetta, joka hetkellisen edun vuoksi olisi valmis ohjelmastaan luopumaan.

Se, että sosialidemokraattinen puolue täten on voinut astua yhteistoimintaan porvarillisten puolueiden kanssa ja on yhdessä niiden kanssa voinut hyväksyä hallitusohjelman, on erilaisin tuntein otettu vastaan toisten puolueiden taholla. Osa porvarillisesta maailmasta on tästä suuresti hyvillään. Se iloitsee siitä, että näinkin suuri tasaantuminen meidän yhteiskunnallisissa oloissamme on ollut mahdollinen. Osittain tehdään kuitenkin liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä tästä askeleesta.

Arvellaan meidän olevan valmiita luopumaan paljosta, mitä me tähän saakka olemme pitäneet tärkeänä. Arvellaan meidän hylänneen entiset oppimme ja ohjelmakohtamme. Vieläpä eräillä tahoilla jo annetaan hyviä neuvojakin sopivasta käyttäytymisestä. Meitä kehoitetaan luopumaan luokkataistelusta. Kehotetaan kieltämään kansainväliset suhteemme ja ottamaan uuden myönteisen asenteen maanpuolustukseen. Jos kaiken tämän olemme valmiit tekemään, olemme näin ajattelevien porvarillisten piirien mielestä sovittaneet entisyytemme ja tulleet kelvollisiksi astumaan yhteisrintamaan toisten kansalaispiirien kanssa. Ja ennen kaikkea odotetaan meidän luopuvan ns. marxilaisuudesta ja omaksuvan toisenlaisia yhteiskunnallisia oppeja.

Mitä paljon puhuttuun marxilaisuuteen tulee, ansainnee se jonkin sanan tässä yhteydessä. Meidän taholtamme annetaan kaikki kunnia Marxille suurena tiedemiehenä ja kansainvälisen työväenliikkeen luoja. Hänen viitoittamaansa latua on työväenliike kaikissa maissa useamman vuosikymmenen ajan kulkenut. Siitä huolimatta olisi väärin edellyttää, että sosialidemokraattisen puolueen taholla kaikissa yksityiskohdissa pidettäisiin kiinni siitä, mitä tämä tiedemies aikanaan on opettanut. Olosuhteethan ovat muuttuneet vuosikymmenestä toiseen, ja se, joka eli ja vaikutti viime vuosisadan puolivälissä, ei ole voinut aavistaa, minkä suunnan kehitys tulisi myöhemmin ottamaan. On väärin edellyttää, että vainajat saisivat yksityiskohtaisesti määrällä tämän päivän politiikassa. Jokaisen sukupolven on itse nähtävä omat probleeminsa ja löydettävä niille ratkaisunsa. Tämän vuoksi on toiselta puolen aivan yhtä epäoikeutettua päivänkysymysten yksityiskohtiin nähden vedota Marxiin kuin toisella taholla on vedota siihen, mitä Snellinan viime vuosisadalla on opettanut. Sosialidemokraattinen puolue meillä on halunnut kulkea kehityksen tietä.

Mitä meille annettuihin muihin neuvoihin tulee, ovat nekin

hukkaan heitettyjä. Ei meillä ole mitään aihetta luopua luokkataistelusta. Sitähän koko poliittinen ja taloudellinen taistelu on: erilaisten piirien ja luokkien edut ovat siinä vastakkain. Ja ratkaisu ei ole aikaansaataavissa muuta kuin taistelun avulla. Muut puolueet ovat ainakin yhtä suuressa määrin luokkapuolueita kuin sosialidemokraattinen puolue. Voipa eräistä niistä sanoa, että ne ovat paljon itsetietoisempiakin.

Emme myöskään voi luopua kansainvälisyydestämme. Sillä kieltäisimme peruspiirteen koko toiminnastamme. Kansainvälisen köyhälistön on, sikäli kuin olosuhteet vain sallivat, vedettävä yhtä köyttä ja koetettava tukea toisiaan kaikissa asioissa. Sitäpaitsi kansainvälisyys on kaikilla muillakin aloilla vähintään yhtä suuressa määrässä määräävänä. Eihän löydy juuri mitään taloudellista toimintaa tai yhteiskunnallista liikettä, joka ei etsisi maansa rajojen ulkopuolelta tukea itselleen.

On kuitenkin toisia porvarillisia ryhmiä, jotka ovat ottaneet aivan toisenlaisen asenteen tähän uuteen sisäpoliittiseen tilanteeseen nähden. Niiden taholla valmistaudutaan hyökkäämään tätä uutta rintamaa vastaan. Toistaiseksi eivät kuitenkaan ainakaan kaikki näy löytäneen oikeata ja lopullista asennetta.

Mitä kokoomuspuolueeseen tulee, jonka taholta vakavimmat hyökkäykset vastaisuudessa ovat odotettavissa, näyttää se toistaiseksi vain hapanta naamaa. Kun ei mitään vielä ole tapahtunut, ei sillä ole ollut riittävää aihetta suoranaisiin hyökkäyksiin. Se tyytyykin toistaiseksi vain utelemaan, mistä hallituskumppanien kesken oikeastaan on sovittu. Ja kun oikeistopuolueessa yleensä ei juuri muuta asiaa harrasteta kuin puolustuskysymystä, kohdistuvat sen utelemiset pääasiassa tähän alaan kuuluviin kysymyksiin. Kysellään, mitä tarkoitetaan hallitusohjelmassa puolustuskuntalaitoksen johdon keskittämällä — pyritäänkö sillä suojeluskuntalaitoksen kimppuun, joka oikeistolaisten mielestä on koskematon alue. Edelleen kysytään, mitä tarkoitetaan armeijan johdon kasvattamisella kansanvallalle myönteellisessä hengessä. Tämä kauhea vaatimus näyttää pahimmin häirinneen kokoomuspuolueen rauhaa. Ehkäpä näihin kysymyksiin aikanaan tulee riittävän selvä vastaus.

Meidän fascistinen puolueemme, ikl, on sensijaan heti pudonnut jaloilleen ja on valmis hyökkäyssuunnitelmineen. Se odottaa viime viikkojen tapahtumien tuovan sille uuden kultaisen ajan. Se arvelee jälleen voivansa saada intohimoja nousemaan ja liikehtimisiä esiintymään. Kun sen taholla hyvin tiedetään, ettei sillä ole mitään vaikutusta työväkeen, koettaa se kohdistaa toimintansa etupäässä porvarillisten piirien peloittamiseen. Var-

sinkin kohdistaa se toimintansa maalaisliiton ”massojen” valtaamiseen.

Enimmin käytetty iskusana tässä uudessa taktiikassa on puhe kansanrintaman muodostamisesta. Uskotellaan, että Suomessa on muodostunut samanlainen kansanrintama, mikä esim. Ranskassa ja Espanjassa viime vuodesta lähtien on ollut olemassa. Peloitellaan Espanjan kohtalolla, jonka ennustetaan olevan Suomenkin osana lähitulevaisuudessa. Että tällainen vertaus kaatuu omaan mahdottomuuteensa, johtuu jo siitä, ettei meillä nykyisessä hallituskokoomuksessa ole kommunistista puoluetta mukana. Eihän meillä kommunisteja pitäisi enää ensinkään olla olemassakaan, ainakaan porvarillisen käsityksen mukaan. Nehän piti hävitettävän kuuluisilla kommunistilaeilla.

Varsin mukavan nimityksen ovat vastustajamme löytäneet nimittämällä uutta hallitusta punamultahallitukseksi. Siinä edustaa sosialidemokratia punaista väriä ja maalaisliitto multaa. Vertaus on siis sangen onnistunut. Tämän nimityksen voi melkein ottaa kunnianimitykseksi. Maisemat tulevat hyvinkin hauskoiksi ja miellyttäviksi, jos kylät maalataan punamultavärillä. Samanlaista maiseman muutosta tarvitaan kipeästi meidän sisäisessä politiikassammekin. Harmautta täällä on ollut tarpeeksi viime aikoina.

Mieluisimmin käytetty iskusana on kuitenkin nimitys ”marxilainen”, sosialidemokraateista puheenollen. Tällä tarkoitetaan sekä sosialidemokraatteja että kommunisteja. Ei ole kiellettävissä etteikö tämä sana ole melko mojova haukkumanimenä käytettynä. Onhan siinä sekä ärrää että äksää, joten se vaikuttaa melkein kirosanalta. Eihän tuntuisi miltään jos meitä sanottaisiin esim. lassallelaisiksi. Voimme kuitenkin pitää tätäkin nimeä kunnianimenä aivan samoin kuin aikanaan kommunistien taholta tulleen noskelais-nimityksen.

Kuten sanottu, luulee ikl voivansa näillä peloiteluillaan vaikuttaa maalaisliittolaisiin valitsijajoukkoihin. Nämä ovat kuitenkin ottaneet viime viikkojen tapahtumat tyynesti vastaan. Mitään pelkoa siitä, että ikl tällä taktiikallaan saavuttaisi suurempaa kannatusta maassa, ei myöskään ole olemassa. Voi sanoa, kuten ruotsalainen sanomalehtimies Hjärne, joka äskettäin kirjoitti teoksen Suomen sisäisistä oloista, että potilas, joka kerran on potunut tulirokon, ei saa uutta tartuntaa.

Mitä sosialidemokraattisten joukkojen mielialaan tulee, niin tunnutaan tällä taholla yleensä oltavan tyytyväisiä äskeiseen käänteeseen. Vastustajain taholta esiintyneisiin hyökkäyksiin ei ole edes viitsitty vastata. Jos vastustajamme tietäisivät miten

vähän vaikutusta näillä hyökkäyksillä on, niin tuskin edes viitisivät jatkaakaan.

Ehkä on paikallaan lopuksi puhua jonkin verran myös meidän omista asioistamme.

Arvelen, että voimme olla yksimielisiä eräästä toteamisesta. Me voimme todeta, että sosialidemokraattinen puolue tätänykyä on sisäisesti ehjä ja yksimielinen. Sen keskuudessa ei esiinny suunta- yhtä vähän kuin suurempia mielipide-eroavaisuuksiaakaan. Tämä kävi ilmi jo vuosi takaperin pidetyssä puoluekokouksessa, ja näinä viikkoina pidetyt piirikokoukset ovat tässä suhteessa jälleen vakuuttavana todistuksena.

Ei ole kuitenkaan tarpeellista kieltää, etteikö tätä cheyttä ja yhtenäisyyttä olisi yritetty horjuttaa. Eräissä pienemmissä piireissä puolueemme keskuudessa on tässä suhteessa tehty pontevaakin työtä. Pääasiassa tämä työ on tullut näkyviin eräiden aikakautisten julkaisujen kirjoituksissa. Kansanvaltaisuuden ja arvosteluvapauden nimessä harjoitetaan näiden piirien taholla ja näiden julkaisujen kautta järjestelmällistä hajoitustyötä puolueemme keskuudessa. Puolue-elinten toiminta koetetaan tehdä epäilyksenalaiseksi ja horjuttaa luottamusta joukkojen keskuudessa.

Tätä on ehkä tarpeettoman kauan suvaittu. On arveltu, että puolueemme jäsenten terve järki osaa erottaa totuuden valheesta. Kun tämä rienaus kuitenkin on käynyt yhä räikeämmäksi, on ollut pakko lopulta panna puolueen "puhtaanapitolaitos" toimimaan. Tässä mielessä kehotti puolueeneuvoston kokous muutama viikko takaperin puoluetoimikuntaa tarkoin seuraamaan näitä ikäviä ilmiöitä ja tarpeen vaatiessa ryhtymään myös siitä aiheutuviin toimenpiteisiin. Että tällainen kurin ja järjestyksen säilyttäminen puolueen sisäpuolella on tarpeellinen, johtuu jo siitä, että mikään puolue ei säily puolueena, jos se sallii keskuudessaan tällamoista hajoitustyötä.

Esiintyessäni tällä samalla paikalla puolisen vuotta takaperin lausuin vakaumukseni, että meidän on toimittava vakavan poliittisen puolueen tapaan, ja siten, että voimme herättää luottamusta, ei vain omissa joukoissamme, vaan myös puolueemme ulkopuolella. On kuitenkin toisia, jotka luulevat aivan toisenlaisten menettelytapojen vievän puoluetta eteenpäin. Näiden henkilöiden mielestä vaaditaan ennen kaikkea jyrkkää toimintaa, jotta voitaisiin saavuttaa suurten joukkojen suosio. Tähän kantaa nähden voimme tehdä pari kysymystä. Ensinnäkin: mitä on jyrkkyys ja kutka ovat jyrkkiä? Me olemme pahimpana taantumuskautena nähneet, mitenkä ne ainekset puolueessamme,

joita mielellään sanotaan oikeistolaisiksi, ovat esiintyneet kaikkein tarmokkaimmin taantumusta vastaan. Vieläpä sellaisissakin tilanteissa, jolloin monet jo ovat toivonsa menettäneet, ne ovat saaneet näytellä jonkinlaista hukkuvan laivan tanssiorkesteria, jonka tehtävänä on ylläpitää luottamusta ja hyvää mielialaa. Sensijaan useat niistä, jotka rauhallisina aikoina esiintyivät jyrkkänä, ovat tällaisina taantumuksen ajanjaksoina olleet näkymättömissä. Kunkin poliittista kantaa arvosteltaessa on terveellistä pitää silmällä hänen tekojaan ja ennen kaikkea muistaa, millä oksalla kukin on esim. v. 1930 ja sen jälkeisinä vainovuosina istunut. — Toinen kysymys, jonka tässä yhteydessä voi tehdä, on se, kumpi on työväen kannalta tärkeämpää: jyrkkyys vaiko saavutetut tulokset? Joka on viitsinyt vaivautua seuraamaan valtiollisia tapahtumia pitemmältä ajalta, on voinut havaita, että turhalla suujyrkkyydellä ei ole mitään pysyvää voitu saavuttaa. Sensijaan tasaisella toiminnalla ja sitkeydellä on päästy monella alalla verrattain hyviin tuloksiin.

Jos tämmöisellä tekojyrkkyydellä edes onnistuttaisiin saavuttamaan työväen laajojen joukkojen kannatus, joka tietysti on tärkeä tekijä, voisi sille antaa jotakin merkitystä. Olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että tämmöinen ajatussuunta on aivan väärä. Ei suomalainen työmies tämmöistä tekojyrkkyyttä lainkaan ymmärrä. Suomalainen työmies on rauhaa ja järjestystä rakastava. Hän toivoo parannuksia yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin oloihinsa ja on mielissään, jos tämäntapaiset saavutukset voidaan toteuttaa rauhallisen kehityksen tietä. Kumoukset ja rauhattomuudet eivät ole hänelle mieleisiä. Hän ei myöskään halua kuulla puhuttavankaan näiden tekojyrkkien ainesten taholta suositellusta yhteisrintamasta kommunististen ainesten kanssa. Hän näkee, ettei tästä olisi minkäänlaista hyötyä. Onhan kommunistinen ajatussuunta meidän maassamme tehnyt täydellisen konkurssin. Se on hävittänyt itsensä ja tehnyt toimintansa mahdottomaksi. Kaikki luonnollisesti toivovat, että työväki voisi jälleen toimia yhdessä rintamassa, mutta aivan kiertämättömänä edellytyksenä on tällöin, että se tapahtuu sosialidemokraattisen ohjelman pohjalla.

Meillä helsinkiläisillä on erikoinen aihe kiinnittää näihin kysymyksiin huomiota. Meikäläisen on tunnustettava itselleen, että puolue-elämä maan pääkaupungissa ei ole terveellä pohjalla. Helsinkiläinen työväki on ehkä alusta alkaen saanut hieman huonon koulutuksen. Se on tottunut kulkemaan iskusanojen perässä. Se harrastaa kokouksissaan räikeätä esiintymistä, joka karkottaa rauhallisemmat ainekset niistä pois. Täällä on muo-

dostunut pieni ryhmäkunta aktiivisia puolueen jäseniä, joka valloittaa tärkeät kokoukset ja hoitaa kaikki merkitsevät vaalit rauhallisten puoluejäsenten jättäytyessä syrjään. Monet yleiset kokoukset ovat tästä syystä muodostuneet suorastaan mauttomiksi. Niihin ei kernaasti mene iltaansa viettämään.

Pääkaupungin työväen pitäisi tietysti jo pääkaupungin kunniankin vuoksi olla johtavassa asemassa maan työväenliikkeessä. Niin ei valitettavasti kuitenkaan edellämainituista syistä ole voinut tapahtua. Olemme vuosi vuodelta jatkuvasti saaneet nähdä, että missä yhteisistä asioista neuvotellaan, Helsinki on jäänyt yksikseen ja eristetyksi. Niin käy puoluekokouksissa ja viimeksi pidetty piirikokous on tässä suhteessa myös varoittavana esimerkkinä. Ei ole kunniaksi pääkaupunkimme työväelle, että se sallii tällaisen jatkua.

Jos tällä toiminnalla edes hankittaisiin kannatusta työväenpuolueelle, voisi asian vielä ymmärtää. Jos sillä kartutettaisiin puolueemme jäsenjoukkoa pääkaupungissa, voisi sen suhteen ummistaa silmänsä. Mutta tuloshan on ollut aivan päinvastainen. Pääkaupunkimme on heikoimmin järjestyneitä seutuja maassamme. Asukaslukuunsa ja työväestön lukumäärään nähden on järjestyneisyys täällä surettavan vähäinen. Syynä tähän on ilmeisesti niiden ryhmien esiintyminen, joista edellä on ollut puhetta ja jotka toiminnallaan vieroittavat suuret rauhalliset joukot puolueen keskuudesta.

Vanhemman rauhallisen väen olisi lopultakin aika ottaa ohjaket käsiinsä. Sen olisi syytä runsain määrin liittyä paikallisiin sekä valtiollisiin että ammatillisiin järjestöihin. Sen olisi syytä käydä kokouksissa ja syrjäyttää niissä nykyään valtaa pitävät nuorukaisainekset. Sen olisi syytä huolehtia siitä, että Helsingin työväki voi liittyä yhteisrintamaan maan muiden osien työläisten kanssa ja yhdessä niiden kanssa ajaa rauhallista kehityspoliittikkaa.

Meidän työväenliikkeen miesten suurena ja tärkeänä tehtävänä on saada parannuksia työväen oloihin, saada vähäväkisten elämään enemmän hyvinvointia ja onnea. Tätä ei suinkaan edistetä etsimällä erimielisyyksiä ja yrittämällä keksiä, missä joku voisi olla toveriansa parempi. Meillä on riittävästi työtä rakentavassa toiminnassa, jonka avulla voimme toteuttaa kauniin ja laajakantoisen ohjelmamme. Tähän työhön toivotaan kaikkien vähäväkisten aseman parantamista harrastavien voivan liittyä mukaan.

Kumpi tärkeämpää: kansalaissodan voittojen juhlinta vai valkoisten ja punaisten välisen kuilun umpeenluominen?

*Puhe Naantalissa 17. 7. 1938.
Suomen Sosialidemokraatin selostus.*

Viime kuukausina on meillä vietetty runsaasti juhlia. Maamme porvaristo on juhlinut lukemattomilla paikkakunnilla. Ja porvarilliset sanomalehdet ovat olleet tulvillaan näiden juhlien selostuksia, niin että sanomalehtien lukeminen on muodostunut helppoksi kun on saanut luistaa näiden aina samanlaisten selostusten ylitse. Samalla on vihitty sankaripatsaita, joita jo alkaa olla useammissa kunnissa.

Aiheena näihin juhliin on ollut se, että näihin aikoihin on kulunut 20 vuotta siitä kun onneton kansalaissota meillä alkoi ja saatiin loppuun.

Missä silloin on ollut pienikin kihaus, on tätä tapahtumaa juhlistettu kuin olisi se ollut ikimuistettava iloinen tapaus. Ja tätä tullaan tietysti yhä uudelleen uusimaan silloin kun noista tapahtumista on kulunut 25 vuotta, 30 vuotta j.n.e. loppumattomiin.

Tunnustuksella on mainittava, että ainakin kaikki vastuunalaisessa asemassa olevat henkilöt ovat näissä juhlissa sivuuttaneet kansalaissodan ikävät muistot ja kiinnittäneet huomiota Suomen vapautumiseen Venäjän vallan alaisuudesta ja arvokkaan itsenäisyyden saavuttamiseen. Tämän saavutuksen arvosta voi maamme työväkikin olla yhtä mieltä; sillekin merkitsee itsenäisyys arvaamattoman tärkeätä saavutusta.

Soraääniäkin on kuitenkin kuulunut. Erinäiset puhujat ja varsinkaan oikeistolaiset sanomalehdet, eivät ole voineet vastustaa kiusausta vetää samalla esiin kansalaissodan katkeria muistoja sensijaan, että vedettäisiin unohduksen verho kaiken epämieluisan ylitse. Oikeisto, joka on tyytymätön nykyiseen sisäpolitiikkaamme, hamotteli jo talvella näiden vuoden 1918 tapahtumien muisteleemisesta jonkinlaista suurhyökkäystä hallituksessa edustettuna olevaa sosialidemokraattista puoluetta vastaan.

Työväkikin on viime aikoina juhlinut. Se on pitänyt vaalipiireissä n.s. maakuntajuhlia, joiden sarjaan tämä tämänpäiväinen Turun vaalipiirin maakuntajuhla arvokkaalla tavalla liittyy. Eikä ole kulunut kuin kolme viikkoa siitä kun aivan lähellä, Turun

kaupungissa vietettiin suurenmoisimmat poliittiset juhlat, mitä maassamme koskaan lienee pidetty, juhlat, joihin osallistuivat toisetkin Pohjoismaat, antaen samalla huomattavalla tavalla avustusta ohjelmankin suorituksessa, jopa hallitustensa jäsenten ohjelmallisten puheiden muodossa. Nämä juhlat pyrkivät herättämään luottamusta kansanvaltaiseen hallitusjärjestelmään ja siten vahvistamaan vakavuutta ja tasapuolisuutta maan vastaisessa valtiollisessa elämässä. Lukuisten maakuntajuhlien tarkoituksena taasen on luoda katse tulevaisuuteen. Niissä ei ole kajottu menneisiin asioihin, joihin päinvastoin on koetettu valaa unohduksen lieventävää palsamia. Niissä ei ole koetettu kiihottaa vihaan, vaan suorittaa rakentavaa työtä kansamme onneksi ja menestykseksi. Niissä on koetettu valaa maamme työväkeen uskoa ja luottamusta tämän maan tulevaisuuteen ja teroittaa, että eri yhteiskuntapiirien on täällä eletävä sovussa keskenään ja yhteisvoimin rakennettava tästä maasta koti kaikille sen kansalaisille, niin vähävaraisille kuin varakkaammillekin.

Kun me näin puhumme ja toimimme, huutaa oikeisto meille: Te vain näyttelette.

Teillä on edelleen entinen ohjelmanne, joka tietää väkivaltaa ja terroria. Te pyritte köyhälistön diktatuuriin ja tahdotte tehdä tyhjäksi toisten kansalaisten oikeudet. Ja mitä menneiden tapahtumien unohtamiseen tulee, niin eihän teillä ole ollut edes rohkeutta ja michuutta julkisesti ojentaa sovinnon kättä niille tuhansille kansanmiehille, jotka vuonna 1918 olivat vastakkaisella puolella rintamaa. Täällä ei kukaan ole rojhennut tehdä kuten tunnettu ruotsalainen sosialidemokraattinen sanomalehtimies Richard Lindström, joka vaati, että Ruotsissa olisi lopetettava Suomen kansalaissotaan osallistuneiden n.s. brigadistien vaino.

Näihin syytöksiin on meidän helppo vastata.

Mitä ensinnäkin ohjelmaamme tulee, ei siihen sisälly mitään suunnitelmia työväen diktatuurista tai terrorista. Me olemme lujasti demokraattisella, kansanvaltaisella kannalla, kuten jo puolueemme nimikin, *s o s i a l i d e m o k r a t i a*, selvästi ilmaisee. Meillä on yhteiskunnallinen ohjelmamme, jota me pyrimme toteuttamaan täysin kansanvaltaisin keinoin, s.o. valistuksen ja äänestyslipun avulla. Myönnämme avoimesti pyrkivämme enemmistöön eduskunnassa ja sen aseman me varmasti kerran saavutamme. Mitä lukuisammaksi joukkomme kasvaa, mitä runsaslukuisemmaksi edustuksemme eduskunnassa muodostuu, sitä suuremmat ovat myöskin mahdollisuutemme saada äänemme kuuluviin ja myöskin ohjelmamme toteutumaan. Me siis toimimme valtiollisessa elämässä aivan samoin kuin muutkin puolueet, koettaen

saada aatteellemme kannatusta. Ero on vain siinä, että meillä on tulevaisuus, koska me pyrimme toteuttamaan kansan enemmistön toivomukset ja tarpeet.

Tämä oikeistomme syytös ampuu siis aivan ohitse eikä osu maaliin. Turhaa on myös syyttää kansamme työväkeä siitä, että se koettaisi ylläpitää vuoden 1918 muistoja jakamalla ihmiset eri leireihin sen perusteella missä kukin oli vuonna 1918.

Vuonna 1918 tapahtui monenlaista. Ei ole aihetta kieltää, että maamme työväki teki suuren erehdyksen ryhtyessään kansalais-sotaan. Se ei kuitenkaan ole ilmeisempää kuin se, että samanlaista on aikojen kuluessa tapahtunut miltei jokaisessa maassa. Historia on täynnä vallankumouksia, kapinoita ja kansalaissotia.

Jos ottaa vakavasti huomioon sen tilanteen, jossa vuoden 1918 alussa elettiin — mitä olosuhteita ei ole aihetta tässä yhteydessä laveammin käsitellä —, ei voi ymmärtää miten kansalaissodan puhkeamista yleensä olisi ollut mahdollisuus välttää. Sen aikana tapahtui myös monenlaisia rikoksia ja raakuuksia, joita kansalaissodat aina tuovat mukanaan. Päästäväthän ne vapaiksi intohimot ja antavat toimintavapauden rikollisille luonteille, joita jokaisessa kansassa ja jokaisessa yhteiskuntakerroksessa on.

Mutta kun näitä ”punaisten” väkivaltaisuuksia pidetään näkyvillä, jätetään tavallisesti ”valkoisen” puolen samanlaiset teot kokonaan unhoon. Sotien historia on aina voittajien kirjoittama ja siitä johtuu, ettei tässäkään historiassa kiinnitetä huomiota niihin tuhansiin murhiin ja muihin raakalaistekoihin, vankileireistä ynnä muista kauhistuksista puhumattakaan, joihin voittanut puoli ”puhdistustyössään” teki itsensä syyppääksi. Ja tätä tapahtui pääasiassa s o d a n j ä l k e e n.

Mutta onko maamme työväki pyrkinyt kostamaan paha pahalla?

Jos olisi eletty jossakin kuumaverisessä maassa, olisi kaikki tämä aiheuttanut jatkuvia kostotoimenpiteitä. Täällä ei kuitenkaan ole tapahtunut minkäänlaista. Ei ole muodostettu sen tapaista terrorijärjestöä kuin esim. Yhdysvaltain sisällissodan jälkeen Etelävaltioissa muodostettu Ku-Klux-Klan-järjestö, joka naamioituna yön pimeydessä kosti voittajien jokaisen väkivalta-teon — vieläpä kymmeniä vuosia sodan päätyttyäkin. Ei ole kaadettu ainoatakaan sankaripatsasta, noita voiton merkkejä, jotka paikkakunnillaan edustavimmilla paikoilla ovat muistuttamassa kansalaissodasta, samaan aikaan kun voitettujen vaatimat-tomat hautamerkit eivät ole saaneet olla rauhassa, jos niitä yleensä on voitu pystyttää. Ei ole kostoaikeessa tartuttu edes joka miehen taskussa oleviin tulitikkuihin, sytyttääkseen röyhkeimpien vas-

tustajien omaisuutta. Ei ole poltettu ainoatakaan suojeluskunta- tai muuta taloa, mutta sensijaan luetaan murhapolttajien tuhoamien työväentalojen määrä monissa kymmenissä.

Ei myöskään — ei ainakaan viime vuosina — ole työmailla kartettu samassa työssä olemista toisten työläisten kanssa sen- vuoksi, että nämä olivat toisella puolella rintamaa keväällä 1918 tai kuuluvat nykyään suojeluskuntaan. Jos kahnauksia työmaalla syntyy, tapahtuu se kokonaan toisista syistä.

Ihanteellisen tyyntä ja rauhallista on siten ollut maamme työväen suhtautuminen näihin menneisiin tapahtumiin. Se on halunnut unohtaa. Se on oppinut muistamaan niitä murhenäytelmänä, jollaisia niin hyvin luonnossa kuin historiassakin hyvin usein tapahtuu. Sen mielestä on haihtunut katkeruus sodan voittajaa, valkoista kenraalia Mannerheimiäkin kohtaan. Se on päinvastoin antanut tunnustuksensa hänen monille miehekkäille lausunnoilleen viime vuosilta. On ymmärretty, että hän täytti sotilaan velvollisuuden toteuttaessaan saamaansa tehtävää. Työväki on lyhyesti sanoen oppinut ymmärtämään sen, minkä tuleva historiankirjoitus varmaankin tulee toteamaan, että meidän kansalais- sotamme oli heijastusta suuren itäisen naapurivaltakunnan tapah- tumista.

On syytä muistaa tätä taustaa, kun siirrytään tarkastelemaan nykyisiä oloja. Olothan ovat ihmeteltävällä tavalla muuttuneet. Valtakuntamme on menestynyt ja saanut taloutensa kuntoon. Täällä elää yritteliäs ja tulevaisuuteen luottava henki. Kansalais- sodan sekavia oloja tuskin enää muistettaisikaan, ellei eräille piireille olisi suorastaan elinehtona jatkuvasti elää niiden hur- miassa.

Olojen tasaantumista kuvastaa ehkä voimakkaimmin se, että sosialidemokraatit, maamme työväenluokan edustajina, tällä het- kellä ovat mukana käyttämässä maan hallitusvaltaa. Tämä ei tosin tapahdu ensi kertaa. Jo vuonna 1917, siis aikaisemmin kuin missään muussa Pohjolan maassa, sosialidemokraatit astuivat hallitukseen. Se yritys sortui kuitenkin silloisiin sekaviin oloihin. Toisen kerran uusiintui tämä vuonna 1927, jolloin sosialidemo- kraatit yksinään muodostivat hallituksen. Tätä katsottiin silloin huomattavaksi tasaantumisilmiöksi. Mutta olot synkkenivät jäl- leen ja kauan oli maassa rauhatonta ja mielivalta rehoitti.

Nyt voidaan todeta, että sisäiset olomme ovat jälleen tasaantu- neet ja yhtenä ilmauksena siitä on, että sosialidemokraattinen puolue taaskin kerran on katsonut osaltaan voivansa ottaa vasta- takseen hallituksesta. Tällä kertaa se tapahtuu yhdessä kahden muun puolueen kanssa. Ensi kertaa itsenäisytemme aikana ovat

sosialidemokraatit istuutuneet hallitustuoleille yhdessä jonkin porvarillisen puolueen kanssa.

Ilman hankauksia ei tähän tilanteeseen ole päästy. Maassamme elää ja vaikuttaa ryhmiä, joiden mielestä sosialidemokraattien olisi ikuisesti kannettava otsallaan Kainin merkkiä ja olla suljettuna ulkopuolelle muiden kansalaisten yhteyden. Vielä senkin jälkeen kun sosialidemokraattinen puolue kaksissa vaaleissa peräkkäin oli saavuttanut huomattavan vaalivoiton eikä ollut mahdollisuutta muodostaa enemmistöhallitusta ilman sosialidemokraatteja, torjui niin arvovaltaisessa asemassa oleva henkilö kuin tasavaltamme nyt eläkkeelle siirtynyt päämies tämmöisen mahdollisuuden ilmoittamalla, ettei hän voi hyväksyä sosialidemokraatteja hallitustuolille. Vasta senjälkeen kun nykyinen tasavallan presidentti, joka viettää kesäänsä tuolla salmen toisella puolella, astui virkaansa, avautui tämä tie. Tällä hän, oikeiston vastustuksesta huolimatta, osoitti ymmärtävänsä mitä maa tarvitsi ja kaipasi.

Vaikkakin nykyiseen hallitukseen osallistuvilla puolueilla on paljon yhtymäkohtia, on luonnollisesti olemassa paljon, mikä niitä erottaakin. Kullakin on oma ohjelmansa ja kukin pyrkii eri teitä päämääräänsä. On näin ollen selvää, ettei mikään niistä ole voinut vaatia omaa ohjelmaansa toiminnan perustaksi. Hallitusta muodostettaessa onkin senvuoksi täytynyt laatia hallitusohjelma, jota on sitouduttu noudattamaan. Tämän hallitusohjelman puitteissa on senjälkeen toista vuotta työskennelty. Tässä yhteydessä on mieluista todeta, että tämä työskentely on sujunut ilman suurempia hankauksia. Ennen kaikkea on tietysti tärkeätä, että keskinäinen luottamus on täydellinen, ja tässä suhteessa ei ole ollut aihetta valitukseen. Tämä luottamus on kokemuksen tuomaa, sitä ei ollut heti alussa. Niinpä lienevät maalaisliittolaiset ministerit ennakkoon päättäneet pitää ainakin kerran viikossa ryhmäkouksia, päättääkseen toimintansa yhtenäisyydestä. Näitä kokouksia ei kuitenkaan liene tarvinnut kertaakaan pitää.

Suomessa on täten siirrytty normaalisiin oloihin. Täällä oli jo päässyt valtaan huono käytäntö muodostaa vähemmistöhallituksia, jotka eivät voineet nojautua varmaan enemmistöön eduskunnassa. Ne saivat senvuoksi toiminnassaan "hypätä mättäältä mättäälle" pystyssä pysyäkseen, toisin sanoen, etsiä tukea milloin mistäkin ryhmästä voidakseen yleensä toimia. Tämä tuotti suurta epävarmuutta koko poliittiselle elämälle, kun ei koskaan etukäteen tiedetty, mihin suuntaan asiat tulisivat kulkemaan. Nyt ovat asiat toisin. Hallitus voi toiminnassaan nojautua varmaan enemmis-

töön, joka muodostaa noin kolme neljäsosaa koko eduskunnasta. Sen suunta on siten vakava ja etukäteen tunnettu.

Tuskin tämmöistä eri puolueiden kohdalla tapahtuvaa itsensä voittamista vieläkään olisi voinut tapahtua meidän nuorissa oloissamme, joissa eletään ilman pitempiä aikaista kokemusta ja perinteitä, elleivät olot muualla maailmassa olisi olleet levottomia ja myöskin meidän tasaista kehitystämme uhkaavia. Nämä myrskypilvet ovat pakottaneet puolueita kaikissa maissa reivaamaan purjeitaan, unohtamaan entiset riidanaiheensa ja etsimään toisiaan. Meille ovat antaneet hyvän esimerkin toiset pohjoismaat, joissa samantapaista työläisten ja talonpoikien yhteistoimintaa on voitu jo pitemmän aikaa menestyksellä harjoittaa. Meillä on sitäpaitsi katsottava onneksi, että myöskin edistyspuolue, runsaine henkisine voimineen, on suostunut ottamaan osan vastuun kantamisessa.

Vaikkakin iskusana ”työläisten ja talonpoikien yhteistoiminta” tällä hetkellä on osittain jonkinlainen muotiasia, sisältyy siihen runsaasti luonnollisia edellytyksiä. Ovathan nämä molemmat maamme valtaryhmät itse asiassa samaa juurta. Nykyinen työväenluokka on joko aivan äskettäin tai korkeintaan pari sukupolvea takaperin lähtenyt viljelevän väestön piiristä. Osattomiksi jääneet talonpoikien nuorimmat pojat, muonamiehet, joille ei ole riittänyt maataloudessa työtä, samoinkuin muu maalla elänyt irtain väestö on teollisuuden alkaessa ja kehittyessä siirtynyt teollisuuden palvelukseen ja asuu senjälkeen kaupungeissa ja tehdasyhdyskunnissa. Näiden molempien ryhmien tiet ovat senjälkeen eronneet toisistaan ja mielipiteet ovat toisinaan olleet jyrkästi vastakkain. Niiden edut ovat kuitenkin suuressa määrin toisistaan riippuvaisia. Jos jompikumpi elää huonoissa oloissa, kärsii toinenkin. Jos työväellä on huono aika, ei talonpoika saa tuotteitaan kaupaksi kohtuulliseen hintaan. Ja jos maata viljelevällä väestöllä on taloudellisia vaikeuksia, ei se pysty kuluttamaan teollisuustuotteita. Teollisuus menestyy silloin huonosti ja teollisuudesta elävä työväki kärsii. Luonnollisin asia maailmassa olisi sen vuoksi, että nämä molemmat ryhmät pysyvästi tukisivat toisiaan.

Kuten edellä mainitsin on tähänastinen yhteistyö menestynyt yli odotusten. Siitä on myöskin ollut tuloksia. Maa on täysin rauhoittunut, ja vähävarainenkin väestön osa, joka aikaisemmin tunsii olonsa turvattomaksi, on jälleen saanut luottamusta tulevaisuuteen. Elinkeinoja on voitu kohentaa ja turvata kohtuullinen toimeentulo niin maataloudesta kuin teollisuudestakin elävälle väestön osalle. Verotusoloissa on aikaansaatu käänne vähävarai-

sen kansanluokan eduksi. Maan virkamiehistö, joka lapualaisvuosien vaikutuksesta oli heittäytynyt puolueellisuuteen ja mieltävaltaan, on vähitellen totutettu lojaalisuuteen ja tasapuolisuuteen. Jos jossakin päinvastaista havaitaan, tullaan siihen käymään käsiksi ankaralla tavalla.

Maa tuntuukin olevan tyytyväinen nykyiseen olotilaan. Näin sanoessani tarkoitan tietysti väestön valtaosaa. Poikkeuksen tekee tietysti oikeisto, joka entistä avoimemmin on osoittanut pyrkimyksensä olevan taistella vain pääoman etujen puolesta. Sen mielestä asiat eivät ole laisinkaan kunnossa.

Oikeisto on löytänyt itselleen uuden keppihevosenkin.

Se on heittäytynyt kovin kansanvaltaiseksi. Se syyttää nykyistä hallitusta jopa terrorista ja diktatuuriin pyrkimisestä. Eduskunnassa ei muka anneta edustajain enää vapaasti määrätä kantaansa: hallituspuolueiden on tanssittava hallituksen pillien mukaan. Jopa eräs yltiöpäinen edustaja intoili, että hallituspuolueiden jäsenet tulevat valiokunnista "kuin pelästyneet metsänelävät", koska eivät uskalla mielipidettään tuoda esille. Asian todellinen laita on tietysti se, että hallitus päinvastoin toimii enemmistöryhmien tahdon toteuttajana.

Samalla kun tämä oikeistoryhmien uuskansanvaltaisuus on mielihyvin merkille pantava, on syytä palauttaa mieliin, miten oikeisto vähemmistössä ollessaan terrorisoi eduskunnan enemmistöä ja pakotti sen kulkemaan tahtonsa mukaan. Lapualaisvuosina uhkailtiin jatkuvasti, jopa pieksäjaisillä, niitä edustajia, jotka ratkaisevissa äänestyksissä eivät mukautuneet silloisen hallituksen tahtoon, joka oli sama kuin lapuanliikkeen tahto. Nyt nämä ajat ovat onneksi takana. Nyt kuljetaan enemmistön osoittamaa tietä, ja vähemmistön huomautukset otetaan varteen sikäli kuin niissä on varteen otettavaa.

Kun nykyisestä yhteistoiminnasta porvarillisten kanssa hallituksessa puhutaan, on syytä kajota vielä erääseen puoleen asiassa.

Mehän olemme "marxilaisia", nimitys, jonka me pidämme kunnianimenä, mutta johon vastustajamme koettavat sisällyttää kaiken, mikä on halveksimisen arvoista. Marxilaisuudella on totuttu ymmärtämään jyrkkää luokkataistelua ja vastustus-kannalla olemista nykyistä yhteiskuntaa vastaan. Onko siis enää "marxilaista" istua vihreän pöydän ympärillä yhdessä porvarillisten kanssa, sovitella heidän kanssaan ja koettaa päästä yhteisymmärrykseen tällä tavalla? Miten tämä pohjoismaissa käytäntöön otettu sovittelukanta sopii yhteen alkuperäisen marxilaisuuden kans-

sa? Eikö koko nykyinen homma merkitse puolueemme periaatteista luopumista?

Kirjansa hyvin lukeneet nuorukaiset voinevat näin väittää ja lukea anathemaa ja maranathaa harjoitetun "puoluepetoksen" johdosta.

Ja kuitenkin ei ole epäilystäkään siitä, että tämä hyvin soveltuu marxilaisuuteen. Niin, onpa täydellisesti sopusoinnussa todellisen marxilaisuuden kanssa.

Kun Marx 60 vuotta takaperin julkaisi kuuluisan Kommunistisen Manifestinsa, olivat olot maailmassa aivan toiset. Silloin ei työväestöllä ollut minkäänlaisia oikeuksia. Sen olot olivat kurjat, sillä ei todellakaan ollut mitään puolustettavaa eikä "muuta menetettävää kuin kahleensa". Se oli paariasluokka, jolla ei ollut edes valtiollista äänioikeutta. Marx julisti leppymätöntä luokkataistelua silloisia oloja vastaan, ja kehoitti "kaikkien maiden työläisiä" tässä tarkoituksessa yhtymään.

Sen jälkeen on valloitettu yleinen äänioikeus, joka takaa valtiollisen tasa-arvoisuuden työväenluokalle. Työväen työaika ja palkkataso on parantunut. On saatu aikaan työväensuojelulakeja. Työväen asema on siten tullut melkoisen turvatuksi. Sillä on nyt paljon menetettävää ja siis myös paljon puolustettavaa. Liiotellen onkin sanottu, että alkuperäinen marxilainen kanta on menettänyt oikeutensa silloin kuin ensimmäinen työväensuojelulaki saatiin aikaan.

Kunnon ukko Marx, jos kukaan, oli käytännöllisen politiikan mies. Hän saarnasi leppymätöntä luokkataistelua ja jyrkkää vastustusasenteesta olemista, koska se niihin aikoihin oli ainoa keino saada jotakin aikaan. Erehtymättä voi sanoa, että jos hän eläisi nykypäivinä, hän kehoittaisi menettelemään juuri niin kuin pohjoismaissa nykyään menetellään: hakemaan ystäviä toisista yhteiskuntaryhmistä ja sovitteluun niiden kanssa. Hän menettelisi näin, koska tällöisen menettelyn kautta saavutettaisiin parhaat tulokset. Ja tuloksethan työväenluokalle jotain merkitsevät eikä joistakin aikansa eläneistä käsityksistä kiinni pitäminen.

Luokkataistelustahan ei silti tarvitse luopua. Koko valtiollinen elämähän on yhtämittaista luokkataistelua. Sitä harjoittavat kaikki puolueet, vaikka se on koetettu selittää vain sosialidemokraateille ominaiseksi. Sitä harjoittaa oikeisto, peräänantamattomasti puolustaessaan pääoman etuja. Sitä harjoittaa maalaisliitto sitkeästi omien eturyhmiensä puolesta. Sitä harjoitamme mekin yhtä tarmokkaasti kuin aikaisemmin. Se on vain muuttanut luonnettaan olojen muuttuessa. Nyt taistellaan — ei enää barrikaa-

deilla. vaan äänestyslipun avulla, yhtä pontevasti, mutta silti sovinnollisesti ja vastustajallekin arvoa antaen kuin esim. urheilussa maaotteluita käytäessä.

Mielestäni olemme siis edelleen täysin pesunkestäviä marxilaisia ja toimimme oikealla tavalla työväenluokan hyväksi. Niin kauan kuin tämä toiminta voi jatkua tähän astiseen tapaan ja tähänastisella menestyksellä, on sitä senvuoksi syytä jatkaa. Tärkeätä olisi, että sitä joka tapauksessa jatkuisi vuoden päästä pidettäviin vaaleihin saakka, jolloin valitsijat saavat tilaisuuden antaa siitä korkeimman oikeusasteen tuomionsa. Jos tämä tulee olemaan suopea, ei mikään estäne jatkamasta sitä eteenkin päin. Se olisi takeena rauhalliselle kehitykselle, jota kansa yleisesti kaipaa.

Puolustuslaitoksen perushankinnat

Osa puheesta Helsingin työväentalossa 25. 2. 1938.

Tällä hetkellä kiinnostaa kansalaisia ehkä enimmäin — jos jättää ulkoiset tapahtumat sivuun — se ns. p e r u s h a n k i n t a o h j e l m a, joka muutama päivä takaperin on saatettu julkisuuteen. Tällä perushankintaohjelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, jonka mukaan puolustuslaitoksemme varusteita lähivuosina olisi parannettava, jotta tämä laitos tulisi täyteen kuntoonsa. Tämä ohjelma vyöryttää esiin joukon tärkeitä poliittisia ja taloudellisia kysymyksiä, joissa mielipiteet varsinkin aikaisemmin ovat törmänneet voimakkaasti vastakkain.

Maassa on tarkkaan koetettu seurata, mitä tästä asiasta sosialidemokraattisen puolueen taholla ajatellaan. Ja kun puolueen edustajat asiaa valmisteleavassa komiteassa ovat pääasiassa voineet yhtyä komitean mietintöön, ja kun meikäläinen sanomalehdistökään ei ole esiintynyt tätä varustelujen lisäysehdotusta vastaan, on lausuttu tyytyväisyys siitä, että sosialidemokraattinen puolue on katsonut voivansa olla tässä asiassa mukana. On huomautettu, että puolue on täten luopunut aikaisemmasta puolustusmenojen kasvamisesta vastustavasta kannastaan ja tullut ilahduttavassa määrässä puolustusystävälliseksi.

Tässä voi heittää vastaan kysymyksen, olemmeko oikeastaan luopuneet aikaisemmasta kannastamme?

Jos tällä tarkoitetaan sitä, että nyt olisimme innostuksella ja harrastuksella mukana ja pitäisimme raskasta varustelua jonakin toivottavana päämääränä, niin erehdytään perusteellisesti. Sosialidemokraattinen puolue on edelleenkin, kuten se aina on ollut, rauhan ja kansojen välisen ystävyyden harras kannattaja. Tässä mielessä on aikaisemmin voimakkaastikin puhuttu, ellei juuri täydellisestä aseistariisumisesta, niin ainakin puolustusmenojen vähentämisestä. Maailmansodan jälkeisenä aikana näyttikin mieliala olevan tällaiselle ajatukselle kypsynyt. Kansat olivat saaneet kylläkseen verileikistä ja äänekkäänä kaikui huuto — ”ei koskaan enää sotaa!”. Kansainliitto perustettiin ajamaan rauhan asiaa ja sovittelemaan valtioiden välisiä erimielisyyksiä. Siitä piti myös tulla suoja ja turva kansoille, jotka kaikesta huolimatta joutuisivat epäoikeutetun hyökkäyksen alaiseksi.

Sen jälkeen olemme kuitenkin saaneet kokea runsaasti pettymyksiä. Kansainliitto ei ole täyttänyt siihen asetettuja toiveita ja aivan viimeisten päivien tapahtumat suuressa maailmassa ovat olleet omiaan edelleen järkyttämään luottamusta sen mahdollisuuksiin huolehtia jäsentensä turvallisuudesta. Maailmaan on syntynyt runsaasti diktatuurivaltoja, jotka eivät enää kysy kansalaistensa mielipidettä sodan eikä rauhan suhteen, vaan joissa yksi mies tai korkeintaan pieni piiri häikäilemättömiä miehiä johtaa maansa politiikkaa. Nämä valtiot ovat sopimuksista huolimatta äärimmäisin ponnistuksin lisänneet varustelujaan ja ovat sen kautta muodostuneet mitä suurimmaksi uhkaksi maailmanrauhalle. Tuloksena on ollut, että kaikki muutkin maat ovat olleet pakotettuja ajattelemaan mitä niiden rauhaan tulee. Näemme että tällä hetkellä väkivalta johtaa kaikkialla maailmanpolitiikkaa. Rauhaa eivät turvaa oikeus- eikä siveelliset käsitteet eikä Kansainliitto. Annettu sanakaan ei merkitse mitään. Aseet näkyvät olevan ainoana todistuskappaleena, jota kansainvälisissä keskusteluissa ymmärretään. Siitä on johtunut kaikkialla esiintyvä kiihkeä asevarustelu. Miten pitkälle tässä on menty, näkyy siitä, että Kansainliiton valmistamien tilastojen mukaan viimeisenä vuonna ennen maailmansotaa käytettiin asevarusteluun koko maailmassa 2½ miljardia kultadollaria, v. 1932 — raskaimpana pulavuonna — käytettiin samaan tarkoitukseen jo 4,1 miljardia dollaria, mutta viime vuonna ovat tähän hyödyttömään tarkoitukseen heitetyt menot kasvaneet vielä sitäkin suuremmiksi, nousten kerrassaan hieman yli 7 miljardin kultadollarin, siis melkein kolminkertaiseksi siitä, mitä ne olivat äskeiseen maailmansotaan varustauduttaessa. Maailma ajattelee kaikkialla sodan mahdollisuutta ja varustautuu sitä vastaanottamaan.

Kun ei Suomenkaan asema ole maantieteellisesti turvattu, vaan meilläkin, niin pieni ja köyhä kansa kuin olemmekin, on mahdollisuus joutua valloitushaluisten naapurien hyökkäyksen alaiseksi, on kysymys varusteluista täälläkin tullut päivänpolttavaksi. Myös sosialidemokraattinen puolue, ajatellessaan niitä vaaroja, joita diktatuurijärjestelmä on mukanaan tuonut ja havaitessaan aatetoveriensa kaikissa maissa luopuneen aikaisemmalta vastustavalta kannaltaan, on katsonut voivansa olla kohtuullisessa määrässä mukana lisävarojen myöntämisessä. Tällöin kyllä kirvelee mieltä heittää hyvää rahaa ja näin suuressa määrässä niin tuottamattomaan, hyödyttömään, jopa suorastaan vahingolliseen tarkoitukseen kuin varustelujen lisääminen on. Mitä näillä varoilla rakennetaan ja saadaan aikaan, se on muutaman vuoden perästä vanhentunutta ja romua. Jos tilanne silloin edelleen on yhtä rauhaton, jatkuu samaa menoa edelleenkin. Toivomme kuitenkin, että maamme ei koskaan tulisi joutumaan sellaiseen asemaan, että sen täytyisi näitä varusteita käyttää ja toivomme edelleen, että ihmiskunta pian järkiintyisi, niin että tällainen tuhlailu voisi loppua.

Se komitea, josta edellä mainitsin ja joka oli asetettu selvittämään, mitä lisävarusteita nykyään tarvittaisiin ja mitä niiden hankkiminen maksaa, on yli puoli vuotta kestäneen työskentelyn jälkeen saanut ehdotuksensa valmiiksi. Ehdotuksen yksityiskohdista ei ole saatettu julkisuuteen, mutta tiedetään, että tämän ohjelman toteuttaminen, mikä on tarkoitus suorittaa kuuden vuoden kuluessa, tulee maksamaan 2,9 miljardia markkaa. Tämä suuri summa tulisi käytettäväksi uusien varusteiden hankkimiseen. Sen ohella tulisivat myös puolustuslaitoksen vakinaiset menot kohoamaan, koska näitä lisäytyneitä varusteita ei voitaisi hyödyllisesti käyttää, ellei sitä varten olisi varoja. Puolustusmenot, jotka viime vuonna nousivat 935 milj. mk:aan tulisivat tämän jälkeen vastedes nousemaan 1.300—1.400 milj. mk:aan eli neljänteen osaan kaikista valtiomenoistamme. Komitean sosialidemokraattiset jäsenet ovat ehdotukseen liittämässään vastalauseessa tulleet noin 500 milj. mk pienempään kokonaissummaan, joten heidän ehdotuksensa päättyy 2.400 milj. mk:aan. Mikä summa tähän tarkoitukseen lopullisesti tulee päätettäväksi: korkein ehdotettu summa vai alempi vastaehdotus, vai jotakin siltä väliltä, sitä on tällä hetkellä ennen aikaista arvailla. Tämä kysymys tulee harkittavaksi aluksi hallituksessa ja sen jälkeen eduskunnassa. Joka tapauksessa on tärkeätä perinpohjaisesti tutustua asiaan eikä ajaa sitä yhtäkkisellä yllätyksellä ja sokeasti päätökseen, kuten valitettavasti aikaisemmalla kerralla tapahtui.

On merkillepantavaa miten vähäisillä vastahuomautuksilla tämä ehdotus on yhteiskunnassamme vastaanotettu. Jos mihin muuhun tarkoitukseen tahansa olisi ehdotettu 3.000 milj. mk käytettäväksi lyhyen ajan kuluessa, olisi siitä välttämättömyyden pakosta seurannut laaja keskustelu ja runsaasti vastustusta. Kuvitelkaamme vain, että joltakin taholta olisi heitetty esiin ajatus rakentaa tämän summan edestä asuntoja kaupungeissa tai maaseudulla kurjissa oloissa asuvalle väestölle, niin olisimme varmaankin saaneet nähdä aivan toisenlaisen näytelmän. Komitean ehdotuksiin nähden on sen sijaan tähän saakka ainakin pääasiassa vallinnut verraten suuri yksimielisyys. Ei ainakaan julkisuudessa ole näkynyt sen suhteen paljonkaan soraääniä. Tosin on meidän taholtamme toveri Wiik äskettäin eräässä sanomalehtikirjoituksessa kosketellut asiaa ja muistuttanut siitä, etteivät puoluekokouksen päätökset edellytä sitä, että sosialidemokraatit olisivat mukana tämmöistä ehdotusta kannattamassa. Olot ovat kuitenkin melkoisessa määrässä muuttuneet sen jälkeen kun puoluekokouksella on ollut tilaisuus tätä asiaa käsitellä. Arvelen puolestani täydellä varmuudella, että seuraava puoluekokous, joka on tilaisuudessa lausumaan asiasta käsityksensä, tulee hyväksymään menettelymme, vaikka joudummekin aikaisemmista päätöksistä poikkeamaan. Sitä paitsi tulee piakkoin pidettäväksi puolueuuvoston kokous, joka puoluekokousten väliajalla voi antaa neuvoja menettelytapaan nähden.

Joskin, kuten sanottu, itse pääasiaan, varustelujen lisäämiseen nähden on vallinnut melkoinen yksimielisyys, ovat mielipiteet kuitenkin törmänneet voimakkaasti vastakkain niin pian kuin on astunut esiin kysymys, mistä tähän tarvittavat lisävarat otetaan. Kun vuotuinen perushankintameno lasketaan 485 milj. mk:ksi, ja menoarviossa ennestään tätä varten on varattu 210 milj. mk, nousee tarvittava vuotuinen lisäsumma 275 milj. markkaan. Miten tämä summa olisi kerättävä, se näyttää muodostuvan melkein pääkysymykseksi julkisessa keskustelussa.

Tässä keskustelussa on pääasiassa esiintynyt kolme linjaa — ja useampia onkin vaikea löytää. Nämä kolme linjaa, kolme eri mahdollisuutta, ovat:

1) vähentää valtion menoista vastaava määrä muita menoja, jotta saataisiin tilaa varustelujen lisäämiseen tarvittaville lisämenoille, siis 275 milj. mk:lle vuodessa;

2) tarvittavan suuruisen lainan ottaminen vuosittain; ja

3) lisäverojen kantaminen tätä tarkoitusta varten.

Kukin näistä ehdotuksista on löytänyt kannattajansa ja toisi-naan on ehdotettu niitä yhdistellen käytettäväksi.

On syytä tarkastella, mitä kukin näistä endotuksista merkitsee ja minkälaisiin tuloksiin ne johtaisivat.

Katsotaanpa ensinnäkin, mitä mahdollisuuksia on vähentää valtion talousarviosta siihen nykyään sisältyviä menoja ja siten varata tilaa perushankintamenoille.

Usealta ja myös hyvin arvovaltaiselta taholta on lausuttu, että valtion menoarvioon sisältyy runsaasti sellaisia menoja, jotka huolehti voisi jättää pois. Tämä on verraten yleinen käsitys ja luultavasti joka taholla ollaan sitä mieltä, että jotkin menot ovat jokseenkin tarpeettomia, joten ne voitaisiin poistaa. Mutta niin pian kuin tulee kysymys siitä, mitä nykyisistä menoista voitaisiin vähentää, havaitaan, että yksimielisyys loppuukin heti. Jokainen on kyllä valmis vähentämään menoja toisten kohdalta, mutta mieluummin korottamaan omaksi hyväkseen tulevia menoja. Kun tämän ehdotuksen tekijöiltä on pyydetty täsmällisempää ehdotusta, kun on kysytty, ovatko he valmiita alentamaan sosiaalisia menoja, maatalousmenoja, maanteiden ja rautateiden rakentamiseen ja ylläpitoon käytettäviä menoja tai virkamiesten palkkoja, niin on havaittu, etteivät he olekaan halukkaita kantaansa yksityiskohtaisemmin perustelemaan. Se onkin hyvin ymmärrettävissä, sillä jokaisen menon takana on jokin yhteiskuntaryhmä, joka sitkeästi pitää kiinni saavuttamistaan eduista.

Eräs täsmällisempi tähän suuntaan käypä ehdotus on kuitenkin nähnyt päivänvalon ja se esiintyy myös komitean parin jäsenen vastalauseessa. Se pyrkii siihen, että sen sijaan että tähän saakka ns. suhdannerahastoon on siirretty vuosittain parisataa miljoonaa markkaa, tämä varaaminen nyt lopetettaisiin ja säästövarat käytettäisiin varustelujen lisäämiseen.

Tämä ehdotus on kuitenkin harvinaisen epäonnistunut. Jos, kuten sanotaan, varustelujen lisäämiseen käytetyt varat merkitsevät jonkinlaista palovakuutusta, niin on suhdannerahaston kerääminen sitä myös ehkä vielä suuremmassa määrässä. Se on eräänlaista perushankintaa tulevan pulakauden varalta.

Tällaiseen uuteen pulakauteen ei maamme voi astua yhtä huonosti varustautuneena kuin edelliseen pulaan jouduttaessa, vaan sen täytyy olla valmis ottamaan se aivan toisella tavalla vastaan. Meillä täytyy silloin olla valmiina sekä laaja työohjelma että myös varoja sen toteuttamiseen. Aikaisemman kokemuksen perusteella voitaneen laskea, että meillä pitäisi olla riittävästi vapaita varoja voidaksemme ainakin parin vuoden ajan ylläpitää tarpeeksi laajassa mitassa yleisiä töitä ja siten tarjota työttömiksi joutuneille toimeentuloa ja leipää. Pulan alkaessa ovat lainan saannin mahdollisuudet vähäiset ja ainakin vaadittaisiin silloin otettavista

lainoista raskaita ehtoja. Jos pula tulisi pitkäaikaiseksi, olisi tietysti myöhempinä vuosina pakko turvautua lainanottoon. Tällaisen pulan torjumisen varalta on meillä ryhdytty keräämään edellä mainittua suhdannerahastoa ja saatu siihen tähän mennessä hieman yli 600 milj. mk puhdasta rahaa. Tämä summa on kuitenkin aivan riittämätön pulan todella kohdatessa, joten rahastoa on välttämättä edelleen kartutettava. Missään tapauksessa ei voitane vakavasti ajatella, että varustelujen perushankintasuunnitelma saisi tehdä tyhjäksi pulantorjumissuunnitelman.

Lähempi tarkastelu osoittaa siis, että ajatus suuremmasta nykyisten menojen vähennyksestä riippuu ilmassa.

Helpompana ratkaisuna on varsinkin oikeiston taholla heitetty esiin ajatus lainan ottamisesta, jonka avulla peitettäisiin kaikki tarvittavat lisämenot.

Tätäkin ajatusta on mitä jyrkimmin vastustettava.

On terveen rahapolitiikan vastaista käyttää lainavaroja tuottamattomiin tarkoituksiin. Tähän saakka on tätä tervettä ohjetta ennen kaikkea saarnattu porvarillisten piirien taholta. Jos mikään, niin varojen käyttö varusteluihin olisi niiden käyttöä tuottamattomaan tarkoitukseen. Jokaisen sukupolven onkin itse pystyttävä aikaansaamaan semmoinen puolustuslaitos, jonka se pitää tarpeellisena. Eiväthän hankittavat varusteet edes tule kestämään muuta kuin lyhyen ajan. Seuraavalla sukupolvella voi tässä suhteessa olla paljon suurempia rasituksia kannettavanaan.

Sitä paitsi lainavarojen käyttö tähän tarkoitukseen merkitsisi sitä, että kannettava kuorma tulisi aivan epätasaisesti jaettavaksi. Kansa tulisi jaetuksi toiselta puolen kuponginleikkaajiin, so. niihin, jotka ostaisivat tämän valtion lainan obligaatioita, ja toiselta puolen koronmaksajiin, jotka verojen muodossa saavat maksaa näiden obligaatiolainojen koron ja kuoletuksen. Kun vain varakkaammat piirit pystyisivät näitä lainaobligatioita ostamaan, joutuisivat nämä tästä hyötymään, ja laajat kansanjoukot joutuisivat verojen muodossa kaiken maksamaan. Eikä sillä hyvä, että tämä kahtiajako esiintyisi vain sinä aikana, jona varustusohjelmaa toteutetaan. Lainat otetaan päinvastoin pitkäksi ajaksi, joten tulisimme vielä vastaisuuteenkin nähden jakamaan kansalaiset tällä tavalla kahteen erilaiseen ryhmään.

Kumpaakaan edellämäinnittua ehdotusta, menojen vähennystä ja lainan ottoa, ei niin ollen voi puolustaa. Sen sijaan on kolmas ehdotus, lisäveron kantaminen, ainoa järkevä.

Elleivät entiset tulot riitä, on hankittava uusia, tapahtukoon tämä muodossa tai toisessa.

Eivätkö tähänastiset tulot sitten riitä peittämään näitä uusia menoja? voi kysyä.

Meillähän on kyllä verraten yleisenä luulo, että tasavaltamme menoarvio on venyvä kuin haitari ja että siihen voi sisällyttää mielin määrin uusia menoja, ilman että se halkeaa. Tämä käsitys on kuitenkin väärä, ja sen vuoksi esiintyykin eduskunnassa vuosittain ankaraa taistelua siitä, kuka kulloinkin saa toivomuksensa menoarvioon mahtumaan.

Jos koettaa laskeskella, miltä seuraavan vuoden talousarvio tulee näyttämään, niin havaitsee heti, että siinä ei tule olemaan tilaa näin suurelle uudelle menoerälle, vaikka edellyttäisikin, että tuloja kertyisi edelleen yhtä runsaasti kuin tätä nykyä. Sekään ei tietenkään ole varmaa. Päinvastoin, jos taloudellinen pula koittaa, on jokseenkin selvää, että tulopuoli tulee pienene-mään. Menopuolella taas on taipumus säännöllisesti kasvaa useammilla prosenteilla. Esim. tämän vuoden vakinaiset menot ovat noin 225 milj. mk suuremmat kuin edellisen vuoden menot. Yksin tämän automaattisesti lisääntyvän kasvun tyydyttäminen tulee vaatimaan melkoisesti uusia tuloja. Sen lisäksi olisi toivottavaa voida panna alulle monia yhteiskunnalle tärkeitä uudistuksia, jotka nekin vaativat varoja. Eihän voi ajatellakaan, että yhteiskunnallinen kehitys meillä pantaisiin seisomaan, jotta voitaisiin ylläpitää sotavarustelua.

Veisi liian pitkälle ryhtyä tässä esittelemään yksityiskohtaisempia laskelmia siitä, minkälaisiksi esim. seuraavan vuoden budjetin tulo- ja menopuoli tulevat muodostumaan. Riittää, kun totean, ettei ole odotettavissa siinä määrin tulojen kasvua, että tällöinen uusi suuri menoerä voitaisiin hoitaa ilman erikoisia toimenpiteitä tulojen lisäämiseksi.

Kun siis entiset tulot eivät riitä, on haettava uusia. Tällöin tulemme erääseen vanhaan riitakysymykseen: millä tavalla ja mistä lähteestä nämä tulot otetaan.

Oikeisto harrastaa mieluummin kulutusveroja, tulleja ja muita sellaisia; vasemmisto taas pitää oikeutetumpana tuloon ja omaisuuteen perustuvaa verotusta.

Kulutusveroilla on se miellyttävä puoli, että niitä on helppo periä. Ihmiset maksavat niitä itsekään huomaamatta, että he suorittavat valtionveroa, eivätkä sen vuoksi erikoisesti esiintuo tyytymättömyyttään. Esim. tulliverotus merkitsee sitä, että ihminen kaikella sillä, mitä hän käyttää tai kuluttaa, ja jokaisella suupalalla, mitä hän syö, maksaa veroa valtiolle. Tämä vero rasittaa siten epätasaisesti veronmaksajia eikä ota huomioon heidän veronmaksukykyään. Eihän esim. sadantuhannen tuloja nauttiva

henkilö jaksa syödä ja kuluttaa kymmenen kertaan enemmän kuin 10 000 mk:n tuloilla elävä henkilö. Kummallakin on vain yksi vatsa ja kummankin välttämättömät elämäntarpeet ovat suurin piirtein samanlaiset. Tullivero on siis erittäin epäoikeudenmukainen eikä kohdistu maksajiin heidän kantokykynsä mukaan.

Paljon oikeudenmukaisempi on sen sijaan tuloon ja omaisuuteen kohdistuva vero, sikäli kuin vero yleensä voi olla oikeudenmukainen. Se rasittaa kutakin veronmaksajaa näiden veronkantokyvyn mukaan. Se ei kuitenkaan ole erittäin suosittu, koska se maksetaan oikein laskun mukaan yhdessä tai useammassa erässä, ja tulee niin ollen selvästi huomatuksi.

Meillä on suunta viime vuosina ollut välillisiä veroja suosiva. Ne ovatkin kasvaneet paljon jyrkemmässä tahdissa kuin välittömät verot, esim. tulo- ja omaisuusvero. Niinpä nykyään yksin tulli tuottaa noin 1 700 milj. mk. Lisäksi saadaan melkoisia tuloja tupakasta, viinistä, oluesta ym. Kaikista tällaisista kulutusveroista saadaan yhteensä yli puolet kaikista valtion tuloista. Sen sijaan tulo- ja omaisuusvero tuottaa vain vajaan viidennen osan kaikista valtion tuloista.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan on otettu kohta, jonka mukaan yleisenä suuntana verotuksessa on oleva pyrkimys helpottaa vähävikisten verorasitusta. Kun viime aikoina jossakin määrin on toteutettu tätä ohjelmakohtaa keventämällä kulutusveroja, on siitä noussut melkoinen melu oikeistopuolueiden taholta. Kusakin tapauksessa on pidetty toimeenpantua muutosta jokseenkin tarpeettomana ja selitetty, miten vähän se merkitsee yksityisen kuluttajan kohdalla. Tulitikkuveron poistaminen, sokerin, kahvin, vehnän ym. tullin alentaminen ei muka tuota kenellekään hyötyä, mutta vähentää sen sijaan valtion tuloja. On tietenkin selvää, että kukin yksityistapaus merkitsee semmoiseen verraten vähän, mutta yhteensä niistä kertyy raskas rasitus. Suunnan muutos on sen vuoksi tarpeen.

Kulutusverojen lisäämiseen ei olekaan mitään mahdollisuuksia. Paljon sopivampi keino lisätulojen hankkimiseen onkin tulo- ja omaisuusveron korottaminen. Tämä vero on moneen kertaan harkittu ja punnittu veronmaksajain maksukyvyn mukaan. Sillä ei rasiteta kaikkein vähävaraisimpia, koska äskeisinä vuosina toimeenpannun muutoksen kautta alle 10 000 mk:n tuloilla olevat kansalaiset ovat tästä verosta vapaat.

Olisi ollut toivottavaa, että se komitea, joka perushankintaohjelman ja sen rahoittamisen on valmistanut, olisi tullut samaan lopputulokseen. Se ei kuitenkaan ole valinnut mitään sel-

vää kantaa, vaan on kulkenut kompromissin tietä. Se tosin ehdottaa tulo- ja omaisuusveron korottamista 15 %:lla. Kun tällä tavalla saataisiin kokoon vain vähän yli 100 milj. markkaa, ei tämä keino kuitenkaan riittäisi hankkimaan koko tarvittavaa rahamäärää. Kun ei komiteakaan rohkene ehdottaa lainan ottamista varustelutarkoituksiin, vaan päinvastoin sen jyrkästi tuomitsee, kulkee se kiertotietä. Se on havainnut, että valtion verovaroja on viime vuosina käytetty noin 150 milj. mk vuodessa sellaisiin tarkoituksiin, joita voi sanoa tuottaviksi. Nämä tuottaviin tarkoituksiin tarvittavat varat ehdottaa komitea vastedes hankittaviksi lainatietä. Silloin talousarvion menopuolella vapautuisi tilaa vastaavalle summalle, joka silloin voitaisiin käyttää varustelutarkoituksiin.

Komitea on ilmeisesti hyvin tyytyväinen tähän keksintöönsä ja hieno keksintö se onkin. Se ei kuitenkaan ole aivan reilua peliä. Itsepetosta siinä valtio joka tapauksessa tulisi harjoittamaan. Onhan selvää, että ellei korotettuja perushankintamenoja esiintyisi lähivuosina, ei myöskään tarvittaisi ottaa lainaa komitean mainitsemiin tarkoituksiin.

Joka tapauksessa näyttää siis tällä hetkellä kuitenkin siltä, että valtion on ryhdyttävä kiristämään veroruuvia hankkiakseen lisävaroja.

Ilmeistä on myös, että tulo- ja omaisuusvero tässä valitaan siksi keinoksi, jolla näitä varoja hankitaan. Miten monella prosentilla tulo- ja omaisuusvero tulee korotettavaksi, jää vastaisesta harkinnasta riippuvaksi. Joka tapauksessa on jo komitean ehdotus herättänyt vissiä, joskin laimeata vastustusta. Varsinkin on koetettu herättää sääliä ns. keskiluokan kohtaloa kohtaan, jota veronkorotus muka tulisi ankarasti rasittamaan. Tämä valitus on kuitenkin verraten epäoikeutettu. Keskiluokissa on omaisuusvero aivan mitätön, ja myös tulovero verraten alhainen. Esim. 30.000 mk:n tuloja nauttiva henkilö maksaa tuloveroa 600 mk vuodessa, joten esim. 15 % korotus tietäisi hänelle lisämenoa vain 90 mk vuodessa. Veron kokonaistuotossa eivät keskiluokalta kannettavat verot myöskään paljon merkitse.

Raskaimmin tulisikin tulo- ja omaisuusveron korottaminen kohtaamaan suurteollisuutta, pankkeja ja suurliikkeitä, joiden tulojen kohdalla veroasteikko nousee jyrkästi. Niiden puolesta ei tähän mennessä ole julkisuudessa paljonkaan esiinnytty veroa vastaan. Suurliikkeet voivatkin ilman vauriota maksaa lievän veronkorotuksen, varsinkin nykyään, jolloin niillä on ollut erittäin kultaiset ajat.

On tärkeätä, että tämä asia, joka pakostakin nyt joutuu hoi-

dettavaksi, hoidetaan järkevällä tavalla. On tärkeätä, että valtion talousarvio pysytetään kunnossa ja tasapainossa. Tähän saakka onkin Suomessa pidetty tätä seikkaa eräänä kaikkein tärkeimpänä terveen taloudellisen elämän edellytyksenä. Ei olisi viisasta lähteä sitä nytkään horjuttamaan. Ei sen vuoksi ole hyväksyttävä menoja, joita ei voida kulloinkin kerättävillä tuloilla peittää.

Olen edellä joutunut verraten laajasti koskettelemaan yhtä ainoata yksityiskohtaa meidän talouselämässämme ja siihenkin vain valtion talouden kohdalta. Se on mielestäni kuitenkin siksi tärkeä asia, että tämäntapaisessa tilaisuudessa on ollut syytä sitä selostaa työväenluokalle.

Taloudelliset kysymykset herättävät tällä hetkellä kyllä muitenkin suurta mielenkiintoa. Meillä on jonkin vuoden ajan ollut nousukausi ja sen johdosta erittäin hyvät taloudelliset olot, joskaan kaikki kansankerrokset eivät siitä ole päässeet nauttimaan. Mutta nyt jo on monen mielessä herännyt kysymys, miten kauan tätä vielä tulee jatkumaan? Onko ehkä huippukohta jo sivuutettu ja ollaanko alaspäin menossa? Tämä on asia, jota ei nykyisillä tutkimusvälineillä koskaan ole voitu todeta käänteen tapahtuessa, vaan vasta jälkeenpäin, kuukausien kuluttua. Joka tapauksessa maamme taloudellinen kehitys on siksi tärkeä asia, että työväenkin on sitä tarkkaan seurattava ja valvottava etuaan. Muut kansanluokat kyllä valvovat omaansa.

VI

SUOMI SODAN
MYRSKYISSÄ

Ajatuksia talvisodan aattona

Helsingin työväentalossa 8. 10. 1939. — Suomen Sosialidemokraatin selostus.

Nykympolven osaksi näyttää tulleen saada läpikäydä monenlaisia vaihteita. Se on saanut elää ajanjakson, jolloin on tapahtunut lukuisia asioita, joista aikaisemmin ei olisi voinut uneksiakaan. Tähän ajanjaksoon mahtuu meillä myöskin sosialidemokraattisen puolueen synty ja sen tähänastinen toiminta ja saavutukset. Tämä on tietenkin tärkeä ja mahtava tekijä kotimaisessa politiikassamme. Samaan ajanjaksoon mahtuu myös paljon muuta. Siihen mahtuu meidän kohdaltamme tsaristisen Venäjän sortokausi, parlamentaarisen eduskuntatyön alkaminen sen jälkeen kun äänioikeustaistelu oli menestyksellä loppuunkäyty ja yleinen sekä yhtäläinen äänioikeus saavutettu. Siihen mahtuu myös maailmansota kaikkine kauhuineen ja kärsimyksineen, samoin kuin sen jälkiseurauksena meidän maassamme käyty kansalaissota samoin jälkiseurauksineen.

Eräänä ilahduttavana kohokohtana tässä ajanjaksossa on Suomen kohdalla sen 21 vuotta takaperin saavuttama itsenäisyys, joka siten tarjoo meille mahdollisuuden viettää täysi-ikäiseksi tulemisen muistoa itsenäisenä kansana. Itsenäisyyden aikana olemme monella tavalla voineet kehittää olojamme ja havaita menestyksen myös työtämme seuranneen. Onhan Suomi tällä kertaa — voi sanoa miltei kaikilla aloilla — aivan toinen maa kuin se oli ennen itsenäisyyden saavuttamista.

Me olemme monesti olleet taipuvaisia lukemaan omaksi ansioksemme kaikki ne monet suuret saavutukset, joita näinä vaiherikkaina vuosina Suomen osalle on tullut. Meidän on mielestäni kuitenkin nöyrästi tunnustettava, että pääasiassa ulkoiset tapahtumat ovat antaneet meille mahdollisuudet korjata itsellemme nämä saavutukset. Ulkoisten tapahtumain seurausta oli yleisen äänioikeuden saavuttaminen, niinkään itsenäisen Suomen syntyminen. Tähän voisimme vielä lisätä sen seikan, että vuoden 1918 kansa-

laissodan jälkeen työväenluokka voi vapautua silloisesta sarron-alaisesta asemastaan vain ulkonaisten tapahtumain seurauksena.

Pienet maat eivät voi paljoakaan vaikuttaa poliittisiin kohtaloihinsa. Ne ovat riippuvaisia suurvaltain liikehtimisistä. Tärkeätä niille on vain se, että ne ovat valmiita hetken tullessa käyttämään tilannetta hyväkseen.

Se maailmansota, joka aloitettiin 25 vuotta takaperin ja jota käytiin neljä vuotta, päättyi Versaillesissa allekirjoitettuun pakkorauhaan. Tämä pakkorauha on sen jälkeen aiheuttanut maailmassa paljon kannausta ja levottomuutta. Varsinkin sen jälkeen kun tämän rauhan maahan painamassa Saksassa on syntynyt uusi valtiojärjestelmä, joka on ottanut päämääräkseen Versaillesin rauhan kumoamisen ja sen täydellisen rikkirepimisen, ei ainakaan meidän maanosassamme ole ollut rauhaa. Parin viime vuoden aikana on sodan uhka jatkuvasti riippunut päittemme päällä. Ainoastaan se seikka, että vastapuoli näissä valtiollisissa riistiriidoissa on ottanut tunnussanakseen ”rauha millä hinnalla tahansa”, on tehnyt mahdolliseksi, että sota on voitu siirtää tuonnemmaksi. Tänä vuonna se ei enää näyttänyt olevan mahdollista. Länsivallat, joita asia lähinnä on koskenut, ovat mieluummin valinneet sodan kuin alituisen sodan uhkan. Ne ovat tietoisia siitä, että sodan tulos ei vastaa sen vaatimia uhrauksia. Sittenkin on tämä askel otettu, jotta pysyväinen olotila Euroopassa aikaansaataisiin. Eurooppa on täten joutunut sotaan, josta uhkaa tulla vieläkin kaameampi näytelmä kuin se sota, joka 25 vuotta takaperin aloitettiin. Luonnonvoimat on päästetty irti. Yksityiset kansalaiset ovat hiljaa ja ajatuksissaan, samoin kuin silloin kun herranilma raivoaa.

Tässä uudessa kansojen voimainmittelyssä ovat rintamat toisenselaiset kuin kukaan on voinut ennakoita aavistaa. Eräs Euroopan politiikan harvoja kiintopisteitä, jolle kaikki poliittiset laskelmat ovat nojautuneet, on ollut se, että kansallissosialistinen Saksa ja bolshevistinen Neuvostoliitto eivät koskaan voi löytää toisiaan. Ovathan ne olleet vuosikausia, kaiken aikaa kun kansallissosialismia on saarnattu, keskenään verivihollisia, ja kumpikin on vannonut toisensa tuhoa.

Nyt on kuitenkin saatu nähdä, etteivät aatteelliset vastakohtat ole esteenä suurvaltain politiikassa. Saksa ja Neuvostoliitto ovat maailman yllätykseksi tehneet keskenään liiton, sopien vaikutusalueittensa jaosta. Saksa pyrkii politiikallaan itään ja Neuvostoliitto pyrkii politiikallaan Itämerelle. Kummankin pyrkimyksiä koetetaan tämän sopimuksen avulla toteuttaa sikäli kuin siihen on mahdollisuuksia. Kansallissosialismi ja kommunismi, paremmin sanoen valtiokapitalismi ja valtiososialismi, ovat täten lyö-

neet kättä toisilleen. Sen seurauksena on, että Moskovasta on toistaiseksi tavallaan tullut maailman pääkaupunki. Siellä käyvät vuorollaan suurvaltain edustajat ja vuorollaan pienten valtojen edustajat. Jokaisella on siellä asioita hoidettavana ja Moskovan ratkaisuksista riippuu nykyään paljon.

Kaiken sen johdosta, mitä viime kuukausina on tapahtunut, asettaa jokainen kansalainen itselleen runsaasti kysymyksiä. Kysytään itseltään, miten kauan tätä sotaa tulee jatkumaan, ja jos se jatkuu, mikä on oleva sen lopputulos. Kuka siitä tulee selviytymään voittajana. Missä kunnossa tulee sodan päätyttyä olemaan Euroopan kartta ja mikä silloin on minkin maan kohtalo. Erikoisesti kiinnostaa maailmaa kysymys siitä, mikä taloudellinen järjestelmä sen jälkeen tulee vallitsevaksi. Onko se oleva sosialismi, valtiososialismi, valtiokapitalismi vai kapitalismi. Tämäkin on eräs niistä suurista problemeista, joka ilmeisesti tullaan sodan kautta ratkaisemaan.

Näihin kysymyksiin ei tällä hetkellä kukaan voi antaa vastausta. Ainoastaan yksi asia on selvä, ilman epäröintiä selvä. Se on se, että maailma kokonaisuudessaan tulee tämän sodan kautta köyhtymään. Kymmeniä miljoonia kansojen työkykyisintä väestöainesta vedetään pois tuotannollisesta elämästä ja viedään rintamille. Ainakin yhtä suuria joukkoja pannaan rintaman takana työskentelemään yksinomaan sotatarkoituksien edistämiseksi. Sodassa hävietään myös aina paljon arvoja. Seurauksena tulee olemaan, se on selviö, suunnaton köyhtyminen ja kansojen elintason aleneminen. Euroopan korkealle kehittynyt kulttuuri, sen sivistyselämä, tulee tietenkin myös saamaan iskuja, joita sen on vaikea kestää, jos se ollenkaan jaksaa niitä kestää.

Tässä suurten riidassa on pienten kansojen asema vaikea. Moni itsenäinen valtakunta on jo ennättänyt sen kokea ja joutunut häviämään kartalta. Näitä ovat Itävalta, Tšhekkoslovakia, Albania ja Puola. Niitä ei enää löydä itsenäisten kansojen joukosta. Toisten pikkukansojen itsenäisyyttä ja suvereenisuutta, siis itsemääräämisoikeutta omalla alueellaan, on tuntuvasti rajoitettu. Tähän tilaan ovat valitettavasti joutuneet Suomenlahden eteläpuolella olevat pikkuvaltiot: Viro, Latvia ja Liettua.

Meidänkin ovellemme on jo kolkutettu. Moskova on ilmoittanut haluavansa neuvotella erinäisistä kysymyksistä Suomen hallituksen kanssa. Kun naapurimaiden kesken on syytä neuvotella, milloin aihetta siihen ilmaantuu, on Suomen hallitus luonnollisesti suostunut tähän kutsuun. Neuvottelut voitaneen aloittaa vielä tällä viikolla. — Vaikka tämä asia luonnollisesti eniten askarruttaa kaikkien mieliä tällä hetkellä, ei siitä ole syytä nyt enempää lau-

sua. Tähän tapaukseen, jos mihinkään soveltuu sananlasku puhuminen on hopeaa, vaitiolo kultaa.

On sangen luonnollista, että viimeaikaiset järkytykset ovat perinpohjin meilläkin hämmentäneet ihmisten käsityksiä. Varsinkin on näin laita parin ryhmän, meidän kommunististen ja natsilais-ten ainestemme keskuudessa. Kumpikin on tähän saakka järjestänyt elämänsä ja toimintansa oman isäntämaansa määräysten ja toivomusten mukaisesti. Kommunistit ovat vihanneet Saksaa ja kansallissosialismia, ja kotifascistimme ovat vihanneet kommunismia ja Neuvostoliittoa. Kummallakin taholla on toivottu vastapuolen isäntävaltion tuhoa. Kun Englanti ja Ranska viime kesänä neuvottelivat Moskovassa liiton aikaansaamisesta, huudettiin fascistiemme taholla kirousta sen petturuuden johdosta, jota porvarillinen maailma osoitti yrittäessään liittoutua Neuvostoliiton kanssa. Nyt kun heidän isäntävaltionsa Saksa on todella tehnyt tämän liiton, on vaikea yhtäkkiä löytää oikeata sävyä puheisiin. Nythän nämä molemmat ryhmät, kommunistit ja natsit, huomaavat tavallansa olevansa liitossa keskenään sen sijaan, että ne tähän saakka ovat olleet toistensa kiivaimpia vastustajia. Ruotsissa onkin tämän johdosta syntynyt aivan uusi termi. Niitä molempia kutsutaan siellä yhteisellä nimellä natsikommunisteiksi.

On selvää, ettei kummallakaan näistä ryhmäkunnista ole ollut helppoa ymmärtää sitä aatteiden kuperkeikkaa, joka on tapahtunut. Mutta myöskin muiden ryhmien taholla on hämmennys tava-
ton. Sen huomaa myöskin meidän sivistyneistömme keskuudessa ja varsinkin tämän sivistyneistön nuorison, ennenkaikkea yliop-
pilasnuorison piirissä. Näissä piireissä on tähän saakka eletty vuoden 1918 tapausten muistoissa ja sen ajan tapaukset ovat vaikuttaneet mainittujen piirien ajattelutapaan koko sen jälkeen kulu-
neiden 20 vuoden ajan. Meillä on ollut sankareita tuhansittain ja sankaripatsaita sadoittain. Työväenluokka on tahdottu asettaa poikkeusasemaan ja sen vaikuttimia kansalaissodassa on 20 vuotta väärin tulkittu. Neuvostoliiton voimaa on väheksytty, koska silloin osoittautui niin helpoksi karkoittaa se maasta. Ja parhaan mukaan on näiden piirien taholta sitä ärsytetty, siten rikkoen naapurisopua.

Kansalaissota, jota myös vapaussodaksi sanotaan, ei kuitenkaan ollut mikään oikea sota, josta voisi ottaa mittaa nykyaikaiselle voimainmittelylle. Siinä taisteli vastakkain kaksi harjaantumatonta armeijaa. Heikompi niistä tietysti hävisi ja tänne jääneen venäläisen armeijan jäännökset karkoitettiin maasta saksalaisten avulla. Neuvostoliitto oli silloin kaaostilassa ja vasta syntymässä.

Varsinkin aikaisemmin mainitsemani ylioppilasnuoriso, jonka historiantuntemus alkaa siitä ajasta, jolloin jääkärit kävivät rip-pikoulua, on näistä tapahtumista ammentanut maailmankäsityk-sensä. Se on ollut valmis ”piirtämään miekalla rajan Vienanme-restä Suomenlahteen”, ja toisinaan on rohkeasti unelmoitu Uralis-takin rajana. Näiden ainesten maailmankuva mahtaa tällä hetkellä olla tavattomasti järkytetty. Missä ovat nyt nämä lennokkaat aja-tukset, missä voivat ne saada tyyssijansa, kun todellisuus on aivan toisennäköinen.

Onkin ollut havaittavissa, että mielipiteet porvariston taholla ja ennen kaikkea sen sivistyneistön piirissä ovat suuresti muok-kautumassa ja siirtymässä enemmän todellisuuspohjalle. Jos näin todella käy, on se merkittävä erääksi voitoksi siinä murheellisessa tilanteessa, jossa nyt elämme.

Sotaa on nyt kestänyt viisi viikkoa ja on syytä lyhyesti todeta, mitkä sen vaikutukset meidänkin maassamme ovat ennättäneet olla, siitä huolimatta, että elämme kaukana varsinaisilta sotänäyt-tämöiltä.

Taloudellisesti ovat vaikutukset jo hyvinkin huomattavat, voi sanoa tuhoisat. Kaupparajoitukset ovat suuret. Ulkomaankauppa ei ota käydäkseen ja siitä meidän koko taloudellinen hyvinvoim-timme kuitenkin riippuu. Vientiä estetään nykyajan ”haukien”, sukellusveneiden ahdistassa laivoja. Lasteja upotetaan, vienti uh-kaa tyrehtyä. Viennistä ja sen suuruudesta taas riippuu tuonnin suuruus. Emme voi tuoda enemmän kuin viemme, koska meillä ei olisi millä maksaa. Jotta ulkomaankauppaan nähden saataisiin välttämätön valvonta aikaan, on annettu vienti- ja tuontikieltoja. Niistä voidaan antaa poikkeuksia vain lisenssien avulla, joita eri-tyinen lisenssitoimikunta antaa. Tuonnin supistuminen vaikuttaa monella alalla. Ei tarvitse mainita esimerkkinä muuta kuin ben-siinin, jonka saannin supistuminen tuntuu sangen monella alalla aiheuttaen hämminkiä. — Kulutuksen alalla on nyt jo täytynyt panna toimeen supistuksia ja rajoituksia. Huomisesta alkaen as-tuvat ensimmäiset elintarvikekortit voimaan. Se on tavallinen so-dan ja pulan merkki. Eikä tarvitse olla profeetta, voidakseen en-nustaa, että toiset tavaralaadut saavat luvan seurata esimerkkiä. — Hinnat nousevat. Siihen vaikuttaa useampien tavarain osalta rahtien nouseminen ja se jälleen riippuu äsken mainitsema-stani merenkulun vaikeutumisesta. Rahdit ovat jopa viisinkertaisia aikaisempiin verrattuina. Lisäksi tulevat kohonneet vakuutusmak-sut y.m. kulut, jotka luonnollisesti vaikuttavat tavarain hintaan. Myöskin keinotekoista hinnan nostamista on ollut havaittavissa.

Sitä vastaan on kaikkien voimakkaasti noustava. On ollut mieluis- ta haivaita, että maamme osuuskauppaliike on jälleen osoitta- nut voivansa pysyä oikealla tiellä taistellen kaikkia aiheettomia hinnannousuja vastaan.

Eräänä taloudellisena sodan seurauksena on valtion talousar- vion järkkyminen. Kun ei elinkeinoelämä toimi säännöllisessä laajuudessa, supistuvat valtion tulot. Vaikea on sanoa kuinka pal- jon. Olen edellyttänyt laskelmissani, että ainakin 1½ miljardia tuloista tulee putoamaan pois. Paljon täytyy silloin tietysti pu- dottaa menojenkin puolelta pois. Siten talousarvion supistuminen tulee vaikuttamaan monilla aloilla aiheuttaen vaikeuksia ja häm- minkiä lukuisissa kiitettävissä ja edistämisen arvoisissa yrityk- sissä. Työväen kannalta peloittavin mahdollisuus on työttömyys, jos se pääsee uhkaamaan. On edellytettävissä, että yksityinen elinkeinotoiminta tulee supistamaan toimintaansa. Osittain va- rovaisuussyistä, osittain raaka-aineiden puutteessa, osittain varo- jen puutteessa. Tällaista on jo tapahtunut ja on pelättävissä, että tämä ilmiö tulee laajenemaan. Siinä aukenee laaja ala valtion hoidettavaksi. Työväen kannalta on ehdottomasti vaadittava, että valtio sen myöskin hoitaa.

Mitä poliittiseen elämään tulee, olemme havainneet, että nykyi- nen toisissa maissa käyty laaja sota vaikuttaa meillä poliitti- sestikin aiheuttaen rajoituksia ja toimintavapauden supistumista. Töllöin on puolueettomankin maan varauduttava elämään mah- dollisen sotatilan varalta ja järjestettävä poliittinen elämänsä sen mukaisesti. Tähän mennessä onkin jo ollut pakko hyväksyä tu- sinoittain lakeja, jotka kaikki ovat tavalliselle kansalaiselle pelot- tavია. Sotatilalakiin on tehty muutoksia ja samalla on tehty mah- dolliseksi saattaa se toimimaan jo ennenkuin varsinaista sota- a on olemassakaan. Se antaa valtuudet kajota kansalaisten omaisuu- teen. Tasavallan suojelulaki antaa hallitukselle mahdollisuuden ryhtyä monenlaisiin kansalaisvapauksien rajoituksiin. On hy- väksytty vakoilulaki, kiskurilaki, elintarvikesäännöstelyä tar- koittavat lait, tuonnin ja viennin kiellot jne. Kaikki nämä olisivat säännöllisissä oloissa tulleet hylätyiksi, jos niitä jokin hallitus oli- si ehdottanut. Ne ovat vaarallisia. Niiden avulla voidaan orjuuttaa kansa, riistää kansalaisvapaudet, ottaa siltä omaisuus. Ja kuiten- kin nämä lait, yhtä lukuunottamatta, on jokseenkin yksimielisesti eduskunnassa hyväksytty. Se osoittaa ensiksikin, että ne ovat ol- leet välttämättömiä. Toiseksi se osoittaa, että eduskuntapiireissä on ollut luja luottamus niihin, jotka näitä lakeja tulevat käyttä- mään. Monesti on hallituksen jäsenenä suorastaan hirvittänyt ot- taan vastaan eduskunnalta niin laajoja valtuuksia kuin nämä lait

tietävät. Mutta niitä saatetaan tulla tarvitsemaan, jos olot muodostuvat vaikeammiksi.

Mainitsin, että eduskunta on näissä asioissa ollut yksimielinen. Muutenkin on ollut havaittavissa yksimielisyyden vahvistumista. Tietysti on entinen oppositio edelleenkin olemassa. Se ei niinkään paljon esiinny päätöksiä tehtäessä kuin eduskunnan ulkopuolella, sanomalehdistössä ja puheissa. Se koettaa repiä ja halventaa nykyistä hallituskokoomusta ja asettaa sen epäilyksenalaiseksi kansan silmissä. Se toivoo hartaasti hallituksen vaihdosta, uuden hallituksen syntymistä. Te olette voineet havaita, että viime viikkoina on eräissä piireissä keskusteltu hallituspohjan laajentamisesta. Siinä on ollut ytimenä yritys koettaa vetää mukaan nykyisiä oppositiopuolueita, jotta vaikeiden aikojen ehkä koittaessa kaikki ryhmät voisivat paremmin olla hallituksen takana. Samalla te olette voineet havaita, mitä kokoomuksen taholla tällaiseen ajatukseen on vastattu. Sieltä on ilmoitettu, ettei heillä ole minkäänlaista halua täydentää nykyistä hallitusta. Heidän pyrkimyksensä tähtää siihen, että nykyinen hallitus eroaisi ja muodostettaisiin uusi, jossa heillä olisi suurempi sananvalta. Toistaiseksi eivät olot ole olleet sellaisia, että tällainen kansallinen kokoomushallitus olisi välttämätön. Jos olot vaikeutuvat, saattaa senkin vuoro tulla.

Mutta olkoon meillä kansallinen kokoomushallitus tai ei, joka tapauksessa on tätä nykyä tärkeätä, että kansamme säilyy yksimielisenä. Ne erimielisyydet, jotka tähän asti ovat painaneet leimansa valtiolliseen elämäämme, on syytä toistaiseksi jättää sivuun. Ne ovat lopultakin pieniä tekijöitä silloin kun mahdollisesti kansan itsenäisyydestä ja sen tulevaisuudesta voi nousta kysymys. Kun ulkoa uhkaa vaara, ei meillä ole varaa tällaiseen erimielisyyteen. Ulkonainen paine tavallisesti liimaakin kansan eri kerrokset lujaksi kokonaisuudeksi. Suomen kansa on tässä suhteessa osoittanut suorastaan ihailtavaa rauhallisuutta ja itsehillintää. Ne toistaiseksi verrattain vähäiset rajoitukset, joita jokapäiväisessä elämässä on tapahtunut ja ne vaikeudet, eräiden elintarpeiden y.m. saannissa, joita on esiintynyt, on otettu vastaan melkein luonnostaan lankeavina. Meillä onkin siinä suhteessa jo eräänlainen koulutus, läpikäytyämme edellisen maailmansodan aikana erinäisiä vaikeuksia.

Nyt on pakko jättää mielestä ajatus, että eletään säännöllisissä oloissa, jolloin saa vaatia itselleen samoja mukavuuksia kuin rauhan aikana. Suunnitellut reformitkin on pakosta jätettävä odottamaan parempia aikoja, niin välttämättömiä ja tarpeellisia kuin ne saattavat ollakin. Monista totutuista tavoista on tingittävä. Sota

on kaikkeen tähän syynä ja se voi tuoda meille vielä paljon uusia yllätyksiä.

Kahta asiaa ei kuitenkaan saa unohtaa, vaan ne on hoidettava vaikeinakin aikoina. Kansan toimeentulosta on pidettävä huoli ja tuotantoa on pidettävä käynnissä niin suuressa määrässä kuin mahdollista. Vain siten voidaan työttömyyskin saada vältetyksi. Jos elinkeinoelämä saa toimia edes vaatimattomissa puitteissa ja jos siis väestöllä on työtä, on kuntien ja valtion helpompi hoitaa niitä suuria tehtäviä, joita nykyinen aika asettaa niiden kannettavaksi. Elintason alenemista ei nähtävästi voida välttää, mutta on pidettävä huoli siitä, ettei se muodostu yksinomaan maan vähävikisimpiä aineksia rasittavaksi. Suomen kansa on monesti ennenkin historiansa aikana saanut kestää raskaita koettelemuksia. Tunnetulla sitkeydellään se on ne aina kestänyt ja on aina niiden ohimentyä noussut niiden alta. Nykyinen sukupolvi ei varmaankaan ole huonompi kuin aikaisemmat.

Emme ole kieltäytyneet neuvottelemasta rauhantilan palauttamiseksi

Radiopuhe Amerikan kansalle 2. 12. 1939.

Kunnioitettavat amerikkalaiset radiokuuntelijat.

Me suomalaiset olemme tunnettuja siitä, ettemme juuri aiheuta yllätyksiä maailmalle, sillä me olemme realiteettien kansaa, joka ei kuvittele liikoja eikä myöskään tee suunnitelmiaan tuollaisten kuvitelmien mukaisesti. Suomalaisena en ole ollut muista poikkeava, olen ollut realiteettien mies. Tällaiselle henkilölle ulkopoliittikan ala, joka on ääriviivoiltaan epämääräinen ja jossa ollaan niin paljon tekemisissä epämääräisten voimien ja niistä aiheutuvien yllätysten kanssa, on tuntunut vieraalta.

Mutta jo näinä kahtena päivänä, joina olen hoitanut maan ulkoministerin tehtäviä, olen tullut huomaamaan, että käsitykseni ulkopoliittikan alalla vaikuttavien voimien epämääräisyydestä ovat olleet epäoikeudenmukaisia. Ainakin tällaisena aikana, jota me Suomessa nyt elämme, ulkopoliittikka on konkreettista ja siinä vaikuttavat voimat reaalisia, joten huomaan tähän uuteen toimeen astuessani jälleen olevani tekemisissä mitä kouraantuntuvimpien tekijöiden kanssa. Minä en puhu aseitten vaikutuksesta

ulkopoliittisten vaatimusten toteuttamisessa, sillä sen ruvetessa tuntumaan ulkopoliittisen johdon merkitys vähenee, puolustusministerin vaikutus kasvaa. Mutta puhun eräästä tärkeästä teki-
jästä, ulkopoliittisesta voimakentästä, jonka vaikutus ulottuu läpi aseitten melskeenkin.

Se myötätunto, jota maamme on saanut osakseen monien kansojen taholta, on käsitykseni mukaan todellinen reaalinen ulkopoliittinen voima, sillä se lujittaa luottamustamme asiamme oikeuteen, nostaa meidän taistelumme korkealle yläpuolelle sen, mitä se meille itsellemme merkitsee. Se kohoaa pienen kansan olemassaolon taistelusta vertauskuvalliseksi kamppailuksi inhimillisen oikeuden puolesta. Me olemme halunneet nähdä maailman myötätunnon kohdistuvan meihin ei niin paljon meidän itsemme vuoksi, vaan senvuoksi, että maailman sivistynyt mielipide on nähnyt meidän taistelussamme juuri tuon korkeimman tarkoituksen.

Kun minulla on tilaisuus puhua Yhdysvalloissa oleville radiokuuntelijoille Suomen tämän hetken ulkopoliitiikasta, haluan palauttaa mieliin, että edeltäjäni, ministeri Erkko, jo esitti ne ulkopoliittiset periaatteet, jotka ovat olleet määräävinä koko kansamme itsenäisyyden ajan. Me olemme halunneet kaikesta sielustamme olla mukana järjestämässä kansojen keskinäisiä suhteita ystävällisessä hengessä tehtävien sopimusten avulla, jotka parhaalla mahdollisella tavalla turvaisivat riittäisyyksien rauhanomaisen ratkaisun, ja pitää kiinni tehdyistä sopimuksista. Olemme halunneet pitää pyhinä annetut lupaukset ja vakuutukset, ja me toivomme, että tämä vilpitön tahtomme pysyä annetussa sanassa ei ole jäänyt maailmalta huomaamatta.

Edeltäjäni asema ulkoministerinä on ollut vaikea. Tiedän hänen tehneen kaiken aikaa työtä Suomen ja Neuvostoliiton erimielisyyksien rauhalliseksi ratkaisemiseksi siinä uskossa, että suurenkin kansan kunnian ja edun mukaista on noudattaa suhteissaan pieneen kansaan samoja periaatteita, joita tämä pieni kansa on noudattanut: pysyä solmituissa sopimuksissa.

Hänelle oli katkera pettymys, kun hän kolme päivää sitten sai ensimmäiset tiedot siitä, että Neuvostoliitto on ryhtynyt käyttämään voimakeinoja. Ja koko Suomen kansa jakaa hänen kanssaan tämän pettymyksen. Se oli uskonut, kuten ministeri Erkko, että oikeudellisesti niin vuoren lujaa Suomen kanta saavuttaisi tunnustusta myöskin suuren naapurimme taholta.

Tästä pettymyksestä huolimatta ja ehkäpä sen terästäjänäkin Suomen kansassa yhä vielä on ja tulee varmasti säilymään usko siihen, että oikea asiamme lopuksi voittaa, että Suomen itsenäi-

syyttä ja riippumattomuutta ei voida tuhota niillä keinoilla, joihin suuri naapurimaa on viimepäivinä turvautunut. Tätä meidän uskoamme on ollut vahvistamassa, kuten jo sanoin, mitä voimakkaimmalla tavalla tietoisuus siitä, että sivistysmaailma, sen eturintamassa Amerikan kansa ja Yhdysvaltain hallitus, on monella tavoin myötätuntoa osoittamalla ikäänkuin tahtonut antaa vakuutuksen: taistelunne siellä pohjan perukoilla ei ole yksistään omanne, vaan lukemattomien kanssaihminen maailman eri puolilla.

Tuhannet ja taas tuhannet suomalaiset ovat tulleet sinne Amerikkaan suuren vapauden aatteen ajamina. Tämän aatteen Suomi pääsi toteuttamaan vasta vähän yli kaksi vuosikymmentä sitten Venäjän kanssa solmitulla rauhansopimuksella, johon vastapuolta ei oltu pakotettu, vaan jolla tasa-arvoisuuden pohjalla vahvistettiin Suomen itsenäisyys, määrättiin vapaan Suomen valtakunnan rajat ja valtakuntien väliset suhteet.

Nyt tämä vapaus on uhattuna, kaikki arvot, jotka ovat meille rakkaita, on pantu vaakalaudalle. Jos tuo kaikkien kansojen kaipaama vapaus meiltä riistetään, niin vapauden piiri maapallolla supistuu. Me haluamme jälleen olla realiteettien kansaa ja tunnustaa, että tuon vapauden piirin supistuminen ei ehkä ole niin tuntuva, kun sitä tarkastelee kaukaa. Mutta meidän kohdallemme sattuneena sillä on ratkaiseva merkitys kohtaloomme. Ja niin paljon voimme sanoa maailmanhistoriallisestakin näkökulmasta, pyrkimättä asemamme yliarvioimiseen, että vapauden piirin supistumisen lisäksi myöskin maailman kulttuurikehitys kärsisi vammaa, jos Suomen kansan oikeus itsenäiseen olemassaoloon riistettäisiin.

Näin tuntien ja ajatellen ja jälleen kerran uudistaen edellisen hallituksen ja sen ulkoministerin taholta lausutun ohjelman: ”Emme ole uhkana kenellekään, emme keneltäkään muuta pyydä kuin saada rauhassa elää omaa elämäämme, toimien läheisessä vuorovaikutuksessa muitten maailman kansojen kanssa” — minä olen ryhtynyt hoitamaan maani ulkoministerin tehtäviä.

Sillä paikalla, jolle olen joutunut, on minun parhaan kykyni mukaan koetettava toimia niin, että Suomi, joka vain tahtoo suorittaa töitä, voisi mahdollisimman pian saada voimaan rauhalliset suhteet Neuvostoliittoon. Se minkä sanoin eilen muutamille ulkomaalaisille lehtimiehille, sen voin nyt toistaa teille, arvoisat radiokuuntelijat: Suomen hallitus ei tahdo kieltäytyä neuvotteluista rauhan palauttamiseksi. Mutta jokainen, joka uskoo, että Suomen kansa voitaisiin aseellisen uhan ja alkaneen terrorin avulla saada taipumaan sellaisiin myönnytyksiin, jotka

merkitsisivät itsenäisyytemme tosiasiallista menetystä, erehtyy. Me puolustaudumme tällaisia pakkokeinoja vastaan, emmekä saata uskoa, että läntinen sivistysmaailma ei löytäisi keinoja, jotka ovat kallisarvoista myötätuntoakin voimakkaampia. Kun nämä keinot löytyvät, niin vapautta rakastavat kansat kaikkialla maailmassa voivat olla varmat siitä, että Suomen itsenäisyys säilyy ja että vapauden piiriä ei tällä maailmankolkalla ole supistuminen uhkaamassa.

Rauhan tultua solmituksi

Radiopuhe 13. 3. 1940.

Suomi on ollut sodassa 3½ kuukautta. Se joutui tähän sotaan ilman omaa syytään. Sille esitettiin alueellisia vaatimuksia ja se oli valmis kohtuullisessa määrässä vaatimuksia tyydyttämään. Siitä huolimatta neuvottelut katkesivat. Suomi luotti kuitenkin naapurinsa kanssa solmittuihin sopimuksiin ja tämän monesti julistamaan rauhantahtoon, eikä uskonut sodan syttyvän. Tästä huolimatta sota syttyi ja maamme oli pakotettu puolustautumaan.

Alusta pitäen oli selvää, että taistelu tulisi muodostumaan epätasaiseksi. Kun emme olleet osanneet uskoa olevamme sodan kynnyksellä, emme olleet voineet hankkia itsellemme riittävästi varusteita, joilla pitemmän aikaa olisimme voineet vastustaa hyökkäystä. Monesta ratkaisevasta taisteluaseesta oli suorastaan puute. Vielä vähemmän olimme tulleet ajatelleksikaan tueksemme mitään takeita tai lupauksia toisten valtojen taholta. Sodan alettua on varusteita kuitenkin voitu jossakin määrin täydentää. Samoin on saatu rahallista tukea ja ihmisystävällistä apua.

Taistelu on ollut ankara. Ylivoimaista vihollista vastaan puolustautuessaan armeijamme on saanut ponnistaa kaikki voimansa. Se on kuitenkin suoriutunut tehtävästään loistavasti. Puolustautumisemme on ylittänyt kaikki odotukset. Yleensä luultiin tehtävää toivottomaksi, mutta niin ei ole ollut. Armeijamme johto on ollut tehtävänsä tasalla ja rivimiehet ovat tehneet kunnollista työtä. He ovat käyttäytyneet — en sano kuin sankarit, se olisi liian jokapäiväinen sana, vaan — kuin miehet. Armeijamme voi sen kautta merkitä ansioluetteloonsa monia kauniita voittoja. Se on tuottanut hyökkäävälle viholliselle raskaita tappioita. Vain

päärintamalla on ollut vähäistä perääntymistä. Muilla sen sijaan on joko voitu työntää vihollinen takaisin tai ainakin estää sen eteneminen.

Myöskin kotirintama on hyvin kestänyt kaiken sen terrorin, jonka meitä vastaan käyty totaalinen sota on mukanaan tuonut. Huolimatta miltei jokapäiväisistä pommitusretkistä mieliala kotirintamalla on pysynyt suurenmoisen luottavana ja työteho mallikelpoisena.

Kaikkia ponnistuksiamme on kuitenkin rajoittanut eräs suuri puute. Me olemme pieni kansa ja me voimme asettaa vihollista vastaan vain murto-osan niistä voimista, joita meitä vastaan on vyörytetty. Sen vuoksi ovat samat miehet kaiken aikaa saaneet olla tulella. Sisukaskin joukko väsyy vähitellen. Riveistä poistumista tapahtuu myös aina sodassa. Täydennystä olisi siten kipeästi tarvittu. Mutta sitä ei ole ollut saatavissa. Jonkin verran vapaaehtoisia on rientänyt avuksemme. Mutta niiden määrä on tarvittavaan apuun nähden ollut kovin vähäinen. Nekin ovat vasta aivan viime viikkoina ennättäneet mukaan aseleikkiin.

Olemme jatkuvasti esittäneet avunpyyntöjä tämän puutteen poistamiseksi. Naapurimaamme, skandinaviset maat, joille maantieteellisen asemansa nojalla olisi ollut helpointa lähettää tänne joukkoja avuksemme, eivät ole katsoneet voivansa sitä tehdä. Niiden ottama puolueettomuuskanta on niitä siitä estänyt. Useat tiedustelut ja vetoamukset tällä taholla eivät ole johtaneet tulokseen. Vieläpä annettiin tätä koskeva kielteinen vastaus julkisesti tiedoksi, millä suuresti vahingoitettiin maamme sotilaallista asemaa.

Läntiset liittolaisvallat ovat, alussa jonkin aikaa epäröityään, ilmaisseet olevansa halukkaita lähettämään maahamme täysin varustetun expeditiojoukon, jos maamme sitä pyytää. Tämä lupaus on viime viikkoina useasti toistettu. Viimeksi pari päivää takaperin ovat molempien maiden pääministerit, Chamberlain ja Daladier julkisesti vakuuttaneet maittensa olevan valmiit heti Suomen sitä pyytäessä astumaan rinnallemme taisteluun hyökkääjää vastaan.

Tätä luvattua avustussuunnitelmaa on sotilasjohtomme tarkoin tutkinut. Sen yksityiskohdista on myös perusteellisesti neuvoteltu. Sen on havaittu olevan kaikin puolin tehokkaan. Siinä on kuitenkin eräs heikko kohta. Miten voisivat nämä apujoukot päästä maahamme. Suomen maantieteellinen asema saattaa siinä suhteessa asettaa vaikeuksia. Itämeren ollessa suljettuna ei meritietä voi ajatella. Petsamon tie on pitkä ja hankala ja on sitä paitsi vihollisen

miehittämä. Ainoaksi mahdolliseksi tieksi jää täten kulku Skandinaavian maiden, Norjan ja Ruotsin, kautta.

Suomen puolesta on useampaan otteeseen käännytty näiden molempien maiden hallitusten puoleen pyytäen liittolaisvaltojen apujoukoille läpikulkuoikeutta. Samanlaisen pyynnön ovat myös tehneet liittolaisvaltojen hallitukset. Läpikulku on kuitenkin molempien maiden hallitusten taholta jyrkästi kielletty. Esteenä on tässäkin ollut niiden omaksuma puolueettomuuskanta. Tämä jyrkkä kiello on asettanut voittamattomalta näyttävän esteen liittovaltojen apuuntulolle.

Maamme on siten jätetty yksin selvittämään välejään suuren vastustajansa kanssa. Emme halunneet vapaaehtoisesti luopua alueistamme ja oikeuksistamme. Päinvastoin kuin eräät muut maat aikaisemmin, rohkenimme asettua tämäntapaisia vaatimuksia vastustamaan. Kun maahamme hyökättiin, ryhdyimme päättäväisesti puolustautumaan. Olemme näyttäneet pienille kansoille tien, jota diktatuurimaiden vaatimuksien edessä on käytävä. Meidän vikamme ei ole, että demokraattiset vallat joko eivät ole halunneet tai voineet auttaa meitä tässä epätasaisessa taistelussa. Meidän viaksemme jää ainoastaan se että olemme liian pieni kansa.

Huolimatta puolustuksemme suuresta menestyksestä, emme yksinämme voi viedä tätä taistelua voittoisaan loppuun saakka. Kun apua ei tule, on taistelun lopputulos selvä. Sodan jatkuessa voidaan maamme valloittaa ja sen väestö voi joutua epätoivoiseen asemaan.

Tämän mahdollisuuden tultua selväksi olemme aloittaneet tunnustella rauhan mahdollisuuksia. Näitä tunnusteluja on jo jonkin aikaa suoritettu. Hallitus on jo muutamia viikkoja ollut kosketuksessa Neuvostoliiton hallituksen kanssa. Nämä tunnustelut ovat lopulta johtaneet siihen, että Suomen hallituksen valtuutetut tämän kuun 6. päivänä matkustivat Moskovaan alkaakseen välittömät neuvottelut Neuvostoliiton hallituksen kanssa. Siitä huolimatta sota on jatkunut entisellä kiihkeydellä. Lienee ainutlaatuinen ilmiö, että jonkin maan edustajat kesken riehuvaa sotaa matkustavat vihollismaan pääkaupunkiin neuvottelemaan ilman että aselepo sillä välin on astunut voimaan. Mutta Neuvostoliiton hallitus ei halunnut suostua aselepoon ennen kuin rauha on tehty.

Näissä Moskovassa viime päivinä käydyissä neuvotteluissa ovat Neuvostoliiton edustajat esittäneet rauhanehdonsa. Nämä ehdot ovat odottamattoman raskaat niihin saavutuksiin verrattuna, joita vihollinen tähänastisella sodallaan on saavuttanut. Ne ovat myös paljon suuremmat kuin mitä Neuvostoliiton taholta syksyllä esitettiin Leningradin turvaamisen nimessä. Edustajamme ovat

neuvotteluissa koettaneet saada näihin ehtoihin lievennystä, mutta ilman tulosta.

Ehtojen kovuudesta huolimatta hallitus on katsonut maan edun vaativan niihin suostumaan. Kun meillä ei ole toiveita jatkuvan taistelun kautta saavuttaa parempaa tulosta, on pidetty parempana tyytyä niihin kuin jatkaa toivotonta sotaa. Suomen suostuttua rauhansopimus on voitu viime yönä allekirjoittaa ja samalla on päätetty, että vihollisuudet lakkaavat tänä päivänä.

Rauhansopimuksen yksityiskohdat eivät tällä hetkellä ole tiedossamme. Ne saadaan tietää vasta sen jälkeen kun valtuutetut ovat palanneet matkaltaan.

Itäinen rajamme tulee kuitenkin kulkemaan jotenkin Uudenkaupungin vuonna 1721 tehdyn rauhan rajan suuntaan. Hankoniemmi joutuu luovutettavaksi. Samoin Petsamossa alueemme Kalastajasaarennolla. Poliittisia vaatimuksia ei sen sijaan ole esitetty. Maamme sisä- ja ulkopoliittikkaan Neuvostoliitto ei aio sekaantua. Se olisikin ollut vaatimus, jota ei olisi voitu hyväksyä. Samoin jää maamme itsemääräämisoikeus täysin koskemattomaksi. Kuuksisen hallitus, jonka johdettavaksi maamme vastaiset kohtalot sodan alussa suunniteltiin jätettäväksi, on jäänyt sivuun.

Kuten näistä ylimalkaisista ennakkotiedoista näkyy, muodostuu tämä rauha maallemme sangen raskaaksi. Suuresti epäillen on hallituksemme siihen suostunut. Ratkaisu on ollut sitä vaikeampi tehdä kun ei kukaan voi sanoa, mitä lähin tulevaisuus tuo mukanaan. Tässä tapauksessa tulee vasta myöhemmin, kuten kaikissa suurissa poliittisissa ratkaisuissa, näyttäytymään, onko ratkaisu ollut oikea vai väärä. Hallituksen on kuitenkin ollut otettava vastuu. Sen mielestä on viisaampaa tehdä rauha niin kauan kun vastustuskykymme on murtumaton.

Rauha on siis maahan palannut. Mutta minkälainen rauha. Tämän jälkeen maamme joutuu jatkamaan elämäänsä silvottuna. Sen vanhat rajat on siirretty. Elintärkeitä alueita joudutaan luovuttamaan, mm. tärkeitä teollisuus- ja maanviljelysalueita. Luovutettavilla alueilla asunut väestö joutuu hakemaan itselleen uusia asuinsijoja. Vastaiset puolustusmahdollisuudet heikkenevät. Kuitenkin on rauha hallituksen mielestä parempi kuin epävarman sodan jatkaminen.

Rauhan palattua siirrytään säännöllisempään elämään, sikäli kuin paraillaan käytävä suursota sen sallii. Kannettavaksemme asetetaan tällöin runsaasti uusia ja suuria velvollisuuksia. On ryhdyttävä parantamaan sodan iskemiä haavoja. Uusi rakennustyö on aloitettava. Luovutettavien alueiden asukkaille on hankitta-

va uudet asuinpaikat ja turvattava heidän toimeentulonsa. Maassa tapahtuneet hävitykset on yhteisvoimin korjattava.

Tässä kaikessa vakaumukseni mukaan onnistutaan. Suomen kansa on työteliäs ja sitkeä. Se on käynyt ilmi nyt sotaisissa töissä, mutta tämä ominaisuus ilmenee vieläkin voimakkaampana rauhan töissä. Maamme on historiansa aikana ennenkin joutunut hävitetyksi. Onpa sen asukaslukukin hävitetty lähes puoleen. Semmoisestakin kuilusta on täällä noustu. Suomi nousee nopeasti uudelleen elinvoimaiseksi maaksi ja sen kansa tulee toimeen kuten ennenkin. Maata on meillä riittävästi. Työmahdollisuuksia on rajattomasti. Ja armeijamme on koskemattomana. Se voi valvoa, ettei rauhaamme vastaisuudessa häiritä.

Yksi asia on kuitenkin tarpeen. Se yksimielisyys, jonka sota on aikaansaanut, tulee toivottavasti jatkumaan. Se on ollut ulkonaisen painostuksen aikaansaama. Niin kauan kuin Euroopan asiat ovat siksi sekavalla kannalla kuin nykyisin, on uusien selkkauksien vaara alati olemassa. Niiden varalta on meidän jatkuvasti pyrittävä yhtenä koossa, yksimielisinä ja sen kautta voimakkaina. Olisi tosin ymmärrettävissä, jos nyt tehdyn ratkaisun suhteen tulisi vallitsemaan eri mieliä, siksi runsaasti voi toisenkin kannan puolesta esittää näkökohtia. Tämä mielipide-eroavaisuus ei kuitenkaan saisi häiritä aikaansaattua yhtenäistä rintamaa. Sitä tullaan varmastikin tarvitsemaan nyt alkavan rauhan aikana yhtä paljon kuin käydyn sodankin vallitessa. Entisyys on unohdettava. On katsottava tulevaisuuteen.

Talvisodan jälkeisiä ongelmia ja ajatuksia

Puhe Helsingin Mäntymäellä vappuna 1940.

Kansainvälinen työväenliike kokoontuu tänä vuonna 50:nneen kerran viettämään yhteistä vappujuhlaa. Näissä vappujuhlissa on kautta vuosien esitetty erinäisiä työväenluokan ohjelmavaatimuksia. Niiden joukossa on eräänä sangen tärkeänä ollut vaatimus pysyvän rauhan aikaansaamisesta, asevarusteluista luopumisesta ja taistelusta militarismia vastaan. Tätä vaatimusta emme tähän mennessä ole saaneet toteutetuksi. Kansainvälinen työväenliike ei pystynyt estämään 1914 alkanutta maailmansotaa. Se ei myöskään pystynyt viime syyskuun alussa estämään silloin alkanutta suur-

valtasotaa. Meidän on näin ollen avoimesti tunnustettava, että samalla kun olemme voineet toteuttaa monet muut vappujuhlien ohjelmiin sisältyneet vaatimukset, kuten yleisen äänioikeuden, 8 tunnin työpäivän, työväensuojelulait ym., emme ole pystyneet saamaan aikaan yleistä rauhaa.

Se suurvaltasota, joka alkoi viime vuoden syyskuussa, on jälleen aikaansaanut suuren mullistuksen meidän maanosamme elämässä. Se on heittänyt varjonsa kaikkiin tämän maanosan maihin. Ja sikäli kun sotatoimet alkoivat lähestyä Pohjolan maita, tulivat nämä varjot yhä synkemmiksi. Meidänkin maamme joutui sotatoimien piiriin. Häikäilemätön vihollinen hyökkäsi maamme yllättäen ja meidän millään tavalla siihen aihetta antamatta. Se on hävittänyt maamme, se on kohdistanut tuhonsa viattoon siviiliväestöönkin, naisiin ja lapsiin. Meidän velvollisuutemme oli parhaamme mukaan ryhtyä vastustamaan tätä hyökkäystä — ja hyvän työn nuori armeijamme siinä suorittikin. Se oli kuitenkin liian vähälukuinen. Muu maailma jätti meidät yksin ja me hävisimme tämän epätasaisen taistelun. Me olemme siinä paljon menettäneet. Me olemme menettäneet paljon työkykyisintä nuorisoamme. Me olemme menettäneet melkoisen osan maamme. Hävitykset rintaman takanakin ovat olleet suuret ja taloudelliset tappiot melkoiset. Se väestö, joka olisi joutunut vieraan vallan rajojen sisäpuolelle, katsoi parhaaksi siirtyä isänmaansa rajojen puolelle, haluten mieluummin valita vapauden kuin säilyttää edes näennäisen omistusoikeutensa aikaisempaan omaisuuteensa.

Kaiken tämän johdosta kansamme keskuudessa vallitsee vielä tänäkin päivänä, puolitoista kuukautta rauhanteon jälkeen, maansuru. Ei niin ollen ole ihmeteltävä, jos keskuudessamme kysyttiin, onko tänä vuonna aihetta pitää vappujuhlia, kokoontua yhteisesti viettämään kevään syntyä ja jälleen tuomaan esiin työväen yhteisiä mielialoja. Monet sitä vahvasti epäilivät, viitaten siihen poikkeukselliseen tilaan, jossa maamme tällä hetkellä elää. Meidän juhlamme eivät kuitenkaan milloinkaan ole olleet mitään riemujuhlia. Eivät ne ole tarkoittaneet hovin hankkimista joukoillemme. Ne ovat olleet vakavia tilaisuuksia, joissa työväen mielialat on koetettu parhaan mukaan tuoda esiin. Ne ovat olleet tavallaan isänmaallisiakin, jommoiset juhlat sodankin aikana olivat sallittuja. Pidettiin sen vuoksi tärkeänä, että työväki myös tänä keväänä kerääntyisi yhteiseen vapunviettoon. Täällä Helsingissä kokoontunut runsaslukuinen joukko osoittaa, ettei tarkoitus ole epäonnistunut.

Samalla kun voimme olla iloisia siitä, että olemme saaneet tilaisuuden tänne kokoontua, voimme todeta, ettei tämänvuotista

vappujuhlaa voida viettää samassa hengessä kuin monia aikaisempia. Me näemme ensinnäkin, että vaikka näiden vappujuhlien pitäisi olla kansainvälisiä, ei tänä vuonna ole mahdollisuutta viettää juhlaa kansainvälisessä mittakaavassa. Ennen sanottiin, että tänä päivänä ”kaikkien maiden työläisten sydämet sykkivät samassa tahdissa” — tänä vuonna ne eivät monessa maassa voi sitä tehdä. Esteenä ovat ulkoiset seikat. Monessa maassa käydään parhallaan veristä sotaa, toisissa työväenluokka on alistettu sarronlaiseen asemaan, jossa se ei voi ääntänsä kohottaa.

Naapurimaamme Ruotsi antaa meille toisenlaisen kuvan tämänvuotisesta vapunvietosta. Sen sijaan, että tämä kevään juhla aikaisemmin aina on ollut yksinomaan työväen juhla, kerääntyy Ruotsissa tänä päivänä joukko, jonka muodostavat ei vain sosialidemokraattinen puolue, vaan myös suurimmat porvarilliset puolueet. Ja niiden kaikkien tunnussanana tänä päivänä kaikuu vaatimus vapauden ja itsemääräämisoikeuden turvaamisesta. Ei puhuta mitään luokkataistelusta, vielä vähemmän kiihotetaan luokkavihaan. Yhteinen vaara ajaa Ruotsissa eri kansalaispiirit yhteen.

Tämän me olemme Suomessakin jo ennättäneet kokea. Me olemme huomanneet olevamme samaa Suomen kansaa, riippumatta siitä, mihin puolueeseen me lukeudumme. Vaaran hetkellä on tässäkin maassa voitu heittää kaikki muut asiat syrjään ja kaikki kansalaispiirit ovat voineet kerääntyä turvaamaan maan vapautta ja itsemääräämisoikeutta.

Tämä täydellinen yksimielisyys on tietenkin ohimenevä ilmiö. Ei voi odottaa, että säännöllisten olojen palatessa eturistiriidat voitaisiin hävittää olemattomiin ja ettei niistä erimielisyyksiä syntyisi. Mutta toivottavasti olemme kestävämmä vaaran hetkenä oppineet jotakin pysyväisestikin. Tämä oppi jää toivottavasti säilymään, pidättäen meitä vastaisuudessa paljosta, mihin aikaisemmin olemme itsemme syypääksi tehneet.

Mainitakseni joitakin esimerkkejä siitä, mitä kansamme viime kuukausina on oppinut, muistutan vain sitä aikaa, jolloin melkoinen osa maamme porvaristosta piti sosialidemokraattista työväenluokkaa joinakin toisen luokan kansalaisina. Meitä pidettiin melkein ”isänmaattomina lurjuksina”, joihin ei muka vaaran hetkellä voinut luottaa. Meidän korkealle kohottamamme kunnioitus kansainvälisyyttä ja sen solidaarisuutta kohtaan leimattiin myös häpeälliseksi ja tahdottiin se kieltää.

Missähän nyt oltaisiin, jos tämä käsityskanta olisi päässyt vallitsevaksi ja jos sitä olisi ryhdytty käytännössä toteuttamaan. Jos kansa todella olisi jaettu kahteen rintamaan, olisi se vaaran hetkellä ollut kykenemätön itseään puolustamaan. Eihän voi ku-

vitellakaan mitään tehokasta maanpuolustamista, jos puolet kansasta vahtii toista kansanpuolikasta.

Se porvariston osa, joka näin on ajatellut, on ollut pakotettu tarkistamaan mielipiteensä työväenluokkaan nähden ja se on sen avoimesti tehnytkin. Sekin on huomannut asian, jonka me itse olemme aina tietäneet, että työväkikin on isänmaallista. Työväen isänmaallisuus on tosin järeämpää laatua kuin mitä monissa porvarillisissa piireissä harrastetaan. Se ei asu ihmisten huulilla — sitä toteutetaan kätten töillä.

Kun me olemme viime aikoina tottuneet käyttämään sotilaalista kieltä, sallittakoon minun viitata erääseen Vänrikki Stoolin tarinoissa olevaan runoon, jossa kuuluisa sotapäällikkö von Döbeln antaa neuvoja erälle urhoolliselle sotilaille, jonka käypänä nimenä oli "Lurjus". Hän sanoi:

"Jos vielä lurjukseksi sanotaan,
lyö nimi silmille herjaajan
ja siit'ole huoleton."

Ja hän jatkoi:

"Sydämeltäsi, mieleltäs ole vaan
yhä entisen kaltainen,
mut vielä jos Lurjukseks sanotaan
vedä miekkasi tiuskaisten."

Jos työläisiä vieläkin haluttaisiin kutsua "isänmaattomiksi lurjuksiksi", niin ottakoot tämän neuvon varteen.

Myös kansainvälisyyteen nähden on porvaristollamme ollut aihetta tarkistaa mielipiteitään. Se on voinut havaita, että kansainvälisestä työväenliikkeestä on maallemme ollut erinomaisen suuri apu koettelemustemme hetkinä. Kansainvälisyyden arvo luultavasti mitataan porvarillisten puolueiden taholla vastedes toisella mittapuulla kuin tähän saakka.

Mutta myös työväki on paljon oppinut näinä koettelemusten kuukausina. Monet epäluulot vastassa olevia porvarillisia yhteiskuntapiirejä kohtaan ovat häipyneet. Me olemme valmiit tunnustamaan paljon semmoista, mitä me emme aikaisemmin olleet valmiit tekemään, tunnustamaan vilpittömän tahdon monessa asiassa, jossa emme voi olla yksimielisiä vastustajiemme kanssa. Myös maanpuolustusasia on työväestölle esiintynyt uudessa valossa. Työväki on puolestaan näyttänyt mihin se pystyy kun tarve vaatii. Sekin on ollut valmis ase kädessä puolustamaan maataan, kun sen riippumattomuutta on uhattu. Suomessa ei syntynyt kansalais-sotaa, niinkuin maahamme hyökännyt vastustaja laski.

Työväki harrastaa kyllä edelleenkin rauhaa. Se inhoaa edelleenkin sotaa ja toivoo asevarusteluista päästävän. Tämä on edelleenkin järkähtämättä sen periaatteellinen kanta. Mutta työväki on oppinut huomaamaan, ettei tämä kanta nykyisissä onnettomissa oloissa ole kestävä eikä toteutettavissa. Suurvaltain väliset eturistiriidat näyttävät pakostakin synnyttävän sotilaallisia selkkauksia, jopa niin tiheään, ettei niiden välisenä aikana edes ennätetä täydelleen rakentaa sitä, mikä sodassa on tullut hävitetyksi. Pienet valtiot, kansanvaltaiset maat, eivät muuta halua kuin saada elää rauhassa ja erossa näistä sotaisista selkkauksista. Mutta niiden tahtoa ei kysytä. Niille ei haluta antaa oikeutta määrätä omista kohtaloistaan. Ne ovat vain niinkuin talonpoika suurvaltain suuressa shakkipelissä, joka uhrataan silloin, kun se havaitaan edulliseksi. Kansainväliseen oikeuteen ja tehtyihin sopimuksiin turvautumisesta ei ole mitään apua eikä suojaa saatu. Näin ollen ovat pienetkin kansat olleet pakotettuja tekemään sitä, mitä ne vähiten haluaisivat: ne ovat olleet pakotettuja aseistautumaan ja olemaan jatkuvasti varuillaan. Niiden on ollut pakko niin järjestää sisäiset olonsa, että hyökkääjän on ainakin ollut laskettava, kannattaako hyökkäys, onko sen kautta saavutettavissa oleva tulos niin suuri, että sen puolesta kannattaa uhrata riittävästi.

Tämmöisenä päivänä olisi houkuttelevaa kosketella myös ulkopoliittisia näköaloja ja niissä tapahtuvia virtauksia. Aika on kuitenkin sellainen, että niin hyvin puhujain kuin kirjoittajain on viisainta harjoittaa voimakasta itsesensuroimista ja antaa asiain kulkea ohitse, puuttumatta niihin puheissa tai kirjoituksissa. Nythän tapahtuu paljon asioita, joista ei mitään puhuta, mutta joita ihmiset eivät myöskään lakkaa ajattelemasta.

Meillä on maassamme — siirtyäkseni uudelleen kotimaan oloihin — edessä raskas aika. Olemme oman sotamme kestäneet, mutta suurvaltasota jatkuu. Se on eristänyt meidät kaikista tuontilähteistämme, jättänyt meidät suljettuina ja eristettyinä tulemaan omillamme toimeen. Tämä tuottaa meille jatkuvasti vaikeuksia, ei ainoastaan ulkomaankauppaamme, vientiimme ja tuontiimme ja siitä aiheutuviin huoltovaikeuksiin nähden, vaan välillisesti myös työntekomahdollisuuksiin nähden. Jollei meillä ole vientiä, emme voi pitää teollisuuttamme emmekä maatalouttamekaan täysin käynnissä.

Tämä kaikki aiheuttaa meille monia suuria probleemoja. Saamme olla varustautuneita siihen, että elämämme tulee entistä paljon ahtaammaksi. Sotien aikana maailma aina köyhtyy. Mekin saamme olla varmoja siitä, ettemme voi ylläpitää entistä elintasoamme. Meillä on tällä hetkellä vähemmän jakamista ja jokaisen osalle

riittää entistä vähemmän. Jokaisen on otettava osaa tämän kuorman kantamiseen. Olen vakuuttunut siitä, että maamme työväikään ei siitä kieltäydy. Mutta se ei tule sallimaan sitä, että sen taloudellisesti heikommille hartioille sälytetään kuormaa enemmän kuin se kohtuudella jaksaa kantaa. Odotettavissa oleva kuorma on tasattava kansalaisten kesken ja pantava ennen kaikkea niiden piirien kannettavaksi, jotka sitä paraiten kykenevät kestämään.

Mutta vaikkakaan kotoinen tulevaisuutemme yhtä vähän kuin ulkopoliittisetkaan näköalat eivät tällä hetkellä ole erikoisen valoisia, ei ole syytä mielten lamaantumiseen. Kansamme on ennenkin kestänyt vaikeita aikoja. Onpa ollut semmoinenkin aika, jolloin kansamme Ison Vihan jälkeen supistui puoleen entisestään. Aina se on kuitenkin noussut siitä kuilusta, johon se on ollut työnnettynä. Ja se nousee tälläkin kertaa edessämme olevista vaikeuksista. Monella muulla kansalla on tällä hetkellä vielä raskaampi ja vaikeampi olo. Kansojenkaan elämä ei kulje kiskoja myöten säännöllisesti eteenpäin. Siinä on nousua ja siinä on laskea, mutta kaikissa oloissa on elettävä. Suomalaisten sitkeys kestää ja tavallisesti se vaikeuksissa vain terästyy.

Ne vaikeudet ja Egyptin vaivat, joita kannettavaksemme näinä kuukausina pannaan, ovat johtuneet sodasta. Asevarustelu, militarismi ja sota ovat jälleen johtaneet maailman nykyiseen raskaaseen tilanteeseen. Meillä on syytä toivoa, että kansainvälinen työväenliike pian pystyy turvaamaan maailmalle pysyvän rauhan. Jos se sen pystyy tekemään, onnistuu se toteuttamaan senkin alkuperäisen vappujuhlavaatimuksen, jonka tunnuslauseena oli: **A l a s s o t a a l a s m i l i t a r i s m i !**

Kansakunnallinen yksimielisyys ja työväenliikkeen äärimmäisyysaineokset

*Puhe Helsingin työväentalossa 3. 10. 1940.
Suomen Sosialidemokraatin selostus.*

Nykyinen yleismaailmallisten suurten myllerrysten aika on omiaan monella tavalla sekoittamaan käsitteitä, levittämään eräänlaista henkistä tartuntaa sekä antamaan aihetta monenlaisille spekulatioille. Tätä tapahtuu myös työväen keskuudessa, jota

nykyään yritetään vetää moneen suuntaan. Sen keskuudessa aiheuttaa lisäksi hämminkiä se seikka, ettei tällä hetkellä löydy montakaan maata, missä sosialidemokratia voisi vapaasti toimia.

Tämän vuoksi on syytä hieman selvittää käsitteitä ja kerran puhua omistakin asioista.

Sosialidemokraattinen työväenliike on meillä syntynyt verrattain myöhään. Määräävänä tässä suhteessa oli teollinen kehitys. Ennen sen syntymistä ei sosialidemokratialla ollut riittävästi maaperää.

Se tuotiin meille Saksasta, jossa se oli radikaalista ja leppymätöntä. Venäläinen sortoaika oli omiaan meillä tätä sävyä lisäämään. Tämä johti puolueen toiminnan alkuaikoina ankaraan oppositioon. Saarnattiin luokkataistelua, vallankumousta ja työväenluokan diktatuuria. Järjestöelämäkin muodostui verrattain räikeäksi. Herätystyö oli tärkeintä. Se kohdistui pääasiassa ole-massaolevien epäkohtien esille vetämiseen. Kasvatustyö laiminlyötiin suuressa määrässä. Täten on työväenluokkamme alkuaikoina joutunut saamaan verrattain huonon poliittisen koulutuksen. Valitettavasti meillä ei ole ollut semmoisia kasvattajia kuin esim. Branting Ruotsissa tai Victor Adler Itävallassa.

Tämänlaatuinen toiminta oli ehkä aikanaan paikallaan, varsinkin sikäli kuin se koski herätystyötä työväenluokan keskuudessa. Mutta sitä olisi ajoissa pitänyt muuttaa. Kriittisenä hetkenä johti puolueen leppymätön kanta kansalaissotaan.

Kansalaissodasta on työväenluokalle kauan jälkeenpäin kannettu vihaa, joskin tällä hetkellä voinee todeta, että kysymys on painunut unohduksiin. Mutta käsi sydämelle, moittijat: Olisiko silloisissa oloissa mikään kansa voinut välttyä samanlaiselta kohtalolta? Maassa vallitsi nälkä, rajan takana oli suoritettu vallankumous, aseita oli rajattomasti tarjolla, eikä mitään aseellista mahtia ollut nousua vastustamassa.

Tapahtunut onnettomuus pani sosialidemokraattisen puolueen jäsenet ajattelemaan asemaansa ja menettelytapansa hyödyllisyyttä. Silloin ymmärrettiin kaksi asiaa. Ensimmäkin, että menettelytavat itsenäisessä valtiossa pakostakin joutuvat olemaan toisenslaisia kuin aikaisemmin Venäjän vallan alaisuudessa. Itsenäiseksi muodostuneessa valtiossa ovat kaikki välittömästi vastuussa asiain kehityksestä. Edelleen ymmärrettiin, että tärkeämpää kuin reippaat ponnet on saavuttaa toiminnalla hyviä tuloksia. Näin järkeiltiin ja sen mukaisesti ryhdyttiin myös toimimaan. Sosialidemokraattisen puolueen elämässä alkoi uusi ajanjakso. Se halusi seurata valtiollisessa toiminnassaan pääasiassa länsimaisen sosialidemokratian menettelytapoja. Se oli valmis osaltaan otta-

maan vastuun valtakunnan asiain kulusta. Ymmärrettiin ettei suuri puolue voinut tätä vastuuta välttää.

Asemaa selvensi huomattavasti kommunististen aineiden eroaminen puolueesta. Se osoitti kaikille sosialidemokraattisen puolueen jäsenille heidän olevan oikealla tiellä.

Vähitellen olot tasaantuivat ja eri yhteiskuntaryhmien välillä syntynyt juopa alkoi mennä umpeen. Jo kahdeksan vuoden kulluttua kansalaissodasta voi sosialidemokraattinen puolue yksinään muodostaa hallituksenkin. Sen toiminta ei kuitenkaan puolueen äärimmäisiä jäseniä tyydyttänyt. Näiden mielestä puolue ei olisi saanut harjoittaa kompromissipolitiikkaa, mitä hallituksessalo pakostakin tuo mukanaan.

Samoihin aikoihin alkoi myös jo hajaannus oman puolueen keskuudessa, sama hajaannus, joka nykyään on uudelleen pulpahtanut ilmoille. Samat piirit, jotka nyt yrittävät hajoittaa puoluetta, saivat puolueen johdon käsiinsä. Puolueen kanta muuttui jyrkemmäksi ja kompromisseja vältteleväksi. Kosiskeltiin kommunisteja, jotka tämän kautta saivat tuulta purjeisiinsa. Pian syntyi kuitenkin vastavaikutus, lapualaisliike, fascistisen liikkeen suomalainen haarautuma. Se piti maata terrorin alaisena useampia vuosia, esiintyen räikeästi, jopa rikollisestikin. Tämän liikkeen riehunta oli työväenluokalle uusi perusteellinen opetus. Halusihan lapuanliike lopettaa maassa kansanvaltaisen järjestelmän. Käsitys siitä, että rauhallinen toiminta oli sittenkinärkevintä, syventyi yhä enemmän puolueen keskuudessa. Puolue löysi tämän jälkeen tiensä.

Vähitellen taantumus torjuttiin ja lapuanliike tuomittiin rikollisena lakkautettavaksi. Maassamme alkoi jälleen rauhallisempi ajanjakso.

Taantumuskaudesta oli kuitenkin opittu muutakin. Uhkaava vaara ikään kuin liimasi maan kansanvaltaiset ainekset yhteen. Syntyi uusi suuntaus sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa.

Omituista on muistella, että ne piirit, jotka nyt voimallisesti pauhaavat kompromisseja vastaan, alkoivat ensimmäisinä vaatia työläis- ja talonpoikaisaineksia pysyvämpäänkin yhteistoimintaan keskenään.

Tämä yhteistoiminta oli toteutettava yhteishallituksen muodossa. Tällöin kelpasi skandinaavisten maiden antama esimerkki. Kuten tunnettua, kaikissa kolmessa Skandinavian maassa oli kehitys johtanut samanlaiseen tulokseen.

V:n 1936 vaalien ja seuraavan vuoden alussa suoritettujen presidentinvaalien jälkeen tämmöisen kansanvaltaisen kokoomushallituksen muodostamiseen aukenikin tilaisuus. Sosialidemokraat-

tinen puolue, maalaisliitto ja edistyspuolue muodostivat yhdessä hallituksen, ns. "punamultahallituksen", jolla oli laaja pohja eduskunnassa. Liittymällä tähän hallitukseen oli sosialidemokratia astunut kansanvaltaista porvaristoa vastaan niin pitkälle kuin sillä oli mahdollisuuksia.

Tätä olotilaa jatkui noin kaksi ja puoli vuotta. Tätä aikaa voinee ainakin näin jälkeinpäin pitää maamme valtiollisessa kehityksessä onnellisena aikana. Maassa vallitsi rauha, uudistuspyrkimukset menestyivät. Puolueemme valitsijat olivat myös tyytyväisiä. Todistuksena tästä voidaan viitata v:n 1939 vaaleihin, jolloin puolueen äänimäärä edelleen suuresti kasvoi, nousten yli puolen miljoonan äänestäjän.

Mutta taivas synkkeni ja myrsky lähestyi. Vähän enemmän kuin vuosi takaperin syttyi Euroopassa suurvaltasota. Suomikin joutui ennen pitkää vaaravyöhykkeeseen. Itäinen naapurimme esitti erinäisiä alueellisia ja poliittisia vaatimuksia, joiden johdosta ryhdyttiin käymään neuvotteluja. Nämä neuvottelut eivät kuitenkaan johtaneet tulokseen ja yllättämällä hyökkäsi vihollinen maahan. Tällöin oli ilo havaita, että kansa kokonaisuudessaan oli lujasti hallituksen takana, niin hyvin neuvottelujen varrella kuin myös sodan aikana. Sotaa voitiinkin sen vuoksi käydä kaikella sillä voimalla, mitä yksimielinen, mutta vähälukuinen ja puutteellisesti varustettu kansa voi osoittaa. Tämän yksimielisyyden ulkonaiseksi merkiksi laajennettiin hallituksen pohjaakin. Aluksi liittyi ruotsalainen puolue hallitukseen ja myöhemmin myös kokoomuspuolue.

Sota päättyi aikanaan. Rauha saatiin aikaan maaliskuun 12. päivänä. Se oli raskas rauha ja aiheutti paljon menetyksiä.

Sodan päätyttyä voitiin maassamme havaita sama ilmiö, mikä on havaittu usein muuallakin sotien päätyttyä: esiintyi hajaantumisasiä. Sota jaksettiin yhdessä kestää, mutta ei rauhaa.

Tähän käänteeseen on tietenkin olemassa ymmärrettäviäkin syitä. Monet asiat olivat sodan jälkeen toisin kuin ennen. Olihan runsaasti kaatuneita ja sen johdosta surua monessa perheessä. Paljon oli myös haavoittuneita ja invalideja, ja näiden huolto aiheutti huolia. Melkoinen osa kansasta oli menettänyt asuinpaikkansa ja suurimman osan omaisuuttaan. Sille oli ryhdyttävä hankkimaan maata ja työtä. Suursodan katkaistua liikenneyhteydet elintarviketilanne myös huononi. Säännöstelyä oli pakko ulottaa yhä useammille aloille. Samoista syistä taloudellinen koneisto alkoi toimia yhä kankeammin.

Nämä vaikeudet koskivat jokaiseen ja tuntuivat kaikkien jokapäiväisessä elämässä. Tässäkin oli tyytymättömyyden aihetta riit-

tävästi. Näitä aiheita ei kuitenkaan ole syytä liioitella, koska ne joka tapauksessa oli kestettävä. Niitä kuitenkin ryhdyttiin eri tavoilla keinotekoisestikin paisuttelemaan. Määrätyistä keskuksista levitettiin monenlaisia syytöksiä ja huhuja. Sen sijaan että olisi selitetty kaikkien näiden vitsausten aiheutuneen suursodasta, joka aiheutti Suomenkin sotaan joutumisen, etsittiin syitä ja syntipukkeja lähempää. Monet aikaisemmin syrjään joutuneet henkilöt näkivät nyt hetkensä koittaneen. Samean veden kalastajia alkoi liiukella maassa tiheään. Suuria suunnitelmia haudottiin ja kansaa yritettiin vetää uusille teille. Tarvitsee vain silmäillä sitä uusien lehtien runsautta, mitä yleisölle nyt tarjotaan, havaitakseen, mitä luultiin kansan olevan valmiina vastaanottamaan. Niitä julkaistaan sekä äärimmäisen oikeiston että vasemmiston toimesta. Niin hyvin fascistisille kuin kommunistisille virtauksille näytti aukenevan uusia toimintamahdollisuuksia.

Meitä kiinnostavat lähinnä työväen keskuudessa liikkuvat virtaukset. Tosin fascistisetkin piirit koettavat kosiä työväkeä, hyvin ymmärtäen, että ilman sen mukaan liittymistä menestyksen toiveet ovat vähäiset. Pääasiassa käännettiin työväen puoleen kuitenkin toiselta taholta.

Jo toukokuussa perustettiin maahamme eräs seura, joka kantoi kaunista nimeä "Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seura".

Nimi oli hyvin keksitty ja kelpasi hyvin naamioksi varsinaisille pyrkimyksille. Tämän nimen suojassa seura ryhtyi työskentelemään selvästi kommunistisessa mielessä. Sen piiriin kuuluivat samat ainekset, jotka aikaisemmin olivat yrittäneet työskennellä työväenluokan hajoittamiseksi eri leireihin.

Ennen pitkää seuran toiminta muodostui kovin räikeäksi. Eduskuntaa ja maan hallitusta halvennettiin, pantiin toimeen metelöintejä kaduilla ja toreilla. Kaikki tapahtui siinä luulossa, ettei heihin pettävän nimensä vuoksi valtiovallan taholta uskalleta kajota. Kun tämä metelöinti alkoi muodostua liian vaaralliseksi, oli hallituksen kuitenkin pakko puuttua asiain kulkuun.

Seuran toiminta oli ollut liian paksua menestyäkseen meidän maassamme. Emmehän sentään ole tottuneet ottamaan alaikäisiltä ja rikollisilta neuvoja, miten valtakuntaamme on hoidettava. Sille asialle, jonka hyväksi seura ilmoitti toimivansa — hyvien välien aikaansaamiselle itäisen naapurimme kanssa — teki seura myös huonon palveluksen.

Toista maata, vaikkakin osittain samoja latuja kulkevaa, ovat olleet ne piirit, jotka ovat ryhmittyneet "Vapaa Sana"-nimisen lehden ympärille. Nämä piirit ovat lähtöisin puolueen omasta

keskuudesta. Hajanaista yhteistoimintaa niiden kesken on ollut jo aikaisemminkin, mutta kiinteämmin alkoivat ne ryhmittyä keväällä. Heidän toimestaan perustettiin lehti ja kokouksia järjestettiin eri osissa maata.

Kun tämä hajoitustyö on sosialidemokraattisen puolueen sisäinen asia ja on johtanut jonkinlaiseen hämmennykseen, kannattaa sitä hieman lähemmin tarkastella.

Mitä tämä ryhmäkunta perimmäisesti tahtoo, on vaikea sanoa. Mitään selvää ohjelmaa sen taholta ei ole esitetty. Sen sijaan on kyllä puheissa ja ryhmän toimesta julkaistussa lehdessä esiintynyt sosialidemokraattisen puolueen toimintaa vastaan räikeätä parjausta, joka on käynyt arvostelun nimellä. Tapahtumia ei ole esitetty oikeassa valossa eikä totuudenmukaisesti. Sangen useasti on väritys myös ollut maan etuja vahingoittavaa. — Niinpä yksityisesti — ei tosin julkisesti — on syytetty hallitusta marraskuussa alkaneen sodan aiheuttamisesta ja myös rauhan viivyttämisestä. Tämä väite on niin määrättömän julkea vääreennys, ettei sitä kannata edes ryhtyä torjumaan. Nähtävästi sillä taholla salatuissa ajatuksissa on toivottu, että Suomi olisi ulkopoliittisensa valinnut Baltian tien. — Valitettavasti ei näistä asioista voida vielä laajemmin julkisesti keskustella, jonka vuoksi sivuutan asian tällä maininnalla.

Jos koetamme eritellä, mitä tämän hajoitusryhmän taholla on esitetty, voidaan se koota seuraaviin havaintoihin.

Yleisesti on ryhmän taholta, varsinkin sen lehdessä, tuomittu kaikenlainen kompromissipolitiikka sosialidemokraattisen puolueen osalta. On vaadittu palaamista puolueen entisiin menettelytapoihin, joista parinkymmenen vuoden aikana on pyritty vapautumaan.

Tämä on tietysti järjetön vaatimus. Ei jyrkällä eristäytymispolitiikalla voida hyödyttää työväenluokkaa; ei myöskään räikeä kielenkäyttö merkitse sosialismia. Työväki ymmärtää kyllä siviilivonkin kielenkäytön. Vähälukuisten äkkijyrkkien ainesten vuoksi ei puolueen kannata menettää laajoja, rauhallista kehitystä harastavia joukkoja. Ryhmän taholta on pidetty kansalaisvapauksia erinomaisena keppihevosenä esiintymällä tuomitsevasti niiden viimeaikaisia rajoituksia vastaan. Puhutaan ikään kuin meillä vallitsisi rauhan aika, jolloin olot kaikissa suhteissa voitaisiin säilyttää säännöllisinä.

Tosin on ollut ikävää erinäisissä suhteissa rajoittaa kansalaisvapauksien käyttöä. Mutta sota-aikana esiintyy kaikkialla toisia vaatimuksia kuin säännöllisinä rauhankausina. Ei missään muual-

lakaan, ei ainakaan Euroopassa, voida tätä nykyä ylläpitää kansalaisvapauksia entisessä laajuudessaan.

Siihen onkin pätevä syynsä. Demokratia on yleensä ollut liian suvaitsevainen. Sen heikkoutena on ollut liiallinen hyväuskoisuus. Jollei se olisi niin hyväuskoinen, eivät olot maailmassa olisi nykyisellään. Puolustaakseen itseään sen on huolehdittava siitä, ettei kuka tahansa pääse nakertamaan sen perustaa. Eivät varsinkaan sellaiset ainekset, jotka eivät noudata samoja pelisääntöjä kuin demokratia, vaan saatuaan mahdollisesti vallan käsiinsä kieltävät toisilta kaikki vapaudet, kuten monessa maassa jo on tapahtunut. Pitäisikö meillä antaa esim. kommunististen ja fascististen ainesten vapaasti kiihottaa kansaa. Pitäisikö antaa pinonpolttajain ja metelöitsijäin vapaasti pitää kokouksiaan kaduilla ja toreilla. Valitettavasti saavat tällaisten ainesten takia lojaalisetkin kansalaiset kärsiä. "Vapaa Sana"-lehdellä tuskin kuitenkaan on aihetta tässä suhteessa valittaa. Se on saanut esiintyä liiankin vapaasti. Sananvapaus on maassa sangen suuri silloin kun sen puuttumisesta saa kirjoittaa ja vieläpä haukkua sensoreita.

Tässäpä ovatkin pääasiat siitä, mitä "Vapaa Sana"-lehti on julkisuudessa tähän saakka kantanaan voinut esittää. Muuten se on sisältänyt pelkkää parjausta ja esiintyminen on ollut mitä suurimmassa määrin valheellista. Tämmöinen toiminta on monessa suhteessa sangen vaarallista.

Ensinnäkin se pyrkii repimään kansaa hajalleen. Ehjä ja yhtenäinen esiintyminen on kuitenkin maassamme edelleen tuiki välttämätöntä.

Tämmöisellä toiminnalla pyritään myös hajoittamaan sosialidemokraattista puoluetta.

Puolue on tosin mitä suurimmassa määrässä suvaitsevainen. Se sallii keskuudessaan monenlaisia mielipiteitä ja vivahduksia. Se ei myöskään kiellä oppositiolta toimintamahdollisuuksia. Mutta se ei voi sallia organisoitua eri ryhmää, joka tarkoituksellisesti taistelee puoluetta vastaan ja häpäisee sitä. Tämmöinen toiminta heikentää puolueen iskuvoimaa ja puolustuskykyä, jota suurella vaivalla ja pitkäaikaisella työllä on rakennettu. Tämmöinen hajoitustyö sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa on synti pyhää henkeä vastaan, jota ei voi antaa anteeksi.

Ei voi myöskään olla kiinnittämättä huomiota siihen, mikä vaikutus tämmöisellä repivällä toiminnalla on toisiin yhteiskuntaryhmiin. On ilman muuta selvää, että se tulee herättämään ja on osittain jo herättänytkin vastavaikutuksen, kuten kommunistien toiminta lapuanliikkeen aikana. Siten se nostattaa fascistisia mielialoja ja antaa niille virikettä.

Tässä yhteydessä on ehkä syytä huomauttaa, että näiden hajoittajien pyrkimys on kokonaan epäajankohtainen. Heillä on ennenkin ollut huono vaisto siitä, mitä maailmassa tapahtuu ja tulee tapahtumaan. Ja tällä kertaa heidän vaistonsa on täydelleen pettänyt. Ei nyt ole vasemmistovallankumouksen aika. Taantumus on kaikkialla nousemassa ja sen vastustaminen tulee tulevaisuudessa olemaan työväenluokan tärkeimpänä tehtävänä. Jos työväenluokka lähtee näitä hajoittajia seuraamaan, se saa sitä katkerasti katua.

Siitä huolimatta, että tätä hajoitustyötä jatkettiin yhä kiihtyvällä vauhdilla, on puolue osoittanut pitkämielisyyttä. Puolueneuvoston kokouksessa 28. päivänä heinäkuuta annettiin näille hajoittajille vakava varoitus, jonka toivottiin heihin tehoavan. Sen jälkeen odotettiin kokonaista kaksi kuukautta, ennen kuin mihinkään enempiin toimenpiteisiin ryhdyttiin. Tästä viivytyksestä on puoluetoimikunta saanut vastaanottaa paljon moitteita. Se on kuitenkin karttanut äkillisiä toimenpiteitä, haluten antaa hajoittajille tilaisuuden tarkistaa kantaansa. Toiseksi on ollut tärkeätä, että kaikkien silmät voisivat avautua näkemään, minkä hengen lapsia nämä hajoittajat ovat ja mihin he pyrkivät. Kun ei mitään muutosta tässä hajoitustyössä tapahtunut, oli puoluetoimikunnan viikko takaperin suoritettava ikävä leikkaus ja poistettava puolueesta erinäisiä päähenkilöitä tässä hajoitusryhmässä, samoin kuin eräs kokonainen osasto. Havaittiin, että ne eivät enää mahdu sosialidemokraattiseen puolueeseen.

Vielä viime hetkellä esiintyi sovittelijoita, jotka hyvántahtoisina idealisteina luulivat asiasta selvittävän kompromissilla. Mutta millä pohjalla tällainen kompromissi olisi ollut tehtävä, mihin perustettava? Eihän puolue ollut hyökännyt eikä ketään vastaan ryhtynyt toimimaan. Hyökkääjillä ei ollut mitään ohjelmaa, josta olisi voinut ruveta keskustelemaan, eikä kukaan sivullinen tiedä, mitä he oikeastaan tahtovat. Ainoa mikä tiedettiin oli se, etteivät he pyri ainakaan samaan kuin sosialidemokraattinen puolue.

Meillä Suomessa tapahtuu sosialidemokraattisessa puolueessa ensi kertaa näinkin suuri repeämä. Se ei kuitenkaan ole muualla ennenkuulumatonta. Niinpä on naapurimaassamme Ruotsissa useampiakin samantapaisia ryhmiä eronnut puolueesta. Osittain ne ovat palanneet takaisin katuvaisina, osittain ovat menettäneet täydellisesti kaiken kannatuksensa, kuten viimeksi syyskuussa suoritetuissa valtiollisissa vaaleissa ns. Flygin puolue. Se hävisi olemattomiin. Se tulee Suomessakin nyt erotettujen hajoittajien kohtalo olemaan. Työväen yleinen mielipide tulee heidät murskaamaan.

Se etu näistä kiivaista hyökkäyksistä puoluetta vastaan on ollut, että se on saanut vakavamman väen kerrankin liikkeelle. Tämä vakavampi väki on tavallisesti liian passiivista, antaen hajoittajien äänen kuulua monissakin järjestöissä, joissa mielialiitteet kuitenkin kulkevat vallan toiseen suuntaan. Täten on moni voinut saada väärän kuvan puolueen keskuudessa vallitsevista mielialoista ja hämminkiä on voinut syntyä. Nyt jo kuitenkin pidetään kokouksia ja esitetään paheksumislausuntoja hajoittajia vastaan. Toivottavasti vakavampi puolueväki vastedeskin pitää paremmin varansa.

Sosialidemokraattinen puolue haluaa kulkea toista tietä kuin mille nämä hajoittajat tahtoisivat sitä ohjata. Tämä tie on viitotettu puoluekokousten päätöksillä. Hyvänä esikuvana voi meillä palvella Ruotsin sosialidemokraattisen puolueen toiminta. Menettelytapojensa ja vilpittömien pyrkimystensä johdosta siitä on muodostunut todellinen kansanpuolue, joka tällä hetkellä on riidattomasti valtakunnan johdossa. Antoivathan syyskuun vaalit siellä sen tuloksen, että sosialidemokraattisella puolueella on huomattava ehdoton enemmistö eduskunnassa.

Sosialidemokraattisen puolueen säilyttäminen vakavalla pohjalla on tärkeätä koko valtakunnankin kannalta. Hajoittajien taholla on viime kuukausina paljon pilkattu sitä ”yksimielisyysjalitusta”, joka meillä on ollut havaittavissa viime syksystä alkaen. Heidän taholtaan on koetettu antaa puheille yksimielisyydestä väärä sisältö, viittaillen sen merkitsevän kaikkien erimielisyyksien poistamista. Tämä on tietysti aivan vääristely selitys. Täällä on oltu yksimielisiä siitä, että maamme itsenäisyys ja vapaus on loukkaamattomina säilytettävä. Ja tällaista yksimielisyyttä tarvitaan edelleenkin, sillä sota ei Euroopassa ole vielä päättynyt, eikä tiedetä mitä koettelemuksia se voi vielä tuoda mukanaan meidänkin kohdaltamme. Meillä on sen lisäksi kotonakin tarpeeksi ulkopuolisten syiden aiheuttamia vaikeuksia. Voidaksemme kestää näissä koettelemuksissa on kansan pysyttävä ehjänä ja kokonaisena. Vastuunalaisuuden tunne on ylläpidettävä kaikilla aloilla. Vieraat vaikutukset ja ei-suomalaiset ryhmät on maastamme hävitettävä. Keskenään riitelevä kansa sortuu helposti vaikeuksissa.

Ulospäin ja sisäänpäin on tästä kansamme eheydestä symbolina nykyinen kokoomushallitus. Puolueemme keskuudessa ei liene erimielisyyttä siitä, että sosialidemokraattisen puolueen on edelleenkin pidettävä miehensä siinä mukana.

Niinkuin ihmiset toisinaan ovat tavallista herkempiä tarttuville taudeille, voi määrättyissä oloissa henkiselläkin tartunnalla olla tavallista suuremmat levenemismahdollisuudet. Nykyinen se-

kasortoinen aika on tällaiselle henkiselletä tartunnalle erittäin otollinen. Taitavalla ulkoa johdetulla propagandalla on suunnattomasti hämmennetty käsitteitä kansamme keskuudessa. Kansalaisten on usein vaikea löytää tietä ja itsenäisesti arvostella tapahtumien merkitystä. Tietoisia pettureita lienee maassamme verrattain harvassa, mutta sitä suurempi ja vaarallisempi on niiden joukko, jotka tietämättään joutuvat tämän henkisen tartunnan uhreiksi. Samassa määrässä kuin iskusanat, huhut ja häpäisevät syytökset tunkeutuvat kansan tietoisuuteen, häviää terve ajattelu- ja arvostelukyky ja kansa on alttiina mitä suurimmille vaaroille.

Sosialidemokraattisen puolueen kunniakkaana tehtävänä on taistella tätä henkistä tartuntaa vastaan, huolehtia siitä, että työväenluokan ajattelutapa säilyy terveenä ja vapaana. Siten suojellemme puolueemme arvokkaita perinteitä ja hyödytämme parhaiten työväenluokkaa samoin kuin kansaa kokonaisuudessaankin.

Jatkosodan alettua

Puhe Helsingin Hesperian puistossa 3. 8. 1941.

Me olemme Suomessa siinä nykyään harvinaisen onnellisessa asemassa, että voimme kokoontua vapaasti esittämään ajatuksiamme. Vain harva maa Euroopassa voi tarjota asukkailleen tätä vapaalle maalle luonnostaan lankeavaa etua. Tosin meilläkin rintamalla tykit paukkuvat ja rintaman ylikin käyvät vihollisen tuholinnut silloin tällöin häiritsemässä, mutta se ei kuitenkaan ole esteenä tämän tapaisen tilaisuuden järjestämiselle.

Vuosi takaperin meillä tuskin olisi ollut tähän mahdollisuutta. Ulkonainen painostus oli silloin ankara ja meidän toimiamme valvottiin tarkasti. Omassa keskuudessammekin työskenteli sisäinen vihollinen, jonka yksinomaisena tarkoituksena oli valmistaa maaperää meidän tuhollemme. Tämä sisäinen vihollinen ei ollut vaarallinen lukumääränsä vuoksi, sillä se edusti vain vähäistä joukkoa. Mutta kokemus on osoittanut, että pienikin, mutta toimielias joukko voi koitua vaaraksi oloissa, joissa se millä hetkellä tahansa voi saada tukea rajan takaa. Tasan vuosi takaperin oli tämän sisäisen vihollisen toiminta kiihkeimmillään. Ellei näiden nk., "pinonpolttajien" toiminnalle olisi silloin pantu kerta-

kaikkista estettä, ei meillä tänä päivänä olisi mitään mahdollisuutta suunnitella maamme tulevaisuutta.

Tätä tulevaisuuttamme me kuitenkin halusimme suunnitella ja sitä myös rauhassa rakentaa. Tämä oli tärkeätä varsinkin sen raskaan sodan jälkeen, jonka puolentoista vuotta takaperin saimme käydä ja jonka jälkiseurauksena meillä olisi ollut suunnattomasti kotoisia tehtäviä. Saadaksemme tähän rakennustyöhön myös tilaisuutta me olimme puolestamme valmiit luomaan mahdollisimman hyvät suhteet suureen itäiseen naapurivaltakuntaan, koska me ymmärsimme, että tämä meidän pienelle maallemme oli suorastaan välttämättömyys. Me ymmärsimme, ettemme me maantieteelliselle asemallemme mitään mahda ja että meille sen vuoksi hyvien suhteiden rakentamisen avulla oli välttämätöntä turvata itsellemme rauhallinen tulevaisuus.

Tätä tilaisuutta ei meille kuitenkaan suotu. Huolimatta siitä, että me raskaassa Moskovan rauhassa olimme luovuttaneet Neuvostoliitolle enemmänkin kuin se alkuaan oli pitänyt tarpeellisena oman turvallisuutensa vuoksi ja lisäksi paljon enemmän kuin se kolmikuukautisen sodan aikana asevoimin oli onnistunut valtaamaan, ei painostus siltä taholta suinkaan helpottunut. Meille esitettiin jatkuvasti yhä uusia ja uusia vaatimuksia, joihin ei ollut mitään perustetta tehdyssä rauhansopimuksessa. Siten ne viisitoista kuukautta, jotka Moskovan rauhansopimuksen jälkeen ennättivät kulua, olivat yhtämittaista hermosotaa, joka ei jättänyt meille ainoatakaan jännityksestä vapaata hetkeä. Kaikesta voi havaita, että Neuvostoliiton tarkoituksena oli toteuttaa alkuperäinen suunnitelmansa koko Suomen valtaamiseksi, mikä suunnitelma oli tullut julkiseksi silloin kun nk. Kuusisen sätkyhallitus Terijoella asetettiin.

Kun sitten Saksan ja Neuvostoliiton välisen sodan alettua kesäk. 22 p:nä meidänkin kimppuumme Neuvostoliiton taholta jälleen asevoimin hyökättiin, oli valintamme sen vuoksi ilman suuria harkitsemisia täysin selvä. Me olimme pakotettuja ase kädessä uudelleen käymään puolustamaan maamme vapautta ja itsenäisyyttä. Tätä puolustustaistelua on nyt jouduttu käymään toista kuukautta. Tällä kertaa ei tehtävämme ole yhtä raskas kuin edellisen talvisotamme aikana. Emme ole nyt yksin kuten silloin, eikä taistelua myöskään tarvitse käydä omalla maaperällä hävitystä aiheuttaen.

Haluamatta mitenkään tärkeillä omakohtaisella asenteellani saanen mainita, että kuulun sukupolveen, jonka ei koskaan ole tarvinnut tarttua kivääriin, eikä suorittaa muutakaan asepalvelusta. Pidän myös sotaa suurimpana kaikista ihmiskuntaa

kohtaavista onnettomuuksista. Siitä huolimatta näyttää esiintyvän tilanteita, jolloin sitäkään ei voi välttää. Jos on valittavana orjuus tai sen torjuminen sodan avulla, ei valinta muodostu vaikeaksi. Se ei ole ollut Suomen kansallekaan vaikea, vaan on tämä askel ilman epäilyksiä yksimielisesti otettu.

Se puolustustaistelu, johon nyt olemme joutuneet, hallitsee täydellisesti koko meidän tämän hetken elämäämme. Se määrää koko meidän toimintamme ja sitoo kaikki meidän ajatuksemme. Me ymmärrämme, että sodan kulusta tulee riippumaan meidän tuleva elämämme. Sen vuoksi ovatkin katseemme kohdistuneet rintamille, missä poikamme tekevät voitavansa hankkiakseen kansallemme paremmat elämisen mahdollisuudet vastaisuudessa.

On luonnollista, että näitä vastaisia oloja ajatellessa kansalaisten ajatukset liikkuvat väljillä vesillä. Monen mielessä kangastelee ajatus Suur-Suomen luomisesta, jonka rajat ulottuisivat huomattavasti aikaisempien rajojemme ulkopuolelle. Vain tässä näkevät eräät piirit tarjoutuvan mahdollisuuksia lupaavammasta tulevaisuudesta. Samalla tavoitellaan luonnollisempia ja paremmin puolustettavia rajoja.

Jonkin kansan merkitystä arvosteltaessa ei sen asuttavana oleva pinta-ala eikä väestön suuruus ole tärkein asia. Väestön laatu ja sen sivistystaso painaa monesti paljon enemmän. Maailmanhistoriassa on kyllä usein nähty, että pienestä kansasta on voinut tulla suuri ja mahtava. Rooma oli alkuaan vain pieni kylä, jossa asui vain muutama sata asukasta, mutta myöhemmin se vallitsi koko silloin tunnettua maailmaa. Englannissa oli vielä 300 vuotta takaperin 5 miljoonaa asukasta, mutta nyt Brittein saarten väkiluku lähentelee 40 miljoonaa, ja se vallitsee noin neljättä osaa koko maapallon pinta-alasta. Venäjä oli vielä 200 vuotta takaperin, Pietari Suuren aikana, pieni valtakunta, jossa asui vain 10 miljoonaa asukasta. Nyt sen asukasluvu lähentelee 200 miljoonaa ja se vallitsee noin kuudetta osaa maapallon pinta-alasta. Mutta päinvastoin moni aikanaan mahtava valtakunta on menettänyt merkityksensä tai kokonaan hävinnyt valtakuntien joukosta.

Suomen pyrkimykset eivät milloinkaan ole tähänneet suurvalta-aseman tai johtavan valtion aseman hankkimiseen. Meillä ei ole koskaan suunniteltu aluevalloituksia. Meidän korkein kunnianhimomme on ollut tulla sisäisesti suureksi ja hyvinvoivaksi. Päämääränämme on ollut luoda korkealla kulttuuritasolla oleva kansa, joka voisi nauttia kunnollisista sosiaalisista oloista. Samalla olemme pitäneet tärkeänä maamme talouden kaikinpuolista kehittämistä. Lyhyt itsenäisyysaikamme osoittaa, että meillä on tähän suuret mahdollisuudet. Kehitys näillä aloilla on neljännes-

vuosisadan kuluessa ollut suorastaan valtava. Omavaraisuuden saavuttaminen useilla aloilla ei meille ole mahdottomuus.

Tällä hetkellä on kuitenkin ennen aikaista keskustella sodan päämääristä. Kaikkihan riippuu sodan kulusta. Kysymys sodan päämääristä on toistaiseksi yksinomaan sotilaallinen kysymys. Se vain on selvää, että olkoon kysymys Suomen ulkonaisesta tai sisäisestä suuruudesta, tarvitsemme kummankin toteuttamiseen täydellisen vapauden. Pysyvä ulkonainen uhka on saatava poistumaan.

Tämän vapauden samoin kuin kansamme itsenäisyyden säilyttämiseksi käymmekin nykyistä raskasta sotaamme. Se vaatii kansaltamme suuria voimanponnistuksia. Jotta tässä voisimme menestyä, on välttämätöntä, että tällä kansamme historiallisella hetkellä pysymme koossa. Meidän on voitava osoittaa, että olemme yhtenäinen kansa, jonka keskuudessa päämäärästä ei vallitse eri mielipiteitä. Puolue- ym. itsekkyyks on tällä hetkellä unohdettava. Hajaannusta ei ole sallittava.

Onneksi ei ole tuottanut minkäänlaisia vaikeuksia kerätä koko kansamme yhteen tukemaan nykyisiä voimanponnistuksia. Se aika on onneksi ohitse, jolloin kansamme oli jakaantunut kahteen jyrkästi vastakkaiseen rintamaan. Vuoden 1918 kansalaissodan aiheuttamat haavat ovat vähitellen arpeutuneet. Sosiaalisen lainsäädännön avulla olemme paljon voineet tasoittaa aikaisempia vastakohtaisuuksia. Tietysti tavoittelevat eri kansalaispiirit edelleenkin erilaisia päämääriä ja myös tie, jota myöten niihin kuljetaan, on erilainen. Mutta varsinkin kahden viime vuoden aikana on ulkoapäin tullut painostus pusertanut kansamme yhteen. Kun kansamme olemassaolosta on ollut kysymys, olemme voineet jättää sivuun vallinneet erimielisyydet ja muodostaa yhteisen rintaman. Ulospäin näkyvänä todistuksena tästä yhteisrintamasta on se seikka, että jo lähes kahden vuoden ajan on maamme asioita hoitanut kaikista puolueista muodostettu yhteishallitus. Myös nykyisen presidentin vaalissa saavutettu suuri yksimielisyys todistaa samaa.

Välitilitystä asemasotaan siirryttyä

Puhe Turun työväenjärjestöjen juhlassa ruotsalaisessa teatteritalossa Turussa 8. 2. 1942. Sensuuri kielsi puheen julkaisemisen. Hämeen Kansa kuitenkin julkaisi siitä selostuksen 10. 2. 1942.

Suomi on tähän mennessä ollut lähes kaksi ja puoli vuotta sodassa. Syksyllä 1939 oli aluksi kolme kuukautta hermosotaa, sen jälkeen kolme kuukautta ankaraa talvisotaa. Rauhanteon jälkeen vallinneena ”välirauhan aikana” viisitoista kuukautta uudelleen hermosotaa. Ja nyt viime heinäkuusta alkaen seitsemän ja puoli kuukautta uudelleen aseellista puolustussotaa. Täten on sota muuttunut melkein pysyväiseksi olotilaksi ja samalla meidän ensiluokkaisesti tärkeimmäksi probleemiksemme. Se on kokonaan muuttanut jokapäiväisen elämämme, tehden sen kaikissa suhteissa ankarammaksi kuin aikaisemmin. Se on tuonut mukanaan monenlaisia seurauksia. Lukuunottamatta niitä uhreja kaatuneiden, haavoittuneiden ja invalidien muodossa, joita kansamme on saanut sodan alttarille kantaa, on se aiheuttanut monenlaisia häiriöitä säännöllisessä elämäntahdissa. Yhteinen kansa tuntee sodan seuraukset lähinnä elintarvikkeiden niukkuutena. Polttoainepula alkaa olla rasittava suuressa osassa maata. Kuljetuskysymys on muodostunut kovin kiusalliseksi ja työvoiman saanti kaikkeen tuotannolliseen toimintaan on vajavaista. Valtion raha-asiatkin kärsivät sodasta huomattavasti. Elämä on lyhyesti sanoen muuttunut erinomaisen kireäksi.

Kaikki nämä vaivat ja vitsaukset johtuvat maailmassa paraikaa käytävästä suursodasta. Suomi on alunperin halunnut pysyä siitä erossa ja julistautui tässä tarkoituksessa heti suursodan syttyessä puolueettomaksi. Tätä puolueettoman valtion asennetta ei meille kuitenkaan suotu. Meidän kimppuumme hyökättiin ja me olimme pakotettuja puolustautumaan.

Kuvattuaan tapahtumien kehitystä viimeisten kahden vuoden aikana puhuja huomautti, että nykyisessä puolustustaistelussamme olemme saavuttaneet strategiset tavoitteemme, mikä näkyy siitäkin, että armeijamme on lähes kahden kuukauden ajan pysyttäytynyt paikoillaan.

Moni on ehkä voinut tehdä itselleen kysymyksen, eikö olisi ollut mahdollisuutta välttää kaikkea tätä? Eikö olisi löytynyt tietä, joka olisi voinut kuljettaa maamme sodan ohitse? On esimerkiksi

kysytty, miksei syksyllä 1939 mukauduttu täyttämään Neuvostoliiton toivomuksia ja siten välttytty talvisodasta? Miksei sodan sytyttyä pikemmin pyritty rauhaan, vaikka siihen muka olisi ollut mahdollisuuksia? Miksei rauhan solmimisen jälkeen paremmin järjestetty maamme välejä Neuvostoliiton kanssa ja siten välttytty uudesta sodasta?

Tähän suuntaan käyviä arvostelevia kysymyksiähän on saatu kuulla. Niitä on esitetty varsinkin tunnetun Neuvostoliiton ystävien seuran taholta. Niiden tarkoitus ei tosin ole ollut vilpiton. Niiden pyrkimyksenä on ollut herättää hämminkiä uskottelemalla, että toista tietä kulkemalla kansamme olisi säilynyt nykyisistä koettelemuksista.

Näiden viittailujen tarkoitusperästä huolimatta on asia kuitenkin siksi vakava, että se ansaitsee eräänlaisen jälkilitityksen suorittamisen.

Miksi siis olemme joutuneet sodan jalkoihin ja olisimmeko voineet varata itsellemme paremman kohtalon jollakin toisella tavalla?

Tähän on helppo vastata.

Neuvotteluissa syksyllä 1939 Suomi meni äärimmäisen pitkälle tyydyttääkseen vastapuolen ns. "lailliset" toivomukset. Pitämälle ei voitu mennä uhraamatta itsenäisyydelle tärkeitä arvoja. Myönnytyksistä huolimatta jouduimme raa'an hyökkäyksen uhreiksi. — Sodan sytyttyä ryhdyttiin työskentelemään rauhan hyväksi niin pian kuin siihen vähänkin aukeni mahdollisuuksia. Rauha tehtiinkin raskaista uhrauksista huolimatta. Sen jälkeen, "välirauhan" aikana, maamme viralliset elimet harjoittivat mitä sovinnollisinta politiikkaa järjestääkseen rauhanomaisin keinoin suhteet itäiseen naapuriin. — Suomen taholta on siis koetettu tehdä kaikki, mikä on ollut mahdollista ristiriidan sovinnolliseksi järjestämiseksi.

Poliittisessa toiminnassa on aina vaikea sanoa, onko jonkin hetken ratkaisu paras mahdollinen. Seuraukset esiintyvät vasta paljon myöhemmin. Vasta historia voi antaa lopullisen tuomionsa ja osoittaa mihin tuloksiin kukin ratkaisu on vienyt.

Vaikkei siis tällä hetkellä vielä olekaan mahdollisuutta pitkän välimatkan tarjoamia mahdollisuuksia hyväkseen käyttäen arvioida tapahtuneita ratkaisuja, voitaneen silti koettaa leikkiä jälkiviisasta ja kuvitella, mitä olisi tapahtunut, jos toinen tie olisi valittu. Siinä suhteessa on tarjolla eräitä rinnakkaistapah-tumia, jotka helpottavat mielikuvituksemme työtä.

Sopivan vertauskohdan tarjoavat Baltian maat. Niiden suhde Neuvostoliittoon oli aikaisemmin jokseenkin sama kuin Suomen-

kin. Kun Neuvostoliitto esitti niille samoja vaatimuksia kuin Suomellekin, katsoivat ne viisaimmaksi myöntyä. Myöntymisen surulliset seuraukset olemme voineet nähdä. Maat vallattiin kokonaan ja bolševisoitiin täydellisesti. Niiden itsenäisyys hävitettiin. Surullinen terrori-ajanjakso hukutti maat ja niiden kansat. Lasketaan yksin Virossa 60—70 000 ihmisen hävinneen joko murhattuina tai karkoitettuina. Olot muodostuivat niin toivottomiksi, että kansa ilolla on tervehtinyt toista valloittajaa (Saksaa), joka on vapauttanut sen Neuvostoliiton terrorista.

Ei voi olla epäilystäkään siitä, ettei Suomen olisi käynyt samalla tavalla, jos se puolustautumatta olisi lähtenyt kulkemaan myöntyväisyyden tietä.

Jos haluaisi jatkaa samanlaista jälkipeluuta, voisi edelleen kuvitella, mitä olisi tapahtunut, jos esim. seuraavissa asioissa ratkaisut olisivat tapahtuneet toiseen suuntaan.

Useasti on kysytty, millaisiksi olot olisivat muodostuneet, jos Suomen taholta talvisodan aikana olisi otettu vastaan Englannin ja Ranskan voimakkaasti tyrkyttämät avunantotarjoukset.

Sotilaallinen asema koko maanosassamme olisi silloin varmasti toinen kuin nyt. Oma maamme olisi ilmeisesti tullut vallatuksi ennenkuin apu olisi ennättänyt saapua ja olisi joutunut täydellisesti hävitetyksi. Olisimme olleet koko ajan sidottuja suursodan kohtaloihin. Mutta siitä olisi ollut pitemmällekin meneviä seurauksia. Neuvostoliitto olisi joutunut ennen laskelmiaan suursotaan ja sillä kertaa Englantia ja Ranskaa vastaan. Siis aivan toiselle rintamalle kuin millä se tällä hetkellä on Englannin liittolaisena. Neuvostoliiton ja Saksan ystävyyssopimus olisi pakosta jatkunut. Tämänlainen ryhmittäminen olisi vaikuttanut suursodan kulkuun ja siitä olisi muodostunut aivan toisenlainen kuin nyt. Mahdollisesti olisi Englanti jo tähän mennessä joutunut voitetuksi ja hävitetyksi. Voitaneen näin ollen sanoa, että Englanti saisi kiittää Suomea siitä, ettei Suomi silloin ottanut avun- tarjousta vastaan.

Entä, mikä olisi ollut Karjalan väestön kohtalo, ellei se rauhanteon jälkeen olisi jokseenkin viimeistä sielua myöten siirtynyt Suomen puolelle, vaan olisi jäänyt entisille asuinsijoilleen, kuten monen mielestä olisi ollut tehtävä.

Ei ole vaikea kuvitella, mikä sen kohtalo tällä hetkellä olisi. Luultavasti emme näiden alueiden palauduttua Suomen haltuun olisi tavannut ainoatakaan heistä. Heidät olisi joko otettu hengiltä tai kuljetettu johonkin Siperian kolkkaan. Nyt on tosin heidän asumansa alueet hävitetty, mutta väestö on pelastettu.

Edelleen voi kuvitella, mikä olisi ollut seurauksena, ellei ke­ sällä 1941 olisi ajoissa varauduttu puolustautumaan Neuvostoliit­ ton uusia hyökkäyksiä vastaan. On hyvin luultavaa, että Neu­ vostoliitto olisi silloin nopeasti hyökännyt maahan ja vallannut sen, torjuakseen täältäkin odotettavissa olevan saksalaisten hyökkäyksen.

Kaikenlaista tämmöistä voi mielessään kuvitella. Vaikka jälki­ viisaus on monasti näytellyt huomattavaa osaa ainakin yksityi­ sissä keskusteluissa, on kuitenkin luultavaa, ettei Suomessa ole enää ketään joka ei ymmärrä, että se mikä on tapahtunut on ollut kova välttämättömyys sekä että meillä yksinkertaisesti ei ole ollut toista tietä valittavana kuin se, mitä olemme käyneet. Meitä on ahdistettu, meidän kimppuumme on hyökätty ja me olemme tehneet sen, minkä suomalainen tekee, kun rosvo hänen kimp­ puunsa hyökkää.

Maamme rajojen ulkopuolella ei tämän käsittäminen kuiten­ kaan ole ollut yhtä helppoa kuin täällä kotona. Talvisodan aikana asemamme oli kovin yksinkertainen. Neuvostoliitto hyökkäsi maahamme, me olimme silloin yksin ja kävimme epätoivon urheudella raskasta taisteluumme. Koko maailma sitä ihaili ja antoi sille tunnustuksensa, mutta ei voinut tehokkaasti meitä auttaa. Nyt on asemamme muuten samanlainen, paitsi ettemme ole yksin, vaan taistelemme Saksan rinnalla. Kun Saksa on toi­ sena vastapuolena maailmansodassa sekoittaa tämä seikka käsit­ teitä. Näin on laita varsinkin Norjassa, joka saksalaisten valtauks­ en jälkeen ei jaksa suopeasti katsella maata, joka kulkee Saksan rinnalla sodassa. Osittain on asianlaita ollut näin Ruotsiinkin nähden. Varsinkin nykyisen sodan alkuvaiheessa oli suhtautu­ minen uuteen asemaamme siellä verrattain viileä. Vaikka suh­ tautuminen vähitellen onkin — sanomalehdistössä ja julkisissa puheissa — muuttunut, ei asemaamme Ruotsin kansan keskuu­ dessa vieläkään täydellisesti ymmärretä. Se johtuu siitä, että Ruotsi ei näe itselleen vaaraa idästä, vaan pelkää sen uhkaavan toisaalta.

Puhuja kertoi, että erään äskettäin Suomessa käyneen retki­ kunnan taholta haluttiin tarkempaa selvitystä siitä, miksi Suomi uudelleen joutui sotaan. Kun tavanmukainen selitys ei tuntunut vakuuttavalta, tehtiin ruotsalaisille vieraille kysymys, miten Ruotsi olisi menetellyt, jos joku vieras suurvalta olisi vallannut Skånen ja hankkinut Gottlannin tukikohdakseen, ja sen jälkeen olisi syttynyt sota tämän suurvallan ja jonkin toisen suurvallan välillä. Eikö Ruotsi silloin olisi käyttänyt hyväkseen tilaisuutta. Tämä esimerkki tuntui olevan valaiseva. Ainakin se selvitti

tilanteen täydellisesti. Vaikeutena toisten kansojen asenteessa onkin se, etteivät ne osaa asettua Suomen asemaan.

Kun tällaisia epäilyksiä liikkuu lähimpien naapureittemme keskuudessa, voi ymmärtää, että Saksan vastapuoli suursodassa on ottanut Suomeen nähden jyrkän asenteen. Englantihan on julistanut meille sodan tehtyään Neuvostoliiton kanssa liiton, joka moraalisesti on vienyt paljon alaspäin Englannin nauttimaa arvonantoa. Englannin dominiot ovat seuranneet esimerkkiä. Ja kuitenkin ei talvisodan jälkeen ole tapahtunut mitään muuta muutosta, kuin että Neuvostoliitosta on tullut Englannin liittolainen.

Toistaiseksi eivät nämä uudet sodanjulistukset ole aiheuttaneet vihollisuuksia ja tuskin tulevatkaan niitä aiheuttamaan. Sotaa käydään sen sijaan hyvin voimaperäisesti toisilla rintamilla. ”Muste- ja radiorintamilla” on erittäin vilkasta. Niillä Suomi on suuren huomion esineenä, mikä osoittaa, että sitä pidetään strategisesti tärkeänä alueena. Englannin radioasemat ovat ryhtyneet samantapaiseen propagandan harjoittamiseen, josta Neuvostoliitto aikoinaan tuli tunnetuksi. Meitä kohtaan harjoitetaan voimakasta mustamaalausta, levitetään puolitotuuksia ja selviä valheita. Harjoitetaan lyhyesti sanottuna hyvin matalalla liikkuvaa propagandaa. Eräänä osana tähän liittyy määräperäinen työskentely mielialan muokkaamiseksi Suomessa vastaanottavaksi erikoisrauhan tekoon Neuvostoliiton kanssa. Tällaiseen tähtäävistä neuvotteluista saamme tuontuostakin kuulla viittailuja. Nämä ovat kuitenkin nyt yhtä perättömiä kuin ne ovat olleet kaiken aikaa viime syyskuusta lähtien, jolloin niitä ensi kerran levitettiin. Niiden jatkuva torjuminen ei ole kuitenkaan intoa laimentanut.

Ettei meillä ole mahdollisuutta tällaisen erikoisrauhan tekemiseen, siihen ei tarvitse sanoja tuhlata. Suomi ei voi luottaa Neuvostoliittoon saatuaan riittävästi huonoja kokemuksia entisten sopimusten pätemättömyydestä. Ei Englantikaan voisi siinä suhteessa tarjota mitään takeita, puhumattakaan siitä, ettei se voisi Suomen elintarvikepulaa helpottaa. Meidän on senvuoksi pysyttävä vartiassa ja kivääri varalla kunnes asema selviää ja maamme turvallisuus on taattu.

On kuitenkin tärkeätä yhä edelleen pitää esillä eräitä totemuksia, jotta ei sotamme luonteesta leviäisi vääriä käsityksiä.

Suomi käy yhä edelleen omaa erillistä sotaansa omien etujensa ja omien rajojensa puolesta. Se ei katso olevansa osallisena suursodassa siitä huolimatta, että Englanti on julistanut sodan meitä

vastaan. Meillä ei ole kuin yksi vihollinen ja se on Neuvostoliitto. Meidän yhteistoimintamme Saksan kanssa rajoittuu aseveljeyteen. Molempien pyrkimyksenä on hankkia itselleen turvallisuutta ja kukistaa bolševismi. Mitään poliittisia sopimuksia molempien maiden välillä ei ole olemassa. Tämä aseveljeys ei voi eikä saa vaikuttaa Suomen valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään. Emme myöskään tavoittele valloituksia. Käymme puolustustaistelua maamme turvallisuuden, sen kansan vapauden puolesta.

Englannin ja Neuvostoliiton propagandasta puheenollen luulisi niillä kummallakin olevan riittävästi huolia itsellään, ettei niiden tarvitsisi huolehtia Suomen oloista ja sen turvallisuudesta, eikä antaa meille neuvoja siitä kuinka välttämätöntä rauhan tekeminen on. Paljon suuremmalla syyllä voisimme me Suomesta käsin antaa Englannille neuvon, että se lopettaisi sodan ja tekisi rauhan. Jos sen toimesta todella tehtäisiin rauha, olisi sillä paljon ratkaisevampi merkitys kuin Suomen rauhanteolla. Se lopettaisi murhaavan suursodan. Ihmiskunta kokonaisuudessaan siunaisi rauhan tuloa.

Vaikka me Suomen taholta torjummekin vilpilliset rauhanhuhut on itsestään selvää, että kansamme kaipaa rauhaa. Me emme ole halunneet sekaantua suurten keskeisiin välien selvittelyihin. Siihen ei pienellä maalla ole varaa eikä mahdollisuuksia. Meidän asiamme on ajatella vain Suomen omaa asemaa ja sen turvallisuutta. Hartain halumme on koko ajan ollut päästä jälleen rauhan töihin. Onhan suorastaan ihmiskunnan kirous, että semmoiset asiat kuin sota ja nälän torjuminen vievät kansojen kaikki voimat. Sota-aikana ei voi ajatella sosiaalisia uudistuksia, ei sivistystehtäviä eikä muutakaan ihmiskunnan asemaa kohottavaa.

Jos kuitenkin on säädetty, että sodan tulee jatkua, on meidän se kestettävä, vaikkei kaikki sujukaan yhtä hyvin kuin mihin olemme tottuneet. Suomen politiikka on tätänykyä pääasiassa odottamista. Me odotamme, että sota loppuisi ja rauha palaisi. Odotamme, että talouskoneisto jälleen saadaan työskentelemään. Tätä odotusta voi kyllä kestää kauan ja odottavan aika on pitkä. Sen aikana on yhä edelleen ylläpidettävä sitä yhtenäistä rintamaa, sitä linnarauhaa, joka maassamme on vallinnut viimeisten levottomien vuosien aikana. Riita tekee heikoksi. Erimielisyyttä herättävät kysymykset on sen vuoksi lykättävä tulevaisuuteen ja selvitettävä silloin. Tämä ei tietenkään voi merkitä sitä, että mikä tahansa pikku ryhmä voisi esittää vaatimuksia ja yksimielisyyden nimessä vaatia toisia niitä kannattamaan. Ennen kaik-

kea on työväenluokan pysyttävä yhtenäisenä. Se on varmin demokraatian turva ja yhteiskunnallisten uudistusten takaaja.

On hartaasti toivottava, että kun uusi maailmansota kerran päättyy, vastavaikutus kansojen keskuudessa tulee olemaan niin voimakas, että se voi taata pysyvän rauhankauden. Toivottavasti tulee silloin voimakkaammin kuin edellisen maailmansodan päättyessä kaikumaan huuto

e i k o s k a a n e n ä ä s o t a a .

Rauhaan pyrkimisen tiellä

*Puhe Helsingin työväentalossa 24. 9. 1943.
Suomen Sosialidemokraatin selostus.*

Puhuja huomautti aluksi, että tälle juhlalle annettu tunnus: "Kansamme tie" on ylen vaatelias. Tunnuksien antaminen siitä tiestä, jota kansamme on kuljettava, on vaikea, ellei mahdoton tehtävä. Tämäkään tilaisuus ei voine siinä suhteessa täsmällistä vastausta antaa. Korkeintaan voidaan kuvata kansamme tähän asti kulkemaa tietä ja koettaa tehdä siitä ynnä yleisestä asemasta joitakin johtopäätöksiä.

Suomen maantieteellinen asema on erittäin arka. Sijaiten jatkuvasti laajentuneen suurvallan naapurina se on suurpolitiikan eri vaiheissa alituisesti joutunut vaikeuksiin. Sitä on myös käytetty vaihtorahana suurvaltain välisissä kaupanhieronnoissa. Kun vertaa sitä esimerkiksi Ruotsin maantieteellisesti edulliseen asemaan, huomaa helposti miten erikoislaatuinen Suomen asema on. Nykyisen maailmansodan aikana olemme hartaasta rauhan halustamme huolimatta joutuneet käymään voimia kysyvää puolustussotaa. Tämä on tapahtunut, vaikka Suomi heti suursodan alkaessa julistautui puolueettomaksi ja vaikka myös sen naapuri, Neuvostoliitto, syksyllä 1939 Puolaan hyökätessään, selittäytyi puolueettomaksi Suomea kohtaan.

Kuvattuaan, miten käymämme sodan vaikutukset tuntuvat kaikilla aloilla ja selostettuaan maamme taloudellista asemaa samoin kuin sodan vaikutuksia valtion raha-asioihin ja sisäpolitiikkaan, totesi puhuja, että sodan rasituksista huolimatta elämä rintaman takana on kulkenut niin tasaisesti kuin suinkin voi toivoa.

Siirryttyään käsittelemään puolustussotaamme ja maamme ulko-

poliittisia kysymyksiä, totesi puhuja aluksi, että talvisodan aikana sotaa koskevat ajatukset eivät päiväksikään poistuneet kansalaisten mielistä. Vaara oli silloin välitön ja alituisesti uhkaava. Nykyisen sodan aikana väestön elämä sen sijaan on ollut huolettomampaa. Ensimmäisten vaarallisten viikkojen jälkeen sota muuttui kaukaiseksi olotilaksi, joka ei ihmisiä välittömästi liikuttanut. Sen jälkeen kun rintama oli siirretty entisen rajan toiselle puolelle, tunnettiin rintaman takana vain sodan välillisiä vaikutuksia, mutta ei suuremmissa määrässä sodan hävityksiä.

Ulkopoliittisiin kysymyksiin nähden voi tehdä suunnilleen samanlaisen toteamuksen. Niihin on aikaisemmin kiinnitetty merkillisen vähän huomiota ja ne ovat tavallisista kansalaisista tuntuneet varsin kaukaisilta. Tämä ei riipu siitä, ettei ulkopoliittisia kysymyksiä olisi käsitelty eduskunnassa tai että sensuuri olisi estänyt oikeiden ulkopoliittisten tietojen antamista, kuten toisinaan on tahdottu selittää. Ulkopoliittiset kysymykset ovat olleet olevinaan suurvaltain välinen asia, joka ei välittömästi koske meitä.

Viime viikkojen aikana olemme kuitenkin voineet havaita, että ulkopoliitiikka on alkanut kiinnostaa laajempia kansalaispiirejä. Onhan näistä kysymyksistä paraikaa käynnissä verrattain vilkas keskustelu. Tätä käydään varsinkin sanomalehtien palstoilla, mutta myös työpajoissa ja yksityisten kansalaisten kesken. Syy tähän lisääntyneeseen mielenkiintoon on ilmeinen. Maailmassa on alkanut tapahtua suuria asioita ja nopeassa tahdissa. Äskeiset tapahtumat Tanskassa ja Italiassa ovat olleet suurena herättäjänä. Myös sodan kulku ja siinä tapahtuneet käännteet ovat saaneet huomiota osakseen. Sota on alkanut tulla vilkkaaksi. Erinäisiä ratkaisujakin on tapahtunut 4 vuotta kestäneen sotimisen jälkeen. Sotaonni ei ole ollut yhtä muuttumaton kuin aikaisemmin. Sen sijaan että Saksalla liittolaisineen kauan aikaa oli käsissään aloite, on aloite nyt siirtynyt tai siirtymässä vastapuolelle. Näin on laita myös itärintamalla, joka Suomen kannalta on tärkein. Siellä on aloite useampien kuukausien aikana ollut Neuvostoliitolla. Länsivallat, joiden sotilaalliset saavutukset maasodassa tähän saakka ovat olleet suhteellisen vähäisiä, näyttävät myöskin alkavan päästä vauhtiin. Tämä kaikki on pakottanut kansalaiset ajattelemaan sodan lopputulosta ja siinä yhteydessä harkitsemaan maamme omaa asemaa.

Mitä omaan puolustussotaamme Neuvostoliittoa vastaan tulee, on se ollut loogillinen tulos kaikesta siitä, mitä sen edellä on tapahtunut. Vuoden 1940 pakkorauhassa luovutti Suomi melkoisia alueita. Tämä tehtiin raskaalla mielellä, mutta siinä toivossa, että

vastedes saataisiin elää rauhassa. Rauhaa ei meille kuitenkaan suotu, vaan kiusallinen hermosodan aika astui varsinaisen sodan tilalle. Sodan alettua Saksan ja Neuvostoliiton välillä hyökkäsi Neuvostoliitto lentoarmaadoineen Suomeen aikaansaaden täällä suurta hävitystä. Niin oli Suomi jälleen joutunut sotaan Neuvostoliittoa vastaan.

Meille itsellemme tämä kaikki on selvää kuin päivä. Me emme olisi voineet muuten menetellä kuin käydä puolustautumaan hyökkäyksen tapahduttua. Puolustuksemme menestyi. Otimme aikaisemmat menetyksemme takaisin. Saadakseen strategisesti helpommin puolustettavan rintaman, eteni armeija vanhan rajan toiselle puolelle.

Muulle maailmalle meidän asenteemme sen sijaan ei ole yhtä selvä. Käsitteitä on kaiken aikaa häirinnyt se, että me kansanvaltaisesta järjestelmästäamme huolimatta olemme toisella puolella barrikadin kuin demokraattiset suurvallat, joiden joukkoon Neuvostoliittoa tosin on mahdoton lukea siitä huolimatta, että se kuuluu "yhtyneisiin kansakuntiin". Meille on sanottu, että olemme lyöneet vetoa väärästä hevosesta, että olemme väärällä puolella, häviävällä puolella. Tähän on vastattava, ettemme ole lyöneet vetoa voittajista, emmekä edes laskelmoineet kumpi puoli voittaa. Kun oli osoittautunut mahdottomaksi saada olla rauhassa itäisen naapurimme kanssa, jota me hartaasti halusimme, oli meidän yksinkertaisesti puolustauduttava. Asemaamme helpotti se, että Neuvostoliittoa vastaan taisteli myös voimakas Saksa, joten emme enää olleet yksinämme kuten talvisodan aikana. Siitä huolimatta sotamme oli käsitettävä olevan erillään suursodasta, kuten niin monesti meidän taholtamme on julistettu. Suursotaan nähden olemme olleet puolueettomia; sopivimmin voineekin maatumme sanoa "puolueettomaksi sotaa käyväksi maaksi". Meillä ei myöskään ole ollut sitoumuksia mihinkään päin. Vihollisenaamme on ollut vain Neuvostoliitto. Kaikkiin muihin valtioihin nähden olemme sen sijaan halunneet elää mahdollisimman hyvissä ja ystävällisissä suhteissa.

Sotamme alussa ja menestyksen seuratussa armeijan toimintaa, esiintyi täällä paljon intoilua, jopa kiihkoiluakin. Puhuttiin Suur-Suomesta ja rajojen siirtämisestä kauas itäänpäin. Virallinen propagandakin otti osittain virheellisen asenteen. Käytettiin paljon ylisanoja, joita meille nyt syötetään takaisin. Tähän olivat pääasiassa syytä eräät äärimmäiset ainekset kansamme keskuudessa.

Maamme työväki ja sen valtiollinen järjestö, sosialidemokraattinen puolue, on sen sijaan kaiken aikaa koettanut pitää päänsä kyl-

mänä. Heti alussa, sodan sytyttyä, haluttiin saada selvyys sen päämääristä. Asetuttiin rajoitettujen päämäärien kannalle. Ei innostuttu kiihkoisänmaallisuuteen eikä ruvettu ennen aikojaan hurraamaan tulevaisuudelle. Tämä kanta esitettiin puheissa ja kirjoituksissa. Painavimmin se kuitenkin sanottiin sos.dem. puolueen puolueuuevoston esittämässä julkilausumissa, ensi kerran helmikuussa 1942 ja toisen kerran, vieläkin selvemmin, samoin helmikuussa vuonna 1943. Olemme siten puolestamme koettaneet hillitä sitä chauvinismia eli yltiöisänmaallisuutta, joka tämänkaltaisissa tilanteissa usein pyrkii pinnalle.

Sen jälkeen on sodan kulku ollut monien vaiheiden alainen. Meidän rintamillamme armeija tosin seisoo jo lähes kaksi vuotta paikoillaan, kivääri jalalla. Mutta suurilla sotänäyttämöillä, joissa varsinaiset ratkaisut tapahtuvat, tuulee toiselta suunnalta. Vastustajamme, Neuvostoliitto, on ollut vahvempi kuin maailma yleensä luuli. Sitä ei ole onnistuttu sotilaallisesti lyömään. Realisteina on meidän otettava tämä ulkopoliitikassamme huomioon. Meidän on lähdettävä siitä, että joudumme vastedes elämään voimakkaan Neuvostoliiton naapurina. Suhteet siihen on koetettava järjestää niin hyväksi kuin suinkin mahdollista. Venäjän kansaa kohtaan ei maassamme tunneta eikä ole tunnettukaan kaunaa. Jos vain saamme takeita siitä, ettei siltä taholta meitä uhkaa jatkuva vaara, olemme puolestamme valmiit järjestämään suhteemme täysin normaaleiksi. Neuvostoliiton valtioaatteita on kuitenkin turha meille tyrkyttää. Kommunistisen propagandan yritykset sotkea meidän sisäisiä olojamme torjumme myös päättävästi. Näissä asioissa luottamus naapuriimme on jatkuvasti ollut heikko.

Puolueemme taholta esitetyissä julkilausumissa on kantavana ajatuksena ollut, paitsi sotamme erillisyyden toteaminen, selitys, että Suomi on vapaa päättämään sodasta irtautumisestaan milloin siihen sopiva hetki ilmaantuu ja sen vapaus ja itsenäisyys on turvattu. Aikanaan nämä julkilausumat eivät ole saaneet osakseen laajempaa ymmärtämystä, vieläpä niitä monella taholla moitittiinkin. Iloksemme voimme kuitenkin tällä hetkellä todeta, että todellisuustajuinen ajattelu alkaa voittaa alaa. Viimeksi on tämä tullut julkisuudessa näkyviin pääministerin äskettäin antamassa tunnetussa haastattelussa ja ennen kaikkea siinä vastaanotossa, minkä se sanomalehdistön taholta on saanut.

Tästä ei kuitenkaan ole oikeus tehdä mitään hätiköiviä johtopäätöksiä. On syytä kiinnittää erikoista huomiota puolueuuevoston julkilausumaan sisältyviin sanoihin, joiden mukaan sodasta voidaan irtaantua silloin, kun hetki on sovelias ja vapaus ja itsenäisyys on turvattu. Sodasta irtautuminen ei ole mikään helppo

asia. Sitä varten on ennen kaikkea saatava aikaan rauha vihollisen kanssa. Mutta ei suinkaan minkäläinen rauha tahansa. Tärkeintä on etukäteen tietää, mitä rauha tuo mukanaan.

Tämmöistä tulosta ei voi saada aikaan minkään rauhanhyökkäyksen muodossa. Ei pelkkä rauhanhalu, niin yleinen kuin se kansan keskuudessa onkin, voi taata toivottua tulosta. Tuoreimpana esimerkkinä tästä on Italian kohtalo. Senkin kansa halusi rauhaa ja sitä toivoen antautui. Rauhaa se ei kuitenkaan saanut. Tuloksena on ollut, että sen "saappaaseen" tunkeutuu tällä hetkellä monta jalkaa. Monta suurvaltaa taistelee nyt sen kamaralla ja maa on joutunut entistä ankaramman hävittävän sodan näyttämöksi.

Meillä Suomessa sanotaan olevan jonkinlaisen opposition, joka vaatii aktiivisia toimenpiteitä rauhan aikaansaamiseksi, siis jonkinlaista rauhanhyökkäystä. Kun ei tämmöisiä toimenpiteitä kuulu, moititaan sen taholta saamattomuudesta ja haluttomuudesta. Tämmöinen kanta saa helposti kannattajia, sillä ei löydy kantavampaa tunnusta kuin rauhan vaatiminen. Voimme todeta, että Suomenkin kansa, samoin kuin luultavasti kaikki muutkin maailman kansat, jotensakin yksimielisesti toivoo rauhaa. Siitä ei kansamme keskuudessa ole eri mieliä, eikä siis löytyne tilaa oppositiotoiminnalle. Kysymys on vain siitä, minkäläinen rauha on mahdollinen. Onko se kunniallinen, antaako se meille riittävän turvallisuuden tulevaisuudessa. On selvää, ettemme voi muunlaiseen tyytyä. Emme ole halunneet turhaan raskasta puolustus-sotaamme käydä.

Kysymys on siis siitä, voidaanko tämmöinen turvallinen rauha saada.

Jos rauhaan halutaan pyrkiä, on edessä paljon vaikeuksia. Viittasin jo edellä maantieteellisen asemamme tuomiin vaikeuksiin. Myös poliittinen asemamme on hyvin arkaluontoinen. Tässä yhteydessä on tarpeetonta selostaa kaikkia niitä vaikeuksia, mitä tämmöisellä tiellä on voitettavana. Suurimpana vaikeutena on joka tapauksessa vastapuolen asenne. Jos se haluaa järjestää välit rauhalliselle ja luottavaiselle kannalle, tapaa se täällä aina vastakaikua. Mutta Neuvostoliitto ei ole ilmaissut kantaansa. Kreml vaikenee kuin sfinksi. Jos se haluaa antaa tiedon ajatuksesta löytää se kyllä kanavia saattaakseen ne meidän tietoomme.

Mutta sillä välin kun Kreml vaikenee, keskustellaan kaikkialla muualla Suomen erikoisrauhasta kuin jostakin yleisön suosion saavuttaneesta teatterikappaleesta. Suomessakin käydään siitä laajaa julkista keskustelua. Voi kysyä: ketä varten? Toisiammeko vai hallitustako varten? Epäilläänkö ehkä, ettei kansa ole valmis

todelliseen rauhaan tai ettei hallitus seuraa asioita ja ole valmis tarpeen vaatiessa tekemään niistä johtopäätöksiä? On vaikeata käsittää, mitä tällä julkisella keskustelulla luullaan voitettavan. Maamme asemaa sillä ei ainakaan vahvisteta. Sillä annetaan vain viholliselle se käsitys, että täällä on vallalla jonkinlainen antautumismieliala, mikä käsitys olisi vallan vääriä. Varmaa on myös, etteivät ehdot mahdollisesti syntyvässä rauhassa suinkaan siitä parane, jos annetaan käsitys, että täällä on kova hätä saada aikaan rauha. Vihollinen varmaankin näkee mielellään tämmöistä keskustelua käytävän, heittäen aina väliin omia keköleitä tuleen, samalla kun se itse viisaasti vaikenee.

Myös ulkomainen propaganda puhaltaa voimiensa mukaan tähän hiillokseen. Jälleen on käynnissä kiivas hermosota Suomea vastaan sekä idästä että lännestä. Idästä tulevaan propagandaan olemme jo tottuneet. Se ei enää täällä vaikuta. Sen sijaan länsivaltain hienompaan muotoon pantu propaganda saattaa täällä jonkin verran tehot. Niiden etujen mukaista olisi saada Suomi mahdollisimman pian irtautumaan sodasta. Ne ajattelevat tietenkin lähinnä omia etujaan.

Ruotsin lehdistö on viime kuukausien aikana kiinnittänyt vilkasta huomiota Suomen asemaan. Valtaosa siitä käsittelee Suomen asemaa vilpittömässä ja meitä tukevassa mielessä. Mutta on joukko lehtiä, joiden palstoilta saamme päivittäin lukea Suomea koskevia sensaatio-uutisia, samoin kuin pelotuksia ja kehoituksia. Tuntuu melkein siltä kuin siellä oltaisiin hermostuneita sen johdosta, että Suomessa ei olla hermostuneita, vaan täysin rauhallisia. Tämmöinen sekaantuminen naapurimaan asioihin ei ole miellyttävää. Ei ole syytä antaa neuvoja silloin kun ei ota niistä vastatakseen eikä taatakseen seurauksista. Tämmöisellä kirjoittelulla on paljon vahingoitettu Suomen asemaa. Meillä on aihetta toivoa Ruotsin taholta myötämielistä suhtautumista olojamme kohtaan, mutta tämmöisestä sananjulistuksesta ei meille koidu mitään hyötyä.

Joka tapauksessa olisi meillä täällä kotona viisainta lopettaa julkinen keskustelu rauhanteosta. Se ei vie asiaa eteenpäin, auttaa vain vihollista. Tilanteeseen sopii hyvin se vastaus, minkä aikanaan Norjan pääministeri Michelsen antoi B. Björnsonille kun tämä arkaluontoisesta Ruotsin ja Norjan eroa koskevasta asiasta neuvoteltaessa oli sähköttänyt: "Nyt on tärkeätä vetää yhtä köyttä", mihin Michelsen lyhyesti vastasi: "Nyt on tärkeätä pitää suu kiinni". Tämmöisissä arkaluontoisissa tilanteissa on kysymys siitä, luotetaanko johtoon, siis eduskuntaan ja hallitukseen. Jos luotetaan, on niiden annettava hoitaa asia. Ellei luoteta, on parasta

vaihtaa johto. Mutta se on eduskunnan asia, ei hämäräperäisten kuiskuttelijain. — Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, että syyskuun alussa pidetyssä istunnossa eduskunta ulkopoliittisista asioista keskusteltuaan antoi hallitukselle yksimielisen luottamuslauseen. Mitään epäluottamusehdotusta ei edes tehty.

Ulkomaiseen Suomea koskevaan propagandaan vielä palatak-
seni en voi sivuuttaa erästä siinä viime aikoina esiintynyttä uutta
piirrettä. Ei enää tyydytä siihen, että puhutaan Suomen luulotel-
luista rauhanneuvotteluista ja julkaistaan Neuvostoliiton muka-
suunnittelemaa rauhannehtoja, joilla ei ole mitään perustetta
todellisuudessa. Tämantapaisia sensaatio-uitisia heitetään julki-
suuteen eräänlaisina koepalloina. Sen lisäksi on alettu loukkaa-
valla tavalla sekaantua Suomen sisäisiin asioihin. Tässä suhteessa
on kuvaavaa eräs varsin tuore esimerkki. Pari päivää takaperin
julkaistiin meidänkin lehdissämme eräs ”Lontoon venäläisistä
piireistä” Tukholman kautta saatu juttu, jossa Neuvostoliiton
muiden ”rauhannehtojen” joukossa esitettiin vaatimus, että ennen
rauhantekoa Suomen nykyinen hallitus on ”korvattava demokraat-
tisella hallituksella, joka ei ole aggressiivinen”. Ilman selityksiä
ymmärrettäne, minkälaista ”demokraattisuutta” tällöin tarkoi-
tetaan. Tämmöistä sekaantumista itsenäisen maan sisäisiin asioi-
hin ei voi nimittää muuksi kuin röyhkeydeksi. Kun muutkin uuti-
sessa mainitut ehdot olivat samaa laatua, pitäisi niiden viedä halun
meillä jatkaa keskustelua rauhanteosta.

Ulkoapäin Suomea vastaan harjoitettu propaganda on myös
koettanut saada maailman uskomaan, että Suomen sos. dem. puo-
lueessa on käynnissä suuri kriisi. Tämä kuuluu ilmeisesti myös
hermosodan tavoitteisiin. Kun maamme suurin puolue on antanut
kannatuksensa noudatetulle politiikalle, olisi vihollisellemme suuri
saavutus, jos siinä saataisiin aikaan hajaannus. Oloistamme puo-
lueessa on koetettu antaa se kuva, että keskuudessamme vallitsee
suuri riita ja hajaannus ja että puolueen johto on täysin hajallaan.
Etsitty aihe tämmöisen kuvan esittämiseen on saatu siitä että joku-
nen puolueen jäsen on allekirjoittanut tunnetun, tasavallan presi-
dentille esitetyn kirjelmän.

Tämä satu on tietenkin luettava toiveajattelun piiriin. Tämmöi-
nen asiantila on olemassa vain eräiden ulkomaisten sanomalehti-
miesten mielikuvituksessa. Jos puolueessamme vallitsisi erimieli-
syys, voitaisiin se todeta meidän järjestöissämme ja niiden
pitämässä kokouksissa. Tosiasia kuitenkin on, että niin hyvin
puolueneuvosto kuin eduskuntaryhmäkin — molemmat edusta-
viminat järjestöt puoluekokousten väliaikoina — ovat olleet hyvin
yksimielisiä. Viimeksi pidetyssä eduskuntaryhmän kokouksessa

syyskuun alussa päätti eduskuntaryhmä yksimielisesti olla mukana antamassa luottamuslausetta hallituksen ulkopoliitikalle. Myös puolueuuevoston kokous viime helmikuussa oli täysin yksimielinen. Ilmeisesti tullaan sama tulos näkemään myös syksyllä pidettävässä puolueuuevoston kokouksessa. — Olisikin vaarallista, jos puolueen johdossa tai sen tärkeimmissä elimissä syntyisi hajaannusta. Niistä se helposti siirtyisi yhä syvemmälle laajojen jäsenpiirien keskuuteen. Hajaannus tällaisella hetkellä taasen merkitsisi puolueelle itsemurhaa ja maalle suurta vaaraa.

Suomen kansalla on monien hyvien ominaisuuksiensa ohella eräs suuri vajavaisuus. Sillä ei ole riittävää tasapainoa poliittisessa toiminnassa. Täällä heittäydytään mielellään yhdestä äärimmäisyydestä toiseen. Annetaan ulkoisten tapahtumien liaksi vaikuttaa kannanottoihin. Kun tähän lisäksi tulee, että meillä toiset mielellään kuuntelevat idän neuvostolasta kuuluvia ääniä, toiset taasen etelän diktatuurimaista tulevia, kun taas jotkut panevat painoa läntisten demokratioiden mielipiteille, joutuu tasapaino-tila helposti häiriöön. Siitä ovat johtuneet ne monet käännteet, joita niinkin lyhyen ajan kuluessa kuin itsenäisyytemme aikana on sattunut. Pienellä kateudella seuraa tämän vastakohtana sitä rauhallista ja tasaista poliittista purjehtimista, jota esimerkiksi Ruotsin on onnistunut noudattaa. Sillä tosin on siihen ollut toiset edellytykset kuin meillä. Onhan sillä ollut pitkälti toistasataa vuotta rauhallisen kehityksen aikaa. Ehkä mekin tällaisen taidon saavutamme, kun kertyy ikää ja kokemusta itsenäisenä valtiona. Mutta siihen tarvitaan myös todellista isäntämieltä, joka seuraa omaa kurssiaan eikä aina korvat höröllä kuuntele, mitä meistä muualla sanotaan. Nykyisinä epäselvinä ja sekasortoisina aikoina tällainen asenne on entistä tärkeämpi.

Semmoinen jättiläismäinen voimien mittely, mikä paraikaa on maailmassa käynnissä, ei voi tapahtua saamatta järkyttäviä seuraamuksia. Edellinen maailmansota päättyi monen valtakunnan luhistumiseen. Eivätkä siitä lopulta hyötyneet voittajat eivätkä voitettut. Ellei järki pääse nyt paremmin voitolle kuin edellisellä kerralla, voi käydä samoin, ihmiskunnan suureksi onnettomuudeksi. Jokseenkin varmana kuitenkin saanee pitää, että kansan syvät rivit nyt ovat oppineet paremmin valvomaan etujaan ja oikeuksiaan. Työväellä on sodan päätyttyä kohtalon hetkensä. Onko se silloin koonnut voimansa yhtenäiseen toimintaan vai antaako se hajoittaa rintamansa, sillä tulee olemaan ratkaiseva merkitys. Monen vuoden kuluessa kestetyt kärsimykset ja patoutunut tyytymättömyys voivat helposti johtaa maailman työväestön harkitsemattomiin tekoihin, joita aina tilaisuutta etsivä kommu-

nistinen propaganda varmasti koettaa käyttää hyväkseen. Maailman kommunistiset puolueet on tosin äskettäin vapautettu palkollissäännön mukaisesta suhteesta Moskovaan, mutta tämä on vain harhauttamistempu. Jos vain mahdollisuuksia ilmenee on entinen salakavala myyräntyö taas täydessä käynnissä.

Maailmansota tulee ehkä vielä kestämaan kauan, ja odotettavissa on ehkä vielä montakin suurta yllätystä ja käännettä. Nykyinen ulkopoliittinen asema on epäselvempi kuin koskaan aikaisemmin. Minkään kansan tulevaisuus ei ole ehdottoman selvä ja varma. Suuret kansat voivat aina jollakin tavalla selviytyä, koska niitä ei voida maapallolta hävittää. Mutta pienten kansojen kohtalo on verhon takana. Tulevaisuuden suhteen on sen vuoksi mahdollonta esittää mitään kaavamaisista ohjelmaa tai antaa yleispäteviä tunnuksia. Kansamme tien viitoittaminen on tällä hetkellä liian vaateliias tehtävä.

Muutamia seikkoja voimme kuitenkin todeta itsestään selvinä.

Ensinnäkin ovat itsenäisyys ja vapaus meidän tulevaisuudellemme ehdottoman välttämättömiä, eikä kenelläkään ole oikeutta niitä millään toimenpiteillä vaarantaa.

Niitä turvataksemme emme voi ehdottomasti luottaa mihinkään vieraaseen tukeen, koska jokainen valtakunta lähinnä ajattelee omaa etuaan. Meidän on pääasiassa luotettava asiamme oikeuteen ja omiin mahdollisuuksiimme.

Niin kauan kuin maailmansotaa kestää on hyvin vähän toiveita voida vähentää aseellista varuillaan oloa. Sitä vailla eivät ole voineet olla edes puolueettomat, sodan ulkopuolella olevat maat. Mahdollinen erikoisrauhakaan ei toisi paljon helpotusta tässä suhteessa.

Siitä huolimatta meille on tärkeätä pitää silmällä kaikkia mahdollisuuksia irtautua sodasta, jos kunniallinen ja pysyvä rauha on aikaansaataavissa.

Ehdottoman tärkeätä on kaikissa tapauksissa, että me pysymme yhtenäisinä. Eripuraisuus kaataa ja turmelee kaikki mahdollisuudet.

VII
SODANJÄLKEISTÄ
SUOMEA

Kohti murrosaikoja

*Puhe sos.-dem. puoluekokouksessa Helsingissä
28. 11. 1944.*

Niistä kauniista keväisistä päivistä, jolloin sosialidemokraattinen puolue viimeksi piti puoluekokoustaan Turussa, on tähän mennessä ennättänyt kulua viisi ja puoli vuotta. Silloin oli maailma vielä jommoisessakin rauhantilassa. Me voimmekin sen vuoksi silloin kohdistaa keskustelumme koskemaan pääasiassa edessä olevia eduskuntavaaleja ja niiden esille nostamia sisäpoliittisia kysymyksiä. Nämä vaalit voitiin sittemmin hoitaa menestyksellä ja seurauksena oli, että entinen "punamultahallitus" voi edelleenkin jatkaa työtään.

Mutta vaikka huomio puoluekokouksessa olikin kohdistunut pääasiassa sisäpoliittisiin kysymyksiin oli taivaanrannalla silloin jo uhkaavia pilviä, jotka panivat ajattelemaan ulkopoliittisiakin asioita ja mahdollisia edessä olevia kansainvälisiä selkkauksia. Aikaisempina vuosina valtaan päässeet diktatuuri- ja fascistiset järjestelmät olivat pahasti sekoittaneet Euroopan politiikan ja juuri edellä oli Saksa suorittanut pari huomattavaa valtausta liittämällä itseensä niin hyvin Itävallan kuin Tšhekkoslovakian valtakunnat. Kaikkialla vallitsi kiihkeä asevarustelu ja suurvaltain välit tuntuivat jatkuvasti kiristyvän. Lankeksi sen vuoksi itsestään, että puoluekokouksessa omistettiin melkoinen osa ajasta myös ulkopoliittisten ja sotilaallisten ohjelmakohtien selvittelylle, minkä tuloksena oli uusi niitä koskeva ohjelma.

Tämä oli tuolle ajankohdalle oireellinen tapahtuma. Ulko- ja sotilaspoliittisten kysymysten varjossa olemme sen jälkeen joutuneet pääasiassa elämään. Odotettu suurmyrsky puhkesi nimittäin pian sen jälkeen ja sitä on siitä lähtien yhtämittaa kestänyt ja kestää yhä edelleen. Ja vaikka Suomi pienten maiden tapaan halusi pysytellä tästä myllerryksestä syrjässä, tyytyen puolueettoman maan asemaan, on meidänkin maamme joutunut sodan jalokoihin. Tähän mennessä olemme saaneet kestää kaksikin kovaa

sotaa. Kaksi rauhaakin on tällä välin ennätetty tehdä, molemmat erittäin kovia.

Tässä yhteydessä ei ole aihetta palauttaa mieleen mitä kaikkea olemme tällä välin saaneet kokea. Tärkeätä on sensijaan tarkastaa, missä nyt ollaan. Voimme todeta, että asemassamme ja oloissamme on tämän vuoden syksystä lähtien, eli tarkemmin sanoen syyskuun 19 päivänä tapahtuneen välirauhanteon jälkeen, tapahtunut oleellisia muutoksia. Asemamme on nyt perusteellisesti toinen kuin aikaisemmin ja varsinkin on muutos huomattava verrattuna aikaan ennen sotia. Suhteessa muihin maihin on tapahtunut se muutos, että Saksan kanssa, jonka rinnalla — joskin omien päämääriemme hyväksi — jouduimme taistelemaan yli kolme vuotta, olemme nyt todellisessa sotatilassa, joskaan ei muodollista sotaa ole julistettu. Tätä sotaa käydään vielä näinä päivinäkin ankarana Pohjois-Suomessa. Neuvostoliiton ja Englannin kanssa on tehty välirauha, joka lopetti aikaisemmat vihollisuudet. Diplomaattisia suhteita on meillä hyvin harvaan maahan eikä yhteenkään suurvaltaan. Sisäisissä oloissamme on niin ikään tapahtunut suuria muutoksia. Armeijamme on pian kokonaan kotiutettu ja palautettu rauhanaikaiseen vahvuuteen. Suojeluskunnat on hajoitettu. Valtiollisista syistä tuomittuja ja pidätettyjä on vapautettu. Armahdusta valmistellaan paraikaa laajoille piireille. Valmistaudumme suorittamaan suuria sotakorvauksia, monia muita tapahtumia mainitsematta. Olemme siten joutuneet elämäänsuuresti muuttuneissa oloissa emmekä ole vielä löytäneet vahvaa pohjaa jalkaimme alle. Hapuilemme ja etsimme itsellemme suuntaa.

Ensimmäinen asia, mikä useimmille ihmisille on tällöin mieleen johtunut, on hämmästyminen siitä, miten tähän on voitu joutua ja olisiko asioita ehkä voitu hoitaa toisin, niin että tällainen tulos olisi voitu välttää.

Kun tästä kysymyksestä on viime viikkojen aikana ajatuksia vaihdettu on joillakin tahoilla haluttu lähteä tarkastelemaan ulkopolitiikkaamme kauempaakin ja tutkittu, olisiko siinä ollut semmoista vikaa, joka on johtanut meidät onnettomiin sotiin. Onpa kuulunut ääniä, jotka ovat väittäneet, että ulkopolitiikkamme koko itsenäisyytemme ajan on ollut väärä, varsinkin mikäli on kysymyksessä suhteemme Neuvostoliittoon.

Jos haluamme olla itsellemme rehellisiä, on myönnettävä, että tässä suhteessa on tehty erehdyksiä. Eräillä tahoilla maassamme ei koko itsenäisyytemme aikana ole osattu suhtautua oikealla tavalla itäiseen naapuriimme. Hyvin usein on niin hyvin lausuntoihin kuin tekoihin sisällynyt tarpeettomia neulanpistoja, jotka

ovat helposti voineet ärsyttää. Tästä ei tietenkään voi syyttää työväestöä, joka jatkuvasti on harrastanut ystävällisten suhteiden rakentamista. Mutta yleensäkin ei moite väärästä ulkopoliitikasta voine pitää paikkaansa. Suomen virallinen ulkopoliittikka on järjestelmällisesti harrastanut puolueettomuuden säilyttämistä ja samalla hyvien suhteiden rakentamista, ennen kaikkea naapurivaltakuntiin, mutta myös muihinkin maihin. Suomi ei ole antautunut mihinkään liittosopimukseen eikä näin ollen myöskään etsinyt tämmöistä Neuvostoliiton taholta. Koko itsenäisyytemme ajan olemme rakentaneet ulkopoliittikkaamme sen tasapainotilan varaan, joka ennen sotia vallitsi suurvaltain välillä. Meidän vallassamme ei ole ollut estää tässä suhteessa myöhemmin tapahtuneita muutoksia, jotka ovat saattaneet koko Euroopan politiikan perin pohjin uusille raiteille.

Kun aikaisemmista tapahtumista on keskusteltu, on eräissä piireissä haluttu viitata eräisiin aikaisempiin mahdollisuuksiin järjestää suhteemme Neuvostoliittoon uudelle pohjalle. On viitattu eräisiin aivan salaisiksi tarkoitettuihin neuvotteluihin, joita Suomen ja Neuvostoliiton välillä v. 1938 käytiin. Kun näistä keskusteluista ei ole julkisuudessa koskaan yksityiskohtia mainittu, lienee niitä syytä jonkin verran kosketella osoitukseksi, miten epäoikeutettuja moitteet tässäkin suhteessa ovat olleet.

Näitä neuvotteluja kävi eräs epävirallinen henkilö, jonka asemasta Neuvostoliitossa Suomen hallituksella ei ollut täyttä selvyyttä. Hän ilmoitti Neuvostoliiton haluavan, että Suomi linnoitaisi Ahvenanmaan, mutta Venäjä ottaisi siihen osaa aseistamalla ja lähettämällä huomioitsijansa työtä seuraamaan ja myöhemmin linnoituksen käyttöä valvomaan. Edelleen Neuvostoliitto halusi saada haltuunsa Suursaaren rakentaakseen sinne linnoitetun ilma- ja meripuolustusvarustuksen. Näitä Suomen taholta odotettuja myönnytyksiä vastaan Neuvostoliitto olisi ollut valmis takaamaan Suomen koskemattomuuden, tarpeen vaatiessa aseellisesti auttamaan Suomea hyvillä ehdoilla sekä hyväksymään Suomelle edullisen kauppasopimuksen.

Kuten havaitaan ei silloin ollut kysymys mistään vähemmästä kuin sotilaallisen sopimuksen eli sotaliiton tekemisestä Neuvostoliiton kanssa, mikä tarkoitus myöskin avoimesti ilmoitettiin. Tämä olisi kuitenkin ollut vastoin Suomen siihenastista ulkopoliittikkaa, jonka tarkoituksena oli säilyttää Suomi puolueettomana suurvaltain välisissä ristiriidoissa. Siitä johtui, etteivät nämä neuvottelut johtaneet tulokseen. Tämä Suomen pyrkimys pysyä puolueettomana odotettavissa olleessa suurvaltain välisessä sodassa olisi ehkä voinut onnistuakin, jos sota olisi rajoittunut vain

Neuvostoliiton ja Saksan väliseksi. Kun sota kuitenkin sai aivan toiset mittasuhteet, ei meidän puolueettomuuskantamme auttanut, vaan Suomi joutui hyökkäyksen alaiseksi. Jos olisi tehty sotilasliitto Neuvostoliiton kanssa, olisi Suomi heti alusta alkaen joutunut mukaan toiselle puolelle. Sitä haluttiin silloin välttää. Muuten ei yleinen mielipidekään v. 1938 olisi ollut valmis luovuttamaan tämäntapaisia pyydettyjä oikeuksia vieraalle valtakunnalle.

Mitä marraskuun lopussa v. 1939 alkaneeseen talvisotaan tulee olisimme tuskin voineet siitä välttyä. Silloin meille asetettiin vieläkin pitemmälle meneviä vaatimuksia, kuin edellisen vuoden keskusteluissa. Talvisotaan nähden ei meillä olekaan esiintynyt paljon erimielisyyksiä. Maamme rajojen ulkopuolellakin Suomen kanta silloin täysin ymmärrettiin. Neuvostoliiton erottaminen Kansainliitosta osoittaa paraiten, miten sen taholta aloitettuun hyökkäykseen suurvaltain piirissä silloin suhtauduttiin.

Tuskin olisimme myöskään voineet pysyä syrjässä silloinkaan kun sota Saksan ja Neuvostoliiton välillä kesäkuussa 1941 alkoi. Monet valtiolliset ja psykologiset syyt ja ennen kaikkea Neuvostoliiton taholta tapahtuneet ilmahyökkäykset aiheuttivat, että Suomi joutui tähän sotaan. Olisimmeko pidättäytymällä voineet välttyä joutumasta sodan jalkoihin, on harkinnanvarainen kysymys. Ilmeisesti olisimme muodossa tai toisessa joka tapauksessa myöhemmin joutuneet sodan jalkoihin kuten kaikki muutkin Neuvostoliiton rajoilla eläneet valtakunnat.

Tästä kysymyksestä samoin kuin sodasta irtautumisen ajankohdasta on kuitenkin jälkeensä esiintynyt eriäviä mielipiteitä. Eräillä tahoilla on niiden johdosta harjoitettu osittain ankaraakin arvostelua. On tahdottu esittää asiat siinä valossa, että vastuunalaiset elimet ovat joutuneet tekemään virheitä ja erehdyksiä, joista maa sittemmin on saanut kärsiä. Kun on lukenut ja kuunnellut näitä arvosteluja, on tuntunut siltä, ettei niissä ole haluttu tehdä oikeutta tosiasioille. Lähtökohta tässä arvostelussa on ollut väärä. Tapahtumain kulkua on niissä pyritty katsomaan etupäässä vastapuolen näkökulmasta. Tällöin on unohdettu ne oikeusnäkökohdat, joihin Suomen viime vuosien aikana on ollut nojaututtava. Oikeusnäkökohta on kuitenkin pienten valtioiden ainoa turva, kun on kysymyksessä niiden suhtautuminen suurvaltain taholta esitettyihin vaatimuksiin. Jos asetuttaisiin niin realistiselle kannalle, ettei pienten maiden kannata asettua vastustamaan esitettyjä vaatimuksia, jos tietävät vastapuolen pystyvän viemään tahtonsa lävitse, ollaan varmasti kestävämmällä pohjalla. Silloin ei myöntyväisyydellä ole mitään rajaa, eikä ole taakeita millä kohtaa voidaan torjua kohtuuttomia vaatimuksia.

Pienten maiden vahvimpana turvana on oikeuksistaan lujasti kiinnittäminen.

Suomi on kovat taistelunsa kunnialla taistellut. Me emme ole onnistuneet oikeuttamme puolustaessamme, vaan olemme saaneet alistua ottamaan vastaan raskaan rauhan. Tämä raskas rauha ei ole tullut meidän kannettavaksemme sen vuoksi, että Suomi itse olisi hävinnyt sodan. Armeijamme on kaiken aikaa taistellut loistavasti ja ansainnut sen johdosta koko kansan kunnioituksen ja kiitollisuuden. Syynä tähän tulokseen on ollut se, että yleinen tilanne Euroopassa on kokonaan muuttunut sen jälkeen kun Suomi joutui mukaan sotaan. Lohdutuksenamme nykyisessä tilanteessa voinee olla tietoisuus siitä, että me emme ole vapaaehtoisesti oikeuksistamme luopuneet. Toinen lohdutus, jos sitä semmoisena tahtoo pitää, on tietoisuus siitä, ettei asemamme ole ainakaan huonompi kuin monen muun Euroopan maan.

Sodat on nyt joka tapauksessa sodittu ja rauhantilaan siirrytään parhaillaan. Olemme täten joutuneet kokonaan uuteen tilanteeseen. Nykyisen toimintamme puitteet määrää tehty välirauhansopimus. Se määrää myös elämämme tahdin monella alalla.

Miten nyt on oltava ja miten elämämme järjestettävä?

Luonnollisesti on tehty välirauhansopimus yksityiskohtia myöten täytettävä. Siitä ei kansamme keskuudessa ole eri mieliä syntyneenkään ja tämä onkin suomalaisen luonteen mukaista. On kuitenkin pidettävä mielessä, että sen pitemmälle meneviin myönnytyksiin emme ole Suomen puolesta sitoutuneet. Valitettavasti on tämä sopimus niin ylimalkainen, että se jättää paljon yksityiseikkoja tulkinnan varaan. On kuitenkin hartaasti toivottava, että vastapuoli samoin kuin mekin, tulee tekemään kaikkensa noudattaakseen sitä tasapuolisesti, yrittämättä käyttää hyväkseen sopimuksen yksityiskohtien epämääräisyyttä. Eräät enteet eivät tässä suhteessa ole olleet hyviä. Viitataan vain syntyneisiin erilaisiin käsityksiin suoritettavan sotakorvauksen hintakysymyksistä, joissa erimielisyydet ovat suorastaan numeroilla todettavissa. Seikka jolle me annamme suuren jopa ratkaisevan merkityksen, on meille mahdollisimman auktoritatiivisesti annettu vakuutus, että Suomen itsenäisyys taataan ja että maan sisäisiin asioihin ei haluta sekaantua. Viimemainittua ei tiettävästi tähän saakka olekaan tapahtunut.

Sopimuksen luomalla pohjalla on myös vastaiset suhteet Neuvostoliittoon rakennettava. Meidän on otettava oppia menneisyydestä ja vältettävä kaikkea, mikä voisi antaa aiheita väärinkäsityksiin. Tätä ei ole ymmärrettävä siten, että meillä olisi tarvetta heittäytyä liehakoimiseen ja matelevaisuuteen, mikä on suo-

malaisen luonteen vastaista. Kun tällöistäkin joissakin tapauksissa on voitu havaita, on se leimattava suorastaan epäkansalliseksi menettelyksi. Ryhdikäs esiintyminen, velvollisuuksiemme tunnollisen täyttämisen ohella, on meidän vastainen tiemme. Neuvostoliiton ja Suomen suhteiden luonteen on marsalkka Stalin osuvasti luonnehtinut eräässä tänne lähettämässään sähkössä, sanomalla että näiden suhteiden tulee perustua molemminpuoliseen kunnitukseen ja luottamukseen. Tällä pohjalla mekin voimme mielellämme olla mukana rakentamassa vastaisia suhteita.

Mitä luottamuksellisten suhteiden järjestämiseen muihin ulkovaltoihin tulee, luulisi sen olevan huomattavasti helpompaa kuin itäiseen naapuriin nähden. Niiden kanssa meillä ei ole ollut mitään jyrkkiä vastakohtia, eräiden valtakuntien taholta tapahtuneista sodanjulistuksista huolimatta. Niin pian kuin maailma jälleen rauhoittuu ei sen vuoksi pitäisi olla mitään estämässä palaamista ennen sotaa vallinneisiin hyviin suhteisiin. Erikoisen arvon tulemme luonnollisesti panemaan läheiselle yhteistyölle toisten Pohjoismaiden kanssa.

Jos vastainen ulkopoliittikkamme onnistutaan rakentamaan edellä hahmotetulle pohjalle, saatamme toivoa voivamme rakentaa maamme tulevaisuuden varmalle pohjalle ja voimme silloin luotavaisesti silmätä valoisampaan tulevaisuuteen.

Mutta huolenamme eivät ole vain maamme ulkopoliittista asemaa sivuavat kysymykset, vaan myös ne lukuisat sisäpoliittiset ongelmat, jotka nyt aukeavat etemme ja vaativat ratkaisua.

Kun me nyt viiden vuoden sodan jälkeen siirrymme rauhantöihin, on meillä monenlaisia vaikeuksia voitettavana. Nämä vaikeudet ovat itse asiassa olleet kestettävänä jo sodankin aikana, vaikkakin sotatalous vähitellen saatiinkin toimimaan kutakuinkin tyydyttävästi. Nyt kun sotataloudesta yhtäkkiä on siirryttävä rauhantalouteen, kun filmiä on niin sanoakseni ruvettava pyörittämään taaksepäin, huomaamme selvästi mitä aukkoja taloudestamme on syntynyt ja mitä esteitä meidän on raivattava voidaksemme jälleen päästä tasapainoon. Mihin tahansa luomme katsoemme on edessämme huolia. Suurta huolta tuottaa työllisyyskysymyksen onnellinen järjestäminen. Sen sijaan että sotaa käydessämme oli vaikeutena saada riittävästi työvoimaa tuotannon palvelukseen, ovat vaikeudet nyt päinvastaiset. Ei ole helppoa yhtäkkiä sijoittaa kaikkia niitä satojatuhansia miehiä ja naisia, jotka palaavat rintamilta ja sotateollisuustehtaista tai siirtoväkenä etsivät itselleen toimeentulomahdollisuuksia.

Välttämättömistä t a r v i k k e i s t a puuttuu paljon ja käytettävissä olevia on niukasti saatavissa. Tätä puutetta on vaikea auttaa niin kauan kuin maamme on jokseenkin täydellisesti saartotilassa, voimatta harjoittaa tuontia enempää kuin vientiäkään minnekään muualle kuin Ruotsiin. Vähäisenä apuna on tässä suhteessa Ruotsin taholta luvassa oleva elintarvikeavustus, joka auttaa meidät ainakin varsinaisen nälänhädän ylitse. Muita tarvikkeita sieltä ei kuitenkaan ole riittävässä määrässä saatavissa. — Teollisuutemme r a a k a - a i n e p u l a on huutava. Sen vuoksi voidaan tuotantomme vain hitaasti saada täydellä teholla toimimaan. Niinkin välttämättömissä tarvikkeissa kuin p o l t t o - a i n e i s s a on suuri vajaus. Voidaanko edessä oleva talvi onnellisesti sivuuttaa, on vielä epäselvää, ja seuraava talvi tulee olemaan vielä vaikeampi, koska tällä hetkellä ei ole olemassa mitään reservejä sitä varten. Myös k u l j e t u s k y s y m y k s e n järjestäminen antaa meille paljon huolta. Rautateiden veturi- ja vaunukanta on suuresti rasiitettu ja maamme autokanta on loppuun kulutettu.

Me tiedämme myös, että v a l t i o n t a l o u s saa tällä haavaa kestää monenlaisia ja suuria rasituksia. Sen on huolehdittava paitsi tavallisista normaaleista menoista, myös kaikista sodan jälkeensä jättämistä huolto- ym. velvollisuuksista. Siirtoväen sijoitus, sotakorvausten suorittaminen ynnä monet muut jättiläismenot asettavat raskaan taakan valtion finanssien kannettavaksi. Tämän taakan tuntevat kansalaiset harteillaan yhä kasvavina veroina. Niin hyvin palkastaan eläjät kuin pääomia omistavat kansalaisryhmät joutuvat lähimmässä tulevaisuudessa päivittäin huomaamaan, miten suuresti maa on köyhtynyt.

Kaikesta huolimatta olisi valtion taloutta koetettava hoitaa siten, että markan arvoa uhkaava vaara saataisiin torjutuksi. I n f l a a t i o n peikko väijyy rahatalouttamme. Rahan arvon turvaaminen on tietenkin vaikeata niin kauan kuin ei ole olemassa riittävästi tuotteita vastaamassa rahan runsautta. Määrääviltä tahoilta vaaditaan tämän vuoksi tarkkaa huolenpitoa lähinnä palkkojen ja hintojen tasapainossa pitämiseksi.

Tarvitaan suurta viisautta ja malttia onnistuaksemme selviytymään siitä estejuoksusta, jolla edelläkuvatut vaikeudet on pakko voittaa. Kellään ei ole nyt oikeutta kiihkoutua ja rynnätä eteenpäin oman edun ajamisessa. Siinä kaikki vain lyömme päämme seinään. Se miten tässä työssä tullaan onnistumaan, riippuu tietysti yhteiskunnasta itsestään. Yhteiskunta ei kuitenkaan ole tällä hetkellä terve, vaan on, kuvannollisesti sanoen, kuumetilassa. Monenlaiset voimat riehuvat tällä hetkellä uhaten yhteiskunnan

tasapainoa. Hajaantumisilmiöitä on havaittavissa kaikilla tahoilla. Surullisin näky kohtaa meitä tässä suhteessa omassa keskuudessamme, työväenluokan riveissä. On vaikea enää tuntea rauhallisia suomalaisia siinä myllerryksessä, mikä tapahtuu silmäimme edessä. Tosin siitä suurin osa lienee pintavaahtoa, mutta syvempienkin pohjavirtojen liikkeellä oloa on turha kieltää. Tämmöiseksi pohjavirraksi on leimattava varsinkin kommunistisen puolueen ilmestyminen taistelemaan työväenluokan sieluista. Mutta myös sos. dem. puolueen sisällä on sekasorto suuri. On ilmestynyt useitakin alaryhmiä, joka taistelevat keskenään. Monia uusia lehtiä on alkanut ilmestyä julistaen uusia totuuksia. Paljon henkilökohtaisia suhteita on rikottu, vahingoksi tulevalle työlle, jossa kaikkien hyvä yhteistyö olisi ehdottoman tarpeellista. Kaikki tämä jättää mieleen sen vaikutelman ikään kuin puolue ehdoin tahdoin haluaisi tuhota itsensä työväenluokan suureksi vahingoksi. Tilanne muistuttaa 30-luvun alkupuolta, jolloin monet pikkuryhmät yhteiskuntamme oikealla sivustalla taistelivat keskenään vaikutusvallasta, pian kuitenkin häviten kuin päivän perhoset.

Asia ei ehkä kuitenkaan ole niin vakava kuin miltä se ensi katsastuksella näyttää. Tästä tulee mielessään vakuuttuneeksi huomattessaan, ettei näitä eri ryhmiä erottamassa ole ainakaan suurempia asiallisia yhtä vähän kuin teoreettisiakaan, vaan etupäässä henkilökohtaisia erimielisyyksiä. Tämä on käynyt ilmi mm. puoluekokouksen valmistelutyössä, jossa kaikista asiallisista kysymyksistä on suurin piirtein voitu yhtyä. Ellei taas erottamassa ole ohjelmallisia erimielisyyksiä, voivat tämän vesilasissa esiintyneen myrskyn mainingit itsestään tasaantua, sillä työväenluokan joukkovoima ei ole koskaan sallinut henkilökysymysten pitkää aikaa häiritä toimintaansa. Työväenluokan etu on pidettävä ensi sijalla. Sen edessä on kaikkien henkilökysymysten väistyttävä. Sen vuoksi hajoittajat on pidettävä kurissa ja puolue koossa. Tämän tehtävän kunnollinen hoitaminen on nyt koolla olevan puoluekokouksen ehkä tärkein tehtävä.

On kuitenkin luultavaa, ettei asema kokonaan selviä ennen kuin uudet eduskuntavaalit tulevat toimitettaviksi. Niissä tulee näkyviin todellinen kansan tahto ja silloin nähdään, mitä työväenluokkaan kuuluvat ajattelevat puolueen sisäisestä elämästä. Eduskuntavaalien antaman tuloksen pohjalla voidaan vastaisuudessa toimia varmenmalla pohjalla kuin nykyään. Vaalit ovat meille sen vuoksi erittäin tärkeät puolueenkin tulevan toiminnan järjestäjänä.

Nämä eduskuntavaalit tulevat muutenkin olemaan tärkeämmät kuin koskaan aikaisemmin ja niihin on sen vuoksi mitä pikimmin

päästävä. Ovathan edelliset vaalit jo kaukana takanapäin. Kuusi vuotta on niistä jo kulunut. Näin pitkää väliäikää ei meillä vielä koskaan nykyisen parlamentaarisen järjestelmän aikana ole sattunut. Ja tänä väliäikänä on tapahtunut paljon asioita, jotka ovat vaikuttaneet ihmisten mielialoihin ja ajatussuuntiin. Miten kansamme kaikista näistä tapahtumista ajattelee, siitä ei kenelläkään tällä hetkellä ole täsmällistä tietoa. Eri tahoilla arvellaan kuitenkin voitavan tuntea kansan keskuudessa vallitsevat ajatukset ja kuvitellaan oltavan oikeutettuja edustamaan kansan enemmistön mielipidettä. Vaalin tuloksen etukäteen arvaaminen on kuitenkin ainakin tällä hetkellä mahdoton tehtävä. Se on sitäkin mahdottomampaa kun vaali-ikärajan alennus ja edellisistä vaaleista kulunut pitkä väliäika aiheuttavat sen, että kokonaista yhdeksän uutta ikäluokkaa, eli pyöreästi noin 600 000 uutta valitsijaa tulee silloin astumaan vaaliurnille ja antamaan panoksensa mielialan selville saamiseksi.

Näihin eduskuntavaaleihin on sos.dem. puolueen välttämättä mitä huolellisimmin valmistauduttava. Sen täytyy voida hoitaa ne suurella yksimielisyydellä ja tarmolla, muuten saattaa vaalien tulos muodostua suureksi takaiskuksi. On muistettava, että tällä kertaa tulee myös kommunistinen puolue pitkän ajan jälkeen esiintymään vaalitaistelussa. Sen menettelytavat ja tavoitteet ovat kansallemme myrkkyyä, emmekä voi luottaa siihen edes Suomen itsenäisyyden puolustajana. Sen menestys tulisi vaarantamaan, paitsi työväenluokan valtiollista toimintaa, myös sen ammatillista liikettä. Kommunistista puoluetta vastaan tulee sen vuoksi edessä olevissa eduskuntavaaleissa käytäväksi tuima vaalitaistelu, samalla kun porvarillisten puolueiden tähänastista valta-asemaa on vakavasti koetettava horjuttaa.

Nykyään tehdään paljon suunnitelmia ja ohjelmia kansainvälisen elämän perusteista sodan päätyttyä. Vaikka vastaisilla kansainvälisillä järjestelyillä tuleekin ilmeisesti olemaan suuri vaikutus kansojen elämään, olisi kuitenkin liioiteltua lähteä siitä, että kansojen elämä tulisi olemaan siitä kokonaan riippuvaista. Probleemien moninaisuus on suuri. Mahdollisuuksia löytää yhtenäisiä ratkaisuja tuskin on olemassa ja keinoja niiden toteuttamiseksi puuttuu. Kansojen kohtaloiden määrääjät, nykyisen sodan voittajat, tulisivat ottamaan itselleen ylivoimaisen tehtävän, jos ne tämmöistä yrittäisivät. Se olisi samaa kuin jatkaa sotaa rauhahan aikana. Jokaisen kansan asiana on sen vuoksi rakentaa oma tulevaisuutensa. Tässä niillä tuleekin olemaan edessään työ, jonka suorittaminen vaatii kultakin jättiläisponnistuksia. Suuri osa Eurooppaa tulee sodan jälkeen epäilemättä joutumaan levottomuuk-

sien ja epäjärjestyksen valtaan. Sodan seuraukset: suuri kurjuus, kiihkeä viha, sisäinen hajaannus, kaikkien auktoriteettien häviäminen, tulevat epäilemättä johtamaan tähän. Jokaisessa maassa olisi sen vuoksi tärkeitä ajoissa rakentaa sulkuja yleisen anarkian leviämistä vastaan. Sisäinen järjestys kussakin maassa riippuu tosin suureksi osaksi ihmisten henkisestä tasapainosta, mutta voimakkaalla kädellä voidaan lujittaa niitä edellytyksiä, joiden vallitessa mielialat rauhoittuvat ja vastakohtat tasoittuvat. Ensimmäinen ehto tässä on vahva valtio, mutta vahvaa valtiota ei ole siellä, missä hallitus ei ole vahva.

Hallituskysymyksen oikea ratkaisu ei sen vuoksi ole vähimmän tärkeä. Siihen onkin maassamme koko sodan ajan kiinnitetty vakavaa huomiota. Sen sijaan että aikoinaan voitiin tulla toimeen puoluehallituksilla tai joidenkin ryhmien kokoomushallituksilla, on sodan paine lähentänyt eri kansalaispiirejä toisiinsa ennen aavistamattomassa määrässä. Koko sodan ajan on maassa vallinnut linnarauha puolueiden välillä ja sen merkinä on ollut yhteishallituksia, joissa useimmiten kaikki puolueet ovat olleet kuormaa kantamassa ja vastuuta jakamassa. Siten on asioita voitu hoitaa verrattain suuren yksituumaisuuden merkeissä. Sodasta irtautuminen näyttää tässä suhteessa asettaneen vaikeuksia, mikä osoittaa, että raskasta rauhaa on vaikeampi kestää kuin raskasta sotaa. Suurella vaivalla on voitu suorittaa äskeinen hallituksen vaihdos. Siinäkin ovat eri valtiollisten puolueiden ryhmitykset edustettuina, kuten sen muodostajan käsitys on: ”nykyisen poliittisen tilanteen vaatimusten mukaisesti”. Vastaako se myös kansan käsitystä ja tulee se olemaan toimintakykyinen, se tulee näkymään vasta myöhemmin. Joka tapauksessa on pidettävä selvänä, että olot maassamme tulevat vielä pitkän aikaa olemaan niin vaikeat, että ne vaativat kaikkien puolueiden yhteishallitusta. Aikaisempien aikojen puoluehallituksilla ei toistaiseksi olisi menestymisen mahdollisuuksia. Toivottavaa kuitenkin olisi, että hallitukset tulisivat olemaan pitempiäaikaisia kuin nyt on ollut laita kolmen kuukauden aikana, ja että niihin onnistuttaisiin saamaan semmoisia jäseniä, jotka taidolla ja auktoriteetilla voisivat johtaa maamme selvemmille vesille.

Emme voi ummistaa silmiämme siltä tosiasialta, että asemamme kansana on vakava. Sama koskee myös työväenluokan tulevaisuutta. Sen on nyt tarkemmin kuin koskaan aikaisemmin harkittava menettelytapansa ja punnittava askeleensa. Tämä on sitäkin tärkeämpää kuin työväenluokka olojen pakosta on joutunut saamaan eräänlaisen avainaseman yhteiskunnassa. Jos se pystyy oikein arvioimaan asemansa ja mahdollisuutensa, voi se laskea vankan pe-

rustan tulevalle toiminnalleen ja samalla muodostua koossapitäväksi voimaksi kansamme keskuudessa. Edessä olevista vaikeuksista huolimatta sillä ei ole oikeutta menettää tulevaisuuden uskoaan ja luottamustaan. Tähän sillä ei ole oikeutta tietäessään olevansa tärkeänä etuvarustuksena monenlaisia etujemme vastaisia pyrkimyksiä vastaan. Voidakseen täyttää tehtävänsä sen on kootavat rivinsä eikä sallittava hajoittavien voimien suorittaa tuhoavaa työtä. Muuttuneissakin oloissa sen on säilytettävä ryhtinsä eikä erehdyttävä kumartamaan vieraita jumalia. Suomen itsenäisyyden turvaaminen on sen ensiarvoinen tehtävä ja vasta sen jälkeen saavat muut tavoitteet tulla kysymykseen. Tärkeätä on myös pysyä sillä länsimaisen sosialidemokratian tiellä, jonka puolue koko itsenäisyyden ajan on itselleen omaksunut.

Historian tuomitsijoille ja historian tuomareille

Loppulausunto ns. sotasyllisyysoikeudenkäynnissä 1. 2. 1946.

Herra Presidentti! — Kun tämä meidän oloissamme huomattava ja mieliä vanginnut oikeudenkäynti nyt lähestyy loppuaan, on kai paikallaan, että syytetyinkin taholta ennen päätöksen tekoon ryhtymistä esitetään siitä saatuja vaikutteita ja käsitys siitä, miltä tämä laajaksi paisunut juttu kokonaisuudessaan näyttää. Tässä tarkoituksessa on aihetta tarkastella sen taustaa ja kulkua sekä eräitä siihen olennaisesti liittyviä seikkoja.

Tällöin on ensinnäkin todettava, kuten jo on tehtykin, että juttu on yksinomaan poliittinen sekä ettei sillä ole mitään muuta perustetta kuin poliittiset syyt. Sitä on sen vuoksi semmoisena käsiteltävä. Mistään rikollisesta toiminnasta ei tässä ole kysymys.

Jutun poliittista luonnetta osoittaa myös se vilkas keskustelu, joka sen ympärillä jo ennen sen alkua ja varsinkin sen kestäessä on käyty. Mieliä on voimakkaasti jakaantuneet. Toiset pitävät oikeudenkäyntiä sisäpoliittisena välttämättömyytenä muka sota-ajan mentaliteetin poisjuurruttamisen tarkoituksessa tai, kuten eräät kansalaiset viikko takaperin julkaisemassaan jotenkin tarpeettomassa mielipideilmauksessaan ”rauhan politiikan puolesta” lausuivat: ”Kansamme oikeustajunta ja poliittinen välttä-

mättömyys vaativat päättäväistä tilintekoa entisyyden kanssa." Toiset taas katsovat sen olevan oikein näyteikkunaan pantu todistus meidän kansallisesta alennustilastamme.

Kumpikin arviointi osuu selvästi harhaan.

Puolestani olen jo tässä tuomioistuimessa käyttämässäni ensimmäisessä puheenvuorossa huomauttanut, ettei Suomen kansa ole tätä oikeudenkäyntiä tarvinnut eikä sitä myöskään halunnut. Tämän käsitykseni tueksi olen viitannut niihin vaikeuksiin, joita sotasyllisyysslain aikaansaamisessa oli voitettavana. Edelleen huomautin, että Suomen kansa on enintään kaivannut objektii- vistä selvitystä tapahtumain kulusta kaikissa yksityiskohdissaan, ja olen epäillyt, onko semmoinen selvitys tätä tietä saatavissa.

Oikeastaan on tarpeetonta enää tässä vaiheessa palauttaa mie- leen sotasyllisyysslain heikkouksia enkä siihen aio pitemmälti puuttuakaan. Oikeusoppineiden lausunnot, lakia laadittaessa syn- tyneet eduskunnan pöytäkirjat sekä lukuisat sanomalehtikirjoi- tukset ovat paljon puhuvana todistuksena siitä, miten vieras tämä laki on meidän oikeusjärjestyksellemme. Ainoa perustelu, mikä sen säätämisen tarpeellisuudesta voitiin antaa hallituksen eduskunnalle antamassa esityksessä, oli viittaus välirauhansopi- muksen 13. §:ään, jossa Suomi oli sitoutunut pidättämään ja tuo- mitsemaan sotarikolliset. Kun sodan neljän voittajavaltion 8. päi- vänä elokuuta 1945 tekemässä sopimuksessa, siis lähes vuosi välirauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, käsite "sota- rikos" laajennettiin niin että siihen, paitsi rikkomuksia sodan lakeja ja tapoja vastaan, luetaan myös sotasyllisyys, katsoi hal- litus olevansa velvollinen esittämään sotasyllisyysslain säätä- mistä. Se tapahtui siten poliittisena välttämättö- myyt en ä eikä Suomen kansan omasta toivomuksesta.

Tämä olisi ollut syytä heti alussa tehdä täysin selväksi. Silloin olisi toivottavasti voitu säästyä tämän oikeudenkäynnin ympärillä käydyltä laajalta keskustelulta, joka ikävällä tavalla on rik- konut kansan yhtenäisyyttä. Mikä on poliittinen välttämättö- myys, se on hoidettava. Samalla on kuitenkin syytä huolehtia, ettei siitä muodostu ennakkotapausta muille samanlaisille oikeu- denloukkauksille.

Joskin välirauhansopimuksen 13. §:n määräys semmoisena kuin sitä nyt on tulkittu, on täytettävä, on kokonaan eri asia, tuleeko tämä oikeudenkäynti siinä suhteessa antamaan oikean tuloksen. On päinvastoin syytä pelätä, että tulokset tulevat ole- maan negatiivisia, jos tämä velvoitus aiotaan loppuun saakka hoitaa niitä linjoja myöten, joita tähän saakka on seurattu. Tar- koitan lähinnä sitä mielivaltaista valintaa, jota syytettyjen mää-

räämisessä on tapahtunut. Onhan selvää, että jos Suomen katsotaan olevan syynä siihen, että sotaan on jouduttu tai että rauhan aikaansaamista on viivytelty, syy on etsittävä toisaalta. Yhtä vähän kuin mikään muukaan tapahtuma on koskaan yhden ainoan syyn seuraus, ei Suomen sotaan joutumisenkaan joutunut yhdestä ainoasta tekijästä, tässä oikeudenkäynnissä syytteessä olevien henkilöiden tekemisistä tai tekemättä jättämisistä. Siihen johtaneita muita tekijöitä ei tässä yhteydessä enää kannata ryhtyä lähemmin selittämään. Tulevan historiantutkimuksen asiaksi jää selventää, eikö esim. v. 1939 alkanut talvisota ja sitä edeltänyt Suomen ulkopolitiikka lopultakin ollut perimmäisenä sodan syyttymisen syynä.

Se seikka, että valtioneuvosto — eduskunnan suostumuksella ja oikeuskanslerin lausunnon perusteella — on ohjannut sotasyllisyyskysymyksen sellaisille raiteille, että ”sotasylliset” on valittu suppeasta hallituspiiristä välittämättä asian tutkimisesta koko laajuudessaan, kuten Suomen kansa on odottanut, tulee ehdottomasti johtamaan virheelliseen tulokseen. Tällä oikeudenkäynnillä ei siten totuutta saada näkyviin.

Totuuden selville saamista ovat myös vaikeuttaneet ne monet rajoitukset, joita syytettyjen puolustautumiselle on asetettu. Kun tämä kerran on puhtaasti poliittinen juttu, olisi puolustuksen täytynyt voida liikkua poliittisella tasolla. Voidakseen perusteellisesti valaista tapahtumain kulkua, olisi täytynyt olla mahdollisuus kuvata myös niiden taustaa, ja selittää, mitkä syyt kulloinkin ovat olleet vaikuttamassa ratkaisuihin. Eihän voi, ottaakseni käytännöllisen esimerkin, selittää miksi on valinnut jonkin määrätyn polun vaarallisen tienoon halki, ellei osoita kartalla, mitä vaaroja oli vältettävä ja mihin muut polut olisivat johtaneet. Sitä me emme ole voineet tehdä, vaikka syyttäjällä on tässä suhteessa ollut väljä liikkumisala. Kahdenkin vieraan valtakunnan arkistoista on meitä vastaan hankittu asiakirjoja, mutta meillä ei nykyisissä oloissa ole mahdollisuutta päästä hankkimaan asiakirjoja edes oman maan virallisista lähteistä. — Minun kohdallani on asetettu esteitä huomattavassa asemassa olevien kansalaisten pitämien puheiden esittämiselle, vaikka syyttäjän taholta on minun puheilleni ja lausunnoilleni pantu melkein päpääpaino.

Puolustautumismahdollisuuksien ollessa tällä tavalla kireälle rajoitettuja ja kun lisäksi ulkoapain tuleva painostus määrätynlaisen lopputuloksen aikaansaamiseksi on ollut tavattoman voimakas, olen monesti harkinnut, kannattaako laisinkaan yrittää puolustautua ja eikö protestina tällaisista menettelyistä vastaan olisi ollut selvintä antaa syyttäjän ja tuomioistuimen keskenään

hoitaa koko juttu. Harkinnan tuloksena on kuitenkin ollut, että on ollut välttämätöntä esittää omatkin näkökohdat, jotta laajat kansalaispiirit saisivat oikeamman käsityksen tapahtumista ja minun osuudestani niihin. Jälkimaailmankin vuoksi on ollut tarpeellista antaa sille tosiasioita käsiin. Tässä mielessä olen minä samoin kuin muutkin syytetyt parhaani mukaan avustanut totuuden selvillesaamista, ennen kaikkea mitään salaamatta esittämällä tuomioistuimelle pääosan siitä aineistosta, jonka pohjalla tätä oikeudenkäyntiä on voitu hoitaa.

Syyttäjän taholta on kaiken aikaa esiinnytty jyrkkänä ja vaa-dittu minulle lain sallimaa ankarinta rangaistusta. Se on kai ollut hänen velvollisuutensa, kun hänet kerran on määrätty tämä epä-mieluisa tehtävä hoitamaan. Mutta hänen velvollisuutensa olisi myös konkreettisesti perustella syytteensä ja se myös todistaa, samoin kuin myöhemmin ottaa huomioon, mitä syytetyt ovat puolustukseen esittäneet, ja sen mukaisesti tarkistaa syy-tettään. Minä olen esim. ensin lausunnossani 17. päivänä joulukuuta 1945 yleispiirtein tehnyt selvää omasta osuudestani sodan-aikaisiin tapahtumiin, ja myöhemmin 12. päivänä tammikuuta tänä vuonna aivan yksityiskohtaisesti kohta kohdalta torjunut syytteen. Tämä ei kuitenkaan ole aiheuttanut muutosta syyttä-jän kantaan.

Vain erääseen syytekohtaan nähden, joka koskee minun suh-tautumistani Itä-Karjalan kysymykseen, on hän ymmärtääkseni myöhemmin luopunut syytteestään, epäsuorasti myöntäen minun huomautukseni oikeiksi. Muuten ei hänen puoleltaan ole kiinni-tetty minkäänlaista huomiota siihen, mitä minä puolustukseksi olen esittänyt. Hän on sen sijaan ylimalkaisin sanoin ja epäonnis-tuneesti pikkuseikkoihin takertumalla koettanut säilyttää alku-peräisen asenteensa. Syytteen perusteista ei kuitenkaan loppujen lopuksi ole jäänyt mitään jäljelle. Tästä kai johtuu, että syyttäjä niin halusta on koettanut ahdistaa erikoisesti minua kaikenlai-silla sivuseikoilla. Se on ollut voimattomuuden osoitus ja todistus siitä, että hänellä ei ole ollut mitään asiallista sanottavaa vasta-huomautusteni johdosta.

Kuvaavaa syyttäjän asennoitumiselle minua kohtaan on ollut hänen suuri harrastuksensa minun pitämiäni julkisia puheita ja puolue-elimissä antamiani selostuksia kohtaan. Myös muut hallituksen jäsenet ovat esiintyneet sekä julkisesti että puolueit-tensa elimissä, mutta näihin esiintymisiin ei syyttäjältä ole riit-tänyt minkäänlaista kiinnostusta. Tämä lienee katsottava osoi-tukseksi siitä, että hän itsekin on havainnut, ettei hänellä ole minua vastaan mitään käyttökelpoista syyteaineistoa. Paremman

puutteessa on hän sen vuoksi koettanut etsiä semmoista minun esiintymisistäni ulkopuolella virka-asemani. Olen kuitenkin osoittanut, ettei niihin voi tässä oikeudenkäynnissä mitään rakentaa.

Eräs pikkuseikka on syytä vielä näin viime hetkessä vetää esiin. Syyttäjä on istunnossa 23. päivänä tammikuuta, halutessaan osoittaa pastori Kukkosen olleen mukana eräissä ratkaisuvaiheissa, esittänyt oikeudelle muutamia valtioneuvoston pöytäkirjoja. Olen näistä havainnut, että minä en ole ollut saapuvilla valtioneuvoston istunnossa 6. päivänä lokakuuta 1941, jossa käsiteltiin Iso-Britannian nootin johdosta annettavaa vastausta. Tästä en aikaisemmin ole ollut tietoinen. Ehkäpä muissakin tapauksissa esiintyy samanlaisia poissaoloja, mitä minä en kuitenkaan voi tarkistaa, koska minulla ei nykyään ole tilaisuutta hankkia käsiini virallisia asiakirjoja eikä käyttää puolustukseksi muuta aineistoa, kuin mitä minulle sattumalta on jäänyt haltuuni.

Toinen seikka, johon vielä haluaisin kiinnittää oikeuden huomiota, koskee Englannin uhkavaatimuksen 4. päivänä joulukuuta 1941 annettua vastausta. Syyttäjä on lausunut, että hallituksen antama vastaus ratkaisi asian kohtalon sekä että hallituksen on turhaa yrittää vetäytyä vastuusta viittaamalla ylipäällikön vastaukseen pääministeri Churchillille. Tarkoituksena oli silloin kuitenkin, että samalla kuin ylipäällikön vastaus annettaisiin Yhdysvaltain Helsingin lähettiläälle, jonka välityksellä kirjeenvaihto tapahtui, hänelle suullisesti selitettäisiin, mitä ei tahdottu panna paperille, nimittäin että sota meidän osaltamme on päättynyt. Kun ylipäällikkö vastoin tavallista käytäntöä lähetti vastauksensa ohi ulkoministeriön, mistä ei heti oltu tietoisia, jäi tämä tarkoitus toteutumatta. Näin tämäkin seikka oli osaltaan aikaansaamaan syntyneen väärinymmärryksen ja siitä aiheutuneen sodanjulistuksen. Minun kantani asiassa oli joka tapauksessa tullut selvästi ilmoitetuksi viikkoa aikaisemmin päämajan edustajien kanssa pidetyssä yhteisessä kokouksessa.

Syyttäjän käsityskantaa minuun nähden kuvastaa ehkä parhaiten hänen tammikuun 24. päivän istunnossa lausumansa sanat: "Eikö se ylimielinen tapa, jolla herra Tanner puolestaan puolustaa sotapolitiikkaansa, ole selvimpiä todisteita siitä, että herra Tanner ei ole mitään oppinut, ja siitä, että herra Tanner todella on ollut niitä sotapolitiikkamme johtomiehiä, jotka ansaitsevat ankaran, ankarimman rangaistuksen mikä sotasyylisyysslain mukaan voidaan tuomita." Nämä ehkä vahingossa lausutut sanat nähtävästi ilmaisevat, mistä tässä syyttäjän mielestä pohjimmaltaan on kysymys. Minun ehkä pitäisi hänen mielestään

olla puolustamatta toimintaani, ehkäpä vielä tunnustaa syyte oikeaksi ja osoittaa katuvaa mieltä. Tämä eräissä tunnetuissa oikeudenkäynneissä, mm. Saksan valtiopäivätalon tuhopolttoa koskeneessa oikeudenkäynnissä tavaksi tullut menettelytapa ei meillä Suomessa eikä ainakaan tässä oikeudenkäynnissä ole tarpeellista. Enhän minä voi myöntää itseäni syypääksi sellaiseen, mitä en todellisuudessa ole tehnyt. Erehdyksiähän on kyllä voinut sattua niin minulle kuin muillekin, jotka sekavina aikoina ovat joutuneet asioista vastaamaan. Toivottavasti nykyiset arvostelijani ja syyttäjäni onnistuvat toimimaan niin, ettei heidän toiminnastaan jälkeenpäin ole pakko sanoa, että se oli täynnä erehdyksiä sekä että heiltä on puuttunut kaukonäköisyyttä. Mutta joskin erehdyksiä on voinut sattua, ei minulla mielestäni ole mitään kaduttavaa. Olen sodan jo alettua moninkertaisesta painostuksesta astunut hallitukseen kun kansalaisvelvollisuuteni vedottiin ja kun arvelin voivani osaltani olla hyödyksi. Mitään omaa sotapolitiikkaa en ole harjoittanut. Olen koko sodanaikaisessa toiminnassani pitänyt maan ja kansan etua silmämääränäni, kuten velvollisuuteni hallituksen jäsenenä on ollut. Ainoassakaan tapauksessa ei ole voitu osoittaa minun toimineen valtakunnan vahingoksi, päinvastoin olen voinut osoittaa pyrkimyksenäni olleen saada maa irroitetuksi sodasta niin vähin vaurioin kuin mahdollista. Tästä ansaitsisin mielestäni enemmän tunnustusta kuin moitetta.

Silti olen tietenkin jotakin ”oppinut” viimeaikaisista tapahtumista. Ymmärrän yhtä hyvin kuin muutkin, että kun Suomi on hävinnyt sodan, sen on myös otettava tämä tosiasia huomioon ja järjestettävä elämänsä sen mukaisesti. Entisyys on koetettava unohtaa ja suhteet entiseen vastustajaan on uudelleen koetettava järjestää semmoisiksi, että voimme palata normaaleihin oloihin. *Tällöin on meillä kuitenkin täysi oikeus seistä pää pystyssä, koska entisyydessämme ei ole mitään hävettävää eikä anteeksipyödettävää.* Me olemme velvollisuutemme mukaisesti puolustaneet maatamme, kuten jokaisen isänmaataan rakastavan kansalaisen velvollisuutena on ollut. Sen tapainen liehakoiminen ja mateleminen, jota nykyään niin paljon näkee ympärillään, ei ole suomalaisen luonteeseen kuuluvaa. Ne, jotka tällä tavalla esiintyvät, ovat aina ennenkin uusien tuulien alkaessa puhaltava, olleet valmiita huutamaan ylistystä mille uudelle suuntaukselle tahansa. Heidän varaansa ei mitään vakavaa tulevaisuutta voi rakentaa. Heillä ei myöskään ole mitään etuoikeutta puhua kansan puolesta välirauhansopimuksen täyttämisen välttämättömyydestä. Itsestään lankeavaa on, että sen 13:tta kohtaa on, samoin

kuin muitakin kohtia, tinkimättä noudatettava, niin kuin Suomen kansa on ennenkin tunnollisesti täyttänyt kansainväliset sitoumuksensa.

Sen jälkeen ei pitäisi enää olla mitään muodollisiakaan esteitä entisten erimielisyyksien unohtamiselle molempien sotaikäneiden valtakuntien välillä ja molemminpuolisten, todella luottamuksellisten suhteiden aikaansaamiselle Suomen ja Neuvostoliiton kesken. Sitä koko Suomen kansa hartaasti toivoo ja on aina toivonut jo oman arkaluonteisen asemansakin vuoksi. Se on kiinnittänyt suuria toiveita presidentti Roosevelt-vainajan eräseen lausuntoon, jonka mukaan taistelevan demokratian tavoittelemien vapauksien joukossa eräänä tärkeimpänä on "vapaus pelosta". Suomen kansa on puolestaan valmis, siitä olen vakuutettu, tekemään voitavansa yhtä hyvien suhteiden aikaansaamiseksi itäisen naapurinsa kanssa kuin sillä on muihinkin naapureihinsa. Se odottaa vastavuoroisesti luottamuksellista ja avointa suhtautumista Neuvostoliiton taholta. *Suomen kansa on realistista kansaa ja on tottunut ottamaan tosiasiat huomioon ja elämänohjeekseen.* Se, mitä viimeksi olen lausunut, on ollut sivuhyppäys itse asiasta. Se on mielestäni kuitenkin ollut tarpeellista Herra Oikeuskanslerin eräiden lausuntojen vuoksi.

Jos syyttäjän useampaan kertaan esittämä tulkinta sotasyllisyyksilain sitovaisuudesta olisi oikea, ei tuomioistuimelle jäisi oikeastaan mitään muuta tehtävää kuin hyväksyä syyte semmoiseen. Näin ei kuitenkaan voi olla asianlaita, ja sitä vastaan ovat läsnäolevat lakimiehet esiintuoneet varsin päteviä vastaväitteitä. Tuomioistuimen tehtävä tämänluontoisessa poliittisessä oikeudenkäynnissä tulee päätöstä annettaessa päinvastoin olemaan erittäin vaikea ja arkaluontoinen. Sen tehtävä on seuloa esiin totuus ja antaa sen mukainen ratkaisu. Ratkaisua tehdessään se ei ole sidottu mihinkään muuhun, kuin mitä kunkin syytetyn kohdalla oikeudenkäynnin kuluessa on selville käynyt. Vain sen perusteella on ratkaisu tehtävä. Mitä minuun tulee, olen puolestani voinut tosiasioilla osoittaa, että syyte on perusteeton ja että se kuva, mikä minusta erällä tahoilla puoluetarkoituksessa on propagandan avulla levitetty, on kokonaan väärä. Minustahan on koetettu tehdä kiihkeä sotaintoilija ja sotapolitiikan kannattaja. Lähinnä ovat tämmöistä kuvausta minusta levittäneet poliittiset vastustajani, kuten sosialidemokraattiseen oppositioon, n.s. kuutosiin, ja kotikommunisteihin kuuluvat henkilöt. Tätä väärää kuvaa on levitetty ulkomaita myöten, etupäässä Neuvostoliittoon. Lähinnä on tämän opposition tarkoituksena tämmöisen väärän kuvan antamisella ollut saada syrjäytetyksi tieltään sille syystä

tai toisesta epämieluisa henkilö ja samalla peittää omaa toimintakyvyttömyyttään ja puhdistautua. Tähän sillä taholla onkin ollut aihetta oman usein epämääräisen menneisyytensä vuoksi.

Paitsi tällaisilla harhaanjohtavilla kuvauksilla on tuomioistuimeen koetettu vaikuttaa ankaralla ulkoapäin tulevalla painostuksella määrätynlaisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Puhutaanpa poliittisista seurauksista, ellei näin tapahdu. Näyttää siltä, että näiden aktiivisesti toimivien piirien päätarkoituksena on saada määrättyt etukäteen osoitetut henkilöt kärsimään rangaistusta, eikä niinkään paljon totuuden esiinsaaminen ja todellisten syyllisten toteaminen. Meillä syytetyillä on kuitenkin oikeus odottaa, että erikoisesti tässä jutussa tuomioistuin päätöstä tehdessään noudattaa Suomessa vanhastaan vakiintuneita riippumattoman tuomioistuimen perinteitä.

Olen esittänyt eräitä yleisiä näkökohtia, joihin on ollut syytä viitata. Ryhtymättä enää tässä yhteydessä toistamaan, mitä minua vastaan esitettyjen syytekohtien johdosta aikaisemmin olen esittänyt, pyydän vain viitata varsinkin lausuntooni 12. päivänä tammikuuta pidetyssä istunnossa, jossa olen syytteen kohta kohdalta torjunut.

Kun yksityisten syytettyjen asemaa tämän jälkeen ryhdytään punnitsemaan, on kuitenkin vielä syytä kiinnittää huomiota erääseen seikkaan, jota oikeudenkäynnin varrella ei tietääkseni vielä ole kosketeltu, nimittäin siihen aste-eroon tai oikeammin erilaiseen painoon, joka on olemassa käsitteillä "sotaan joutuminen" ja "rauhan estäminen".

Sotasyyllisyyslain 1. §:ään sisältyy kaksi ryhmää rangaistavaksi tarkoitettuja tekoja, nimittäin

1. sotaan joutumisen aiheuttaminen, ja
2. sodan aikana rauhan aikaansaamisen estäminen.

Kun näiden kahden tapauksen keskinäistä merkitystä joudutaan arvioimaan, muodostuu ensimmäinen tapaus pääasiaksi ja jälkimmäinen tapaus siihen liittyväksi sivuseikaksi. Onhan selvää, että kun semmoinen onnettomuus kuin sota kohtaa maata, on sotaan joutuminen varsinainen onnettomuuden aiheuttaja. Tämän onnettomuuden lieventäminen, sodasta sopivana ajankohtana irroittautumalla, on vain välttämätön lopputulos siitä, että sotaan on jouduttu. On harkinnanvarainen asia määritellä, kuinka paljon raskaampana on pidettävä syytettä sotaan joutumisen aiheuttamisesta kuin rauhanteon viivyttämisestä. Selviönä on kuitenkin pidettävä, että molemmilla näillä syytekohtilla on toisiinsa verrattuna aivan olennainen ja ratkaiseva ero.

On vielä huomioon otettava, että vain sotaan joutuminen Neu-

vostoliittoa vastaan merkitsi todellista ja raskasta sotaa, kun sen sijaan Englannin sodanjulistusta, niin valitettava kuin tämä tapahtuma muuten olikin, ei seurannut mitään sotatoimenpiteitä. Huomattavimpana käytännöllisenä seurauksena tästä sodan julistuksesta on, että Englanti joutuu Neuvostoliiton rinnalla tekemään rauhan Suomen kanssa. Tämän sodanjulistuksen merkitys Neuvostoliiton kanssa käytyyn sotaan verrattuna supistuu siis vähäiseksi.

Edelleen on huomattava, että niissä kansainvälisissä julistuksissa, päätöksissä ja sopimuksissa, jotka ovat olleet esikuvina sotasyllisyyden ulottamiseen myös poliittisiin tekoihin, ei rangaistavien tekojen joukossa mainita rauhan estämistä, vaan on tämä otettu meidän sotasyllisyytlakiimme ilmeisesti kotimaisista tarkoituksenmukaisuussyistä. Tämäkin osoittaa, miten toisarvoinen merkitys "rauhan estämisellä" todellisuudessa on katsottu olevan verrattuna sodan aloittamisen muodossa tapahtuvaan rikokseen rauhaa vastaan.

Ennen kuin kummastakaan edellä mainitusta rangaistavaksi selitetystä teosta ketään todellisuudessa voidaan tuomita rangaistukseen, kuuluu vielä asiaan, että asianomaisen vaikutus asiassa on ollut ratkaiseva tai, kuten perustuslakivaliokunta hallituksen esityksen johdosta antamassaan mietinnössä lausuu: "syytettävien piiri olisi rajoitettava vain niihin, jotka kaikkein ratkaisevimmin ovat näihin tekoihin vaikuttaneet". Edelleen täytyy voida todeta virka-asemaan kuuluvan vallan väärinkäyttämistä.

Näitä näkökohtia on käsitykseni mukaan pidettävä määräävinä, kun sotasyllisyysoikeus ryhtyy tekemään päätöstä asiassa.

Kun ryhtyy tekemään yhteenvetoa kaikesta siitä, mitä oikeudenkäynnin kuluessa minun osallisuudestani nyt kysymyksessä oleviin asioihin on käynyt selville, on todettava:

että ennen sodan alkamista olin eduskunnan jäsenenä mukana vakavasti varoittamassa konjunkturipolitiikkaan ryhtymisestä ja mobilisoitujen joukkojen käyttämisestä hyökkäystoimintaan;

että myöhemmin astuin sivulta päin valmiiseen hallitukseen, jonka kokoonpanoon ja ohjelmaan minulla ei voinut olla mitään vaikutusta;

että hallitukseen astumiseni tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että voisin olla vastapainona nousemassa oleville kansalliskiihkoisille ja natsiystävällisille voimille, kuten sittemmin käytännössä olinkin;

että syntyneeseen sotaan nähden kaikki tärkeimmät ja tulevaisuuteen vaikuttavat ratkaisut tällöin jo oli tehty, vieraiden joukkojen kauttakulusta oli sovittu ja niitä oli maassa, sota oli käynnissä ja valtakunnan raja oli ylitetty. Kaikki mitä sen jälkeen tapahtui oli johdonmukainen seuraus jo tehdyistä ratkaisuista.

Minuun kohdistetussa syytteessä on minun kuitenkin katsottu olevan vastuussa niistä tapahtumista, jotka ovat sattuneet sen jälkeen, kun olin tullut valtioneuvoston ja hallituksen ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi, pelkästään jo tämän jäsenyyden perusteella. Tätä vastaan olen huomauttanut, ettei ulkoasiainvaliokunnan jäsenyys sinänsä voi merkitä ratkaisevaa osallisuutta tapahtumien kulkuun, ellei voida osoittaa, että minä sen jäsenenä olen ratkaisevasti vaikuttanut johonkin lain tarkoittamaan tekkoon. Ei Herra Oikeuskanslerikaan ole voinut johdonmukaisesti pysyä omaksumallaan kannalla, koska on katsonut olevansa pakotettu vapauttamaan minut eräistä syytekohtista, joissa on voitu osoittaa minun olleen vastustavalla kannalla hänen esittämässään tapauksissa. Jäljelle jääneisiin syytekohtiin, sikäli kuin ne koskevat "sotaan joutumisen" otsikon alle kuuluvia tapauksia, olen puolestani osoittanut:

- että olen vastustanut Suomen vanhan historiallisen rajan ylittämistä;
- että olen vastustanut Pietarin valtausyritykseen ryhtymistä;
- että olen vastustanut Itä-Karjalan miehittämistä ja koko Itä-Karjalan politiikkaa;
- että Itä-Karjalan tultua miehitettyksi olen johdonmukaisesti vastustanut varojen käyttöä siellä sijoitustarkoituksiin, koska en pitänyt suotavana, että se tulisi lankeamaan Suomelle; sekä
- että hallituksen ja päämajan yhteisessä 20.11.41 pidetyssä kokouksessa olen vaatinut armeijan etenemisen lopettamista ja joukkojen kotiuttamista.

Edellä sanottu koskee Suomen ja Neuvostoliiton välistä sotaa. Mitä toiseen "sotaanjoutumistapaukseen", Englannin sodanjulistukseen tulee, olen voinut saattaa selväksi:

- että olen vastustanut Suomen — Englannin diplomaattisten suhteiden katkaisemista, sekä

että olen kokouksessa 28.11.41 kehottanut järjestämään olot rintamalla siten, että Englannin noottiin voitaisiin vastata tyydyttävästi.

Katson näin ollen voineeni osoittaa, että olen vapaa kaikesta syyistä sotaan joutumiseen, mikä muodostaa tärkeimmän osan syytteestä.

Mitä syytteen toiseen pääkohtaan, "rauhan estämiseen" tulee, on syyttäjä siinäkin osassa katsonut minun syyllistyneen mainitsemiinsa tekoihin. Olen nämä syytökset kuitenkin kohta kohdalta sitovasti torjunut vastineessani 12. päivästä tammikuuta. Olen myös osoittanut, että julkiset puheeni ja puolue-elimissä antamani lausunnot, joihin syyttäjä on pannut pääpainon, ovat olleet moitteettomia, sekä ettei niiden edes voi katsoa lain tarkoittamalla ratkaisevalla tavalla vaikuttaneen rauhan estymiseen. Sitä paitsi ne eivät missään tapauksessa ole olleet virka-asemaan kuuluvan vallan väärinkäyttämistä, joten niihin ei tässä oikeudenkäynnissä voi syytettä perustaa.

Osoittaakseni toimintani peruspyrkimyksenä olleen rauhan tilan aikaansaamisen, olen kaiken muun lisäksi voinut esittää runsaasti positiivisia tekoja, joiden tarkoituksena on ollut maamme sodasta irrottaminen itsenäisyytemme turvaavilla ehdoilla. Tällöisistä positiivisista tekoista olen osoittanut:

- että olen kannattanut kaikkia käyttökelpoisia rauhanaloitteita heti, kun niillä on ollut joitakin toteutumismahdollisuuksia, edustamalla tällöin pisimmälle menevää rauhaan pyrkivää kantaa;
- että tarjouduin eroamaan hallituksesta, kun Neuvostoliiton taholta oli huomautettu, että minä henkilökohtaisesti olin esteenä rauhanteolle;
- että kesäkuussa 1944, samalla kun hylkäsin ns. Ribbentrop-sopimuksen, yksinäni ehdotin keskustelun jatkamista Neuvostoliiton kanssa antautumisehdoista;
- että olen tehnyt lukuisia yksityisiäkin aloitteita kosketuksen aikaansaamiseksi Neuvostoliiton kanssa saadakseni rauhan keskustelut käyntiin. Tällöisiä aloitteita ovat olleet yksityinen kirjeeni meriministeri Alexanderille sekä herrojen Richard Lindströmin ja Albin Johanssonin välityksellä tapahtuneet neljä eri aloitetta;
- että ns. Ribbentrop-sopimuksen teon jälkeen tehokkaammin kuin kukaan muu työskentelin tästä sopimuksesta vapautu-

misen hyväksi, mikä oli mahdollista vain aikaansaamalla tasavallan presidentin ja hallituksen vaihdos, mistä jo viikko sopimuksen teon jälkeen esitin valmiin suunnitelman herra Albin Johanssonille;

että vielä hallituksesta erottuanikin eduskuntaryhmäni puolesta jatkuvasti painostin uutta presidenttiä ja uutta pääministeriä ottamaan ratkaisevan askeleen rauhan tiellä.

Kaikella tällä katson voineeni osoittaa, etten minä ole ollut estämässä rauhan aikaansaamista, vaan että päinvastoin koko toimintani päämääränä on ollut sen pikainen saavuttaminen heti kun siihen avautuu mahdollisuuksia. Tehokkaammin ei ainakaan valtiovarainministeri, jonka virkatehtäviin asia ei kuulunut, ja jolla lisäksi oli omat raskaat tehtävät hoidettavanaan, olisi voinut osoittaa harrastustaan saattaa maa rauhantilaan.

Kun en niin ollen millään tavalla, saati ratkaisevasti, ole ollut myötävaikuttamassa maan joutumiseen sotaan ja kun en myöskään ole ollut estämässä rauhan aikaansaamista, vaan päinvastoin tarmokkaasti työskennellyt sen aikaansaamisen hyväksi, odotan levollisena,

että syyte kokonaisuudessaan hylätään
ja minut vapautetaan kaikesta vastuusta.

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle	5
I SOSIALIDEMOKRATIA ETSIMÄSSÄ SUUNTAANSA	
Mietteitä kansalaissodan päättyessä.	
Pääkirjoitus takavarikkoon otetussa Suomen Sosialidemokraatin näytenumerossa 6. 5. 1918: Eduskunnan hajaantumisen — uudet vaalit toimitettava	9
Sosialidemokraattisen puolueen toimintaa uudelleen aloitettaessa.	
Avauspuhe sos.-dem. puolueen ylimääräisessä puoluekokouksessa Helsingissä 23. 12. 1918	13
"Sorron yöstä nouskaa."	
Puolustuspuhe Helsingin raastuvanoikeudessa 17. 3. 1919 syyteen johdosta, jonka oikeusministeri oli määrännyt nostettavaksi sos.-dem. puolueen puoluetoimikunnan puheenjohtajaa vastaan puolueen yllämainitun nimisen vaalijulistuksen johdosta	15
Kuninkaantekijöitä vastaan — tasavallan puolesta.	
Puhe eduskunnassa monarkisen hallitusmuotoesityksen hautaustilaisuudessa 25. 4. 1919	65
Vaalivapauden loukkaamattomuus.	
Puhe eduskunnassa vaalivapauden loukkaamisen johdosta tehdyssä välikysymyskeskustelussa 30. 4. 1919	69
Työväenliike tienhaarassa.	
Avauspuhe sos.-dem. puoluekokouksessa Helsingissä 8. 12. 1919. Kokouksessa tapahtui puolueen hajoaminen, kommunistien perustaessa oman puolueensa	72
Kansalaissotaan osallistumisesta tuomittujen armahtaminen.	
Puhe eduskunnassa 11. 11. 1921	76
Itä-Karjalan tapahtumat ja ulkopoliittinen puolueettomuutemme.	
Välikysymyksen tekijän puhe eduskunnassa 29. 12. 1921	82
Kommunististen kansanedustajien vangitseminen ja sosialidemokraattien asenne.	
Puhe Helsingin sos.-dem. kunnallisjärjestön vastalausekokouksessa 8. 8. 1923. — Suomen Sosialidemokraatin se- lostus	93
	361

II KANSAKUNNAN YHTEISTEN ARVOJEN YMPÄRILLÄ

Sosialidemokraattinen hallitus esittäytyy ohjelmineen eduskunnalle 13. 12. 1926	105
Porvarillinen oppositio ja sosialidemokraattien astuminen hallitukseen. Hallituksen vastaus välikysymykseen 17. 12. 1926.	109
Sosialidemokraattisen hallituksen esitys kansalaissotaan osallistuneiden armahtamisesta. Pääministerin puhe eduskunnassa 11. 4. 1927	114
Kansallisen kulttuurin saavutuksia. Pääministerin puhe Turun yliopiston vihkiäisjuhlan yhteydessä pidetyillä illallisilla 12. 5. 1927	118
Itsenäisyyden ensimmäisen vuosikymmenen päättyessä. Pääministerin puhe eduskunnan juhlaistunnossa itsenäisyyden päivänä 6. 12. 1927	120

III KANSANVALTAINEN JÄRJESTELMÄ VAARASSA

Uusi sisäpoliittinen vastavoima uhkaamassa. Puhe sos.-dem. puolueen puoluekokouksessa Helsingissä 1. 2. 1930	129
Lapuanliike anarkian edustajana. Puhe vaalipiirin kesä- ja vaalijuhlassa Seinäjoella 27. 7. 1930. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	131
Lapuanliikkeen tekojen tilitystä. Puhe eduskunnassa hallituksen tiedonannon johdosta valtakunnan hallintoa koskevista toimenpiteistään 24. 10. 1930	134
Ns. kommunistilait ja sosialidemokraattisen ryhmän kanta. Puhe eduskunnassa 11. 11. 1930	146
Hallituksen suhtautuminen kyyditsijöitten rankaisemiseen. Puhe välikysymyskeskustelussa eduskunnassa 19. 12. 1930	150
Lapuanliike ja Mäntsälän kapina. Puhe eduskunnassa 10. 3. 1932	154
Arjen juhlaa ja juhlan arkea. Puhe sos.-dem. puoluekokouksen yhteydessä järjestetyssä ulkojuhlassa Tampereen urheilukentällä helatorstaina 25. 5. 1933. — Kansan lehdestä	166
Lapuanliike — kommunististen menettelytapojen jäljittelijä. Puhe Turussa Kupittaa kentällä 28. 6. 1933. — Sosialistin selostus	170

Kansanvallan vastustajat ja järjestyksen palauttaminen maahan.	
Puhe Kauhavalla ja Munsalassa (ruotsiksi) 27. 8. 1933. Suomen Sosialidemokraatin selostus	179
Yhdistymisoikeuden säännöstelyä vastaan.	
Puhe eduskunnassa 28. 10. 1933	193
Kansallisuuskysymys ja sosialidemokratia.	
Puhe eduskunnassa ylimääräisillä valtiopäivillä Helsingin yliopiston kielikysymystä käsiteltäessä 18. 1. 1935	197
Politikoiva kirkko on vihollisemme.	
Puhe Jämsässä 21. 7. 1935. — Kansan Lehden selostus	205
Työväenluokan puolustustahto.	
Puhe eduskunnassa 5. 12. 1936	211

IV SOSIALIDEMOKRATIA JA POHJOLA

Pohjolan sosialidemokraattinen nuoriso ja nykyhetki.	
Puhe pohjoismaisilla sosialistisilla nuorisopäivillä Helsingissä Mustikkamaalla (suomeksi ja ruotsiksi) 24. 6. 1932	219
Pohjoismaisen kansanvallan päämäärä.	
Puhe Malmössä 25. 8. 1935.	
Muina puhujina Ruotsin pääministeri Pehr Albin Hansson ja Norjan pääministeri Johan Nygaardsvold sekä Tanskasta ministeri H. P. Hansen. Nuorisolle puhui nuorisointernationaalen puheenjohtaja Koos Vorrink Hollannista	226
Skandinavisen yhteistyön merkitys.	
Puhe Helsingin työväentalossa kolmen pohjoismaisen pääministerin (Hansson — Ruotsi, Nygaardsvold — Norja ja Stauning — Tanska) vieraillessa 8. 12. 1935	232
Demokratia Pohjolan kansojen ihanteena.	
Puhe 'pohjoismaisen kansanvallan' päivillä Turussa 26. 6. 1938	237

V PARLAMENTAARISEN YHTEISTOIMINNAN TIETÄ KOHTI KANSAKUNNALLISTA YHTEISRINTAMAA

Sosialidemokraatit 'toisen luokan kansalaisina'.	
Osa puheesta Helsingin työväentalossa 20. 10. 1936. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	247
Ns. punamultahallituksen synty ja sisäpolitiikan suunnanmuutos.	
Puhe Helsingin työväentalossa 1. 4. 1937. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	256

Kumpi tärkeämpää: kansalaissodan voittojen juhlinta vai valkoisten ja punaisten välisen kuilun umpeenluominen? Puhe Naantalissa 17. 7. 1938. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	269
Puolustuslaitoksen perushankinnat. Osa puheesta Helsingin työväentalossa 25. 2. 1938	277

VI SUOMI SODAN MYRSKYISSÄ

Ajatuksia talvisodan aattona. Puhe Helsingin työväentalossa 8. 10. 1939. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	289
Emme ole kieltäytyneet neuvottelemasta rauhantilan palauttamiseksi. Radiopuhe Amerikan kansalle 2. 12. 1939	296
Rauhan tultua solmituksi. Radiopuhe 13. 3. 1940	299
Talvisodan jälkeisiä ongelmia ja ajatuksia. Puhe Helsingin Mäntymäellä vappuna 1940	303
Kansakunnallinen yksimielisyys ja työväenliikkeen äärimmäisyysainekset. Puhe Helsingin työväentalossa 3. 10. 1940. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	308
Jatkosodan alettua. Puhe Helsingin Hesperian puistossa 3. 8. 1941	317
Välitilitystä asemasotaan siirryttyä. Puhe Turun työväenjärjestöjen juhlassa ruotsalaisessa teatteritalossa Turussa 8. 2. 1942. Sensuuri kielsi puheen julkaisemisen. Hämeen Kansa kuitenkin julkaisi siitä selostuksen 10. 2. 1942	321
Rauhaan pyrkimisen tiellä. Puhe Helsingin työväentalossa 24. 9. 1943. — Suomen Sosialidemokraatin selostus	327

VII SODANJÄLKEISTÄ SUOMEA

Kohti murrosaikoja. Puhe sos.-dem. puoluekokouksessa Helsingissä 28. 11. 1944	339
Historian tuomitsijoille ja historian tuomareille. Loppulausunto ns. sotasyllisyysoikeudenkäynnissä 1. 2. 1946	349